

UAN

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA

ELISTO EN

ΚΟΜΜΑΤΑ

. 2 .

U

ΑΥΤΟΝΟΜΑ Ι

.NS

1757

GENERAL DE B

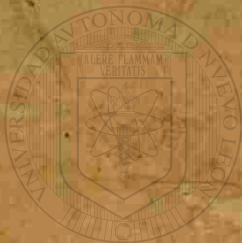
v. 2

c. 1

1080045607

647-6475

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
CAPILLA ALFONSO ARRIAGA
7-DIC-19 MICHOVI J.A.D.G. 6-13

HISTORIA
REIPUBLICÆ
ET
IMPERII
ROMANORUM

A B

URBE CONDITA AD ANNUM
URBIS DCCXXVII.

Quo Octaviano Cesari summa Imperii
cum nomine Augusti delata fuit.

Contextus ex monumentis veterum.

G. H NIEUPOORT.
TOMUS II.

46348

VENETIIS, MDCCLVII.

Apud JOANNEM TYBERIINUM.

Sub Signo Providentiæ.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

HISTORIA^s
REIPUBLICÆ
ET
IMPERII
ROMANORUM

A B

Urbe condita ad A. U. 727. quo
Octaviano Cesari summa Imperii
cum nomine Augusti delata fuit.

LIBER SEXTUS.

CAPUT PRIMUM.

Bellum Punicum tertium.

§. I.

Atque ergo, qui potius
illud, quod utile Rei-
publice fore crede-
ret, quam quod ho-
nestum esset, spectare
solebat, jam a
multis retro annis ur-
gere non desierat, amissam illam quan-
dam Imperii Romani, & certe, si occasio
obtingeret, acriter insurrecluram Carthagi-
nem funditus esse delendam; semper, cum

A 2

in

§. I. Ori-
gs III. R
Bell.
Punic.
A. U.
604.

HISTORIA^s
REIPUBLICÆ
ET
IMPERII
ROMANORUM

A B

Urbe condita ad A. U. 727. quo
Octaviano Cesari summa Imperii
cum nomine Augusti delata fuit.

LIBER SEXTUS.

CAPUT PRIMUM.

Bellum Punicum tertium.

§. I.

Atque ergo, qui potius
illud, quod utile Rei-
publice fore crede-
ret, quam quod ho-
nestum esset, spectare
solebat, jam a
multis retro annis ur-
gere non desisterat, amissam illam quan-
dam Imperii Romani, & certe, si occasio
obtingeret, acriter insurrecluram Carthagi-
nem funditus esse delendam; semper, cum

A 2

in

§. I. Ori-
gs III. R
Bell.
Punic.
A. U.
604.

HISTORIA

in Senatu de-quavis alia re sententiam
dixisset, finire ita solitus, *hoc casus, &
delendam esse Carthagineam*. Cum con-
tra Nafica ceniteta, *suendam esse Car-
thagineam* b: qui tamen hoc non amore
aqui & boni; sed ut metu & reveren-
tia amule urbis disciplina jam labefcens
retinctetur, ceniebat. Et eventus de-
cuit, iustum fuisse metum; cum paulo
post deletam Carthagineam non *vergere*,
sed *morari* in deteriori mori Romanorum
coeperint e. Verum vixit lenientia Ca-
tonis, etiam mortui; ut dicit Cicero a;
quod tamen cum iis, que ex aliis au-
toribus diximus, non itis convenit,
quippe qui supervixisse belli initis Ca-
tonem testantur. Accusabantur autem Car-
thaginienses variorum criminum, ita ut,
Carthagineam occidendam esse, Senatus sta-
tuit: magis, quia volebant Romani,
quicquid de Carthagine diceretur, cre-
dere, quam quia credenda asseriebantur
e. Præcipuus præterea auctor belli Pre-
nisi inferendi erat Masinissa, qui Roma-
nis fretus multis iniuriis Carthaginien-
ses affecerat f: nam jam A. U. 560,
agrum partium cornu fuerat depopu-
latus; & quoddam urbes vedigales Car-
thaginiensium sibi coegerat stipendium
pendere, Carthaginienses igitur questum

a Plut. Cat. Maj. p. m. 352. Flor. II. 15.
b App. Alex. Emmer. n. 38. c Vell. Pat. L. II.
ca. 1. Flor. H. N. XXIII. 3. f. Flor. I. II. c. 15.
L. III. c. 12. d Offic. L. I. c. 23. e Vell. Patere.
L. I. c. 12. f Flor. L. XXXIV. 62.

REIPUB. ROMAN. LIB. VI. §

de Rege legatos Romanis miserant; cum
quibus missi sunt a Senatu, qui inter
Populum Carthaginiensem & Regem in
re præsentem disceptarent. Sed hi, audita
inspectaque re, suspensa omnia relinque-
re: quod tempore æquus erat, cum Ro-
manis jam metus a bello cum Antiocho
instaret. Apud Livium L. XI. c. 17. &
ita finito bello Antiochino, etiam simili
legationem, que possessionis jus Ma-
siniisse non movavit, reperio: & rursus
in historia anni 571. legati Carthaginiensium
& Gulsuffa Masinisse filius in Senatu
Romæ magnis contentioneibus utriusque
causam suam æquale dicuntur a: iustique
sunt utriusque partis legati coram Senatu
et jus suum disceptare, proferente Senatu,
*Si aliquid pessus, id se libenter bo-
nari Masinissa causâ saltem esse; ius
gratia non daturus*. Quo tempore Ro-
manis jam bello Persico imminebant, at-
que ita Carthaginienses aperte hostes fa-
cere volebant. Nam, nisi hæc causâ fuis-
set, nisi ille Scipio, Carthagine domi-
tor, vel notitia rei vel auctoritate ita
de utriusque meritis, utu finire discep-
tationem diu ante hæc tempora potuisset.
Imo addit Appianus e, mandatum fuisse
legatis, ut clam Masinissa causam
promoverent, distantque esse lega-
tionem tantisper, donec succubuisse
Carthaginienses comestari potuit: & Poly-
bius affirmat e, semper causam Car-
tha-

A 3.

a Liv. L. XLIII. c. 23. b Pausan. n. 37.
c n. 40. e Excerpt. legum. n. 110.

6
 thaginienſium apud Romanos deterioreſem
 fuiſſe, non quod reuera ita eſſet; ſed
 quod iudiciſus ita eſſe conduceret. Er-
 go non tantum agros & urbes, de quibus
 controverſia erat, amiſerunt Pœni;
 ſed præterea talenta quingenta ꝛ fruſtrum
 nomine Maſiniſſæ pendere coacti ſunt.
 Summa enim hic ambitione amicitiã
 Romanorum petebat; & in corpore ſe-
 mili cupiditatem gloriæ & vires juvenis
 viſi aiebat. Ipli porro Carthaginienſes
 diſcordiis ſuis & factionibus occaſionem
 inimicis eos perdendi præbuerunt: ibi
 enim, cum populatim factio regiam eſe-
 ciſſet, exules Maſiniſſæ opem implora-
 runt: qui ſtatim filios Carthaginiem
 miſit rogatuſos, ut exules reſtituerentur.
 Sed non tantum illi recepti non ſunt;
 verum etiam quidam ex redeuntis Gu-
 luſſæ comitatu interfecti. Ita ergo palam
 jam bellum geri coepit: pugnaveruntque
 Maſinilla & Carthaginienſes incerto fere
 prælii eventu. Spectavit hoc prælium e
 loco eminentiore (ſumma quidem, ut
 dicebat, animi volupate) Scipio; qui
 elephantos petiturus ex Hiſpania a Lu-
 cullo miſſus advenerat: eoque interceſ-
 ſore Pœni pacem cum Maſiniſſa compo-
 nere tentarunt; ſed fruſtra; cum ſex mi-
 lia equitum, qui cum Præfectis ſuis trans-
 fugerant, Carthaginienſes reddere noluiſ-
 ſent. Sed paulo pœn ingenti fame & peſti-

peſtilentibus morbis afflicti transfugas de-
 dere, exules recipere, & quinque mi-
 lia talentorum ꝛ intra quinquaginta annos
 ſolvenda permittere coacti ſunt; militi-
 bus etiam eorum ſub jugum miſſis. Et
 hos etiam ſine armis Carthaginiem re-
 deuntibus invaſit Gulullæ; plurimoque in-
 terfecit. Carthaginienſes tamen, ut om-
 nem ſuſpicionem inſeſti erga Regem ani-
 mi a ſe amoverent, *belli auctores capitis
 reos eſſe*, declaraverunt: legatique in Ur-
 bem miſſis, tum cives ſuos tum Maſiniſ-
 ſam, ut motuum illorum cauſas accula-
 runt. Reſponſum eſt legatis, „ pacem
 „ habere non poſſe Carthaginienſes, niſi
 „ Populo Rom. ſatiſſicent“ nullo ta-
 men ſatiſſicentis modo præſcripto; li-
 cet iterata legatione, ut hoc diſerte he-
 ret, poſtulatum fuiſſet. Addit Livius „
 legatos Romanorum, qui ad caſtellum in
 ipſo loco cognoscendam miſi fuerant,
 nunciante, priſtinam jam vires recuperariſſe
 Pœnos; & ſuſpicatos ſeſe eſſe, jam bel-
 lum parari, quod vim navalis materię
 Carthagine deprehendiſſent. Ergo adhuc
 legati ſunt miſſi, qui ſpectabantur, quid
 ageretur: quibus ſuſdemibus agro, de
 quo lis erat, Rex ceſſit. Et, cum etiam
 Senatus Carthaginienſium b, *partium ſe
 partium legationem*, dixiſſet, Giepo tamen
 Hamilcaris filius, qui tum in magistratu
 erat, ita bellum adversus Romanos ſuſ-
 cit, ut legatos Romanorum, quo minus
 violarentur, vix fuga explicerit, ita certe

† Philipp. 300000. a Vid. Cic. Senell.
 cap. 10. App. Al. Punis. n. 64. b App. lib.
 n. 38. c App. lib. n. 40.

t. Phil. 300000. b Epit. 47. c B. Epit. 48.

HISTORIA

In epistola historia Liviana legitur: sed dubium me reddidit, quod nec in extempis Polybianis n. 142. nec apud Appianum, tale quid legitur. Et videtur hic usque Livius directa paulum ab aliis tradidisse: nisi potius ex brevissimo conspectu quid scripserit exacte deprehendi nequeat. Verum quicquid de his legationibus fuerit (nam vix auctorum diversis hoc loco narrationes conciliantur)

A. U. certe anno Urbis sescentesimo quarto L. Marcio Censorino, M. Manilio Consulibus bellum adveniens Carthaginienses decernitur: quod parum justum fuisse ex iam dictis facile deprehendi potest: & ex locis auctorum citatis ulterius patet.

§. II. Bellum autem simul indictum & illatum est a: & secreto mandatum est Consulibus, ne ante a bello desisterent, quam excita Carthago foret.

Moveret etiam Romanos, ut citius bellum caperent, quod Uticensis, quorum urbs sexaginta duntaxat stadiis (sunt leuex horariae quae cum media unius parte) Carthagine aberat, legatis Romanis missis se in fidem Populi Romani tradidissent: cum munia valde & opportuna ad bellum civitas esset. Attoniti belli nuncio Pœni, & ab omnibus rebus ad tantum bellum gerendum imparati triginta in Urbem legatos miserunt, quibuscunque potent conditionibus pacem componere conarentur: imo, qui

se inique Romanorum arbitria permittere: qua formula absolutissima victoribus potestas in omnia, quae deditorum fuerant, permittitur. Responsum illis est, (ita nempe, si Consules ad huc in Sicilia haerent) Senatum concedere Carthaginiensibus libertatem, leges privas, universum agrum, aliarumque rerum publicarum, privatamque possessionem. Sed hac omnia ea lege, si intra dies triginta trecentos obsides ex nobilissimis pueros dedissent, sique quae a Consulibus imperarentur, obtemperassent. Hæc quidem palam legatis responsa sunt: ceterum cum moti sunt Consules, ne ab illis, quæ prius mandata essent, vel latum unguem discederent. Et reliqua, quæ afferbant Carthaginem legati, sic satis accepta fuerunt; illud anxium reddebat Carthaginis Senatum, quod nulla urbium, quas in ditione tenerent, mentio facta esset. Verum cum necessitas parere cogeret, trecenti obsides in Siciliam signo, ut parati suorum fletu missi sunt. Eos Consules Fabio, qui Prætor Siciliam cogebar, Romam devocandos tradiderunt. Interea classem cum exercitu ad Uticam appulerunt: ubi statim occurrerunt Pœnorum legati & rogantes quid exercitu in Africam trajecto opus esset, cum parati essent Carthaginienses, quicquid imperatum foret, facere. Alter Consulum laudato hoc eorum consilio arma concessim.

A. 5. om.

a App. Alex. Punic. n. 43. b Livii Ep. 45.
c App. Ann. n. 42. d Polyb. int. leg. 2. 142.

a App. Alex. Punic. n. 43. b Polyb. int. leg. 2. 142. c Appian. Al. Pan. n. 44.

omnia & tela componere eos iussit; cum-
 si sincere pacem peterent, armis potius
 nihil opus esse illis diceret; quamquam
 si zonara credimus, Carthaginienses ma-
 gnum satis apparatus armorum etiam si-
 bi seruaverint. Ingens tamen armorum
 machinarumque vis ad Consules est ad-
 ducta: qui cum ita omnibus plane vi-
 ribus privatos Porcos crederent, urbem
 eos suam diruere iusserunt; aliamque ul-
 tra octoginta a mari stadia (sunt leuca-
 horariae 37) sibi edificare. Quae res ma-
 nifestam habebat iniquitatem, quippe quae
 plane adversaretur libertati, quam Sena-
 tus Carthaginiensibus concesserat. Itaque
 Hanno, cui Gillas cognomentum erat,
 oratione habita postulavit, ut, si nihil
 gratiae a Romanis impetrari posset, ur-
 bem tamen avitis sedibus evellere
 ne pergerent; vel saltem deprecari illud
 per legatos apud Senatum permitterent
 6. Respondit Consul oratione egregie ad-
 persuadendum composita, (nisi Appiani
 potius, quam Censorii ex oratio fuerit)
 7. Esse ex re ipsorum Carthaginiensium;
 8. ut auferantur illis occasiones peccan-
 di; ut potius agriculturae, cuius certius,
 licet minus, sit lucrum, animum
 intendant, quam incerti per mare de-
 portationibus; ita Lucilius se fortunae
 & potentiae praesentiae esse oblitus; ita-
 que vere appetitum, eos imperium
 maris abdicasse; nec esse, quod sacra
 & pe-

Se penates publicos, & sepulchra ma-
 jorum relinquenda deponerent; copiam
 enim ipsis fore eo ad parandum ac-
 cedere, novis sedes brevi tempore
 ipsis etiam patriam futuram; in usque
 sedibus liberam (quod promiserant)
 Carthagineam fore; quippe cum cives,
 non solum, Carthagineam esse puta-
 rent. 9. Vesum haec nunciata Cartha-
 ginem cives in fastidiam vesterunt: eo-
 demque die Senatus bellum adversus Ro-
 manos decrevit & vix credendo ardore
 omnia ad bellum parata sunt; praesertim
 cum iterum petentes, ut legatos Ro-
 manam mittere liceret, impetrare nihil
 potuissent. Ergo nocte dieque omnia ne-
 cessaria parant; telia, domusque rescin-
 dunt, ut tignis ad fabricam classis ute-
 rentur; arma ex auro & argento inopia
 aeris ferreque conficiunt; imo in vincula
 tormentorum praeterea cines suos con-
 ferunt; atque ita nocturne & interdiu
 vix pariter ac mulieres omnia ad defen-
 sionem necessaria congeriebant; dum eo-
 rum Consules tempus ipsis affatum con-
 cederent; vel, quod urbem, quando vel-
 lent, capere se posse confiderent; vel,
 ut inopiae suae consideratione positioe ad
 deditionem sui permoverentur. Sed tri-
 men ipsi quoque Consules rerum su-
 rum satagebant; cum neo Masiniae su-
 perbius agentis satis fiderent; & de co-
 meatu inopia solliciti valde forent.
 Itego junctis viribus urbem aggredi pi-
 curunt.

a Strabo L. XVII. num. 833. b Appian.
 Al. Pun. v. 50.

a Appian, d. l. n. 74. b Flor. L. II. c. 27.

aut: sed insperata hostium defensione
territi in ipso limine ostenderunt, exerci-
tum ab oppugnatione abducere coacti
a. Sapius dein frustra urbem tentarunt,
& manus etiam damnatae experti fuissent,
nisi prudentia Scipionis saepius temerita-
tem Consulis correxisset. Tota fere pre-
terea Romana classis concremata est; dum
Poeni observato vento, qui ad Romanos
ferret, scaphas samentis & stappa pie-
ae sulfure perfusis plenas in eam im-
mittunt. Cumque paulo post Censori-
nus ad comitia Romana profectus esset,
nocturna eruptione magna clades fuisset
accepta, nisi Scipionis iterum fortitudi-
ne & prudentia exercitus fuisset serva-
tus; ita ut merito Cato de eo Homeri
verium & paucissimis immutatis usurpa-
verit.

*Cicero pro veris, ut in eadem dicitur. Sa-
lus fatis; ceteri umbrarum vagantur mo-
do;* quemadmodum ea verba citat Cice-
ro a. Ex tantam etiam apud hostes fa-
mam sibi fecerat ut *Himilo*, cui *Pha-
mex* cognomen erat, Altorum equitum
Praefectus, qui absidue castra Romana in-
vestigabat, quoties Scipioni rerum curam
commisissam intelligeret, ea aggredi non
auderet. Nec virtutis modo, sed etiam
fidei ejus tanta erat opinio, ut nemo
Afro:rum cum Consulibus, nisi presente

Scipione aliquod pacifice vellet. Et reve-
ra fortissimis patri *Emilio Paullo*, avo-
que Scipioni Africano *Annulus* hic junior
Scipio fuit, ac hunc quidem praecipue quod
atrogantiore, praesertim apud plebem,
animo fuerit; ut etiam in sequendis vi-
debimus. Multum quoque ipsi profuisse
verosimile est, quod *Polybio* Historico,
*Philosopho*que *Panetio* familiarissime dicit
fuit: licet nimis quaedam laus ipsi *Velle-
jo* tribuatur, quod, nempe, *nihil in vi-
ta, nisi laudandum, aut fateri, aut dican-
re, aut sensurib.* Sed hoc Romanomore
est explicandum. At fortitudinis quidem
specimina insignia quoties a Scipione ede-
bantur. Itaque cum Consul *Manilius* ali-
quando, ipse pro Scipionis consilio, adver-
sus *Hastribatem* duxisset, magna clades
accepta est: Scipio vero trecentis, quos se-
cum habebat equitibus hostem continuo la-
cessendo multis Romanorum elabens op-
portunitatem praebuit; quatuor praeterea
cohortes in simul quodam obiculis ejus-
dem Scipionis virtus explicuit: ita ut eque
se quondam avus ejus nihil sine nomine
Drconum agere crederetur. Nihil ergo mi-
rum est, legatos Romanis castris, ut omnia
inspicerent, milos uno ore, postquam
Roman reversi fuissent, laudes ejus cele-
brasse. Quibus laudibus praeterea addita
est accessio ad Romanos *Phamex* Praefecti,
qui colloquio Scipionis permissis, & ejus
tantum fidei se credens cum bis mille &

ducen-

a Appian. d. l. n. 58. b ex Odyss. x. v. 29.
c Plus. Aepth. p. m. 200. Liv. lib. 49. d de
Divin. L. l. c. 40. e Vid. Entr. L. IV. cap. 10.
f Appian. d. l. n. 60.

a Vell. Patre. L. II. c. 12. b Ib. c. 13. c App.
d. l. n. 63.

tiocentis equitibus ad Romanos transit; sique a Manlio Consule, qui successorem sibi destinatum Pisonem audiverat, Romanam cum Scipione missus honorifice ibi exceptus est, & donis splendidissimis ornatus, strenuamque operam in posterum pollicitus in Africam rursus transit a.

§. III. Anno Urbis sexcentesimo quinto. L. Calpurnio Pisoni Consuli Africa, & bellum cum Pœnis provincia venit: cumque eo profectus est L. Hostilius Man-

cinus Prætor classem sortitus. Sed horum tanta fuit segnitudo, ut nec Carthaginem, nec Hasdrubalem Pœnotum Imperatorem tentarent: verum urbes aggressi a Clupea terra marique oppugnata repulsi sunt: Hippocam vero *Dierthyrum*, vel *Zartum*, (illa syllaba Dia & Za sepe commutantur, ut *Dauke* pro *ZANKAH*; *Dialobus*; *Zobelus*; *diata*, *Zata* &c.) eque urbs fuit Africa propria, & proinde diversa ab *Hippocam Tugis*, quæ Numida erat; eam, inquam urbem frustra per totam ætatem obsedit; insensitque negotio Uticam in hyberna discedere coactus est. Atque ita summa rerum ad fatalem Afæci belli ducem Scipionem d est translata.

§. IV. Nam adilitatem petimus Scipio Romanam discesserat; ubi indigne admodum ferebatur, segnitia magistratum

a Appian. *Ibid.* b *Vid. Flor. Vales. ad Ann. Mart. l. XX. c. 20.* (Vales. 6.) c *Vid. omn. Voss. de vitis serm. L. III. c. 56. Cl. Rossal. dissert. de Christo in Christum mus. & Cic. de Harusp. resp. c. 4.*

tantillum bellum in tantum spaciū produci. Igitur Scipio, qui adilitatem se petere profectus in campum descenderat, ante annos legitimos (tricesimum enim septimumque annum agebat, cum quadragessimis secundum petendo Consulatus esset legitimus) summo Populi consensu Consul factus est: & Africam provinciam extra sortem accepit a; & reclamante licet collega C. Druso. Permissum est Scipioni supplementum ex delectu conferri; & præterea voluntarios & socios, quotquot persuadere posset, accipere, literis Populi Romani nomine ad eos perscriptis b: atque ipse diligentissime paratis omnibus in Africam navigavit: ubi Piso interim mediteranta oppida oppugnabat. Sed Mancinus partem quandam mari neglectam animadvertens, quo ob precipitia accedi vix posse videbatur, scalis admotis quosda ad ascendere fecit; & partem quandam munitionum occupavit; at sequentis diei luce prima undique a Carthaginensibus oppugnatus perisisset, nisi Scipio, qui vespere præcedentis diei Uticam appulerat, literas, quibus Pisonem atfessebat Mancinus, nactus continuo Carthaginem navigasset, & periclitantes, recedentibus aliquantulum Pœnis, in classem recepisset. Statim autem ac in castra ad Carthaginem venit Scipio, prima ejus cura fuit diu plinam militum plane collapsam, ocio, rapinæ, avilitæ affectis sub

a Liv. *Epist.* 52. b *App. Al. n. 69.*

sus Pilone militibus resistere; & turbam inuitem castris expellere. Atque ita expurgato exercitui nocte silente *Megara* aggreditur, & quae testis pars urbis & maxime habitata erat: dicit alia *Hydra*, sive *Arx*, & *Castra*, sive *portus* fuere. (Castrum proprio est portus inania factus; quale venacule nobis, cum deo dicitur; a *Graeco* *δράκων*; quae vox atheni significatione occidit apud *Hesychium*, *δράκων*, *δράκων* *ιδίως*.) Cepitque quidem eam partem urbis Scipio, sed, quod difficilis per noctem ulterior progressio esset, Scipio locus inuadens struendis apparatus, receptum cecinit. Indigne hanc invasionem fecerat *Haldubal* postidie in caepitvos Romanorum in murum productos horrendum in modum iussit, ut ita omni spe pacis Carthaginensibus cepta in solis armis fiduciam his habendam esse doceret. Hac tamen nefaria facinorosa simidos potius, quam fortes Poeni reddebat; & Senatus palam ea, ut superbe & crudeliter facta detestabatur, ita ut irritatus *Haldubal* etiam Senatores aliquot comprehensos interfecerit. Scipio, ut hostes commeatu, qui tunc esset iungere importari solebat, prohiberet, fossam & murum longitudine viginti quinque stadiorum a mari ad mare duxit. Et cito penuria in urbe secuta est; cum non nisi paucae naues oneratae, idque raro ad urbem pervenire possent. Sed, ut etiam haec praesidium creperet.

a lib. n. 71. f. b. Serv. ad Virg. *Aen.* l. v. 431.
c. App. Alex. de l. n. 24.

petet Scipio, totius exercitus assidua opera aggerem in ipso mari struxit, quo portus Carthaginensium clauderetur. Hi veto, nullentibus etiam & paucis operam consententibus opere noctu & interdiu continuato, alium portum aperuerunt; & ex veteri materia repente edificata classe novo ore portus eruperunt tanto cum terrore Romanorum, ut eorum classem totam facili in suam potestatem redigere potuerint, nisi superba insultatione contenti in portum revertissent. Tertio vero die navali praesidio est decretatum; & cum diu varia fortuna pugnantum esset, tandem in urbem refugerunt Carthaginenses. Imo adeo defensionem non omiserunt Poeni, ut noctu nando, vel qua vadisum erat mare transeundo ingenitum trepidationem fecerint: ita ut quoddam suorum fugientes Scipio transiit & transigi iusserit; ac Poeni multis Romanorum machinis incensanturatum domum reversi sunt. Verum tamen Scipio auxilia, quae Poeni foris habebant, profligavit; & *Nepherim* urbem, unde maxime commeatu oblectis suppeditabatur, cepit a. Vere mox in eunte cothone si ve portum expugnavit; atque ibi tum omnia, quae in illiusmodi urbis caepa factum miseranda habet, cernere licuit; quippe cum per sex dies & noctes continuos res acta fuerit recentibus assidue in vicem sessionum submissis. Septimo tandem die quidam verbenas *Aesculapii*, cu-

A. 15.
607.

a App. Al. d. l. n. 79.

ius templum in arce erat, more supplicum preferentes salutem, quinquaginta milia virorum pariter ac mulierum impetrarunt. Transiit fere nonnisi desperata salute cum Hasdrubale in templum illud excelsovalde loco impositum se recipiunt. Sed Hasdrubal demum etiam supplex ad Scipionem confugit: qua se intellecta transiit se cum ipso templo concenarum. Fertur Hasdrubalis uxor, dum accenditur ignis, acerbissimis verbis marito patrie prodicionem exprobrasse: ut fert proverbium, dici posuit. Alii dicunt, incendium a Carthaginiensibus dominibus ac templis sponte immissum percontinuoque septem & decem dies vix potuisse extingui. Quicquid ejus restit, petiit tandem civitas Romane potentie triumpho, si anno postquam a Didone exstructa fuerat, septingentesimo tertio nono septimog. Vellejus Paterculus conditam transiit se di-

UNIVERSITATIS
 MARITIMAE
 ANTONII
 DE
 VINCENSA

a App. Al. N. n. 82. Val. Max. L. III. c. 2. ex. 8.
 oct. b Flor. L. II. c. 15. c Super. L. IV. c. 1. §. 29.
 d Erasim. Ady. Ch. libent. 4. n. 60. e Flor. d.
 L. f Strabo. L. XVII. n. 832. g Vid. Josepho-
 tra App. L. 1. p. m. 2043. Solin. c. 30.

se dicit anni ante Romam LXV. a Justinus vero annis LXXII. Urbis natalem praevertisse scribit b. Solo delecte urbis aratrum impressum est: quod veteres facere solebant, cum urbem aliquam pline abolitam, & omne jus civitatis ei loco ablatum significare vellent c. Statuit porro etiam aequitas hic & generosus Scipionis animus, qui suorum neminem, neque libertum, neque servum, de praeda quicquam accipere, quin ne emere quidem passus sit d; Siculique etiam statuta & alia Diis dicata, quae ex eorum insula quondam Poeni evexerant, restituerit e. Caper Carthaginiensis nancius ingentem Romae letitiam fecit f; & statim decem legati in Africam missi sunt, qui cum Scipione eam provinciam ordinarent. Hi, si quid adhuc ex urbe superesset, dirui jussissent; & interdixerunt divis devotionibus additis, ne quis ibi habitare vellet g; quae tamen devotiones sequenti tempore, & brevi quidem, ut videbitur, fuerunt neglectae h. Placuit etiam civitates Poenorum socias excindere excepta Utica, cui magna pars agri ab hostibus capta tributa est. Romam reversus Scipio triumphum egit nobilissimum & crudelissimum transiit se di-

a Liv. II. c. 6. ubi vid. Stheg. b L. XVIII. c. 6. c Horat. Od. I. libid. v. 20. Senec. de Clem. L. cap. 26. l. 21. ff. quib. mod. usur. amitit. d Plur. Apoph. p. m. 100. e Cir. in Ferr. L. II. c. 1. f App. Al. Pun. n. 83. g Cir. Agrar. l. c. 24. h Vid. Strab. L. XVII. n. 833.

DIRECCION GENERAL DE BIBLIOTECAS

grivos bellis obijciendo. Ac lata quodam hic fuerunt in specie: verum evoluta Carthago & exulata urbs sublata mores Romanorum corripuit: & luxus sensim invalere cepit, ut initio huius capituli innuimus; & paulo post latius ostentum sumus.

S. V. Non vidit hoc gaudium Massinissa, quo faciente facilis delecti fuerunt Carthaginienses: quippe a quo iam detriti essent. Nam paulo ante solus semio de morbo Scipionem ob amicitiam, quae cum avo ejus ipse intercesserat, accessit, sed ante quam advenisset Scipio, exspiravit: cum filii sui precepisset, ut patrimonii sui divisionem planissime Scipioni permitteret. Senex ad mirum lum utique validus: qui, quamdiu vixit, interesse preliis solitus: cum jam semper sine stratore ascendit. Nonaginta annos natus, cum ingressus iter pedibus esset, equum omnino non adscendebat: cum equo, ex equo non descendebat: nullo imbre, nullo frigore (quod tamen in Africa, ubi regnavit Massinissa, grave esse non puto) adhibebatur, ut capite aperto esset: denique tenax qui sui non generatus cum moderantur, quadrabant filium reliquiae dicitur. Regnavit annos amplius sexaginta. Scipio, ut petierat Massinissa, regnum inter filios ejus divi-

2 Suid. P. Maximo; b. Cir. de Smill. c. 10. App. Alex. P. m. 267. C. Sid. l. d. d. Tullian. de long. v. p. 271. alle. Grav. c. App. Al. Sid. n. 64. Suid. loc. cit.

divisit, quos numero quadraginta quatuor reliquerat secundum Eutropium l. IV. cap. 11. ita etiam ex concubinis Latina quidem multa & luculenta tribueret filiis vero legitimis Micipia natu maximo, eidemque pacis amantissimo regiam Cartham, regnique nomen, Gullulle vitio militari, curam pacis & belli; Massinissaei datus minimo, jurisdictionem inter cives: sed fratribus deinde morbo absumptis Micipia solus regnum obtinuit. Ac iam deinceps historix Romanae membris opus nobis erit concinnandum; cum jam Zonaras defectu auctorum se hanc historiam continuare non potuisse affirmet. Is autem Zonaras scripsit ante sex secula.

CAPUT SECUNDUM.

De bello Macedonico, & de bello Aethiaco.

S. I. Anno Urbis sexcentesimo quarto S. Romanorum bellum cum Rege Icenico geri coepit. *Andriacus* hic fuit *Abramytanus*. *Ar. U.* ultimus foris homo, (*Lucianus* dicit in. 604. *de l. p. m. 389.* *fullois* filium dicit) qui *Philippi* nomine sumptis Persae Regis filium se esse, & ex pellice nrum mentebatur, a traditumque edocendum Cretensi cuidam esse, ut in belli casu, quod ille cum Romanis gereret, aliquid velut semen regis fir-

stipis existeret, *Adriani* se educatum utique ad duodecimum annum ætatis, patrem cum esse credentem, a quo educaretur, ignarum generis fuisse sui. Adfecto deinde eo, quum prope ultimum finem vite esset, detestam tandem originem suam falsæ matri, & libellum datum signo *Perici* Regis signatum, quum sibi traderet, quum ad pubertem ætatem venisset: obstinationeque ultimæ adjectis, ut res in oculo ad id tempus servaretur: pubescenti libellum tradidit; in quo relicti sibi duo thesauri a patre dicerentur: cum scientem mulierem, se subditum esse, veram stirpem ignoanti edidisse genus, atque obstatum, ut, priusquam maneret ad funerem res, *Perseo* inimicum, excederet his locis ne interficeretur. Ergo *Macedonium* urbem conatus, cum a nomine percipitoris, in *Syriam* ad *Demetrium* Regem confugit; (qui *Selenci* filius, *Antiochi* a *Scipione* victi nepos; & *Rome* diu obses fuerat) a quo *Roman* in vinculis missus est. Sed per contemptum his liberatus magnam hominum factionum vim contraxit: multas urbes sibi conciliavit, & regium habitum sumpsit. Iam non tantum regium nomen, & regiam formam; sed etiam animum regium explesse dicitur; & vulgo *Philippus* ob similitudinem formæ dictus fuit; & a fraude commissæ ab *Romanis* *Pseudo-philippus* dicitur.

Talis

a *Zonar. Ann. T. II* b *Liv. Epit. 48. c* *Fl. L. II. c. 14.* d *Cic. in Brul. Or. II. cap. 33. Val. Max. L. VII. c. 9. n. 4. Tac. Ann. XII. 62.*

Talis antecix multa passim exstant exempla: similibusque impostoribus vulgo hæc nota, *Pseudo*, præponitur: quales, ut tantum ex historia *Romana* loquamur, fuit paulo post in hæc ipsa *Macedonia* a *Pseudo-Perses*, vel alter *Pseudo-Philippus*, qui anno Urbis 613, a *L. Tremellio* *Quæstor* *Prætoris A. Licinii Neræ* cum exercitu cæsus est, cum ultro jam castra *Romana* oppugnaret: nec diu, post hæc tempora *Pseudo-Ciræchus* b. *Julio Cæsare* interfecto *Amarius* quidam *Marii* septies *Consulis* filium se meminem ultionem *Cæsaris*, ut ejus propinquum sibi postulavit. Et inferiore etiam ævo inventus est, qui se *Agrippam Postumum* a *Augusti* nepotem mentiretur: alius, qui *Drusum* c. ses; alius, qui *Neronem* f; alius denique, qui *Scipionem Cæcilianum* g. se esse diceret. Et *Cicero* *Catonium* iocans *Pseudo-Carconem* dicit h., quod ejus imitaretur austeritatem: atque alibi i se *Pseudo-Damascippum* aliquem inventurum dicit, qui, ut verus ille *Damascippus*, veteres statuas emendo insaniret. Sed hæc obiter, redeamus in *Macedonium*.

§. II. Ibi *Andronicus* multis ad falsam
ejus

§. 2. Epit.
suo tel-
lum
A. U.
604.

a *Enrop. L. II. c. 17.* b *Val. Max. L. IX. c. 15. Sax. Aur. Vitor. in Meritis Numid. c* *Val. Max. d. l. n. 2. Liv. Ep. 116. App. Al. Civ. L. III. n. 525. 529. 549. d* *Tac. Ann. L. II. c. 32. Dio L. 57. e* *Tac. Ann. L. V. c. 10. f* *Id. Hist. L. 4. c. 2. L. II. c. 8. g* *Id. L. II. c. 72. h* *ad Att. L. I. ep. 4. 13. i* *ad Famil. L. VII. ep. 23. k* *Vid. Herod. Ann. L. II. Sat. VII. v. 64.*

sine fabulam, velut ad veram coentibus
 contraſto exercitu totam Macedoniam,
 aut voluntate incoentium, aut armis oc-
 cupavit: & *de Juvontium* Prætorum con-
 temptim, ut videtur, cum tali hoſte a-
 gentem cum ipſo exercitu cedit. Inde
 Theſſalibus in auxilium adſeſit in Theſ-
 ſaliam tranſiſe: que tamen per legatos
 Romanos auxilium Achæorum eſt deſeſta,
 Anno ſequenti, *de Cæſario Metello* Præto-
 ri Macedonia provincia obſigrit: qui cum
 magis copiis eam ingreſſus eſt, dum
 etiam Attalus Rex cum claſſe auxilio ve-
 nit. Tum brevi temporis ſpatio bis
 vicus Andricus in Thraciam protulit:
 ſed a Byzæ Thraciæ regulo prodiſus in
 potestate Romanorum venit: & poſt
 biennium a Metello in triumphum du-
 ctus eſt: & Macedonia tum primum
 in provinciæ formam eſt redacta. Me-
 tello a victoria *Macedonici* cognomen
 adheſit. Verum, ut jam §. præcedente
 diximus, paulo poſt, anno ſequenti 611,
 alio etiam tunc filius, qui ſe Perſes
 ſuum eſſe ſeſebat, a L. Tremellio *Pla-
 ces* Quæſtore Prætoris Licinii *Nervæ* eſt
 proſtigatus: cui Tremellioſab hac vic-
 toria *ſerſa* cognomen eſt additum:
 juxta Varonem a quidem, quod, cum
 cohortaretur milites, ut caperent arma,
 atque exirent contra, dixit, celeriter ſe
 illos, *no ſerſa porcos*, diſjecturum: nam
 Macro-

Macrobius a ex ſaceto quodam eventu
 hoc nomen ei datum eſſe ſcribit. Ne-
 mpe Tremellium, dicit, cum familia at-
 que liberis fuiſſe in villa: ſervos ejus,
 cum de vicino *ſerſa* erraret, ſurreptam
 conſeſſe: vicinum advocatis cultodibus
 omnia circumvenſiſſe, ne qua eſſerit poſ-
 ſet: cumque ad dominum appellatſe, *re-
 ſtitui ſibi pecudem*. Tremellium, qui ex
 villico rem comperſiſſet, ſerſeſ cadaver
 ſub cemonibus collocatſe, ſuper quos tu-
 xor cubabat: quaſtionem vicino permi-
 ſiſſe: cum ventum eſſet ad cubiculum,
 verba jurationis concepiſſe, nullam eſſe
 in villa ſua ſerſam, *niſi iſtam*, inquit,
qua in centonibus ſacet, monſtraſſe quele-
 ctulum.

§. III. Viclo Andriclo Metellus Bro-
 5-3. Or-
 tos, qui auxilia hoſti miſerant, magna pe-
 cunia multavit: quam nempe Phoceniſ-
 bus penderent, quod ſines eorum armati
 incurſſent; alteram etiam & tertiam Eu-
 boæenſibus, Amphiblenſibusque: quorum
 etiam agros vaſtaſſe *Horori* dicebantur. In-
 de Populi juſſu Achæos bello pericuri ag-
 greditur: cujus belli, ſive prætextus, ſive
 occaſio aliis eſt reputanda: plures enim
 fomites, & a longo jam tempore hoc bel-
 lum nutriverant. Nam, quo tempore pri-
 mum Græcia exactus erat Antiochus 6,
 T. Quinthus Zæynthum, nobilem inſu-
 lam, quam a Philippo interceperant A-
 chæi, Romanis reſtitui ſecerat: & ex agro
 Meſſeniorum, quos invaſerat Achæorum

Tom. II.

B

Pæ-

a Liv. epiſt. 50. Flor. L. II. cap. 14. b Euseb.
 L. IV. cap. 13. c Flor. d. 4. d de R. R. L. II.
 cap. 4.

a Saturn. L. I. c. 6. b Vid. S. L. P. c. 1. §. 6.

Prator, exercitum deducere coegerat a Messeniis tamen Achaeorum concilio resistitis. Præterea Lacedæmonii, licet a Philopœmenie Achaeorum foederi fuissent juncti, exules suos, qui faventibus Achaëis oram Laconiae maritimam habitabant, inde expellere conati sunt. Achaëi vero eorum conatum auctores sibi dedî postularunt: sed tantum absuit, ut obtemperarent Lacedæmonii, ut, interfecis Philopœmenis amicis, Romanum Consulem M. Fulvium rogarint, ut se in hanc ditioneque Populi Romani recipere vellet. Achaëi vero bellum eis indixerunt. Cui finem imposuit Fulvius jubens, ut utraque pars Romanos legatos mitteret: quibus responsum quidem perplexum est datum: ut quo ad potestatem suam immodice augendam uti sunt Achaëi. Philopœmenie enim coegit Lacedæmonios, ut dictis modo defectionis infortios dederent: qui indictis fere causis contra datam fidem ad supplicium sunt traditi. Mox Lycurgi legis modicisque atrocitatibus Achaeorum institutis assuescere jussi sunt: & cum anno quingentesimo sexagesimo nono *Q. Cælius* pater, pater, Mirelli, de quo initio hujus parage dictum est, apud principes Achaeorum questus fuisset, diris quam oportuerat tractatos Lacedæmonios, respon-

A. U.
569.

a Liv. LXXXVI. c. 31. b Vid. S. L. c. 1. §. 2.
c Liv. L. XXXVIII. c. 30. d Vid. S. L. V. c. 2.
§. 4. e Liv. L. XXXVIII. c. 33. f Polyb. exc.
legat. n. 41.

responsum est ex sententia Philopœmenie & Lycurii, (pater hic fuit Polybii Historici) nihil moveri posse in eis, que ad Lacedæmonios pertinebant: cum omnia recte atque ordine administrata essent. Cumque concilium gentis posceret Cælius, responsum est, per leges id non prius liceret, quam scripsi pro edidisset, ob quas causas concilium posceretur. Ita ut responsum accipere præ ira recessans Cælius discesserit: & de ea injuria, ut interpretabatur, Romæ in Senatu graviter fuerit questus. Eodem enim alia legatio in Græciam missa est, cujus princeps fuit Ap. Claudius, qui gravi oratione ita Achaëos perculit, ut imperata facturos se esse reciperent, petentes solum, ut de Lacedæmonii aliquid mutaretur, ne Achaëis religione obstringeret irrita ea, que jurjurando sanxissent, faciendi. Atque inde Romæ decretum est, ut Lacedæmonii non in Achaëico concilio manerent. Achaëi etiam, ut Romanis gratiam referrent, post aliquot tempus a Perseo sollicitati per literas legatos ejus non admitte-ndos esse decreverunt: quod tamen factius aliquanto factum est. Sed, licet Achaëi, se dicto obediens fore dixissent, tamen non diu post, cum Marcus legatus, Achaëos spiritibus elatos gerere retulisset, responsum est legatus Achaëorum, citam Lacedæmonii, aut Corin-

B 2

thii,

alibi. num. 41. b Liv. L. XXXIX. p. 33.
ibi d. cap. 37.

28
 thii, aut Argivi ab iis se abjungerent,
 29 imitari Achæos non debere, si nihil ad
 30 se eam rem pertinere Patres conferent: "
 31 quare satis innuebant impune illos omnes
 Achæicum foedus relinquere posse a. Cum-
 que Achæi paulo post, *Spartiam iterum*
in concilium suum receptam Romæ renun-
 cialissent, legatio eorum benigne accepta est
 b & a *Callistrato* Achæorum Prætoris, qui
 legatus ad Romanos missus plane aliter, ac
 iph mandatum fuerat c, in Senatu disse-
 ruerat, Lacedæmoniorum & Messeniorum
 exules restitui sunt. Nam dixerat Romæ
 in Senatu *Callistrates*, "
 32 culpam penes
 33 Romanos esse, si minus morigeros se il-
 34 lis Græci perberent: quod non satis se-
 35 rio curarent Romani, ut sibi obtempe-
 36 raretur. " Auscultaverunt avidè his
 monitis patriæ suæ proditoris Romani:
 atque inde Achæorum res in deterius mu-
 tari inceperunt d. Et indignantur quo-
 que Achæi, quod, cum a principibus Mæ-
 cedonici cum Philippo belli omnia præ-
 stitissent Romanis, jam non alio loco es-
 sent, quam quo Messenii, atque Elei,
 qui pro Antiocho hoste, anna adversus
 Populum Romanum tulissent e. Et tamen
 Persico adhuc bello legati Romanorum in
 Achæorum concilio benigne locuti audiri-
 que sunt f: & auxilia ab Achæis ad Mar-
 cium Consulem sunt missa: quibus re-
 tinent.

a Vid. & *Paul. Achæi. c. 11.* b *Polyb. exc. leg. n. 53.* c *Id. n. 58.* d *Paul. Achæi. c. 5.* e *Id. seq. c. XLII. c. 37.* f. *Id. L. XLIII. cap. 17.*

29
 men laboris & impendii gratiam Consul
 fecit, quod nihil opus jam sibi esse ad hoc
 bellum sociorum auxiliis profiteretur.
 Imo prohibuit Marcus, ne Appio id pe-
 tenti auxilia ab Achæis in Epirum mitte-
 rentur, *nihil ipsi auxiliis opus esse*, dicens.
 Confesso tamen bello Mæcedonico Paul-
 lus Æmilius legatus ad Achæos missus a,
 qui edicto evocarent, quos Romanus ad
 dicendam causam sequi vellent. Et ex
 aliis gentibus literis, quos voluit, evo-
 caverat: ad Achæos legatos potius mite-
 re voluit, tum, quod fiducia plus ani-
 morumque esse Achæis ad non parandum
 crederet: & forsitan etiam in periculo
 fore Callistratem: & ceteros criminum
 auctores delatoresque; tum, quod alia-
 rum quidem gentium literas ad Perseum
 datas reperisset; in Achæis cœcum cri-
 men esset, nullis eorum literis inventis.
 Quin legatis Romanis missis postularunt
 Achæi, ut Senatus ipse, quicquam ex iis,
 qui accusabantur, fontes essent, qui-
 nam infantes suafementia declararent:
 sin per occupationes hoc facere non
 posset, negotium Achæis permitteret
 odium suum in scelere auctores ostendit-
 ris. Senatus rei difficultate premebatur:
 neque enim decorum videbatur, ut
 ipsi de negotio iudicarent. Se rursus, si
 iudicatos dimittent, maximum peti-
 culum credebatur illis, qui Romanorum
 rebus apud Achæos favebant. Ergo nihil

B 3 allud

a *Id. L. XLV. c. 31.* b *Polyb. exc. leg. n. 54.*
 c *Id. n. 505.*

aliud responsum est, quam, neque ex
 populonim Achaiae, neque ex eorum,
 qui evocati erant, (in quibus erat ipse
 Polybius) re videri, ut hi in patriam
 revertentur: & plurimi sane ac
 praecipui, nam ultra mille fuerant, in
 captivitate absumpti sunt. Durissimo
 hoc responso accepto desperatio quaedam
 Achaeos invasit, qui quidem patriam a-
 mantes erant: Callierati vero similibusque
 nova spe aucti sunt animi: qui tamen
 paulo post, cum iterum legatus Romanus
 destinatus esset Radum divertens ibi
 morbo periret. Sed *Diamus*, qui ipsi col-
 lega datus fuerat, multa in Senatu con-
 tra Spartanos exules dixit: & cum *Me-
 tallicida* quodam Spartano quidem, sed
 qui se ad Achaos olim consulente comm-
 que copiis imperaverat, scriberet, ver-
 tum simulate contendit. Senatus iterum
 respondit, legatos in Graeciam esse ven-
 turos, qui judicarent ea, de quibus
 Achaei & Lacedaemonii disceptabant.
 Verum legati illi data opera otiose adeo
 iter fecerunt, ut interea *Diamus* Achaeis
 persuadere posset, decrevisse Senatuum,
 ut Spartani ipsis obtemperarent: *Me-
 tallicidas* vero Spartanos falleret dicen-
 do, fore, ut omnino a concilio A-
 chorum se jungerentur. Per has
 contentiones effusum est, ut Achaei,
 nequequam dehortante Metello, Prae-
 tori.

tori jam *Damocritus* rursus arma contra
 Lacedaemonios capere: qui praelio
 superati in urbem se receperunt. *Damo-
 critus*, cum urbem capere potuisset, ex-
 exercitum reduxit: & cum multum
 quinquaginta talentorum, quae ipsi pro-
 pterea irrogabatur solvere non posset,
 in exilium abiit. In ejus locum factus
 est *Diamus* ille, qui cum Metello pactus
 est, ut inducitur inter Achaeos & Sparta-
 nos essent, donec adesset, qui Roma-
 rum judicandi causa adventabant. Sed
 interea *Diamus* oppida circa Spartam ad
 amicitiam suam pellicit: & praetidius firmat,
 ut inde in Spartanos erumpere pos-
 set. *Metallididas*, cui Spartani imperium
 dederant, omnibus se easum videns ven-
 nenum bibit. Tandem in Graeciam venire
 legati, quorum princeps erat *L. Aurelius
 Croesus*, qui A. U. 196. Consul fuerat, hic
 in concilio Achaeorum Senatus senten-
 tiam declaravit, Scilicet, quum
 censere, Senatuum, Lacedaemonios,
 Corinthios, Argivos, Heraclenotas ad
 Oetam, Orchomenios a concilio A-
 chaeo se jungeri. Vix haec audire sus-
 tinuerunt Achaeorum magistratus, &
 multitudini ad concionem vocati expo-
 suerunt: quae ita irritata in Spartanos,
 qui Corinthi erant, irruit, & multos in
 caecetem conjecit, frustra legatus Ro-
 manorum multitudinem compellere con-
 tantibus.

§. IV. Sed jam apud Achaeos *Diamus* in
 B 4 impet-

§. 4. t.
 trio
 Achaici

a Polyb. ext. leg. n. 122. b Vid. adubr. II.
 n. 137. c Pausan. Ach. cap. 10. d Polyb. II.
 c. 129. e Paus. Ach. c. 22. f Ibid. c. 21.

a Ibid. 13. b Ibid. 14. c Polyb. ext. leg. n. 141.

lalli
nati a
ne.

32 HISTORIA

imperio successerat Critolaus; qui summa bellandi cum Romanis cupiditate flagrabat: & summi eo tempore ad concilium Achzorum missos fuisse dicit Polybius a homines perditissimos, Dissaque invidios. Itaque legatis quidem Romanorum audientibus concilium Achzorum indici iubet; clam vero per epistolas civitatum Senatores monuit, ne adessent. Ita ergo se per absentiam aliorum nihil statueri posse causatus, legatos aliud concilium Achzorum post sextum mentem expectare iubet. Tum vero rati, palam se ludibrio haberi, legati domum redierunt: & Critolaus omnia ad bellum parat, egregiam occasionem putans, quod Romani de Punico & Hispanico bello distinerentur. Metellus tamen, cum audisset, pravis adeo consiliis res apud Achzoros administrari, adhuc legatos ad eos misit: sed hi indubio habiti & cum clamore ac tumultu eiectiones sunt. Critolaus superbe & atrociter cuncta gerente: qui mox etiam Heracleam Achaiae parere recusantem circumfedit. Vercoer tamen, na haec in majus a Romanis aucta fuerint, ut causa belli appareret speciosior, quam sine eo vix iustam futuram fuisse ex tanta rerum serie patet. Metellus porro, qui jam bellum Romae contra Achzoros decretum esse, & Mummium sibi successorem.

a Loco modo cit. b Polyb. ibid. Flor. l. 11. c. 16. Vid. Cist. pro L. Man. c. 5. c Vid. Juv. Gethofredi orat. polit. III. qua Achaica, seu de consuetudinibus reg. Ach. inscribitur.

REIPUBLICAE ROMANAE LIB. VI. 33

forem adventare intellexisset, adversus Critolaum ducit. Nec hic, licet loco illo difficillimo apud Thermopylas confisteret, Metellum expectare sinit ausus: & Metellus fugientes hostes affectus multos eorum interfecit, multos vivos cepit. Critolaus ipse post pugnam nusquam apparuit. Achzorum imperium ad Dertum rediit: sique exercitum, nec magnum, nec bonum subito contrahit. Et pudenda etiam imprudens ex parvis ad eo copiis quatuor milia hominum Megaram in praesidium mittit. Metellus vero jam Thebas, quae se Achaiae jungerant, infesto agmine contendebat: caequae incolis vacuas ingressus servari iussit. Megarensem etiam in deditorem recepit, cum Achzorum praesidium jam inde absugisset. Hinc omnimodo sineum bello imponere studens condiciones ultro Achaiae tulit: quae solide a Diro repudiatae sunt.

9. V. Sed jam venerat in Graciam Mummus Consul cum Metelli de Achaiae victoriam accepisset, veritus, ne omnis belli consecuti gloria penes Metellum esset. Itaque quamprimum ad exercitum adventavit, cum in Macedoniam eius copiis suis amandavit. Achaiae primum auxilia quaedam Italicae, quae duodecim circiter stadiis a horae dimidiatae hoc sese ad iter a castris exstabant, in castra relinere compellunt, quibusdam etiam castris capulisque scutis quingentis. Quo successu.

B 5. lu.

a Pauf. d. l. c. 35. b Pauf. Ach. c. 26.

fo elati quidem sunt Achorum animi ; sed cum acie instructa eos aggressus esset Mummus , postquam aliquandiu repugnassent , in fugam sese dederunt . Et ipse Dicus Megalopolitanis nuncium accepit clausis & imminuentis calamitatis attulit . Ipse , uxore , ne ad triumphum dedecus superveretur , mansua interfecta veneno haulto occubuit , cum , si Corinthum se recepisset , fortasse a Mummio obsidionis etiam non ferente aequiores paulo conditiones sibi & suis obtinere potuisset . Illi vero Achæi , qui post pugnam Corinthum confugerant , favore noctis cum multis etiam Corinthiis civibus clamaverunt . Mummus insidiosus veritus urbem , apertam licet , ingredi ausus non est . Tertio demum die eam cepit ; & dirptam tuba prægnante a delevit . Ornamenta , aurum , argentum , vestes pretiosæ , signa præterea , tabulisque exquisitissimæ artis Romam evecta (quibus non tantum urbs , sed tota Italia est exornata) curam possidendarum earum rerum , quæ victum Romanis note erant , intruderunt . Plurimas tamen res maximi pretii , ut in urbe totius Græciæ opulentissima (quippe quæ opportunissimo omnino ad mercaturam excecandam loco sita est , duos usque portus ad duo maria , quæ Isthmum Peloponnesi fidebant , instructa ; unde *Alibi* Horatio e dictum) & luxuriis dedita a , ut res in pro-

a Flor. L. II. c. 16. b Cic. in Verr. L. 2. c. 11.
Plin. XXXIV. c. 7. c Od. L. 7.

proverbum abierit , ignis absumpsit . Quia ferunt incendio permittis plurimis statuis , atque simulacris æris , auri atque argenti venas in commune fluxisse , unde pretiosissimum illud a Corinthiis conflexerit b : in quo luxus Romanorum immensus deinde insanivit e . Sed putidissima hæc est fabula , & plano indigna , quæ arguitur ; cum jam seculo ante deletam Corinthum artifices illi nobiles , quorum signa & vasa Corinthia dicta sunt , (quod nempe in urbe luxuriosa maxima artificum talium esset copia) esse deberint , ut ipse Plinius docet d , qui paulo ante vulgarem opinionem tradiderat . Et Plutarchus alias origines ejus æris refert e , quas itidem fabulosas esse dicit . Notanda hic est Mummii (qui ab hac victoria Achæis cognomen habuit) *ærupaxia* , quam *rudicem* dicere possis ; qui cum maximorum artificum perfectis manibus statuas ac tabulas in Italiam portandas loceret , suberet prædici conducentibus , *si eas perdidissent , novas eas reddidit* . f . Ita

B 6 ut

a Unde uncta Corinthus est Juvon. s. VIII. c. 117. *Æqueis* Kato doc. Rom. lib. B. v. 570. *Notæ de Cæsar* s. 1. *fermentationibus indulgere* . Steph. de Urb. c. ex eo Erasmi Ad. Ch. IV. c. III. nu. 69. *Enst. ad d. Hom. l. p. 219. ed. Basil. v. Flor. d. l. c. Vid. Cic. pro Sex. Rosc. Am. c. 86. in Ver. L. II. c. 19. 24. 72. Liv. c. 1. 23. 44. 59. Tusc. Quest. L. II. c. 14. C. d. H. N. L. XXXIV. c. 2. c. lib. cur nunc non reddat Pythia v. carmo. Vid. C. Eochart. Hierozant. L. VI. c. 16. Feli. Patere. L. I. c. 13.*

ut nihil mirum sit, nec magnam ea re laudem meruerit Mummus, si res, quarum pretium non poterat, non dederat iis in privatum suum usum convertendis abstineret a. Ita Corinthus, *reus Græciæ lausæ*, ut eam appellat Cicero b; & *aliter cum Carthagine oculis rei maritimæ*, ut idem loquitur c, delicta est. Fuitque hic finis urbis simul famosissimæ, & celeberrimæ quoque Achæorum Republicæ. Cooperat ea circa annum Urbis 472. annis fere trecentis ante Christum natum, Olympiade CXXIV. Initium ejus fuit a Dymis tantum & Patrensis; quibus variis postea temporibus aliæ accessere, quæ arctissima societate inter unam fœderis, unam Republicanam constituerunt: cujus iustitia & æquitas adeo celebrata fuit, ut aliæ sæpe civitates ad earum arbitrium ierint: & multi sæpe Reges, ipsique Romani amicitiam eorum expetiverint. Præerat fœderi unus, qui Romanis *Prætor*, Achæis *Strategus* dicebatur, modo ex hac, modo ex illa civitate virtutis causa sumptus: isque anno fere, quandoque longiore spatio summæ rerum præfectus erat. Creabatur comitis gentis, quæ bis quotannis, nisi extraordinarium quid evenisset, habebatur: & adjunctos sibi ad summam Republicanam curandam habebat *Demius*.

emerge, decem. Post annos tamen duos supra centum Corinthus restituta est a Cæsare Dictatore a ultimo ejus vice anno b simul cum Carthagine, quæ etiam hoc eodem anno deleta fuerat. Et brevi usque adeo restituta, ut inter celeberrimos turis Romani Imperii conferri poterit: quod vel ex *Actis Apostolicis c.* & *Epistolis D. Pauli* liquet d.

§. VI. Capta Corintho Mummus aliarum etiam urbium, quæ contra Romanos bellum gesserant, muros dejecit, armis quoque adeptis: idque anto quam legati a Senatu Romano ad provinciam ordinandam missi advenissent. Postquam venissent populare regimen ubique abolivit, magistratibus ex consuetudine Concilia singulatum Græciæ nationum sustulit. Ne locupletes extra fines quilibet regionis lux agros possiderent, venit. Sed post breve tempus a Senatu hæc remissa sunt: ut etiam maxima pars tributorum quæ instituerat Mummus, Proconsul autem, qui in has regiones mittebatur, non Græciæ, sed Achæis Proconsul dictus est: quod Græciam Romanam per Achæos, tunc Græciæ principes, subegerant e. Mummus in Urbem reversus splendidum egit triumphum f; & licet maximas in ararium divitias intulisset, nihil inde

§. 6. Ordinatio provinciar. Achæis & Macedon.

a Vid. Cic. in Verr. L. 1. c. 23. & Parad. V. c. 1. & Off. II. c. 22. & pro L. Manil. cap. 1. c. de Nat. Deor. L. III. c. 38.

a Pausan. Corinth. c. 1. & 3. b Id. Eliac. pr. c. 1. App. Al. Punic. ipse s. Dio. L. XLIII. cor. s. c. XLIII. ubi videmus, Procon. Achæis ibi esse, d. Vid. II. Cor. I. 1. IX. 2. XL. 10. c. quibus locis colligitur, vā caput Achæis fuisse. e. Paus. Achæic. c. 16. f. 199. g. L. VI. v. 836.

38 HISTORIA
inde locupletior factus fuisse dicitur a?
Macedoniam provinciam eodem anno or-
dinavit Metellus; cui, licet bis jam an-
tea victa foret, suis tamen legibus vive-
re permillum fuerat; eique etiam vicina
quædam & nunc & sequentibus tem-
poribus fuerunt adjecta e. Videri porro
metentur, quæ de summa hujus viri fe-
licitate notat Veljejus Paterculius L. l. c. 21.

CAPUT TERTIUM.

Bellum Viriathicum. & Numantium.

S. I. Ori-
ge belli
Viria-
thici.
A. U.
604.

Vidimus Libri quinti capite se-
cundo §. 1. in E. scelera im-
mania Galio Prætoris in administratione
Hispaniæ provincie commissa; atque eam
precipuan causam belli Viriathici fuisse
diximus; cui tamen etiam Liculli inju-
ria, de quibus eodem loco egimus, ac-
cesserunt. Quæ enim ex horum ducum
Levita reliqua erant ad decem milia
congregata, ut detinuerunt incurrebant. Pro-
fectus est advenit eos Prætor C. Veitilius;
eosque in locum quendam difficillimum
compulit d. Ibi, cum jam cum Romanis
pacti essent, Viriathus (qui ex ve-
nate lævo, et lævo subita dux atque
Imperator a Floro e factus dicitur; cum
potius præstantissimus patris sui adversus
sceleratissimorum prædium injuriæ defensor
fuit

a Cte. de Off. L. II. c. 22. b Vid. Flor.
L. II. c. 24. c Vid. Sigon. de ant. jureprov.
L. I. c. 8. d App. Al. Hist. n. 289. e L. II.
c. 27. Liv. Epi. 12.

REIPUBLICÆ ROMANÆ LIB. VI. 39
flora) suos perfidias & crudelitatis Romanæ
admonitos fortitudine sua & pro-
dentia conservavit; eamque virtutem
sana plurimum augmenti partibus suis
attulit. Veitilium ergo prætorum magna
cum clade in saltu quodam superavit; qui
a milite, a quo captus erat, occisus est,
ut homo nullius pretii, quod temerem
& obsequitate corporis deformem videret. A. U.
Sequente rorsus anno Viriathus successo-
rem Veitilii C. Flavianum Hypsaum his
605.
prelio fudit; qui ita a Media jam estha-
te hybernas coactus est, nusquam pro-
reperit ausus; sed liberum populandi cur-
sum Viriatho permittens a. Hic ergo for-
tuna sua usus Anno Urbis sexcentesimo
A. U.
sexto Claudius Ucinianus b, & anno 606.
sequente C. Nigidius Prætores oppressit
e. Ita ut tandem hoc bellum majus &
consulæ imperium exposcere videretur.
Igitur anno sexcentesimo octavo milibus
est in Hispaniam Q. Fabius Maximus
Æmilianus f. Amilii Pauli, qui Persem
vixerat, filius Scipionis; qui Carthagi-
nem everterat, frater fuit) qui, cum
continuis bellis urbana juvenus esset ex-
hausta, exercitum tironum in Hispaniam
duxit; & pugnam detrectans exercitiis
continuis militem suum erudit, & con-
firmavit; atque ita Viriathum, licet for-
titer pugnantem, in fugam vertit, dua-
bus etiam milibus captis. A. Quæstio
anno ante adventum Fabii victum fuisse
Viriathum, dicit Appianus; sed videtur
in horum annorum historia auctor ille &
muti-

a App. l. 291. b Flor. d. l. c. Sen. Aur. Vell.

49
 milibus & corruptus esse: & certe Fabium Maximum Emilianum Consulē anni sexcentēsimi octavi confundit cum fratre adoptivo *Q. Fabio Maximo Serviliano* Consulē anni sexcentēsimi undecimī. Viriathus tamen strenue bellum reparavit, populis etiam quibusdam bellissimis a societate Romanorum abductis, interque eos Numantinis: cum quibus mox bellum, quod separatim narrari meretur, gestum fuit. Superior tamen adhuc fuit Fabius, Viriathum, qui Romanos e gmine procedentes aggressus fuerat, repellendo: sed dum fugientis insequitur Romanus, Viriathus cōtensione eorum ammadversā idonea eos strage afficit: ita ut Romani non nisi noctis superventientis beneficio servarentur. Eisdem tamen, nec noctis, nec interdiu lacessere Viriathus cessavit: verum tandem inopia commentus in Lusitaniam recedere coactus est. Fabius Servilianus cum abeuntem Viriathum aspectu non potuisset, oppida plura diripuit: quibusdam veniam dedit. Ex decem millibus captivorum, quos habebat, quingentos securi percussit: reliquos in servitutem vendidit. Addit etiam horrenda Serviliū feritas, qui transfugis captis manus, vel dexteras saltem (ita Frontinus *Strateg.* *L. II. c. l. no. 47.*) percudit. Amillanis vero, dum hostem persequens urbem quandam ejus obsidet, nocturna eruptione inde deturbatur non tantum, verum in-

in loca etiam iniqua; unde evadere non erat, compellitur. Ibi prudenter & generose fortuna usus Viriathus, & gratiam pexterea magna a Romanis iniri posse ratus, fœdus cum Fabio pepigit, quo amicis Romanorum dicebatur; locūque ejus agri, quos possidebant, permittebantur; eamque pacem Populus Romanus habuit, si Appiano fides sit.

§. II. Vesum anno statim sequente *Q. Servilius Capiō* Fabii frater & successor a Senatu impetravit, primo, ut clam quidem, pro lubitu tamen, Viriatho incommutare possit: & mox, ut aperte bellum inferre liceret. Viriathus autem paucitate suorum coactus prudenter adeo concessit, ut non sentiret Romani, quod se propuisset. Hinc porro tres, quos ex amicis fidissimos putabat, ad Capiōnem de pace acturos misit. Eos Capiō donis promissisque corrupit, ut Viriathum interficerent. Atque ita fraude potius & scelere, quam virtute oppressus vir fortissimus perit. Eutropius tamen Capiōnem ejus sceleris ignarum facit: interfectoriibus enim Viriathi prœmium petentibus respondisse refert, *Nunquam Romanus percussit, Imperatorum a suis milibus interfici. L. II. c. 6.* Milites quidam Viriathi novum sibi Imperatorem creatum *Tasaculum* nomine. Sed ille mox a Capiōne exercitum tradere coactus fuit. Ipsi militibusque, ne rapto vivere cogrentur,

A. U.
614.

§. 2. *Historia belli*
fabii
A. U.
612.

A. U.
614.

2 Appian. n. 296. 6 Vell. Pat. L. II. cap. 4.
 Liv. ep. 54. Vali. Max. L. IX. c. 6. F. 4. Sex.
 Ant. Vili. Flav. L. II. c. 12.

agri satis magni donati sunt. In finis bello contumelioso fuit: quod per viginti annos gestum fuisse dicit Vellejus Patreulus: non satis recte, cum ita bellum Numantinum cum Viriathino confuderit, ut ea sequentibus patebit. Alii aliter de hujus belli duratione loquuntur: sed omnium optime Trogus Pompejus, qui temporibus istis proximus fuit. Ex eo Justinus dicit, Viriathum annis decem Romanos varia victoria fatigavisse.

§. III. Sed supererat bellum ad exemplum & occasionem Viriathini in Lusitania exortum: nam multis inde latrocinii manus provinciam Romanam incurrisse dicebantur. Itaque anno sexcentesimo decimo quinto C. Junius Bruttus Consul bellorum in ulteriore Hispania reliquias tollere iussus est: atque is, cum adsequi hostes non posset, obviam quorundam obsidi-puit. Inde trajecto Duris fluvio, obsidipulque a dediticiis acceptis, pervenit ad fluvium, quem *Limano*, vel *Limanu* Geographi dixerunt: hodieque is *Lima* dicitur, prope cujus ostium est urbs *Viana*. Is fluvius etiam *ελευθεριος* Græcis sic vocatus dicebatur: male enim apud Appianum & Adrianum vocatur, quemadmodum etiam apud Livium & Celsium; quod aliquando Hispanorum exercitus cum transfretus eo exortam seditionem ibi fuerit dispersus, redditis ita *ελευθεριος* e. Brutus etiam ultra hunc fluvium aliquot oppida subegit egregia ubique clementia usus

a L. XLIV. c. 2. b App. d. l. n. 294. c. 294. d Epit. n. 55. e Strabo. L. III. n. 254.

usus: licet satis fortiter repugnassent Hispani, ita ut etiam mulieres morti, quam capi se nulle ostenderent. His etiam, qui sub Viriathino militaverant, agros oppidumque dedit, quod *Valentia* vocatum est: hodieque eo nomine appellatum inter præcipuas Hispaniæ urbes suo merito censetur. Ex his victoriis in *Callacorum* vel *Callacorum* regione, (quæ hodie *Gallaecia*) obtentis *Callais* cognomen Bruto honoris ergo datum est. Et per aliquot adhuc annos ulteriorem Hispaniam obtinuit; cum anno demum sexcentesimo vigesimo primo Romam ad triumphum decederit. Et hæc in ulteriore Hispania gesta fuerunt.

§. IV. In citiore vero per eodem §. 4. Bellum annos bellum tum cum aliis, tum præcipue cum Numantinis gestum fuit. Fuit Numantia urbs Hispaniæ Tarraconensis, & in ea quidem regione circiter, quæ hodie *Castilla Vetus* dicitur; cujus rudera ad *Puentem Garra* non longe ab exortu Durii fluminis superesse volunt. Hos cum ad bellum concitasset Viriathus, C. Cæcilius Metellus Macedonicus Consul anni sexcentissimi decimi adversus eos missus fuit. Alii initium belli a Romanis ortum fuisse tradunt: nec ullius propemodum belli causam injustiorem fuisse. Sed vidimus libro præc. cap. 7. §. 1. Celtiberis bellum fuisse illatum, tum

a Appian. d. l. n. 296. b F. Menoch. Orat. P. II. L. II. c. 39. c App. Alex. 10. p. v. 297. d L. n. l. II. c. 37.

tum ob alias causas, tum quod urbem
 Segedam munivissent. Vidimus præterea
 Fulvium Nobiliorum Consulem, dum fugientes
 Celtiberos persequitur, etiam Numantini
 moenibus exercitum advovisset Numantinosque
 facta eruptione (licet ignorasse videantur, an hostili aduersus
 eos animo advensissent Romani) multos
 Romanorum occidisse, sed non sine magno
 suo malo: ita ut non adeo injusta hujus belli
 causa videri possit, quam a Moro fuisse dicitur.
 Recte etiam ex hac historia collegit Strabo
 6, per viginti annos cum Numantinis bellum gestum
 fuisse: quod tamen non semper eisdem animis,
 aut viribus suis administratum. Fuisse tamen
 etiam inter gravissima bellum hoc ex Cicerone patet,
 qui dicit, bellum cum Celtiberis gestum fuisse,
ne esset, non sicut imparetur. Gestum fuit anno
 Urbis sexcentesimo primo a Consule Martello,
 isque Numantinos in urbem compulsi: sed,
 cum successorem Lucullum adventare intelligeret,
 obsides, quos jam dederant Numantini, reddidit
 ut bellum, priusquam advenisset Lucullus,
 sublatum foret. Quam per se porro Lucullus
 eum Populus Hispanie cepit, jam vidimus:
 ita ut nihil mirum fuerit, si Viriathus
 Numantinos alioque a societate Romanorum
 abducorum posterit. Præclara tamen res
 in Hispania gestisse dicitur anno Urbis
 sexcentesimo & unde-

a *Ibid.* b L. III. n. 162. c *Offic.* L. I. cap. 12.
 d *App. Alex.* n. 183. e *Vid. Supr.* L. VI. c. 7. §. 1.
 f *Vid. App. Al.* n. 192. *Supr.* §. 1.

undecimo Metellus Macedonicus, ita ut etiam
 Celtiberii cognomen merito cum ferre potuisset
 dicitur Florus 2: qui & Con- trebiam &
 Nertobriges memorabili cepisset exemplo,
 & majore gloria pepercisset. El in imperio
 inaccessit *Q. Pompejus, A. U.*
 (primus hic ex gente Pompeja ad tan- 612.
 tos honores pervenit) qui copias præclare
 exercitatas a Metello accepit. Hic vero,
 cum quotidie copias suas Numantinorum
 vestitationibus minui cerneret, *Termantiam*
 urbem aggreditur: sed etiam inde repulsi
Malian oppidulum, quod Numantinorum
 presidio tenebatur, civium dolo capit;
 & mox *Tauginiorum* latronum principem
 (Romanorum more loquor) vicit: apparuitque
 in captivis hostitudo, sive potius rabies
 vix credenda: quippe quorum quidam
 seipos, alii emptores suos interfecerunt.
 Hinc Numantiam reverius fluvium quendam
 in planitie de rivare conatus est: sed,
 & opus facientes & frumentantes Romanos
 magno damno hostes multant: ita ut Pompejus
 tot cladibus fatigatus magnam hyemis
 partem in castris ageret. Sed etiam inde,
 tum morbis, tum clade satis magna a
 Numantinis accepta coactus in oppida
 se recepit reliquum ibi hyemis transigens.
 Ne tamen nihil egisse videretur, præsertim
 cum veniretur, ne obtemerale gestam
 dies ipsi diceretur, clam cum Numantinis
 de pace agere coepit: nec abnuo-

a *Vell. Pat.* L. II. c. 21. b *App.* l. *prox.* d.
 c *Appian.* *Ibid.* n. 299.

abauerant pacem Numantini plucinis, que fert bellum etiam prospere gestum, assilis fracti. Itaque palam quidem (disputatam scilicet Populi Romani servaturus) hortabatur, ut se Romanis permitterent: clam vero ostendebat, quæ facturus esset. Atque ita ab iis obides, captivos, transfugas, pacem triginta, quæ pactus erat, talentorum ꝑ accepit: partemque exspectabat, cum successor ei veniret, Consul M. Popillius Lanas. Ibi Pompeius, qui seiret, se ea, quæ cum Numantinis pepigisset, nec Populo, nec Senatui probaturum esse, quicquam transactum esse negavit: cum autem facile plurimorum testimonio revinceretur, res ad Senatum rejecta est: cui bellum cum Numantinis geri placuit a. Atque idem Popillius anno Urbis sexcentesimo decimo quinto, dum Numantiam oppugnat, subito eruptione funditus, fugaturque ꝑ. Itaque rursus Consul contra Numantinos missus est C. Hostilius Mancinus; qui adversus omnibus prodigiisque multis nunciatis profectus dicitur e. Is fixus cum Numantinis congressus & semper victus, denique, cum magna auxilia Numantinis adventare, falso diceretur, in desertam quandam Fulvii Nobilioris castra fugiendo contendit: qua fuga Numantia nunciata subito eum insecti sunt Numantini: atque ibi a quatuor millibus ho-

A. U.
614.A. U.
616.

hostium viginti millia Romanorum caesa dicuntur. Cumque cum exercitus sui reliquus in locum iniquum, unde nullum patebat effugium, inclinis obidetur, pacem flagitatum legatos ad hostes misit a. Numantini, se ulli Romanorum perterquam T. Gracchi (Quæstor hic erat Mancini, Gracchi illius filius, qui quondam rebus egregie in Hispania gestis pacem etiam cum Numantinis fecerat ꝑ) fidem habituros negaverunt. Et ita Gracchus quardam concedendo, quardam impetrando fœdus fecit: & viginti millia civium Romanorum servavit, præter calones & lixas. Castra Romana dirperunt Numantini: cumque in iis etiam fuissent tabule, quibus rationes questuræ geste continebantur, Gracchus eas recepturus Numantinorum rogatu urbem eorum ingressus est; & cibo cum illis capto tabulas recepit, ex reliqua præda nihil, præteritus ad publica sacra, licet plurima offerrentur, accipiens. Ostendit tamen hac pace plurimos, qui exemplo Consulium, qui olim Candinz pacis auctores fuerant, eum Numantinis dedendum censebant e. Et ipse quidem Mancinus rogationem, quam Tribuni de ditione sua ex Senatusconsulto ferebant, suavit ꝑ; & Populo iubente e hostibus est deditus a Consule antea sequentis P. Furii Philo. Sed cum ab iis minime reciperetur f, & suis & hostibus miserum ipse.

a Philipp. 18000. a Cic. Off. L. II. cap. 30.
b Liv. epit. 55. Frontin. Strat. L. III. cap. 17.
num. 9. c Jul. Obseq. de prod. c. 22. Liv. d. l.
Auller. de vir. ill.

a Plut. Gracch. p. m. 826. b Vid. S. L. V. c. 4. §. 9.
c Plut. Gracch. p. 827. d Liv. epit. 56. e Plut. d.
l. Cic. Off. L. III. c. 30. f App. Al. Hist. p. 300.

spectaculum prebuit, ad noctem usque
vinculus & mades ibi perire coactus.
Hinc, cum Romam reversus in Senatum
venire non dubitasset, *P. Rutilius Rufus*
Tribunus pl. eum de Senatu educi iussit,
quod eum civem esse negaret. Lege
tamen lata postea civitatem non tantum
recuperavit; sed Prætorum quoque ges-
sisse dicitur. Graccho vero Populus pe-
perit; quod summa apud eum gratia
valeret: & ejus causa etiam aliis, qui
ei foederi faciendo adfuerant. Maximis
vero in Urbe turbis hoc negotium occasio-
nem dedit: unde postea (aliis tamen causis
accedentibus) ditiores, bella civilia
& denique interitus Reipublice est ortus.

§. V. Belli
Numantini
causal finis.

Romanos ad bellum hoc persequendum
incendit. Ergo *M. Amilius Mancinus* in
consulatu collegam confectum ei succedere
Senatus iussit. Hic, dum Romæ de pace
disceptaret, est impatiens Vaccris bel-
lum intulit, Numantinos ab his adju-
to falso eliminatus. Plantiam quoque præ-
cipuam eorum urbem nullius pacti vio-
lari rem oppugnat: vocato etiam in
societatem sceleris *D. Bruto*, qui ulterio-
rem Hispaniam obtinebat. Nec profuit
miseris, quod legati Roma venientes Vac-
cros bello petere vetabant, dicente *Bruto*
& scribente ad Senatum, „ Hispanicarum
rerum statum Romæ non satis esse co-
gnitum; Numantinos a Vaccris omni
ratione fuisse adju-
to periculum esse,

§. 70.

ne, si, hostem se metare, ostendissent
Romani, omnis Hispania rebellaret.
At non felicius, quam æquius id bellum
Romani gesserunt, coacti tandem pluri-
mis malis, & magna suorum clade Pa-
lantie obsidionem solvere. Atque merito
imperium *Amilibo abrogatum*, &
multa dicta sunt. Sed hac damnatione
misera provinciæ calamitates non tolle-
bantur: nam anno Urbis sexcentesimo
octavo decimo & *Calpurnius Piso* Con-
sul in Numantinorum quidem fines non
duxit exercitum, a fortitudine neque e-
orum sibi metuens: at *Palantinos* fines
ingressus, præda exigua inde abacta, quod
supererat temporis imperii sui in *Caspe-
tania* hævando consumpsit. Ita jam Po-
pulum Romanum tædebat tum ducum,
tum bellum, quod opinione & longius &
difficilius acciderat. Igitur *P. Scipio*, qui
& *Fabii Maximi* fratris sui filii quæsti-
arius comitis in campum descendit,
Consul iterum creatur, solutus legibus,
que vetabant, ne quis his Consul fieret.
(Lata ea lex fuerat A. U. 603. au-
ctore *Catone* et abrogata est rursus An.
649. in favorem *Marii*.) Hic statim in
Hispaniam profectus omnia ignavia, fac-
tionibus, luxu corrupta reperit. Ergo
ante omnia constituende discipline ani-
mum applicuit; lixas, secrete, huiusmodi,
sacrificulos cultus expulsi; superstitionem
etiam

Tom. II.

C

^a App. Al. n. 302. b Cfr. Lalle 63. Liv. 47.
56. Val. Max. Liv. III. 211. 212. c Prid. Foll. 7.
Laviniana. d App. Al. d. 4. n. 303.

^a Cic. de Orat. L. 1. c. 49. b l. ult. ff. de leg.
sex. Ann. VIII. de vir. ill. Vid. Cic. Topic. 6. 8.

etiam inter causas conlationis militaris reputans. Quicquam præterea in castra, nisi quo plane carere non possent, invehit venit: cibus, carne tantum assa elivare, uti voluit, ut docet Frontinus *Seruat. L. IV. cap. 1. et 2.* Lipsius quidem (*Milli. Rom. L. V. dial. 16.*) locum Frontini emendare se dicit, addens voculas a se *quas a se assa elivare &c.* eaque emendatio olim placuerat a. Sed inspecto diligenti Appiano & video, illum idem tradere. Ergo puto, voluisse Scipionem, ut abstinerent cibus delicatioribus, & parati difficilioribus; quales, exempli gratia, habebantur pisces, accipiter e, mulus d, aut scarus v, aut muraria f &c. tum tubera, boletus, &c. g. Scipio certe accuratissime curavit, ut omnibus modis labori & obedientia miles assuesceret: nec antea castra urbi admovit, quam satis restauratam disciplinam cerneret. Tum etiam in Vaccris, unde commectus accipiebant Numantini, omnia vallat: exercitumque per varia loca circumducto in finis Numantinorum hybernatum reddidit; & ibi *Jugurtham* Manilix nepotem cum auxiliis ad se venientem accipit. Inde geminis castris proxime Numantiam positis, cum Numanti

DIRECCIÓN GENERAL

a Vid. *negro Camp. Ant. R. S. V. c. 5. §. 20. fin.* b *Interprox. cit.* c *Horat. Stron. II. 11. 47.* d *Macr. Sat. L. III. c. 16. d. Plin. L. III. c. 17. Juv. Sat. IV. l. 15. V. v. 92.* e *Macr. l. d. Cell. L. VII. c. 16.* f *Ibid. Hor. S. II. VIII. v. 32.* g *Juv. Sat. v. 116. 117. X. IV. 7. Martial. L. III. n. 60.*

ni frequenter Romanos ad pugnam provocarent, sprevit eos ac risit, imprudentem se fore dicens, si cum desperatione efferatis configere, quam fame eos perdomare mallet. Atque in eum finem magnis operibus extructis archissime eos inclusit. Evaserant tamen, qui supplicium morte proximas urbes circumirent, ut auxilium consanguineis suis ferrent, urantes a: quod Romanorum metu negatum est; nisi quod *Lucia*, opulenti oppidi, juvenus civitatem suam ad subsidia mitenda permoverit. Scipio ejus rei a proceribus urbis certior factus citissime eo advolat, utque sibi traderentur juventutis principes jubet; quibus, numero quadringentis, manus amputat. Inde Numantiam versus regressus, ubi jam humanam carnem cibi loco adhibere *Senex* cogerat, urbem tandem in deditionem recipit, paucissimi civium superantibus; cum non armis tantum & fame, sed etiam voluntaria morte plurimi perissent. Capta A. U. est Numantia anno Urbis sexcentesimo vigesimo: & sub finem anni sequentis Scipio ordinata provincia de Numantinis triumphavit. Audaces sunt, qui etiam ab hac urbe victa *Numantini* cognomen habuisse Scipionem dicunt b: sed verius videtur, illud non usurpasse Scipionem, licet forte a Populo ipsi tributum fuerit; cum nullquam in matronibus ipsi ad tributum legatur.

C 2

CA.

a *App. Alex. lib. v. 308.* b *Ovid. Fast. L. 1. v. 196.* *App. Al. d. l. n. 311. Sax. Ant. VII.*

CAPUT QUARTUM.

De bellis cum Liguriis, & Gallis.

§. L. Vidimus libri precedentis cap. 7. §. 2. victos quidem fuisse ab Opimio Consule A. U. 599. Ligures: sed ita, ut plene pacata provincia non fuerit: quod idem de Gallis Ligurum vicinis intelligendum est: quemadmodum videmus, Iulium Obsequentem cap. 16. dicere, in Gallis anno sexcentesimo primo prospere pugnatum fuisse. Sed penuria auctorum historiarum huius temporis pars magna in obscuro lateet: nisi, quod ex eodem Obsequente cap. 19. videmus, anno Urbis sexcentesimo decimo Saluos, gentem Alpinam, Romanis aliquam cladem intulisse: quam tamen ab Ap. Claudio Consule fuisse reparatam quinque millibus hostium occisus narrat Orosius L. P. c. 4. eamque gentem tunc a Claudio domitam fuisse scripsit Livius: ut ex epitome eius quinquagesima recte intelligitur. Cumque ob cladem acceptam triumphus ipsi negaretur, insani ambitione & impudentia usus privatis impetibus triumphavit. Ergo manum ei iniecit Tribunus plebis, ut eum eum detraheret: verum filia Appii Claudia Vestalis (Suetonius b. sororem facit) dignitate sacerdotii sui Tribunum sepulit e.

Hinc

a Orof. l. c. b Tiber. c. 2. c Val. Max. l. 10. c. 6. d. Cic. pro Cal. c. 14. Suet. Tib. c. 2.

Hinc per aliquot annos nihil in historia, tum monumentis reperimus, quod Gallos, aut Ligures spectat: donec anno Urbis sexcentesimo vigesimo octavo cum Gallis Transalpinis etiam bellari ceptum est: cum importuno Patribus Consuli M. Fulvio Flacco bellum adversus Gallos mandatum fuit: ut suo loco porro docuimus.

CAPUT QUINTUM.

De bello Servili.

§. L. Dum ita ab omni parte augetur Respublica, etiam augetur res privatorum, & ut fieri solet, cum divitiis luxus. Eius rei hoc capite specimen tantum dabimus, plura libro sequenti dicturi. Ex continuis, que vidimus, bellis maximam vim servorum, ut facile intelligitur, habebant Romani, eum, non interficere, sed id, quod humanitas simul & utilitas ratio iudicabat in usum servare, aut vendere captivos tolerent. Igitur multitudinem servorum exercitiis comparat Seneca b. & Athenar. L. Pl. c. 20. dicit dicit, ino vitias mille servos quosdam habuisse. Ex plura de ea re videri possunt apud Scrip-
tores e in margine libri citatos. Ac li-
C. 3. ccc

a Murar. Epist. L. l. ep. XVII. n. 69. §. 3. Inss. de iure person. b de tranquill. an. c. 8. c. 14. de elem. L. l. c. 24. Tac. Ann. XII. 65. XIV. 44. Alio tenem, Vld. ap. Pignor. de servis p. 25. Rost. ad Petron. c. 33. & Gouss. ad eund. c. 119.

et illis locis fere agatur de temporibus recentioribus; tamen vel ex hoc ipso servili bello certum est; jam tum ingentem plane servorum in Italia potissimum & Sicilia fuisse numerum. Cum enim in istis regionibus ingentia latifundia haberent Proceres illi & Divites Romanorum, ingenti quoque multitudine servorum, qui ea colerent, indignissime patet. Ergo Italia & Sicilia servis barbaris, per quos divites expulsi civibus agros suos colerent, implebantur: liquet in ergastulis servabantur; atque inde producti opus faciebant compediibus fere vinciti & omnibus modis durissime a dominis habiti. **6.** Ex Sicilia itaque belli hujus origo fuit: ubi *Eunus* & quidam natione Syrus circa annum Urbis sexcentisimum decimum quintum simulato potius sanatione & instinctu *Syria Dea*, (que eadem Mater Deorum, sive *Cybele* fuisse videtur de *videtur*, dico; non enim puto in his omnibus certis aliquid posse statui; sed potius divertos plane Orientis & Græciæ Deos fuisse credo: licet ob levem similitudinem paria sæpe iis nomina, pares functiones fuerint adscriptæ. *AN. MVM. de si napole*) igitur illius *Deæ*, instinctu ad libertatem & arma servos, quasi numinum imperio concitavit.

a Plur. Græcæ, p. m. 827. De b Did. Sic. exc. l. XXXIV. c. Id. Sylla. p. m. 475. Liv. epir. 56. Flor. l. III. c. 19. c. Vid. Lucian. de Dea Syria. Apulej. l. VIII. Sæden. de D. Syria Syre. II. c. 27. m. 165. f. 22.

vit. Utque fidem fraudi faceret, in ore abdita nuce, quam sulfure & igne sspaverat, leniter inspirans flammam inter verba fundebat: atque ita primum viginti millia ex obvius collegit; mox refractis ergastulis sexaginta amplius millium fecit exercitum *a*. Adversus eum primum missus videtur *Prætor T. Didius*; colligitque *Pighius* ad annum sexcentisimum decimum quintum ex numero *Didii*, eum servos rebelles non tam pili vel gladius instructo milite, quam locutis & flagris servilibus prostragasse; probatque fere idem *Illustri Spanhemius de Festantia & Usu Numism. Dissertat. X. f. 230. edit. nit.* Et potuissent addere, fecisse hoc *Didium Scytharum* exemplo, qui quondam adversus servos suos rebelles, non tela, sed virgas & flagella expediturum. Verum adeo non prostragavit hæc ratio bellum *Didii*, ut anno sequente *Eunus* validior factus, & exercitum ex omnium gentium servis, ut creditur *par. est*, collecto regia etiam insignia sumperit: atque oppida plurima, vicisque miserabili direptione vastaverit. Et alter quoque servus *Cleo* ad septuaginta millia servorum contraxit *d*: copiosius cum *Euno* junctis adversus *Populum Romanum* bellum gessit, tanto quidem successu, ut *P. Maniliam*, & anno sequente *P. Lentulum* *Prætores* castris exue-
A. 4. rint.

a Florus d. l. b Herod. l. IV. cap. 3. Justin. l. II. c. 1. c. Vid. Plur. de Pishitar. p. m. 379. decc. exc. Did. Sic. l. XXIV.

618. A. U. sint. Eadem quoque anno Urbis sexcentesimo octavo decimo tota Pisonis fuit.
 619. A. U. & anno rursus proximo *Clauis Hyspai* ita ut tandem ejusdem anni Consuli C. Fulvio id bellum mandaretur. Verum quid in eo imperio egerit Fulvius pro librorum, qui ad nos pervenerunt, penuria scire non possumus.

620. §. II. Scimus tamen, verum ex solo Orofio & successisse Fulvio in administratione hujus belli in Sicilia L. Calpurnium Pisacem Frugi: hunc Mamertio expugnato octo fugitivorum milia occidit: crucibus alios, quos passim capere poterat, affixit. In exercitu etiam Romano disciplinam militarem collapsam severitate restituit: & ut exemplum statueret, Praefectum cohortis, ut *Frontinus* & vel. juxta Valerium Maximum d. Praefectum Equitum C. Treium, quod circumventus fugitivorum multitudine arma cum suis tradidisset, variis ignominiae generibus affectit. Eaque ratione Siciliam gravi hoc bello fere liberavit: & anno sequente P. Rupilius Consul *Tauromenium*, cujus arx negligentia Q. Fabii generi Consulis amissa fuerat, & Ennam, firmissima fugitivorum praesidia, vi recipit: bellum tandem crucientissimo, & quod jam in Italiam transierat, finem imposuit: ac de servis fame maxime ad deditionem

non coactis supplicium sumplit. Atque anno sequente ovans Urbein introiit: ne dignitatem triumphu servili infirmitate violaret. Antequam autem provincia deederet Rupilius novis eam legibus, & ex decem legatorum sententia, ut moris erat, restauravit.

§. III. Ur autem uno tempore serviles §. 3. haec conjurationes perteximus, subjun- gemus hic alterum bellum cum servis, bellum de in eadem Sicilia eorum: quod alio servili quin pro ordine temporum ad sequentem librum referendum fuerat. Nempe *thimo* anno Urbis sexcentesimo quinquagesimo *Archeis* gente Cilix servus & pastor interfecto domino familiam ergastulo liberatam sub signis ordinavit. Ipse veste purpurea argentoque baculo, & regium in morem fronte redimita, non minore, quam antea Hannus, consistit exercitum. Et quasi etiam illum vindicaret, vicos, castrilla, oppida diripiens in domos, in servos promiscue invadebat: in hos quidem infestius, quasi in transfugas. Periculosissimo autem Romanorum tempore haec servilis seditio erumpit: quippe cum gravissimum a *Cimbri* bellum tum maxime eorum, cervicibus incumberet: de quo suo loco dicemus. Sic male praeterea dicto jam anno adversus servos res gesta est a C. Servilio: & anno sequente a L. Lucio Lucullo.

C 5 Dio

a Liv. Epit. 56. b L. V. c. 9. c L. IV. cap. 1. ex. 28. d L. II. c. 7. ex. 9. e Id. Valer. Max. L. II. cap. VII. n. 3. f Flor. L. III. c. 19. Lit. ep. 59. Grot. L. V. c. 9. Jul. Obsequ. 25.

a Cicin. Verr. Div. cap. 5. Cribi d. Sc. Sid. L. II. cap. 13. Afon. Sid. c. 30. L. III. c. 30. b Flor. d. c. Flor. Sid.

Diodorus Siculus in excerptis ex libro XXXVI. Bibliotheca: hunc Licinium Nervam appellare videtur: & in multis ejus narratio diversa deprehenditur: quam tamen, cum ceteris distinctius multo & latius rem narret, in hujus belli expositione sequemur. Dicit itaque Diodorus, post leviores aliquot servorum in Italia seditiones maximam tandem eorum in Sicilia contigisse conjunctionem: cujus hae fuerit ratio. Suscepit adversus Cimbrorum expeditione C. Marcus ex potestate Senatus consulto concessa per literas a Nicomede etiam Bithyniae Rege auxilia expetierat. Respondit Nicomedes, Bithynorum multos a vectigallum publicorum redemptoribus disceptos servitutem per provincias Populi Romani servituti: ut ita inique a se auxilia expeterentur. Itaque Senatus decrevit: ne quis ex Populi Romani sociis, qui quidem liber esset, in ulla provinciarum servitus: & ut Imperatores eorum mandarentur curam haberent. Hoc decreto Licinius Nerva in Sicilia intra paucos dies plures obtingentis in libertatem restituit. Verum mox, si peccata dominorum siue gratia expugnatis non ultra libertatem petentibus concessit: quin potius quicumque ad dominum suum reverti jussit. Hinc indignatio servorum orta: imo mox quidam interfecit dominum suum, aliique etiam seditionis sociis sibi adiectis, locum quendam munitum occupaverunt. Cumque inde eos armis pellere Licinius non posset, proditorum grassatus hanc quidem seditionem repetit. Sed tunc, cum bo-

nam exercitus sui partem dimississet, seditione recruduit: cumque multos ex Euboeensium praedictis interfecissent defectores, arma etiam navis audaciores multo facti sunt: regemque sibi creatum Salutinum quendam. Hunc tamen Romanis, dum Morgantium obsideret, castris exuerunt: sed mox ex superiore loco pugnantes servi Romanos vicissim pellunt, cum prudenter Salvius jussisset, ut arma absipientibus parceretur: quod plures, ut se in fugam darent, compulsi: ita ut hoc praedio non multi caesi, sed quatuor fere millia capti dicantur. Inde ad Morgantium obsidionem reversus Salvius servus, qui in praedio erant, libertatem promittit: quod idem fecerunt servorum domini. Verum cum strenue pugnando servi obsidionem submovissent, Imperator Romanus dominorum partem stare recusans causa fuit, cur plurimi ad defectores transigerant. Et tunc domini per servitutes etiam populos in servorum grecibus fervente morbo, Athenionem Cilicem Regem a servis factum fuisse Diodorus tradit: qui non nisi summis quibusque in militiam allectis, reliquos operas suas solitas obire jubebat: unde largum suis parabat commectum. Ergo etiam Lilybaeum munitissimam urbem obsidere ausus est, sed diffidentem nimis rem expertus tanquam momentibus Diis ab ea recessit: quod majorem fidem habuit, quia eodem tempore Lilybaeensis auxilium advenerat. Intererit Salvius, qui jam Tryphon regis nomine dicebatur, Athenionem ad se evocat: & hic, contra omnem Romanorum

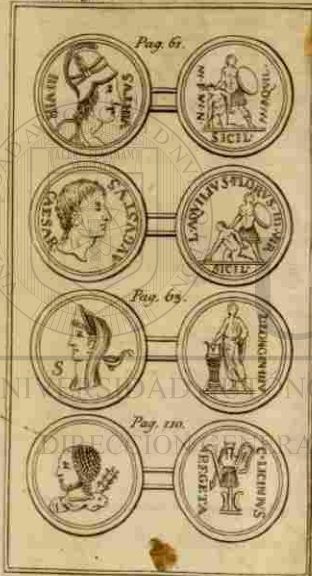
norum spem Tryphoni, ut supremo suo
 Imperatori dicto audiens fuit. Trypho-
 niam Athenioni dissidens in carcerem
 eam conjecit: regiumque splendorem in
 omnibus rebus etiam magis ac magis
 prae tulit. Verum postquam cum novis
 copiis in Siciliam trajecit Lucullus A-
 thenionem iterum in consilium adhibuit;
 & contra ejus sententiam cum Romanis
 proelio decertans maximam stragem acci-
 pit. Tamen Romani *Tricala* (alii *Tris-
 cala*, vel *Trincala* vocant a.) obfidi-
 onem capere non potuerunt: unde aucti dese-
 floribus spiritus: ita ut nec Lucullus,
 nec Servilius quicquam memorabile gef-
 serint: eam Athenio (peius quam lo-
 lum mortuo Tryphone omnis potestas
 erat) totam Siciliam pro Ibbidiae infa-
 stam redderet. Ita ut etiam & Lucullus
 & Servilius eo nomine accusati & exi-
 lio mulctati fuerint. Tandem *Aquilius*
 Consul victis fugitivis huic bello finem
 imposuit, cum Athenionem Regem stre-
 nue pugnantem sua manu interfecisset.
 Supererant post haec omnia nulle etiam
 fugitivi duce *Saxys*: quos cum in de-
 ditionem Consul receperit, poenam quide-
 m in praesens remisit: sed mox Ro-
 manum abductos cum bestis ad interce-
 cionem depugnare iussit. At dicuntur
 detrectantes illud certamen mutuis vul-
 neribus occubuisse: ita ut postremus om-
 nium

a Vid. Luc. Hist. ad Steph. de Urb. V.
 Τετραλον.

JANL

UNIVERSIDAD DE NUEVO LEÓN

AL DE BIBLIOTECAS

REIPUB. ROMAN. LIB. VI. 63

nium Sacyrus foeti animo sibi ipsi manus intulerit. Ita fere narrat Diodorus. Florus Atheniensem interrixantium maras loceratam dicit, dum multitudo adprehendendum eum concurrit. Sed minima ejus declamatoris fides est, qui absque judicio monitrofa sectari solet. Victorix Aquilliane memoria servata est in nummis, quos refert Vaillantus et & quorum priorem etiam laudat Pighius: in quibus imaginem afficit Sicillæ Imperator armatus relevat. Hi unum nepotum hujus Aquilli uno casu fuisse videntur.

CAPUT SEXTUM.

De quæstionibus perpetuis constitutis.

Cum ita Imperium Romanum jam per tres orbis eo tempore cogniti partes propagatum esset, & maxime inde, si priora tempora respiciamus, divitix in urbem Romanam confluerent, pristina illa in omni viciu simplicitas cito evanescere coepit. Itaque, cum, quo corruptior est civitas, eo plures leges & sint, & ut sine, requiratur, antequam hunc librum scribamus, de iis breviter hic agendum est: quamquam nondum præcipui adeo ruina mores pestum fecit, quam quidem post paucos annos.

annos factum est: unde de ipso incremento luxus inferius paulo dicturi sumus. Et haec tenus quidem iudicia de criminibus omnia extraordinaria fuerant: sed anno primo sexcentesimo quarto *L. Calpurnius* P^{ro} Praetor Tribuni plebis locorum curia, qui a magistratibus Romanis affligebantur, legem *Calpurniam de pecuniis reprimendis* tulit, qua magistratum injurias propellere loci poterant, *reprimendo* tempore, quae in praetoribus magistratus Populi Romani, educebantur contra legem pecuniis reprimendo: coque haec lex socialis, & aex sociorum dicitur. Neque diu postea etiam aliae quaestiones, ut *de ambitu*, *maiestate*, *seculam* constitutae sunt: quemadmodum hoc ab illis, qui antiquitates Romanas explicant, plenus tractatur.

S. II. Verum ambitus etiam alia ratione coercendus fuit: cum enim antea in comitiis voce suffragia lata fuissent anno sexcentesimo decimo quarto *Q. Gabinus* Tribuni plebis legem tulit, ut in magistratibus creandis non voce, ut antea, sed per tabellam obligatam, nullo inimicitiarum obstante metu, suffragium ferretur: qua ratione optimationi in suffragiis auctoritas sero conceditur. Neque eam legem unquam Populus liber decidit: sed oppressus demum imperatorum potentia precipuum flagitavit. Itaque dicit Cicero loco in margine

a Cic. in Ver. L. III. cap. 24. et. Or. 6. 17. de Off. L. II. cap. 21. b P. de. et. in Ver. Div. cap. 1. c ibi d. sec.

ine citato, non fuisse hanc legem dandam populo: in qua, bonis ignorantibus quid quique sentiret, tabella vitioium occultaret suffragium: ita ut illi rationis, neque lato quinquam sit inventus, neque auctor unquam hominis. Additque latorem Gabini hominem ignotum & sordidum fuisse. Sed eodem tamen loco fatetur, suffragandi nimiam libidinem in non bonis causis eripiendam fuisse potentibus. Verum ipsi Cicero in his causis non nisi summa cum circumspetione credendum: ipse enim, quod lex optimationi tradidit, plebeis passim iniquum videtur. Et merito, puto, turis post biennium *L. Cassius Longinus* & *Tribunus* plebis, rigide vit virtutis, unde ejus tribunal, cum Praetor esset (fuit id A. U. 616.) *scipulus* reorum dicebatur, legem tulit, ut in iudiciis etiam, per duellio, nisi iudicio excepto, Populo per tabellam suffragium elicit: unde nunti exstant *Cassii* gemis, qui visum togam tabulam in urnam mittentem exhibente. Et tanta hujus legis aequitas visa est, ut etiam *P. Africanus*, acerrimus licet optimationi fautor, auctoritate sua *M. Ancium Brisonem* Tribunum plebis, quo minus legi *Cassii* intercederet, prohibere.

a de L. III. c. 15. b nam legendum interrogatio n. c Cic. de amic. c. 22. d Val. Max. L. III. c. 7. n. 9. e Ab eo Cassium iudicem pro Seretis dicitur. Cic. pro Sex. Rosc. A. c. 30. e Vid. Vaill. de fam. Rom. Gen. Cassian. 5.

habuerit a. Tertia lex tabellaria de suffragiis lata est A. U. 622. a C. Fabricio Carbone Tribuno plebis, quem Cicero *Impitulum civem* & *Justitium* vocat. Deum A. U. 646. iudicio quoque per diuisionem Collins Tribuni plebis tabellam dedit e. Nec tamen lex de iudicibus leges Rempublicam vegetantem filiter potuerunt, immensum aucta ambitione, quemadmodum in sequentibus videbimus.

§. 7. De
vitiis &
radicibus
liberis
tempo-
ris.

§. III. Inter illam aedem breuem, quam illud est, quod hoc libro complexi sumus, satis multos tamen nobis viros scriptis eius exhibet: cum eloquentie percipue ludium hoc tempore maxime vigere & inciperet. Ita mentionem fecit *Titus* & *C. Julius Sedoris*, qui Graece res Romanas scripsit. Latine vero orationes & orationes scripsit *M. Velleius*, quem legem *Calpurniam* de repetundis tulisse diximus, stylo exill quidem, sed simplicissima de rei & orationis suauitate; imo *gravis auctor Plinio* dicitur h. *Etiam Cassius Hemius* annales hoc tempore contulit: ut etiam ille *Fabius Seruilius*, quem anno sexcentesimo undecimo Consulens vidimus h. Historiam quoque scripsit *C. Fannius M. F. A.* de summa quidem fide, si credimus *Maria Velleio* veteri commentatori in Cicero-
nem

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA

a *Cic. de clar. Orat. c. 25. de leg. L. III. c. 26. c. 26. d. id. de clar. Orat. c. 20. 299. c. Epit. 53.*
f *Cic. ad Fam. L. IX. c. 22. g. ibid. id. de clar. Or. c. 27. c. de Orat. L. II. c. 12. h. Hist. Nov. L. II. c. 53. i. ib. L. XIII. c. 13. k. Supra. c. 3. S. in Cic. Brut. c. 26.*

nem de *brout. L. 2. c. 19.* Florum praeterea hac xate *L. Calpurnius Antipater* Historicus & Jurisconsultus a: & *F. Rutilius Rufus*, qui belli Numantini scriptor historiam h. Tum *L. Aelius* poeta fabularum non tantum, sed etiam annalium e extrinse scriptor A. Is cum *Pacuvio A. U. 613.* fabulam docuit: cum ille octoginta, ipse triginta annos natus esset e. *Lucilius*, cuius satyrarum fragmenta edidit *Genetiosus Franc. Douza Jun. F. Esq. d. Dec. 1597. A. sub P. Africano*, Numantino bello, eques militavit: ejus soror avia fuit *Pompeji Magni* g. Et alios, si qui forte fuerunt, ut ad institutum nostrum nihil facientes, praeterimus. Sed religio fuerit praeterire Oratores, qui primo loco nominandi fuerant: cum eorum ars sit magna hac xate incrementa impulerit. Eos recenset *Velleius Patriculus L. II. cap. 9.* sed multo laus ipse omnium quotquot uoquam fuerunt, futuri que sunt *Oratorum princeps* libro, qui *Brutus*, sive de *claris Oratoribus* inscribitur: unde paucos & illustres tantum notabimus initium facientes a *C. Sulpicio Gallo*, qui *A. U. 334.* Praetor fuit h: quique in oratorum numero est habitus. Eodem anno Censor fuit. *Ti. Seno-*
pro

a *Cic. Brut. c. 26. c. Orat. c. 69. l. 2. ff. de Orig. jur. §. 40. b. Appian. Al. Hist. n. 105. c. Vid. Cic. Brutus. 18. ff. d. Maer. Sar. L. L. c. 7. f. Fest. V. Marcell. C. de Leg. l. 2. c. Cic. Brut. c. 64. Gell. Noll. Att. L. XVII. c. ult. f. Vell. Patere. L. II. c. 9. g. Porphyrio ad Iter. Saru. L. II. c. 1. n. 35. h. Cic. Brut. c. 20.*

procius Gracchus, qui etiam ab eloquentia laude celebratur; ut & anni sequentis Consul Paullus ille Aemilius Perlei victor. Laudat quoque Cicero eodem loco P. Scipionem Nasicam, qui *Cerulum* appellatus est, & Consul fuit A. U. 594. tum L. Cornelium Lentulum Consulem A. U. 597. & A. U. 597. Q. Fulvium Nobiliforem Consulem A. U. 600. ejusque collegam T. Annium Lufum. (Addo dignitates, quas hi Oratores gesserunt, ut pateat, primarios fuisse viros, qui hinc literarum & eloquentia studiis operam darent) ejusque dein sequentibus plura habebimus exempla.) Juniores paulo fuerunt, ut plures minus celebres memet. P. ille Africanus &c. in quo dicendi laus etiam illustrior fuit, amicus ejus C. Laelius a: tum, qui sine controversia ceteris ejus temporis eloquentia praestitit, Ser. Galba Consul A. U. 609. L. etique gener C. Fimius. Celebris etiam P. Licinius Crassus Mutianus Pontifex Maximus & Consul A. U. 612. ejusque frater P. Mucius Scaevola Consul A. U. 620. et tum Carbo ille, quem auctorem legis tabellaris vidimus. Alii, quos porro recenset Cicero, vel minus sunt celebres; vel commodius ad librum sequentem referentur: sed de Crasso omittendum non fuerat, quod de eo tradit *Sempronius Asellio*, (hic etiam bello Numantino Tribunus militum fuit) & plures historia-

a *Ibid.* c. 27. b *Ibid.* c. 26. c *Id.* de Orat. L. 1. c. 39. d *Id.* de Or. c. 35. d *Ibid.* c. 27. e *Gell.* xlii. Att. L. 1. c. 13.

storum libros reliquit a, sed quos senes demum scripsisse videtur b) scilicet, ha-
 buisse eum quinque rerum bonarum
 maxima & precipua; quae esset disti-
 mus; quo juri, consultiusimus, quod
 Pontifex Maximus. " Ti. & C. Gracchi
 fratres precipua eloquentia laude emi-
 nuerunt. Verum de iis plurima statim li-
 bro sequente dicturi sumus. Unum ad-
 huc adjiciamus, C. Persum literatum
 hominem & valde doctum; sed, ut vi-
 deatur, obscuriorem, ita ut de eo dice-
 ret Lucilius satyranum scriptor. *Persum
 non cito legere, Lelium, Drcinum vole.*
 (Quae verba, in alium plane sensum de-
 torit Plinius *praefatione historiae naturalis
 ad Vespasianum.*) Hunc addo, quod,
 nisi fallit memoria, Augustinos aut *Hie-
 ronymo*, aut alii etiam ejus saeculi aetatis
 dictum hoc adscribi, & de *Persio*, cu-
 jus habemus satyras intellectu revera dis-
 cillimas intelligi solet.

a *U. L. XIII. c. 27. b C. de Leg. 1. 3. c. 14.
 d *Id.* de Orat. c. 26.*

LIBER SEPTIMUS.

CAPUT PRIMUM.

De bello *Africana cum Aristonica*; &
*alii rebus.*S. 1. Or.
causa
belli,

ATINUS cognomine *Philometer*
Afr. Rex a Eumenis illius,
qui constanter adeo Romano-
rum amicitiam coluerat, filius fuit. Hic,
postquam per annos quinque jam in sua tu-
tela fuisset; nam Atralus patris ipsi tutor
luerat, anno Urbis sexcentesimo vigesimo
decidens Populum Romanum testamenti
tabulis heredem reliquit. Qui tamen vix
legittimum testamentum facere potuisse vi-
detur, cum ex Iuliano satis patet, eum
parum sane mentis fuisse into potius plane
induruisse. Et, licet sanamentis fuisset,
dubium inter eos, qui res civiles tractant,
habetur, *an regni testamentum transferri po-
sint*; ut per bona, quorum heredem Po-
pulum Romanum faciebat, tantum intelli-
genda fuerint suppellex omnis & instrumen-
tum regni: & quantum plura regna etiam
hac ratione acquisiverunt Romanis quo-
litum. hanc nosstram facimus. Sed praeterca
non tantum impium hoc testamentum ha-
bebat, reliquerat enim Eumenes Atrali pa-
ter filium *Aristonicum* ex pellice natum;

VE-

a Strabo L. XIV. n. 524. & 646. Epit. S. Pro lo
gus, Trogi L. 36. b L. XXXV. l. 4. c Vid. Gror. de
L. N. P. L. l. 1. §. 12. d Sid. Fl. L. III. c. 20. e Strabo
Iustitii. l. 1. c. 1. §. 9. unde Eumenis F. dicit.

REIPUB. ROMAN. LIB. VII. 69

verum omnino factum esse a Romanis multo
jactabant; ut ex epistola *Mithridatis* ad
Arsacem apud *Sallustium* a patet. Nec vi-
detur differi *Horatius* 6. Sed *Mithridati*
forte professo Romanorum hosti, nisi sub
idoneis testibus credere. Fas non fuerit. *Li-
vius* hic diversum ab aliis sentisse videtur,
& putasse, *Aham* ira Romanis legatam,
ut ab iis liberaretur. Et forte in ipso Sena-
tu Romae diu de iustitia hujus causae du-
bitatum fuit; cum detur post biennium
Asia *Crasso* *Consuli* eidemque *Pontifici*
Max. provincia decreta fuerit: *hinc* pri-
mus eorum, qui *Pontifices* *Maximi* consu-
larum obtinuerunt, cum exercitu extra I-
taliam profectus est; cum *Flacco* college
multam dixisset, si a sacris discessisset,
quod *Flamen* *Martialis* erat.

§. II. Et infelix sane *Crassi* expeditio
fuit; nam, cum praeterquam bello, in-
tentior a *prelium* cum *Aristonica* juxta
Lauri commisisset, (prope *Smyrnam* il-
lus oppidum fuit) victus penam inconsu-
eta avaritia suo sanguine dedit: vel juxta
alios, ne in manus *Aristonici* veniret; de-
decus accessit ratione motos effugit; *Vir-
gam* enim, qua equum regebatur, cum in
custodis sui barbari oculum direxisset,
vi doloris eum ad necem suam accen-
dit. *Vellejus* *Paterculus* L. II. cap. 4.
cum

A. U.
622.S. 2. 1p.
sumtel-
lum.

a *Histor.* L. IV. b Od. L. II. m. XVIII. v. 5.
ubi vid. *Porphyrius* & *Ver. con. Cynani*. c *Vid.*
epit. 59. d *Cir. Phil.* XL. cap. 8. *Iustin.* d. 1.
f *Stra.* L. XIV. n. 646. g *Val. Max.* L. III. c. 2.
n. 12.

eum ab Aristonico (puto, ejus iulii) interceptum dicit. Successit Cratius M. Perpetua Consul anni sexcentissimi vigesimi tertii, qui nondum civis Romanus Consulatum adeptus est a; eum pater ejus nihil ad se pertinentia civis Romani jura complexus esset. Hic victum Aristonicum fame ad dedicationem compulsi; eumque in triumphum duxit teste Vellejo, & ut videtur, Valerio Maximo, sed potius locus Velleii levi dilinzione juvenis est, ut triumphus ad M. Aquilium Perpetuae successorem referatur: nam hunc quidem Pergami mortuum historici tradunt e; eum tamen Aristonicum jam Romam misisset. Et certe properavit in provinciam Aquilius, ut triumphum Perpetuae eriperet: ibique reliquias belli consecrare iustus, immam seelere & Romanis haecenus moribus incognita, fontes veneno miscuit a, ut certas urbes ad dedicationem compelleret. Atque ita Asia in potestatem redacta eam ex Senatusconsulto & decem legatorum consilio legibus, institutis, atque conventibus ordinavit e. Regibus inde, qui adversus Aristonicum arma tulerant, praemia periolata sunt. Pilius Ariarathus Regis Cappadociae, qui eodem bello occiderat, Lycania & Cilicia data: Mithridates Pontico Phrygia Major. Fuit hic Mithridates dicitur Euergetes, pater Mithridatis Eupatoris f, cujus §. praec. mentionem fecimus.

a Val. Max. L. III. c. 4. n. 5. b Eut. L. IV. c. 20.
c Vid. Strab. Justin. Euz. ad. II. d Strabo d. l. e
e Justin. L. XXXVII. l. 1. f Appian. Mitr. c. 17.

REIPUB. ROMAN. LIB. VII. 71
mus. Aquilius Roman reversus anno demum Urbis 627. triumphavit.

§. III. Ita immentis plane opes in Asia devicta Roman invecita sunt; quae perniciosissimae Romanorum moribus fuerunt. Nam statim quidem a victo Antiocho multam a praefata illa fragilitate mores sumeres Romanorum mutati fuerant, luxuria peregrina ab exercitu Asiatico in Urbem invecita a: sed subacta jam penitus Asia iisdem moribus plane funesta fuit b. Asiatice enim mores jam dudum luxu infames fuisse notissimum est c; & de variis ejus genibus facillime probari posset. Paucis speciminibus loco addemus Jones luxuriosissimos fuisse loci in margine citati probant d: & praecipue Ephesus e. De Phrygiis idem notissimum est, vel ex iis, quae cumulus apud Virgilium f. his objicit: a quo etiam alibi g. demones dicuntur. Lydi demum ita infames otio & deliciis fuerunt (postquam certe a Cyro fuerunt subacti h) ut non tantum ipsum ludorum nomen ab iis acceperint Romani: sed ut etiam variis proverbis eorum mores perditum originem dederint i. Postquam ergo Ro-

a Liv. L. XXXIX. c. 6. b Plin. H. N. L. XIII. c. 3. XXXIII. c. 21. XXXIV. c. 7. XXXVII. c. 7. f. c Cic. pro Mur. cap. 5. Juven. III. 62. seq. d Plaut. Stich. A. V. S. VII. Hor. Od. III. 91. v. 1. Propert. LVI. v. 37. Cl. Petron. ad Ael. V. H. L. II. c. 38. Strab. c. Strab. L. XIV. c. 642. f Aen. IX. v. 614. seq. g Aen. IV. v. 215. XII. v. 99. h Herod. L. I. c. 44. i Vid. Erasmod. Ch. II. Cris. VI. n. 93. 94. 96. 97.

Ramanorum arma etiam in Asiam Ferri
coeperunt contagio facile labem eorum
moribus dedit. Hinc variz leges sunt or-
tx, quæ, quod nimis sumptus exortarent,
sumptuaria sunt dictæ. Tales fuerunt *Or-
chia* lata A. U. 572. a C. Orleho Tribu-
no pl. de numero conviviatorum, quam pri-
mum dissuasibile b, postea defendisse vide-
tur Cato: nisi dicamus, mendium in Fe-
stum irrepisse. alteruto locorum hic in
margine citato. *Fannia* lata ex SC. a G.
Fannio Serviliano Consule A. U. 592. qua
sumptus singulis coenæ est positus d. *Di-
dia*, quam A. U. 610. tulit T. Didius
Tribunus pl. ut non tantum Urbs, sed
etiam omnis Italia legis sumptuariis to-
neretur: utque non dominus convivii tan-
tum, verum etiam invitati poenis legis te-
nerentur e. Legem posthac invenio *Emi-
liam* f. de ciborum genere & modo; quam
motto Sulla latam dicit Macrobius: sed
Plinius g legem memorat a M. Emilio
Scuro in consularu promulgatam, quam
gesti A. U. 638., qua sones & glires
mensis ademerit. Sorices, & quidem hyme-
conditos, ut Nigidius apud Plinium
auctor est, in cibis fuisse alibi legisse non
memini: sed glires quomodo condi debe-
ant docet *Aulus libri de arte coquinaria* h,
qui *Asius Cælius* nomine circumferetur,
& sic.

a *Maer. Sac. L. II. c. 13.* b *Feff. P. Percu-
llatum. c. id. V. Obscuravere.* d *Plin. H. N.
L. X. cap. 50. Gell. L. II. cap. 24.* e *Maer. Sac.
L. II. cap. 13.* f *Gell. l. d. g L. VIII. cap. 17.
h L. VIII. c. 9.*

& frequens eorum mentio, tanquam ci-
bi delicatioris etiam apud alios occurrat
a: imo Varro docuit, qua ratione sagi-
nari debeant b. Verum puto fuisse ani-
malla, non quæ nos *varro* dicimus ant
varro: sed potius, quæ, si fallor, his
majora nobis etiam *interfuitatibus* dicuntur.
Et, ut hic in unum consociamus cu-
mulum, quæ de legibus sumptuariis ad
institutum nostrum pertinebant, etiam
Cornelia lex fuit a *Cornelia* Sulla Dicta-
tore lata; sed qua quibuldam modo re-
bus & certis deliciarum generibus mi-
nora prætia imposita sunt c: ut ita irri-
tande magis fult, quam reprimendo lu-
xui facta fuisse videatur. *Asii* etiam *Re-
siliis* (Tribuni pl. credo) legem, sed
concordia vitiorum irritam post *Emi-
liam* reconvict Macrobius: sed quando
latam, aut quid proprie laxaverit, non
addit. Omiseramus legem *Liciniam*,
quam tulit A. 647. P. Licinius Crassus
Tribunus pl. Fanniz non dissimilem, &
certos etiam sumptus & cibos certis die-
bus assignantem d. Nec alterius generis
fuit lex Julia ab Augusto Imperatore la-
ta: sed cujus latio terminis, quos nobis
proposuimus non comprehenditur. Nos
redeamus ad historiam nostram, cum
prius tantum observaverimus, parum ser-
vatas fuisse has leges, ut hodieque in
similibus fere fieri solet.

a *Tou. II.*

D

At

a *Vid. Petron. c. 31. Amm. Maer. LXXVIII.
cap. 8. b de R. E. L. III. c. 15. c Maer. l. c.
d Gellius & Maer. ad. II.*

At non unum duntaxat hoc luxuriae malum civitatem invaserat: sed atrocius etiam & ferius ambitionis & avaritiae, quae luxum individuas sequitur comes, cum abique rapinis & foecibus neutri latisheri queat. Igitur ambitus etiam legibus variis fuerat coercitus: verum omnibus obicibus aggeribusque percipis brevi tempore in exitum Imperii exundavit. Et, licet praecipuae leges ad infectora demum tempora sint referendae, invenimus tamen jam, ut antiquissimas quaedam leges mittam, anno Urbis 482. legem Boebiam Corneliam de ambitu: de anno 592. Corneliam Fulviam: quarum una sententia fuerit non istis consultat. Tamen referendae sunt leges tabularis: de quibus jam dictum est.

CAPUT SECUNDUM.

De legibus Tiberti Gracchi.

5. 1.
Quis
fuerit
Ti.
Gracchus.

§. I. Vidimus libri praecedentis capite tertio §. 4. Ti. Gracchum Quisstorem Mancini Comitibus auctorem praecipue fuisse foederis cum Numantinis iuncti, quod impensio quidem Romano minus honestum, sed plurimorum civium salutis necessarium fuerat. Sed vidimus simul foedus illud Mancini de datione si ille recidisset: Gracchum vero, quo minus dederetur, Populi favore fuisse coniectum. Hinc tamen

a Lias. L. XL. cap. 19.
b ipsi. epist. 47.

tamen Gracchus infensus illis est, quibus annitentibus maxime foedus hoc abolitum fuerat, qui sepe erat ex optimatibus, diligentius in originem multorum, quibus Respublica premebatur, malorum inquirere coepit. Erat enim ipse Gracchus vir omni laudis genere ornatissimus, vitainnocentissimus, proposito sanctissimus, tantis denique adornatus virtutibus, quantas perfecta & natura & industria mortalis condidit recepit. Neque mirum, cum a teneris aetate lis imbutus esset praecipis, quibus optimi parentes filios suos bene natos imbueri solent. Nam pater huius Tiberii & fratris ejus Caji fuit vir egregius Ti. Gracchus, cuius tum aetate, egressus Ti. Gracchus, vidimus. Mater vero laudatissima fuit matrona Cornelia Magni Scipioni filia. Cum enim, ut jam etiam antea attingimus, capiteles inimicitiae inter Gracchum & Scipionem fuissent, neque tamen Gracchus, qui eo tempore Tribunus plebis erat, passus fuisset L. Scipionem a collega in vicinia duci, evenit, ut eo die Senatus in Capitolio coeueret. Ibi inter epulas Senatuum consurrexerit ferunt, & petisse, ut Graccho filiam Africanus desponderet. Quo rite facto Scipionem domum revertum fuisse uxori, *filiam se minorem despondisse.* Quum vero illa milibet indignantibus a nihil de conamunissima secum consultat, adhaesisset, *non, si Ti. Graccho daret, ex-*

D 2

a Vell. Pat. L. II. c. 2. b Ibid. c Vell. Pat. Max. L. IV. c. 4. iust. d Cui. femar. 5. c. 2.

set pauperibus dividerentur. Nam post legem Liciniam A. U. 385. perlatam nulla agrorum diviso facta fuerat, nisi publici, aut ex hostibus capti: atque adeo maximam partem agri publici iam ditiores invaserant a; eoique per eam servorum multitudinem colebant, quam bello servili originem dedisse videmus. Ita ut plebs plane agris exuta, & ad incitas redacta esset b. Quotiam autem Licinii Stolonis hic mentio facta est, notanda hic est, antequam pergamus, elegantissima observatio Aristissimi Viri Gualterii Gessii (Gessii) in *Antiquit. Agrar. c. 5.* nempe, C. quidem Licinium legem suam pertulisse, ita ut Patres jurarent, se eam esse servaturos: sed nihil mirum esse, legem a reliquis fuisse antiquatam, quam ipse prius exemplo suo antiquasset. Gracchos autem ita legem agrariam renovasse, ut ne eludendi daretur occasio: atque propterea utriusque seditione orta infelicitate occubuisse. Tum, ut merito cessi viderentur, Tiberio criminum datum, quod, quam in summo versaretur discrimine caput tetigisset, atque hoc videlicet signo capitibus diadema poposcisset: quasi vero vir minime stolidus furentibus incendium addere voluisset. Ita ut merito statum Goussius sola impotentia patriciorum perisse viros nobilissimos, & ternaque laude vel eo dignos, quod nullis territi periculis magno animo in ea assenda

D 3

a Vid. Catonis or. pro Rhodis ap. Gell. T. VII. c. 7. b App. Alex. 100. L. 1. h. 347. c Flor. L. 46. c. 14. Plut. Gracch. p. 90. 833.

76
 partem consilli debuisse matrem esse, Ictum Scipionem tam concordi iudicio, ipsi desponsam, respondisse. Hæc tamen Livius a non ut cetera tradit, & variat hic etiam Plutarchus b. Imo traditum fuit, quemadmodum idem narrat, (ut iam fabulam de duobus anguibus in cubiculo Gracchi patris conspectis e mitam) tantam mortem & prudentiam famam Cornelie fuisse, ut mortuo Graccho eius nuptias Rex Ptolemæus ambiverit. Et summis sane cura filios duos totoremque eorum, quæ Africanæ minori impit, educavit. Ita ut egregis artibus imbuti ad omnia summa assurgerent. Sed vitæ quidem eorum privata ad institutum nostrum non pertinet: videamus potius, quæ causæ ab opinatibus eos alienarint.

§. II. Nam, ut diximus, opinatibus ob causam Mancinianam insentus Gracchus statim in Tribunatu plebis leges alius libertatis adversis optantes tuende causæ iuras referre coepit d; & potissimum agrariam Licinii Stolonis (quam A. U. 377. lege coeperat) Ne quis ultra quinquecenta agri jugera possideret e. Et si nullam rem emanicipare non ultra ducentum. Nemoque ex publicis plus quam centum iugera haberet. Tres viri quotannis crearentur, qui agrum publicum a privato differerent. Agri, quæ superesset

a LXXXVIII. c. 57. Vid. Val. M. L. IV. c. 2. m. 3. Gell. L. XII. c. 8. b Vita Gracchor. c Cicer. de Divin. L. 1. c. 18. Val. Max. L. IV. c. 6. n. 1. d Vid. Spon. de ant. jur. civ. Rom. L. 1. c. 16. e Appian. Alex. civ. L. 1. n. 354.

tenda coulli constanter perliterint, quam pro utilitate Reipublicæ non absque ratione suscepissent. Et id ipsum quod Gracchus, agrorum scilicet divisionem, iam antea tentauerunt. C. Lælius ille Scipionis familiaris a: sed, quod tententibus optimatibus tumultus metu, & quidem contra conscientiam animi delititisset, *Sapientis* cognomen meruisse dicitur. Gracchum autem cum alii impulsisse dicuntur, tum præcipue mater Cornelia, quæ se *Scipionis* matrem, non matrem Gracchorum (quo nomine tamen postea ei statua posita fuit, *Plut.* 7. 826.) a Populo appellari sæpe filius obiectabat. Verius autem videtur, quod ipsum fratrem Tiberii Caium libro quodam scriptum reliquisse testatus Plutarchus b. Tibertium per Italiam iter facientem, & spectantem solitudinem agrorum, atque agricolas & pastores, fere seruos esse & barbaros, tum primum eam rem sibi in animo proposuisse. Provocabatur præterea a Populo per libellos undique proscriptos, ut inopibus agrum publicum redderet.

§. III. Igitur legem composuit Gracchus Licinio etiam Crasso Pontifice Maximo c, Mucio Sævola Iuriconsulto tum Consule, & Ap. Claudio Isæro suo (optimates hi sane erant, sed, ut videtur, iustæ causæ & plebi æquiores) in consilium adscitis; & eam summam quidem æquitate: quippe qua illi, qui pœnas violatæ

lægis dare debuissent, rogarentur, ut eâ, quæ copra fas usurpauerant, premio aliquo accepto reddere vellent. Sed, si eâ eredi potest, eos, qui agros illos invaserunt, non aliter accepisse hanc legem, quam si iustum sibi patrimonium auferret: cum multi etiam hodie rapinis ita indulgere soleant, ut præda sua tanquam bonis optimo jure quæris obtinant. Verum Tiberius, sæcundia sua, quæ adeo pollebat, ut etiam turpem causam, nedum æquissimam defendere potuisset, plebem plane sibi devinquerat. Ergo optimates *Ostavianum* Tiberii collegam precibus expugnati, ut ejus rogationi intercederet: lique primum civiliter inter se contenderunt. Cum verum Gracchus etiam *Ostavianum* nimium agri publici tenere animadvertisset, rogavit eum, precio etiam ex suis facultatibus ostensis, ut certamine abjecto legem perfecti fieret. Sed eo abnunte Tiberius intercessione sua omnium magistratuum functiones suspendit. Et, cum ita per multas contentiones extrahito tempore dies tandem comitorum venisset, optimates iras, in quas suffragiorum tabellæ conspiciantur, quas subtraxerunt a. Præterea Manlius & Fulvius viri consulares ad gemas Gracchi accedentes impetrarunt, ut Senatui rem permitteret. Verum ubi nihil expedivit, ad legem suam rediit; & simul *Ostavio* collegæ ostendit, non aliud se belli civilis medium videre, quam si alteruter magistratu

a *Ibid.* p. 827. b *p. m. 828.* c *Plut.* lb. *Cic.* Acad. *Quæst.* L. IV. c. 35.

a *Plut.* l. d. p. 829. b *App.* Al. *Civ.* L. h. *num.* 357.

stratu abisset. Octavius tamen de potestate Graccho abroganda, quemadmodum hic rogayerat, comitia habere noluit. Ergo ipse Gracchus tribus in suffragium misit: cum jam in eo res esset, ut si una etiam tribus suffragium dedisset, privatus jam foret Octavius. Gracchus suffragiis sustineri iustus omnibus rationibus Octavium complexus est, ut a contentione desisteret. Sed, postquam nihil obtinere potuisset, legem pertulit. Octavio e rostris detracto, & seruo ejus per tumultum vulnerato; quod nequam Gracchus impedire conabatur. Atque ita demum Tresviri agris dividendis creati sunt ipse Gracchus cum Ap. Claudio Socero suo & Cajo fratre. Erat jam in flagranti Populi favore Gracchus, ita ut paucos menses *regnasse* a Cicerone dicatur, cum commodam occasionem eum etiam magis incendendi nactus est. Nam nuncio de hereditate Regis Attali Romam allato legem promulgavit, ut ea pecunia agrum sortitis (lege nempe sua agraria) ad instrumentum rusticum & subsidium agri condendi parandum distribueretur. quare omnium maxime Senatui offendit. Similiter etiam, quod Octavius iniuria contraxerat, amoliturus offendit, Tribunum plebis causam plebis deserentem Tribunum amplius non esse.

S. IV. Sed cum amici Gracchi de coalitionibus optimatum ipsi metuentes au-

ctores.

ctores ei fuissent, ut etiam in sequentem annum Tribunitium peteret, illis praeterea legibus plebensilicere coepit, stipendiorum tempora contrahens, provocationem a iudiciis ad Populum concedens, (quod de causa civilibus est intelligendum) iudiciis, qui ex Senatu eo tempore legebantur, parem numerum ex ordine equitum adiciens. (Quomodo iudicia peres dixerunt omnes diversis temporibus fuerint paulo post, cum de Gracchi legibus dicendum erit, videbimus.) Cumque verei se dixisset, noctu ab iniuricis domi suae interficeretur, magna hominum multitudo circum ejus aedes, tabernaculis etiam erectis, excubavit. Ee portitule in Capitolium, ubi habenda erant comitia, progressus, cum motus etiam esset a *Nicola* Canano philosopho, ut omnia quaedam, quae ipsi evenerant, sperneret, summa quidem alacritate excipitur. Verum mox a Flacco Senatore, qui loco celsiore stabat, nutu manu in vocatus eo ascendit, discitque, statimque divites etiam invito Consule eum interficere. Eo intellecto amici Tiberii se defensionem parant, fractis etiam apparitionum hastilibus, ut ipsi fragmentis se defenderent: cumque longius distantes mirarentur, quid tumultus esset, Gracchus manu capiti admovit, summum tempus discretum, in quo versabatur, innuens. Atque

D f. ibi.

S. A. Alia
nam
leges
sunt
Gracchi.

2 de Amic. t. 12. D. Plin. f. m. 230.

2 de p. 522. Appian. Bell. civ. E. L. n. 358.
b. Plin. f. m. 230. E. 238. L.

Ibi turpis inimicorum eius enituit perfidia, qui statim Senatui nunciaverunt, diadema sibi potere Gracchum. Cumque Consul Mutius, se non vi, sed legibus in tota hac causa usurum diceret, exiliens Nafica & rogatus, (erat hic Gracchi confobrinnus, cujus mater itidem Africana fuerat filia: sed qui fe ejus legibus opponebat, quod infracta legis Licinia rem se ipsam esse probe noverat a) *Quando Consul, inquit, Republicam deserit, sequimini vos me, qui eam salvam velitis.* Atque ita circumdata lavo brachio toger lacinia, magna parte procerum comitante contendit in Capitolium. Tibertius vero inimicis se suis imparem cernens pedem verities &, dum fugit, fragmine subsellii ictus occubuit b) fuitque hoc initium civilis Romae sanguinis, qui paulo post sepius Rempublicam inundavit c. Ita T. Gracchus, dum patriae bene quidem, sed violentius consulit, in ipso sacrosancti tribunatus honore in Capitolio necatus est. Nec solus Gracchus leto est datus: sed etiam amici ejus partim trucidati sunt, partim in exilium missi d. Inter eos erat *Blofius* ille *Cumanus*, qui a Consulibus de iis, quae acta erant, rogatus profectus est, *se omnia Tiberis iussu altarium fuisse. Et anno*, inquit *Laelius*, (Plutarchus minus recte Nasicam hic ponit) qui Consulibus in

cont-

a Ib. p. 830. b App. Al. c. 19. L. 1. n. 359. c. c. ad Herenn. L. IV. c. 55. c Vell. Patere. L. II. c. 3. d Plur. Gracch. p. 834. Val. Max. L. VI. c. 31.

consilio aderat, si se in Capitolium faces ferre vellet? Nunquam veluisset id quidem, respondit Blofius, sed si veluisset, parvissem a. Quippe quem crederet, nihil imperatum fuisse, nisi quod ex usu Populi foret. Discrimini tamen elapsus Blofius in Asiam ad Aristonicum confugia, coque victo manus sibi intulit b. Scipio porro Nafica, cum summa invidia ex caede Gracchi flagraret, judiciumque ejam intantarentur, liberam legationem in Asiam a Senatu impetravit, sive licentiam per aliquod tempus in Asia commorandi, ac insignibus & honoribus legationis utendi. Et urgens sane periculum est: debuit, quod hanc legationem ipsi deoem fecit; cum Pontifex Maximus esset Nafica, cui a sacris discedere non temere permittebatur c. Ipse hic illuc per Asiam temere vagatus paulo post apud Pergamum diem oblit d. Neque mirum est talibus factis Nasicam gratia Populi excidisse, cum ipse Scipio Aemilianus, cujus tunc gloria rectoris erat a victoria Numantia, & qui merito a Populo Romano celebratur, ejusdem Populi benevolentiam hoc casu fere amiserit e. Primum enim ad Numantiam audito Gracchi exitu verius Homericum omnibus, qui simile quid moliti essent, simile exitum precatus est, eo nempe, quo Pallas dignum

a Cir. Amicit. c. 11. Val. Max. L. IV. c. 111. ex. 1. b Plur. d. l. c Vid. e. par. 5. 1. d Cir. pro Plauto c. 32. Val. Max. L. V. cap. 7. m. 1. e Plur. l. sepius d.

dignum factis exitum sortitum esse Regi-
stum dicitur.

*Ne accidit h. addit. 22177
causa 22 1241.*

quod ita non incommode quis vertat:

*Vah! peras quicumque scilicet
tam grande peris.*

- A. V. Deinde Romam revertens cum a C. Car-
bone Tribuno plebis (qui legem ferebat,
622. ut eundem Tribunalum plebis, quoties vel-
let, Populo creare liceret) coram omni
Populo interrogaretur, *Quid de Ti. Grae-
chi caede sentires? jura casusq. videres,* res-
pondit, *si Republica occupanda animus
habetisset.* Non addit tamen, cum ani-
mum habuisset Ti. Gracchum. Cum nihil-
ominus ob eam vocem ireretur Populus,
Mistum, inquit, armatum serie clamo-
re non tenuit, qui postquam vestro move-
ri, animum verbera est Italia, quorum
postremorum verborum sensus esse vide-
tur, multos jam peregrinos in civita-
tem Romanam irrepisse. Et etiam Mucius
Centulus, qui antea segnitior, an re-
quitur in hac causa fuerat, eandem per-
gram probabile dicitur. Nam quod epi-
tome Liviana eum precipuum eorum, qui
in Gracchum invecti sunt, facit, dubito
an veritati satis conveniat. Nos vero huic
de Ti. Graccho narrationi finem dabi-
mus solo Quintilianii judicio addito, qui
dicit

2 Odiss. a. v. 47. b. Liv. Epit. 19. c. Plur.
d. Vell. Patric. L. II. c. 4. Val. Max. L. V. c. 2.
n. 3. Cic. de Orat. L. II. c. 25. d. Ute. pro C. Cato.
c. 24. pro Planc. c. 30.

dicitur a, nequaquam Nasicae exemplo
Abale & dandi posse, a quo Melius
est interfectus: Mellium regi affecta-
totem fuisse: a Graccho leges modo-
latae esse populares: Ahalam Magi-
strum Equitum fuisse: Nasicae priva-
tum. Sed aliquid adhuc de hac cant-
sa ad caput sequens erit dicendum: Et
ob assuitatem materiae turba paulo post
fecuta jam narrata melius jungentur: si
prius aliquid de morte Scipionis Africa-
ni dixerimus.

S. V. Vidimus enim liberrime cum S. C. *Scipio*
apud Populum de caede Ti. Gracchi fuisse *Scipionis*
locutum: sed haec libertas, vel forte *African-*
ipsa Graechana factionis oppressio func-
ta Scipioni fuit. Nisi dicamus, fato fuisse
exinctum, gravemque de ejus morte
fuisse opinionem, quod plerumque in-
magnotum virorum morte, siquidem ex-
traordinarium quid habet, esse solet.
Nam, cum anno Urbis sexcentesimo vi-
gesimo quarto acriter se divisioni agro-
& plebi Romanae opposuisset, magna
sequeantia Senatorum, aliorumque
civium Romanorum, & maxime socio-
rum Latini nominis domum deductus
postridie mane in lectulo mortuus est in-
ventus. Quidem, nulla in eadavere ejus
vulnerum vestigia apparuisse sciuntur.
Alii chitarum taucium in cervice notas
reperetas dicunt. Nec de auctoribus
etiam

2 Infit. Orat. L. V. c. 13. b. Vid. Sup. L. II.
c. 4. 5. 2. c. App. Al. Civ. L. I. v. 361. d. Vell.
Patric. L. II. c. 4.

etiam tanti facinoris convenit. Fuerunt enim, qui ipsam Corneliam Gracchorum matrem suspectam habuerunt: inoportunam eam crediderunt a Sempronio Scipionis uxore, quæ soror, ut vidimus, Gracchorum erat: quare ob deformitatem ac sterilitatem neque amabatur a Scipione, neque eum amabat. Atque hæc ipsi causam mortis fuisse etiam Cicero innuere videtur. Apud eundem tamen Pompejus refertur e dixisse a C. Carbone, qui Triumvir agris dividendis lege Semproniam creatus, interceptum fuisse Africanum: & idem dicentem Crassum inducit L. II. de Oratore, c. 40. Plutarchus, magnam etiam suspicionem suis de dicit a de M. Fulvio; qui unus ex Triumviris erat, & qui eodem die pro rostris Scipionem conviciis prosciderat. Nec desunt, qui ab ignotis noctu per posticam inductis suffocatum ferant: neque seruos id prodece fuisse auctos, quod tarent; Populum infernum ejus morte gaudere. De tanti viri morte nulla habita est questio, plebs illud iudicium impellente, ne Gracchus ejus culpe assinis deprehenderetur.

¹ App. Alex. lib. 2. de Sum. Sep. c. 1. Vid. & Liv. epit. 59. C. ad Quius. frat. L. II. ep. 5. d. Vid. omnino Cic. Fam. L. II. n. 12. c. Gracch. p. 60. 139. App. Al. d. 1. 2. Vall. Pat. l. d. Plut. l. 292. d.

CAPUT TERTIUM.

De seditione C. Gracchi.

§. I. **N**on multos porro annos C. Gracchus fratri suo supervixit, tristem ex eadem, qua frater, causa vite exitum sortitus. Nam jam anno Urbis sexcentesimo vigesimo quarto, ut diximus, graves motus ex agrorum divisione orti fuerunt: eratque Gracchus unus ex Triumviris ei divisioni præfctis. Neque aliter fieri poterat; quin graves rixæ inter eos, qui longa possessione agrorum, quos usurpaverant, dejectabantur, & illos, qui eos agros jam accipiebant, orirentur. Et tamen necessaria videbatur multorum in Republica prava factorum emendatio: ita ut minus mirum sit, Gracchos, & præcipue Cajum (cujus hæres etiam inimici celebrant) plebem ab injuriis optimatum vindicare voluisse, quam quod eorum oppressionem tamdiu plebs perferre valuerit. Paucorum enim hoc tempore arbitrio belli domique respublica agitata: penes eoldem ætatem, provinciarum, magistratus, gloriæ triumphique, Populus militis atque inopi urgebatur; prædas bellicas Imperatores cum paucis diripiebant. Inter ea parentes, aut parvi liberi militum, ut quisque potentiorum confinis erat, sedibus pellebantur. Ita cum.

² Sallust. Jug. c. 41. Vid. if. Voffium de magistr. V. B. cap. 6.

cum potentia, avaritia sine modo, modestiæque invadere, polluere, & vastare omnia, nihil pensi, neque sancti habere, quoad semet ipsa præcipitavit. Hos autem mores ferre non potuit Gracchus, quippe qui ipse esset frugalissimus: cuius virtutis, & aliarum plurimum egregium cædit specimen cum Quæstor cum Consule Oreste in Sardiniam / rebellaverant enim Ardi / missus foret: licet vitam otiosam postius sectaturus fuisse videretur, nisi postor Reipublicæ apud eum, quam sui commodi, ratio fuisset. Eadem publicæ commodi causa eum perpulit, ut ante quàm in provinciam præficeretur, dissuaderet legem M. Junii Penni Tribuni plebis, qua peregrini Urbe prohibebantur: quæ tamen perlatâ fuisse videtur. In Quæstura quoque sibi gratiam Populi conciliavit: quod, cum civitates Sardinie permittere Senatu Romano vellem militibus præbere recusarent, morbos, aliasque miseras feras præterentes, ipse Cæsus singulas civitates adeundo eas permovit, ut militibus opem ferrent: ita ut optimates a populari adeo animo jam sibi timerent: & Senatusconsulto Orestes cum Graccho in provincia manere iuberentur, cum exercitui tamen, qui in ea provincia erat, alius exercitus submitteretur. At Gracchus percerosa animi indignatione ob illam injuriam motas Roman discessit: cum

a Plur. Gracch. p. m. 835. Gell. L. XV. c. 2.
b Cic. Brutus. 28. c. Orat. All. 21. Fest. de Reipublica. c. Plur. l. c.

tumque propterea ipsi dies apud Centores effect dicta, injuriam sibi factam esse, luculanta oratione Populum docuit, cum jam per biennium a in provincia fuisset, unde per leges anno exacto redire licuit: iumenta se præterea abblentia in provincia egisse offendens. Cumque se ita purgasset plebis tribunatum petiit, & obtinuit incredibili Italicoorum hominum suffragatione b.

§. II. Tribunatum adeptus statim eloquentissimis orationibus preparatis Populi animis legem promulgavit, ut, si cui Populus magistratum abrogasset, ei ad alterum magistratum non esset aditus c. Et item alteram, ut, si quis magistratus, de capite civis Romani in ipsa Populi iudicasset, de ejus capite Populi esset animadversio d. Quarum legum altera Octavianum petebat, cui ut vidimus e, rogante Ti. Graccho Populus magistratum abrogaverat: altera tenebatur Popillius, qui in Prætoris amicos Ti. Gracchi in exilium egerat f. Popillius non expiatio iudicio solum vertit Octavianum vero matris Corneliæ precibus Cæsus dedit. Hinc porro in commodum plebis, & ad infirmendam Senatui potentiam etiam alias leges Populo gratas (nec eo minus æquas) tulit.

a Plur. 89. Gell. L. XV. c. 12. Plur. diei triennium, in quo alienigenæ vel exacerit, vel horum corrupte legatur. b Plur. d. l. c. m. 836. c Plur. ibid. d. l. c. Cic. pro C. Rablo. per. rec. cap. 4. e. l. c. p. p. c. 5. f. l. c. d. 5. 4.

§. 2. Le-
ges a G.
lata.

UNIVERSITATIS

UN

NO

ON

RAI DE BIBLIOTECAS

in, Imprimis agrariam fratris remouavit; addiditque: " ut vix per Italiam munitur, curarenturque. " Opus certe magno ejus animo dignum, & in quo non uis magis, quam ornamentis & decoris curam gereret: a: nisi forte credimus, eum hac ratione homines manu opera victum sibi quaerentes deuincire sibi voluisse, ut ad omnem euentum eos paratos & sibi devotos haberet. Eadem ratione motus etiam *legem frumentariam* creditur tulisse, quae civibus tenuioribus frumentum minimo pretio, semisse & tempe & mente & distribuendum curavit: qua largitione cum ararium exhaustum dicit Cicero *Officio L. II. c. 21*. Et ita etiam homines a labore & industria ad desidiam & otium avocasse & videbatur. Itaque lex perlati fuit inuis Patribus, licet tamen tempore abroganda: Equoniam de re frumentaria nobis sermo est, addendum etiam est pulcherrimum Senecaconsultum, quod Graccho suadente factum est; quum enim Fabius Hispani Praetor frumentum provincialibus eorum Romam misisset, auctor fuit Gracchus distracto frumento pretium civitati remittendi, & colligandique Fabium, quod

a *Flut. d. l. p. 377. b Liv. epie. 60. c Paulus Plus hoc 3. nostris dentis in molinum. d Cic. Tusc. Quaes. L. III. c. 20. Vall. Par. L. II. c. 6. App. Al. cir. L. I. n. 362. Fesl. V. Sempronius. et. Centaren. de frumment. Rom. larg. cap. 2. T. VIII. Thef. Graec. Cic. Horen. L. I. cap. 2. c Cic. pro Sent. c. 43.*

quod intolercandum sociis Romanum Imperium redderet: a: quae res etiam apud provinciales magnam ei gratiam conciliavit. Sed praeterea etiam legem tulit de Attali Regis hereditate, ut agri regii in Asia publicanis locarentur b; idque vestigal in alimenta plebis expenderetur. " Tum militaris vestis publice & gratis militibus praebetur; neve. quis minor annis septemdecim nomen militiae dare cogeretur c. " Praecipua tamen omnium, quas hoc anno tulit, *legum* fuit, ut ex confusis quinque classibus ordine sortis centuriae ad suffragia vocarentur d: qua lege ditioribus plane potestas illa suprema, quam haecenus in Republica obtinuerant, eripiebatur. Nam si juxta ordinem classium & centuriarum suffragia inirentur omnis potestas penes solos erat ditiores; cum eo tum plures essent centuriae, quam omnium aliorum minus divitum, quemadmodum superius diximus e: ex Gracchi vero institutione comitia magis quam antea in tenuiorum potestate erant futura, licet etiam sic ditiores, quod eorum plures essent centuriae, majorem potestatem obtinerent. Et has quidem leges in primo suo tribunatu promulgasse videtur f.

§. III. Sed cum ita Populi gratiam §. 3. assertissimam obtinisset in annum se-

a *Flut. Gracch. p. m. 377. C. b Cic. in Verr. L. III. c. 6. Bull. Or. l. c. 7. Flor. L. III. cap. 25. c Flut. ib. d Sallust. de Rep. Ord. Or. II. c. L. l. c. 1. e. f. V. Ill. App. Alia. Cic. L. n. l. 362.*

C. Grac. quentem iterum Tribunus plebis cre-
 rit. Et tunc, cum jam lata lex fuisset, ut, si
 leges in Tribunus pl. tempore opus habeat ad
 ea lata, ea praestanda; quae Populo promiserit.
 A. U. etiam in annum sequentem Tribunus
 631. creari possit. Eumque honorem
 adeptus aliquot adhuc leges populares
 tulit, & praecipue iudicariam; qua iu-
 dicia a Senatu ad Equites transferretur.
 Sed, antequam pergamus, breviter hac
 occasione explicandum videtur, apud quos
 ordines variis temporibus iudicia apud
 Romanos fuerint. Nam ab initio quidem
 Reipublice ad C. Gracchi tribunitium ul-
 que penes solos Senatores iudicandi mu-
 nis fuisse legimus. Sed cum turpissi-
 mo hac sui potestate Senatores abuterentur,
 C. Gracchus primom lege lata iu-
 dicia a Senatu ad equites transtulit: non
 vero cum equitibus tantum communi-
 cavit, ut male in *Gracchorum vita* nar-
 rat Plutarchus: licet ipsi etiam Appia-
 nus Alexandrinus asserantur. Atque ita
 aliquanto tempore summa cum laude iu-
 dicarunt. Verum cum mox, ut inge-
 nium hominum proclive est a virtutibus
 ad vitia, etiam Equites ea potestate abu-
 terentur.

3 App. Alex. *Vid.* b. Polyb. L. VI. cap. 15.
 Dion. Hal. L. III. c. 2. & 14. *Vid.* eund. L. VI.
 c. 66. *C. Vell. Pater.* L. II. cap. 6. Et huc refe-
 rend. videtur locus Varr. quem citat Zamor
seculi de Sen. B. L. 12. 15. sed ubi in ed. Durar.
 p. 66. & in eisd. *Nomis dicit* ab H. Junio & D.
 Gothofr. *nomen Gracchi non legitur.* d. Cic.
 pro *Vent.* cap. 8.

terentur, a Anno Urbis sexcentesimo
 quadragesimo septimo Q. Servilius Cap-
 pio Consul ea inter utrumque ordinem
 communicavit: licet hoc ab illo ver-
 bo magis quam re fuisse factum ex Ta-
 cito appareat: nam re ipsa omnem po-
 testatem ad Senatium transtulisse potest,
 quod *Sabinus patreus* dicitur fuisse teste
 Valerio Max. L. VI. c. 9. p. 15. qui de
 ejus appellacionis causa nihil recte lo-
 quitur. Itaque post biennium (A. U.
 649.) alter Servilius, cui cognomen erat
Glanius Tribunus plebis (alii in Prae-
 tura ejus id factum putant) lege suo so-
 lis Equitibus iudicandi lites tribuit in-
 cullatam. Anno sexcentesimo sexagesimo
 secundo M. Livius Drusus Tribunus ple-
 bis iudicia Senatui restituere conatus est;
 sed frustra, ut latius suo loco narra-
 bitur. Igitur adjuvantibus nobilibus Anno
 sexcentesimo sexagesimo quarto M. Plau-
 tius Sulpicianus Tribunus plebis ita lege
 iussit, ut singulae tribus ex suo corpo-
 re quindecim legerent, qui eo anno
 iudicarent: ita ut in eo numero et-
 iam essent Senatores: & ex ipsa quo-
 que plebe aliqui. Et tunc etiam li-
 berti ad iudicandum admitti videntur.
 Verum plebs & Equitibus insensibilis
 L. Sulla Dictator Anno Urbis 672. vo-
 luit,

2 App. Alex. *l. 1. pro. d.* b. Cic. *fragm. Or. pro*
Scavrop. 1006. c. 1. *Grac.* *Offen.* de *pro. d. 40.*
Cass. ad Chron. c. 14. *P. Martius d. Cic. fragm.*
Sigon. de ant. jur. civ. Rom. L. III. c. 15. d. *S. Julia*
Coru. l. p. 372. ed. Grav. c. Cic. pro Cluent. c. 12.

luit, ut iudicia *poterit* *solis* *Senatores* *esse* *senae* *neque* *ex* *iudicibus* *selectis* *nomina* *amplius* *quam* *trium* *iudicium* *restituendi* *potestas* *foret* *a*. Sed cum Senatores ob infamiam iudiciosum summa rursus invidia flagrant: L. Aurelius Cotta Praetor Anno Urbis 683, Pompejo Crassoque Consulibus legem tulit *b*, " ut iudicia " Senatoribus, Equitibus & Tribunis *c* " rari communicarentur *c*; " (erant hi honestioris in plebe ordinis, & loci commodioris *d*) ut ita rursus ex tribus Populi Romani ordinibus causas iudicaturi desumerentur. Dico, fuisse *ex plebe*: nam Cicero *e* varios ordines Populi Romani recensens diserte eos a Senatoribus & Equitibus distinguit. Eandemque fere legem in Consulatu suo secundo *f* A. U. 698, Pompejus Magnus tulit, nempe, " Ut amplissimo ex censu, ex centuriis, " aliter quam antea lecti iudices, &que " tamen ex illis tribus ordinibus, res " iudicarent *g*. " Idemque numerum iudicum fecit CCCLX. *h*. Sed Julius Caesar anno Urbis septingentesimo septimo iterum Tribunos erari a iudiciis amovit *i*, & post biennium, exso jam Cesare, M. Antonius Consul duobus a Cesare relictiis ordinibus tertium centurionum

a Cite. Verr. L. II. c. 31. *b* Vid. Cite. in Euf. c. 39. *c* *ibi* Afton. *c* Vid. Iuven. Sat. VII. v. 228. *d* Dio. L. 43. circa med. *e* in Catil. Or. IV. c. 7. *f* Dio L. XL. i. *g* Afton. ad Or. in Euf. c. 39. *h* Vall. Pac. L. II. c. 76. Vid. Pint. Pomp. p. m. 649. *i* Svet. Jul. c. 41.

nam adiecit, & manipularium militum legionis Alauda *a*. Sed Antonio hodie iudicato ad Tribunos iudicia rediisse videntur. Tandem *b*, ut absolvamus, quae de iudiciorum constitutione hic dicenda erant, Augustus ad tres iudicum decurias, Senatorum nempe, Equitum & Tribunorum, quartam adiecit, quae de levioribus summis iudicaret *b*; & *ducentiarum* decuria dicebatur, quod centum haberent *ducentiarum* militum *H. S.* *c* qui dimidius erat centum equestris. Jam ad leges *a* C. Graccho latae revertamur. Ubi statim videre possumus, quam non iniquus Senatus Gracchus fuerit *d*. Tanquam enim solatium ob amissa iudicia ipsi praestare vellent, legem pertulit, " Ut " provinciae quotannis *e* Senatui consti- " tuerentur, ante comitia *e*, vel eas iam " obtinentibus prorogandae; vel designan- " dis magistratibus in sortem mittendae *f*. " Neve quis deinceps Senatusconsulto " de provinciis intecederet: " quod ultimum tamen de consularibus tantum " provinciis est intelligendum *g*. Quae sane lege Senatus auctoritatem non tantum confirmavit; sed etiam egregie auxit; unde quoque haec lex ad monarchiam usque tempora subsistit *h*. Tertia lex, quam in secundo suo tribunatu C.

a Cite. Phil. I. c. 8. *b* c. 5. XIII. c. 2. *b* Svet. Aug. c. 31. *c* Orov. ad d. Svet. l. *d* Vid. Flor. L. XIII. c. 13. Cite. pro domo c. 9. *e* *ib.* *c* pro Balbo c. 27. de prov. Conf. c. 2. *f* Vid. ex eand. in Varin. c. 15. *g* *ib.* de Conf. c. 7. *h* Sallust. Jug. c. 27.

Gracchus tulit, fuit, „ Ut sociis Itali-
 cis (& usque ad Alpes pene Italiam
 extendebat) æque ac civibus Roma-
 nis jus suffragii et in legibus iuben-
 dis b. Urque Capuam, Tarentum,
 alioque extra Italiam, coloniz, sex
 millia civium, totidemque sociorum
 deducerentur c. Ex hac tandem le-
 ge maxime veritus Senatus, (licet jam
 antea Graccho adversaretur) no vires
 Gracchi insuperabiles evaderent, popu-
 laritate cum eo certare instituit: nego-
 tiumque dedit Livio Druso Tribuno ple-
 bis, ut & ipse legibus popularibus, blan-
 ditus, quavis denique ratione Populi
 gratiam demereri conaretur: unde patet,
 non tam leges Gracchi, quam ipsum
 Gracchum, Senatus exosum fuisse. Ergo
 etiam Drusus (cuius filius postea A. U.
 662. leges Gracchanis simillimas tulit)
 leges promulgavit d, „ Ne quem ex so-
 ciis Latini nominis in exercitu virgini-
 bus cedere liceret: Ut duodecim coloniz
 deducerentur: inque singulas mitte-
 rentur terni millia civium Romano-
 rum. Ut vestigal agris lege Sempro-
 nia divisim dividundive impostum ple-
 bi remitteretur. Ut Decemviri agris
 dividendis crearentur. Que ultima
 lex apud scriptores quidem rerum Ro-
 manarum non reperitur: sed ejus men-
 tionem in veteri tabula aenea invenisse
 se testatur P. Manutius de legibus Rom.

c. 53.

a Vell. Patere. L. II. c. 6. b App. Al. Civ. L. 2.
 6333. c Plut. Gracch. p. m. 878. d Plut. ib.

c. 13. Ita consilio scelestissimo, ut aperte,
 & prout res meretur, loquatur, C.
 Graccho viro optimo Senatus Drusum so-
 ciorum corruptorem, & veris plebis com-
 modis adversantem subornavit. Pertulit,
 ut facile credi potest, summo plebis stu-
 dio leges suas Drusus, quod se illud ex
 Senatus auctoritate facere ostenderet:
 quem ita nihilo minus quam erat Grac-
 chus de cominosis plebis sollicitum esse,
 docere conabatur. Atque ita plebe Sena-
 tui reconciliata summum Gracchanæcum
 legum peperit fastidium s. Unde iterum
 (Vid. sup. L. VI. c. vi. §. 2. Cicero opti-
 matibus vellelicans, Drusum vulnere sa-
 nasse dicit b, qua C. Gracchus Republicæ
 impendebat. Et alibi c, M. Drusum colli-
 gam suam C. Gracchum in tribunatu fr-
 gisse pronunciat, ut quidem recte in cita-
 to ad marginem pagine Ciceronis loco le-
 gisse videtur Vitor Pisanus & Corradus:
 eosque secuti Lambinus & Pigibius. In eo
 certe Drusus Graccho sive callidior fuit,
 sive minus gloria & opum appetens, quod
 nihil sibi, aut in sumum illum promulgare
 videretur: cum, uno ex Tribunorum ple-
 bis collegio d, Rubrius legem ferente de co-
 lonia in solium Carthaginiæ a Scipione de-
 lectæ deducenda, trium virum se ad eam de-
 ductionem creati passus sit Gracchus, simul
 cum Fulvio Flacco, qui A. U. 628. Consul
 fuerat: quique multis nominibus, sed sine
 ullo argumento, Senatus erat suspectus: ita

Tom. II.

E

ut

a Vid. Plut. Gracch. p. m. 879. b de Fin. L.
 II. c. 24. c de clar. Grac. c. 28.

ut ejus invidia multum ad perniciem Græchi contulerit: præsertim cum imprudentia sua malignos, qui de se ferebantur, tumores continuaret. Atque ita instaurata est Carthago anno postquam eversa fuerat a Scipione vigesimo secundo. Verum brevi revertis est Gracchus, ut se L. Opimio viro, ut ex Platarcho patet, & ex rebus gestis confirmari potest, improbo Consulatum petenti opponeret. Atque tum iterum legem de suffragio sociis dando tulisse videtur: sed volente Senatu Fannius Consul socios Italicos edicto proposito Romæ conitionum die esse venit: cui suum edictum opposuit Gracchus auxilium sociis, si Romæ mansissent, promittens. At hic promissis non stetit; sive quod auctoritatem suam imminutam senterat; sive, ne pugnandi cupidus inimicis suis illam occasionem daret. Aliam adhuc offensionem contraxit, dum eorum, qui secum magistratum gerebant, foedera avaritiæ se opponit. Futuris enim in foro gladiatores magistratus illi cuneos in orbem ad spectandum struxerant, quos locarent. Indigne has sedes ferens Gracchus cum frustra, ut collerentur, monuisset, nocte per opifices suos cuneos deturbavit: quod factum plebi quidem generosum esse apparuit; collegæ veto ejus violentum.

§. IV. Atque ex res exitum ejus maturavit: nam multi auctores sunt, Gracchum cum tertio tribunatum peteret fraude

a Plut. p. m. 839. F.

de collegatum non obtinisse, licet plurima suffragia tulisset. Nec eo contenti plurimas leges ejus abrogare inimici conabantur, seditionis maxime occasionem querentes. Et primum quidem has omnes injurias constanti animo Gracchus pertulit: sed demum momentibus amicis & auxiliante matre Cornelia (sed, si ejus est epistola, quam habet in fragm. Corn. Nepos, contrarium filio suavit) subsidia adversus Consulem (ipse jam Consul erat Opimius) paravit. Cumque in forum descendissent, minister Consulis contumeliose Gracchanos compellens occiditur, invitissimo Græcho, qui ita inimicis suis pretextum datum esse que rebatur. Atque eo quidem die comitia dirempta sunt. Postidie vero ad invidiam Græcho creandam interfecti ministri corpus ante curiam delatum est, dissimulante eorum, quæ agerentur, scientiam Opimio. Itaque & licet plurimas artes principum detestarentur, Senatusconsultum illud extreme necessitatis factum est, *Videret Consul Opimius*, (cum collega ejus Fabius ad bellum Gallicum abfuisse videtur) *ne quid Respublicæ detrimenti pateretur*. Cujus Senatusconsulti frequentior paullo in sequentibus sit mentio, quia jam Dictatores creati non solebant: nam Sulla & Cæsar Dictaturæ legitimæ non fuerunt. Cum igitur Opimius denunciasset Patribus & Equibus,

F. 2 ut

a Plut. Græch. p. m. 840. b. *Uid.* p. 841. c. *Vid. Supr. L. II. c. 2. §. 6. Uid. c. 6. §. 5.*

ut arma caperent, etiam Fulvius Gracchi socius atteritius vim se paravit, turbamque contraxit. Gracchum foro discedentem multi secuti sunt: & ea nocte ad fores adium ejus taciti excubias egerunt. Fulvius vero cum suis vinctus meritis ferociterque in adversarios debacchatus noctem transiit: cumque illuxisset Aventinum occupat. At C. C. togatus & parvo duntaxat pugione succinctus nequiquam strante uxore, *ne se publico committeret*, in forum progreditur: atque ex ejus consilio Fulvius filium minore[m] cum caduceo pacis insigni ad Consule[m] & Patres mittit. Opimius, licet pacem iudicaret multi, iussit, ut tanquam fontes se ipsos traderent. Senatuique iram deprecarentur. Paratus erat ad eam deprecationem faciendam Gracchus: sed non permittentibus aliis iustus Fulvius filium, qui pro se ageret, misit. Sed Opimius pugnandi cupidus adolescentem in custodia[m] trahit: & statim Fulvii cohortem disjicit. Fulvius balneo, in quod confugerat, extractus & cum filio occisus est. Gracchus vero arma civilemque sanguinem declinans in adem Dianae, quae in Aventino erat, se recipit: cumque ibi manus sibi inferre conaretur ab amicis prohibitus est, &c. ut iugret monitus. Supplex autem Deam precatus esse dicitur, ut pro ingrato illo animo & proditione sui perpetua Romani servitute preme-

a *Plur. d. l. p. 842.*
b *App. Al. Civ. L. l. n. 368.*

premerentur. Nec desinit votis eventus, ut videbimus. Inde ad Tiberim fugit, hortantibusque duobus, quos secum habebat, amicis portem sublitum transiit, dum illi se insequentibus Gracchum obiciunt, & memorando in omne xvum exemplo nemini viam dantes fortissime occumbunt. Ita unum duntaxat famulum nomine *Philocratem* (alii & *Euphranem* vocant) comitem habens Gracchus in *Furca* siccum pervenit; & a servo se interitum jubet; qui mox super domini corpus scriptum transiit. Alii dicunt vivos eos fuisse affectos hostes; ibique servum ante adeo dominum suum fuisse amplexum, ut ille, nisi prius interfecto servo occidi non potuerit. Anticorum fidelissimum nomina minus certa sunt. *Phuarchus Pompeium* & *Licinium* vocat, pro *Licinio Lepidum* habent *Val. Max. L. IV. c. 7. ex. 2. Sext. Aur. Victor. & Orofius L. 7. cap. 12.* Sed *Plutarchi* lectionem conjectura firmavit, si forte *Licinium* ille frater, an cognatus, an gentilis saltem *Liciniae uxoris C. Gracchi* fuerit. Et ultra morte[m] etiam inimicorum favit *Opimius*, perniciosissimo & mox ad imitationem trahendo exemplo *Gracchi* & *Fulvii* capita referentibus par auri pondus pollicitus: ac ingeniose avartitiae homo *Sepimus Iesus* *Opimii* amicos a exemplo cerebrae plumbeae capiti *Gracchi* insudat.

¶ 3 Cada

a *Vell. Pat. L. II. c. 6.* b *Vell. II. Vol. M. L. Pl. 8. ex. 3.* *Aur. Vell. Macr. Sar. L. l. c. 11.* *C. Vell. Sall. Jug. l. 16.* c *Plur. d. l. p. 342. E.* *Strabo. M. II. L. XXXIII. c. 3.*

Cadavera horum, & trium præterea milium, quos Opimii crudelitas interfecerat, in Tiberim tracta sunt: bona omnium publicata. Adolefcens etiam Fulvius, quem de pace acturum missum vidimus, licet octavum denarium & decimum agrum ageret, omniumque plane infans foret, ab Opimio interemptus est. Quin & conjugibus calorum luctus est interdictus; & Licinia Græchi dos adempta: licet P. Mucius Jurisconsultus cenferet, eam præfari oportere. Sed Opimian (qui ex SC. Iustrata Urbe rediit, quam voverat Concordiæ, posuit, indignantibus civibus, qui per exedes concordiam recte fundari posse non putabant. Plut. Græch. f. App. Al. Civ. l. l. n. 306.) non diu postea etiam apertius offendit, venale sibi ad cuncta flagitia esse ingenium, quando anno Urbis sexcentesimo quadragesimo legatus ad Jugurtham missus fuit, ut regnum, quod Micipsa obtinuerat, inter Jugurtham & Adherbalem divideret, argento a Jugurtha corruptus famæ & fidei pecuniam petulit. Ergo, licet per injulitiam temporum, cum reum cum esset Dicium Tribunus plebis, iudicio de morte Græchi fuisset absolutus, causam ejus defendente C. Carbone, (qui Consul anno sexcentesimo trigésimo quarto ob turbulenti-

^a Vell. Pat. l. II. c. 7. b Plut. d. l. c. l. 66. p. ff. solus max. d. Sall. Jug. c. 16. f. v. 19. edit. L. Poggi. c. Cl. de Orat. E. II. cap. 25. c. de clar. Virat. c. 34. Liv. ep. l. 61.

distinuum tribunatum plebis, & mortis Africani invidiam, majestatis cum acculente adolefcente L. Crasso, cantharidas sumptuose dicitur: vel, ut alii, in exilium fuit missus: tamen A. U. 643, capturum ab hoste pecuniarum a C. Manlio Limetans Tribuno plebis damnatus turpem senectutem egit. An obiter addeamus, in hujus consulatu vini adeo generosi fuisse provenientem, ut vitium Opimianum proverbiali locutione pro *provolissimo* dictum fuerit? Hic exitus Græchorum fuit cuivis atque fatis dignorum: sed quos perdidit rigidus virtutis studium in civitate, quam nimia felicitas jam oreperat. Nam Tiberii quidem laudes initio jam hujus capitis vidimus: Cajus vero cunctis virtutibus et simili etas laudificæ verè cupidissimus, ita ut semper Sensui auctor esset rei civium, que tantum ordinem decebat: ingenio etiam & eloquentia longe præstantior. Imo fuerant, qui cum M. Tullio antefere non dubitarent, quod refert & improbat Gellius. Etiam Cicero *eloquentissimus* dicitur: & eisdem, Græchorum *consilii*, & *sapientia*, *legibus multas*

^a Cic. Fam. l. IX. nat. 21. b Id. Bruto cap. 27. Valer. Max. l. III. cap. 7. num. 00. c Plut. Græch. p. m. 841. d Cic. Bruto c. 93. e Vell. Pat. l. II. cap. 7. Plut. H. N. E. XII. c. 4. f. 24. qui sua aetate id suspensisse dicit. g Plut. p. m. 837. f Vell. l. II. cap. 6. Liv. ep. 40. Gell. l. III. cap. 23. g L. X. cap. 3. b de clar. Or. cap. 28.

Reipublice partes constitutas afferit: ac rursus alibi d. C. Gracchum nihil quod ullam partem equitatis aut juris haberet, reliquisse, dicit: eumque morte fraterna, pietate, dolore, magnitudinis animi et expectatae domesticis sanguinis poenae fuisse exstirpatum. Sed, ut fuit Cicero ingenii non satis constantis, & gratiae optimatum captator, aliis locis longe aliter & minus bene de Gracchiis loquitur, ut quum in *Oratio 672*. ingenium quidem & eloquentiam C. Gracchi summis laudibus extollit: sed simul queritur, eum potius fratris, quam patriae, pietatem praestare voluisse. Et similia pluribus locis apud eum videri possunt d. Alibi et rursus frumentariam C. Gracchi largitionem damnat: & *expulsem esse creatorem* dicit, nam, quae ad aequitatem honorum pertinet. Contra laudibus extollit Opimium s. civem cum praesens *frumentum* appellata, & *virum praestantem* de Republica miratur: qui laudes quomodo in ipsum quidem ex jam dictis facile iudicari potest; quemadmodum etiam penes Gracchos, ac penes optimates causa harum seditionum fuerit. Sed jam exserta rursus bella horum temporum videamus, cum prius verbum adhuc de *stultis vitiis G. Gracchi* addiderimus. Narrat nempe Cicero h., & post eum alii

2 *Or. II. in Roll. c. 5. omnino lib. 29. v. pro C. Rabria c. 5. C. de Harusp. resp. c. 20. d. h. c. 19. in Bull. l. 7. in Cass. l. 1. v. 2. C. de Offic. L. 11. c. 2. f. de clar. Orat. c. 4. v. pro Sexto. cap. 67. h. de Orat. L. 11. cap. 60.*

REIPUB. ROMAN. LIB. VII. 105.
alii a. Gracchum, cum concionaretur, habuisse ad manus ferum cum *ebullientia* fistula peritum hominem, qui inflaret celeriter eum sonum, quo illum aut remissum excitaret; aut a contentione revocaret.

CAPUT QUARTUM.

Bella Gallia, Allibroga, Ligustica.

§. I. Anno Urbis sexcentesimo vigesimo *Sallustii* (Salyres alii vocant, sed alterum pextulerim) Gallorum trans Alpes incolentium gens Massilienses Romanorum socios invaserunt: idque satis commode Senatus Romano evenit. Nam M. Fulvius Flaccus Consul Italicos socios instigabat, ut jus Romae civitatis peterent. Et, cum agere compulsus esset, ut in curiam veniret, partim momenti Senatus, partim oranti, ut incepto desisteret, responsum non dedit. Sed occasione belli Gallici oblata sponte urbanas actiones triumpho adipiscendi spe deseruit: ac in Galliam profectus fortiter eum hostibus Massiliensium Liguribus, Vocotius Salluviique rem gessit; si saltem honor ipsi non praeter merita datus fuit: non de illis gentibus triumphasse ex factis Consulibus diximus: idque etiam.

2 *Quint. L. 11. c. 20. Gell. L. 12. c. 11. v. Flor. L. 11. c. 7. C. Plus. Gracchi. p. m. 839. App. Al. Civ. L. 1. m. 562. d. Val. Max. L. IX. c. 5. n. 1. C. V. d. Am. Marcell. L. XV. c. 10. Just. Of. 12. 290.*

S. 1. Bell.
lucos
can
Gallia
Sallu-
vius
alii.
A. V.
625.

UNIVERSITY OF CHICAGO
UNIVERSITY OF CHICAGO
DIRECCION GENERAL DE BIBLIOTECAS
E. I. P. O. A. N. ®

etiam ex Vellejo a, & Plutarcho s colligi potest. Et sane Livius primum omnium Fulvium Gallos Transalpinos bello domuisse scripsum reliquit: sed jam etiam anno precedente a C. Sextio Calpurnio Consule victi fuerant: isque in eorum agrum coloniam deduxit a nomine suo appellatam. *Aguas enim Sextias nomen habuit: quod aquarum salubrium ibi esset, copia d: ex quibus vocibus hodiernum nomen Atre est contractum.*

S. 2. De
suo Al-
lobroge-
cum.

§. II. Inde cum Arvernois & Allohogibus bellum fuit gestum: qua interioris Gallie gens fuit: habitabat enim fere, qua hodie Delphinatus & Sabaudia regiones, ad lacum usque Lemanium incojamur. Causa belli fuit, quod *Tencomallum* Salluviorum Regem fugientem receperunt, & omni ope juverunt: tum quod *Adnorum*, sociorum Populi Romani, agros vastassent. (Adnos in arctissimam societatem accepterat Romani, ita ut *fratres* dicerentur f.) Et notavit Obsequens (c. 30.) Anno Urbis 631. jam victas fuisse has gentes: quo anno cum C. Fannio Consul fuit Cn. Domitius Akenobardus. (Hic *Nervus*, Imperatoris fuit avus f.) Et Domitium sane feliciter res gestisse tabulæ triumphales ostendunt:

a Lib. II. c. 6. b Græch. f. n. 841. c Epit. 60.
d Liv. Epit. 61. Strabo L. IV. n. 176. Euseb. Cas-
siod. c Liv. d. l. s Cic. Fam. L. VII. n. 10. ad
Att. L. I. n. 18. non sine joco. Cas. B. G. L. I.
c. 43. Tacit. Ann. L. XI. c. 23. Plat. Cas. f.
m. 7. 20. g Suet. Ner. c. 2.

dum: ex quibus anno Urbis 633. triumphasse deprehenditur: quod tamen etiam ex *Eutropio* a colligi potest: licet ibi *Consulatus* nomina minus recte legantur. (*Pighius* ad A. U. 631. restituetis eum locum conatur) & ipsa etiam eorum narratio est confusa. Et longe magis in diversum abit *Valerius Maximus* b; qui plane alios auctores secutus fuisse videtur. Dum tamen belli moles ingravesceret, Anno 633. Q. Fabio Maximo Consuli (fuit hic filius fratris P. Africani Amiliani) Gallia provincia obvenit: licet etiam *Domitio* in eadem provincia imperium prorogatum esset. Et adeo cum parvo exercitu Gallis occurrit *Fabius*, ut Rex eorum *Verulus* (ita est in fastis Capitolinis, quod *Pighius* putat lingua Cælicæ fuisse *Herulrich*, quædam patientem, vel male san-
dicæ) jactaret, quod paucitatem Romanorum vix ad eam causam, quos in agmine habebat, suffecturam esse. Itaque nitro etiam Rhodanum ponte ex litibus facto transiit Romanos invasurus. Sed post aciem pugnam Galli in fugam conversi sunt: & festinato transitu pontem nimum operantes ejus vinculis raperunt: ita ut plurimi mergerentur. Ex centum igitur octoginta quinque millibus, qui in exercitu habuisse *Herulus* dicebatur, centum quinquaginta millia vel caesa vel meris fuisse feruntur. *Plinius* c Appianique Ale-

a L. IV. c. 23. b L. IX. c. 6. n. 8. Sed. tal. f. 10.
Ann. ad A. 632. p. 72. c Lib. II. L. VII. c. 30.

xandrinus. & eorum numerum paulo minorem faciunt: & memoratum dignum est, quod prior addit, Fabium Consulem, cum quantam sebi laboraret, ea in acie fuisse liberatum. Strabo vero, Fabium non totis triginta millibus ducenta noilla Gallorum concessisse scribit. Betulcus amissio exercitu Romanum profectus est, ut Senatum satisficeret: sed quia contra pacem provincie videbatur, ut in Galliam remitteretur. Alibi in custodiam datus est. Decretum quoque est, ut *Congentius* filius ejus comprehensus Romam mitteretur. *Domitius* & *Fabius* in ipsis, quibus dimicaverant, locis saxea crexere turres, & de super exornata armis hostilibus trophæa fixerunt, more tamen Romanis imitato. Et *Domitium* etiam, cum elephantem ope maxime adutus in acie fuisse, & elephantem per provinciam vectum turba militum, quasi inter solemnia triumphi profolente. *Suetonius* auctor est. Sed tamen Urbem quoque triumphantes intrasse & *Fabium* & *Domitium* marmora Capitolina offendunt, *Fabiumque* Regem *Betulcum* in triumphum duxisse. Et ad hunc *Fabii* triumphum, puto, referri posse denarium, quem exhibet *Vaillantius*, licet ipse aliter sentiat. Triumphus hi anno Urbis sexcentesimo tricentesimo

REIPUB. ROMAN. LIB. VII. tertio sunt ducti. *Julius Cæsar*, a præter *Allobroges* (nam hos in dedicationem fuisse receptos narravit *Livius*) etiam *Advernos* & *Autons*: a *Fabio* superatos scribit; illique *Populum Romanum* ignoville, neque in provinciam redigisse, neque stipendium imposuisse. Sed tamen anno Urbis sexcentesimo trigentesimo quinto colonia *Narbo Martius* (ita dicitur, ut videtur, a *Q. Marcio Rege*, qui Consul ejus anni fuit) in Gallia deducta, que *specula Populi Romani*, ac *propugnaculum* ibi esse *maximus* oppositum, & *objellum* foret.

§. III. Et cum Gallis non tantum, sed etiam cum *Liguribus* bellum gessisse *Marcium* ex fragmentis fastorum triumphalum discimus: ubi ejus triumphus de *Liguribus Senis* memoratur, qui *Livio* / *Straboni Senis* dicuntur §. Et ab hoc *Geoprophorum* principe ad *Tridentinos* Alpes colloeari videntur; ita ut *Ligures* origine forte fuerint. In epitome *Liviana* *gens Alpina* dicitur, *Orosius* h. Galles sub *Alpium* radicibus postea expugnasse *Marcium*, & ad internecionem delevisse dicitur vel potius, ipsam gentem pro desperatione ita in tener ipsam, avivisse, ut ne parvulus quidem omnino superfuert, qui levivus conditionem morti præferret. Anno sequen-

§. 3. Bellum Liguricum. A. U. 636.

a In epit. Celtico. b L. IV. c. 285. & aliter in Liv. Epit. 61. c Flor. L. III. c. 2. d Orf. L. I. c. 12. e Neron. c. 2. f de Spon. Rom. G. Fab. c. 17.

a De bell. Gall. L. I. c. 41. b In Diofese de Rebus. c Narbone. d Vill. Par. L. I. c. 15. L. II. c. 2. e Cic. pro Font. c. 1. f Epit. 62. g L. IV. c. 204. nec multum dissentire videtur *Ellen*. L. III. c. 20. h L. V. c. 25.

sequente bellum cum Grajarum Apulum gentibus continuatum fuisse Pighius conjicit ex nummo. C. Licinii P. F. Gera (quod nomen alterius hujus anni Consulis fuit) insigne admodum tropaeum praeseferente: praesertim cum etiam anno sexcentesimo trigesimo octavo Gallia provincia consularis fuerit: nam & Auctor de viris illustribus M. Emilium Scaurum Consulem Ligures & Gantifcos (ignota quidem haec gens est) domuisse; & tabulae triumphales de Gallis Carnis cum triumphasse testantur. Karai, vel Carni etiam Alpinus populus fuit, sed qui postea etiam maritimam oram Iuliae vicinam, vel eripuerunt Venetis, vel a Romanis in eam deducti possederunt. Vestigia nominis servat in illis regionibus Carniola; Germanis Kraim, Imperatori hodie Germanorum subdita provincia. Verum minus grave fuisse hoc bellum patet, quod milites suos laudatissimo illo Romanorum more in paludibus exsiccandis exercuerit b. Idem postea in Censuram Emilianam stravit, a suo nomine dictam c, quae pro Etruriam Sabatam usque ferebat; & probe distinguenda est ab altera via ejusdem nominis, quam stravit in Consulatu suo Emilius Lepidus A. U. 566., quae via Flaminiae Arimini juncta inde Aquilejam usque extendebatur. Exemplum etiam in hoc viro observandum est disciplinae militaris sanctissime cultae: nam

a Exerat etiam ap. Vail. G. Licinia vir. 28.
b Strabo L. 7. n. 150. c Sext. Aur. Villo.

REIPUB. ROMAN. LIB. VII. III
nam tanta eo Imperatore disciplinae reverentia fuita, ut pomifera arbor, quam in pede castorum fuerat complexa metatio, postero die abeunte exercitu intactis fructibus relicta fuerit. Tum praeterea hunc celebrem illum fuisse Scaurum, qui saepe Princeps Senatus dicitur b, quod dignitatem illam per aliquot lustra obtinuerit. Obiter autem castigari debet Plutarchus, qui eum humili genere, & novum hominem fuisse dicit c: cum revera ex nobilissima fuerit Emiliorum gente; sed ejus domus propter paupertatem tribus aetatibus fere jacuerat; ita ut patet ejus carbonarium negotium exercuerit d. Post hanc victoriam ad Cimbro- rum usque adventum, sive ad A. U. 644. quietae res Galliae fuerunt.

CAPUT QUINTUM.

De bello Balearico, & cum Sardinis.

§. I. CUM Balearium insularum inco-
le piraticam exercendo mare in-
festum redderent, vel potius pauci quidam
eorum cum piratis societate facta conspi-
rassent, Q. Caecilius Metellus Consul an-
no Urbis sexcentesimo trigesimo unum
criminatorum invasit e; & gentem vix alio

§. I. Bel-
lam Ba-
leari-
cum.

A. U.
630.

a Frontin. Stratag. L. IV. c. 3. ex. 13. b Cic.
pro C. Rabir. cap. 7. Ascon. Argum. Or. pro M.
Scauro. Et princeps civitatis pro R. Deiot. c. 11.
c de fortun. Rom. p. m. 318. d S. Au. Valler.
de vir. ill. c. Strabo L. III. n. 167.

amorum gestire, nisi fundis, utentem
facili negotio superavit. Triumpho ta-
men res digna est visa, quem A. U. 632.
duxit. Neque illud tantum; sed etiam a
victis non magni momenti insulis *Balea-
ricis* cognomen sumpsit: videturque hæc
Metellosum familia honorem illum a vi-
cta gente cognomen assumendi præ ce-
teris ambisse, cum hujus etiam pater
etiam *Macedoniam* dictam viderimus; &
etiam frater hujus *Balearici Dalmaticus*,
ejusque filius *Croticus* dictus fuerit: quem
nunc Florus *Macedonici* filium facit.
Tum præterea *Numidicam* Metellum vi-
debimus, qui fratris Metelli *Macedonici*
fuit nepos.

§. 3. *Bel-
lum
quæsar-
ianum.*

§. II. Vidimus supra *L. 4. c. 4. §. 3.* Ti-
berium Gracchum de *Sardis* A. U. 578.
triumphasse. Et inde per multos sane an-
nos quæta hæc insula fuit, donec A. U.
627. rebellaret: & licet tum ab *Aurelio
Cornelio* subacti dicantur a, tamen diffi-
cile bellum & longum fuisse inde conicitur,
quod in tabulis *Capitolinis* ad annum de-
imum Urbis sexcentisimum trigésimum
primum triumphus *Aurelii* hujus ex *Sar-
diniâ* referatur. Imo anno tertio sexces-
tesimo trigésimo octavo consularis pro-
vincia facta est *Sardinia*: & *M. Cæcili
Metelli Proconsulis* ex ea insula triump-
plis in falis marmoreis ad annum sex-
centisimum quadragésimum recensetur.
Sed forte ab ipsis *Præsidibus* hæc bella
fufcitabantur: quemadmodum anno sex-
cente-

a Epit. Liv. 60.

centesimo quadragésimo octavo *T. Albu-
cius* bellum antiquæ quærens cum ma-
strucari quibusdam *Littoralis* a una co-
horte auxiliaria res gessit: (*Mastruca* erat
vellis e pellibus villosæ.) unde non tan-
tum supplicatio ipsi negata est: sed etiam
postulantibus *Sardis* reus est factus &
damnatus. Nec deinde de rebus *Sar-
dinicæ* aliquid valde memorandum in hi-
storia reperitur; nisi forte notare vel-
mus, anno sexcentesimo nonagesimo se-
ptimo *M. Æmiliam Scaurum*, qui Pro-
prætor *Sardiniam* rexerat, arroganter
ideo rapaciterque eam administrasse, ut
anno sequente *Sardis* requirentibus a *P.
Valerio Triario* repetendarum postulat.
fir, qui dicere non dubitavit, se non re-
culare, quo minus *Scaurus* absolveretur
si centum viginti homines nominare pos-
set, quibus in provincia nihil abstulisset
a. Eum tamen descendere non permisit
Cicero, & causam obtinuit, *Scauro* ob
vetustissimam nobilitatem & recentem
memoriam patris, ut ferebatur, absol-
to f. Tanta iniquitas illorum temporum
fuit.

UNIVERSIDAD DE NUEVO LEÓN
AL DE BIBLIOTECAS

EA

*a Cic. de prov. cons. c. 7. b Id. fragm. Op. pro
M. Scauro 7. 10 IX. ed. Grav. Quinctil. L. 2. c. 5.
c Cic. de L. de prov. cons. c. Div. in Ferr. c. 19.
d Val. Max. L. VIII. c. 3. n. 120. e Vid. Africa.
argor. pro Scauro. Cic. ad Att. L. 17. ep. 16.*

CAPUT SEXTUM.

De bellis Illyricis, Dalmaticis, Thraciis.

S. I. Bel. S. I. **Q**uomodo Gentis Illyriorum Rex
 A. U. 585. a Romanis victus
 & triumphatus sit dictum est supra L. 17.
 c. 6. S. 1. & simul, tum provinciam il-
 lam ex quinque legationum iurisdictione ordi-
 natam fuisse. Atque ipsi quidem Illyrii
 patienter fecit iugum Romanorum tale-
 runt & per plures annos pacata ea pro-
 vincia fuit: donec anno Urbis sexcen-
 tesimo decimo octavo Vardai Illyricam
 infestare exeperunt: qui a Fulvio Flacco
 Consule subacti a. & ab ora maritima
 in interiora translati sunt b. Sic in ta-
 bulis Capitolinis reperimus C. Sempro-
 nium Tuditanum Consulem anni sexcen-
 tesimi vigesimi quarti de lapidibus trium-
 phasse, qui ex gentibus Illyricis Italiæ,
 vel Isthæi proximi habitabant. Compen-
 dium Livianum nos docet, cum primo
 rem male gessisset: mox victoria eadem
 acceptam emendasse: & maxime eo be-
 lo enituisse virtutem D. Bruti, illius qui
 Eustantiam subegerat. Post decennium
 rursus Metellus Consul Gesitanos Illy-
 rici populos in Pannoniæ sinibus sitos
 bellum moventes, an a Romanis ultro
 illatum propulsantes (auctores enim re-
 rum

rum Romanarum hic nos deservunt a)
 laud difficili victoria comperuit. Inde
 sola triumphi cupidine ductus quietis Dal-
 matia bellum intulit, cum ab his amice
 fuisset susceptus. Et fortis satis grave tum
 id bellum fuit, cum non tantum trium-
 phus Merello decretus sit & cognomen
Dalmaticæ ab eo assumptum; sed etiam
 magnas manibus retulerit b: licet fatear,
 priora illa facile ambitioni, postre-
 mum soli rapacitati Merelli adscribi posse.
 Finissima porro cum Thracibus & præ-
 cipue Scordiscis bella videmus.

S. II. Thracæ, atrocibus assuera gens,
 circa hæc tempora non tantum proximas
 provincias, sed ipsam etiam Thessaliam
 & Dalmatiam incurrebant; & ad Adria-
 ticum usque mare penetraverant c. Ad-
 versus eos anno Urbis sexcentesimo trige-
 simo nono missus fuit C. Cæsar, qui Pri-
 nci illius Cimonis fuit nepos, (filius M.
 Catonis, qui Prætor designatus vivo pa-
 tre obiit d; quique egregius de iure civi-
 li libros reliquisse dicitur e) & etiam ad
 exemplum avi multas orationes semper
 reliquit. Sed is non modo fusus a Thraci-
 bus & fugatus fuit; verum omnino totus
 interceptus exegit, quem duxerat f.
 At eodem anno T. Didius Prætor omnibus
 Scordiscos intra suam repulit Thraciam:
 triumphumque de his duxisse videtur g.

S. 2. Bel-
 la cum
 Thraci-
 bus.

A. U.
 635.

a Vid. Fighi ann. ad h. ann. b Cicin Ver. L. L.
 c. 59. c ibi A. G. Flor. L. III. c. 4. d Vid. Cic. de
 Senect. in f. Gell. Noll. Act. L. XIII. c. 29. f Fl.
 d. l. Euseb. L. II. c. 24. g Comiti. P. 1. c. 230.

a Liv. epist. 4. b ibi Strabo L. VII. c. 395. f. 1. c. 1.
 c. 1. d. h. c. 1. e. 1. f. 1. g. 1. h. 1. i. 1. j. 1. k. 1. l. 1. m. 1. n. 1. o. 1. p. 1. q. 1. r. 1. s. 1. t. 1. u. 1. v. 1. w. 1. x. 1. y. 1. z. 1. aa. 1. ab. 1. ac. 1. ad. 1. ae. 1. af. 1. ag. 1. ah. 1. ai. 1. aj. 1. ak. 1. al. 1. am. 1. an. 1. ao. 1. ap. 1. aq. 1. ar. 1. as. 1. at. 1. au. 1. av. 1. aw. 1. ax. 1. ay. 1. az. 1. ba. 1. bb. 1. bc. 1. bd. 1. be. 1. bf. 1. bg. 1. bh. 1. bi. 1. bj. 1. bk. 1. bl. 1. bm. 1. bn. 1. bo. 1. bp. 1. bq. 1. br. 1. bs. 1. bt. 1. bu. 1. bv. 1. bw. 1. bx. 1. by. 1. bz. 1. ca. 1. cb. 1. cc. 1. cd. 1. ce. 1. cf. 1. cg. 1. ch. 1. ci. 1. cj. 1. ck. 1. cl. 1. cm. 1. cn. 1. co. 1. cp. 1. cq. 1. cr. 1. cs. 1. ct. 1. cu. 1. cv. 1. cw. 1. cx. 1. cy. 1. cz. 1. da. 1. db. 1. dc. 1. dd. 1. de. 1. df. 1. dg. 1. dh. 1. di. 1. dj. 1. dk. 1. dl. 1. dm. 1. dn. 1. do. 1. dp. 1. dq. 1. dr. 1. ds. 1. dt. 1. du. 1. dv. 1. dw. 1. dx. 1. dy. 1. dz. 1. ea. 1. eb. 1. ec. 1. ed. 1. ee. 1. ef. 1. eg. 1. eh. 1. ei. 1. ej. 1. ek. 1. el. 1. em. 1. en. 1. eo. 1. ep. 1. eq. 1. er. 1. es. 1. et. 1. eu. 1. ev. 1. ew. 1. ex. 1. ey. 1. ez. 1. fa. 1. fb. 1. fc. 1. fd. 1. fe. 1. ff. 1. fg. 1. fh. 1. fi. 1. fj. 1. fk. 1. fl. 1. fm. 1. fn. 1. fo. 1. fp. 1. fq. 1. fr. 1. fs. 1. ft. 1. fu. 1. fv. 1. fw. 1. fx. 1. fy. 1. fz. 1. ga. 1. gb. 1. gc. 1. gd. 1. ge. 1. gf. 1. gh. 1. gi. 1. gj. 1. gk. 1. gl. 1. gm. 1. gn. 1. go. 1. gp. 1. gq. 1. gr. 1. gs. 1. gt. 1. gu. 1. gv. 1. gw. 1. gx. 1. gy. 1. gz. 1. ha. 1. hb. 1. hc. 1. hd. 1. he. 1. hf. 1. hg. 1. hh. 1. hi. 1. hj. 1. hk. 1. hl. 1. hm. 1. hn. 1. ho. 1. hp. 1. hq. 1. hr. 1. hs. 1. ht. 1. hu. 1. hv. 1. hw. 1. hx. 1. hy. 1. hz. 1. ia. 1. ib. 1. ic. 1. id. 1. ie. 1. if. 1. ig. 1. ih. 1. ii. 1. ij. 1. ik. 1. il. 1. im. 1. in. 1. io. 1. ip. 1. iq. 1. ir. 1. is. 1. it. 1. iu. 1. iv. 1. iw. 1. ix. 1. iy. 1. iz. 1. ja. 1. jb. 1. jc. 1. jd. 1. je. 1. jf. 1. jg. 1. jh. 1. ji. 1. jj. 1. jk. 1. jl. 1. jm. 1. jn. 1. jo. 1. jp. 1. jq. 1. jr. 1. js. 1. jt. 1. ju. 1. jv. 1. jw. 1. jx. 1. jy. 1. jz. 1. ka. 1. kb. 1. kc. 1. kd. 1. ke. 1. kf. 1. kh. 1. ki. 1. kj. 1. kk. 1. kl. 1. km. 1. kn. 1. ko. 1. kp. 1. kq. 1. kr. 1. ks. 1. kt. 1. ku. 1. kv. 1. kw. 1. kx. 1. ky. 1. kz. 1. la. 1. lb. 1. lc. 1. ld. 1. le. 1. lf. 1. lg. 1. lh. 1. li. 1. lj. 1. lk. 1. ll. 1. lm. 1. ln. 1. lo. 1. lp. 1. lq. 1. lr. 1. ls. 1. lt. 1. lu. 1. lv. 1. lw. 1. lx. 1. ly. 1. lz. 1. ma. 1. mb. 1. mc. 1. md. 1. me. 1. mf. 1. mg. 1. mh. 1. mi. 1. mj. 1. mk. 1. ml. 1. mn. 1. mo. 1. mp. 1. mq. 1. mr. 1. ms. 1. mt. 1. mu. 1. mv. 1. mw. 1. mx. 1. my. 1. mz. 1. na. 1. nb. 1. nc. 1. nd. 1. ne. 1. nf. 1. ng. 1. nh. 1. ni. 1. nj. 1. nk. 1. nl. 1. nm. 1. nn. 1. no. 1. np. 1. nq. 1. nr. 1. ns. 1. nt. 1. nu. 1. nv. 1. nw. 1. nx. 1. ny. 1. nz. 1. oa. 1. ob. 1. oc. 1. od. 1. oe. 1. of. 1. og. 1. oh. 1. oi. 1. oj. 1. ok. 1. ol. 1. om. 1. on. 1. oo. 1. op. 1. oq. 1. or. 1. os. 1. ot. 1. ou. 1. ov. 1. ow. 1. ox. 1. oy. 1. oz, 1. pa. 1. pb. 1. pc. 1. pd. 1. pe. 1. pf. 1. pg. 1. ph. 1. pi. 1. pj. 1. pk. 1. pl. 1. pm. 1. pn. 1. po. 1. pp. 1. pq. 1. pr. 1. ps. 1. pt. 1. pu. 1. pv. 1. pw. 1. px. 1. py. 1. pz. 1. qa. 1. qb. 1. qc. 1. qd. 1. qe. 1. qf. 1. qg. 1. qh. 1. qi. 1. qj. 1. qk. 1. ql. 1. qm. 1. qn. 1. qo. 1. qp. 1. qq. 1. qr. 1. qs. 1. qt. 1. qu. 1. qv. 1. qw. 1. qx. 1. qy. 1. qz. 1. ra. 1. rb. 1. rc. 1. rd. 1. re. 1. rf. 1. rg. 1. rh. 1. ri. 1. rj. 1. rk. 1. rl. 1. rm. 1. rn. 1. ro. 1. rp. 1. rq. 1. rr. 1. rs. 1. rt. 1. ru. 1. rv. 1. rw. 1. rx. 1. ry. 1. rz. 1. sa. 1. sb. 1. sc. 1. sd. 1. se. 1. sf. 1. sg. 1. sh. 1. si. 1. sj. 1. sk. 1. sl. 1. sm. 1. sn. 1. so. 1. sp. 1. sq. 1. sr. 1. ss. 1. st. 1. su. 1. sv. 1. sw. 1. sx. 1. sy. 1. sz. 1. ta. 1. tb. 1. tc. 1. td. 1. te. 1. tf. 1. tg. 1. th. 1. ti. 1. tj. 1. tk. 1. tl. 1. tm. 1. tn. 1. to. 1. tp. 1. tq. 1. tr. 1. ts. 1. tt. 1. tu. 1. tv. 1. tw. 1. tx. 1. ty. 1. tz. 1. ua. 1. ub. 1. uc. 1. ud. 1. ue. 1. uf. 1. ug. 1. uh. 1. ui. 1. uj. 1. uk. 1. ul. 1. um. 1. un. 1. uo. 1. up. 1. uq. 1. ur. 1. us. 1. ut. 1. uu. 1. uv. 1. uw. 1. ux. 1. uy. 1. uz. 1. va. 1. vb. 1. vc. 1. vd. 1. ve. 1. vf. 1. vg. 1. vh. 1. vi. 1. vj. 1. vk. 1. vl. 1. vm. 1. vn. 1. vo. 1. vp. 1. vq. 1. vr. 1. vs. 1. vt. 1. vu. 1. vv. 1. vw. 1. vx. 1. vy. 1. vz. 1. wa. 1. wb. 1. wc. 1. wd. 1. we. 1. wf. 1. wg. 1. wh. 1. wi. 1. wj. 1. wk. 1. wl. 1. wm. 1. wn. 1. wo. 1. wp. 1. wq. 1. wr. 1. ws. 1. wt. 1. wu. 1. wv. 1. ww. 1. wx. 1. wy. 1. wz. 1. xa. 1. xb. 1. xc. 1. xd. 1. xe. 1. xf. 1. xg. 1. xh. 1. xi. 1. xj. 1. xk. 1. xl. 1. xm. 1. xn. 1. xo. 1. xp. 1. xq. 1. xr. 1. xs. 1. xt. 1. xu. 1. xv. 1. xw. 1. xx. 1. xy. 1. xz. 1. ya. 1. yb. 1. yc. 1. yd. 1. ye. 1. yf. 1. yg. 1. yh. 1. yi. 1. yj. 1. yk. 1. yl. 1. ym. 1. yn. 1. yo. 1. yp. 1. yq. 1. yr. 1. ys. 1. yt. 1. yu. 1. yv. 1. yw. 1. yx. 1. yy. 1. yz. 1. za. 1. zb. 1. zc. 1. zd. 1. ze. 1. zf. 1. zg. 1. zh. 1. zi. 1. zj. 1. zk. 1. zl. 1. zm. 1. zn. 1. zo. 1. zp. 1. zq. 1. zr. 1. zs. 1. zt. 1. zu. 1. zv. 1. zw. 1. zx. 1. zy. 1. zz.

Quemadmodum etiam M. Livius Drusus Consul ulterius eos egit, Danubium iue transire vetuit. Tamen rursus anno sexcentesimo quadagesimo quarto M. Minucius Rufus Proconsul contra Scardiscos & Triballos prospere pugnavit, non sine summo tamen suo periculo, multis suorum amissis dum per insidiam glacie fluvium equitatum ducit. Triumphum Minucio ob hanc victoriam fuisse decretum docent Vellejus, & denarii in hujus triumphum memoriam euss. Que porro in his regionibus belli gesta fuerunt, commodius ad sequentem librum referentur. Videmus jam bellum gravius multo, sive tumultum potius Cimbricum.

CAPUT SEPTIMUM.

De bello Cimbrico, Teutónico & Teutonica.

5. c. Ori. 5. l. **S**excentesimo & quadagesimo
50 hujus
belli. Cimbrerum audita sunt arma Cæciliæ Me-
diæ. Vellejo ac Papirio Carbone Consulibus. Vec-
640. ba sunt Taciti in libro de moribus Ger-
maniarum d. Videntur autem hi ex peni-
tissima Germania progressi; & jam tum
forte

DIRECCION GENERAL

a Flor. d. l. l. c. 63. b E. l. l. c. c. Vail-
lant. gente Minuc. n. 9. qui fastos hic Capituli
triumphales citat, supino errore Pighi. verba
900 fastorum inscriptione præcedenti: cum in
maris aribus hic triumphus describeretur. b.
370. c Flor. d. l. l. c. 90.

forte eam regionem tenuerunt, que Cim-
brica Chersensius est dicta, & hodie Ju-
liani & Saurvianum Ducatum complecti-
tur. Nam plurimorum veterum, & ip-
sius Strabonis a Crassus est error, qui
Cimbris ob leuem similitudinem nominis
cum Cimmeriis confundunt, qui ad Ma-
cedoniam pluidem habitabant. Ea gens hoc
anno populabunda in Illyricum huc
pervenit: quemadmodum jam antea
com ex Septentrione progressi Galli, &
& postea variz gentes Germaniz, aut Sar-
matizæ originis Imperium Romanum po-
polorum innumera multitudinie inunda-
rum. Si bonis auctoribus tuis fuit Flo-
rus iustior aliquantulum harum gentium
(quibus etiam magna hodie Batavorum
pars & major Francorum Britanorum-
que, imo Itolorum & Sicalorum origi-
nem debet) causa videbitur. Dicit enim,
cum terras eorum inundasset Oceanus,
novas sedes toto orbe quævisse; exclu-
solque Gallia & Hispania in Italiam ven-
nisse, atque a Silano Consule (hic anni
sexcentissimi quadagesimi quarti Consul
fuit) petisse, ut victor gentium Po-
pulus sibi aliquid terræ quasi spon-
ditum daret; ceterum, ut vellent, ma-
nibus suis, atque armis uterentur.
Verum vix videtur fide dignus (quan-
quam similia etiam tradidisse Livium ex
epitome ejus sexagesima quinquagesima
eos, qui jam ante quadriennium cum
Ro-

a L. VII. n. 293. b Vid. Cluver, Germ. Ant.
L. III. t. 12. p. m. 90. c l. l. Epit. 63.

Romanis praelio confixerant, victoresque fuerant, illorum confestim pacem expetivisse. Sed de his penes lectorem prudentem iudicium esto.

§. II. Certe ab anno Urbis sexcentesimo quadagesimo initium ducendum est bellorum cum Germanis gestorum; quos ad sua usque tempora per annos ducentos & decent triumphatos magis esse, quam victos dicit Tacitus a. Nam eo anno Consul Cn. Papirius Carbo ad *Noriam* urbem supra Aquilejam cum Cimbris congreffus praelio non solum fufus, sed etiam exercitu exutus est b. Inde per Gallias vagati Cimbris Hispanos etiam adorti sunt. Sed ubique exclusi, ut ex Floro vidimus, & *Tentones* iunsti (altera haec erat a Germania gens) rursus versus Italiam iter direxerunt; agroisque quos proci- bus impetrare nequiverant, armis petere constituerunt. Silvanumque Consulem praelio victum castris etiam exerunt: licet, ut militibus alacrioribus Consul uteretur plures leges per eos annos latis, quibus stipendia militibus minuebantur, abrogaverit a. Anno Urbis sexcentesimo quadagesimo quinto M. Aurelius Scantius Consul iterum ab his gentibus est fugatus, non tamen occisus, ut videtur credidisse Vellejus f. Nam post tres demum annos legatus Consulis a Cimbris fuso ex-

exercitu captus est a: & quum in consilium ab iis evocatus, deterneret eos, ne Alpes transirent Italiam petiturus, eo quod diceret Romanos vinci non posse, a *Sar- pinge* ferocè juvene occisus est. Nec felicior fuit L. Cassius Longina Consul, cui Gallia Narbonensis cum bello Cimbrico provincia erat data. Is enim a novis hostibus *Tigurinis* Gallis, (pagus erat Helvetiorum, cuius hodie nomen inelyta urbs *Tigurum* servat Helveticarum prima) qui a civitate Helvetiorum discedunt, & Cimbris iam vicinis se iunxerant, in silibus Allobrogum cum magna parte exercitus inclusus est b; ejusque exercitus reliquit sub jugum missus c: cum legatus C. Popillius, ne reclusus exercitus portio deleteretur (ab hostibus enim obsessus fuga se servare non poterat) nullissimo federe cum hostibus pactus fuisset: ubi quoque caesus fuit L. Piso legatus, qui pro- vus *Calpurnia* Caesaris uxoris fuit a. Nec melior fortuna fuit e. Q. Servilius Caeponis, qui anno Urbis sexcentesimo quadagesimo septimo (M. Ciceroni hic annus natalis fuit) praedae magis, quam victoriae cupidus in provinciam Galiam venit, dum Cimbris, ut videtur, se alio averfisset. Ergo non exspectato Cimbrocum adventu Gallis interim Tretoisagus bellum intulit; ibique Tolosam oppidum antiquum ac celebre diripuit. Dicitur hic

A. U.
646.

A. U.
631.

a *Caem. c. 37.* b *Jul. Obseq. de prodig. c. 36.*
c *Flor. L. III. c. 3.* d *Afton. ad Or. Lappo Corn.*
f. 131. ed. *Lucb. Bar. A. 1675.* e *Tacit. d. I.*
l. 16. c. 72.

a *Liv. epit. 67.* b *Liv. Epit. 65.* c *Caf. R.*
G. L. I. c. 7. *Tacit. d. I.* d *Orat. d. V. cap. 15.*
e *Sallust. Jug. c. 124.*

invenisse Capio, & abfuisse autum, quod quondam Galli Brenno dace e templo Delphico abripuerant. Quindecim milia circiter talentorum fuisse ex Pefidonio refert Strabo a; quæ faciunt nonagies centies mille Philippæas. Aliter Joſtinus b hæc ſumman effert: ſed horum auctorotum conciliatio, aut explicatio nihil ad ſcopum noſtrum facit: ſufficit, ſi ſciamus, ingentem plane auri vim argenticæ fuiſſe. Nec impune hæc fietæ pecuniæ rapinam fertur tuliffe Capio: quam jam Galli, quod plurimi ob illud furtum malis afflictorum, in lacum quendam projeciffe dicebantur; unde a Romanis educta fuerit c. Nam ipſum Capionem vitam deinceps in calamitatibus tranſeſſiſſe & finiſſe, tanquam ſacrilegum patris ejectione, tradunt, relictis heredibus filiabus, quas Timagenes ſcribit concupratas turpiter periſſe d; nec abſonum videtur credere, Depm etiam in gentilibus contemptum deorum, quos ipſi utique Deos eſſe credebant, coſeſſi vindicta ultum fuiſſe. Livius ob eſadem ejus temeritate acceptam, bonis publicatis fuiſſe damnatum refert, in cuius epitome nulla auri fit mentio. Quæſtionem certe de eo auro fuiſſe habitam etiam ex Ciceroe e diſcimus: idemque (de Ora. L. II. cap. 47. ſeq.) a C. Norbano Tr. pl. accuſante Antonio Capionem reum ſictum, & damnatum tradit. Valerius Maximus,

a L. IV. n. 189. b L. XXXII. c. 3. Joſtin. l. l. c Strabo d. l. c de Nat. Dcor. L. III. c. 36.

ximis, ut paſſim alibi, ita hic rucis ſupinum negligentiam prodit: cum enim primo loco narraſſet a, Capionem in carcerem quidem ob culpam amiſſi exercitus conſectum fuiſſe; ſed a L. Rogius Tribuno plebis ob veteris arſæque amicitie memoriam inde fuiſſe eductum; ubi tamen b, quaſi plane ſibi oblitus, cum in publicis vinculis ipſiritum depoſuiſſe tradit; & corpus ejus ſuncelli carnificis manibus laceratum, in ſcalis Gemoniis jacens, magno cum horrore totius fori Romani conſpectum fuiſſe: quod quidem nihil mirum fuerit, quum hæctenus Afſignomine exemplum non exiſtiſſet. Afſictiſſimam conditionem Capionis fuiſſe inter omnes convenit: & Smyrnæ cum exulatio tentatur Cicero c. Proverbiali inde locutione dictum fertur de eo, qui magnis ac fatalibus afflicto malis, novæque ac miſerando exitio perit d, eam auctum Tolofanum habere. Protogatum tamen interim in provincia Capioni imperium iuræ: eique additus anno ſexcentefimo quadrageſimo octavo Conſul Co. Mallius Maximus (minus recte ab aliis Marcus prænomine dicitur e) cuius collega P. Rutilius Urbi præſidio relictus primus idem experitque tironem, doctoribus gladiatorum accerſitus vitandi atque inferendi

Tem. II F ictus

a L. IV. c. 7. b L. VI. c. 9. ex. 13. COr. pro Balbo c. 11. d Gall. Noſt. Aris. L. III. cap. 9. Fraſm. Adag. Chil. l. Cent. X. nm. 98. e Saluſt. Jugurth. ſ. Tacit. Germania. c. 37. Or.

ictus subliorem rationem docuit. Mal-
lius vero, sive, ut alii dicunt, Man-
lius sine virtute, sine ingenio, vitæ etiam
contempta, præter opinionem Consul fa-
ctus, cum etiam vir sapientissimus & pri-
marus in civitate Q. Catulus repulsum
passus esset, statim in provinciam ve-
nit cum Cæpione eam exercitumque parti-
tus est, ita ut Rhodano fluvio medio ter-
minarentur. Atque ibi dum æerba inter
se invidia & contentione discordant, cum
summa ignorantia, & periculo Romani
nominis victi sunt, clademque Allensi
pactem acceperunt: nam binis castris ce-
xui sunt: militum octoginta, calorum
& lixarum quadraginta millia occisa fu-
erunt. Ita ut ex omni exercitu decem
tantummodo, qui nuncium ad augendas
miserias referrent, superfluis dicantur.
Hostes binis castris atque ingenti præda
positi barbarico more cuncta, quæ ce-
perant, pessumdando perdidere. Vellis
difficilia profectaque: aurum argentamque
in flumen abjectum: lotice vitorum con-
cise: phalera equorum dispersæ: equi
ipsi gurgitibus submersi: homines la-
queis ex arboribus suspensi: ita ut nihil
præda victor, nihil miseritordie victus
perciperet. Magnus ex hac Cimbro-
rum victoria Romanos terror invasit: metus-
que ingens & trepidatio fuit, ne consis-
sim Italia occupata Cimbræ ad Urbem
properarent. Itaque, quod in gravissimi
belli

belli metu fieri solebat, jussitum insti-
tum est: itaque sunt impota: dilectus in
Urbe atque Italia tota diligentissime sunt
habiti. P. Rutilius Consul omnem juven-
tutem sacramento adigere jussus est: no-
vasque legiones scribere, cum quibus
ibi occurreret: itaque severissime & ac-
curatissime dilectum egit.

§. III. Alius tamen huic bello Imperator
designabatur C. Marius, qui bellum
cum Jugurtha jam confecerat: itaque ad
hunc abiens in Numidia legibus solutus,
(leges enim & obsequia rationem haberi in
conciliis consularibus, & intra decennium
eundem Consulem reſci verabant; ita ut
hic exemplum infractarum legum jam ha-
buisset Julius Cæsar, cujus amica Mario
rupta fuit) & Consul iterum factus est,
Galliam Narbonensem cum bello Cimbrico
provinciam extra sortem nactus: qui
ex erato restituendæ discipline vitiorumque
militari natus esse videbatur. Verum in eo
consulatu Gallie quidem Pacto igitur bel-
lum intulit: & legatus ejus L. Corne-
lius Sulla & duces Teutobagannum Cap-
tum cepit. Sed, cum in Hispaniam ab-
iissent Cimbræ, & hæc & sequentem
annum (nam in absentem Marium et-
iam tertius consulatus a Populo collatus
fuerat) Marius in apparatus belli & ex-
ercendis militibus continuos: & adhue
enim extra ordinem ipsi Galli belli pro-
vincia decreta fuerat, inimicis etiam
ejus

§. 5. Ma-
rius
huic
belli
dux fo-
litus.

F 2

a Plut. Mar. L. II. c. 3. n. 2. b Cic. pro Plau-
tio c. 4. h. pr. Mur. c. 17. c Liv. epist. 67.

a Plut. Mario p. m. 412. b id. Sulla p. m.
452. c Polyan. Strateg. L. VIII. c. 10. n. 1.

ejus tententis suis eum ex Gallia non
 detrahentibus a: cum sola Marii virtute
 tantis hostis repelli posse videretur. Ibi
 jam Sulla Tribunum militum *Morsus* gen-
 tem populosissimam, ut dicit Plutar-
 chus b, ad belli societatem traxerat:
 quod tamen nomen corruptum esse vi-
 dentur, cum nullo in his tractibus Mar-
 fos aut scriptores noverim. Sed & in
 hac expeditione Sulla, quod jam antea
 bello Jugurthino de quo mox dicemus,
 fecerat, omnium Marii offendit, quod
 incretenti jam Sullane gloriæ Marius in-
 videret e. Marius patro, antequam ex
 Hispania revertentem barbari, Romanis
 profectus est, ut consularia comitia ha-
 beret, eum *La Aurilius Drosius* Consul
 inuito comitiorum tempore diem extre-
 mum obiisse nunciaretur. Ibi que *L. Ap-
 pulei Saturnini* Tribuni plebis opera quat-
 tum consulatum obtinuit: de cuius Sa-
 turnini turbulencissimo tribunatu paulo
 post esse dicendum. Et turpibus quidem
 artibus ac ridiculis usi sunt, ut in Ma-
 rium consulatum conferretur, Marius qui-
 dem in specie eum detrahendo. Satur-
 ninus vero proditorum cum patria appel-
 lando, quod tanto periculo incumbente
 operam suam petiti patriæ negaret d.
 Collega Mario datus est *Q. Lutium*
Catulus, & ambobus Consulibus utraque
 Gallia Cimbricamque bellum provincie
 deceret. Marius Alpibus superatis, cum
 Catu-

a *Cit. de provinc. consular. c. 8. b Sulla 7. m. 452. c. Hist. lib. 2. d. d. Marii 7. m. 443.*

Catulus ab altera parte Italiae Cimbris
 per Noricum irruptentibus oppositus ef-
 fect) ubi hostes jam prope adesse intellexit,
 castra ad flumen Rhodanum communit,
 ingenitum undique connectentium
 copiam comportari jubens, ne inivus
 aliquando, non sicut tempore, deficienti-
 bus rebus necessariis, confugere cogere-
 tur. Et, ut eorum rerum simul conve-
 ctionem faciliorem, & militem continuo
 opere vegetiorem redderet, cum ostia
 Rhodani magna vi limi utraque opple-
 ta essent, eo exercitum otiosum convec-
 tit, fossamque grande, & magnorum na-
 vigiorum patientem duxit: que ab ejus
 nomine *fossa Mariana* dicta fuit a. Milites
 inde, licet pugne avidissimos in cas-
 tris communit, eoque sepe vallum con-
 scendere, & contemplari hostes iussit, ac
 ita & vulci hostium, & voci abfocæ te-
 neque alluicerent. Neque, quinquam
 summa contentione flagrantem pugnam
 copiam, castris tamen suis eduxit: ita
 ut tandem Teutones audaciores redditi
 vallum ejus oppugnare apprehenderent.
 Verum mox, impetis jam plane Romanis,
 via conelamant, & castra eorum præ-
 tergressi sunt, per inditrium togantes, ne-
 quid Romanis ad uoces suas mandare vellent
 b. Marius autem eos serfim secutus est,
 castra temper castris conferens, donec ad
 Aquas utque Sextias pervenissent e. Ibi
 de industria illam locum castris copie
 E 3. dici-

a *Sirabo l. II. n. 187. Pompon. Mela l. II. c. 51. b Flor. 2. lib. 6. 3. c. Plin. Hist. lib. 6. 4. 12.*

dicitur, qui aquandi commoditate care-
ret, ut etiam hunc stimulum militibus
suis adderet. Cumque sciam ulterius vix
ferrent, monstrato iis flumine, quod sub
ipsis erat hostium castris, *illuc*, inquit,
haberet potius; sed sanguis venalem. Mi-
litibus tamen petentibus, ut confestim eos
in hollem duceret, placido primo, *ut ca-*
stra committerent, iussit. Interim calotum
& litarum magna manus ad aquandum
descendit, hostiumque complures nihil
minus quam pugnam expectantes oppri-
mit. Moxque etiam eos, qui pertumul-
tum arma ceperant, (Amorones preci-
pue erant) Ligurum potissimum strema
operta nius prostravit: licet etiam femi-
nae in Romanos, ut in hostes in suos, ut
in proditores; horendam rabiem exer-
cerent. Neque tantam Romanis securos se
esse existimant, cum nec vallo muniti
essent, (ita quidem habet Plutarchus, sed
etiam, quae paulo ante dixerat, ut vide-
tur, oblitus) nec sine terrore horrendos
barbarorum ejulatus audire possent. Ve-
runtamen nihil tum moverunt hostes; sed
ad novam pugnam omnia strenue parabant.
Marius interim Claudium Marcellum salu-
tum, qui supra hostium capita erat, oc-
cupare jubet: & ipse orta luce aciem in-
struit. Ibi, dum cum Mariano exercita
pugnam committant barbari, Marcellus
terga eorum exedere coepit: atque ita uo-
dique in fugam conversi sunt hostes,
quorum centum millia & ultra, aut cae-
sa,

sa, aut capta fuisse dicuntur. Post pu-
gnam spolia legere iussit Marius: & dum
ingentem ipse armorum stragem incendere
parat, amici Romam adveniunt, quinque
ei Consulatum delatum esse nuntiantes.
Sed interea Catulus Cimbris obversus,
cum juga Alpium tueri se posse disideret,
exercitumque ejus tutela causa in varias
partes discurrere non auderet. descendens
ex montibus Aethelii in fluvium hostibus
objecit, locis ejus vadofis diligenter muni-
tis. Hostium vero tanta erat securitas,
ut lata, quae gestabant, scuta corporibus
sustinentes ex fumis montium vertici-
bus per glaciem ac nivem in valles demit-
terentur. In planitiem delati statim al-
veam fluminis complere coeperunt colles
vicinos demolientes: Scappium simul frag-
menta congerentes, ita ut plura Roma-
norum praesentia castra desererent. Cату-
lus, cum fugam sibi non posse videret,
ut sua potius, quam Romani nominis ea
ignominia esset, utque non fugere, sed du-
cem sequi milites viderentur, abeuntium
agmen praecessit. Praesidium trans Aethel-
sin, cum fortiter se delapsisset, capere
est: sed ab hostibus viuentem eorum re-
veritis, dris iudicis dimissum.

§. IV. Cum vero Italiani vallare perge-
rent hostes, Marius ab Urbe revocatus
est. Padumque transgressus, & copias
cum Catulo junctis, confluente cum holti-
bus die & loco apud Verceilas depugna-
vit.

vic. Ut vero suorum maxime militum victoria esset propria, nec ejus glorie magnam partem sibi vindicare posset. Catulus, suos milites in cornibus aciei Marius collocavit, eaque ita produxit, ut media acies, quæ Catuli erat, sinum faceret: quod Sulla, qui illi pugna interfuit, literis prodidisse dicitur. Is enim librum commentarium rerum a se gestarum reliquit. Sed fortuna æquior Catulo, quam collega fuit. Immo enim pulvere excitato, qui conspectum adimeret, dicitur aciem hostium prævertisse fuisse Marius: barbaros vero in Catulum fuisse delatos, in cujus legionibus Sulla se stetitisse scribit. Maxime autem Romanis ætus profuit; cuius intolerantes erant barbari; & pugnabatur circa solstitium æstivum. Ergo in fugam hostes sunt versi, quanquam eorum antesignani cærenis per balteos trajectis in speciem valli quasi colligati starent. Verum hostium suorum manus evitantes barbari ab uxoribus, fororibus, filiabus quique suis interficiebantur; quæ deinde seque liberosque suos infantes vario mortis genere perdebant. Capti tamen ad sexaginta milia fuisse dicuntur: cæsi bis totidem. Victoria hæc, licet variis iudiciis constaret, a Catuli postissimum militibus fuisse relata, tamen de Consulatus majestas, & gloria jam ante parta etiam hujus victoriae deus Mario adscribi fecerunt.

Igi-

a *Plut. d. l. p. 420. b Id. Sulla p. 460. c Id. Marius p. 421.*

igitur *Tertius Urbis capite* appellatus est: donec in cæcis & in epulis, ut Deo, vel potius ut Herol, libtum. Ipse quoque Marius post hæc victoriam *campara* semper potasse dicitur: & excepit *Liberti partem*, qui primus omnium triumphum egisse fertur. Solum quoque Mario *Poppius triumphum* tam ex bello Cimbrico, quam ex Teutonico confecto decevit, nisi ipse eum Catulo honorem illum communicare voluisset. Verum nequam hoc signum erat animi ab ambitione alieni; sed potius milites Catuli timens, si dedito sibi honore privarentur. Neque unquam odium ex hac emularione contractum Marius exiit: imo civili bello victor eum interfeci jussit, necessarius Catuli nequequam eam eadem deprecantibus. Triumphum præter alia ornata Rex *Tenestobus*; qui insignis proceritatis fuisse dicitur; & quæternos imove equos transire solitus. Belgice forte *Scotiche* a projecta oris audacia dictum conjectura est satis frivola vari in cæteris nequamquam inepti, sed plurimarum scientiarum, & præciue antiquitatum patrie nostræ grandissimi *Hadrianus Junii* f. Hujus belli, ut videtur, occasione Marius antiquam, quæ hactenus apud Romanos obtinuerat,

F. 5.

mili-

a *Ibid. b Val. Max. L. III. cap. 6. ex. Plin. H. N. L. XXXIII. cap. 1. f. id. L. VII. cap. 99. c Cic. Tusc. Quæst. L. V. cap. 19. d Cic. Ibid. e Flor. p. III. cap. 3. f Baruvia cap. 23. s. ult. p. m. 406.*

militie rationem plurimum mutavit, pro-
letanis etiam & capite centis in militia
adscriptis a, cum antea remiores illi non
fuit in tumultu milites scriberentur b. I-
dem in secundo Consulatu suo solam aequi-
lim legionum signum esse iussit c; cum
antea etiam Lupus, Minoranus, Equus,
Ap: singulis ordinibus preferrentur.
Tum vasa & cibaria in fideiarios aperta
in ferulis quibusdam ferre milites ius-
sit; unde *M. Marii* proverbio dicitur
coeperunt d.

CAPUT OCTAVUM.

De *Solicimo L. Appulei Sacrusini.*

577. Sc
ditis
Appule-
iana
A. U.
653.

Sed non eadem porro domi, que
militie fuerat, *Marii* gloria ex-
stitit. Nam sextum quidem Consulatum
Antio Urbis sexagesimo quinquefimo
tertio adeptus est; sed divisa per tribus
pecunia, & comprimitore *Metello* turpi lar-
gatione dejecto, ut *L. Valerius Flaccus* si-
bi admittet potius, quam collega, daretur
obtinuit: licet videri possit, Consul-
atum hunc ei tanquam premium vio-
lentie ac meritorum a Populo fuisse delatum
f. Vetus in ea jam Consulatum *Marius*
a bonis defecit: & *L. Appuleio* datum
Tit.

a *Sall. Jug. c. 38. Plur. Mar. p. 410. b Enn.
ap. Gall. L. XII. l. 10. c *Plin. H. N. L. XI. c. 4.
d *Plut. Marius. p. 12. 470. F. V. Romanus in
Francia. Secusq. L. IV. c. 1. v. 7. e *Plut. d. Oct-
riop. m. 422. b *Pl. Pat. L. II. c. 11.*****

Tribuno plebis seditioso se adiutorem &
defensorem præbuit. Hic sibi finem an-
ni præcedentis *A. Nevium* Tribunum ple-
bis designatum factione *Marii* & *C. Ser-
vili Glancie* Prætoris designati subnixus
interfecerat: & neimic Tribunum ejus
factionis deculare auso a, in ejus locum
per factionem Tribunus fuerat creatus.
Tum statim ejusdem *Marii* auctoritate
suffulcus leges perniciosas plebis captan-
de gratia per viam ferre coepit, militi-
bus *Marianis* qui in Urbe erant, & se-
ditiose plebis multitudine armatus. Le-
gem ergo primam promulgat, ut ager
Gallicus, unde *Marius* Cimbrorum expu-
lerat, jam non amplius Gallici, sed
Romani juris esset: utque veteranis
centena agri jugera in Africa divide-
rentur b. Ut in Siciliam, Achajam
Macedoniam colonie deducerentur c.
Utque aurum Tholosanum ad, ac
scelere *Corpicio* patrum delo emptio-
nes agrorum conveniretur d. Præte-
rea tulit, ut ianissibus & trientibus
a frumentum Populo distribueretur e.
Atque ita Græcorum leges frumenta-
rias retulisse vilis est. Præterea, ut le-
ges inas sanciret, addidit, ut quod
tributum plebs jussisset, Populum te-
neret. Utque, qui Tribuno legem ro-
gantem obtulisset, majestatis reus esset
f. a. Ad-

a *App. Alex. Civ. L. I. num. 367. b *Strab.
Aur. Viter. c *Cic. pro Balbo. cap. 21. d *Vid. S.
Injus. libri cap. 111. §. 2. e *Cic. ad Herem.
L. I. c. 12.*****

a. Additum erat legi, "ut si plebs
 eam scivisset, Senatus juratus intra
 quintum diem antea ferret. Qui ju-
 ramentum recusasset, Senatui morte-
 turus, & festertia quadrupenta, & o-
 ctoginta mulctam peculiveret." Appule-
 jus per vim eam legem petulit.
 Marius vero de ea lege ad Senatium re-
 ferens negavit, se nunquam sua sponte
 juratum esse. At, cum quibusvis illis dies
 venisset, dixit, jurandum in legem,
 quatenus ea legitima sit, ita in pre-
 sens multitudinem rusticam, quæ le-
 gem urgeat, dispendi posse, & polle-
 re facile ostendi, legitimam eam non es-
 se, quod & per vim de Jove tonante
 lata sit. Ita statim exurgens ipse pri-
 mum cum amicis jurandum præstet,
 idemque reliqui Senatores faciunt, dum
 quisque sibi memit. Merello, qui solus
 negabat, exilium a Populo indici curat,
 quod ille patienter subit affirmans, se
 commissurum non esse, ut sua causa pec-
 catorum patriæ crearetur.

§ II. Appulejus, ut porro destinat per-
 fecere posset, in tertium annum Tribu-
 nus plebis relectus est; interque alios col-
 lega ipsi additus fuit *Equitum Firmo* mu-
 nicipii ostendus, & qui se illustris illius
 Ti. Græchi filium esse mentebatur: sed
 quem

quæm in odium arguerat Pompeius Græce-
 chorum foror, & uxor quondam Magni
 illius Scipionis Amilianus. Hic tanto ple-
 bi ob solam Græcechorum memoriam gra-
 tissimus habebatur. Hi ergo C. Glau-
 ciam Perctorem, qui se Stellitem, imo
 antesignanum seditionis Appulejanæ præ-
 bebatur in annum sequentem Consulem de-
 signare conati sunt: & C. Mammuram, vi-
 cum primarium, & consulatus competi-
 torem (M. Antonius Orator celeberrimus
 jam consensu Consul creatus erat) in
 ipsi consulis suffibus interfecerunt.
 (Pater ille fuit C. Antonii, quem Cicero
 in Consulatu collegam habuit, & avus
 M. Antonii Triumviri.) Tanti facinoris
 indignitate commotus Populus Appule-
 jæ necem minatur; Appulejus vero non a ple-
 bis multitudine ex agris exerta, turris-
 que locis allampis C. Glanciam, C. Sulpicium
 Quæstorem & C. Labienum Capitolium
 occupat. Tum autem optimatum consen-
 su armatur civitas: itaque Senatus consul-
 tum, quo Saturninus hostis judicatur; &
 Consules jubentur, *Videre, ne quid res-
 publicæ detrimenti capias.* Itaque Marius,
 sicut eadem nocte consilia eum Saturnino
 communicasset, armatos, circumstantes
 quatuor, in forum producit; & intercis-
 sis a quæductibus obsessis in eas angustias
 redigit; ut Sautsejus sitim non diutius se-
 rens Capitolium incendi siaderet. Vestrum
 tandem fide publica accepta se Mar-
 ceptum

a. *Vol. iund. de Orat. L. II. cap. 25.* b. *App. Alex. l. di. Tribi. Flor. 36000.* c. *App. Al. l. d. Val. Max. L. III. c. 8. n. 4. Plut. Mariop. m. 423.* d. *Val. Max. L. III. c. 2. n. 2. L. III. c. 8. n. 6. L. IX. c. 15. n. 1.*

a. *App. Al. Cjo. L. I. n. 369.* b. *Cic. de Orat. L. III. c. 3. n. 9. C. Plur. l. 3. n. 4.*

permisserunt, ejus nempe defensione freti. Et tunc Marius, cum omnes, statim interficiendos esse seditiones, exclamarent, in curiam eos inclisit, velut legitimum de his sumptibus supplicium, revera, ut a vi eos prohiberet. Plebs vero, iustam de sceleratis ultionem ita e ludii indignata primum regulas curiæ convulsas in inclisus coniecit: & mox in forum degressus necavit a. Occisus est etiam subditius ille Gracchus primo initi magistratus die, cum merito sacrosancta tribunorum potestas tuerde libertati instituta hominem sceleratum non tegetet. Valerius Max. L. IX. c. 7. §. 1. cum a Populo libertatem fuisse dicit, sed ejus parva est auctoritas. Saturnini caput C. Rabirius Senator per convivia circumtulit. Hunc Rabirium ob casum Saturninam post annos triginta septem Consule Cicerone T. Labienus: cuius pater Q. Labienus cum Saturnino occisus fuerat, perdiffusionis accusavit: qui defendit Cicero oratione, quæ exstat, sed mutila, & negavit, a C. Rabirio occisum esse, ostenditque, Rabirium in ceteris rebus Senatus imperio paruisse; neque fidem publicam violasse, quam Marius sine Senatus consulto dare non potuisset. Condemnatus est Rabirius a C. & L. Casaribus, qui non a Populo, ut mox erat, sed a Prætoribus, quod non licebat crea-

a Cic. Or. pro C. Rabir. c. 6. §. 1. in C. 21. l. 2. Philipp. VIII. c. 5. in Bruto c. 6. b. l. 6. in Pis. l. 2.

creati fuerant, ut narrat Dio Cassius; qui addit a, cum ad Populum provocasse, sed ibi quoque fuisse damnandum, nisi Metellus Celer, qui tunc Angur & Prætor erat, vexillum e Janiculo traxisset; quofacto nihil amplius a Populo statui poterat. Suetonius & vero inclat est; ubi solutum fuisse Rabirium, & nihil æque ei profuisse quam C. Cesaris iudicis acerbitate. Et hæc post duas Ornechanas tertius gravis in Urbe seditio fuit. Metellus statim, ut etiam hoc addamus, maximo Populi Senatuseque favore ex Asiatico exilio revocatus est, & in integrum restitutus & Calpurnio Tribuno plebis rogante, Romanam redeuntē ferent, diem integrum non suffecisse, dum ad portam Urbis obvius quosque complecteretur d. Scripsit hujus Metelli vitam Plutarchus a, sed ea hodie non exstat.

CAPUT NONUM.

De Bello Jugurthino.

§. I. Vidimus Libris precedentibus c. 1. §. 1. Orneli. p. 10. ante deletam a Romanis Carthaginem obisse primarium eorum amicum Massiniam Numidix Regem: eique successisse tres filios; ex quibus post aliquod tempus Micipsa solus superites regnum obtinuit. Micipsa mortens

a I. XXXVII. p. 24. edit. reg. b Julio c. 11. c Cic. pro Plancio c. 28. d Liv. ep. 69. e Vid. etiam in Maribus. no. 425.

regnum reliquit Adherbali & Hiempsali filius suis; tertiumque addidit Jugurtham fratris sui Manabalis filium, quem adoptaverat. Le hunc quidem Micipsa perdere staverat, quod corpore & ingenio validum cerneret; & omnes aequalis gloria anteat, omnibus tamen charum esse. Sed cum neque per vim, neque per insidias opprimi posse homo adeo popularis videretur, Micipsa eum auxiliis, quae ad bellum Numantiam mitterentur, praefecit, ostentando virtutem, vel hostium sevitiam facile cum oculis manifeste sperans. Sed ea res longe aliter, ac ratus erat, evenit. Nam fortitudine & modesta sedulitate se Scipioni, munificentia aliis gratissimum reddidit. Eodem Numantia deleta, Jugurtham donatum & laudatum dimisit; secreto tamen monitum, ut virtute poetas antiocham, B. R. coheret, quam largitionibus (quod iam tum facere instituerat) pauperum gratiam emeret. Mortuo Micipsa Hiempsalem primum Jugurtha obtinens curat. Inde copias patris omni Numidia imperate parat; & Adherbalem praelio supero. Adherbal Romam querelas ad Senatum deferit; sed, corruptus jam Senatorem, nimis legatione & donis a Jugurtha missis, hoc tantum obtinuit, ut legati mitterentur, qui regnum, quod Micipsa obtulerat inter Jugurtham & Adherbalem dividerent. Legationis princeps erat L. Opimus, quem improbum fuisse virum

tum jam vidimus, cum de seditione C. Gracchi ageremus. Itaque de hac & reliqui legati pecuniam quam fidem chationem habentes partem Numidiae agro viriisque opulentissimi Jugurthae, alteram specie, quam nua potiores Adherbali tradunt. At, postquam discessissent, Jugurtha aperto bello totius Numidiae imperium petit, & praelio victum Adherbalem in Cirtha oppido circumiecit; legatosque a Senatu missos speciosis verbis delinuit. Cum tamen Adherbal nua legatione missa Senatus opem implere implorasset, alii iterum legati, & quidem amplissimis honoribus tui, sunt missi; qui iterum oratione Jugurthae decepti an mitigati nullo opere pretio edico discessere. Et interim Cirtha potius Jugurtha Adherbalem contra Senatus demociationem necat; atque ita tandem bellum ipsi fuit indictum.

§. II. Itaque Anno Urbis sexcentesimo quadragesimo secundo L. Calpurnius Bestia in Africanam exercitum transtulit; ut, quae acriter Numidiam ingressus, multos morales e. & urbes aliquot pugnando cepit. Sed mox animus avaritia aget; & per legatos Jugurthae pecunia corruptus pacem cum hoste flagitiosam, omnium consiliorum ministro assumpto legato suo Senae fecit; atque inde ad comitia Romam intra litit. At C. Alernus Tribunus plebis, libertini ingenii vir, qui quo

2 Ibid. c. 27. Ibid. c. 26. Liv. Epit. 64.

3 Sallust. d. l. c. 24.

odio potentis nobilitatis celebris erat, rogationem perulit, uti *L. Cassius*, qui sum Praetor erat, ad Jugurtham mitteretur; cumque imposita sive publica Romanam duceret. Ergo Jugurtha cuiusquam maxime miserabili Roman venit; & magna mercede *C. Babium* Tribunum plebis parat, cujus impudentia contra jus & iniurias omnes munus foret. Anno

Ac V.

645

tamen sequente *Sp. Postumio Albino* Consule belli, sed magis, ut exitus docuit, licet avido provincia Numidia evenit: eum persuasisset *Maffya* Gulsur filio, *Maffinilla* depoti, ut regnum Numidia a Senatu peteret: Verum fraude Jugurtha *Maffya* interfectus est: quod cum palm factum esset, iustus est a Senatu Jugurtha Italia decedens: qui cedens Urbe dixisse fertur, cum sepe tacitus eo respiceret, *Urbe non habeo & inanis pericuram, si emptorem invenisset b.* Cuius dicti veritatem eventus post sexaginta circiter annos firmavit, cum Julius Caesar imensa largitione *Emiliam Paululum* Consulem, *Catonemque* *Antonium* Tribunum plebis in suas partes pertraxit. *Albinus* porro in provinciam profectus, a suis Jugurthae scribis iudicatus est: & cum veritatem, nulla se memorabili gesta, confecerit, Romam ad comitia decessit. *Asio* fratre in castris Proprietore relicto. Hic, seu spe belli conciliandi, sive ut aertore exercitus propius admoeto pecuniam a Rege exprimeret, media hyeme urbem,

urbem, ubi Regis thesauri erant, obsedit. Sed dolis Jugurthae, & spe pacificationis perpellitur a, ut in abditas regiones eum, veluti cedentem, intellegeretur. Interea assidue exercitum Romanorum tentando plurimos, ut transfugerent; alios, signo dato, locum uti in acie desererent, Jugurtha corripit; & denum intempesta nocte castra circumvenit, & Romanos ad turpem deditionem adegit; imo sub jugum mittit. Verum *Senatus*, suo atque Populi injuria nullum potuisse fedus fieri decernit: & Consul statim in Africam proficisci jubetur: ubi res, solito imperio, licentia & lascivia ita corrupta invenit, ut ex copia rerum nihil sibi agendum statueret. Interea *Roma* *C. Manilius* *Linnacius* Tribunus plebis legem tulit, uti questio institueretur in eos, quorum consilio Jugurtha decreta *Senatus* neglexisset; quique ab eo in legationibus aut imperiis pecunias acceperissent; quique de pace aut bello cum hostibus pacationes fecissent. Lege post magnam contentione studio plebis perlata tres quatuorces sunt facti, qui de eo crimine quaerent; interque eos *M. Scaurus*, qui legatus Justus fuerat, & qui ipse huic criminum erat obnoxius. Damnatus fuit *Scaurus* cum *Boete*, *C. Catone*, (cujus tamen damnatio an aliquando cum Jugurthae causa commune habuerit, necesse) *Sp. Albino*, *L. Opinio*; quas damnationes

iones injussas fuisse Cicero innuit a, spartium magis studium, quam veritatem rei secutus.

S. 3. Res
Metelli
Cof. in
Africa
791a.

A. U.
714.

S. III. Anno Urbis sexcentesimo quadragesimo quarto, *Q. Metellus* Africanus, & bellum cum Jugurtha Consul obtinuit. Is statim ad bellum, quod gesturus erat, animum intendit b: novumque hunc exercitum conficit: quod exercitus, qui in provincia erat, omnem fere disciplinam solvisset: eum tamen ipsam etiam disciplina instaurata brevi confirmavit. Ergo Jugurtha ingentem in se se concipiens metum legatos ad Consulem mittit viram tantum sibi libellique petiuros, alii omnia deditores Populo Romano. Sed parum homini note perfidia credens Metellus ipsius eum artibus aggreditur, multa pollicendo persuadens legatis, ut Jugurtham vivum, aut necatum sibi traderent: & interim strenuissimum bellum curat, atque in Numidiam penetrat: & virtute egregia missum Jugurtham loco sibi iniquo vincit: cum etiam alii Numidarum copias sub duce *Bambalace* (a quo *Mastiva* insectus fuerat) a *Rustilio* Metelli legato vincerentur d. Cum tamen bellum renovaret Jugurtha, Metellus vastatione agrorum, incendiis oppidorum, crede poteram hostes ad obsides, frumentum, & hincque, qui usui forent, danda conspexit. Utque ad primum Jugurtham pollice-

licet *Zama*, primariam urbem, obsequit, strenue Imperatoris sui comatos adjuvante *Matio*, qui legatus *Metello* aderat: quod tamen non prohibuit, quo minus a *Zama* discedere *Metellus* cogeretur b. Hieme contra *His Metellus* per *Bomilcarem* (qui impunitatem, & honorum suorum omnium securam possessionem promiserat) Regis animum ad deditionem, & ad pecuniam, elephentorum, perbigarum, aliarumque rerum traditionem compellit. Idem tamen, dum secum ipse reputat, quam gravis calus in servitium ex regno foret, bellum de integro sumit e: & *Viticos*, qui jam praedium Romanorum receperant, permovet, ut occasione diei festi captatis eos omnes occiderent: qui tamen graves max Romanis pernas dederunt. Verum interim domesticus *Metello* adversarius in suis castris incubabatur. *Marius* enim legatus ejus consilium jam inhiat a *Metello* perendi gratia missionem rogaverat: sed sapienter frustratus tandem responsum accipit, nihil esse quod ferretur: satis mature cum filio suo (is enim *Anorum* circiter viginti adolevens erat) consulatum petiturum esse. Hinc plane a *Metello* alienatus *Marius* occulte eum de variis comodi impugnat, atque multos impellit, uti Romanum, dicitur a *Metello* bellum, incitabant. *Marium* Imperatorem possulent. Ita *Mario* Romanum

a *Vid. enim de Cl. Orat. c. 33. & seq. b* *Sol. Hist. c. 43. c* *Id. c. 45. d* *Id. c. 48.*

a *Ibid. cap. 56. b* *Ibid. c. 61. c* *Ibid. cap. 66. d* *Ibid. cap. 63.*

man profecto Consulatus mandatur & cum iam per multas tempestates ille homines homini novo tributis non esset: quo nuncio adeo periculis suis Metellus, ut neque lacrymas tenere & neque moderari linguam posset. Ut ergo gloriam praeferret novo Consuli, neque rem alienam periculo suo curaret, legatos ad Bocchum Numidarum Regem, ad quem victus Jugurtha confugerat, mittit; magis, ut ita bellum intactum Mario traderet, quam quod negotium conficere posse speraret. Mox tamen profectus triumphavit.

§. 4. *De
supra a
Mario
confer-
tum.*

§. IV. Marius inerea summo conatu, & frustra adversantibus clam optimatibus, quae bello opus erant parat, oratione simul acerba in nobiles, quos ducti in longissimum tempus belli auctores arguebat, invehens. Et postquam in Africam transmisisset brevi spatio veterum militum virtutem restituit; novosque cum iis coalescere fecit &. Et cum Jugurtha manum conferere cupiens mediocria primum gerebat: inde majora & magis aspera aggrediens festinato & agmine & impetu Capſam urbem inter ingentes solitudines sitam occupavit & terrorumque sui longe lateque sparsit. Ita Jugurtha, & oppidis multis, & militibus, & pecunia magna amissis, Bocchum tercia Numidiae parte, si finis suos recepisset, promissa, ut ad se veniret, illexit. Et statim simul Marium & circa vespertinam inva-

a *Ibid.* c. 73. b *Ibid.* c. 81. c *Sall.* d. l. c. 87. d *Ibid.* c. 91. e *Ibid.* c. 98.

invadunt, rati, aut noctem, si victi essent, sibi fore munimentum; si vicissent, nulli impedimento, quia locorum scientes erant. Magno tamen cum damno suorum sunt repulsi; & cum paulo post iterum barbari male pugnavissent, Bocchus petit, ut legatos ad Senatum mittere liceret. Senatus fœdus & amicitiam potentibus respondit, „ delicti quidem gratiam Boccho fieri; fœdas & amicitiam accepturum esse, cum meruisset.“ Sullam inde, Marti Questorem, Rex Bocchus accersivit; eique Jugurtham in insidiis deductum & vincum tradidit &. Cum felix hic belli exitus Romae auditus esset, Marius Consul iterum absens factus est: siquae Kalendis Jan. Anno U. 649. magna gloria Consul triumphavit. Jugurtha post triumphum in carcerem conditus, sibi tunicam ejus dilacerantibus; dum alius per vim ornamentum aureum, quod patrio more ex aure pendulum gestabat, illi desipere festinans & insulam unam auriculam avelleret: ita ut barbare magis quam Romane cum Rege captivo actum esse videretur. Nam in insulam carcerem, & nudus quidem detrusus est; ita ut ipse cavillans, frigidum nimis id balneum esse, quereretur.

Certum autem satis est, plura hoc tempore etiam memorandi evenisse, sed quae propter auctorum defectum dilucide satis explicari nequeunt; ita ut libro proximo bella

A. U.
949.

a *Ibid.* c. 113. b *Plin.* Mario p. m. 411.

bella potissima civilia nobis explicanda sint; nam si quid de bello Piratico, quod hoc iam intervallo (A. U. 456.) coepit, diligentius sit dicendum, ad sequentem quoque periodum, qui maxime gestum est, commodius referretur.

§. V. Sed, quoniam in Africa adhuc versamur, mentio hic facienda est alterius hereditatis regie. (Asiam testamento Attali Romanis accepisse aut vidimus) quam Populus Romanus crevit *Ptolemio Apollone Cyrenarum Rege mortuo* A. Buerat hic Ptolemæi Evergetis ejus nominis secundi, qui *Physcon* etiam dictus est, filius ex pellice susceptus; qui juveni cognomine *Apion*, hoc est, *maior* dictus fuit; quod cum patri, qui crassus & obesus fuerat, comparavissent: nisi verus sit, cum a Deo Egyptiorum *Apri* id nomen habuisset. Huic patre testamento Cyrenarum regnum reliquerat: ipse moriens A. U. 67. Populum Romanum heredem instituit. Sed Senatus ejus regni civitates liberæ esse voluit; quæ, cum postea a tyrannis oppressæ essent, ea occasione un. Romani Cyrenarum in provinciam formam redegerunt per *Lucullum*, qui missus a Sulla ad leges Cyrenarum ferendas fuerat. Hæc provincia postea ex instituto Imperatoris Augusti eundem cum *Creta* Insula Præsidem habuit. An vero duo fuerint Ptolemæi, qui Populum Romanum heredem reli-

quo-

a *Vid. Cic. Agrar. II. cap. 19.* b *Justin. l. XXXIX. cap. 5.* c *Liv. epist. 70. d Plut. Lucull. p. 492.* e *Vid. Dion. L. LIII. p. 343. et regi. 1548.*

querim, maturiorem considerationem meretur. Credit illud Sigonius a; & putat superiorem Cyrenas Populo R. testamento reliquisse, cum eo ut liberæ essent; posteriorum, cognomine *Apionum*, cum Cyrenica urbem etiam *Libyam*: sed auctores, quos citat *Jordanem & Sos. Rufum*, non magis sunt, præsertim in rebus hujus ævi, auctoritatis; & *Amnianus*, etiam *Marcellinus* b; licet nobilis scriptor, nimis ab hoc quidem scicilo remorset, quam ut tuto fides ei adhiberi possit.

LIBER OCTAVUS.

CAPUT PRIMUM.

De seditione Trasi, & bello Sociali, quæ Italianum etiam, & Mæsitum dicitur.

§. I. **C**um, ut dictum est, in horum §. I. temporum historia quædam auctorum veterum inopia non satis certo tradi posse certissimum sit, rerum tantum capita persequi cogimur: nec seriem eorum continuam pertexere possumus. Et primo quidem, post ea quæ libro proximo narravimus, occurrit nobis seditio *Trasi*; de qua quod ei annexum fuit, gravissimum bellum cum *fecis Italia gentibus* gestum. Vocatur

Tem. II.

G

tur

a *De nar. juræprov. L. II. c. 16.* b *Vid. cum L. XXII. in f.*

bella potissima civilia nobis explicanda sint; nam si quid de bello Piratico, quod hoc iam intervallo (A. U. 456.) coepit, diligentius sit dicendum, ad sequentem quoque periodum, qui maxime gestum est, commodius referretur.

§. V. Sed, quoniam in Africa adhuc versamur, mentio hic facienda est alterius hereditatis regie. (Asiam testamentum Attali Romanis accepisse aut vidimus) quam Populus Romanus crevit *Ptolemio Apollone Cyrenarum Rege mortuo* A. Buerat hic Ptolemæi Evergetis ejus nominis secundi, qui *Physcon* etiam dictus est, filius ex pellice susceptus; qui juveni cognomine *Apion*, hoc est, *maior* dictus fuit; quod cum patri, qui crassus & obesus fuerat, comparavissent: nisi verus sit, cum a Deo Egyptiorum *Apri* id nomen habuisset. Huic patere testamentum Cyrenarum regnum reliquerat: ipse moriens A. U. 67. Populum Romanum heredem instituit. Sed Senatus ejus regni civitates liberæ esse voluit; quæ, cum postea a tyrannis oppressæ essent, ea occasione un. Romani Cyrenarum in provinciam formam redegerunt per *Lucullum*, qui missus a Sulla ad leges Cyrenarum ferendas fuerat. Hæc provincia postea ex instituto Imperatoris Augusti eundem cum *Creta* Insula Præsidem habuit. An vero duo fuerint Ptolemæi, qui Populum Romanum heredem reli-

quo-

a *Vid. Cic. Agrar. II. cap. 19.* b *Justin. l. XXXIX. cap. 5.* c *Liv. epist. 70. d Plut. Lucull. p. 492.* e *Vid. Dion. L. LIII. p. 343. et regi. 1548.*

querim, maturiorem considerationem meretur. Credit illud Sigonius a; & putat superiorem Cyrenas Populo R. testamentum reliquisse, cum eo ut liberæ essent; posteriorum, cognomine *Apionem*, cum Cyrenica *uridem* etiam *Libyam*: sed auctores, quos citat *Jordanem & Sos. Rufum*, non magis sunt, præsertim in rebus hujus ævi, auctoritatis; & *Amnianus*, etiam *Marcellinus* b; licet nobilis scriptor, nimis ab hoc quidem scicilo remorset, quam ut tuto fides ei adhiberi possit.

LIBER OCTAVUS.

CAPUT PRIMUM.

De seditione Trasi, & bello Sociali, quæ Italianum etiam, & Manum dicitur.

§. I. **C**um, ut dictum est, in horum §. I. temporum historia quædam auctorum veterum inopia non satis certo tradi posse certissimum sit, rerum tantum capita persequi cogimur: nec seriem eorum continuam pertexere possumus. Et primo quidem, post ea quæ libro proximo narravimus, occurrit nobis seditio *Trasi*; & quod ei annexum fuit, gravissimum bellum cum *fecis Italia gentibus* gestum. Vocatur

Tem. II.

G

tur

a *De nar. juræprov. L. II. c. 16.* b *Vid. cum L. XXII. inf.*

tum hoc bellum non tantum *in* *Italia* *sed* *etiam* *in* *Sociis* & *Maritimis*. Et *Sociis* dicitur, quod Italia a Romanis quidem esset subacta, sed ne tota, uocis pars eius in provincia formam redacta esset: unde *Socii* dicebantur *Populi Italici*, non *subditi*: & plerique suis legibus suisque magistratibus utebantur. *Maritimam* autem uocatur hoc bellum, quod hoc tempore *Marsi* (gens hac tunc circiter *Fundanum* lacum incolebat) uel principaliter *Italici* *Populos* forent: quodque illi potissimum, & eorum Imperator *Silo* *Papinius* hoc bellum Romanis intulerint. Contissa belli sociis Italici erat sibi exquisitissima: cum enim suo sanguine suisque epibus civitatem Romanam ex mediocri maximam fecissent, iustissime profecto ius illius civitatis, quæ magnum incrementum sui partem ipsi debebat, flagitarunt. Sed indignissime semper Romani tulerant, si quis in hoc negotio vel hiscere ausus fuisset: & jam antea dictum est, quantum cum indignatione exceperint Romani postulata Latiorum petentium, ut alter *Consul* & *quis* pars *Senatus* ex *Latio* crederentur. ¹³ Et *libro* *præcedente* *vidimus*, *Cajum* *Gracchum* in *secundo* *suo* *tribunatu* *legem* *inter* *plures* *aliam*, *quas* *perniciosas* *esse* *optimates* *centebant*, *enullis*.

² *Strales* *L. V. n. 141*. ^b *Cic.* *Agrar.* *lib. 1 cap. 33.* *Her. ar.* *Or.* *lib. XIV. c. 18.* *lib. 16. Epod. XVI. c. 3.* *C. Valley.* *L. II. c. 15. seq.* *Strales* *L. V. n. 271. c. 11.* *d. Flur.* *L. III. c. 18.* *e. Supr.* *L. III. c. 1212.* *f. 3.* *fe. 111.* *f. 3.*

REIPUB. ROMAN. LIB. VIII. 147
tulisse, ut sociis Italiciis jus suffragii in legibus ferendis esset; quam tamen, opprobrio Graccho, irritam fuisse vidimus.

¶ II. Sed postea Anno Urbis sexcentesimo sexagesimo secundo *M. Livius* *Dentus* *Tribunus* *plebis* (cujus pater, ut dictum est, se promulgatione legum *C.* *Graccho* opposuerat,) familia moliri cepit. Observandum autem obiter est, huic *Dnto* aliquando quæ a patre ejus facta sunt adscribi erroris causæ gravi: idque ut exemplum quod primam animo occurrit allegem, facit *Eruditissimus* *Tarraconensium* *Archiepiscopus Antonius Augustinus* in libro suo *de* *legibus*. Verum paulo altius etiam res hæc petenda. Cum socii assidue *spæ* *datum* *concepit* *in* *se* *hæret*, *plurimum* *ex* *illis* *occasionalibus* *intentionibus* *ad* *hæc* *Romæ* *honestant*. Igitur Anno Urbis sexcentesimo quinquagesimo octavo *Contules* *L. Licinius* & *Munus* ex *Senatus* *consulto* *legem* *perlatant*, *ut* *quisque* *in* *his* *excipiendis* *juris* *adferretur*; *qua* *lege* *ita* *animos* *Principum* *Italorum* *populorum* *alienatos* *esse* *dicit* *Africanus*, *ut* *ea* *vel* *maximæ* *cuius* *belli* *Italici*, *quod* *post* *tricensimum* *extortum* *est*, *fuerit*. Antequam autem ad ejus belli descriptionem perueniamus, aliquid etiam de aliis *Dnto* *legibus* dicendum est. Et etiam observandum est, non parum hoc

G 2 tem.

² *L. VII. c. 3. §. 3.* *b.* *ad* *Or.* *pro* *C.* *Corn.* *lib. 13.* *edit.* *Lugd.* *Lat.* *1615.* *p.* *146.* *c.* *Grav.* *Cic.* *de* *Offic.* *L. III. c. 11.*

tempore turbas in Republica uictas fuisse, siue per nimiam notitiam hominum ambitionem; siue per nobilitum in honorum & magistratum gestione sibi ipsa offerenda pertinaciam. Sic, exempli gratia, A. U. 659. C. *Caelius Calpurnius* a homo novus nobilissimum candidatum (quod ei nomen fuerit non satis constat) in petitione Consulatus superavit; & alternatimque etiam vitum nobilissimum, *Volubellum* forte *Cornelium* e, permovit, ut a petitione desisteret. Atque anno sequente *M. Terentius*, obituus sortis homo, superato vitio nobilissimum & eloquentissimum *L. Marcus Philippus*, Consul factus est. Et paulo post, ut iam vidimus, ipse Marius ab infima ad summam in Republica fortunam est proventus. Sed revertamur ad Drutum. Hic ergo Tribunus factus primum quidem de Italorum causa nihil cogitare videtur; sed illud tantum egisse, ut Senatui postquam deus restitueret, quod, iudicis ipsi legibus Sempronii & Servilii ablatis, multum erat imminutum. Et feriebantur potestate sua pessime abuti Equites; cuius rei exemplum insignis exhibat damnatio *P. Rutilii*. Hic Rutilius jam Anno Urbis 632. Quæstor in Asiam fuerat profectus cum Mucio Scævola Angure *f.*, qui eam provinciam Prætor sortitus erat; & rursus

^a Cic. pro Mur. c. 7. ^b Quintus Cic. de petit. Consol. c. 14. ^c Prid. Pigh. Ann. ad A. U. 659. d Cic. pro Mur. c. 17. ^e Id. de clar. Co. c. 45. e Vell. Pat. Li. II. c. 24. ^f A. Scen. ad Divin. Verr. c. 17.

anno Urbis 654. alterius *Q. Mutii Scævola* (qui *Pompeius* dicitur a Cicerone de amic. c. 1.) in eadem Asia fuerat legatus; provinciamque ab iniuriis publicanorum contra jus fasque in ea grassantium defenderat. Idque eo majore successu, quod insigni auctoritate vir esset; quippe qui jam anno Urbis sexcentesimo quadragesimo octavo Consul fuisset; & Stoicæ philosophiæ addictus, cuius notitiam ex Panæti discipuliz hauserat. Sed iniuriis equestri ordini, qui publicum eo tempore exercebat, per calumniam reus factus Rutilius damnatus est; quanquam summa innocentia vir esset. Quemadmodum etiam apud socios gratissimus fuit uterque Mucius; quippe qui *Mucia* diem festum & ludos celebrabant in honorem quidem prioris Mucii institutos; sed eo celebrioris, quod etiam alterius Mucii virtutes in gratia apud socios memoria essent. Neque passim hoc tempore honores illi vulgabantur, quemadmodum paulo post est factum; cum prefidiis provinciarum, etiam ante quam mores eorum percognitos haberent, e jusmodi honores tribuerentur; ut facile ex Cicerone cognoscimus. Equitum iniuriis igitur obviam iturus Drut-

G. 5. sus.

^a Liv. epist. 70. ^b Cic. de clar. Orat. c. 30. ^c de Offic. L. II. cap. 2. ^d Id. pro Fami. c. 20. ^e 23. ^f de Orat. L. II. cap. 53. Vell. Pat. L. II. cap. 33. ^g A. Scen. ad Divin. Verr. c. 17. ^h Prid. ⁱ Cic. Verr. II. c. 21. ^k A. Scen. P. 12.

sus, & simul eum ordinem Senatui recon-
 ciliaturus legem iudicariam tulit; ³⁹ ut
³⁸ iudicia pones Senatores simul. & Equi-
³⁷ tes essent, pari numero iudicium ex u-
³⁶ troque ordine lecto; ut ergo trecen-
 ti ex ordine equestri iudices allegi debue-
 rint, cum trecen-ti etiam hoc tempore Se-
 natores essent; atque ³⁵ ut ita ex duobus
³⁴ illis ordinibus iudicium decerni conteri-
³³ betentur. ³² Voluitque præterea, ut
 causam dicerent, qui numerum ob jus di-
 cendum acceptorum suspecti habebantur
 a; quod etiam jam in morem verterat,
 adeoque vulgare erat, ut *iudicetorum me-
 ritum* solam causam belli Italiani faciat Ci-
 cero b. Ita his duobus legibus utrius-
 que ordinis invidiam sibi contraxit, cum
 & Senatores indigne ferrent, Equites sibi
 ita fere pares reddi; & Equites licentiam
 adeo gratam, & jam sibi familiarem a se
 magnam partem auferri indignarentur c.
 Goni tamen egregie quidem se de utroque
 ordine meritum esse putaret Drusus; etiam
 tertium ordinem, sive plebem sibi con-
 ciliandam esse statuit; (nam omniumque
 legem, quam tulit, ³¹ ut octava pars aris
³⁰ in denariis argento misceretur. ³⁰) pro-
²⁹ posuitque legem, ut per Italiam & Si-
²⁸ ciliam colonie deducerentur a; utque
²⁷ Semproniam lex de frumento plebi viri-
²⁶ tum.

a Appian. Civ. L. l. num. 372. Vid. Cic. pro
 Cluent. c. 55. seq. b de Offic. L. II. c. 23. c Soc.
 Aur. Viller. Ex viciis: idem colligi posse ex
 Cic. pro Cluent. c. 6. Item locus plano conuictus
 fit. d App. del. n. 372.

²⁵ tim dando seruaretur. ²⁴ Ita ut, non
 sine causa dixerit, nihil se ad largitio-
²³ nem ulli reliquisse, nisi quibus eorum
²² dividere vellent, aut eorum a; ²¹ His
 autem omnibus legibus latis, cum adver-
 sos tamen sibi ordines experiretur, tunc
 demum de civitate focis danda cogitasse
 videtur b, cum auxilio ad defensionem sui
 indigeret: licet tamen ipse prior summa
 violentia tuum in *Capitulum*, tum in Con-
 sulum *Philippum* fuerit usus: quorum al-
 terum legibus suis obnuiciantem de saxo
 Tarpejo se defecturum esse, minatus est;
 alteri, Philippo, legibus agrariis resistenti
 collam in comito obtulit, ut mul-
 tus sanguis flueret e naribus: cui insu-
 per Drusus luxuriam exprobrans, *mu-
 riam e naribus esse*, dicebat. Nec inter
 singulos tantum vires agebatur: sed cum
 Equitem Servilius Cripo, Senatuum Li-
 vius Drusus affereret, sic in urbe ma-
 quæ in binis castris (nam etiam signa,
 & aquilæ, & vexilla aderant) disideba-
 tur d. Tandem, cum Latinorum promi-
 sam civitatem flagrantium postulata dis-
 ferre amplius non posset, Senatuum voca-
 vit in curiam: ibique in magna frequen-
 tia a *L. Crasso* vehementissima contentio-
 ne animi, ingenti, virtutum permulta di-
 cta sunt: cui dicenti latus condoluit,
 sudorque mulus coniecitur est: ex quo
 quam cohorrulisset, cum febris domum
 rediit, dieque septimo e lateris dolore

a Flor. L. III. c. 37. b Vall. Pat. L. II. c. 24.
 c Soc. Aur. Viller. d Flor. del.

consumptus est. Drusus quoque, cum
 humens & incognita, que cum semper
 comitabatur, multitudine cinctus domum
 e foro revertetur, in arto domus suæ,
 incerto cordis auctore, cultello percussus,
 qui affixus lateri ejus relictus est, intra
 paucas horas decessit; ut quidem pluri-
 mi tradunt. Nam alii sibi ipsi manus
 attulisse dixerunt: alii, (& verius, ut
 videtur, dum ejus sententiæ auctor sit
 Cicero, qui tum decimum sextum an-
 num ætatis agebat,) percussorem ejus
 Q. Varium, de quo mox plura, fuisse
 scipientem. Plinius denique, *captivum
 sanguinem bibisse Drusum*, tradit: sed vix
 vero simile est, quod addit, eum hoc
 fecisse, ut pallore & invidia venæci si-
 bi dati insimularet. Q. Corpronem ini-
 micum possidet. "Quisquis sit, detran-
 ti viri, & Tribuni quidem plebis, morte
 neque Populum consultum, neque
 questionem à Senatu decretam esse, idem
 Cicero testatur: licet adeo Senatui fa-
 verit Drusus, ut *ejus præ parte* dice-
 retur: quod nomen ejus patri jam *plene*
 tributum fuerat. Licet autem in aucto-
 res ejus cordis inquisitum non fuerit, ta-
 men ejus invidiam penes Capionem &
 Philippum Consulem fuisse quidam asse-
 runt.

à *Cic. de Orat. L. III. cap. 2. b Liv. epit. 71.
 Vell. Pat. L. II. c. 14. Sinec. conf. ad Marc. c.
 16. Appian. de B. C. L. I. num. 374. C. Sen. de
 brev. vit. c. 6. d. de Nat. Dour. L. III. cap. 33.
 e H. N. L. XXVIII. c. 9. & Aur. Viller. l. pro
 Mil. c. 7.*

tunt. Leges ejus tanquam contra aus-
 picia lætæ, referantur Consule Philippo,
 uno Senatusconsulto sunt sublata. U-
 ltima vox ejus a bona animi conscientia
 profecta videtur: *Ecquande*, inquit, *pro-
 pinqui, amicum, simulum mei civem ha-
 bebis? publicum?* Et ad motum etiam e-
 jus integritatem referendum est, quod
 cum domum in Palatio edificaret, pro-
 mittereque ei architectus, ita se eam z-
 dificaturum, ut libera a conspectu, im-
 munitaque ab omnibus arbitris esset, ne-
 que quisquam in eam deipicere posset:
 Tu vero, inquit, *si quid in te meli est,
 ita compone domum meam, ut quidquid
 agam ab omnibus perspicere possit.*

§. III. Sed, licet ita sublatus esset Dru-
 sus, non ideo minus locorum animi ad
 spem civitatis aspiscende erant erecti:
 qui jam ante Drusi mortem Consules
 Philippum ac Cætarum in Albano monte
 iuxta sacra feris Latinis occidere con-
 stituerant: quod scelus proditione, vel
 ipsius Drusi iudicio discussum est. Et ni-
 mia Equitum Romanorum in eos acerbi-
 tate etiam magis exasperati fuisse viden-
 tur: Erat Q. Varius & Tribunus plebis,
 cui etiam *Hybrida* cognomen fuisse di-
 cit Cicero *de Oratore L. 2. cap. 25.* sed

G. 5. cet.

à *Sex. Aur. Viller. b Vell. Cic. pro dumo tag.
 36. A. Sen. ad Or. l. pro C. Coroc. pag. 660. &
 d. de Orat. c. Vell. Pat. L. II. c. 14. d. Fin. L.
 III. c. 18. e apud Appian. Civ. L. I. no. 373.
 male Veller. Quædamque aliter.*

§. 3. In-
 timum
 belli
 claus.

®

certum satis est, postremum illud interpretari-
onem tantum vocis Varius esse, quod ei propter obsequium iux civitatis
inditum sit. Hic eest Varius, auctori-
bus Equitibus Romanis, legem de majesta-
te tulit adversus intercessionem collega-
rum, Uti quæretetur, quorum dolo
malo sociis spes civitatis injecta, & bel-
li occasio data esset. Quia ratione spe-
rabant Equites, se potentissimum quem-
que accuatoribus objicere, & ita ad suum
judicium delatos tam invidiosi criminis ju-
dicare posse: sublatisque ea ratione inimicis
majorem fore postea legem in Republi-
ca potentiam. Hinc legi cum collega
resisterent, Equites strictis pægonibus cir-
cumstantes eam perferri fecerunt. Equæ
legi multi viri insignes damnati sunt; ut
etiam ipse Hybrida Varius & alii, non
expectato Populi de se iudicio in exili-
um abierunt. Ipsum etiam M. Antonium
Scæurum Principem Senatus lege sua Va-
rius reum ad Populum fecerat. Scæurus
vero auctoritate sua de magnanimo respon-
so totum iudicium disculit. Cum enim
accusationem suam Tribunus plebis inter-
tasset, nihil aliud respondisse ferat. Vau-
tus e, quam Varius Sacronotus Anulum
Scæurum ait, stiterit ad arma coegisse. M.
Scæurus Princeps Senatus rogat, Istitis no-
me est. Ubi vas, Quirites, totum cre-
deret.

a Val. Max. L. VIII. c. 6. n. 5. Vid. Torrent.
ad Horat. Sermon. I. VII. n. 7. b Cic. hunc cap.
29. c Quirites. Inj. L. V. cap. 12. Sex. Aurr.
2. 110.

deest? Quia ratione ita omnium commovet
animos, ut ab ipso etiam Tribuno plebis
confestim dimitteretur. Minus recte, ut
pinto, Valesius Maximus dicit, pro ro-
stris accusatum fuisse M. Scæurum, quod
a Rege Mithridate pecuniam ob Republi-
cæ prodendam accepisset. Igitur An-
no Urbis sexcentesimo sexagesimo tertio
utrumque Consule bellum cum sociis decre-
tum est, quibus Legati & Tribuni mil-
itum adjuncti sunt peritissimi quique Im-
peratores, tam Consulares, quam Præto-
rii: quales fuerunt M. Cornelia, L. Cœ-
ne, L. Sulla prætorii, Consulares vero
C. Marius, P. Didius, Q. Catulus, G.
Fimbrius Magni Patres, P. Crassus, viri
rebus gestis ac victoriis ad rei militaris
scientiam eruditi; ut plures alios mit-
tatur: quibus omnibus Proconsularis po-
testas est data: & singula sua regiones
Italice attribuitur. Italicoꝝ etiam erant
celeberrimi inter suos Duces Silio Popedius,
Herius Asinius, Varius Cato, vel P. Vati-
nius Scato, quemadmodum apud Cicero-
nem Philop. XII. c. 12. legitur, in quibus-
dam quidem editionibus: (Cato, S.
breviter, Grævil) nam in aliis, ut
Mauritiana & Brutianna, legitur, Cato-
ne. In Velleii editione Durmanniana, & In-
ferius Cato dicitur: ad quem locum Vossius
tamen etiam T. Vettius reponi volebat. Er-
rant præterea C. Pothidius, Marinus Egn-
tius.

a L. III. c. 7. n. 8. b Cic. pro Fontef. cap. 15.
Vell. Pat. L. II. cap. 15. App. Al. Civ. L. lxx.
371. c L. II. c. 10.

*nius, Telepinus Pontius, G. Popius Matius, & alii. Et cum maximus quidem Romanorum claudibus bellum hoc geri ceptum est; ita ut primum Vettius Cato Consulem Sex. Iulium vicerit, & caeteris duobus militibus reliquos in *Afernam* Samnitium compulerit, quae in fide Populi Romani perstiterat. Et Consul statim quidem post praelium per fugam salutem sibi quaesivisse videtur. *L. Iulius* vero, & *L. Atilius* legati servili habitu sumpto elapsi sunt: Reliqui fame coacti tandem deditionem fecerunt. *Morinus* etiam *Egnatius* datus Romanorum cohortes, *Venasus* per prodicionem capto occidavit. *Astulanus* quoque inter primos *Servium* Praetorem, *Enaterumque* legatum occiderant. *P. Profectusque* legatum *Perpernam* fugavit, caeteris ex ejus exercitu circiter quatuor millibus. Ita ut *Rutilius* alter Consul adempto *Perperna* imperio reliquias ejus exercitus *C. Matio* traderet. Sed non eo mirus *Licinius Crassus* a *M. Lampro* clade idonea affectus est: & *Nols* per deditionem a *C. Papio* capta, ubi milites ad focos transitionem fecerunt, dnces a victore inedis necati sunt: inter quos praecipuus erat *L. Hispanus* Praetor a. Idem *Papianus* mox multas urbes cepit, aliasque ad defectionem a Romanis compulsi. *Corymbus* Iugurthae filium *Venusina* custodia eductum & purpurea ornatam popu-*

REIPUB. ROMA N. LIB. VIII. 157.
lanibus ejus *Casari* militantibus ostendit: prudenti quidem & felici consilio: nam ita crebris transfugis factis, reliquos *Nimidas* in *Africam* dimittere Consul coactus est. In *Apulia* etiam *Canusini*, *Venusini* & multi alii defecerunt. *Papianus* tamen *Casari* Consulibus castra oppugnans magna satis clade affectus est. At collega *Casari* *Rutilius* in insidiis pertractus multos suorum amittit; & ipse paulo post ex vulnere moritur: legatus tamen ejus *Marius* eodem tempore hostium castra a paucis custodita expugnavit. Cum autem cadaver Consulibus, & aliorum nobilium virorum cadavera non pauca in *Urben* ad sepulturam relata essent, tristis nimis ea pompa Senatui visis est: & factum est *Senatusconsultum*, ut qui postea in acie occidissent, eo ipso loco humi condicerentur. *Rutilii* exercitus *Caplioni* & *Mario* a *Senatu* commissus est: sed illum *Q. Pedius* transfugere se *Junianus* (& quo idem faceret, duos servos pueros more ingenorum praetertatos addaxerat) obfidibus, & plumbi etiam massis auro argenteoque circumlitas) decipit: & in insidiis perductum cum plurimis suorum interiecit. Per idem tempus etiam *Sex. Caxar* a *Mario* *Egnatio* in *valem* quandam compulsiis amissa maiore parte exercitus ipse vix evasit. *C. vero* *Marius* *Marios* egregie repulsi, locio *victoriae* *Sulla*. Qua victoria efferatos

magis quam fractos gentis ferocissimæ
animos Appianus testatur a; ita ut re-
paratis viribus etiam ultra Romanos la-
cessere fuerint ausi. Parte alia Cn. Pom-
peii exercitus intra Firmum compulsus
& obsessus est: sed mox versa fortuna,
cum hostes fortiter repulissent Romani,
eorumque duces *Africanus* strenue pu-
gnantem interfecerunt. Aseulum, quo se
receptant oppugnant. Hic *Judaillus*
eorum Dux, cum oppidani nihil adves-
sus Romanos moverent; contumaciæ ejus
auctores primum contumacitavit; inde cum
amicis epulans, cum jam probe adhibil-
fecit, venenum hausit, ac in rogam decubi-
tavit amicos hortans, ut faces subderent.
Atque ita, ne patriæ finis videret, suam
ipse finis exlecurus est.

S. IV. Anno sequente Proconsul Cesar
hostes, dum castra movent, aggressus in-
gentem eorum stragem edidit. Sed nihi-
lominus agebatur Romanis metus, cum
diversa parte Umbri Etrusque successu
aliorum invitati defectionem agitare
dicerentur. Itaque Senatus summa diligen-
tia bellum curavit: maris inferi littoribus
præidia imposuit: libertos tum primum
in militiam legit b; & quidem ad illam
tantum custodiam maritimam, ut ex
verbis Appiani elicitur c. Veruntamen
paulo generalius hæc accipienda sunt:
nam ad bellum jam etiam Jugurthinum
Marius milites ex libertis legere coepit:
ut

ut ex Plutarcho a patet: ubi vox *libertis*
non solum proprie, sed *genus servile* no-
tat, quo etiam continentur liberti: ut
jam olim eam Plutarchi locum explica-
vit *Lepinus* b. Et vario quidem eventu ad-
huc bellatuna est; dum *L. Pincius* Con-
sul per hyemem *Mæsis* bellum inferens,
&c; postquam sæmali quoties eos vicisset,
castra eorum oppugnans occidit. Quæ res
hostibus ejus prelii victoriam dedit. Oro-
si vero fides levior esse videtur. Con-
sulem a C. Marii filio per invidiam protra-
tum in ipso prælii tumultu referentis c.
Post hæc *L. Cluentius* Dux hostium Sul-
lam primo congressu vicit: qui mox au-
dus accessu pabulatorum (quos primo
periculo expectare neglexerat) cladem ip-
sis cum fœnore regressit: cum præcipue
incommodum Clientio & fugientibus e-
veniret, quod Nolani metuentes, ne Ro-
mani simul irumpentes, unicam tan-
tum portam suis aperire auderent. Ita
in fuga triginta millia, cæcæ cautos alia
viginti millia castra dicuntur cum ipso
Cluentio fortiter pugnare. Sed metuo,
ne numerum castrorum *ninium* Appia-
nus auferat: quod vitium & præses &
novis historicis nimium quantum est fa-
miliare d. Inde *Hirpinos* Sulla vi ad si-
dem.

a *Mario* p. m. 410. b *de Mil. Rom. L. II. Aial.*
c *C. L. V. cap. 18.* d *Vid. P. Scriverit Barov.*
Vet. p. m. 123. in Didacris V. & alibi. Vid. &
Lucian. quem, Cosfr. sit hist. pag. 616. ed.
Cæsar. & Cl. 16. Cleric. An. Crit. T. III. 2. 3.
sup. 411. 5. 3.

a *Cicero. L. I. n. 378. b Livio. Epit. 74. c Liv.*
L. n. 379.

dem revocavit: & in Samnitibus per totam Aetatem res prospere gerit: ut raro quisquam alius ante Consulatum tantas res gesserit. Solum tamen Cneium Pompeium *Seraborem* ex hoc bello triumphasse de *Asulanis Picentibus* ex tabulis Capitolinis discimus: quibus etiam alii adsupulantur auctores. Quasane victoria metu liberatam Rempublicam, & bello quasi fidem impositum fuisse tradunt. E merito pauci ex hoc bello triumpho decreti sunt, cum *ciuis* potius, quam *externum* dicendum, & omnino calamitosisimum faceret. Neque de bello civili Semus triumphum decernere solebat. Alii tamen etiam legati hoc tempore res prospere gesserunt: *As* nempe *Gabinus* adversus *Luninos* (sed qui in obsidione castrorum hostilium cecidit) adversus *Marrucinos Sulpicius*: qui totam eorum regionem recepit: *Marsi* quoque a *L. Marcio* & *Cassio Pio* (ita apud Livium legendum conjicit, & recte sane, ut videtur, unicus ejus insperator *J. Fridricus Gronovius* pro *eo*, quod vulgo circumfertur, *Cassio Pionis*) preliis aliquot fracti pacem petierunt, & a *Mano Emilio* etiam victoria quaedam relata est. Ceciditque circa idem tempus, ut videtur, in bello *Silvo Popedius Mariorum dux*, principis totius defectionis auctor. Sed dum ita per Italiam quibus caulis bellum geritur, & latius defectio serpit, Romae de civitate:

a Liv. epit. 71. b Plin. H. N. L. VII. cap. 23. Aescul. in Or. contra Pis. c. 23. c Idem. ep. 76.

re. factis danda serio agi ceptum est. Nam legem de *civitate sociorum* ad Populum jam tulerat *L. Julius Caesar*; vel, ut quibuidam videtur, in extremo suo Consulatu Anno sexcentesimo sexagesimo quarto, vel potius a in *Censura*, quam anno sequente cum *P. Licinio Crasso* extra ordinem gessit, ut ex fragmentis tabularum Capitolinarum constat: quinquennium enim a proximis Censibus nondum elapsum erat. Hac lege nulla in primis Latiniis, qui in fide manserant, civitas data fuit. Mox etiam iis, qui de seorsum desecerant, & minus acriter resisterant, ut *Etruscis* & *Umbreis*; & demum Italiam universam, exceptis *Lucanis* & *Samnitibus*: qui tamen aliquando post etiam, oti composes sunt facti. Atque hic fuit exitus belli lactuosissimi: quod, licet non ultra biennium duraverit, amplius CCC millia juventutis Italicae abstulisse dicitur. *Ue* non immerito dubitasse videtur *Plinius*, hocne, an civilia bella, terre Italicae funestiora fuerint. Nam ita juventutem exhausti, & eo necessitatis adduxit Rempublicam, ut tum primam libertini ad militiam conscripti fuerint juxta Livium; & de qua re jam antea aliquid monuimus. Novi cives in octo tribus nuncipium praeficit triginta quinque additas sunt conjecti: sed tamen paulo post

a Vid. Sigon. de ant. jure Ital. L. III. c. 2. b Gell. L. IV. c. 4. c Vell. Pat. L. III. c. 26. d App. Alex. L. I. c. 382. e Vell. Patere. L. II. cap. 150. f Hist. Nat. L. II. c. 63. E. epit. 74. h App. Al. Civ. L. I. c. 379.

162: HISTORIA
tribus ad pristinum numerum sedacte
sunt a.

CAPUT SECUNDUM.

De bello Mithridatico, & cum Rege
Tigrane.

§. 1. Ori. S. I. D. Primus antea, Romanos victo
Ationico Phrygiam Majori
tem, quae pars regni Attalici fuerat, de-
didit Mithridati Evergeti Regi Pontico;
cui successit filius Mithridates cognomine
Eupator, & *Magnus* aliquando dictus e.
Hic, non magni faciens dominus quod al-
teri creptum a raptoe patri suo dona-
tum edet; sive reputans; cras sibi posse
evenire, quod hodie alteri acciderat, ma-
nere bellum contra Romanos coequere ce-
pit; quod postea per multos annos adver-
sus praesantissimos Romanorum duces va-
ria fortuna gessit, cum clavioris sept major-
que in restaurando bello resurgeret d.
Condito regni Pontici quondam alius
Mithridates fuerat, (*Artabazus* vocat
Florus e) cui ab ea re *rexarum*, hoc est,
auditoris cognomentum adhaesisse vide-
tor f. inque *Antigonum* unum ex Ale-
xandri Magni successoribus fugiens in
Pontum mortuus est; ubi dominatum a *Dar-
io Hyphpsi* majoribus suis traditum in
regnum.

a *Vid. Græci de com. Röm. L. Lt. 4. b L. VII.*
c 1. §. 2. c *Vid. Spanhem, de P. & U. N. Diss.*
Vol. p. 482. ed. noviss. d) Juss. XXXVII. cap. 1.
e *L. III. c. 7. f) Strabo. L. XII. n. 562. Lucian.*
Democritus p. 479. edit. Grav.

UNIVERSITATIS

ANL

UNIVERSITATIS DE NUEVO LEÓN
DE BIBLIOTECAS

quum verterat. Nam genus suum ad
 eum e Ieptem Persis, qui *Magam* Smer-
 tium interfecerat, referebat. Hac ori-
 go fuit Regis, qui omnium acerrimo in
 Romanos (nisi Hannibalem forte excepto)
 odio flagravat: cum pater eius tim-
 es comm fuisset amicus: ut se *gta*, *gta*
 dixerit: si fides nummis hodieque super-
 stitibus: in quibus illud cognomen repe-
 ritur, asserunt. *Dionysii* etiam cognomen
 habuisset hunc Regem, ab *Appiano* et tra-
 ditur: qui *Magnam* etiam appellatum
 fuisse asserit. Causa autem belli inter
 eum & Romanos gessi hanc fuisse. Ro-
 mani scriptores tradunt. Contigerat ad
 fidem Populi Romani *Ariobarzanes* Rex
 Cappadociae opem adversus *Mithrida-*
 tem *Evergetem* implorari. Romani *Mi-*
 thridatem Cappadociae excedere iusse-
 runt: quia iam tum, ut videtur, sus-
 pectam habebant nimiam ejus Regis po-
 tentiam. Er paruit quidem Rex: sed ad-
 versus *Nicomedem* *Prulix* nepotem, Re-
 gem *Bitheyciae*, qui avinum regnum ex
 Senatuseonsilio acceperat, fratrem ejus
 misit *Sacranem* cognomine *Chrysum*, si-
 ve *Probum*; qui illud sibi acquisivit. Er-
 go Romani miserunt legationem, cujus
 princeps erat *M. Aquilius*: & *L. Cas-*
sius *Alex* *Pannoni* negotium dederunt, ut
 Reges in regna eorum reduceret: nam

A. U.
662.

a *Polyb.* l. v. c. 43. *Dion. Sic.* l. xix. p. 662.
App. Mithrid. n. 209. b *Vid. Spanh. de P. O.*
U. Num. Dig. VII. p. 482. c Mithrid. n. 276.
d Ibid. n. 370. e *Appian.* d. l.

non bona fide Ariobarzanes restitutus esse videbatur, quippe quum in Prætura Cornelius Sulla / ita quidem Pighius; sed diligentius inspectus Phitarchus a docebatur, illud post præturam factum Insuper legatus in Cappadociam missus esse dicitur; qui prompta sociorum opera usus Gordium Mitridatis ducem eiecit, Ariobarzantemque restituit. Anno ergo sequente, quem jam notavimus, legatio illa principe Aquillio missa est: que ipsi Mitridati Eupatori, (hic jam patris Euergeti successerat) iniecit, ut auxilium Prætoribus Romanis ferret: cui mandato tamen Rex nequaquam paruit. Ergo Prætores Regibus a se reuocatis mandauerunt, ut vicinas Mitridatis ditiones incursionibus vendendo materiam bello quarerent. Detractare imperium animi non est Nicomedes; licet inuitus viciniam adeo potentem læcesseret: & quamvis ad *Amasiam* usque (celebris hæc in Paphlagonia urbs fuit) omnia depopularetur, nemo, vetante Mitridate, ipsum prohibuit: ut ita multas & iustas bellandi causas Mitridates haberet. Sed digressio demum Nicomede legatos ad Romanorum Duces misit; qui paternam amicitiam memorantes de iniuriis Nicomedis quererentur: quibus responsum est, neque Mitridatem a Nicomede vetari placere; neque Nicomedi bellum inferri passuros^a.

§. II.

^a Sullap. m. 477.
^b Appian. d. l. n. 177.

§. II. sequitur iam munificentiæ a Populo Romano lesam esse credens Mitridates Ariobarzantem primum per filium suum Ariarathem regno populitum; atque inde iterum legatum ad Romanos mittendum *Pelopidam*, qui jam priorem legationem obierat. Hæc multa de iniuriis ab amicis Romano:um illatis, & quam iniuriam eorum defenso susciperetur, conuictus, statim calix excedere eum iussit, quod oratio eius insolentior videbatur. Ego non expectata de tanto bello S. P. Q. R. sententia legati Romanorum Cassius, Aquillius, totiusque *Aspian* egregius copis, & classe, qua os Ponti custodiebant, instructi bellum Mitridati intulerunt: inueniuntque hostem ab omnibus rebus paratissimum. Ac primum belli facinus Romanos Duces tetruit, cum Nicomedes a duobus Mitridatis non sine magna suorum strage fugatus esset: ita ut Duces Romani infelici hoc bellum initio fuerint percussi, præsertim cum temere & iniuste tantum bellum intcepissent. Ino brevissimo tempore Mitridates tota ditione Nicomede potitus est: neque contentus in partibus super Romanis partibus Phrygiæ, Iuliana, Mysiam, Asiaticamque incurrit: Laodicentemque, qui *Lycum* fluvium accolens, (hi sunt, quorum meminit Apollonius *Famulus Celsus*, *Il. 1.*, & *Il. 11.*, 1699. & ad quos *Santus Joannes* scripsit epistolam, que legitur

^a Appian. *Mithr.* n. 179. ^b *Ibid.* n. 181.
^c *Ibid.* n. 182.

gitur *Appian. III. 14.*) permovit, ut Te non tantum, sed Oppium etiam legatum traderent.

S. J. Res. ant. Sul. la ad. venum. gela.
 §. III. Is rerum erat status cum anno sexcesimo sexagesimo quinto L. Cornelio Sullæ bellum adversus Regem Mithridatem est mandatum simul cum provincia Asia: licet domesticis turbis & bello sociis Respublica horrendum in modum affigeretur. Fabulum vero videtur, quod adde Appianus a; ob pecuniæ penuriam Senatusconsultum esse factum, ut venderetur, quicquid solius Rex Numa ad sacrificia Deorum ordinarerat: & quædam ex his fuisse vendita, atque inde *novem milia librorum auri* esse confecta: unde enim tantum auri præcis illis temporibus fuisse corrasum; cum post annos quingentos Rufinus vir Consularis & Dictatorius a Consilibus Senatu motus sit, quod *decem ponds vasa argentea* comparasset? Sed hoc obiter. Vix in Campaniam processerat Sullæ, cum lege *suæ* Tribuni plebis Marius Imperator ad bellum Mithridaticum designatur: a quo initio ortum est atrocissimum illud bellum civile, quod inter Sullam & Mariam horrenda crudelitate est gestum: sed cui enarrando hinc debetur locus. Mithridates vero hoc ipso tempore e, postquam Asiam Romanis, Bithyniam & Capado-

padociam Regibus extorserat, sedebat Pergami, opes, & dominatus, & regna amicis disperdens. Filiorum ejus alter vetus imperium in Pontum & Bosphorum, & longe lateque etiam ultra paludem *Martim* obtinebatur alter Tuzianum & Macedoniam jam cum exercitu erat ingressus, dum Duces ejus infidas maris Ægæi ipsi insidierent. Athenis sedem rerum suarum habebat: ita ut inde gentes vicinas a Romanis abductas ad se traheret. Sed graviore porro & horrendo facinore furiosum suum erga Romanos ostendit a; dum per mandata literis arcanis comprehensa omnes Romanos Italosque hospites cum uxoribus, liberis, ceterisque ingenuis domesticis eadem die atque hora per omnes Asiæ civitates interfici jussit: quod tanto cum ardore factum est, ut etiam qui supplices adstant, Deorum contugissent, inde absenti trucidarentur: ita ut latius opprimeret, non metu Mithridatis, sed odio propositi interitio in Romanos horrendum id factum fuisse peractum. Octoginta milia civium Romanorum in Asia per urbem negociandi causa dispersa hoc modo interempta fuisse dicuntur. *Amulius* cum alius a Mitylenæis victus Mithridati est traditus: quem animo impostum per Asiam circumvexit, suum ipsius nomen proclamare coactum: eique denum aurum liquidatum in os infun-

a Mithrid. n. 189. † 4500000. noſtrum florenorum, si 100. quæmus in librâ auri.
 b Val. Max. L. II. c. 9. nu. 2. Vid. Juven. Sat. VI. v. 343. c Plut. Sullap. m. 458. C.

a Appian. Alex. n. 189. Vell. Patere. L. II. c. 18. Ch. pro Flacco. c. 25. b Val. Max. L. III. c. 2. ex. 3.

infundi iussit, avaritiam ita execrandam Romanis exprobrans. Magno se inde, Ephesi, Mitylenæ cum summo civium gaudio Rex exceptus est: & alia non pauca Asia loca in potestatem redegit. Contra Rhodis hoc tempore nihil fidei in Romanos par fuit. Itaque ad eos evaserunt, qui pauci Italici generis in Asia supersuerant. Et classis Rhodionum Mithridatis classiam vicit, e-vento insperato, quod eorum classis numero navium longe inferior classe esse regia deprehenderetur. Territres etiam quidam copias ad Mithridatem navigantes compellens in Rhodum appulit, ex quibus quadringentos milites ceperunt Rhodii, navibus plerisque exulsi, & a suorum incenio vel oppugnatione etiam feliciter Regem ipsam repulerunt. Dum porro ipse muliereculæ amoribus indulgent, Archelus eius Dux Delum & alias Agæi maris insulas expugnat, eisque tribuit Atheniensibus, quos iam in societatem suam pertraxerat, Achros quoque, Lacedæmonios, Bœotas omnes, exceptis Thephenisibus sibi adiuncti. Eodem tempore Mithridates cum copiis missis Eubœam partemque Macedoniæ depopulabatur: cui se objicit Brutius Sura, (ita enim legendum esse, non Brutius, docet Pighius ad A. II. 616.) qui legatus erat Brutii Macedoniæ Prætoris, eumque mane repetere cogit. Idem cum Archelao & Aristione per triduum dubio

^a App. Al. d. l. n. 186. ^b Appian. d. l. n. 189. Plut. Sulla p. 456.

dubio Mante pugavit: sed, dum hostibus accedunt Græcorum auxilia, recedere coactus est.

§. IV. Sed jam Sulla rebus, ut poterat, in Urbe compositis cum egregio exercitu in Græciam traiecerat: ubi Thebae & tota fere Bœotia per insita Græcorum levitate statim ad eum defecit: Athenisque confestim & Piræum Athenarum portum Romanus obsedit: eamque obsidione omnibus modis urfit, quod in Urbem redire sellinaret. Quod si paulisper sustinisset, urbem, superiores certe, facile ad deditionem fame potuisset cogere. Machinarum ergo omnis generis vim ingentem paravit, sacros etiam thesauros Græciæ undique coactos ad usus belli adhibens. Ex recte hic observat Plutarchus, quantum a majorum modestia jam descivissent Romani, cum & Quinctius Flaminius, & Glabrio Acilius, & Paulus Æmilius temporis Græcorum non solum abstinent, sed ultro etiam dona & venerationem his tribuissent. Neque tantum a Romanis obsidione vexabantur Athenienses, sed etiam Aristi, qui urbi præerat, summa & crudelitate & lascivia in miseris civibus sæviebat. Tandem senum Atticorum notissima jam ab antiquis temporibus garrulitas & occasionem urbis capiendæ Sulle præbuit. Excepta enim fuerunt verba senum tyrannum insolentium,

Tom. II. H quod

^a Sulla p. m. 459. ^b Val. Ailla Apoll. XVII. 21. ad Histod. 107 v. 402.

S. R. R.
a Sulla
in Græ-
cia ge-
na.

UNIVERSITATIS

UNI

®

quod aditum ad *Hepthalicon*, qui unus locus facile hostibus superabitus esset, statione non munivisset *a*. Ex ergo loco Sullæ in urbem irrupit; eamque, ut erat natura favissimus, credibus implevit, nec ætati, nec sexui parcens; militibusque urbem dissipandam præbens. Merito tamen iratus erat populo levissimo Romanus Imperator, cum durante obsidione assidue ex moenibus convicia in Sullam, ejusque uxorem *Metaliam* jecissent *b*. Arcem non diu postea fano ac litu domitam expugnavit, Aristionemque ibi captum cum multis aliis supplicio affecit. Piræam etiam misere, quam ipsam urbem, labore cepit & incendit, nulli præclaro operi parcens. Inde adversus Archelaum, qui nova auxilia paratibus in Thessaliam profectus erat, contendit; eumque ad *Chersoniam* Bœotie affecit; ingenti prælio profligat; cum hic omnium belli casum plane imperitus foret. Et impate Romani hostes suos trucidabant, qui in angustiissima loca compulsi repugnare non poterant: nec in castra fugientes recipiebantur. Ita ex centum viginti millibus non multo plures, quam decies mille superferunt; ex Romanis duodecim tantum aut tredecim desideratos fuisse dicunt. Jam autem L. P. C. S. S. ostendimus ex ratione pugnandi eorum temporum, non adeo illud a veritate alienum videri debere; quæ hic non repetimus.

Fa.

a Plin. d. l. p. 460. de *agarrulipag*, 505.
b Plin. *ibid.*

Famam regis cladis, ut fieri solet, multarum urbium, multorumque hominum defectio secuta est; cum Rex præterea & dolore cladis acceptæ, & ipso future defectiois metu atrociter in multos sæviret. Et primum quidem in Gallogræcorum tetrarchas, & quos exiit circa se in amicorum cohorte habebat, iram effudit; quibus occisis præfida civitatibus eorum imposuit *a*; quæ tamen a tetrarchis, qui evaserant, inde ejecta sunt. Chius quoque iratus jam inde, ex quo navis eorum imprudens in regiam impigerat in navali contra Rhodios prælio, duobus talentorum millibus eos multavit; quæ a *Zenobio* Præfeto regio summa scribitate exacta sunt; & non minore perfidia. Verum cum etiam Ephesum *Zenobius* venisset, non mitius, ut suspicari licet, cum ex urbe æturus, a civibus trucidatus est. Ephesiorum & Chiorum exemplo pernocte plures orbis a Mithridate desciverunt, qui statim exercitu contra defectores misso alios severitate, clementia alios in fide retinere conatus est. Sutorum præterea conjurationem expertus est; ejusque scelere populares, & alios subinde pullulantes conspiratores summa severitate punivit.

S. V. Sed interea alteram quoque & gravissimam cladem ducibus regni Romani intulerunt. Nam Sullæ ad *Orchomenum* rursus castra cum hostibus contulit.

H a

Cum

S. t. Se-
cundus
Sulla te
Rege vi-
ltri.

a Appian. *Ad. Mithr.* n. 100. † *Philipparum* 1200000.

Cuiusque longe superiorem equitatu Archelaum cerneret, multas per campum fortis duxit, quo impeditore equitatu hostis iteretur. Sed cum praelio commisso Romani segnitius pugnant, Sulla ex aequo desilisse, & proximo signo arrepto inter duas acies procurrat clamitans, *Mihi quidem, milites, hic mari pulchrum est. Vos autem si quis reges, nisi imperatorem prodideritis, meminate respicere*, pugnantem ad Orchomenum. Ita illis periculo, illis pudore motis pugnam instaurant Romani & a regia victoria positi sunt: ac possidit castris hostem exuerunt. Archelaus naviculam noctis Chalcidem traiecit; & quicquid inquam copiarum erat Mithridatis, convocavit prope. Sulla vero cum putes ex Urbe Trevirum inimicorum eius *Cinna* & *Carbo* fugientes in ejus castra concederent, Romam abire desiderabat: praesertim cum etiam uxor ejus *Metella* cum liberis ad eum confugisset. Bellum tamen affectum relinquere non audebat; ita ut a vide satis occasionem colloquit ab Archelao oblatam arripuerit: sed indigne tulit; quod moneret eum Archelaus, ut expeditione in Asiam & Pontum, quam insolabatur, relicta ad bellum civile proficisceretur; Regem ei, quantum vellet, argenti, navium, militum praebiturum. Ergo supplex deique oravit Archelaus, ut pacem Mithridati Sulla praestaret: qui in Thessaliam trans-

transgressus hiemabat a. Et anno sequente pacem cum Mithridate fecit, ut modo dicamus, cum paucis etiam alia praesertim. Nempe *Cinna*, qui mortuus jam Mario solus in Urbe dominabatur, collegam, quem sibi adsciverat, *L. Flaccum* in Asiam misit cum duobus legionibus, ut pro Sulla, qui hodie jam declaratus erat, bellum cum Mithridate gereret. Aderat huic bellicarum rerum imperitissimo *Quintus* *b. C. Flavius Fimbria* (hominem longe audacissimum & insensitum vocat Cicero e) qui auctoritate apud milites pollebat d. Sed literis eos exorta, quod nullam honori *Fimbriae* curam haberet *Flaccus*, hic prius ab altero fugere coactus est; & inde occisus. Ita *Fimbria* se ipsam exercitus imperatorem fecit e: & aliquot pugnas hanc utaque ignave cum Mithridatis filio pugnavit. Atque ipso Rege Mithylenem fugare coacto provinciam inde obire & ordinare coepit. Ab Iliensibus vero exclusus sese videtur: qui ab illo obsessi Sullae opem implorant: sed minime denunciant Sullae, qui cum ista obsidione abstinere iussus, obtemperans in urbem irrupit, & crudelissime incolas & urbem afflicti, miseratissimis quidem rebus parcens; idque eo atrocius facinus visum est, quod *Romani* Ilienses pro cognatis & ejusdem originis populo haberent. Dicit *Appianus*,

H 3 nus,

a *Appian. Al. Mithr. n. 203. Plut. Sullap. m. 465. b Plut. Sullap. m. 466.*

a *App. Al. Mithr. n. 204. b Strabo L. XIII. n. 394. c Cic. pro Sex. Rosi. Amer. l. 12. d App. Alex. d. l. e Sid. Tell. Par. L. 11. c. 14.*

nus a, juxta quosdam scriptores inter hanc
 illensium cladem & veteris illi haloini
 intercessisse annos mille & quinquagin-
 ta, qui calculus nostro quadraginta octo
 circiter annis minor est.

S. 6. *Tri-
 nis L.
 bellum Mi-
 thr.*

S. VI. Cum autem Archelaus, ut jam
 dictum est, pacem jubente Mithridate
 petisset, Sulla, qui ab omnibus rebus
 imparatus erat, & qui in Urbe jam hos-
 tis judicatus nihil inde accipiebat, in
 eam consensit, modo de conditionibus
 conveniri possit. Petebat autem totius
 classis traditionem; captivorum, trans-
 garum, fugitivorum omnium dimissio-
 nem; deductionem praediorum ex locis
 omnibus, quae post violatam pacem oc-
 cupaverat, impensarum reditorem; ut
 quo patrio regno contentus esset Mithri-
 dates. Atque praedia quidem deduxit
 Archelaus; sed legati, quos ad Mithri-
 datem miserat, reversi Paphlagoniam red-
 dere negarunt. Ergo Sulla iratus exerci-
 tum versus Asiam duxit, Lucullo etiam
 praemisso, quo legato utebatur. Sed an-
 tequam ad arma iretur inter ipsum Sul-
 lam & Mithridatem colloquium est habi-
 tum: ubi oratione Sullae omnia, quae vel
 inique, vel scelerate Mithridates commis-
 serat summa acerbitate referentis terrens
 Rex pacem in leges Archelao oblatas re-
 cepit. Sulla statim Ariobarzancem &
 Nicomedem arcessivit, eosque Mithridati
 reconciliavit. Iniquius quidem tulerunt
 milites mortem centum quinquaginta mil-
 lium.

a *Mithr.* n. 206. b *Ibid.* n. 210.

illum civium uno die per Asiam trucidato-
 rum non acerbius fuisse vindicatum: sed
 excusavit se Sulla, quod Fimbriae de-
 fectioni & Mithridatico bello, si vires il-
 li & consilia junxissent, par futurus non
 esset. Sed simul ac contra Fimbriam mo-
 vit Sulla, hic a militibus suis relicto
 se nec ipsum in castris suis confodit, & ger-
 rime ferens, quod Sulla ab eo ad collo-
 quium invitatus pro se *Rutilium* quen-
 dam misisset, quasi Fimbriam suo alloquio
 indignum duceret. Hic exitus primi belli
 Mithridatici fuit. Sulla communi Asiae
 multa viginti millium talentorum dixit
 a: privatim vero licentia militi con-
 cessa civium domos afflixit: & piratis,
 se praesente, plurimas urbes ex praecoxis
 vastare permisit; & tandem in Italiam
 rediit Anno Urbis sexcentesimo septuage-
 simo. Triumphavit autem per biduum
 post biennium demum, postquam necpe
 bellum civile ex sententia confecerat.

S. VII. Sed reliquerat Sulla in Asia Pro-
 pretore *L. Lucullum Murenam*; cui *L.*
Eucullus Legatus Proquillor est ad-
 ditus. (Pater hic fuit *istius L. Murena*,
 quem defendit Cicero.) *Lucullus*, cui
 cura tribuit, quod Asiae impositum e-
 rat, exigendi incumbebat, Mithridatis
 primum tributum detrectantibus, bellum
 inausit. Atque inde triumphum cupiditate
 occasione novi belli per Asiam excitanda

H 4

capta-

S. 7. *Rel-
 lumbi-
 andasi-
 cam li*

† *Philippus*, 17000000. a *Plus* Sulla p. m.
 467. b *App. Alex. Mithr.* n. 213. c *Vid. Or.*
pro Mur. c. 15. d *Plus. Livius* p. m. 434.

vit. Præbuit eas, vel præbere vitus est Mithridates, cum de *Celebis* & *Bosphorant*, qui ab Imperio ejus defecerant, bello persequitur. Et Colchi quidem filium Mithridatis patri cognominem Regem sibi imponi postulaverant: eoque imperato statim redierunt sub Imperium. Sed hoc filii sui ambitioni tribuens pater eum necavit; quamquam egregia ejus opera adversus Fimbriam usus fuisset. Nec Ariobarzani solidam Cappadociam reddidisse dicebatur: & Archelaum suspensum habebat, quasi in conditionibus faciendis plus æquo Sullæ concessisset. Hic ergo fuga ad Murenam delatus eum permovit, ut prior Mithridati arma inferret: cumque fœdera ipsi obicerentur, ulla se unquam fœdera vidisse negavit: neque mirum: nulla enim Sulla consecrasset; sed pactorum executione contentus discesserat. Querelas igitur Romam ad Senatum Rex detulit: & missus est, qui juberet, ut a fœderato Rege abstinere-
R. Callidius. Verum abunde patet, neque Senatum, neque Callidium ea, que fecisset Murena, improbasse; postquam enim diu colloqui fuissent, nihil de pri-
U. N. M. NOM. N. vana vehementia Licinius omisit. Ita coactus Rex exercitu contracto Murenam prælio superatum in Phrygiam fugere compellit. Et Sulla indigne ferens, ea que ipse egerat, minus rata habet, *Gabinum* misit, qui Murenam compesceret; & Mithridatem cum Ariobarzane in gratiam redu-

a App. Alex. Mithr. n. 217.

reduceret. Atque ita secundum bellum Mithridaticum compositum, & in pacem minime diuturnam futuram mutatum est. Mithridatem, licet te male gesta, triumphasse ex notis numeralibus fragmentorum Capitolinorum colligitur. Atque ita manifestissimam injuriam Imperatoris sui S. P. Q. P. comprobavit.

§. VIII. Sed Mithridates otium nascitur *S. P. Q. P.* Bosphorantis quidem filium, *Archelaum* Regem dedit; Ariobarzani vero non totam restituisset Cappadociam accensatus fuit. Imo *Tigranem* Syriæ Regem, generum suum subornavit, ut Cappadociam invaderet, qui inde trecenta milia hominum in *Armeniam* abstraxisse dicitur: & tum primum sibi diademam imposuisse. Urbeque ubi potentem suæ sedem fixerat, *Tigranocertam*, hoc est, *Tigranis urbem* appellavit a. Nam, *Kerch Armeniæ urbs est*, dicit *Hesychius*, *Κερχ*, *Kerch Chaldæiæ*, *Hebraei* *קירח*, *Kiriath*. Quando ergo belli iterum contra Romanos gerendi certis esset, cum *Sertorio*, qui reliquas partium Marianarum in Hispania fovebat, loceratem inire de ipsa jam Italia invadenda cogitans: de quo federe aliquid etiam in historia belli Sertoriani dicendum erit. Leges societatis præcipue fuerunt 6. ut milites in dactemque Mithridati Sertorius mitteret; eorum auxilio occupata Bithynia, in Paphlagonia, Galatia, Cappadocia,
 H 3. MI.

a App. Alex. Mithr. n. 216. b Plur. Sertor. n. 7. m. 571.

Mithridati cederet, tria milia talentorum & quadraginta naves Mithridates, Sertorio praberet. Quin ducentam Mithridatem Sertorius misit ex senatoriis exsulibus *M. Marium*, qui postea a Lucullo captus & interfectus est: (*Variam* dicit Appianus, quod verius puto) & omni ratione bellum apparabat Mithridates novis etiam auxiliis ex gentibus barbaris contractis. Obiit super Bithyniae Rex Nicomedes, & testamento Populo Rom. regnum suum reliquerat. Hanc ergo Mithridates subito occupat; cum Praefes provinciae *Cetra* ignavissimus cum copiis, quas habebat, Chalcedonem conlugeret: ubi is, qui Regem fugiebant, magnam cladem inferti passus est, potius quam ut portis urbis apertis eas reciperet: quin ipse se cum *Archie Nahe* Praefecto classis diligenter intra urbis moenia continuit. Verum serius haec, anno nempe Urbis sexcentesimo octogesimo, facta sunt: nam anti praecedentis Consul uterque ad bellum Mithridaticum missus fuerat; ita ut *Cetra* Bithyniam cum classe, qua Propontidem tueretur, obtineret; Lucullus proprie bellum Mithridaticum cum Cilicia. Lucullus ad bellum profectus primum ad *Cyzicem*, quae urbs est Myriae minoris insulae imposita, sed quae duobus pontibus continenti juncta esse, castra cum Mithridate contulit. Ibi *L. Manius*, qui etiam a Sertorio

torio ad Mithridatem erat missus, sed qui etiam salutem jam sibi a Lucullo pepigerat, persuasit Regi, ut Romanis liberum transitum daret: legiones enim Finthynas, quae aliquando cum Sertorio militaverant, propediem in partes ejus esse concessuras. Nam ad montem in quo castra collocare cupiebat Lucullus, una patebat via, quam valido praesidio Mithridates infederat: igitur fallaci consilio imprudenter parens Mithridates passus est, Romanos montem sibi maxime incommodum, ipsis opportunissimum munire. Ipse vero Cyzicum ingenti molimine oppugnare coepit: (dum etiam per Duces suos Romanis arma inferret: quorum unum *Enmachum* repressit *Dejanarus* unus ex Gallorum Tetrarchis Romanis amicissimus: quem postea senem admodum apud *Cesarem* Cicero defendit, quod huius vitae insidias struxisse diceretur.) Sed fortissime repugnans Cyzicenis, & Lucullo etiam fame hostes suos urgente oblidionem solvere coactus est: licet eam urbem sibi *Asia* futuram putavisset. Accessit etiam alia clades, quod magna pars classis ejus cum militibus, quos impetrat, naufragio contracta est. Et *Troisius* Luculli Legatus *Apameam* (urbis est Bithyniae ad Propontidem) expugnavit cum magna incolarum strage: alius etiam ejus legatus *Barba* (siquidem recte ita apud Appianum legitur) *Prusiam* & *Nicomem*.

H. 6. Du.

a *Plut. Sertorio* l. 10. § 11. b *App. d. l. c. 19.*
c *Strabo* l. 11. § 175.

a *Appian. d. l. c. 110.* b *Cic. pro Mur.* c. 54.
c *Appian. d. l. c. 22.*

Duces quoque tres Mithridatis perfectius *Dionysius* quidem eo adigit, ut venenum biberet; Varium, de quo jam diximus, interfecit; tertium *Alexandrum* ad triumphum pompam servavit. Mithridates bis adhuc tempestatem cum magno suo damno passus *Sinopen*, regiam suam urbem ^a, pervenit; & omni conatu e subditis, e sociis, e finitimis exercitum contrahit; licet non unus ex Ducibus ejus Romanos transigeret ^b. Lucullus interea *Amisum*, *Euphrosiam*, *Themiscyram*, præcipuas Mithridatis urbes, exercitu in varias partes diviso, oppugnavit: & cum alia parte Mithridatem assidue urgens frumentatoribus ejus magnam cladem intulit: eamque fama majorem ad Mithridatem detulit ^c. Cui ergo de lingua cum amicis consultasset, si prius fugam arripuerint; exercitusque universus passim totis campis diffugit. Et capus erat ipse Mithridates, nisi miles prædationis colligende inentus occasionem ipsi evadendi præbuisset ^d. Rex fuga ad Tigranem contendit cum duobus millibus equitum: sed ab eo in conspectum non admissus in castris, vel in agris potius, more regio ali jussus est. Ergo de regno desperans *Bacchum*, vel *Bacchidem* eunuchum misit, qui sorores suas, uxores, concubinas interficeret: exque gladio, veneno, laqueo perirent.

^a Strab. L. XII. v. 549. b Appian. d. l. 104.
^c Id. n. 226. d Suet. Lucull. p. m. 102.
^e Cluver. l. 1. Mar. p. 9.

runt. Fuit celebris inter eas *Monima* Nilesis, quod dona Regis splendidissima aspernata, nisi iustus nuptis illi jungi recusatset. Hæc se diademate e capite detracto suspendit: sed illo rupto, in fletu fassa, inquit, ne hic quidem mihi eris usus. Atque ita jugulum obtulit Bacchidi. Interea omnes terre perfidiorum præfecti transitionem ad Lucullum fecerunt: qui *Amisum* summa *Castris* præfecti prudentia & fortitudine diu detentam, tandem expugnavit: eamque servare conabatur Lucullus: sed ignem totius injicientibus militibus magnam partem consummavit. Tamen Lucullus, cum pars urbis subito effuso imbro servata esset, antequam ex his partibus discederet, eam instauravit ^a, libertate incolis concessa ^b: quod beneficium etiam postea *Sinopen*ibus præstitit: nam eam urbem demum cepit, cum bellum Tigrani faceret; de quo jam dicemus. Inde ad alias urbes provincie Asiæ convertit Lucullus, quæ a publicanis & freneratoribus horrendum in modum vexabantur, horum quidem scelera repressit legibus sane (siquidem ea tempora & mores Romanorum cogitemus) moderatissimis: statuit enim, ne ultra majores, quam *centum* ^c *siue* ^d ^e perolverentur; si quæ sortem excessissent usure, reciderentur; quantum parte in presentium debitoris creditor acciperet; si quis viuras sorti adje-

^a Diod. d. l. 7. 504. b App. d. l. 104. c 200.
^d 123. in censura.

adjecisset, & sortem, & usuras perderet. Ita intra quatuor annos omnia nomina dissoluta, omnes possessiones liberæ dominis suis reddita sunt. Et ita arillo alieno, quod per multam a Sulla impostam erat contractum, provincia liberata est. Machares pater Mithridatis filius Lucullo coronam auream honoris causa misit; atque ab eo *amicus* appellatus est.

§. IX. Inde Lucullus contra Tigranem movit duas tantum selectas legiones & quingentos equites secum ducens: cum tamen antea *Clodius* uxoris suæ fratrem ad eum misisset, qui traditionem Mithridati flagitaret: nisi traderetur, bellum Regi indiceret. Sed ejus legatio frustra fuit: nisi quod plurimorum ex subditis Tigranis animos ab eo alienavit, tyrannidem domini sui inquisivino animo ferentes. Tigranes vero alieno sane tempore bellum contra Romanos incepit: nam si hoc ipsi fuisset propositum integro Mithridati se jungere debuerat. Sed Lucullus divina quadam felicitate trajectis Euphrate & *Tigris* fluviis in penitissimam Armeniam penetravit. Nec quisquam Luculli advenum Tigranis indicere, audebat: qui enim primus tale quid nunciaverat, crucem habuerat precium. Tandem primus amicorum ejus *Mithrobarzanes* verum ei dicere ausus, ipse eum modicis copiis repente collectis obvianvire Lucullo est.

lò est Julius cumque vivum adducere: sed ab eo primo latini congressu superatus & captus est. Mox Tigranocertam Lucullus obseidit; dum Tigranes regionem obcundo colligeret exercitum. Eoque ingenti coactò, licet Mithridates prælium dissuaderet, intracta acie ad Romanos processit: & paucitatem eorum conspicatus intempestivo & frigido joco, *Si tanquam legati*, inquit, *venimus, militi; si tanquam hostes perperam*. Et facte, cum ipse CCCM. exercitum haberet. Lucullo vix undecim, vel duodecim millia assinatorum aderant: qui tamen tantam multitudinem parvo admodum negotio in fugam conjecerunt, & per centum viginti stadia persecuti sunt, nihil quicquam de preda rapientes, prius quam victores reversi essent, ut Lucullus jussisset. Tigranes inter primos fuga evasit. Ex exercitu ejus perditum CCCC. cecidisse, equitum paucos effugisse memorantur. Et scripsit traditum fuit a *Strabone Philosopho in libro Historiarum*, (hic idem esse videtur, qui Geographum è) ipsos Romanos puduisse victorie nullo certamine parte, & seipios risisse, quod in objecta mancipia animi fuissent usi. Mithridates majore magnanimitate erga Tigranem victum usus est, quam qua ipse a Tigrahe exceptus fuerat: & mox simul novis copiis conficiendis incubuerunt. A Partho uterque & Lucullus & Tigra-

A. LXX.
684.

Tigranes auxilia petierunt: qui utriusque pollicitus neutri ea misit. Interea Tigranocertam cepit Lucullus a Graecis mercenariis, vel, ut alii, a peregrinis quibusdam, quorum major pars Cilices erant, intra moenia receptus a. Thesauros ibi regio ductus sibi impie: ita ut nihil mirum sit, unde postea tanto in luxu vivere potuerit, ut inde *Naxos* *108* nomine fuerit notatus b. Militibus urbem diripiendam dedit: ubi praeter alias res pretiosas, octo milia talentorum in pecunia signata fuerunt inventa. Militibus singulis praeterea octingentas drachmas in de preda dedit. Et iunio opere a iustitia & humanitatis huc celebratur Lucullus; quae plurimos barbarorum ipsi adiunxit. Idem facere conatus fuerat *Gordyenerum* Rex *Zarbisus*: sed, antequam advenisset Lucullus, cum uxore & liberis necatus fuit. Splendidum ei funus apparavit Lucullus: nec immerito, cum ingentem vim pecuniae, aurique & argenti, frumenti praeterea maximam copiam in thesauris ejus invenisset. Quo jure autem haec accepit Lucullus, & an haereditas haberet Zarbisus, quibus ea ablata sint, nescio: hoc certe in eo laudatum fuit, quod ita, ne terentio quidem ex arario accepto, bellum belli proventibus aluerit d. Sed expeditionem Parthicam omisit

a *Disfragement*. l. 35. b *Plur. Lucull.* p. m. 538. c *Philippicor.* 480000. d *Plur.* 190. e *Pl.* p. m. 222. d *Plur. Nid.*

sit Lucullus, quod contumacibus militibus uteretur: & in Tigranem exercitum movit, media jam aestate, cum antea propter frigus horum fines invadere non potuisset: sed a barbarorum equitatu male acceptus est a. Videtur tamen, idque dicit Plutarchus b, aliquoties hostes fuisse cum ad *Araxatam* regium Tigranis pervenerit. Ibi ei demum cum exercitu Tigranes occurrit, & statim acie victus est, cum etiam Mithridates Ponticus scedam iugum cepisset, ne primum quidem Romanorum militum elanorem sustinens. Sed *Araxata* capere non potuit Romanus Imperator, quod sub equinoestio autumnali milites in illis tractibus montuosis frigus non ferentes, seditionem excitarent c. Ergo itinere in metidiem converso *Nisibis* (*Sibis* mendose apud Plutarchum legitur) *Mesopotamiam* urbem celebrem expugnavit initio hyemis per totam aestatem frustra tentatum: atque ibi multis thesauris inventis hyemavit d. Sed jam fortuna, quae hactenus mirum in modum ceptis Luculli favorat, eum desistere coepit. Nam & milites molestissime militiam invictissimi tolerabant, & Romae Tribuni plebis, & Praetor *L. Quinctius* in concionibus sub Lucillum proindebant, quasi imperii pecuniaeque cupiditate bellum duceret. Et omnium vehementissima in eum invehebatur e. Clodius ille uxoris Luculli frater, qui moribus erat turpissimus, & de

a *Diod.* l. 5. b *Ibid.* p. 573. c *Plur.* p. 514. d *Dio* l. d. e *Plur.* p. 515. *Diod.* l.

ejus capitalibus cum Cicerone inimicis aliisque probis suo loco dicemus; hic enim, exercitu Luculli per nefandum scelus sollicitato, illinc Romam fugerat.

S. 10.

*Solis Ill.
Alicis
ulteriori
narratio.*

S. X. Es continuator fuisset in Imperatore in suum exercitum, nisi eo tempore primum *Fabius*, qui regionibus devictus a *Luculo* Praefectus erat, Theacum maxime, qui in exercitu Romano militabat, & servorum, quos in castris habebat, prodicione fuisset victus. Et perissent omnes in uno praelio, nisi, postquam *Mithridates* lapide esset ictus (nam ipse, licet septuagenario major, pugnerat) a pugna cessante ejus milites *Fabio* in tutum locum se recipiendi spatium dedissent. *Fabio* deinde in *Gabiris* oblesso subvenit *Triarius*, cujus metu recessit *Mithridates*: quem tamen in *Coomagenis* fugientem insecutus *Triarius* pra-

A. U. 686. lio vicit. Verum anno sequente *Mithridates* castris *Triatio* oppositis omnibus modis eum, antequam *Lucullus* adveniret, ad praelium irritare contendit: cumque nihil proficeret, castram, in quo Romanorum impedimenta servabantur, obsedit. Ergo *Triarius* a militibus coactus aciem intruxit, (*Appianus* dicit, illum absente *Lucullo* depugnare voluisse, sed major fides *Dioni*, licet paulo juniori, adhibenda videtur) & infeliciter adeo pugnavit, ut omnes Romani occisione occidendi fuerint, nisi unus ex illis, qui con-

consilio ad hostes transfugerat, grave vulnus *Mithridati*, cujus colloquium se experere simulaverat, intulisset. Et hic quidem in ipso scinore exilus est: sed tamen, barbaris subito casu perturbatis, Romanorum plurimi perniciem evitarunt. *Mithridates* collecto animo exercitum ad castra Romanorum admovit: eaque jam deserta reperit. Et licet hoc modo exercitus reliquus evasissent, tanta tamen strages Romanorum fuit, ut inter eadem viginti quatuor Tribuni, centum quinquaginta centuriones reperti fuisse dicantur: quem numerum haud temere in Asia Romanorum clade desideratum invenias. Interim in *Asiam* advenerat *Acilius* Consul, quod *Lucullus* ab inimicis suis in Senatu protracti ultra iustum tempus imperii accusaretur: atque ita Senatum imperii diurnitati modum statuendum esse veteri exemplo putavisset. Huic *Lucullus* partem militum tradidit: partem, qui jam stipendiis confecti erant, dimisit: ita ut *Lucullus* aliam expeditionem, quod meditabatur, contra *Tigranem* suscipere non potuerit. Plurimum autem in tota hac expeditione *Lucullo* obsistit quod se exofum militibus reddidisset, dum ipse in congressibus esset difficilis, in exigendis operibus militaribus morosus, in periculis irrogandis inexorabilis: & omnino militum animos ad eomitatem, aut praemiorum distributionem sibi

sibi conciliare nesciret: cum ipse præter
 ceteros se communem militibus exhibere
 debuisset, quod per duas hyemes aut in
 hostico eos hyemare, aut apud socios
 sub dio esse fecisset. His discordiis dum
 Romani laborant, Mithridates prope
 totum suum regnum recepit: cum nec Ac-
 cilius, quæ ipsi excepta essent, defenderet:
 neque Lucullus ei obstaret, quod Acilium
 prope jam adesse causaretur. Neque et-
 iam *Marcus* anni prioris Consul Lucul-
 lo auxilium tulit, cuiusmodi obtendens,
 quod milites se sequi nolissent. Imois
 odio Luculli Clodium rei navali præfecit:
 Ita ut facile coivis videre liceat, quantum
 jam tum a peccatis moribus desciverint Ro-
 mani, cum privatorum & odium & lu-
 zus passim occasionebus Republicam bene
 gerendi anteponerentur. Atque ita Lu-
 culli ductu finis huic bello imponi non
 potuit (hect & ipse & Murena de hoc Rege
 triumphaverunt) cum interim etiam a-
 liis turbis Respublica agitaretur: nam il-
 lud intelligens Mithridates & proprium
 suum regnum minivit, & Cappadociam
 in se invasit. Ita ut demum tertium bel-
 lum cum Mithridate gerendum Cn. Pom-
 pejo mandaretur. Verum de eo in narra-
 tione aliam partem a Pompejo in Orien-
 te gestarum dicturi sumus: nam nimum
 jam harum rerum series nos evexit ultra
 ea tempora quibus bellum civile inter
 Marium & Sullam est exortum.

CA-

a Glt. pro L. Lucull. c. 47

CAPUT TERTIUM.

Bellum civile Marii & Sullæ.

§. I. **C**um bellum sociale adeo jam §. 1. *Græ-*
 Rempublicam attulisset, ut go belli-
 nulla gravior clades ei obvenire posse vide-
 retur, longe tamen perniciosus fuit bel-
 lum civile, quod inter partem Marii &
 Sullæ gestum fuit. Patet illud præci-
 pue, si consideremus non tantum quan-
 tum sanguinis ejus occasione filium sit,
 verum etiam, hoc bellum exemplum fuisse,
 ad quod postea duo alia bella civilia
 (nam minora hic omittimus) sunt gesta,
 quibus tandem Respublica plane deleta
 est, & in unius hominis potestatem con-
 cessit. Causa belli fuit, præter haren-
 dam morum & totius Republicæ cor-
 ruptionem (cujus rei memorandam est exem-
 plum, quod A. U. 664. *A. Scipio*
Afelia Prætor Urbanus in foro sacrum
 interfecit *a* a freneratoribus, quod se-
 cundum debitores jus dixisset, ut *alios ex*
vetari lege dissolverentur) præter eam cor-
 ruptionem, dico, causa præcipua fuit
 duorum hominum impotens animus, nec
 in secundo gradu consistere, nec facium
 dominandi ferre sciens. Nam Marius cum
 optimatibus omnibus, tum speciebus Sul-
 læ iratus erat, & erat hic ex nobilissima
 illa *Corneliorum* gente) ipse humiliter ad-

Liv. epist. 74. Val. Max. L. 12. c. 10. App.
 Civ. Lib. 2. 382.

modum loco oriundus a. Et quomodo in optimates animatus fuerit iam diximus, cum de rebus ejus adversus Jugurtham gestis sumus locuti b. Sulle præterea ex propria causa jam dudum iratus erat Marius; quod, cum Quiritor Marii bello adversus Jugurtham Sulla fuisset, gloriam istius belli confecti magnam partem sibi vindicasset; quoniam ipse a Boccho Rege Jugurtham traditum acceperat; ejusque rei memoriam signis aureis in Capitolio dedicatis conservaverat c. Et idem bello Cimbrico legatus Marii re optime gesta invidiam Imperatoris sui accenderat d. Citiusque discordia inter hos duos in nervum erupisset, nisi validissima illa sociorum Italicorum rebellio domi pacem, licet simulatam, tam diu conservasset. Verum nondum composito plane bello sociali, Anno Urbis sexcentesimo sexagesimo quinto e, *Sulpicius Rufus* Tribunus plebis, vir disertus, acer; opibus, gratia, amicitia, vigore ingenii atque animi celeberrimus e, & qui antea optimis artibus famam sibi quaesiverat, quasi pingeret eum virtutum suarum, subito pravus ac præceps Republicanam turbare coepit, legesque plures ferre; que tamen an omnes perniciose fuerint, dubito. Nam, quid

a Vid. *Juvén. Sat. VIII. v. 249.* b *L. VI. §. 3. segg. c Plin. Mariop. 424. d Sulla p. 452. Vid. Vaill. G. *Cornel. num. 82.* d *Ibid. c Vel. Par. L. II. c. 18. f. 2. f. com. ad Or. L. pro C. Cera. p. 957. ed. Grav.**

quid æquius ea promulgatione, ut *extolletur*, quibus causam dicere non licuisset, revocarentur a? Et ipse Cicero acerrimus optimatum fautor, doctæ etiam de hac causa loqui videtur b, siquidem *libri ad Herennium* Ciceronem auctiorem habeant; de quibus jam olim dubitatum fuit c. Et etiam referenda videtur lex, *ne Senator supra duo milia denariorum æris alieni contraheret*. Hanc tamen maxime infregerat *Sulpicius*, cum moriens CCCM. denariorum t æris alieni reliquisse dicitur d. Perniciosior fuisse videtur lex, qua tulit, ut *novi cives & libertini*, qui in quatuor tribus urbanas erant conjecti per eorum tribus distribuerentur, & in eis suffragium ferrent; et nam ita veterum civium in suffragiis ferendis auctoritas quammaxime minuebatur. Eoque prætexto libertinis & ingulianis palam jus civitatis vendidisse ferunt, mensa ad diminuerandam pecuniam in foro posita f. Habebat autem, dum hæc moliretur, satellum tria milia ex juventute equestris, quos *Antifannum* nominabat. Quæ omnia arbitratu Marii agere, nec immerito, videbatur. Consules, ut gliscenti malo obviam irent, ferias in multos dies indicunt, ne ita comitia de his rebus haberi possent. Sed eas nihil moratus *Sulpicius* tumultum excitat, quo

a *Liv. epist. 77. b ad Heronn. L. II. cap. 28. c Vid. Voss. *de Reip. Crat. L. I. c. 11. f. 90000. flor. d Plin. Sulla p. m. 456. e Afon. l. d. Liv. epist. 77. App. Al. Civ. L. I. m. 383. f Plin. A. l.**

Pompeii Consulis filius est interfecit.
 Quod autem maxime incendium hoc au-
 xit, fuit lex ab eodem Sulpicio lata,
 ut *C. Manio extra arduum bellum cum Mi-
 thridate & Asia provincia decerneretur*.
 Nam ita Sulla spes luculentissimi trium-
 phi, tummarum divitiarum, immor-
 talis gloriae adinebatur: quae omnia in
 aduersarium suum in senili corpore am-
 bitionem immanem alentem transfere-
 bantur.

§. II. Sulla his rebus intellectis statim
 quidem armis decernere cupiebat; mili-
 tum tamen antea voluntatem sibi explo-
 randam censuit: quos etiam quaestuosam
 aduersus Mithridatem expeditionem ar-
 dentibus votis expetere certus erat. Et
 non tantum bono animo esse Sullam mi-
 lites iusserunt: verum etiam Tribunos a
 Mario missos, qui exortum ab eo ab-
 ducerent, lapidibus obruerunt. Marius
 vicissim in Urbe amicos Sulle trucidauit,
 & bona eorum diripuit. Tamen Se-
 natus, quamquam iam sui juris non es-
 set, legatos misit ad Sullam Praetores
 duos, qui eum procedere vetarent: sed
 hi spoliati insignibus, sibi non posse se-
 ditionem nunciant. Aliis iterum lega-
 tis a Senatu missis, qui Senatum ipsi fa-
 ctis scitum esse pollicerentur, promisit
 se loco, ubi erat, (erat ad quintum ab
 Urbe lapidem) castra esse positurum.
 Sed vix illi discesserant, quin insecto exer-
 cita insecutus Urbem diuiso agmine in-
 trat:

erat: cumque missilibus e tectis arceretur
 ignem is injici iubet, ipse primus face
 ardenti flammam subiciens: qui ipse ani-
 mo plane ita obsecrato, amicis an ini-
 micis danonum inferret, jam ulterius
 non discernebat. Mariam trepidi armati
 Sullanis occurrunt: & tum primum me-
 dia Urbe signis collatis dimicatum est.
 Tandem Martiani, servis frustra per edi-
 cum ad libertatem vocatis, Urbe ex-
 pelluntur. Postridie Sulla cum collega
 suo Pompejo concionem advoctat, ea-
 que, quae fecerat, coactum se facisse di-
 cit: revocandum autem iam esse ve-
 terem morem, ne quid injussa Senatus
 ad Populum ferretur. Comitibus etiam
 non tributa, sed ex commentariis Servii
 Regis centuriata esse habenda: (nam in
 tributis comitiis omnem viam penez ple-
 bem fuisse jam antea dictum est) & ac-
 cisa multis aliis modis plebis & Tribu-
 norum ejus potentia, trecentos ex omni
 optimatum numero in Senatum allegat,
 abrogatis antea omnibus Sulpicii actis,
 quae quidem ferias illas a Consulibus in-
 dictas secuta essent. Inde hostibus suis,
 Mario praecipue Sulpicioque, & duode-
 cim Senatoribus aqua & igni interdici cu-
 rat, bonis eorum publicatis, & pretio in
 caput Marii constituto: ingratis sane,
 cum paulo ante tumulu a Sulpicio con-
 citato a Mario, cuius potestati se permul-
 serat, invito quidem Sulpicio, dimissus
 fuisset: qua injuria jam statim Sulla &
 Popu-

Populi & Senatus animum a se averte
 a. Et P. Sulpicius quidem, cum in qua-
 dam villa, vel, ut alii s., in paludibus
 Laurentium lateret, insidio servi sui re-
 trachus & occisus est. Servus, ut præ-
 mium promissum indici haberet, manu
 missus est; & mox ob scelus prodicti do-
 mini de faxo deiectus. Marius solus pro-
 fugit Ostiam; ibique navem conscendit:
 cum filius ejus patri cognominis in Africam
 iam profectus esset d. Tempestate
 autem factus Marius Cerejos appulit;
 ubi a bubaleis quibusdam est monitus,
 ut se quam celestime inde proriperet,
 modo enim conspectos ille fuisse equi-
 tes, qui eum persequerentur. Ergo in
 profundam sylvam se conjecit; ibique
 arumnosum in modum pernoctavit: ita
 ut merito *acerbissimam* ejus fugam vocet
 Cic. *de Orat. III. 2*. Postero die, cum fa-
 me premeretur, e larebris prospens se-
 cundum litus perrexit Minturnas; cum-
 que inde vix horæ itinere abesset, con-
 spicua ala equitum simul duas naves o-
 neratas juxta liras navigantes Marius
 conspexit: in quarum alteram vix duo-
 rum servorum ope subnixus evasit. Nam
 mox aderant equites, qui Marium repe-
 rebant: quod quidem a nautis negatum
 est; sed illi tamen paulo post Marium
 morient, ut corporis curandi causa in
 terram exiret: quod cum ille fecisset,
 nihil tale cogitantem in litore desituit.

Hinc

a Plut. Sulla p. 457. f. b Vell. Patenc. L. II.
 c. 19. c Liv. epist. 77. d Plut. Marioc. 128.

Hinc per paludes profundas in rugurio-
 lum tenis eas incoleatis irrepsit a: a quo
 quidem in loco quodam paludis depressio-
 re occultatus est: sed adventantibus mox
 quibusdam a Terracina equitibus ab eo-
 dem sene metu periculo proditus est. A
 Minturnensibus Marius in custodiam ma-
 lieris private est traditus; dom. quid si-
 bi faciendum esset, deliberant. Quod tan-
 dem eo rediit, ut interendum sibi esse
 Marium censerent s. Verum missus ad
 eum occidendum eques gente Gallus vel
 Cimber adoo. & voce & vultu Marii; &
 ut videtur, recordatione cladis genti suæ
 illata turbatus est e, ut se abjecto ente fo-
 ras proriperet, non posse se occidere Ma-
 rium, clamitans d. Hic super omnes; &
 miseratione viri maximi, Italix quondam
 conservatoris, cepit; ita ut cum incolu-
 mem ad mare deduxerint, & viatico at-
 que vecte instructum impulerint in na-
 vem publicam. At ille, assuetus in Æ-
 thopia insula privignum *Graculum*, ami-
 cosque alios, cursum in Africam direxit;
 & prope Carthagineum appulit e. Obte-
 nebat Africam eo tempore Prætor C. *Jen-
 stinus*, qui confestim provincia sua abstin-
 gere Marium jussit. Sed paulo post demum
 Marius filius hic ad patrem accessit; qui
 apud Numidix Regem *Hierosalem* lue-
 rat specie honoris detentus: sed evaserat

I 3 mu-

a Juven. X. v. 276. b Plut. Marioc. 458.
 c Vell. Patenc. L. II. c. 19. d Liv. epist. 77. Val.
 Max. L. II. c. X. n. 4. Appian. Alex. Civ. L. I.
 n. 376. e Luce. Aug. L. II. v. 83. seg.

amliculæ eujusdam auxilio ejus amore capte, quæ ex regis pollicibus erat, vix equites ad eos persequendum a Rege missos elapsus in insulam *Corinam* non procul a continente distitam a. Interea Sulla hæcenus vindicta, quam sumperat, contentus porro a vi abstinuit, tatus præsidio exercitus, quem ex Senatusconsulto ad bellum *Mithridaticum* acceperat. Ne autem collegæ *Sulla* *Q. Pompejus* interea periclitaretur, Italia ei cum exercitu, quem habebat *Cn. Pompejus* Proconsul (Magni pater) a Populo decreta est. Tulit id ægerime *Cicero*; tanquam privatus tamen Quinto cessit. Sed hic paulo post a militibus occisus est, indigne quidem ferente, aut indignationem simulante *Cn. Pompejus*; sed imperium pristinum statim retinente. Sulla vero, qui se non satis tuto in Urbe versari posse credebat, in *Asiam* ad exercitum profectus est; nam reipia senserat, Populi animos offensos esse, cum candidato *tororis* *Sulle* filio *Natio*, licet avunculi commendatione subnixo, magistratum negasset. Antequam vero proficisceretur, Consulem creavit *L. Cornelium Cinnam*, qui, licet *Sulle* gentilis, adversarium tamen partium erat, sed iurjurando prius & devotionibus in suas partes adactum. At vix profectus erat *Sulla*, quia tum ex Tribunus plebis accusatorum ei subornaverit

a *Plut. Mario* p. 429. b *Appian. Civ. L. 1. n. 388.* c *Vid. Vell. Patere. L. 11. c. 20. & Pl. Silius p. 478.* d *Plut. Sullap. 478.*

rit *Cinna*; qui mox etiam novis civibus pollicitus est, se esse in omnibus tribubus distributurum a; fuitque suspicio, eum trecentis talenta susceptum corruptum fuisse. Opposuit se ei alter Consul *Cn. Octavius*, & *Cinnam* frustra servos ad pileum vocantem Urbe excedere coegit. Hinc ex auctoritate Senatus Consulatus abrogatus est; eique successus est *L. Cornelius Merula* *Flamen Dialis*, sive *Sacerdos Jovis*, venerandum apud Romanos nomen. Inde dum *Cinna* totus est in sollicitandis Campanis, Consules Urbem inveniunt; & summa industria bellum parant. *Cn. etiam Pompejum* Proconsulem exercitum adversus socialis belli reliquias ad mare superum habentem prope ad auxilium patriæ revocant. Nec defuit sibi *Cinna*: sed ipse largitionis exercitum, qui ad *Nolam* erat, corruptum in partes suas traduxit; & Consulatus insignibus resumptis, ipsoque *Mario* cum aliis exsulis revocato ex sociis, vel novis civibus triginta legionum numerum complevit.

§. III. Circa idem tempus *Marius* in portum *Herrutiae* *Talmonem* invehit & paucis diebus idoneum exercitum contrahit, plurimis ad nomen celeberrimi Imperatoris confluentibus. Verum licet *Cinna*, cui se cupide junxerat *Marius*, quod cum *Sulle* spectum sciret, tum Proconsulem appellasset missis ejus magistratus insignibus; tamen sordidatus & equali-

L. §. das,

a *Vellej. loc. prox. cit. † 180000.* b *Plinij.* c *App. Alex. Civ. L. n. 389.* d *Plut. Mario p. 429.*

dus, eodemque habitu, quo ab Urbe
 profugerat, iniecit, horrendam iram a-
 nimo volvens: & nisi eadem ac sangui-
 nem spirans. Tres inde simul exercitus
 Romam admoveant, quibus, præter
 Marium, *Carbo*, *Sinna* & *Serranus*
 præerant; & occupata Ostia, aliisque lo-
 cis vicinis Urbem comineatibus inter-
 cludere cœperunt. *Octavius* interea in
 Urbe sincere quidem, sed Imperite Rem-
 publicam administrabat: cujus rei exem-
 plum dicam; quod, cum moneretur, ut
 servos manumitteret, *se ea civitate ser-
 vos demanuum*, quæ leges defendens *Ma-
 rium arebat*, negaverit. Verum *Metel-
 lum*, qui reliquias socialis belli contra
 Samnites administrabat, revocatum Con-
 sules; at dum illo cunctatur Samnitium
 postulata admittere, *Marius* quicquid pe-
 tabant pollicendo eos in suas partes per-
 traxit. Et eodem fere tempore in Ur-
 bem admissus fuit *Ap. Claudius* tribuno
 militum, cui Janiculi custodia mandata
 erat, eum recipiente. Sed tum qui-
 dem & *Marius* & *Cinna*, qui etiam in-
 superant, repulsi sunt. Verum cum quo-
 tidie & servitiorum pars magna, & im-
 plebis famem metuens ad *Marium* tran-
 sisset, *Sabatus* iterum legatos de pace ad
Cinnam misit: & mox etiam alios,
 qui cum eo, ut cum Consule agerent,
 illud tantum petentes, ut *inirepua ando*
caveret, se a *caibus* temperatum esse.
Cinna jurare quidem recusavit; ceterum
 satis

satis benigne legatis respondit. At *Ma-
 rius*, qui tacitus *Cinna* adibat, vultus
 tristitia satis animi fœvitas declarabat;
 urbanque intrare sibi licitum non esse
 dicebat, nisi lege ei exilium abrogatum
 esset. Verum egregius legum observator,
 statim ac tres vel quatuor tribus iustri-
 gium tulissent, Urbem intravit: ac mo-
 per dilectos suos, quos circa se habe-
 bat (*Dardani* & *vocabant*, vel *Dardani*;
 nescio an a *Populis* quibusdam Illyrici,
 qui alii *Perthi* dicuntur) obvium quœ-
 vis interfecit. Et idonea causa aliquem
 interficiendi istis fœvitis ministris, erat,
 si salutaris *Marius* non resalutasset, quæ-
 admodum ita *Q. Ancharius* vir Præto-
 rius sub ejus oculis interfectus est. Et
 nihil illa victoria fuisse crudelius, nisi
 mox *Sullana* eam esset consecuta: Igitur
 cum alius exus est *Octavius*, vir le-
 nissimi animi: & ejus primum Consulis
 caput pro rostris est expositum. Et *Cin-
 na* quidem fœvitis multo jam sanguine
 effusus tabescebat: sed *Mario* quotidie
 fœtis sanguinis augebatur. Itaque nullo
 prorsus, neque *Deorum*, neque homi-
 num respectu fœellitex ejus passim se
 viebant: occisorumque capita pro rostris
 spectaculo exponebantur; quod primum
 in *Octavii* capite, ut dixi, factum fuit:
 &, in *M. Antonii* oratorum ejus ætatis
 I. 4. diser.

a *Plin. l. 9. cap. d. b. Plin. l. 9. p. 431. c. C. C.*
Fam. v. 9. Plin. H. N. ll. c. 22. d. Vell. l. 1.
Il. cap. 22. Lucan. l. ll. v. 98. seg. e. A. J. A.
n. 393.

infestissimi, (Vide Cicero. de Cl. Orat. 36. seq.) quique A. U. 694. Consul, anno vero 696. Censor fuerat, factum esse indignatur Cicero a; parum cogitans, eandem se sortem manere: & quidem cum a M. Antonio hujus nepote proscriptus esset. Merula a Cinna abdicato coactus in eicis venis ipsa Deorum altaria (Flaminem Dialem fuisse diximus) cuore suo perfudit b. Post quem Flaminium illud vacavit ad annum Urbis 743. e nam Julius Caesar, quem Flaminem Dialem destinatum dicit Suetonius d., antequam inauguraretur a Sulla videtur esse dejectus: e vel, Sulla ei clam advertebant, plane non obtinuit, ut Plutarchus tradit f. Nec vacat recensere alios, (C. & L. Casares, Crassus patrem & filium, Rabirum & Numerium per forum unciis carnisicum tractos g) nisi quod Q. Catulum, cui confecti belli Cimbrici gloria cum Mario communis erat, (sed ex Cujus glorie emulatione odium maxime Marti meruerat h) silentio praterire non possum. Nam etiam hunc, licet amici deprecarentur, neque incolentem fortunam, sed exilium & fugam i; mori iussit. Inclusit se Catulus cubiculo recentis calce illito, ibique exitiali haustu spiritu expiravit. Florus k i. 7. 27. 29. cum

a De Orat. L. III. c. 3. b Flor. L. III. c. 11. c Vid. Dion. L. 54. f. d Jul. ini. e Vid. Cl. Eurmman. ad Vollej. L. II. c. 43. f Jul. Cas. p. m. 707. g Flor. L. III. c. 21. h Vid. Vid. Supr. L. VII. c. 7. i A. C. C. Tusc. Quæst. L. V. c. 19. i h. de Orat. L. III. c. 3. k L. III. c. 21.

eum ignis haustu se Indidiorum inimicorum extemille dicit. Plurimum quoque cades & rapine committuntur ab istis Bardiis militibus ac servis; qui & obvias passim sternebant; & in domos irrumpeudo prædas inde egerebant a; donec ipse Cinna & Sertorius eos per quietem Gallico milite cinctos ad unum omnes confodere fecerunt. Nec usatum est a cadibus ante quam Sulla, confecto bello Mithridatico, cum legionibus adesse nunciaretur. Ita ut merito Plutarchus, de Mario, ut de flagello Dei in Romanos; loquatur b.

§. IV. Ergo septimum consulatum iniussime comitis ullis Maius cum Cinna secundum Consule; & ipsis statim Kalendis Januariis Lælius quendam Senatorem de saxo deiecit c. Vellejus Paternus d. Sex. Lucillum vocat, & Tribunum plebis anni precedentis: non enim potest, ut multi, de diversis personis agi. Sed hinc Sullam adesse cum victore exercitu, teque ipsi cum collecticia & seditionis manu imparem esse cogitans curatum oneri succubuit. Vigilique evitandis adimpeffivam temulentiam se convertit. De morte tamen ejus auctores variant. Pub. Annius Philotophus Marti familiaris, cum metu futuri & pondere presentis in latere dolorem, Nervitum vocant, incidisse refert. Alii sponte & in eadem vitam brevissime narravit. Quidam plane ad infantiam præ-

§. 4. Mar-
rii septi-
mus
consula-
tus
C.
fuit.
A. U.
667.

a App. Cl. L. II. 395. b Flor. de Romanis. v. d. p. 553. c Flor. de. d. h. II. c. 29.

ambitione redactum voluit. Quidquid sit, certum est, fortunæ inclinationem, aut ejus inclinanda metum ipsi exitio fuisse. Nec etiam de die mortis ejus certum est; nisi quod primo septimi consularis mensis mortuum constat. Suffectus est ei *L. Valerius Flaccus*, alius ab illo *Flaccus*, qui A. U. 696. cum *M. Antonio* Censor fuerat; & qui hoc anno 697. Princeps Senatus lectus est. Hic legem tulit turpissimam, ut dicit *Vellejus*, a qua jussit, ut debitoribus suis creditores quadrantem solverent; siue quartam partem pro sorte tota &c. Alia etiam lex nummaria eodem anno lata est a Pratore *Mario Urvidiano* &c. (*Marii* senioris fratris adoptione filius erat &) sed quid ea factum fuerit, vix patet; nisi quod ex collatione locorum ex *Cicerone* & *Plinio* & citatorum colligi videretur, aliquid tum de pondere, tum de puritate metalli constitutum fuisse: cum *Cicero* dicat, *nummum illis temporibus ita jactatum fuisse, ut nemo possit scire, quid haberet*. Verba, quæ nuper regno vicinio quadrato potuissent.

§. V. Ut veto solus in Urbe & Italia dominaretur *Cinna*, *Flaccum* collegam in Asiam cum duabus legionibus, ut *Sulla* succederet, misit; quemadmodum capite præc. §. 5. vidimus f. ubi etiam diximus.

a *L. l. c. 23* b *Id. ann. Grævo. de pec. vot. l. IV. c. 5* c *Cic. de Offic. l. 2. id. Id. Cl. P. ræc. ant. hist. cap. 3. p. 98. c. H. p. Nat. l. XXXIII. c. 9.* f *Id. & Vell. l. II. c. 24.*

ximus, a Quæstore suo *Fimbria* fuisse interfectum. Tunc *Cinna* collegam sibi in consulatum, & quidem in biennium adiecit *Cn. Papirium Carbonem*, hominem fœdum & eridelem. Hi duo, ingentem statim belli apparatus fecerunt; & summa quidem, ut in rebus tepidis, celeritate; & eum in clarissimos quoque flagitiose succerent, major Senatus & nobilitatis pars in Græciam ad *Sullam* confugit: ita ut in ejus castris species quædam Senatus haberetur. Accesserat etiam, ut dictum est, *Metella* *Sullæ* uxor cum liberis suppliciter orans, ut patriæ laboranti subveniret. Et sane hoc toto fere tempore, quo *Cinna* & *Carbo* Rempublicam oppræsserunt, nihil magni momenti, nec publicæ, nec privatum gestum est; nisi injurias & oppressiones pro rebus gestis numerare velimus. Delectibus tamen habitis totam Italiam ad bellum concitabant; sed nihilominus per *L. Valerium Flaccum* Senatus Principem & alios, qui concordie studebant, effectum est, ut legati ad *Sullam* de pace mitterentur &c. Et *Cinna* etiam a delectibus cessare jussus, pollicitus quidem est; se in potestate Senatus futurus &c. sed interim peragrata cum collega Italia conscribantur copias, easque in *Liburniam*, tanquam ibi *Sulla* occurrere, traſciunt. Et, quanquam etiam *Sulla* legatis de concordia faciendâ a Senatu suis respondisset, se Senatus

l. 6. 27. tui.

a *Liv. epit. 83.* b *Erv. lib. c. Appian. Civ. l. 2. n. 397.*

si dicto audientem fore, si cives a
Cinna pulsi restituerentur; eaque
conditio Senatui iusta videretur; tamen
per Carbonem factionemque eius, cui
bellum magis conducere videbatur, non
conveniret, effectum est. Jam autem Car-
bo solus Consulatum gerebat, cum Cin-
na ab exercitu suo, quem inasitum coge-
bat naves conscendere, & adversus Sullam
proficisci, interruptus esset; quod qui-
dam Pompeii culpa factum dicunt, qui
sibi ex crimine quodam & calumnia me-
tuens, se cito castris subduxerat: unde ro-
mor pervasit, interfectum a Cinna adole-
scentem esse; & inde Cinna a quodam ma-
nipuli ductore est occisus. Habuerat
quidem Tribunicium plebis comminatio-
nibus territis comitia Consularia Carbo;
sed semel & iterum augures obnunciato
ea in alium diem rescecerant. Miserat
interea aliam ad huc, ut videtur, sa-
stem; nam possent huc etiam ad illud
Sulle responsum, de quo diximus, re-
ferri legationem Sulla, qua se quidem
facile passurum esse nuntiabat, si Respu-
blica salutem inimicis suis concedere vel-
let: ceterum, se nunquam amicum fore
eis, qui talia perpetrassent facinora: ex
quo responso lais patebat, cum de gran-
de occupanda consilia agitare, cum et-
iam sibi omnino omnia, & dignitatem
pristinam, & opes, & sacerdotium, & si
quem alium honorem habuisset, illibata
restit-

a *Plut. Pomp. p. m. 621. b Appian. Civ. L. II. n. 398.*

restitui postularet. Sed hanc legationem, cum
Baundum de monte Cinna & insensitis tur-
bis audivisset; statim ad Sullam reverti
est. Et merito: nam, & Senatusconsultum
erat factum, ut omnes ubique exer-
citus dimitterentur, ut ita iustior adverteret
Sullam causa esset, quem id recusantem
esse, erat certissimum: & ut maioribus
auxiliis, & plurimum favore Carbo suble-
varetur, videtur effecisse, ut libertini in
quinque & triginta tribus distribuerentur
a, cum haec non ea lege Sempronius in
tribu Esquilina omnes, qui servitium
servissent, conjicerentur. Quibus
etiam oppidis Italiae eisdemque obfides
exigere voluit, ut fidem eorum contra
Sullam obligaret; sed consensu Senatus
prohibitus est. Et in Africa etiam praeva-
lebant factio Carbonis & partes Mariani;
cum & *Micellus Pius*, qui portes optima-
tum locutus erat, ibi bellum molens a C.
Fabio Hadriano, cui *Quintus pro Praeto*
Africam obtinebat, pulsus esset. Is autem
Fabius haud diu postea, cum provin-
ciam crudeliter admodum & avare admi-
nistraret; & vitia in praetorio novius ex-
fusisset; nec quartio illi Romae de ea re,
nec in provincia est imbita.

§. VI. At Sulla rebus in Graecia & Asia
compositis, & vectigaliis regionibus,
quod equaliter pendetur, descripto a, in

§. 6. An-
ventus
Sulla in
Italiam.

a *Liv. XLV. c. 15. b Liv. epist. 84. c Cicero
Verr. L. I. c. 27. L. V. c. 26. Liv. epist. 86. Val-
Max. L. IX. c. 10. n. 2. d Cl. pro Flacco c. 15.
e ad Quint. fr. L. I. p. 1.*

Italam trajecit cum exercitu sexaginta
 circiter millium A. U. 670. ubi primus
 Metellus Pius, ille qui Africa pulsus e-
 rat, cum modicis copiis ad eum accessit:
 & paulo post Cn. Pompejus a trium &
 viginti annorum adolefcens, qui postea
 Magnus dictus est. hic privatus difficilli-
 mo tempore exercitum trium legionum
 concipserat: quibus praefuit, & tem-
 optime ducta suo gessit, non latibula
 quaerens; sed lentis itineribus hostes pre-
 mens, licet a tribus duobus, totidemque
 exercitibus urgeatur: ut merito magni
 honores adolescenti haberentur. Et sol-
 libus adventanti de sella assurgere, & ex-
 puit aperite Sulla solebat: veste nemp-
 e capite reducta: nam laciniam toga con-
 tra ventum, antea tum saepe in capite re-
 jiciebant Romanis. Jam potro omnis no-
 bilitas ad Sullam veniebat: ita ut deferra
 prope Urbe in castra iretur. Qui autem
 in Urbe manserant & plebs & proce-
 res, cum se favorem Sullae ingenium nos-
 sent, & atrocium in illum injuriarum sibi
 essent consci, cum Consulibus omnia si-
 mul lumina & avaritiae & industriae, ut
 in tanto periculo par erat, contra Sullam
 parabant: nec fecerunt eos opinio de cru-
 delitate Sullae concepta, cum, praeter ma-
 ximam multitudinem in praetis castrorum,
 a reli-

atelliquis etiam nullam injuriam victor ab-
 stinuerit. Videtur nihilominus, praeter
 eam legationem, quam in ditionem, alios
 adhuc legatos misisse Sulla ad C. Junium
 Norbanum, qui cum L. Cornelio Scipione
 Asiatico eo anno Consul erat, ut de pace
 agerent: Sed, eos a Norbano violatos fuisse
 narravit Livius, ut ex ejus epitoma s-
 liquet. Cum eodem Norbano primum
 omnium signa contulerunt Sulla &
 Metellus Proconules: & victus Norba-
 nus moenibus se Capuae incluserat. Inde
 Sullam de Scipionem inter Cales & Teanum
 de auctoritate Senatus, de suffragiis
 Populi, & de jure civitatis leges inter se
 & conditiones contulisse certum est:
 sed cum res convenire non posset, &
 Sulla castra Scipionis oppugnatus es-
 set, sollicitatus per emissos a Sulla mi-
 lites exercitus Consulis universus signa
 ad Sullam transtulit. Scipio in eos con-
 silii solus cum filio in tabernaculo de-
 prehensus est, quos Sulla incolumes di-
 misit. Et similibus artibus Norbani ex-
 exercitum, sed frustra, tentavit. In Consulium
 copia quotidie augebantur, cum ab
 ultima Italia, & Gallia etiam Cispadana
 eo confluere milites. Eodem hoc tem-
 pore Capitolium, incertum cujus culpa
 incensum, conflagravit.

§. VII. Anno Urbis sexcentesimo septua-
 gesimo

671. Ma-
 rii 70.

a Plin. Pene, p. m. 621. b Liv. epit. 85.
 c Cic. pro lege Manil. c. 10. d Cic. Phil. 7. c.
 10. e Plin. Praep. p. m. 622. f Praep. post. 70.
 g Boet. Sall. fragm. L. V. Hist. l. VII. Lips. de am-
 phit. c. 70. g Liv. epit. 85. h App. Al. Civ.
 L. 1. c. 199.

a Id. nu. 401. b Plin. Sull. p. 469. c Cic.
 Phil. XII. c. 11. d Liv. de epit. 85. e Appian.
 n. 402. Vell. Par. L. II. c. 25. f App. Civ. L. I.
 m. 402. August. de Civ. D. II. 34.

gelimo primo Consulibus per vim facti sunt
G. Marius Marii sextum Consulibus filius
 & *C. Papirius* Carbo III. Hic Marius an-
 nos circiter viginti quinque, aut viginti
 sex habuisse videtur: & ab *Appiano* per-
 errorem cum *G.* vel *M. Mario Gratidiano*,
 qui hoc anno iterum Prator fuit, confan-
 ditur: de qua re vide erudite differen-
 tem magnam Magistrum meum *Jacobum*
Perizonium, loco jam antea ad margi-
 nem adscripto. *Livius* quidem, hunc
Marium ante annum vigesimum aetatis
 Consulatum factum dicit: sed vel ipse, vel
 qui periochas libris ejus addidit, aut fal-
 sus fuisse, aut corruptus esse videtur: cum
 etiam *Auctor de viis illustribus* annos
 ipsi viginti quinque tribuat. Eo anno
 prima venit, ad *Ælis* fluvium, qui *Uenturiam*
 a *Piceno* separat, acerrime confli-
 xerunt *Metellus* & *Carinus* Carbonis lega-
 tus: *Metellus* quoque, qui succubnerat,
 adsecutus *Carbo* obsidebat, cum cognovit
 collegam *Marium* magno prelio ad *Sa-*
ropotum fuisse victum. Locus hic fuit
Lati circa *Sigintiam*, ut dicit *Plutarchus*
 ubi magnis quidem animis concussum
 est: venit, cum in ipsa pugna quinque co-
 hortis & duarum signis obiectis ad *Sul-*
lam transiissent, plane victi *Mariani* fa-
 gam *Praneste* arripunt. *Pranestini* vero
 primos quidem intramiserunt: at vetiti,
 ne victores simul cum victis irumpentent,

por-

portas clauderunt; *Marium* quoque demisso
 sine subdudxerunt in moenia. Igitur eor-
 um, qui exclusi erant, magna cedes est
 facta; præcipue *Samnitium*; quibus, ut
 perpetuis *Romani* nominis hostibus *Sulla*
 parci vetuit. Urbem *Praneste* *Sullæ* jussu
 obedit *Q. Lucius* *Ofella*; qui ex *Mari-*
ana factione anno præcedente Prator ad
Sullam transfugerat. Nam hoc verius
 videtur, quam, quod dicit *Appianus*, eum
 tum adhuc Equitem *Romanum* fuisse;
 & *Sullæ* jussu postea occisum, quod
 ante *Quæsturam* & *Præturam* Consulatum
 contra leges peteret. *Marius* autem rebus
 desperatis, ne inimicos sibi suspectos res-
 linqueret, ad *Damaspum* Prætorem *Ur-*
banum (*L. Junius* *Brutus* *Damaspum*)
 diebatur, ita ut male *Schoegius* ad *Velle-*
jum *Paterculum* *L. II. cap. 26.* *Appianum*
 culpet, quod *Brutus* hic Prætorem re-
 censeat) mittit, jubens, ut convocato Sen-
 natu inimicorum præcipuos interficeret.
 Et diligenter Consulibus mandata pariter
Damaspus interfecitque *L. Demetrius*,
 & *Q. Sexulani* *Pontificem* *Maximum*,
 qui, temperantis prædictæque spectem,
 ante simulacrum *Vestæ* trucidatus est.
 Divini humanique juris auctorum cele-
 berrimum cum vocat *Vellejus*. Perisse
 quoque *P. Antistius*, vir *Ædiliticus*,
 inter *Cn. Pompei* & *C. Cæsar* *Præ-*
 torius

a *Vid. Vell. ad Vellej. L. II. c. 26.* b *animam.*
 c *Hist. c. 3. p. 98. seq. c Vell. Patere. L. II.*
 c. 26. d *Sullæ, m. 469.*

a *Vell. Pat. 26. c. 27. b Cio. L. II. 475. c Cio.*
 de N. D. L. III. t. 32. c *pro S. Rosc. Am. c. 12.*
 Liv. 47. 86. d *L. II. c. 26. e Plut. Pomp. p. m.*
 620. seq. Cio. de cl. or. c. 90.

torius frater patruelis Cn. Carbonis tertium Consulis a: & ut videtur, alii. Interea Sulla cum exercitu Urbem Romanam ingressus est: & continuo inimicorum suorum bona h. s. s. subiecit, *se inimicorum suorum improbitate castrum id facere*, conquestus. Sed mox rebus, ut tempus sinebat, ordinatis ad profligandas bellii reliquias Clusium contendit: dum Duces sui hinc inde varias clades inimicis suis inferrent. Et ipse apud Clusium dubio eventu cum Carbone per integrum diem pugnavit: & paulo post ex insidiis, quae Carinatis Carbo mittebat, duo ferme milia cecidit. Et Pompejus octo legiones (nimis quidem hic numerus videtur) ad Marium obsidione Praenestina eximendum a Carbone, duce quodam Marcio, missis multis caesis dispersit. Ipse etiam Sulla auxilia sociorum ad Marium liberandum tendentia transitu angustiis, per quas solas aditus patebat, prohibuit: neque postea etiam Damasippus a carbone nullus penetrare per eas potuit: & Lucretius praeterea eruptionem tentans intra Praenestina moenia conclusus est. Per eisdem dies Metellus Carbonem & Norbanum acie superavit: & Lucanorum legio sub Albino *cano* militans audita Metelli victoria ad eum transitit, invito quidem suo ductore. Sed hic tamen paulo post impunitatem a Sulla: pactus, si memorabile aliquod facinus edidisset, lega-

tes.

a Cl. Perizon. anim. hist. t. 3. p. 96. b App. Al. Civ. L. I. n. 404. c Appian. d. l. n. 405.

ros Norbani, aliosque duces Carbonianos ad convivium vocatos (Norbani, licet invitatus, non venerat) C. Apulum & Flavium Fimbriam trucidavit. Norbanus nemini potro fidens in Rhodum aufugit: ibique paulo post, Rhodius, an Sulla expectanti eum traheret, deliberrantibus, in medio se foro confixit. Praeterea tota Gallia Cisalpinis ad Metellum defecit: & Lucullus contra alium Nardonium exercitum prospere ad Placentiam pugnavit. Igitur Carbo de ulteriore successu desperans, quanquam magnae adhuc partium vires erant, ignavo animo Consul cum amicis in Africam per fugiam, Executus ejus reliquiae (nam a Pompejo etiam ingenti clade erat imminutus) in suam quique patriam dissiugerunt. Cum vero Duces Matiani & Samnites, (nam metu judiciorum Itali ad bellum excitabantur) Lamponis praecipue atque Postulii Testinus, se Marium obsidione liberare non posse, vidissent, ad ipsam Urbem arma convertunt: cum Telestinus, *evacuandam de laudantque Urbem*, vociferaretur, adiciens, nunquam desueros raptores Italiae libertatis lupos, nisi sylvam, in quam refugere solerent, esse exisitas. Ibiinceps sene de summa rerum ad ipsam portam Collinam certamen factum est. Et inclinatum demum ad vesperam die dextrum Sullae cornu vicit: sinistram ad portas refugit, sed a senioribus, qui custodiam Urbis

a Appian. d. l. 407. b Cic. Offic. L. II. c. 21. c Pell. l. II. c. 27.

his curabant, dimissa cataracta multi oppreſſi ſunt. Reliqui neceſſitate coacti praelium inſtaurant: & poſt primam domique noctis horam aciem hoſtium in fugam vertunt, magna eorum multitudine caſa: inter quos etiam ipſe Teleſinus cecidit. Utrinq; ad quinquaginta milia deſiderata eſſe dicuntur. Captivorum ſupra octo milia fuerunt: quos Sulla, quia maxima pars Sannitum erat, ſagittis conſixit. Teleſini, Marci, Caſinatſis capta abſciſſa obſeſſe Sulla iuſſit oſtendi. Tam omni deſenſionis ulteriori ſpe abſecta Marius per cuniculum erumpere tentavit: ſed fruſtra, licet de mortis ejus genere non conſentiant auctores. Sunt, qui ſua manu, ſunt, qui concurrentem ſcib; cum minore fratre Teleſino una obſeſſo & erumpente occiſiſſe prodiderunt. In ejus caput adſe relatum turpiter cavillatus eſſe Sulla dicitur: idque eo ſaic turpius, quod tantum vinum fecerit, ut eo occiſo dardum Felicitas nomen ſibi luſere auſus fuerit: & felicitatem hujus diei perpetua ludoſum Citeſium memoria honoraverit. Romanis ibi inventis veniam dedeſſe, aliorum, mulieres quidem & pueros dimiſſe incolomes: ſed viros interfecit: oppiduraque illo ſeculo opulentiffimum diripuit. Noſtræ urbis incolæ, cum Emilius Lepidus eo per proditionem introniſſus eſſet, vario mortis genere ſe ipſos perdidernat, igne tectis ſubdito. Atque ita

in

in Italia quidem bellum conſectum eſt §. VIII. Pompejus inde a Senatu, vel a Sulla potius miſſus eſt, qui bellum in Africa & Sicilia contra Carbonianos proſequeretur: cum prius inductus eſſet & ut dimiſſa uxore *Arciſſia* privignam Sullæ *Emilianam*, licet ex alio marito *M. Glabrio* jam uterum geſtaret, uxorem duceret. Atque ita Antifſira, que Sullæ cauſa patrem amitterat, & matrem (nam hæc auſta eade marii necem ſibi conceiverat) ignominioſe & miſere mariti adibus expellitur. Sed ea paulo poſt ex partu deſceſſit. Striun ac in Siciliam perveniſſet Pompejus, *Perperna*, Marianarum partium Dux, ipſi inſula ceſſit. Et impotenter in ea inſula poteſtate ulus eſt Pompejus, cum & alios ne in conſpectum quidem admiſſos tolli mandaverit: & Carbonem vinetum cotam tribunali ſuo adduci paſſus non, niſi acerba oratione increpitum, occidi juſſent. Quarequam alii dicunt, eum necesse habuiſſe in hoſtes Sullæ, apertos præcipue & claros animadvertere: in ceteris, quotquot licuerit, latentibus conniville; imo quorundam fugam adjuvaſſe. Inde literis a Pompejo acceptis in Africam trajicere jubetur: ubi *Domitius* exiit tyrannidem exercere dicebatur. Illi ſuam ſeptem milia virorum, qui ab hoſtibus deſecerant, ad eum tranſiunt. Cum autem acies inſuſtas

S. R. Ge-
ſta Sic-
ilia &
Africa.

Vestas uterque Imperator stauisset, largus cum vento imber exortus est: ita ut eo die praelium non expectans Domitius receptui canere iuberet. Suam id occasionem ratus Pompeius raptim hostes inuasit; inique magna frage fuis *Imperator* consalutatur. Pompeius vero, cum honorem se accipere, donec fuerit hostium castra, negavit: atque ita aduersae parti victoriam extorquet. Cecidit in praelio ipse Domitius. Urbes, quas ille tenebat, partim vi, partim deditione in potestatem concedunt. Rex *Hiabas* Domitii federatus captus est; eiusque regnum *Hiempsali* traditur. Et postea omnis provincia Africa intra quadraginta dies per Pompejum ordinata est: ita ut iam nimis successibus suspicacem Sullae animum lasisse videatur. Ergo iustus est exercitum dimittere extraneam legionem, cum qua Utica successorem praestolaretur. Sed aperte ad illud mandatum exercitus fremuit; & vix Pompeji uniuersis precibus a defectione prohiberi potuit: qui inde statim ad Sullam profectus est. Huius autem iam allatus fuerat nuncius, defecisse Pompejum: verumtamen, cum omnes eum benignissime recipere videret Sulla, etiam ipse obuiam progressus Magni cognomine Pompejum salutauit: idque etiam postea Pompeji adhaesit. Et passus est, quamquam fere inuitus, ut adhuc Eques, necdum Sentor: Romanus triumpharet.

§. IX.

2 Vid. Suet. Caes. 35. & Claud. c. 27.

§. IX. Victoria iam pulcherrima potius Sulla crudelitate eam, qua maior in nullo unquam homine fuit, inquinavit. Urbem & Italiam caedibus implevit. Octo milia dediturum in villa publica in campo Martio trucidavit. Novem milia dicitur Aur. Victor, septem *Seneca* & *Angustinus* & sex Plutarchus. Modestior est Dionysius ab Halicarnasso, qui quatuor tantum milia ponit; & eum, quod mirum est, hic sequitur Florus. At omnem fidem superat Valerius Maximus, qui quatuor legiones ita trucidatas fuisse aereas. Accidit autem, ut eodem tempore Senatum in ade Bellone, que in Campo erat, Sulla haberet. Cumque ad vocem tante multitudinis, que loco angusto jugulabatur, attoniti sedissent Patres, Sulla, *Heu regamus*, inquit, P. C. seditis? pauculi meo iussu occiduntur. Proseripit postea Senatores quadraginta Equites Romanos mille sexcentos. Florus duo milia electos dicit ex ipso equestri ordinis flore ac Senatus, qui morti iuberentur. Sed exempla sevitia in singulos homines patratat hic memoremus: necessarium esse non putato: hoc dixisse sufficit, caedibus innumeris Urbem fuisse repletam, cum etiam ex privatis simulacribus plurimi conuenerint Sulla, aut concedente occiderentur. Pro-

2 Liv. epit. 82. Flor. III. 21. b de Clem. l. 12. c de civ. Dei L. III. c. 28. d L. V. cap. 77. e L. IX. c. 2. n. 1. f Senec. d. l. Plur. Sullae p. 471. g Appian. L. l. n. 409. h L. III. c. 21. i Plur. Sullae p. 472.

§. 9. A-
lla Sul-
la post
villam
riam.

Proscripserat enim ita, ut percussori
 primum exadis bina talenta, sive, ut
 Romano more loquar, quadraginta &
 octo scelericia † percussentur; etiam si
 servus dominum, aut patrem interfeci-
 set filius. Imo, quod omnium erat ini-
 quissimum, etiam liberos & nepotes, pro-
 scriptorum infamia notavit, bonis ro-
 manum publicatis: idque non tantum Ro-
 mae, sed etiam per omnem Italiam. Er-
 plures honorum causa, quam vel ira,
 vel odii, occidebantur: sic, ut unum
 tantum facti hominis demum exem-
 plum, *Q. Anselmus*, vir a Republica re-
 motissimus, atque haecenus tantum pu-
 blica mala ad se pertingere reputans, qua-
 renus aliorum miseris tangeretur, in fo-
 rum veniens inter alia proscriptorum no-
 mina etiam suum reperit: & nihil aliud
 prolocutus, quam: *Hec! mihi fundus Al-
 banus procurat necem*, interemptus est,
 cum paucos tantum passus inde progres-
 sus foret. Astrebantur autem illo pro-
 scriptorum capita quotidie ad Sallie do-
 mum, ut nempe percussores statutum illi
 premium acciperent. Memorandum hic
 est obiter intrepidum adolescentuli *M. Ca-
 rani* (sepius nobis memorandi) ingenium.
 Quartum decimum is tum annum
 agens a Praeceptore *Sarpedone* frequenter
 domum Sallie salutandi ejus causa du-
 cebatur, (id paucis supremi honoris lo-
 co dabatur) quae importunum sedibus tunc
 comparari poterat, ita assidue illustrum inter-

interfectorum capita inde efferebantur,
 non sine occulto gemitu spectantium.
 Rogavit ergo Praeceptorem Cato, *Idone*
hominem quid ita nemo interficit? Quia,
inquit Sarpedon, metuo eum magis,
quam edocuit. Quin tu ergo mihi, res-
 pondit Cato, *gladium abstulisti, ut eo intru-*
sumpto patriam e servitute in libertatem
reducerem. Simulque vultum ejus fortissi-
ma indignatione adeo incensum vidit Sar-
pedon, ut deinceps illum, nisi diligenter
excullum, ad Sullam ducere non aude-
ret a. Neque sanguinem tantum siccabat
Sulla: sed ipse hact, cui proscriptorum
bona subiciebat, indignissimo proci-
tantae fortunae, & tanti decoris, quod
sibi jam acquisiverat, fastigio facinore,
prehendere solebat & praedam suam se ven-
dere, dicere aulus e. Nec minus impo-
terenter uxor ejus Metella infelicium pro-
scriptorum bonis inhabat. Ita ut nihil
*mirum sit, hujus Metellae filium *M. Scru-**
lliam Scaturum incredibile proci-
 sione pecuniarum traxisse & vacasse, de
 qua videri potest Plinius *A* locis in mar-
 gine citatis: & praecipue, quae narrat et
 de theatro in aedilitate Scauri, Anno
 Urbis 697. Aedilis fuisse videtur *f*) &
 ad paucorum tantum dierum vivum stu-
 cto, quod opus vocat, *macimum e-*
mentum, quae unquam fuerit humana man-
Teo M. K. fallax.

† Flor. 3600. a Plin. Appian. ad. II.

3 Plin. Cat. Min. l. m. 740. 4 Cl. per Ar-
 chin. c. 10. 5 Id. Oly. l. 1. c. 8. 6 L. X. c. 11. 7 7.
 XXXV. c. 1. XXXVII. c. 1. L. XXXVIII. c. 1.
 l. 14. colligite. Digh. in Cl. per Ar. c. 1.

falla, non temporaria mox, necnon etiam
 aternisq; definitur. Et praxiserat,
 nasciro se, an Scauri Edictas maxima
 profuerit mores civiles, majusque fuerit
 Sulla malum tantu; proxiq; potentia, quon
 perscriptio tot millium. Dum ita grassatus
 Sulla, ut tamen speciem Reipublice su-
 peresse ostenderet, Urbe excedit, dum
 Interrex amiriarum habentium causa
 creatur. Neque minus tamen iustu; eju; creatus est L. Valerius Flaccus, cum lites
 ras de ea ad Valerium non tantum, sed
 etiam ad ipsum Senatun; perscripterat: et
 iteque statim ad Populum tulit, ut L.
 Cornelius Sulla Felix Dictator diceretur.
 Hanc vero legem Cicero sepius & me-
 rito inquisitionem vocat b, et dissimili-
 mam legis, quod ceteris in civitatibus ty-
 rannic institutis leges omnes extinguuntur,
 neque tollantur, hic Reipublica tyrannum lo-
 ge constituerit. Nempe ad leges ferendas
 comitia Interrex habere non poterat; quod illi per trinundinum ante comitia
 promulgari deberent, cum interregia po-
 tentas quinque tantum dies penes eun-
 dem Senatorem esset. Neque creatus est
 Dictator, ut olim fieri solebat, in sex
 menses: sed donec res urbanas, Italicas,
 totiusque adeo Imperii Dictatoria per an-
 nos centum viginti e: nam ultimus Di-
 ctator fuerat C. Servilius Anno U. 511.
 Ergo viginti quatuor fascibus prelativ in
 forum

a Appian. Civ. L. 2. n. 412. b Agrif. lib. 6.
 2. Vid. eund. de Leg. L. 1. c. 15. ad Agr. L. 1. X.
 n. 18. 2. 15. ad. Grac. c. Plur. Sulla]. m. 473.

Forum Sulla processit a: quia tempe in
 Dictatore duorum Consulum Imperium
 erat. Voluit tamen: ut eodem tempo-
 re etiam Consules crearentur: iunq; mox
 solito in comitiis facti Consules M.
 Tullius Decula, Cn. Cornelius Dolabella:
 cum nihilominus omnis potestas, penes
 solum Sullam esset.

§. 10. Atque is sane Republicanam
 vis legibus firmavit, quae ab eo Cornelia
 dicuntur: quarum quaedam ad Republi-
 canam ordinandam, quaedam magis pro-
 pria ad iudicia constituenda spectabant.
 Praecipuas quam brevissime potuerimus
 recensebimus. Jusse ergo, ut, lege
 Domitia e quae ante viginti duos an-
 nos lata fuerat, abrogata, jus Sacer-
 dotum creandorum iterum a Populo
 ad collegia transferretur a. Ut collegia
 Pontificum & Augurum augetentur e,
 & ut pro Decemviris sacris faciendis
 Quindecimviri fierent. Nam cum
 A. U. 577. quo Capitolium astitit, adhuc
 fuerint Decemviri f, & tempore Cice-
 ronis Quindecimviri fuerint g, ad Sul-
 lam contumeliosissime hujus sacerdotu; au-
 ctus numerus referitur h. Hac de sa-
 cerdotiis, De magistratibus, i. Ne quis

§. 10.
 L. 10.
 S. 10.
 A. 11.
 671.

a Appian. Civ. L. 2. n. 412. b Cic. de Leg.
 2. lib. 1. cap. 3. c Vid. Suet. Ner. cap. 2. d Vid.
 Acon. ad Dio. in Ferr. cap. 3. Dio. Cap. 1.
 37. pag. 27. ed. 1543. e Tit. 1. 1. 39.
 f Dio. Hal. L. 11. cap. 61. g Fam. L. 1. 11.
 n. 4. h Vid. Pausan. de Rep. Rom. L. 1. §. 103.
 ed. Voss. 1597.

Præturam ante Quæsturam, uelè Con-
 sultatum ante Præturam peteret a. Ut
 quotannis viginti Quætores partim
 Populi suffragio, partim Consulium
 lectione crearentur b. Ne quis Tribu-
 natum plebis, nisi Senator peteret ;
 Neve, qui cum magistratum gessisset,
 aditum ad superiores honores habe-
 ret c. qui ratione eos, qui paullo
 essent ambulosiores a Tribunatu peten-
 do deterreret. Nam nihil ipis præter
 nullam intercessionem reliquerat d, om-
 ni potestate legum ferendarum ademp-
 ta e, & simul cavebat, ne tanta digni-
 tas in infimæ sortis homines, ut autem sa-
 pe factum fuerat, conferrentur. Et sane
 potestatem suam sepe Tribuni abusi fuerant.
 Num, ut specimen unum & alterum dimit-
 tant, audacis coram proferamus A. U.
 627. G. *Arundus Labeo* f. Tribunus plebis
 Metellum Mæcedonicum Censorem de fa-
 cto iussit desici, quod ab eo Senatu eje-
 ctus fuerat, cum iam bona ejus consecra-
 set; & agræ Metellus Tribunalis reperis
 cuius intercessione eriperetur. A. U. 649.
 Cn. Domitius Tribunus plebis M. Ami-
 lio Scæuro Principi Senatus multam im-
 posuit, quod ejus opera facta multa
 P. R.

a *Cic. Phil.* XL. c. 5. *Appian. Civ. L. h. 200.*
 432. b *Tac. Ann.* XL. c. 20. & *sero elici potest*
 ex *Cic. in Vat. c. 5.* c *A. U. 600.* ad l. pro *Corin.* 7.
 959. 970. ed. *Cræc. App. L. 1. 00. 413.* & 11-
 445. d *Cæs. de B. C. L. 1. c. 5.* & 7. & *l. 10. 191.*
 89. f *Plin. H. N. L. 11. l. c. 44.* g *C. 1. 1. 1. 1. 1.*
 100. 1. 97.

P. R. dominum esse diceret: sed reves
 ipatus erat ipsi, quod ab eo in collegium
 Augurum cooptatus non esset a. Ex va-
 rentur seipos volventi similia plura oc-
 current. Sed redeamus ad leges a Sulla
 latas. Tulie potro, ut octo Prætores
 quotannis crearentur: (hactenus sex
 tantum fuerant) licet alii a Sulla decem
 creatos tradant. Sed optime hunc nodum
 videtur solvere Vir orationis plane sin-
 gularis *Jos. Vincentius Cravina b*, qui de-
 cem creatos Prætores putat, & Senatus
 jurisdictiones & quæstiones non gnam
 fer: hoc alieni jam olim ab ea sententia
 tum Sigonius c, tum *Græchius d* fuisse vi-
 dentur. Senatus præterea exdibus ex-
 haustum ex equestri ordine supplevit alle-
 ctis in eam recedens ex præcipuis exple-
 bus, tribus comitis suffragio denno juo-
 que colligens. Plebi interit ex procri-
 ptorum servis, flogoribus nam quem ius li-
 berrate prius & civitate donatum, plu-
 quam decem millia, qui omnes *Cærolli*
 de ejus nomine dicti sunt, ut tantum
 numerum plebejorum hominum seipos
 ad natum suum paratum haberet. Et
 præterea favore militum Prætorianos
 subnixus erat, quos in agris intulit a
 se procriptorum colonos deduxerat e.
 Nam municipia Italiae splendidissima, spe-
 ciatim,

a *A. U. 600.* ad *Cic. pro Scæuro vers. a primo*
 40. b *de orat. & prog. juræ civ. L. 1. 5. 38. ed.*
Lips. c *de ant. jur. pro. L. 1. c. 1.* d *de orat.*
Romi L. 1. c. 2. e *Liv. 1. 1. 1. 1. 1. 1.*
L. 1. 1. 1. 1. 1.

leium, Interamnium, *Vatueras*, Praeneste, Florentiam sub hasta vendiderat: licet etiam plures alias colonias deduxerit: de quibus hic latius agere instituti nostri non est.

Et haec quidem leges praecipue Reipublicae ordinationem spectarunt; sequentibus iudicia constituta sunt. Nam tulit Sulla, ²² Ut iudicia essent penes ordinem senatorium; ²³ trique ex iudiciis selectis nemini amplius quam triam rescindi potestas esset. Utiq; ex rei hominis voluntate clam vel palam sententiam ferrent iudices *d. De Mactate*, ²⁴ Ne quis magistratus exire de provincia, edocere exercitum, bellum sua sponte gerere, in regnum exterrum in ius S. P. Q. Romani accedere vellet. ²⁵ De *coercitio iudicis* si de falso, quam *testamentariam* etiam vocat Cicero; ²⁶ quia maxime cavebat, ne *testamentum falsum supponeretur*: licet etiam de *trunina non adulterata* similibusve fraudibus caverit, unde *summaria* etiam dicitur. ²⁷ De *ficariis* & *reueficiis*; ²⁸ a cuius legis poena exceptat eos, qui proscripiis occidissent, eaque de causa pecuniam ex arario acceperat.

²² Flor. III. c. 21. Cic. pro domo c. 30. b Vid. Cic. pro Cluent. c. 56. 57. Ascen. argum. divin. in Verr. C Cic. in Verr. L. II. cap. 31. d Id. pro Cluent. c. 27. e Id. in Pis. c. 23. f Id. pro Cluent. c. 57. g in Verr. L. II. c. 42. Vid. C. l. 6. §. 2. ff. de extr. crim. C. tit. de L. Corp. de falsis. h l. 9. §. 3. ff. eod. i C. de Verr. L. II. c. 42. k Trib. ita ff. h. c.

cepissent: quos tamen postea Caesar interficarios habuit, cum Iudae quaestionis ut videtur, A. U. 691. Praetori, cui questio de ficariis obtigerat, operam navaret. ²⁹ Legis Corneliae de iniuriis meminit Ulpian. l. 5. pr. ff. de injur. & alibi eod. tit. Legem etiam de *reperendo* prioribus legibus severiorem tulit; ut ex Cicero *L. I. in Verr. c. 9.* elicitor. De lege *Sullae sumptuaria* dictum est S. L. VII. c. 1. §. 1. De *provinciis*, ³⁰ Ut qui ex Senatusconsulto provinciam haberet, hac lege etiam haberet *supplicium* quoad in Urbem introisset. ³¹ eademque lege sumptus a locis magistratibus provincialibus praebendi ordinati sunt. ³² Alias etiam leges minoris momenti volentes praeterimus; unum hoc addentes, quod observare potuisset Appianus, ³³ cum ipsam rem narret, Sullam praetextu increandi post tot annis Populum adduxisse in Urbem athletas, & cetera ludicia, quibus Graeci in *Olympis* utebantur. Nam revera hoc egit, ut ita Populum a virtute & cura Reipublicae abducere his ludicris animum oblectare summingeret: eodem fere modo ac quondam ex consilio *Craesi* cum Lydis egit *Cyrus*, ³⁴ quodquo invitati postea sunt Principes Romani; unde tantus Populi furor circa

²⁹ Suet. Jul. c. 11. b Vid. ibi Grav. P. Manut. dell. c. 22. c Cic. Fam. L. I. lib. 9. d Ibid. L. III. c. 10. e Cic. L. II. c. 42. f Strab. L. I. c. 155. g Vid. Dion. Caes. L. 49. mod. 8. 9. 30. 31. ed. reg. A. 1548. Juv. VIII. v. 118. III. v. 222.

cirea ludos increvit; quatenus a posterioribus scriptoribus saepe memoratur. Nec, puto, hodie Venetorum republica id consilium negligit; ut nec alii quidam Principes. Ultimam, quod de rebus a Sulla gestis narrantum, Alexandrinos spectat: quibus Regem dedit *Ptolemaum Alexandrum* Anno Urbis 672. vel sub initium sequentis: quo Sulla iterum consul fieri non recusavit: forte ut aliquam adhuc formam Reipublicae superesse ostenderet: vel potius, ut se brevi omni potestate abdicatum esse doceret, cum sub Dictatore ceteroquin Consulibus nihil opus esset: & puto illum jam tum id animo aguisse. Nempe mortuo *Ptolemao Lathyro* descenderat in Aegypto virilis Regum stirps. Ergo Sulla misit hunc *Ptolemaum Alexandrum*, qui alterius *Ptolemis Alexandri* filius, *Ptolemaei Evergetis secundi* nepos erat: spectans, se ex regno opulentissimo multum auri collecturum esse. At hic, cum insolentius regnaret, nepos decimo regni die ab Alexandrino occisus est; eoque successus est alter *Ptolemaus Alexander* cognomine *Philadelphus* superioris *Alexandri* frater &c. Sed de rebus Aegypti in sequentibus plura videbimus.

6. II. His tot ac tantis rebus, aliis praedare, pluribus crudeliter gestis, interfectis factio-

factionis adversa Senatoribus nobilitate & in iis Consularibus quindecim Equitibus vero Romanis bis mille sexcentis, si exiles ejus ordinis annumeremus a, privatorumque civium ingenti numero; (ita ut merito *nobilitas sanctissima* dicitur) & tot aliis praeter omnibus suis bonis exant, privatus Sulla esse sustinuit, Consulibus prius creatis *P. Serviliis*, qui postea *Isauricus* dicitur est, & *Ap. Claudium Pulchrum*. Et statim licetoribus a se abire iussit privatus cum amicis in foro ambulavit, non sine totius Populi admiratione: praecipue cum paratum se esse dixisset, rationem actuum suorum, si quis expetisset, reddere: Et serunt fuisse adolescentem; qui eum domum abeuntem conviciis prosequeretur: ad quos nihil aliud responderit, quam, *Effugit hic adolescentem, ne quis posthac sponte eadem magistratum deponat*. Quod dictum post non ita multos annos eventus verissimum esse docuit; cum Ceteri tandem magistratum adeptis deponere eum noluerit, *Sulla titulus vestris*, dicitur, qui *De Haecorum* deposuisse d. Sed Sulla in *Caesarem* praedum suum concessit; atque illi vetatus patrum & patrum se oblectavit; partim turpissimo exoletorum, & famosarum amore, cum mulieribus fecerit, & alius id genus hominum deiecit: Tandem vero anno sequente:

K. 5) ultio.

a Vid. Appian. Civ. L. 3. 414.
b Vid. Rupert. ad syn. Res. d. min. p. m. 231.

a Appian. d. l. n. 415. b Tacit. Hist. L. 11. c 32. c Appian. n. 415. Plut. Sullae. m. 473. d Suet. Jul. c. 77. c Plin. p. m. 474.

ulio divina eum inuauit: ita ut putrefactum totum corpus ejus in pediculis solueretur: licet tamen a negotiorum administratione non penitus abhiteret. Nam decem ante obitum diebus *Putolanis* leges, quibus Respublicam suam gererent, scripsisse dicitur. Et pudice mortis suae *Gramium* quendam e magistratibus *Putolanorum*, qui pecunia quam municipio debebat, solutionem differre spe propinquae mortis Sullae dicebatur, se eorum laqueo occidit imperavit: ita in ipsa fere morte sevitiam exercens. Nam ut ipse magistratus, vel Princeps reorum supplicis adit, licet nostris moribus receptum, dignitati eorum minus conueniret videtur. Dum autem negotio illi intentus Sulla praeter iram vociferatur, & eorum factat, magnam vim sanguinis profudisse, & nocte sequente morte oblitte dicitur anno aetatis sexagesimo exacto. Cidaverit ejus, multum instante *Lepido* Consule, per Italiam in lectica aerea & certo Regum apparatu Romanum perlatum est: atque ibi celeberrima plene pompa funeris in Campis Martium delatum, & ibi crematum. Voluerat id Sulla, ne idem sibi fieret, quod *Mario*, cujus sitas reliquias apud Amicentem dissipari iusserat: idque eo magis notandum est, quod *Maecenas* in gente *Cornelia* sepultura cadaverum obtinuerit.

a. Num.

a Appian. Civ. L. 1. n. 216. & ibid. n. 218.
 c. Or. de L. II. cap. 22. Val. Max. L. VI. cap. 1.
 cap. 1.

a. Nam male quidam hinc eliciunt, ante Sullam nulla cadavera apud Romanos fuisse cremata; cum ejus rei mentio jam in *Legibus XII. Tabularum*, & alibi occurrat. Hic fatis fuit Sullae, viri sane fortis; sed qui superbia, avaritia, crudelitate omnes homines suae aetatis superavit: & qui horrendum illud proscriptionis exemplum in Respublicam indaxit. Ita ut merito, Sullam victoria sua Respublicam afflixisse vi veritatis victus *Cicero* dixerit: quem tamen obstinatum paribus addictum fuisse jam vidimus, & porro videbitur.

CAPUT QUARTUM.

Bellum civile Lepidi.

Quo anno Sulla obiit Consulatum gesturus *M. Aemilius Lepidus*, & *Lutarius Catulus*; qui statim inter se diffidentes universum etiam Populum in partes traxerunt. Lepido obingerat provincia Gallia Transalpina: sed atque cum eo proficisceretur, legem promulgavit, qua proscriptione a Sulla revocari. Et illi ejus omnia rescindi jubebat. Et jure sane egisse videtur Lepidus, quod quidem proscripitos atinet, cum plerisque eorum & praecipue eorum liberis manifestissima.

K. 6. cer.

a Plin. H.N. LVII. c. 54. b. Vid. Kirchoffmann.
 de Jus. L. 1. c. 20. c. Vid. cum de Jus. L. 1. c. 6. &
 in Cuius. III. c. 10. d. Eius. L. 1. c. 1.

ulio divina eum inuauit: ita ut putrefactum totum corpus ejus in pediculis solueretur: licet tamen a negotiorum administratione non penitus abhiteret. Nam decem ante obitum diebus *Putolanis* leges, quibus Respublicam suam gererent, scripsisse dicitur. Et pudice mortis suae *Gramium* quendam e magistratibus *Putolanorum*, qui pecunia quam municipio debebat, solutionem differre spe propinquae mortis Sullae dicebatur, se eorum laqueo occidit imperavit: ita in ipsa fere morte sevitiam exercens. Nam ut ipse magistratus, vel Princeps reorum supplicis adit, licet nostris moribus receptum, dignitati eorum minus conueniret videtur. Dum autem negotio illi intentus Sulla praeter iram vociferatur, & eorum factat, magnam vim sanguinis profudisse, & nocte sequente morte oblitte dicitur anno aetatis sexagesimo exacto. Cidaverit ejus, multum instante *Lepido* Consule, per Italiam in lectica aerea & certo Regum apparatu Romanum perlatum est: atque ibi celeberrima plene pompa funeris in Campis Martium delatum, & ibi crematum. Voluerat id Sulla, ne idem sibi fieret, quod *Mario*, cujus sitas reliquias apud Amicentem dissipari iusserat: idque eo magis notandum est, quod *Maecenas* in gente *Cornelia* sepultura cadaverum obtinuerit.

a. Num.

a Appian. Civ. L. 1. n. 216. & ibid. n. 218.
 c. Or. de L. II. cap. 22. Val. Max. L. 1. n. cap. 1.
 cap. 1.

a Nam male quidam hinc eliciunt, ante Sullam nulla cadavera apud Romanos fuisse cremata; cum ejus rei mentio jam in *Legibus XII. Tabularum*, & alibi occurrat. Hic fatis fuit Sullae, viri sane fortis; sed qui superbia, avaritia, crudelitate omnes homines suae aetatis superavit: & qui horrendum illud proscriptionis exemplum in Respublicam indaxit. Ita ut merito, Sullam victoria sua Respublicam afflixisse vi veritatis victus *Cicero* dixerit: quem tamen obstinatum partibus addictum fuisse jam vidimus, & porro videbitur.

CAPUT QUARTUM.

Bellum civile Lepidi.

Quo anno Sulla obiit Consulatum gesturum *M. Aemilius Lepidus*, & *Lutarius Catulus*; qui statim inter se diffidentibus universum etiam Populum in partes traxerunt. Lepido obingerat provincia Gallia Transalpina: sed aeternum eo proficisceretur, legem promulgavit, qua proscriptione a Sulla revocari. Et illa ejus omnia rescindi videbat. Et iure sane egisse videtur Lepidus, quod quidem proscripitos atinet, cum plerisque eorum & praecipue eorum liberis manifestissima.

K. 6. cer.

a Plin. H.N. LVII. c. 54. b. Vid. Kirchoffmann.
 de Jus. L. 1. n. 20. c. Vid. eum de Jus. L. 1. n. 20.
 in Cuius. III. c. 10. d. Eius. L. 1. n. 20.

certe & atrocior injuria a Sulla facta esset. Exultat oratio, quam ipse tribuit *Sallustiana*, qua & in Sullam, & in perpetuos dignitatis Sullanæ propinatores invenitur. Verum cum in ea oratione inloquens indicat Lepidum, tanquam vivo etiamnum Sulla eam habuisset, & libertine illa tum Sullam, tum amicos ejus perstringat, videtur potius ex ingenio Sallustii profecta, quam ab ipso Lepido fuisse habita. Et creditum fuit, Lepidum revera Sulle partes agere fuisse conatum. Quod autem totam ejus causam attingat, verum quidem est omnem mutationem in Republica esse periculosa, & boni civis esse, ut præsentium rerum statu contentus sit. Attamen non nimis debet urgeri ea sententia, quæ ita nunquam emendatio aliqua insignitæ in Republica obtineri possit, imo potius, dum, ut sit, præstanti erroribus subinde novi accedunt, necessarium profusum est, ut tandem ad interitum vergat Respublica. Sed quicquid tandem de hujus causæ iustitia, vel iniustitia dicendum sit, Lepidus concionibus suis in spem novarum rerum erecta civitate profectus est ad exercitum, & brevi tempore maximam Italiæ partem subegit, Galliam Cisalpinam etiam duce *Bruto* (hic pater fuit *M. Bruti*, qui princeps conjuratorum in Cæsarem fuit) cum exercitu obtinens. Et, licet collega ejus *Cantius* modo.

a Fragm. L. I. Hist. b Plut. Rom. p. 626.
c Plut. d. l.

modestie ac justitiae laude ac temperate in civitate excelleres, tamen, cum togæ, quam militiæ, præstantior habebatur, Pompejus potius adversus Lepidum est missus. Sed, dum hic castra ad Mutinam habet *Brutus* opposita, Lepidus Romanam contendit cum omnibus copiis: (& revocatus erat a Senatu a rationem acceptum reddidimus) atque cum magno terrore Populi secundam Consulatum petiit. Sed error ille discussus est literis a Pompejo allatis, suo pœna bellum esse contactum. *Brutus* enim exercitu suo, ut videtur, minus suis se fidei Pompeji tradidit, ejusque iussu in oppidulum quoddam Gallie circa Padum recessit: ubi postero die inanis per Pompejum quodam *Geminio* est interfectus, non sine magna Pompeji infamia. Lepidus ipse vitæ & Italiæ ejectus est in Sardiniam, ubi brevi, sive morbo, sive animi dolore, periit, quod super cladem suam etiam stuprum uxoris ex epistola quadam comperisset. Præcipua pars exercitus ejus Perennæ ductu ad Sestorium pervenit in Hispaniam: ita ut de bello civili in Hispaniam translatum jam nobis dicendum sit.

a Appian. Civ. L. I. num. 418. b 192. Pl.
E. N. 111. c. 26. & 13. & 14. Plinius c App.
c. d.

230 HISTORIA
CAPUT QUINTUM.

De bello Serturiano.

611. Oc-
caso bel-
li.

5. I. **F**uerat Q. Sertorius vir fortissi-
mus inter præcipuos Duces Ma-
rianatum partium, & Quæstor olim in
Gallia Cisalpina belli Marfici tempore a
prudentia & fortitudinis tantam laudem
meruerat, ut eithænum ingrediendi Popu-
lus plauserit: qui honor plâne singu-
laris paucissimis præfati solebat. Atque eo
tempore in prælio aliquo contra Gallos,
ut videtur, alterum oculum amisit. Tri-
bunatum tamen plebis petens per factio-
nem Sullanam repulsam tulit; ita ut se
libenter Cinnanis iunxerit. Verum mo-
derate tempus & clementer rebus pro-
prie usus, cum collapsas partes in Ita-
lia imprudentia & crudelitate Mari-
anum cerneret, in Hispaniam, quam pro-
vinciam dudum ex Prætura fortis au-
ctoris, prolaxit, atque ibi primores comi-
tate, plebem tributorum levatione sibi
concessavit: & summa diligentia omnia,
quibus ad bellum opus erat paravit, sul-
tum etiam Pyrenæum per Julium Sertu-
riorem sex millibus armatorum obsepsit.

6. II. Et sane nulla provincia ipsi ad
bellum inimicis suis inferendum fuisse op-
portunior, cum nulli alia acris & diti-
us Romanis resisterit. Nam post ordina-
tam

5.2. Rer
in Hisp
p. 202 a
sore hoc
tempus
gesta.
A. U.
671.

a Plur. Sert. p. 169. b Appian. Civ. L. 1.
p. 402.

231 U3. ROMAN. LIB. VIII. 231

tam confecto bello Numantino provin-
ciam a, cum dire ea a Romanis habere-
tur, (& habitum jam ejus rei exemplum
L. Pl. c. 3. §. 2. & alibi) sæpius jugum
excute conata est. Nec alios puto fuis-
se motus, quos scriptores Romani *Lar-
cinis* vocant: forte, quod non satis vi-
rium habentes Hispani per subitas potius
incursionem, quam iusta acie res gerere co-
gerentur. Ita Marius, si Appiano fides e-
um Lusitanum bellum gessit, & Celtiberis
quorum opera advenit Lusitanos usus fue-
rat, non procul *Colenda* † oppido sedes
assignavit. Et *Didius* Consul A. U. 655. in
Hispania ceteris grave bellum gessit;
quando Tribunus sub eo meruit Sertor-
ius d; vicique pluribus præliis Hispanos
Didius e, viginti millibus Visconum de-
lectis; & *Termissis* magna urbe, ex loco
tuso in planitiem translata; idque ea qui-
dem lege, ne ab incolis muniretur, inde
Colenda urbe capta cives omnes sub coro-
na vendidit. & Celtiberas, quos modo dice-
bam, turpissima perfida amicitia spe-
cie deceptos præcidavit: cui tamen, ac si
egregie res gessisset, triumphus est concess-
us; sed hoc anno deum solum factum est,
ut ex Capitolinis Tabulis patet: tibi etiam
legitur P. *Lucius Crassus* eodem anno
triumphasse de Lusitanis; quod etiam an-
no 655. fecit L. *Cornelius Dolabella*.
Sed

† Vid. Supr. L. VII. 3. b Plur. Marii p. 10.
402. c Heric. num. 312. f. Ita vocat Appian.
de Plur. Sertor. p. 160. c Liv. 46. p. 110.
402. 46.

Sed omnes hae victoriae, vel valde fo-
 ves, vel profus fidei fuisse videmur;
 nam, licet etiam per *Nasam A. U. 679.*
 Hispaniae quosdam principes, qui rebel-
 labant, supplicio contemptos, urbibus
 dirutis, dicit *Ossequius s.* videmus an-
 no loquente *C. Valerius Flaccius* Con-
 sulem Praetorium in Hispaniam auxilio ef-
 se missum s. Hic, iam Proconsul s. *A.*
U. 681. Celtiberis castris *Polgens* urbem pro-
 priam graviter perdidit, qui Senatum
 quomodo decessit a Romanis recusantes cum
 ipsis sublevis comaverat. Eistamex duo-
 bus denariis huius *Valerii Flacci* colligit
Pighius, cum feliciter in Hispania res
 gessisset de caetero alterum *Cl. Vaillantius*
 e eleganti saepe typo; sed quem mi-
 nus recte de alio quodam *Valerio Flac-*
co explicat. Eodemque anno *Cornelius Fer-*
perna *Scipioni* in administratione Hispan-
 nae ulterioris succedens res bene gessisse
 videtur; cuius scidem nummum citat *Pi-*
ghius, de edidit *Vaillantius s.* Sed an-
 nis sequentibus nihil jam memoratum di-
 guum in Hispania getum invenio, us-
 que dum Anno Urbis 670., ut dictum
 est, *Q. Sertorius* eo confideret; ubi
 iam ingens ejus nomen erat ob res,
 quas *Tribunus militum* ibi fortiter ges-
 serat.

63. Bel-
 ium
 cum ipso
 Sertorio.
 A. U.

672.

a. 50. b. *Appian. Her. num. 312.* c. *Cicero*
Valerian. 16. d. *G. Perperna. 3.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA

DIRECCIÓN GENERAL

REIPUBLICAE ROMANAE LIB. VIII. 233

ret a: & hic *Præconsul* in denariis argenteis nominatus, quos erat *Pighius*, & expressos dicit *Vallantius b.* Hic primum, eum inexpugnabilem Julium videret, ad radices montium *Pyrenæorum* consilium inops coniecit: sed mox, cum *Julius* a *Calpurnio* quodam *Lanario* per insidias obtruncatus esset, *Annius* in *Hispaniam* penetravit: *Sertorius* vero se imparem sentiens in *Mauritaniam* fuga trajecit. Sed inde a barbaris, & *Hispania* a Romanis prohibitus ad *Syrusam* insulam navigavit, & navibus quibusdam piraticis ex *Cilicia* sibi junctis præsidium. Anni in *Pityusa* insula oppressus. Mira porro narratio est, quam hic *Plutarchus* habet, nempe *Sertorium* (qui hostibus suis impereret) per fretum *Gaditanum* delatum fuisse in oram *Hispaniæ*, quæ *Oceanum* spectat; atque ibi incidisse in nautas, qui ex insulis *Avlantiæ* eo delati fuerant. Ex his eum intellexisse, eas insulas, quæ eadem *Fortuna* dicuntur, distare ab *Africa* duodecies centena millia passuum, & coelo ac solo frui beatissimo; ita ut mirificum desiderium *Sertorium* cepisset eas insulas incolendi; verum a *Ciliciis* nihil nisi prædæ quærentibus fuisse delatum. Et posset aliquis credere, has insulas non alias fuisse, quam quæ *America* obijcent, nisi illæ multo longius ab *Africa* abessent: nam sexaginta circiter gradibus, sive nongentis miliaribus.

^a *Plut. Sert. p. m. 171.* b *G. Agria num. 2.*

lariibus Germanicis proximam insulam ab Africa distare puto: quæ faciunt passuum tricies sexies centena millia. Sertorius igitur, ne etiam reliqui ejus milites dilaberentur, Africanorum quorundam principum inter se dissidium litibus se immiscere statuit; eodemque etiam exercitum miserat Sulla, cujus Ducem *Parricium* in acie interfecit; & copias ejus sibi junxit. Tum rebus ex sententia ordinatis a Lusitanis evocatur, ut in eos imperium susciperet: qua occasione usus firmissimam Hispaniam sibi subjecit, non minus comitate morum, quam fortitudine etus. Et præterea dolium apud barbaros animos ad superstitionem pronos efficacissimum adhibuit. Hippulum enim certivum coloris candidi a venatoribus ipsi etiam suis militibus oblatum (& ut sciretur servarent venatores, julleat) ita mansuetum reddiderat, ut vocantem audiret, & euntem ubique sequeretur, castrensem strepitum nihil metuens. Ergo hanc corvam a Diana sibi donatam habere; & ab ea se de futuris moneri adject. Idque ut facilius crederetur, felicitas ejus faciebat & virtus, qua parvis copis inopentes Romanosque exercitus profugavit, Didii nempe, *Cotta*, Domitii (hic ab *Aurelijo* Sertorii quodam victus est a) *Manni*, *Therastique* qui Metelli legatus erat: ipsamque Metellum Proconsulem eo adegit, ut *L. Lollius* e Gallia Narbo-

Narbonensi suppeditas ei ferre cogereetur; quemadmodum etiam Domitium ex ceteriore Hispania cum copis suis accessiverat a. Mithridates fortitudine Sertorii & successibus ejus auditis foedus cum Sertorio de mutuo auxilio pepigit b; ut jam narravimus. Verum operæ pretium est hic addere, quanto animo hoc negotium fœderis tractaverit Sertorius. Cum enim auxilio oblato petiisset Mithridates, ut Asia possessio, qua foedere cum Romanis facta cesserat, ipsi iterum confirmaretur, Sertorius Senatu suo coacto (Senatum sibi fecerat & ex precipuis excellentibus aliisque cum plebique accipiendis esse conditiones censerent, nequaquam id probavit. Sed Cappadociam quidem & Bithyiam si occuparet Mithridates, nihil id quidem se curare affirmavit, quippe que nihil ad Populum Romanum attinerent: provinciam vero, qua contra jus Populum Romanum spoliaverat, negavit permittitur esse, ut ea in potestatem Regis relaberetur: cum amplificandam victoriis suis Rempublicam, non minuendam esse, præ se ferret. Fertur responso illo audito coharruisse Mithridates, & dixisse ad amicos, *Quas tandem in Senatum sedens leges nobis scribit Sertorius, qui ad ultimum Oceanum summarus, sine regno nostro punit, & concensibus Asianæ denunciat bellum?* Metellum autem, qui jussit.

a Sallust. Hist. L. II. Liv. epit. 90. Euseb. L. VII. c. 1.
 b Cic. pro Mur. c. 15. c. Plin. Sert. p. m. 179. sel. Appian. Civ. L. I. n. 418.

a Sallust. Hist. L. II. Liv. epit. 90. Euseb. L. VII. c. 1.

iussu & statim pugnæ potius quam ve-
 litationibus assuetus erat, continuis in-
 cursionibus, levibus præliis, prohibendo
 commotum adeo fatigavit, ut, quo se
 verteret, nesciret: ita ut Metellus omnia
 incommoda, quæ victos vexare solem,
 pateretur; Sertorius in fugiendo insec-
 rantium frueretur commodis. Barbaris
 etiam in huius admiratione erat, quod
 & viros ad disciplinam Romanæ militiæ,
 & pueros ad Græcorum Latinarumque
 literarum scientiam firmaret: quos ta-
 men revera obsides fidei parentum futu-
 rum habebat; Idque Imperiti humanita-
 tem vocabant, cum pars servitutis esset.
 a. Et sane multi barbarorum se, *non cum
 cadente Imperatore mortem vituros esse,*
 iurjurando obstrinxerant. Advenit his
 temporibus in Hispania Perpenna, qui
 partium Sertonianarum erat, cum magna
 pecuniâ & militum copia. Hic ipse per
 bellum cum Metello gerere constinuit:
 verum a militibus coactus, præfecit
 cum Pompeiis jam montes Pyrenæos
 transcendisse aliceretur, se cum quinquaginta
 tribus cohortibus Sertorio iunxit.
 Cumque etiam cuncti fere circa Iberum
 fluvium ad partes ejus transfuissent, con-
 gresserant Sertorium invitum, ut illis per-
 mitteret signa cum hostibus conferre:
 sed, ut conjecerat, fugati postea dicto
 magis audientes fuerunt.

S. I. Ed.

§. IV. Sed jam a duobus celeberrimis
 Lr. 88.

1 Vid. Tacit. Agric. c. 21.

Imperatoribus cum Sertorio bellum ge-
 rebatur, Metello veteri Imperatore. & Pompeio
 adolescente Pompeio: & plurimæ urbes
 ad obedientiam Romanorum redire co-
 gitabant, cum subito ad *Carraugum* casus
 eorum impetum recessit a. Obfidebat
 cum urbem Sertorius; Pompeius vero
 cum omnibus copiis ad opem ei feren-
 dum contendit: sed peritis militibus, quæ
 pollebat Sertorius, Pompeium urbis pe-
 reuntis spectatorem esse coegit. Urbem
 captam Sertorius incedit; nulla quidem
 crudelitate, sed ut contemptum & in-
 vidiam apud barbaros Pompeio crearet.
 Varia inde, & vario eventu certamina
 acciderunt. Nos unum tantum memori-
 bimus memoria maxime dignum. Id fa-
 ctum est ad Sertonem: ubi dum e dex-
 tro cornu ad sinistram, quod argente
 Pompeio laborabat, festinat Sertorius,
 & res ibi collapsas restitit, ita ut pa-
 rum absuerit, quin Pompeius periret;
 interim sinistram cornu *Ay. ætes* pepulit,
 & milites eius castra Sertorii dilapi-
 runt. Sed hic immera a victoria sua re-
 versus, & in Afranli copiis incompa-
 tas & prædæ intentas incidens ingentem
 edidit stragem. Verum postea de exer-
 citu in aciem educto cum etiam Metel-
 lum adæta tenuisset, receptis cœcis: si-
 cens. *Hinc quartus est, nisi unus il-
 la supercussisset, neobstantibus assistentibus
 dimissam Romanam.* Inde alio adhuc
 prælio commisso fugere coactus fuit,
 sed

a Plut. Sert. p. 577.

sed brevi tempore per legatos aliis copiis
 conscriptis auctor in hostes suos rediit
 a: & commeatum intercepto Pompe-
 jum ad summam angustiam redegit. Me-
 tellus, cum se aperta victoria hoc bel-
 lum concludere posse despararet, ad artes
 viro generoso indignas convertit, & in-
 gens praemium in caput Sertorii pronun-
 ciavit: ac ridiculis maxime erat, quod
 quum verbis Sertorium contemneret,
 eodem tamen tempore, si vel leve ali-
 quod incommodum ipsi intulisset, prae-
 modum efferebatur: cum contra Serto-
 rius patris aequantissimus, & in ea rever-
 ti maxillime cupiens ingenti animo non
 aliter uteretur Hispanis proceribus, quam
 si florentissima rerum starum conditione
 viveret, cum tamen de armis & pecunia
 & oppidis Hispaniae sustentaretur. Vo-
 rum Perpenna interea non contentus
 sermonibus malignis per omnes occasiones
 Sertorio nocere, etiam acerbis supplicis
 & tributorum exactioibus provincialium
 animos a Sertorio alienabat, quasi e-
 jus iusta haec omnia committerentur: ita
 ut passim seditiones per oppida Hispa-
 niae orirentur: & ita ad veram levitiam
 in Hispanos exercendam Sertorius inci-
 tabatur. Tandem a Perpenna pluribus
 que conjuratis turpiter in convivio, ad
 quod a Perpenna erat invitatus, & su-
 per ineniam hospitem inersus est: &
 propterea eius necem, quod unus
 ex

a *Ibid.* p. 579.
 Plus. *Ibid.* p. 581.

ex conjuratis *Mantius* arcannum illud a-
 maio cuidam suo enunciaisset. Ita caso
 Sertorio Hispanorum plerique se Pom-
 peji & Metelli fidei permittunt. Paulo
 post a Pompejo captus Perpenna, ut vi-
 tam proferet, pollicens est, se ostensa-
 rum literas a viris principibus ex Urbe
 scriptas, quibus Sertorius in Italiam e-
 vocabatur. Pompejus vero prudentia,
 quae aetatem ejus superabat, omnes illas
 epistolas neque a se, neque ab aliis le-
 ctas concremavit: & Perpennam inter-
 fecit, ne ipse eorum, qui eas epistolas
 scripserant, nomina ederet: atque ita Se-
 rnanus, vel invitatus supplicium de iis su-
 mere cogere: aut ipsi in desperationem
 veri novae seditiones excitarent. Hic
 finis fuit Sertorii, viri non tantum
 fortissimi, sed pudicissimi simul, tempo-
 rantissimique.

CAPUT SEXTUM.

De bellis cum Thracibus & Illyris
 & Dalmatis.

S. I. Vidimus Libro septimo capite sex-
 to, de Scordiscis & Triballis *la. 699*
 (hi proprie Moxiae superioris populi fue-
 runt, in qua regione etiam Scordiscos a-
 lii collocant) triumphasse Mitrimum;
 quod factum est A. U. 650. ad quem *A. U.*
 Plinius refert ea, quae paucissimis apud
 Florum a & Julium Obsequentem b le-
 guntur.

a *L. III. c. 4. b c. 42.*

guntur. *Pisces* nempe Rhodopen *Cantus* unque montes penetrasse dicit Florus, nagator stronius, stupendo errore Caudicum in Thraciam transferens, Obsequens nihil aliud, quam Thracas in Macedonia subdito, dicit. Sed nequaquam perdonitas fuisse has gentes patet, quod Cicero dicitur, A. U. 655. c. *Sentio* Praetore gravissimum omnium barbarorum in Macedonia defectionem evenisse; qua *Deuseleas* natio Praetorem totata sit. Et videtur *Sentio* puillo post ultionem de barbaris sumptisse, cum Obsequens sequentibus *Comitibus* *Melos* & *Dardanos* subactos esse dicat: (nam *Mafos* pro *Medis* ibi legit *Pighius*; sed etiam *Strabo* L. VII. n. 326. 328. *Medes* in his regionibus collocat) quos tamen *Medos* an *Melos* iterum A. U. 657. Macedoniae provinciam euenisse vassalle idem Obsequens asserit. Et dubito, an non ea, quae de *Sentio* Praetore notavimus, ad hunc annum referenda sint; cum in *epitome Livii* septuagesima legatur, C. *Sentium* Praetorem contra Thracas intestiniter pugnavisse: nam hoc nomen ibi & *Sigonius* & *Jo. Frid. Gronovius* ex veteribus libris substituant pro C. *Gernio*, quod antea legebatur, *Romus* A. U. 664. & sequentibus Thracas populandi Macedoniae incurrerunt. Et A. U. 668. dum de conditionibus cum *Archelao* *Mithridatis* duce agitur, *Sulla* ne miles otiosus cellaret, Thraciam populos

a In *Pist.* 34. *hisp.* 47. *Clap.* 52. d. *Liv.* *epit.* 74. 76. 81. 82.

pulos Macedoniae affluere incurstantes: utis praesulis occidit: nam videtur se *Arrianis*, vel *Arctabius*, ut alii dicunt, *Mithridatis* filio contra Romanos junxisse. Nec *Co. Dolabella* *Cori* filio Praefule Macedoniae obtinente ea provincia ab incurribus Thraciam libera fuit. Et forte injuriis suis & rapinis Praefides Romanorum, quod saepe factum est, calamitatibus huius provinciae involverunt: nam hic ille est *Dolabella*, quem *Sullus* *Cesar* adolescens repetundarum accusavit: neque eo minus illi triumphus honor concessus est anno *Urbs* sexcentesimo septuagesimo quinto, vel sequente. Distingendus est hic *Dolabella* ab alio *Co. Dolabella* *Lucii* filio: qui anno praecedente accusante adolescentem *M. Scaure* repetundarum damnatus est ex *Cilicia* provincia; qui quoque legatum *Proque* fore habuit *G. Verrem* f. illum accusationibus *Ciceronis* celebrem factum. Sed iam Anno *Urbs* sexcentesimo septuagesimo quarto *Ap. Claudio* *Consuli* Macedoniae provincia obtigerat; qui anno sequente ea provincia decem annis sexcentesimo septuagesimo sexto Thracas Macedoniae populos multo praesulis vicit; & in *Sarmarum* usque pervenit. Sed Obsequens i vacie diuicasse dicit: *Eutro-*
Tum, II. L. p. 115

a *h.* *epit.* 83. *Vid.* *Eutrop.* l. V. c. 7. *h.* *Vid.* *Appian.* *Mithr.* n. 123. 126. *seq.* *Plur.* *Sulla* p. m. 458. c. *Cic.* *pro* *Font.* c. 16. d. *Suet.* *Jul.* c. 4. c. *Vid.* *Cic.* *Pist.* 16. *Vid.* L. in *Ferr.* c. 17. *D.* 38. *Liv.* *epit.* 91. *h.* *Flo.* l. III. c. 4. *et* 58.

plus a levia puzia contra varias gentes
 que *Rodanus* provinciam incolabant (& e-
 ita etiam *Breviarium Sexti Ruffi*) habuif-
 se; atque ibi morbo mortuum esse referit.
 Appio A. U. 523. successit *C. Scribonius*
Curio cum ingenti sane exercitu: nam apud
 Frontinum ² legitur, eum ex quinque le-
 gionibus unam in molliantem se ere coer-
 cuisse. Hic *Dardanos* ³; & quidem, iux-
 ta *Eutropium*, ad *Danubium* utique, vi-
 cit; triumphumque metuit; cum tamen
 tentatam impetere bello gentium vim
 declinaret; imo tenebras saltuum expave-
 sceret ⁴. An vero hinc per annum unum
 vel alterum otium in his regionibus fuit;
 an vero inopia scriptorum res eo tem-
 pore gentes ad nos non pervenerunt, di-
 dibium mihi est. *Mares* certe *Lucullus* (qui
Parro etiam dicitur) anno Urbis 678. *Ma-*
cedoniam obtigisse provinciam; auctor est
Eutropius. Sed hic verus est annus sex-
 ceptingentis octogesimo ⁵. Et quidam,
 Curionem anno demum 683; res modo
 narratas gessisse volunt. Hoc certe ex frag-
 mentis historiarum *Sallustii* fecimus, eum
 quibus potuit modis, pecunias *astlar*, si-
 ve *premissas* coegisse.

§. 2. *A-*
lia bel-
lis qui sub *Harno* monte habitabant,
 in eum primus Romanorum bellum intulisse di-
 citur; cuique in ipso monte *Harno* in-
 gen-
 sit.

² Lib. VI. c. 2. ³ Lib. IV. c. 1. ex 45. ⁴ Liv. epit. 91. ⁵ *Cic. in Pis. cap. 19.* ⁶ *Virg. Schor. in Juppitem. Ann. Pighii A. 680.* ⁷ *Sall. Hist. l. II. cap. Nov. p. 307. ed. Plant. 1765.*

genti praelio impetale ¹; & plurimas in-
 de civitates, tum in media regione, tum
 ad oram *Ponti Euxini* stras Romanis sub-
 jecisse, ita ut meritum inde triumphum
 retulerit. *Florus* ad *Tamum* & *Maasim*
 paludem pervenisse dicit; quod inceptia-
 rum auctorem arguit. Et oporandum fu-
 isset Romanis, non veriosa fuisse, que
 de horrenda eorum in victis & captivos
 servitia adjungit. Inde curius nihil per
 plures annos de bellis in his regionibus
 gestis reperio; nisi quod anno sexcentesi-
 mo nonagesimo secundo, ut videtur, *C.*
Antonius, qui *Cicero*nis in Consulatu
 collega fuerat, & cui *Cicero* provincia
Macedonia cesserat ², parum prospere in
Thracia bellum gessisse dicitur: & post
 biennium ex ea provincia reveritus a *M.*
Calis accusatus tunc ³. Et sane multa
 damna provincie intulerat; & *Dardano-*
rum, atque aliarum finitimarum gentium
 agros populatus eos contra se venientes
 expectare non sustinuit: sed quasi ad
 aliud negotium avocaretur cum equitibus
 recessit; pedes circumventos barbari re-
 gione sua egerunt omni preda exutos.
 Atque idem contra *Massa* socios auxes
 (*Myssadici* *Dio*, ut *Impe* etiam alii præ-
 ferunt, *Græci*) a *Bastanis* *Syrbis*, qui
Moylis auxilio adventabant, superatus
 turpiter profugit. Defendit eum *Cicero* ⁴;

L 2 sed

¹ *Eutrop. l. VII. c. 10. Strab. Hist. Ann. Marr. l. XXV. c. 3. b. Plin. Cit. l. III. c. 86. c. Liv. epit. 103. d. Cic. pro Cal. c. 3. e. Dio LXXXIII. f. ad Att. l. II. n. 11.*

sed fere inuitus; eaque ipsa defensione C. Caesaris, qui Consul ejus anni erat, ordinem meruit, cum temporum statum deplorasset, ut alibi latius videbimus. Antonio hunc in administratione Macedoniae successit C. Octavianus, qui Augusti Imperatoris pater fuit; & non minore iustitia, quam fortitudine provinciae praefuisse traditur. Anno Imperator ex ea appellatum meruit: movetque M. Cicero Patrem suum *Quintum Ciceronem*, qui eodem tempore ex Praetura Asiam obtinebat, & nimis laetundia ac saevitia accusabatur, ut hunc sibi vicinum Octavianum facilitate & lenitate imitaretur. Anno sexcentesimo nonagesimo quinto & sequentibus (nam hic ea absolvimus, quae de Thracia & finitimis regionibus ad terminum usque, quem nobis statuimus, dicenda sunt) L. Piso Consul ex lege Clodii Tribuni plebis (qui Consulium gratiam largus provincias iis tribuendo captabat) Macedoniae habuit simul cum Imperio in Achaiam, Thessaliam, Boeotiam, Graeciam; quas provincias, si Ciceroni credimus, grandi pecunia a Clodio emptas obtinuit. Sed nescio sane, an omnibus iis, quae de Pifone, Clodio, *Quintus*, similibusque, tum alibi, tum maxime in orationibus suis habet Cicero, tuto satis fidere possimus: cum & orationis

REIPUBLICAE ROMANAE LIB. VIII. 147
more citius exaggerare videatur; & quae forte recte fecerunt, elevare, cum internecinum plane odium inter ipsos esset; & eorum maxime opera Cicero in exilium fuisse missus. Hoc tamen certum esse videtur, Caesarem jantum nitorum, quam ferret libertas, animo agentem in hoc negotio hominibus fortissimis fuisse, ut sibi eorum operam in iis, quae meditabatur, addictam haberet. Nam vulgo notum est, has artes plane esse necessarias iis, qui miseram illam cupidinem honorum animo fovent: ita ut nesciam quo colore hominibus ambitionis animus generosus tribui possit; cum ad humillima quaeque consilia se dimittere cogantur, ut votorum suorum potiri possint. At nos pergamus. Anno decimum sexcentesimo nonagesimo octavo ex Senatusconsulto ob provinciam male administratam revocatus Piso successorem habuit Q. Ancharium, ex Praetura in Macedoniae missum. Cum vero bellum civile non diu post infuscatum sit, & Livii, Sallustii, aliorumque qui horum temporum historiam scripserunt, monumenta perierint, de veteribus hisce bellis paucis memorata digna invenimus. Et hoc non levi argumento mihi est, antea sepe semper haece bella a Praefidis provinciarum fuisse excitata, ut de praedandi occasione & triumphis spera haberent. Jam vero inter gravissimas illas turbas & bella civilia, quibus undique

L 3 totum

a Pifone domo c. 26. h Suet. Jul. cap. 20.
C. Suet. Aug. cap. 3. d Vellet. L. II. cap. 19. ad
Quint. fr. L. I. num. 1. P. Plus. Civ. p. m. 81.
L. Cic. de prov. cons. c. 4.

a Cic. in Piff. c. 36.

totum concutebatur imperium, non videntur fuisse alii gentes illas exterarum suorum contra cives constituendarum cura lacessere: cum quisque verum suarum cura occuparetur: ita ut quiescentibus Romanis etiam quieti fuerint barbari. Cetero demum Julio Cesare video M. Brutum res contra Thracas, sed parum prospere, gessisse. Deinde Anno Urbis septingentesimo decimo quarto *L. Marcus Censorinus*, Consulipis Kalendis Januariis ex Macedonia triumphasse in tabulis Capitolinis legitur: qui ita anno precedente iussu M. Antonii Triumviri bellum in ea regione gessit. Nam cum hoc tempore partem exercitus, ut cum diceret simul se exerceat, adversus Dardanos Macedoniam incuriare solitos misisse, auctor est Appianus *b*. Denique anno septingentesimo vigesimo sexto *Marcus Licinius Crassus* in huiusmodi Tabulis ex Thracia & *Geris* triumphasse memoratur. Nam a *Caesare Olyntho*, qui eodem anno primam *Augustus* appellatus est, in Macedoniam missus *Crassus* e contra *Darus* & *Bastarnas* bellum gessit. Hic enim Danubium primum, mox Hamum montem transgressus in Thraciam Romanis foederatam irruerant: sed eos solo virum suarum terrore *Crassus* regione ea expulit. Imo ultra regionem eorum invasit, oppidumque unum & alterum, licet non sine aliqua suorum clade,

REIPUB. ROMAN. LIB. VIII. 247
de, cepit. Insectam *Bastarnas* fugavit, Rege ipso *Dardanos* matra sua *Criso*; spolia optima *Jovi Feretro* relatum, si propriis auspiciis rem gessisset. Verum solius jam *Augusti* auspiciis omnibella tractabantur a, *Crassus* Myriorum etiam totam gentem subegisse dicitur: at vereror, ut certa ea fama fuerit, cum videam, non tantum, cum cum magno illud labore & periculo fecisse: verum præterea in regione *Subarcha* hiemare non fuisse ausum; & a *Thracibus*, per quos, ut per amicos iter faciebat, plurima incommoda fuisse præsum: que tamen non prohibuerunt, quin, ut vidimus, triumphus ipsi decretus fuerit. Et alia præterea feliciter in ea regione gessisse *Crassum* a *Diione* traditur: sed que juxta ad scopum, quem nobis proposuimus, nihil pertinent.

§. III. Postremum bellum in Illyrico gestum fuerat a *Merello* Consule A. U. 634. ut dictum est *L. VII. c. 6. §. 1.* Inde longissima quiete ea regio gavilla fuisse videtur, ad annum certe Urbis 697. quamquam finitime regiones frequentibus bellis quaterentur. Quod enim *Fighting* ad A. U. 677. ex paucis verbis *fragmenti & libris secundo historiæ Salustii* ellucit, eo anno *Cn. Aufidius Cressus* Praetorem gravia bella in Illyrico gessisse, levi sane tibicine nisi videtur. Et *Cæsar* quidem eo anno 697. *Gallias & Illyricum* provincias obtinuit: sed magno suo

L 4 malo

§. 3. *En-*
la 1008
Illyria.

a *Liv. epist. 122.* b *Civ. Lib. 717.* c *Dist. E. 51. p. 312. ed. reg. d Herat. Od. L. IV. Od. XIV. n. 33. Ovid. Trist. Lib. II. v. 171.*

a *Dist. d. b Suet. Jul. cap. 22. Dio L. 38. p. 38. ed. reg.*

malò gentes bellicosas lacessivis, dum se rebus eorum per ambitionem immisset. Scilicet Dalmatæ, & alii Illyriorum populi Liburnis *Primum* urbem eripuerunt: (siquidem recte hoc nomen apud Appianum legitur) ergo Liburni se Romanis dedentes ad Cæsarem fugæ pervenerunt: qui statim per legatos eos, qui ibidem ceperant, hortatus est, ut eam Liburnis restituerent. Cumque mandata Cæsaris negligerent barbati, exercitum ingentem in regionem eorum intulit, qui ab Illytiis oppressus est: quod paullo ante civilis belli initium factum fuisse Appianus narrat: ita ut Cæsar illam Romanorum cladem tum vindicare non poterit. Sed anno jam sexcentesimo nonagesimo nono in Illyricum profectus fuerat Cæsar, quod a *Pirusti* finitimam partem provincie incursionibus vastari audiebat. Venum Pictus privato consilio incursionis ista factas esse dicentibus obsides imperavit; & arbitros inter civitates constituit. Atque huic provincie Anno Urbis 704. C. Antonium & legatum suum Propratorem precepit: sed de ejus, & successorum ejus rebus gestis in historia belli civilis dicendum erit: cum illud tantum hic addiderimus, Gabinium Anno Urbis 704. magna satis copias ad Cæsarem in Illyricum adducentem ab Illytiis caelum esse, ita ut ipse cum paucis evaderet, Illytiique maximis.

a App. Illyr. n. 761. b Cæsar. B. G. L. V. c. 17.
 c *Act. Pir.* 110. *Vid. Dion.* L. 51. p. 277. ad.
 L. 2. b. Appian. Civ. L. 16. n. 453.

rimis spoliis potirentur: qui illud ex desperatione quadam fecerant, quod metuerent ob ea, quæ antea egissent; ne Cæsaris victoria res eorum plane perderentur. Anno Urbis septingentesimo septimo milium est: eo a Cæsare cum legionibus & magno equitatu *P. Vatinium*; (apud Appianum male legitur *Aitium*), in editione quidem *Amphedamensi* Anno 1670. Vtinum legati jam Illyriorum veniam actorem a Cæsare deprecantes accedens excepti fuissent. Vatinium tamen mandata Cæsaris nihil aliud, quam tributa quadam parva imposuit, & obsides recepit. Sed interfecto Cæsare nec tributa ultra persolvere, nec obsides dare voluerunt: Vatiniumque prelio speratum Dyrrachium recedere coegerunt: qui nihilominus de Illytiis triumphasse in tabulis Capitolinis legitur. Atque ipse de rebus in provincia gestis in epistola quadam ad Cicero nem glorietur. Et tum M. Antonius, cui Macedonia decreta erat, amequam a Populo Galliam invito Senatu impetrasset, illam fratri C. Antonio tradidit: qui eam, ut sibi nosam, maxime exoptasse videtur, cum Cicero h. falsè rideat fortitionem provinciarum ab Antonio factam: quippe qua ipsi tributumque ejus, & aliis, quos amicos habebat, ex provincia evenerint, quas quisque sibi cupiverat. Et antea a Cæsare jam M. Bruto destinata fuerat: hique eo profectus ab *Hercensio* Prætor.

L. 5.

a ad *Tamil.* L. V. n. 9. 10. b *Phil.* III. c. 10.

zore jam tam accoperat: & exercitium, licet a C. Antonio ad seditionem excitaretur, in officio constituitur. Sed quis finis ibi Bruti fuerit, alibi a nobis narrabitur. Anno Urbis septingentesimo decimo quarto. *C. Alpinus Pollio*, cum M. Antonio auspicijs Illyricum obtinueret, tumultuantes Parthinos aliquod praelii competuit: eosque gregibus, armis, agris multavit: ita ut hic ex Dalmatia, quemadmodum Marcius, de quo diximus, eodem anno ex Macedonia, triumphum meruerit. Tamen jam dudum tum Dalmatia subacta fuisse dicitur: nam preterea, que *L. Vili. e. 6.* diximus, refert *Entropius e. 2. Cn. Cestium* Proconsulem circa annum Urbis 674, magnam partem Dalmatia subegisse, Salonas cepisse: & composito bello Romanam post biennium rediisse. Sed de eo bello non tenere quidquam apud alios auctores reperiri recte, puto, ad *Entropium* notavit *Glaucianus*. Nisi inuehendum sit, quod est in *Ciceronis Cincianiana e. 35. Caji*, nam ita ibi legitur, Cosconii literis planum factum esse, legionem in Illyrico a *Bullio* quodam esse sollicitatam. Nec deinde de hac regione aliquid, quod ad nos inueni scopum faciat, notatum inuenio, nisi quod jam de *Aurino Pollione* diximus: nec ulla, ut consuetudinis forte in historia bellorum civilium narrari possint, de hoc.

REIPUB. ROMAN. LIB. VIII. 251
nec A. U. 716. vel sequente itegrum arma sumperunt. Nam legimus, eo tempore Dalmatas viciniae gentes a Cesare fuisse subactas a ductu primum *Agrippa*, deinde ipsius *Cesaris* nec tamen sine sanguine victoriae obtinuerunt Romani: quippe cum & ipse *Cesar* vulneratus sit; & se vero disciplinae militaris exemplo aduersus eos, qui ordines deseruerunt, usque debuerit. Hinc ad consularum gerendum Romanam profecturus cum proconsulari potestate de bellum concitandum reliquit *T. Statilius Taurinus*: qui Dalmatas fame & populationibus ita fatigavit, ut reuerso post consulatum *Cesari* se sponte tradiderint. Et licet gentium harum ferocissimi lapides ultra Alpes incolentes diutissime Romanorum armis resisterint, tandem tamen succubuerunt. Ita ut A. U. 724. de Iapydijs, Dalmatis, Pannonicis, Gallis *Augustus* triumphauerit. Verum anno demum septingentesimo quadagesimo tertio perdomitos fuisse Dalmatas, auctor nobis loquax est *Vellejus Paterculus e.*

CAPUT SEPTIMUM.

De bello cum Allobrogibus & vicinisque populis.

Cum Liguribus & Gallis Inalpinis bella supra capite quarto libri praecedentis ad annum usque sexcentessimum quatuordecimum.

L 6

2 *Plur. M. Bruto p. m. 995. b. 23 l. 47.*
c. *M. L. 48. p. 386. ed. 1795. 15 45. d. *Plur. L. 17.**
e. 12. e. *L. VI. c. 4.*

2 *Epist. Lib. 131. seq. b. L. II. cor. 57. 33. Lips.*

degestum quartum perduximus. Eius
capitis 6. secunda addere debueramus, Fa-
bium devictis *Allobrogibus* *Allobrogum*
fuisse dictum. Et hæ regiones diu satis
post illa tempora quiete fuisse videntur;
neque aliquid quod observari mereatur de
his reperio ante annum Urbis 663. quo *C.*
Cælius Metellus in Gallia Transalpina
Salvius rebellantes vicisse dicitur. Qui
forte occasione belli *Marsici* ad rebellan-
dum sunt usi. Partem Provincie hæc gens
incoluit circa *Massiliam*: ita ut non dubi-
tem ob viciniam etiam *Ligures* & *Allo-*
brogæ huius belli aliquam partem fuisse.
Et huic quid dicendum videtur de rebus
quas *C. Valerius Flaccus* Prætor Anno U.
490. in ea provincia gessit: nam cum bel-
lum, & quidem celebrius paulo gessisse
ex *Cicerone* patet: qui cum *Imperatorem*
vocat. Et ad hunc *Flaccum* *Pighius* re-
fert nummus, qui victoriam exhibet; &
nomen *Imperatoris* *Flacco* tribuit. Idem
nummus, sed male explicatus, videri po-
test apud *Cl. Vallianum*: ita quæquam
& ipse eundem *Ciceronis* locum citet.
Rurici A. U. 676. *M. Ponticus* (*Pighius*
M. vocat) Prætor *Gallie* *Narbonensis* *Pom-*
pejo cum exercitu in *Hispaniam* eunti au-
telio fuisse videtur, reprimendo, præter
Vocontios & *Arvernos*, etiam *Allobrogæ*
& coloniam *Narbonensem* obsidione libe-
rando: ut ex oratione, qua *Ponticus* de-
fer-

a *Asem. ad All. l. in Verr. c. 7. b* *Liv. epist.*
73. *c* *fron. Quinil. cap. 7. d* *gens Valeria un.*
26.

REIPUB. ROMAN. LIB. VIII. 267
ferdit *Cicero*, colligitur. Sed gravissimil-
lod exaruisse aliquis existimare possit, qui
Corte *Consulis* orationem ex libro sexto
Hispaniarum *Sallustii* eo referre velit:
quod *Pighius* facere videtur. Verum ne-
ficio quam recte; cum in ea oratione har-
rum gentium nulla inventuri mentio.
Hinc potro nihil amplius in his regionibus
gestum reperio: certe quod ad hunc li-
brum referendum fuerit.

CAPUT OCTAVUM.

De bello Punico.

§. I. Inter multas olim gentes infans §. 1. 66-
maxime ob ingenium subdolum & 20 belli -
rapax gens *Illicum* fuit: ita ut eorum
improbitas etiam proverbio iactata fuerit
h. Ex præcipuo circa hæc tempora maxi-
ma opportunitate prædandi utebantur.
Nam, ut alius paulo rem repetam, jam
dudum factum erat, quod *Tripha*, cui
Diodorus cognomen fuit, interfecto *Syriæ*
Rege Antiocho (is pro temporum illo-
rum gentiumque imperitate *Dons* cognominatus
fuit) id regnum occupaverat. Hic, ut A. U. 668.
Ægypti Reges alioque prohiberet, quo mi-
nus legitime Regum *Sirpi* auxilia, qui-
bus ipse desiceretur, præstarent, auctor
Illicibus fuit, ut, societatibus prædandi
causa

a *Vid. cap. 1. §. 9. b* *Vid. Sall. P. K. d. i. 106*
Ægypti *Rege* *Antiocho* *Tripho* *Luciano* *Ma-*
riano *p. 196. ed. Græv. Erasmi. Ad Ch. 17. c.*
22. 25. *d* *App. Alex. Strab. p. 234.*

causa factis, aliorum regum subditos invaderent a. Et cum circa idem tempus Carthagine & Corintho delectis, & luxu ita sentim in Urbem investo mancipiorum magna multitudine uti Romani inceperunt, praedones frequentes irruerunt, qui libera corpora uti servitutem adducentes ingens inde lacrum capiebant. Simul Syria, Cypri, & Aegypti Reges per amulationem impune eos grafsari patiebantur. Neque Romani ea, quae extra Taurum montem habitant, (nam ibi praecipue latrocinia exercebantur) multum curabant: & Armeni, qui haec etiam loca occupaverant, Cilicibus mare tradiderant, ut regiam, quantum possent, imminuerent potestatem. Ergo dum ita piratis omnia laxarent, magis & magis eorum potentia increverat, & postea Mithridatici etiam belli b egregia occasione oblata, sublati comitibus, rupto foedere generis humani, magna omnia interna latrocinis infesta reddiderunt, ad Mauritiam & ipsas ultimas Gades praedas agentes. Et ultimum hoc quidem eo facilius, quod cum Sertorio quoque Hispanias obtinente foedus fecerant d. Verum jam antea anno Urbis sexagesimo quinquagesimo M. Antonius proconsulari imperio e aduersus eos militis fuerat: qui federatarum quoque gentium, ut Byzantinos, auxilio usus f. maximi-

a Vid. Strab. L. XIV. c. 668. b App. Al. Mithr. n. 233. c Flor. L. III. c. 6. d Plur. Ser. p. m. 571. e Vid. Cic. Orat. L. I. c. 18. f Tacit. Ann. XII. c. 62.

imum praedones sunt persecutus a: atque is ex eo bello triumphasse videtur b. Cum vero magis iterum haec latrocinia invaluissent Anno sexcentesimo septuagesimo tertiorum cum Piratis Cilicis bellum ini-ri placuit: Idque cum proconsulari imperio C. Lucii filii Dolabellae mandatum est. Sed hic potestate sibi mandata libentius uti voluit, ut legatum suum C. Verrem in socios rapinis & iniuriis grafsantem defenderet, cum etiam ipse Ciliciam provinciam suam miseris modis explicaret c: ut aliter Cn. Dolabella eodem anno Macedoniam, de quo iam capite sexto dictum est. Verum maiore virtute & probitate est usus, cui A. U. 676. Cilicia provincia obtigit. Proconsul P. Servilius Vatinus, vir strenuus: & levis paratarum myoparones grauisa elasse, licet non incruentua victoria, superavit. Atque inde terra etiam eos domare aggressus validissimus, quas obtinebant, Lyciae urbes, & diutina praeda abundantes cepit, Phaselium, Olympon, Corycum d. Tum etiam Istaniam, ubi plures praedonum erant pagi, subegit: atque inde Ispanis cognomen cepit, etiam urbe Ispanis, quae regionis caput erat, delecta: licet ea postea restituta sit. Et recte hic notat Florus, eum cognomen illud sibi sumpsisse, quod magnum sibi laboris esset concepis, cum ceteroquin ignobilis ea regio & urbs fuerit. Et

A. U. 673

a Liv. epist. 68. b Plin. Epist. p. 421. D. Vaill. G. Armenia n. 1. c Cic. Ver. L. I. c. 37. d Idem. L. VII. c. 3.

Ita certe totum triennium illi bello impendit: nam quod quinquennium eum exercitum praefuisse dicit Cicero, accipiendum est a fortitione provinciae usque ad triumphi diem; quem satis splendidi epistole videtur. Ab hoc tempore Cilicia provincia Imperii Romani haberi coepit.

§. II. Sed non ita perdomiti fuerunt piratae, quin paullo post iterum praesina latrocinia exercere aggressi sint. Imo maiore multum conatu, quam prius, cum non tantum maria infesta redderent; unde *maritimum* hoc bellum Cicero *quoque* dicitur, & Sallustio; sed etiam in terram egressi, & agros primum, mox ipsas urbes vaiarent; & quibundam etiam pro receptaculis ad bellum uterentur.

A. 7. 680

Dum autem Romani ansie cogitant, quod remedium tanto malo afferri possit, nam etiam a fame sibi metuebant, *A. Gabinius* Tribunus plebis, (sive a Pompejo, ut id faceret, permotus; sive ultro, ut ab eo gratiam iniret, hoc faciens: nam Reip. causa non facisse conat, quod ipse vir pessimus fuerit) huic certe *Gabinium* legem tulit, ut ex Consulibus unus Imperator contra praedones constitueretur; eique in triennium

ple-

a. Ener. d. l. d. in Ver. l. III. c. 90. c. Ibid. l. l. c. 21. d. pro Blac. c. 12. ff. c. 107. c. 39. S. 40. ed. Cant. 1710. I. Vid. Cic. prol. Man. c. 18. B. Dio L. 36. p. 2. ed. reg. 2584. h. Plur. Pomp. p. m. 631. i. Dio ib. p. 3. Cic. post red. in Sen. c. 51.

plena potestas cum imperio toto mari interno & in maritimis provinciis ad quadringenta a mari stadia esset, utque delectis habere, & pecunias ad usum belli provincialis colligere posset. Et, licet Pompejum nominatum non designasset Gabinius, ceruus tamen erat, ubi primum eius rei mentionem fecisset, plebem esse electuram. Scripseruntque cum his mandatis literas ad Reges, dynastas, gentes & civitates omnes, ut quavis ope possent, Pompejum iuvarent. Nequaquam autem haec volente Senatu fiebant; qui omnia, quae a piratis oriebantur, mala perferre maluisset, quam ut tantum imperium uni viro mandaret: ita ut parum abfuerit, quin ipse Gabinius in Senatu interemptus sit. Et plebs irata, cum Senatus sententia innotuisset, adeo exarsit, ut nisi iam evitia Patres exivissent, a plebe opprimendi fuerint. Niso tamen Consul cum iam ad mortem traheretur, Gabinius deprecante dimissus est. Nec destitit Senatus, verum collegas Gabinius Tribuno plebis promovit, ut legi intercederent: quod tamen duo tantum fuerunt; atque illi etiam facile consensu multitudinis visi sunt. Quos quoque Catulus, vir maxime auctoritatis, oratione ad Populum dissuasi, nec tanta vis imperii uni committeretur; non quod hoc Pompeji causa se ficere diceret; sed quod omnis potestas summa, si uni tradatur, natura sua insolens sit & infocia.

sociabili s: nec omnis in uno reponenda
 est. Adiectumque in concione f. *Si
 quid huic acciderit, quoniam in eorum locum
 substituitur* Ubi universa concio succeda-
 mavit. *Te, & Carule*. Qui ita facto insi-
 gnem suam virtutis fructum ac dignitatis
 cepit. Et ipse Populus Romanus, quan-
 quam imprudenter tanta potestas uni vi-
 ro tradita videatur, summam inde utili-
 tatem habuit. Pompejus enim maximis
 copiis brevissimo tempore paratis a lega-
 tos plures, (quod lege Gabinia contine-
 batur) viros fortissimos & belli peritissi-
 mos sibi adiecit: iisque varia loca, quae
 obtinerent, assignavit, (tredecim eorum
 fortes fuisse dicit Plutarchus) ita ut to-
 tum mare internum suis elatibus comple-
 terent; ipse interim circumcurans, &
 ut Rex aliquis regnum, aut quique bene sta-
 tionem suam lucretur, inquirens. Et pos-
 seia sane bello civili ab inimicis hoc no-
 men ei datum legitur: ut & *magnum
 nuntius f.* qui olim Graeciae regum Rex fue-
 rat. Atque ex ratione quicquid piratarum
 undique fuit indagare quadam inclusit &
 oppressit: quod quadraginta dierum spa-
 tio factum esse dicitur Florus & Plutar-
 chus: quadraginta novem dicit Cicero, &
 quae differentia est exigua. Qui evaserant, in
 Ciliciam, tanquam in arcem suam, se con-
 tulerant. Pompejus vero per Etruriam
 Ro

² *Vell. Pat. L. II. c. 32. b. Plut. Pomp. p. m.
 632. c. Cic. pro L. Manil. c. 20. d. Plut. d. 1. d. 2.
 p. m. Mich. u. 236. c. Plut. Cat. p. m. 727. f. Dio
 L. 47. p. 222. ed. 1548. g. 170 L. Manil. c. 27.*

Romam contendens ingenti gratulatione
 exceptus est: verum brevissimo tempore
 impetratis, quae desideraverat, iterum
 mare ingressus, & reliquias belli pericu-
 rosus intra trium mensium spatium il-
 lud confecit. In captivos & dedititios
 summa clementia usus est, consilio tamen
 adhibito, prudentissimo quidem, & ad
 ipsum illud malum radices tollendum
 aptissimo. Nam sedes ipsas assignavit a
 mari remotissimas, & agros, quos vole-
 rent; unde etiam urbes Ciliciae *Pompejo-
 polis* est dicta, & quae antea *Sole* vel *Soli*
 dicebatur. Ab hac urbe *selasi* nomen
 ortum dicitur, quod esus incolae, licet
 Atticorum coloni, linguam barbarorum
 consuetudine corripissent.

CAPUT NONUM.

De bello Cretico.

§. I. Anno Urbis sexcentesimo septima-
 gesimo nono *M. Annius* Prae-
 tor, & *Triumviri* praeter, gratia *Cotta*
Consulis & *Carbo* factione in Senatu
 urationem obtinuit cum summa potesta-
 te & totius orbis imperio. Is se in illo
 infinito imperio improbitissime gessit: &
 Siciliam primam provinciamque omnes
 depopulatus est. Inde, si Floro g. credi-
 mus,

² *Strabo L. XIV. n. 665. & 671. b. Vel. Eu-
 stath. in Dionys. perig. v. 1375. Suid. 1. Ed. 101
 & Liv. 49. 97. d. Arian. ad L. thin Verr. c. 3. c. Vel.
 Pat. L. II. c. 31. f. Cic. in Verr. L. III. t. 92.
 g. L. III. c. 7.*

mus sola vincendi nobilem insulam cupiditate; vel *, quod alter secundum Ciliam fons piratarum esset, Cretam invasit, Mithridati praeferens Cretensem fuisse jacere. Et ingenti victoria ipse ac fiducia id bellum aggressus est; adeo, ut plures eam in navibus, quam arma portasse dicatur; & *Cretici* cognomen jam ante victoriam sibi sumpsisset, Nisi dicere velimus, hoc nomen ipsi per eum unquam fuisse iudicium; ut quidam conficit. Sed praeter spem ita temere conceptam pessime ab hostibus acceptus est; & plures naves ejus interceptae: captivaeque corpora religata velis ac funibus pendere. Ac sic vastissantes Cretensem portibus suis adnavigarunt. Antonius autem in ea expeditione morbo perit d.

§. II. *Seculorum* a 685. bellum adversus Cretensem est mandatum; qui intra triennium; vel, ut dicit Orolius e., intra biennium provinciam omnem subegit, totam insulam igni ferroque populatus. Et illud *destrinnum* relictus esse videtur; cum ita etiam habeat Vellejus f., juvenentem Cretensem fortissime patriam suam defendisse narrans. Neque verisimilius videtur; nam Livius etiam de Florio plurimas urbes expugnatas fuisse dicitur: ad quod longiore sane tempore opus fuisse videtur. Adeo autem crudeliter in captivis consuevit Metellum

a Plut. Pomp. Ann. 732. b Flor. l. d. c Plut. Anton. p. m. 985. d Ahen. ad Decim. a. 37. e Liv. l. 4. f Liv. l. 34.

Ann. dicit Florius, ut veneno se plerique conficerent; alii se abenti Pompejo per nuncios dederent a. Atque inque hanc hujus viciorum partem sibi vindicare Pompejus conatus e; ita ut non tantum Latinos in Cretam miserit ad accipiendas urbium deditiones b; sed etiam Aetolis Metellum a bello desistere iusserit c. Quin etiam vetuit civitates, ne Metello dicto audientes essent; misitque unum ex legatis suis L. *Chironium*, qui cum Cretenibus arma adversus Metellum sociaret, & ipse adversus eum expeditionem parabat d: ita ut se iudicium faceret Pompejus; neque tamen prohiberet, quo minus Metellus de intractis piratis supplicium sumeret. Perdonantes Cretensem libere in id tempus insulae Metellus leges dedit e: & anno demum Urbis 697. triumphavit: ac meliore jure, quam Antonius, *Grecici* cognomine in posterum est usus f.

CAPUT DECIMUM.

De bello Spartano, sive gladiatorum.

§. I. Sed aliud bellum circa haec tempora luxu positissimum Romanorum exciavit; & quidem luxu genus inhumanissimum. Nam gladiatores extractis ludis suis

a Vid. & Cic. pro L. Man. c. 11. & 16. b Liv. epist. 99. c Plut. Pomp. p. 634. d Dio L. 36. p. 10. ed. 105. 1548. e Liv. epist. 100. f Flor. l. III. c. 7.

his ingenium bellum in media Italia suscitauit. Nec locus hic est de horrendo hoc ritu & spectaculo super alia omnia Romanis gratissimo plura addere: cum omnium manibus terantur Lipsi *Saunianus sermorum libri duo*; quibus data opera materiam hanc eruditissime, ut solebat, pestractat. Initium sumpsit hoc bellum Anno Urbis sexcentesimo octogesimo: quod *Spartacum* quibusdam dicitur à primo ejus auctore *Spartaco*; (unde *Spartacum* & pro *extremis hoste* dicit Cicero) aliis *Servio*; aliis *Fugitivorum* etiam, aut *Gladiatorum* dicitur. Fuit Spartacus genere Thrax; qui quondam Romanam militiam fuerat secutus. Sed hic, nescio quo casu, Romanam venalis ductus in ludo fuit *Lentuli Barii* (Vacciam apud Plurarchum ex loco quodam Cicerois s. legendum esse putat Pighius) qui Caput gladiatorum familiam aliebat: ubi aliis circiter septuaginta ejusdem conditionis hominibus persuasit, ut pro sua potius salute, quam pro aliorum voluntate pugnarent. Itaque primum ex populi quadam veribus & cultis correptis ex oppido erumpunt. In itinere descendunt plaustra, qua arma gladiatorum ad aliud oppidum portabant: quibus dire-

ptis

a Vell. Pat. L. H. 30. Liv. epit. 95. Flor. L. III. c. 20. App. Al. Civ. L. L. N. 423. Euseb. L. VI. c. 7. b Plin. Crassus p. 547. c Phil. III. c. 8. d Cic. pro L. Man. c. 11. Cas. S. G. L. L. c. 40. e Cic. L. V. in Verro. c. 11. ad Quint. fr. L. II. ep. 3.

ptis primum fugaverunt, qui ex Capua eos persequerentur: ubi rursus aliis de melioribus armis potiti sunt. Inde ingenti multitudine ad eos confluerunt, quasi iusti exercitus species effecerunt, decem amplius millibus & fugitivis coactis b, cum quibus castra in Veluvio monte locarunt. Obsessi sunt a *Claudio Pulchro* Prætoris, (Legatum dixit Livius) cui, nescio unde, cognomen *Gladii Floris* addidit: sed gladiatores fustibus ex vimine sylvestris plexis se ipsos dimiserunt, & Claudium fugarunt c. Unde iterum copie eorum auctæ sunt; cum hoc fugitivorum successu permoti plures ejus regionis pastores, viri strenui & pernicies, se eis junxerint d.

§. II. Ita majoribus animis sumptis totam Campaniam pervagantur, Lucaniamque, non villarum tantum & vicorum, sed urbium validissimas diripientes. Ex dominiis etiam gregibus equitatum parant; & capitis de Prætoribus insignibus Spartacus ornatur: nam jam etiam Prætorum *F. Varinum*, legatum ejus *Furium*, & collegam *Cestium* superaverat: ipse quidem supremam potestate utitur, alios tamen etiam duces *Crassum* *Orcomanum* ut rebus gerendis præficiens. Sed fugitivi licet ita victoris quibusdam potenter, facile intelligebant, se impites fore, si aliquando totis viribus Romani contra eos insurgere-

a Liv. ep. 95. b Flor. d. l. c. Fronto. Strat. L. I. cap. 5. n. 20. d Plin. Crassus p. 5.

S. 2. U-
terior
belli pro
gressus.

®

irruerent. Itaque auctor suis fuit Spartacus, ut Alpinus superatis quisque in patriam suam reverti conaretur. At mox auscultatum ipsi non fuit; cum ita periculo certissimo se omnes exposuissent. Et videmus, hinc in Rempublicam quasi aliquam legibus constitutam formidantem, assiduum negotium Romanis praebiturum fuisse. Verum jam, cum Italiae solum populatioribus incumbere, facilius fuit victi. Primum quidem *Q. Arrius* Praetor ducentum fugitivorum Crisum cum viginti millibus hominum occidit: sed idem paulo post ab illis victus est; ut etiam ipsi Consules *L. Cellius*, *Co. Cornelius Lentulus Clodianus*, homo, si Salustio à fides, incertum solidior an *varior*. Hic tamen cohortes *Germanicas* à Spartacis contemptas & arrogantes divulsas repente incursum prostravit. Sed *C. Cassi* Praeconsulis castra apud Mucinam deleta sunt: & *Co. Manlius* Praetor male adversus Spartacum pugnavit: ita ut tum de ipsa Urbe invadenda Spartacis consilia agitalle feratur.

§. 3. *Bel-*
tum co-
stitutum.
A. 768.

§. III. Tandem Senatus Consulibus insensius nihil eos pro imperio agere voluit & summam belli curam *M. Crasso* Praetori mandavit. Nam tantus torpor omnes invalerat, ut, cum alii Praetores creandi essent, (illis enim, qui eadem passi fuerant, magistratus abrogatus fuisse videtur) nomen suum nemo profiteri auderet: donec

donec Crassus Praetorem suscipere ausus cum sex legionibus adversus Spartacum profectus est;isque duas legiones consulares, quae male purgaverant, junxit, cum prius eas *decem esse*; sive decimum quemque sorte lectum ex his occidisset: hoc agens; ut ipse Imperator magis à suis militibus, quam hostis timeretur. Ita primum decem milia ex Spartaci copiis seorsum detenta maxima strage affecit; licet de longe majore clade, & duce quodam fugitivorum *Granicus* caelo locutus fuerit *Livius*. Inde Spartacis per Luciniam ad inferiorem Italiae angulum recessit: atque illic navigii quendam Cilicium nactus, in Siciliam trajicere cogitavit; ut reliquias quasdam belli Servilis in ea insula suscitaret. At Cilices, fraudulentum genus, muneribus acceptis, eum deceperunt: ita ut in extrema Rheginorum peninsula confidere fuerit coactus. Ibi cum Crassus laborioso opere, fossa & muro inter altitudinis per triginta septem milia passuum & quingentos ductis, incluserit. Sed nocte quadam praecellenti evasit Spartacis cum tertio exercitus sui parte: de multis jam antea per disensionem ab eo delicerant. Hos primum adortus est Crassus, ceciditque ita ut omnes (duodecim milia erant & trecenti) in acie occubuerint: Spartacus nihilominus *Quintorem* & legationem Crassi in foedam fugam convertit: unde *an*ui

Tom. II. M. CCV.

à Liv. epist. 96. b. L. IV. Hist. ap. Cell.
2571. 4. c. App. Al. Civ. L. 4. n. 425.

à Liv. epist. 97. §. 1. h. r. itineris 12.

creverunt fugitivis, ita ut Spartacum in Romanos ducere cogerent. Nec mirus bello finem imponere properabat Crassus, he penes Pompejum, qui jam advenerat, etiam hujus belli confecti gloria esset. Ergo iterum accerrimo praelio concursus est: quo Spartacus cum plerisque suorum pugnantis cecidit: supervenienteque Pompejus eos, qui ex fuga supererant, oppressit: neque minimam inde hujus quoque belli patriam gloriam sibi impisit. Et Cicero, qui Pompejo adlabatur, oppresse: *neque minimam inde hujus quoque belli patriam gloriam sibi impisit. Et Cicero, qui Pompejo adlabatur, oppresse: neque minimam inde hujus quoque belli patriam gloriam sibi impisit.* Illud *expellente Pompejo ardenturum neque imminutum advenit subitum ac sequitum fuisse*, dicitur. Crassus tamen, quod de servis triumphare turpe videretur, ovans Urbem inivit: fugitivorum sex millia, qui in potestatem redacti essent, in circenem atri per viam Appiam perpendit. Fuerunt tamen etiam reliquae quaedam hujus belli: nam legimus, C. Octavianum Augusti parentem, ex Praetura Macedoniae sortitum, fugitivos, residuum Spartaci & Cassiani manum, Thudiorum agrum tenentes in itinere delevisse, negotio sibi in Senatu extra ordinem mandato. Et hoc factum est decimum anno Urbis sexcentesimo nonagesimo tertio.

S. 4. §. IV. Ex hac autem Crassi & Pompeii Crassi diffensione, ut saepe fieri solet, orta est & post, major animorum conjunctio: priorem consilia cum uterque, non quod Reipublica milerit. & glo-

A. U. 683

a pro L. Maill. c. 11. b App. Al. Civ. L. 2. p. 426. c Suet. Aug. 7. 3.

& gloriosum foret, sed quod sibi maxime commodum esset, quateret. Crassus quidem, cum se bellicis rebus Pompejo imperem esse sentiret, officiis civilibus gratiam Populi occupari stetit. Itaque hoc defendendo, illis mutuum dando, candidatos commendando, eorumque petitionibus suffragando opes & auctoritatem paravit non minorem illa, quam ex rebus gestis sibi jam quaesiverat Pompejo. Et haec anulum, ut paulo post videbimus, inter praecipuas causas stetit, quod Reipublice fuit. Illud hic addendum est, Crassum, cum Populus Romanus Pompejo ex Hispania reduci, & fugitivorum victori consulatum offerret, nequaquam dubitasse, quin etiam sibi Pompeii gratia ambienda foret: & gavium ea re Pompejum palam pro concione dixisse, se se non minorem gratiam Populo debiturum pro consulatu in Crassum, quam in seipsum collato. Vixit nequaquam eadem concordia gesserunt magistratum, qui petierant: sed ferre in omnibus desistentes pauci domi sicut memoria digna Reipublice praestare poterunt. Perente tamen Populo, ante quam magistratum abirent, in gratiam redierunt. Etiam hoc observandum est, frustra postea Pompejum observationem legum, quae absentem consulatum petere vocabant, aliarumque contra Caesarem invulsa, cum ipse jam invitus legibus Consul fuit. M 2 ctus

a Plat. Crass. p. m. 646. b Plat. d. l. c in Pomp. p. 629.

eius fuisset; quippe qui nullum alium
 adhuc magistratum gessisset; neque etiam
 statem consulatui gerenda legitimam ha-
 beret, annos natus triginta sex, cum qua-
 dragessimam secundam petendo consulatui
 leges definivisset. Unum omnino memo-
 randum est ab his Consulibus Reipubli-
 ce praestitum; restitutum nempe Tribuna-
 tum plebis ^a, quibus a Sulla omnem fe-
 re auctoritatem adeptam fuisse vidimus.
 Maxime autem eorum potestatem desile-
 tari faciebat iudiciorum circa haec tem-
 pora corruptio; in quibus nulla severi-
 tas, nulla erat religio; imo, quae nulla iam
 effectus habebantur. In Ciceronis credimus &
 Fecit id maxime Pompejus, (nam Crassi
 in hoc negotio partes fere nullae fuisse vi-
 dentur; ut ille privatas suas res magis
 & avaritiam curabat, Pompejus ambi-
 tionem) ut sua ex gratia potius esset,
 neve alius eam occuparet; eum videre
 sibi non posse ^e. Instrumentum maxime
 huic rei perniciendae fuit M. Lellius Plei-
 anus Tribunus plebis humili loco, Piceni,
 loquens magis quam facundus; ut eum de-
 scripsit in libro suis Historiarum Sallus-
 tius ^d. Mentionem etiam ejus facit Cice-
 ro, ut ait in oratione impetratorum agitorum
 vocans ^e. Atque hac referunt num-
 mum ^f, qui ab una parte caput liber-
 tatis

^a Plur. libid. b. Ali. V. in Verr. cap. 25. c. Id.
 de L. III. c. 21. Ascen. ad Divin. cap. 7. d. ap.
 Quinil. Instit. Pr. L. IV. c. 2. ubi M. Aclius
 Pallecanus dicitur. e. de Cl. Or. c. 62. f. Fal-
 tant. C. Lellian. 6.

REIPUB. ROMAN. LIB. VIII. 269
 tatis refert; ab altera, ut voluit, restituta;
 quod inde Tribuni plebis concionem ad
 Populum habere solent. Sed fere nomi-
 ne tenus dumtaxat tribunica potestas resti-
 tuta fuit; cum tota penes ad Senatum trans-
 ferretur. Nam Augustus demum Equiti-
 bus rursus Romanis concessit ^a, ut tribu-
 natum plebis petere possent.

CAPUT UNDECIMUM

Quod varia complectitur.

S. I. Idem annus, qui crassum & Pom-
 pejum Consules habuit, etiam habuit
 Censores L. Gellium Fostilianum, &
 Cn. Conellium Lentulum Clodianum;
 (eos modo etiam in Consulatu collegas
 vidimus) quos hic memoro, quia jam per
 sexdecim annos Censura intermissa fuerat.
 Hi Censuram asperè exercuerunt, sexa-
 ginta quatuor, aut pluribus, Senatu mō-
 tis ^b; inter quos etiam fuit C. Antonius,
 de quo jam capite ^c. §. 2. locuti sumus;
 Causas hujus remotionis suscripserunt,
 quod socios diripiisset; quod judi-
 cium recusatet; quod propter artem
 alieni magnitudinem praedae manci-
 passet; bonaque sua in potestate non
 haberet ^b; ita ut non absque ratio-
 ne Catilina speraverit, se hoc homine,
 si una designatus Consul foret, facile ex

62. Ces
 sura.
 Ad 1. 63;

M 3 VO

^a Suet. Aug. cap. 40. Dio L. 57. fin. propius.
 b. Ascen. ad Divin. c. 3. c. Id. ad Grat. in 10-
 ga cond. p. 977. c. Grat.

voluntate usurum. Nam a sequentibus Censoribus restitutus cum Cicerone Consulatum gessit.

5. L. L.
2. L. L.
rum 1. L.
rum

5. II. Neque mirum est, circa hæc tempora multos repetundarum aut peculatus accusatos fuisse, cum luxus vitiorum in Republica principum horrendum in modum crevisset ad quos sumptus ut sufficienter, provincias expleret, pecuniam publicam furari, iudicia vendere &c. uno verbo, que vis scelera committere cogebantur. Et præter divitias Alibi aliarumque gentium in Italia in vectas maxime hominum mores corumpisse videtur exercitus Sulla, & quem quo sibi fidum faceret, contra motum majorum luxuriose, nimisque liberaliter habuerat. Ut tunc tantum & alterum exemplum, unde luxuriam ille immensus profectus, in medium producimus. Lucullus, vir cetera sapiens, & quem sæpe laudat Cicero, & tanta sibi opes acquisivit, & tanta operum profusione vivit, ut *Verfereturas* vulgo dicebatur, & hosti illius adhuc *Tragani* Imperatoris ætate inter res Principis sumptuosissimas confestim edebet, verum sit: eos tum etiam ab aliis, excoltos fuisse. Opulentior, ut videntur, Lucello, evasior certe fuit Crassus, & cuius divitiæ, in

In proveditum abiere, & qui dicere erat solitus, *memorem esse divitem, nisi qui exercitum alere possit suis subsidiis*: possedit, que & in agris & pecunia his nullius, & Et ipse Cicero, homo novus, bono singulari, imo avarus, dominum non tantum *sestertium tricenis quinquies* emit, & (mutuum sane vicis sestertium acceperat a Sulla, & quem tum rem defendit) verum idem mensam citream *sestertium decies*, five *Philipporum* numerum *sexaginta quatuor nullibus* de linavit. Sed melius esset finis, si omnia talia exempla huc congerere vellemus. Subitum vitium, ut innuimus, incrementum hinc vitia apud Romanos cepit post Sulla Dictaturam: de cuius privilegii M. Scæpi Incuriam aliquid est dictum. Et tradit Plinius, & eo auctus, quo mortuus est Sulla, domum pulcherrimam non fuisse Romæ, quam Lepidus cum Consule: at intra annos triginta quinque eandem centesimam locum non obtinuisse. Idem narrat ex M. Varone, *C. Sestium* Praetorem (is Praetor fuit A. U. 665.) dixisse, *Chamæ* vinum tunc primum in domum suam illatum, cum sibi cardiaco medicus dedisset, *ferentibus* super N. M. eodem heredi reliquisse. Neque mirum est, tanta Romanam affluisse divitiis, si cogitemus, &

M 4 quot,

a Sallust. *Catil. c. 21. b. M. c. 11. Vide Plat. p. m. 459. c. Plat. Lucull. p. m. 492. d. Vid. vel felinus L. 10. Acad. quæst. ab initi & Plat. 1. d. m. 118. F. Vid. Tac. Ann. Xli. ab initi. g. Plin. Crasso p. n. 543.*

a Erasmi. *Chil. Lect. 6. n. 73. b. G. Parad. c. c. Plin. M. N. L. XXXIII. c. 10. f. 100000. Philip. 2. 37500. Philo. d. 2. p. Fam. L. P. n. 6. c. Gell. L. XXX. c. 21. F. Plin. H. N. L. XII. c. 15. 1/2. H. N. L. XXXVI. c. 15. h. L. XIV. c. 14.*

quor, quante, quam opulente provin-
cia intra breve satis spatium temporis
Imperio R. accesserit: ea quibus non
tantum vectigalia, & tributa percipiebantur;
sed præcipue usus eas affligebant
Romanorum proceres. In hunc autem fi-
nem, & simul ut artem Republicam
administrandi discerent, nobilissimi Ro-
manorum adolecentes Praefides in pro-
vincias euntes comitabantur; ut illi quoque
quidem instituto; ut quæ sub oculis vi-
ri gravis nullis aliorumque munerum
publicorum rudimenta ponerent a. Sed
simul ita mature discabant, qua ratione
provincias exaurire possent. Cuiusmodi
tributa acerbe exigentur, & in pecunia
præiens locis provincialibus non
sufficeret, ferociam eam a Romanis acci-
pere cogebantur: illudque immensum,
& absque ulla misericordia a præstantis-
simis etiam Romanorum exercebatur.
Nam, ut Pomponius Attium, illum a-
micitiam Ciceronis, literisque huius ad
eum scriptis celeberrimum memorem, &
quod magis miremur, etiam M. illum
Brutum, quem ultimum Romanorum ob
eximiam virtutem quidam dixerunt, non
puduit in manibus illis usuris proleales
vexare: nam ex locis in margine huius li-
bri citatis patet d, Brutum scapito Equi-
ti

a Vid. Cic. pro Calp. 30. pro Plane. esp. 17.
b Vid. Abbat. S. Real. introitus lib. 6. Mer.
p. 91. seqq. ubi satis bene Attium describit.
c Crenatus Cordus ap. Tacit. Ann. L. IV. c.
34. & Cic. Att. L. V. n. 2. L. VI. n. 2.

ei Romano favisse, vel potius socium ejus
in toto hoc negotio fuisse: qui quater-
nas centenas exigebat; live nummos
quadraginta & octo annuus in centum.
Inno eam pecuniam Bruti periculo fuisse
scribit Cicero a. Et accedebant usuro-
risque, renovationes non soluti ferociis
singulorum annorum b. Tum summa a-
cerbitate in ferocias exigebatur; & Scipio
Senatus Salaminium in Cypro insu-
lula, cum non suo ille ferociis solutus
esset, in curia obsederat, ut sine Se-
natores quinque morerentur. Et omnem
fidem superat quod de Cn. Pompejo in
iisdem literis refert Cicero, Regem A-
riobarzanem ei tricesimo quoque die sol-
visse talenta Asia triginta tria, live
nummorum Philippicarum novendecim mil-
lia & octingenta: ita ut tributa, quæ
suis Rex imperabat, vix in ferocias Pom-
pejo quod satis esset efficerent. Nec
minus Romæ legati exterarum gentium
pecunia mota magna dabatur usura;
ita ut turpia & famosa ex ea re fieri
solerent. Ergo A. U. 688. C. Cornelius
Tribunus plebis legem ad Populum tu-
lit, ne quis legati exterarum nationum
pecuniam expensum ferret. Cumque Se-
natus ut facile credi potest, ei rei adver-
setur, in concione questus est Cornelius
provincias usuris exauriri; adjectaque, pro-
videndum esse, ne habeant legati, unde pec-
uniam creditoribus darent. Tum etiam tu-
lit,

M. s. lic,

a Il. præf. dd. b Vid. I. Br. Grog. de cen-
tes. us. & fan. uno. p. 472.

lit, ut, antiqua jure recepta, nemo nisi pro Populo, legibus servaretur. Nam jam consuetudinem vendit, ut hoc in Senatu, & paucis quidem presentibus fieret: imo, ut ne quidem in Senatusconsulto adiceretur de rogatione ad Populum ferenda. Ut hoc impediret inventus erat P. Servilius Gellulus Tripl., qui C. Cornelio obstitit. Ingenti ex hoc re seditione orta, ita ut C. Pisani Consulis falces transpercutat, de ea re iterum in Senatu magnis contentioibus actus est. Tum Cornelius tulit, ne quis in Senatu legibus servaretur, nisi auctori adfuerit, nec quis, cum solutus esset, intercedere cum de ea re ad Populum ferretur: tamque legum iniuria optimatibus periculis, qui vel pauci Senatusconsultum facere solebant. Anno sequente Cornelius ob ea, que in Tribunatu fecerat, majestatis accusatus est a diobus fratribus Comitiis: sed cum ob seditionem plebis accusatores die dicta non adfuerint, nomen Cornelii de rebus exemptum est. Anno tamen sequente 688. iterum accusatus Cornelius defensus est a M. Cicerone duabus orationibus, que non exstant. Ita ut hoc tempore Cicero nonnulli aedo optimatibus, quoniam quidem postea, addictus fuisse videatur. Atque hæc ita ferè ex argumento Alconii in his orationibus desumpta sunt. Sed videtur etiam Cornelius legum nullis de provinciis rogatus, ut pecunie publicæ, que residua apud que neque essent, emigerentur. Ea lege præcipio Fagium nullam petebat Dictatoria fillum, qui Sulla

per multos annos pecuniam ex arario & ex vectigalibus P. R. sumperat. Sed receptus non est accusator, quod accusante Tribuno pl. conditione æqua disceptari non posse putaretur. Quæ colligi possum ex argumento C. Noni Alconii in his orationibus; & ex ipso Cicerone oratione pro Claudio 634.

§. III. Non prohibuit tamen hoc peccatum corrigendæ studium; quin simul circa hæc tempora etiam literarum studium magis, magisque inclarescerent; & præcipue quidem eloquentia forensis. Nam ipsa conditio temporum eam non tantum utilem; sed etiam necessariam faciebat; cum quotidie fere principes in civitate viros & accusari & defendi contingeret. Et ipse Cicero, Romani eloqui princeps, his temporibus, causis præcipue agendis, eloquentiam exercebat. Exstant orationes quædam, quas hoc tempore habuit. Et pro P. Quinctio, que prima fuit, dicta est A. U. 674. quo tempore Cicero annuæ agebat vicecesimum sextum æ. C. Verrem autem accusavit; cum odiositatem gereret A. U. 694. Emulus vero in oratoria studebat Cicero Q. Hortensio, eo ipso anno Consul fuit. Nec minor fere eloquentiæ & eruditionis laus fuit in C. Cæsare, de qua postea etiam aliquid erit dicendum; ut forte etiam de ipsius Cicero scriptis. Et plures recepit Cicero in libro de claris orationibus; quorum scripta & orationes.

M. 6 æque

1 Vid. Coll. XV. c. 18. & 778. Fr. Fabri. in hist. Cic.

regue ac Hortensii omnia & plerumque Celsis, ad nos non pervenerunt. Talis fuit Q. Catulus, qui non solum orat. ones, sed etiam librum de *Consiliis suis* & *rebus suis* gestis conscripsit. Tarn Antonius praetor, & Crassus, quos ab eloquentia & sapientia laude criminat celebrat Cicero: sed qui paulo etiam (certe duo praeter) antiquiores fuerunt. *Cicero* inde fuit, qui *Agrippam* & *Sulpicium*, qui Crassum imitari volebant: ut nihil dicam de reliquis, qui apud Ciceroem videti possunt. *Historia* hoc circiter tempore etiam plures temperavit, sed quos longa & maligna aetas, aut haec aetate feros nobis abiecit. Quorum quidem librorum factura omnium maxime dolenda est; cum tunc eo tempore gestarum non altaratione paulo amplius notata haberi possit, quum ex *Historia* eorum temporum: nam sola hominum, quae aetate vixerunt, scire nomina, si nihil aliud acciderit, parvi est usus. Quin etiam *liris philae*, *liris multis* minore dno no carere possimus, cum acris medicatio vis sapientis omnibus avis eadem veritates invenire possit: nullum ingenium acumen, eum gestarum memoriam semel deperditam possit restituere. Poetarum vero lascivorum, alioquin ineptorum scriptorum eadem dno non deplendum puto, ut multo magis gaudendum esse credam, nos non plarium inutitum, vel motibus noxiarum auctorum satina

pro-

a. *Cic. de or. c. 35.* b. *Ibid. c. 36. s. 109. c. 47. c. Ibid. l. 35.*

premi: cum, qui superiunt, praestantissimi poete abunde sufficiant, ut genium poetarum prius noicere, & linguam adificere valeamus. Praeter Catulum ergo his temporibus floruit *Mamilius* historicus & literator: cuiusque aequalis *C. Licinius Macer*, cuius nomen restituendum esse apud Ciceroem *pro Aelio* dudum monuerunt viri eruditi. Ipse Sulla Dictator, ut iam supra occasione belli Cimbrici indicavimus, de rebus a se gestis commentarios reliquit: cuius libri a Lucullo suppleti, vel forte Lucullo dedicati, a liberto *Sulle Cornelio Epicadio* editi videntur. In eisdem *Sulle* rebus desit *Historia* ab equo gentili *L. Cornelio Stiffena* conscripta: quem omnes superiores facile vicisse dicit Cicero. Celebres etiam hoc temporis intervallo fuerunt *Historia* *Q. Claudii Quadrivarii*, & *Q. Valerii Antici*: qui inter celeberrimos *Historia*, vel amulium rerum Romanarum conditores censentur. & *Q. Livio*, *Gellio* aliisque sapissime citantur. Graece etiam *Historia* belli *Marsici* conscripsit *Lucullus*. Et hi quidem *Historicorum* sunt praecipui. Poetas eadem haec aetas tulit virum illum primarium *Q. Catulum*, quem modo nominavimus; quem non prohibuit tanta dignitas, quin lascivus verulicos faceret: cuiusque fami-

a. *Plin. G. N. X. c. 2. b. de LL. l. 1. c. 2. c. Vell. de Epist. Lat. l. 1. c. 10. d. Vid. Plin. Sullap. 460. 670. c. Id. Lucull. p. 494. Sull. p. 454. f. Suet. de Fl. Gramm. c. 12. g. de or. c. 64. & LL. l. 1. Vid. etiam Vell. l. 1. c. 9. sed qui non satis recte de eius aetate loqui videtur in Plin. ejus ubi a p. 102. i. Plin. 1. p. 1. l. 1. v. 3. Gell. L. X. c. 10.*

familiaris fuit *Q. Sulpicius* itidem poeta . . .
 Nominat etiam Cicero C. & *Soc. Titius*,
 illum Tragicum ; hunc, ut videtur, la-
 scivum poetam: licet *Cassius* etiam comedias
 scripserit videatur, cum Cicero dicat
L. Afranius poetam eum imitari stultis-
 se: quem comicarum fabularum scripto-
 rem e huius temporis celeberrimum fuisse
 scimus: & qui rogatus etiam *Fabular* scri-
 psit: ut etiam *T. Quinctius Atta* d. Ex
 quibus omnibus ad nos non nisi pauca
 quaedam fragmenta pervenerunt: ut et-
 iam ex aliis minus celebribus, quos silen-
 tio praetermittimus.

LIBER NONUS.

CAPUT PRIMUM.

De bello Mithridatico III. & de bello
 cum Rege Tigrane.

57. hi. 5. l.
 li. 5. 16. b.
 III.

Vidimus libri praecedentis capite-
 rum primo §. 1. *Luculus* &
 ingenti clade *Tirany* & ad-
 ventu *Acilii* *Consulis* & denique dissensio-
 nis, quibus laborabant Romani probi-
 bitum finem bello *Mithridatico*, ita ut
 nihil aliud deinde ab eo Rege timerent Roma-
 ni.

^a *Cic. de el. Or. cap. 35. b* *ibid. cap. 45. &*
^b *Cic. de el. Ep. II. 12. v. 57. Quinctil. X. 1.*
^c *d'Estes. ad. Olymp. 175. Horat. Epist. II. 17.*
^d 175.

ni, imponere non potuisse: neque, insti-
 tuerat, *Tigranem* bello persequi. Jam
 vero, cum *Mithridates* omne tempus,
 quod per haec Romanorum discordias ipsi
 reliquum erat, non ad oblivionem vete-
 ris belli, sed ad novi comparationem con-
 tulisset, *Solporas* se finitimus suis bel-
 lum inferre velle simulatus. Romanis et-
 iam majore consatu hoc bellum instaurari
 placuit. Itaque *C. Manlius* *Tribunus*
plebis (homo venalis, & alieni minister
 potentis) initio anni sexcentis octua-
 gesimi septimi legem promulgavit. ut
 Pompejo, qui tum in *Cilicia* belli re-
 liquas persequeretur, *Bithynia*, *Phry-*
gia, *Lyconia*, *Galatia*, *Cappadocia*,
Cilicia, *Colchis*, *Armenia* minor cum
 omni apparatu bellico, & copiis om-
 nibus, qui *Lucullus* fuerant, com-
 mitteretur: utque bellum cum *Mithri-*
date, & *Tigrane* Regibus gereret: re-
 timeretque classem de imperium maxi-
 mum, ut ubi in eo acciperet. Ita
 ut hac una lege totum quantum esset im-
 perium Romanum uni homini subjiceretur.
 Itaque vit patre sua studiosissimas
Q. Catulus legem, quae maxima nobilitatis
 indignatione lata erat, vehementer
 dissuadet, ut jam antea fecerat occasio-
 nem bell. *Pratice* nec minus eam im-
 probavit *Q. Hortensius*. Quae eam
 Cicero, qui tum Praetor erat, oratione,
 quae

^a *Cic. pro L. Man. c. 4. b* *Vell. Pat. I. lib.*
^b *33. Plut. Pompe. p. 634. d* *Urb. rti. 100.*
^c *Urb. rti. I. lib. 17. 10.*

familiaris fuit *Q. Sulpicius* itidem poeta . . .
 Nominat etiam Cicero C. & *Soc. Titius*,
 illum Tragicum s; hunc, ut videtur, la-
 scivum poetam: licet *Cassius* etiam comedias
 scripsisse videatur, cum Cicero dicat
L. Afranius poetam eum imitari stultis-
 se: quem comicarum fabularum scripto-
 rem e huius temporis celeberrimum fuisse
 scimus: & qui rogatus etiam *Fabular* scri-
 psit: ut etiam *T. Quinctius Atta* d. Ex
 quibus omnibus ad nos non nisi pauca
 quaedam fragmenta pervenerunt: ut et-
 iam ex aliis minus celebribus, quos silen-
 tio praetermittimus.

LIBER NONUS.

CAPUT PRIMUM.

De bello Mithridatico III. & de bello
 cum Rege Tigrane.

57. hi. 5. l.
 li. 5. 16. b.
 III.

Vidimus libri praecedentis capite-
 rum primo s. to. Luculus de-
 ingenti clade Triarii & ad-
 ventu Aelii Consulis & denique dissensio-
 nibus, quibus laborabant Romani probri-
 bitum finem bello Mithridatico, ita ut ni-
 hil sibi deinde ab eo Rege timerent Roma-
 ni.

^a Cic. de el. Or. cap. 35. b *ibid.* cap. 45. &
^c Cic. de el. Ep. II. 12. v. 57. *Quintil.* X. 1.
^d *Ensch.* ad. Olymp. 175. *Horat.* Epist. II. 17.
 175.

ni, imponere non potuisse: neque, insti-
 tuerat, Tigranem bello persequi. Jam
 vero, cum Mithridates omne tempus,
 quod per haec Romanorum discordias ipsi
 reliquum erat, non ad oblivionem vete-
 ris belli, sed ad novi comparationem con-
 tulisset, Bolporas se finitimus suis bel-
 lum inferre velle simulatus. Romanis et-
 iam majore consatu hoc bellum instaurari
 placuit. Itaque C. Manlius Tribunus
 plebis (homo veralis, & alieni minister
 potentis) initio anni sexcentis octua-
 gesimi septimi legem promulgavit. ut
 Pompejo, qui tum in Cilicia belli re-
 liquas persequeretur, Bithynia, Phry-
 gia, Lyconia, Galatia, Cappadocia,
 Cilicia, *Colehis*, Armenia minor cum
 omni apparatu bellico, & copiis om-
 nibus, qui Luculli fuerant, com-
 mitteretur: utque bellum cum Mithri-
 date, & Tigrae Regibus gereret: re-
 tineretque classem de imperium mari-
 timum, ut ubi in eo acciperet. Ita
 ut hac una lege totum quantum esset im-
 perium Romanum uni homini subjiceretur.
 Itaque vit patre sua studiosissimas
 Q. Catulus legem, quae maxima nobilitatis
 indignatione lata erat, vehementer
 dissuasi, ut jam antea fecerat occasio-
 nem bell. Pratici nec minus eam im-
 probavit Q. Hortensius. Quasi eam
 Cicero, qui tum Praetor erat, oratione,
 quae

^a Cic. pro L. Man. c. 4. b *Vell. Pat.* I. lib.
 33. *Plut.* Pompej. p. 634. d *Urb. rti.* 100.
^e *Urb. rti.* I. lib. 17. 10.

quæ exstat: jam tum Pompeji favorem indigne satis captans. Cæsar quoque favebat Pompejo, cum eidem Populum quoque favere sciret; quem sibi demerendum esse statuebat, immensam jam illam, ut videtur, ambitionem animo fovens, quæ paulo post exitio Reipublicæ fuit. Certe nulli horum salus Reipublicæ tum curæ fuit; ita ut absens Pompejus omnia sere obtineret, quæ Sulla & armis subacta patria obtinuerat.

§. II. Pompejus ergo Asiæ ingressus undique Italiam & milites & dynastas & Reges socios evocavit, Lucullum nihil curans. Cumque ad colloquium convenissent, primis quidem eorum congressus comitis satis fuit; sed mox, dum Lucullus Pompejo ambitionem, hic Lucullo avaritiam objicit; adeo exarserunt, ut vir a manibus suis temperaverint. Ita Lucullus decessit. Pompejus, postquam totam Asiæ a Phœnicia ad Bosporum navigium stationibus fuisse amplexus in Mithridatem movit; cum prius *Metaphrasem* ad Regem misisset, qui benignas ipsi pacis conditiones ferret. Sed Mithridates qui excrucietur, licet non nimis magnam, & lechillimam tamen militibus compositum, habebat. Parthorum Regem *Phraatem* se sibi adiuncturum esse sperabat. Vetus postquam eam jam Pompeji amicitiam amplexum Armeniam Tigranis regnum.

grum invasisse audit, animo collapsus legatos statim ad Pompejum misit, qui de pace agerent: at illis non aliud responsum datum est; quam ut Rex positis armis, transiisque redditis se fides Romanorum permitteret. Hi vero, cum maximo essent numero, tantum in castris regis tumultum excitarunt, ut Rex jurare coactus fuerit, se nunquam cum Romanis pacem habiturum; neque aliquid, nisi de communi consilio facturum. Et simul in interiora regni se recepit, obvia quæque vallans, ut comeatuum inopia Romanos affligeret: licet ipse Rex, quod in tanto Imperatore turpissimum, locorum non nimis gnarus fuisse videatur, cum montem quandam munissimum, quod inopia aquæ eroderet, deseruerit; quem mox occupavit Pompejus, fœlissimè puteis aquæ, quod satis esset, invenit. Nec minore imprudentia, sive ille stupor fuerit, egit; castra sua vallo centum quinquaginta stadiorum & a Pompejo circumdari passus est. Inde, cum per dies quadraginta quinque obsessus fuisset, hominibus, aut jumentis inutilibus, aut ægrotis interfectis nocte silente aufugit Armeniam petens. Sed Pompejus, cum agmen ejus extremum assecutus esset, inivit, & nocte quidem prælium committere coactus est, cum vereretur, intelligeretque, hostem effugitum esse. Ergo loco quodam

§. 1. Ut
terrar
beli
progre
sive.

UNIV

dum sibi commoda & inter montes con-
 catos eos adortus est, horrendo tonitru,
 clangore tubarum, vocibus militum, seu-
 torum alioquinque aeternum valorum per-
 cussionibus excitato: ita ut statim barba-
 ri, quibus praelium inopinancibus plane
 eveniebat, perturbati fuerint: atque exor-
 ta luna etiam in umbras Romanorum po-
 tius, quam in ipsas, tela mitebant. Ita
 multis caesis, multis etiam captis cum so-
 lis satellitibus Rex elapsus est; sed ab eis
 quoque relictus cum sola pellice. *Hypsi-
 erus* egregie fortitudinis & fidei milite-
 re, duobusque aliis comitibus ad Tigranem
 Regem generum suum contendit. Sed cum
 Tigranes non tantum innoceat re-
 gis sui ei interdiceret; verum centum et
 octo talenta in caput ejus pronunciatet
 in Colchidam & inde in Bosporum &
 Mæotidæ parvi vicinis regionibus se rece-
 pit: & filium suum Mithrem etiam
 regionem dominam, quod Romanorum
 regibus dicitur, interfecit cum omnibus
 illis, quos amicos aut comites filio in re-
 gnum suum absenti addiderat; quos vero
 Mithres ipse sibi amicos, aut fami-
 liares acquisiverat, dimisit incolentes. A-
 lii patris metu Mithrem manus suis in-
 tulisse scribunt. Interfecit etiam patris post-
 alium suum filium *Rhithraem*; quod ma-
 ter ejus *Stratobata* precem, in qua erat
 com thesauri Mithridatis Pompejo tra-
 didisset. Plures etiam alii ejus sunt in po-
 tecta.

a Flor. L. III. c. 5. b Plut. Pomp. p. n. 636.
 c App. Ad. Mithr. n. 245.

tellatam Romanorum venecunt: filix vero
 a militibus, quibus eas in Scythiam du-
 cendibus dederat, ad Pompejum adductæ
 sunt. Thesauros, variæque res alias pre-
 tiosissimas Pompejus. Quædondibus affer-
 vandas tradidit; ut, cum triumphum e-
 jus exornassent, in ararium conducerent.

§. III. Ita liberis, regnoque & thesauro-
 rum exutus Mithridates nondum tamen
 animum despondit; sed ad Gallos itat
 delibabat, ut cum his Alpes transgres-
 sus ipsam Italiam invaderet: quem im-
 petum cunctatio exercitus ejus aliquan-
 tisper inhibuit. Verum filius ejus *Pleuro-
 neres*, cum & periculosi nimis es expe-
 ditio videretur; & si hoc Mithridates
 tentasset, omnem spem venis a Romanis
 præcisam videret, patri insidias struxit.
 Quibus detectis, postquam veniam con-
 secutus esset, iterum sollicitum a fide
 patris abduxit: Mithridates tandem ve-
 rius, ne Romanis tradereetur, venenum
 sumpsit; ut etiam dux filix ejus virgi-
 nes, Et hæc quidem confestim sunt mor-
 tue. Mithridates, quod ab inenite ve-
 rate antidotis secura vetera munivisset
 (unde tale quoddam medicamentum
 genus ab eo *Mithridaticum* dicitur b) in
 sinistra illud tentavit: sed a *Mithre* Gal-
 lorum Duce enixis precibus, ut mortem
 sibi inferret, impetravit. Hic fuit A. U.
 C. 69. Mithridatis, Principis magnanimi ego.
 & regi Romanorum impatientis: cum
 qui.

a D'is L. 37. p. 39. ed. vrg. b Strabon. Sam-
 moled. c. 52. c Liv. ep. 102.

quibus per quadraginta circiter annos aut bellum, aut dubiam pacem habuerat. Neque post Hannibalem infestiorum, aut magis timendum hostem Romani habuerunt. Pompejus, qui non speraverat, prope adeo finem hujus belli adesse, in Italiam inuenerat, ut animam Regis ejus populi, qualis erga Romanos foret, exploraret; hique se dicto audientem fore, & imperata facturum, scripsit. At nuncio de morte Mithridatis accepto Pompejus raptim Amisum, Mithridatis regiam, contendit: ejusque ditioribus plerisque in formam provincie reductis & compositis Romam proficisci peraxit. Pharnacem praemium perfidiae in patrem, regnum Bosporanum ut datum: & exceptis Pharnacensibus, quibus libertas est data, quod prius a Mithridate deficientes exitium ejus magnopere accelerassent.

§. 4. Res
alia in
Pomp. in
Oriente
gesta.

§. IV. Antequam autem cum Pompejo in Italiam revertamur, narranda sunt illa, quae extra bellum Mithridaticum in Asia gessit. Nam postquam Regem illum vicisset, interea dum hic vires ad rebellandum colligit, (& satis bene concecit Pompejus, eas non nimis metuendas fore.) desiderium Pompejum cepit Syriam quoque & Arabiam subjugandi, ut etiam in Oriente victorias suas ad Occidentem proferret; quemadmodum in Occidente fecerat. Et primo quidem Armeniam, accessus a minore Tigrane, qui a patre

patre desciverat, intravit. Tigranes a Lucullo jam assiduo presidium Pompeji in regiam suam urbem recepit: & in castra Romanorum progressus fœditissimum in morem se ad pedes Imperatoris abiecit. Excepit vero comiter est a Pompejo, & Rex appellatus, cum Imperatorem jam & milites ingenti pecunie vi donavisset. Jussus est tamen provinciis omnibus, quas bello occupaverat, decedere; tota nampe Syria ab Euphrate ad mare usque; & parte Ciliciz, unde Regem *Aurischum*, cognomen *Pium*, dederat. Filium etiam Tigranem patri conciliavit; eumque pro potestate in Minore Armenia regnare jussit. Majore patri addicta ea lege, ut moriens eam filio relinqueret. At filius ingratus nequam his conditionibus contentus fuit: verum patri insidias struens, cum victus a Romanis ne sic quidem Parthos per nuncios contra eos sollicitare cessaret, Romam avectus, in triumphum postea ductus & necatus est. Armenia minor & reliqua, quae minoris Tigranis fuerant, cum parte etiam Ciliciz *Autobazani* Cappadociae Regi tributa sunt, cum Armenia major Tigrani relicta esset. Ex Armenia ad Mithridatem persequendum iterum conversus Pompejus *horre* *Athanasque* qui inter Pontum Euxinum & mare *Caspium* habitant, hi Caspium, illi Euxinum contingentes, fugavit. Et primo quidem Albanos, cum im-

prudenter se armis Romanorum opposuissent. Mox etiam Iberos fundit, & ita se Servilio, qui classe Pomun iuebatur, iunxit. Quo tempore autem Pompeius adversus Arabas exercitum duxit, *Damaſci* Judæos fratres *Aristobulum* & *Hyrcanum* *Alexandri* *Joannis* filios de regno Judææ per legatos dicerantes, & donis certantes audivit. Accusaboremiam qui ab *Aristobulo* missus erat *Gabinium* & *Scaurum* Pompeii legatos, qui magnam pecunie vim, trecenta talenta f, ab *Aristobulo* acceperant h. Verum tota hæc res paulo alius est repetenda.

S. V. Mortuus fuerat in Judæa anno Urbis sexcentesimo quadragesimo octavo *Joannis Hyrcanus* relicto quinque filijs; ex quibus *Aristobulus* nati maximus principem arripuit, & socium sibi dominationis fratrem *Antigonum* adiecit, reliquis tribus carceri mancipatis. Sed ex testamento *Joannis Hyrcani* rerum administratio matri *Aristoboli* debebatur; quam rebus se immiscendam filius hanc necessitatem. Mox etiam *Antigonum* falsis invidiorum delationibus deceptus occidit. Hinc *Aristobolo* post annum regni ininterabiliter mortuo successit frater *Alexander*, quem *Salamæ*, sive *Alexandra* *Aristobuli* uxor vinculis exemerat d. Ab eo alter ex festibus superstitibus est occisus; alter privatam vitam vivere iussus. Mortuus est

Ale-

a *Plin. d. l. p. 637.* f *Phil. 18000.* h *Jo. Seph. B. l. l. 2. 5.* c *Joseph. lib. 1. 3. d. 14.* Ant. XII. 20.

Alexander a, postquam regnum per annos viginti septem tenuisset. Inde *Alexandra* filium *Hyrcanum* Regem constituit: licet rerum administratio revera penes ipsam foret. Ea anno Urbis 684. mortua, alter ejus filius *Aristobulus* fratri *Hyrcano* regnum extorquet: & licet cum fratre *Hyrcano* in gratiam rediisset, ab *Antipatro* tamen *Idumeis* sibi peccudari patitur b, ut ad *Aretam* Arabum Regem confugeret auxilium ejus regnum repetitum. Et revera *Hierosolymam* oblatione cepisset, nisi a *Scavo* eam solvere fuisset coactus: quem trecentorum talentorum mercede *Aristobulus* corruperat. (Alibi e quadringenta talenta ipse *Josephus* dixerat.) At *Hyrcanus* cum *Antipatro* *Damaſcum* ad Pompejum confugit: & eodem accedit *Aristobulus* corruptione *Scavi* fractus. Sed eum humiliter se Pompejo submittere impatiens ab eo recessisset, Pompejus in Judæam movet, & *Aristobulum* cogit, ut & se & urbem Romanis permitteret; pecuniam præterea etiam dare polliceretur. Sed, qui *Aristobuli* res curabant, *Gabinium* ad pecuniam accipiendam missum ne quidem in Urbem recipere voluerunt. Itaque Pompejus *Aristobulo* in custodiam dato *Essenam* ad *Hierosolymas* occupandas misit: & Templum, in quod concesserant qui *Aristobuli* partes defendebant, tertio decimo mense cepit; ipse qui

A. U.
697.

A. U.
684.

a *Id. B. l. l. 4.* b *Ibid. c. 5.* c *Ant. XIV. 4.*

HISTORIA

de preterita & corona laetis uni possit : quo salu tanto pro modestia suo nihil ferat utas est : sed neque ita involuntam unalotom exhibet.

CAPUT SECUNDUM.

Conjunctio Carionaria.

8. 1. O.
S. 1. C.
S. 1. C.
S. 1. C.

UNIVERSITATIS
S. 1. C.

¶ Nec tantes effectus libidinis de-
latus, qui ex numeris illis ob-
vultu Afa subacta Romanis deperatis ex-
tremis habuerit : exim fuit antitio de
appetit honorem plane immoderatam .
Nam cum exis lina per luxuriam exhal-
litem lantros hromas hromas petere
cogebantur . ut totum oratione possi-
mus . sive publicam . sive locorum . si-
ve domus civium in locules iure con-
venire & ita prohibere conitum im-
ficere possent . Uod . ut iam videmus .
tot iudicia reperiendam . & pondus
clera hie tempora fuerunt exorta . Et
eodem forte monavit homada continua-
tio . quon perpulo libu deceptis Salla-
stus . Et nos hoc loco narratum sumus .
Sallustius aut *Caecilia Carionia* nobilissimam
loco natus . nam *Sergium* exis . dicit
fallo . a *Sergio* Trojano originem ducere
seebatur . & una ex triginta quin-
que tribibus Populi Romani ab eadem
gente *Sergia* est ducta . Hic & amicus &
corporeis dotibus pariter aequales excellen-
bat : sed ingenio simul cum mala gra-
voque

REIPUBLICAE ROMANAE LIB. IV. 297

voque . Addit antur . qui se *Pavli La-*
reus illo nomine iactat . Carilianum ad
relata consilia etiam ideo compulsum
fuisse . quod belli *Mithridatici* administra-
torem a *Sentiam* imperare non possuisset .
quod vix credendum esse videtur .

¶ II. Cum ergo & scelerrum conscien-
tia . & inopia rei familiaris Caplin a surge-
rent . Nam *Keipie* deplures alii nobilibus
hona sua turpissimo luxu profluderant .
simo primus *Urbis* as . *Contules* *Kal-*
Jas in Capitolio incedente stant . *So-*
cios ejus facinorosi habebat . precipuum .
Caecilium *Leuculum* . qui iam A. U. 88.
Consul fuerat . sed tunc sequente ab vi-
cra probrosam . & *Centurionis* *Sentia* in-
tus iam iterum *Securam* pelerat . ut or-
dinem recaperare possit : si que ja *Luc-*
Carulm . Et liba *Sibyllini* regnum
Romae tribus Consulibus partendi : *Cin-*
tra atque *Sullam* arces . Et testium
esse . cui fatum fore *Urbis* potiri .
preterea *C. Ciceronem* . & *Antonium* .
& . ut dicitur . *P. Sullam* . sed hunc
dandis anno sequente *Cicero* . cum . ut
jam diximus . scelerrum vicem ab eo mil-
tuo accipisset . Idem tamen *Sulla* hunc
sine scelerrum . ut ipso antore *Cicero*
dicitur . quippe pul posita *De* *Leone*
Caesare ingeniosus divitibusque imperare po-
tissimus . qui *Caesari* hunc subjecerat . sua
N x acqui-

S. 1. C.
S. 1. C.
S. 1. C.
S. 1. C.

¶ *Sallust.* *Cat.* l. 5. b. *Plin.* *Cat.* p. 10. 356.
¶ *Dio* l. 37. p. 10. 27. *S. Sallust.* *Plin.* *Cat.*
p. 106. c. *Cat.* p. 101. 5. *S. Sallust.* *Plin.* *Cat.*
10. *S. S.* 27. *Offic.* l. 1. c. 2.

HISTORIA

acquiescentia amittis fuerit: in primis ut in
 proscriptione Sulliana fecerat. Praeterea &
 ipse Sulla & Antonium A. U. 688, cum
 Cottaules essent delinquenti, ambitus damnati-
 fuerant. Sed de conjuratione absolutum
 fuisse Sullam patet, quod ipse mox Gobi-
 tium de ambitu reum fecerat. Praeterea
 in suam consilium Caesarem adfuerat
 C. Pisonem iudicibus filii simillimum &
 ut omnes, ut alieno obtinuit. Et filii
 quidem cum Antonio Cottaletum, Piso-
 nem utrumque Hispaniam cum exercitu des-
 tinaverat. Sed cum ex res innocuisset,
 in illis in Nonas Februaris concilium ce-
 dis transierunt, plenique etiam Senato-
 rum perniciem machinati. Ac cum Cas-
 lina signum dedisset ante, quam armati
 sequentes convenissent, eas res concilium
 diremit. Et Pico & Senam cum Imperio
 ablegatus est in Hispaniam; ubi ob in-
 stitutum quendam ab ioculis coincidens est.
 Eodemque anno Castina a P. Clodio re-
 tinctorum sociatus fuit: sed Clodius ac-
 cepta pecunia praevicatus est: eoque ju-
 dicio ipse Clodio de defendendo Caesare
 cogitasse videtur. Idem videtur anno se-
 quente inter fratres reus factus fuisse, quod
 olim multos a Sulla proscriptos occidisset:
 sed etiam eo iudicio absolutus fuit.

§. III.

2 Cic. ad Quint. fr. L. III. nu. 3. b Anton.
 ad Or. in toga cand. p. 113. ed. Lugd. Bat.
 1675. c. Dis L. 38. p. m. 10. d. Cic. de Harusp.
 1677. p. 20. e. Fil. Anton. l. 2. p. 148. seq. f. l. h.
 p. 134. G. h. p. Sulla cap. 13. Dis L. 37. p. m.
 19.

REIPUB. ROMAN. LIB. IX. 171

§. III. Non tamen a coepis suis homo
 perditus desistit, sed capata occasione, & magis
 quod C. Pompejus in caesariis rebus
 bellum gerens, & Senatus nihil sane
 ei esset intus, aliam consiliorum ten-
 tate filii proposuit, Consulatum & ipse
 petiturus. Perisset eum jam A. U. 687, ni-
 si ex provincia Africa, quam Praetor obti-
 nuerat, repetundarum reus fuisset factus,
 & ita intra legitimos dies prohi-
 bitus. Itaque A. U. 687, praetores Sena-
 tui & Equitibus ordinis, & quidem ple-
 nisque ex nobilissimis (quibus, praeter jam
 nominatos erat L. Scaevola, P. Gabinius,
 L. Cassius, M. Caputius &) ad aliam
 conjurationem in eundem impellit: quibus
 multi etiam ex coloniis & municipiis acce-
 derunt. Imo fuerunt, qui crederent, Cras-
 sum de Crataeo non igitur eundem con-
 siliu habuisse, quod hic enjunctis opes-
 tra Pompejum crescere optaret & simul
 consideret, si conjuratio valeret, facile
 se apud illos principem fore. Imo re-
 iam prius conjurationis comens fuisse
 a multis credebatur Crasum. Et aperta
 iam conjuratione L. quidam Tarquitius,
 an Tarquitius, Senatus scilicet fuisse die-
 tur, se missum a M. Crasso, qui Cas-
 tiline numeraret, de eius deprehensi-
 dam ex conjuratione teneret: sed po-
 tius eo magis ad Urbem accedere susti-
 naret. Sed statim consulente Cicero-
 ne.

N 3

10

2 Sall. Cat. cap. 18. Plut. Cat. p. 265. 267.
 b Cic. Catil. p. 11. c. 4. c. Anton. utrum, ut in
 toga cand. d. Sallust. l. 1. p. 17. e. Cic. ad Quint. fr.

UNIVERSITATIS

UNIVERSITATIS ROMANAE

UNIVERSITATIS ROMANAE

frequens Senatus decretis, addidit falsam viam: quia nomen in tali non potuit tanta vis hominis magis lenientis, quam castigandi, videri. Cuiuslibet tamen Causa a Cicerone immutata fuisse Tanquam; quod cum quatuordecim se vidisse affirmat Sallustius, tamen scribit illam concioniam fieri a Cicerone imperatoris, quod alii tunc dicunt, ne Ciceroni nomen suo intercepto multum patre suo Romano Republicam carerebant. De Cicerone, qui cum Praetor designatus erat, via dimittamur hinc, qui non solum secleris, vel certe conatus hinc. Ac inter eos apud Senatum Neronem, Quirillum a La. Pavia nomine nominatus fuerat: qui etiam chiographum eius Catilinae datum pollebat. Male viri magni nominis apud Suetonium, pro inde legi iubent Iudice, quod nomen proprioque hinc nominis legitur: cum vel solus Ciceronis locum modo in margini adscriptum conuicium euerit: & illud etiam ex Diono probari possit. Hic Venius rursus A. U. 695. inlex alterius conjura; omnia contra Principem fuit. Sed in Senatu quoque istos conspiratores nominata fuit C. Curio a C. Curio, qui id e Catilina se cognovisse dicebat. Curio vero, cum impetrato Ciceronis testimonio quodam se de conjuratione ista re non decalisse dixerat, ne Curio proemia, quae publice

iudicibus constituta erant, dicerentur, effecit, Veniam propositus capis se dextra supellectile male multatum, ac per totius in concione pene illicentium conseruit in carcere: ut etiam Novium Quirillum, quod compelleri apud se iudicem postulatum possit esset. Et Ciceroni, ut Curium inter conspiratores nominaret, nec Pilo, nec Catilina, qui ex variis causis Curium erant intentum, impellere poterant. Equites tamen Romanos, qui per illi causa cum telis adiret, egressum ex Senatu Curium gladio militari iussit. Catilina autem fides in abdita seditione coartatus, postquam omnium animos abiecit, dimisit, monitus, ut peribrem suam Cossulatum curae haberet. Aditum fuit, Catilinae humanum tantumque uno perierunt in patria hic multum: inde cum omnes depulsi, casu sponte eos ad illentium adegit. Ino quodam narrat, postero maturo sicus epus euerit, quo majore secleris societate iungentur. Sed haec alii haec putant, ut Ciceronis iudicia, qui postea orta est, leniretur. Veniam tamen videntur, eos horrenda confisit amaro proinde, sine quibus ea, que popularium totius pollicentur, obtineri non poterant: et tunc voras, prociptionem implent, magistratus, sacerdotia, capitia, etque uno verbo, Sallustianam victoriam sibi proposuisse. Hinc fini

N 4 U-

229p. 46. b. Cir. de. 22. 24. C. Jul. cap. 37. d. 1. 2. 3. 4. ed. 1548. M. Emmer. Paris. ad Cicer. Dy. Dy. 4. 7. 8. 9. d. 1. d. 1. d. 1. d. 1. d. 1. d.

2381. 6. 49. b. d. d. 1. 2. 3. 4. 5. C. Plur. Cl. 7. 8. 8. d. 1. 2. 3. 4.

Urbes in centum partes disceperant. In centum divas locis infecto igne undique cederent. Et supererant ex Sullanis multibus milibus lupus suo uliq; qui rapinatus & victoria vetatis memores civile bellum exoptabant.

§. IV. Sed fuit in ea conspiratione, quem modo nominavimus, Q. Catulus, cui cum Fulvia muliere nobili supri vetis conjugato erat. Hæque apud cum serocum agebat, quam esset solutus, maria moniteque pollicendo mulieris, cui sibi propium jam dudum inanis gratus erat. Fulvia tunc insolentia casta cognita compluribus patravit, quæ de conspiratione and verat; cum istam ipsa Republica periculo moveretur. In res imperitia ista hominum accendit ad Consulatum mandandum M. Tullo Ciceroni, cum antea nobilitis quasi pollicentium crederet, si eum, quamvis egregius, homo novus adeptus foret: sed ubi periculum advenit, invidia totius superbia post fuerit. Igitur Cicero cum Antonio Consul declaravit: & Cicero sese contulit: cum Antonius parca modo centuria Castellanam sperasset: qui ita Remp. plenam sollicitudinis, plenam timoris acceperunt. At neque ita Catullina Consulatum in annum sequentem obtinere desperavit, utina tamen interam per Italiam parat. Cicero quoque, cum comitia

CECIDI

creandis Consulibus habuitur illis, Jovicem induit a: sed ita, ut parte tunc de industria datus, horum conspiceretur quo magnitudo periculi intelligi posset: Catullina autem mulieres etiam sibi adfectis, per quas fortitica urbana sollicitate, urbes incendere, vitos earum vel edungere sibi, vel interficere posset. Nec Ciceroni interea invidius parte detrahit omni etiam reperti effecto. *Id est, Ciceroni Senator e.* & *Id est, Ciceroni Eques Romanus, qui sese Ciceronem in suo lectissimis intellecturos esse pollicerentur e.* Verum hic iam a principio Consulatus profecerat, non per alios, quam defensionibus suis firmos putaverat, tum per Fulviam, tum Cæmæ Catullinae consilia sibi proderet: utque ita perilludine mane ad eum salutarium venientes excolere. Collegam Antonium, qui Catullinae familiaris, & ab eam consilia non aliena erat, & cum Tribunis plebis Sullam Antonium alioque ambrosia duntaxat tutare conabatur, ne contra Republicam ferretur, pacatione proxime perpulset: et tuncque summa illius obdormabat: & ipse, hæc Galliam provinciam fortitica esset, tamen hanc turbantem causa in Urbe remanet. Catullina autem

N

UNIVERSITATIS

UNIVERSITATIS

AL DE B... (partially obscured)

3 Plur. ibid. p. 267. h. Sall. c. 16. Plur. p. 266. seq. App. Al. Civ. L. II. p. 279. Dio L. 37. c. 21. C. Sall. c. 21. Sall. c. 29. c. 1. Sall. p. 129. p. App. Al. c. 2. C. Astem. ad Or. in 102. p. 1264. f.

2 Per Sall. c. 25. Plur. p. 267. d. Dio L. 37. p. 27. c. Sall. c. 25. d. pro Sulla c. 28. c. in Cat. p. 269. d. Dio d. l. p. 26. g. Plur. d. l. p. 26. Cic. in Cat. l. c. 4. h. Cic. pro Sert. cap. 1. in Dio. c. 2. pro Calp. p. 1. Dio. p. 24. h. l. p. 266. l. pro Sert. c. 3.

sciem cum iuncta utrum Consulatum
petisset, neque infidus, quas Consul te-
ceat, prospere cessasset, extrema omnia
experiri statuit: nullumque Milium, qui
in Ferraria huiusmodi bella faceret. Hinc
Crassus litteras ad Ciceroem detulit,
quibus significabat, multorum eadem
invidio Catilinam esse. Igitur Cicero de om-
nibus ad Senatum referat. Factumque est
illud, extreme necessarium Senatū con-
sulū. *Deinde apud Ciceroem, ut quid
de publica devertente caperet, quo inspi-
scantur, omnibus modis, certare sicut, ut
que indolens humanis habere, conceditur
id quod omnino est obsequendum, ut
an tunc fecisset Cicero, si judicari possit:
cum negari nequeat, cum contra leges
Pompeii & Scipionis, quo de libere
te etiam iras in se facille, Et omnia
simul, que ad eum in Republica fac-
tum, curam hunc: & C. Metelli Collet
Pretoris, propter a Ciceroe commis-
sa, licet L. Lolii Tribuni plebis, que
negari de alienatione Cicero, etiam
propter, in rebus suis Consul, in-
de et committunt, que ipse sicut Sallusti
verba sunt. Catilina licet satis menti-
feris, etiam qui consilia, (nata Cicero
solum tunc non minus tunc, etiam
solum canibus ob, vultus) & in et etiam
legis, etiam de tu interrogatus esset, quasi
sua.*

sinus persequi et cum in Senatum venit, sed
ibi nemo ei audire voluit: & Cicero
in eum iudicium est exactione, que inter
Catilinas ordine prima legio: & qua,
ut ipse loquitur, *Castellanis enim, Sta-
bani cum ad defensionem Republice pe-
tunt in civo, Capitolino Equites Roma-
ni: cuius rei sicut meminit Cicero, et
Atque illi etiam Civis nocent omni-
nari sunt, quod impedit exactione, ne
gentem Senatus, consulatum in consuetu-
m inter. Catilina vero atrocissimum vultu,
et se suppellet a Pompeio persequente, ne
quid de se temere crederent, etiam
interire sibi, iudicio hominum, per-
tula Republice esse. cum enim ter-
varet M. Tullium in populis, civis Ur-
bis Roma. Imo et Ciceroem colla-
dicandam consulat. Sed cum omnes ob-
sequerent, *postquam a se persequentes re-
centes, Quasdam quidem circumlocutionis,
inquit, ut insidiosa gratia est, et
dicitur etiam a se persequente. Et cum
dicitur se domum, in partem non noctem
impetula in Manliana castra profectus, et
licet ex Ciceroe colligere possimus, iam
ante diem exordia huiusmodi fuisse, cum
in verbis M. Tullii hoc factum fuisse
dicitur: ut ibi etiam, etiam mansueti
dicerent, cum de se persequente per-
sequente.**

*2 Plin. p. 113. c. 11. p. 11. h. ill. c. 11. p. 11.
Cicero. 2. 7. h. ill. 2. 1. 1. c. 11. p. 11.
Manlianus. c. 11. p. 11. c. 11. p. 11. p. 11.
2. 11. 1. 1. 1.*

*2 Cic. Catil. l. 1. p. 11. c. 11. h. ill. 11.
1. c. 11. Catil. l. 1. p. 11. c. 11. h. ill. 11.
pro Sena. 12. h. ill. 11. c. 11. c. 11. 1. 11.
p. 11. c. 11. h. ill. 11. c. 11. p. 11. c. 11. p. 11.
2. 11. 1. 1. 1. c. 11. p. 11. c. 11.*

*Urbem eadi, arquo incensidiam confu-
ram fuisse, refert. Et promissis suis, sese
propediem cum magno exercitu ad Ur-
bem accedurum. Multas tamen literas
ex itinere misit, ut se talis criminibus
circumvenum Maniliam in exilium pro-
pelleret: ut licet diversis ad q. Catulum
dedisset. Et ipse etiam tanquam Impera-
tor cum fideibus & secutibus profectus
fuisset.*

87. Epi-
tas con-
sularis
82.

E. V. Ipse deinde & Manlius a Senatu
hostes iudicantur: & decretumque est,
ut Consules delectum haberent, Anto-
nius Catilina periret: etur, ut Cicero
Urbis praefectus esset: cum tamen, qui
cum illis erant, constantissime partibus
adhaerere: & plebis pessima eaque
magna pars ipsi faveret. Multi etiam sol-
licitantur per Lentulum, quem in eo
Romae Catilina reliquerat: ut quos inter
illos fuerunt legati Allobrogum. Hi illi
Urbem venerant, ut de hanc exiitum
sue, de avaritia magistratum, de ipso
Senatu, in quo nihil erat auxili, quere-
rent. Sed Allobroges post maturam delibe-
rationem rem omnem ad Fulvium
& Allobrogum remis in tute si sibi cum o-
mnibus sperant: & ab eo talibus Cicero pre-
cepit, ut simulam conuersionis simulacrum
perant: quod eo artificio praestiterunt,
ut licet a principibus seclis ad civem
suis scriptis interpretarentur. Ipsi autem
P. 12.

2. Sall. c. 34. b. Cic. Catil. l. 1. c. 23. cap. 8.
c. Sall. c. 36. d. Sall. c. 37. c. Sall. c. 40. Catil.
c. 11. l. 1. 4.

Prætoribus, & cum nocte consiliis ad
Catilina, quibus itinere societatem con-
firmatum, profectis erunt, liberis in tra-
dunt: & simul cum illis deprehendunt
etiam quidam, qui literas Lentuli ad Ca-
tilinam scribit. Ita potestas plane con-
iuratione Cicero, qui Capitolium & fo-
rum praefectus uniuersis, Lentulum,
quod Praetor esset, honore causa ipse ma-
num tenens. Voluit cum quo cum legatis Al-
lobrogum in venatum introduxit: reli-
quos cum custodiis eodem venire iuber.
Senatus, intellecta causa, Lentulum ab-
dicato magistratu, alioque praecipit Se-
natum in libera custodia habendum tra-
didit. Cicero inde plebei bonis mura-
si solita sumus honor est habitus. It-
que, cum a libertis & paucis essentibus
Lentuli periculis consilia, ut ira etiam
Lentulum speraret, agitari sensisset, Se-
natum, quod de eis, qui in custodia tra-
didit, fieri per seceris, consulit. Toti
cum vana sententia fuissent, de plerisque
Catilinae teome milites, quod etiam
sui pessorem Catilina reddidit: ita, ut
Piso & Caelius Ciceronem occiderent,
quod Catilina perierat, cuius opprimendi
occurrit per hanc conuersionem abbas
de conuersione, fieri de manifestis erroribus
talem, non magis, et sic per conuersionem
loque, eorum de se ut hinc per conuersionem
reuerentem capitalium Cicero curat pro
pate.

2. Sall. c. 37. b. Sall. c. 38. ad
c. Sall. c. 40. d. Sall. c. 37. c.
c. Sall. c. 12.

conjurati, Ciceronem, cum se per suam
domum recipere, summa frequentia, et
clamoribus & plausu, *servatum et
conditum poena* appellatis deduxit, col-
locantibus undique viis, & matronis mi-
ditante ex altum tectis liberationem suam
invenientes a.

Ca. VI.
Cicero
laus &
invidia
Cicero
in se
vultu.

¶ VI. Verum ex his omnibus in gens in-
vidia Ciceroni erat confusa: pestilentiam
cum ipse 3 ad festidium nomine Noctis il-
lae Decembris & libertatem a se Rempu-
blicam iactaret, & petit etiam a *Carissa*
qui belli Italici & Massici historiam scri-
pserat, ut quocumq; res a se Consulatu
suo gestas se purgo volumine memoria
mandaret, & quidem impudenter, ut ip-
se loquitur, postularet, ut in se *omnino
reser* *debris* *negligas*, & *omnes Ciceroni
profulatuerant*, quam rem *condider* *veritas*,
langue &c. Licet enim ad operis suscepisse
ex *Epistola ad Atticum* patet de se, sed pro-
fuisse vir cretus, cum ipse Cicerone tribus
Hic Historiam Consulatu sui carmine he-
numero emicripit, et in ea quibus locum ver-
sum se purgatis octu ipse citat e. Et,
minime quoniam hinc adeo poena esset,
quam orator, sicutum verum eius inimi-
ci f. quod ipse tamen improbitati & in-
die tribuit f. Ino Graece quoque eandem
Hic

Historiam scripsisse quidem volumus, quod
Plutarchus eius libri multo citius faciat a
sed infirma argumento, cum certum sit,
Plutarchum etiam Latinos Ciceronis libros
per voluisse. Merito tamen Priso per civi-
tatis de Cicerone sententia cum laude lo-
quebantur: ita, ut alios mittam, Cati-
lini dicitur b. *se, quod esse senator, quod
esse, quod liber, quod rector, Ciceroni
acceptum referre*. Et Pompejus, *Secura
securam triumpham spectatorem fuisse,
dixit* *et, nisi Ciceroni in Rantabili-
tam confecto, non remaneret esse habitus
eius*. Cum autem jam Consulatum depo-
siturus esset Cicero, & pro more con-
suetudinem habere vellet, & jurare, *se
servasse, d. Q. Metellio* Tribuno ju-
randi modo poentia illi facta est, con-
suetudinem habende facultas adempta. Ita-
que magna voce juravit, *in omni opera
Republicanam, aequalitatem esse servaturo*:
&c. vere cum iussisse populus universus
juravit f.

¶ VII. Quod autem diximus, ingentes & ad-
fuisse suspiciones de Cicerone, tanquam *ita que*
qui huius conjurationis fuisse concilius, dom-
cas suspiciones etiam magis confirmave-
runt illa, que paulo post ab eo tenta-
ta sunt. Eodem hoc anno Pontifex Ma-
ximus fuerat factus potentissimis duobus
competitibus Q. Lutatius Crasso, &
P. Ser-

2. *Plur. Cic. p. 711. b ad Fam. l. 2. p. 107.*
l. n. 16. pro Ner. l. 40. p. 107. l. 106. p. 107.
l. 107. p. 107. l. 108. p. 107. l. 109. p. 107.
l. 110. p. 107. l. 111. p. 107. l. 112. p. 107.
l. 113. p. 107. l. 114. p. 107. l. 115. p. 107.
l. 116. p. 107. l. 117. p. 107. l. 118. p. 107.
l. 119. p. 107. l. 120. p. 107. l. 121. p. 107.
l. 122. p. 107. l. 123. p. 107. l. 124. p. 107.
l. 125. p. 107. l. 126. p. 107. l. 127. p. 107.
l. 128. p. 107. l. 129. p. 107. l. 130. p. 107.

a. *102. Ca. p. 711. b. Attio l. n. 17.*
c. *Cic. de Off. d. p. 107. l. 107. d. 16. Famil. l. 7.*
e. *Aut. l. 11. p. 107. l. 11. Famil. d. l. 11. p. 107.*
f. *21. Vid. Or. p. 107. l. 107. l. 107.*

P. Servilio Lianuro, multum & ante de dignitate intercedentibus, ea petitione deiecit. Sed hoc ipsum fulpionem de Cesare argere poterat, cum profulione legitime in petitione hujus sacerdotii iustitias, ita ut ingenium vim utriusque in se contraxerit. Soridam etiam prociis & viro generoso indignam illis honores apud vilissimum quosque adhibuit, amicos, etiam suspensum seire paratis, dom suam potentiam argueret. Et populo gratior erat, tum, quod lenius cum conjuratis agendum esse consulerent, tum, quod T. Labieno Tribuno plebis in dies ferret, in C. Rabulo perduellione diebus duodecim continenter annos triginta octo L. Appulejum Samnitium Tribunum plebis, & de qua se suo loco diximus: caput ecclesiarum etiam iudicium Caesaris in hac causa notavimus. Sed non hoc solum agendum Tullium plebis de Cesare, et condonatoris Rabulius: verum id sibi eo iudicio propositum habebant, ut Samniti omnes etiam transirent imperium Consulibus continendi ad arma contra seductosives militem, & postquam omnia prohibita essent, sibi viam haurerent: eam in summa Senatus decreta etiam duo plurimum antea facta in dispositionem revocari possent, & nihil in Republica labile, aut firmum esset humanum. Neque in hoc summum iudicio Labianus & Caesar inter-

mitti sibi optatum praestiterat: sed Labianus praeterea, in Caesaris petendi Pontificatum Maximum occasionem praeterelegens Bonitatem de sacerdotibus, a Populo transiit, reduxit, abrogata lege Coniurata, qua ea potestas ad collegium erat translata. Hoc ut observat Dio Cassius ait: sed dubito, an satis bene; cum hic de Pontifice Maximo agitur: qui etiam post legem Coniurata a Populo erant deponere viderent: nisi Licinius Labianum legem Domitianum revocasse, sic Caesar in collegium Pontificum adfisceri posset: cumque deinde abertius Comitibus Pontificum Maximum fuisse factum. Ut vero liberius etiam magis opprimeretur, Anno Urbis sexcentesimo nonagesimo primo cum Metello Tribuno plebis contulisset Caesar peritacillitate sociavit: haec videtur ipse Pompeius sineo erga Republicam animo fuisse. Nunc vix, puto, eo ignarus Metellus nullum cognovisset. Ut Cato Pompeius cum esset, Romae revocatus an solusque seditionis Ciceronis revocatus & iudicium continens, restituitur, amque Pompeianum. Quo legi libertas plene Pompeio proderet: & Republica ipsi quasi vincula tradidisset. Igitur Cato in Senatu prosumus Metellum nominat, ut a perniciosis contra se delinere: sed cum ad eum contemneretur, se viro Pompeium amatum in Urbem non esse venturum abiit: ubi enim

ollenditque Senatus & Metelli & Pompeii consilia Reipublice perniciosa esse. Metellus legem perlaturus a munere fortius armatus, peregrinis, servis, gladiatoibus occupaverat. Cato vero, dum amici ejus caussa venem a, militem provocant, ipse secutus ab uno collegata & Minucia Therma via e somno excitatus fuit. Ita paucissimis combatibus in forum progressus, ut omnem illum apparatum, & Metellum cum Catoe edito loco in gradibus ad Capitolium confidentem vidit, & loquitur, *Impie, impudens, qui adversus unum & liberum civem detestum habuit; & simul Minuciam manu secum trahere regere per gradus ad summum clivum est, mediantique se inter Casarem & Metellum compulit. Fortunulorum Catois admirati sunt plures, tui boai in turba stantes, eumque, in bono animo esse, neque libertatem prodere, hortari sunt. Metellus scribam legem recitari iussit: prohibuit Cato. Ergo ipse Metellus suscepto codice eam legere cepit. Sed & hinc Cato libellum e manibus extorsit: & memoriter eam exponere aggredienti Metello Therma manu occlusit. Cum tamen Metellus armatos domo evocasset, discepit omnibus folio restitit Cato: hinc lapidibus & lignis undique petebatur: donec a Minucia, quon quondam eum fecerat, obtenta fuga recessit, & in Calceis templum ablu-*

tus est. Ita Metellus, adversus legatum, modeste porro legem portare instituit: sed cum illi se rursus collegissent, cum tota sua cohorte loco de solis eodere coactus est, Senatus tunc eam egregie solis decretis Canonica protegente. Metellus postea, Catois tyrannidem & contra Pompejum conspirationem se fugere testatus, in Asiam ad ipsum Pompejum profectus est a, summa quidem cum laude Catois, quod civem turbulemum Republica expulisset. Idem Cato mox Pompejo potenti, ut Senatus comitia consularia prodiceret, ut praefens, Pisonis perniciosa adesse patet, fortissime resistit: & ipsum Pompejum his factis adeo in sui admittendum expulit, ut fratris & locoris Catois filias, majorem sibi, minorem vero suo uxores perceret; sperant certe, se ea astitute que non ali summo plane honoris genti Porcia esse poterat. Cautum permoverunt, ne sibi restiteret saltem, siquidem sperare taverit. Verum, licet dexor & locoris Catois summo opere has nuptias cuperent, Catois tamen permovere nequiverunt; qui timebat, ne his nuptiis Pompejo libertatem suam venderet. Sed alieno plane tempore hoc fecit, cum ita Pompeji animam a se & a Rep. alienaverit a.

§. VIII. Sunt adhuc alia quaedam a Cicerone in Consulatu gesta, que silencio

§. 8. Reliqua a Cicerone in Consulatu gesta.

pœccare non possumus. Et primo quæ-
 dem ipsi Klenchit Janaria, quibus Can-
 sultum inus, Senatorem & honores omnes
 agraria lege maximamque largitissima
 iura liberavit a, oratione in Senatu con-
 tra *alios* Tribunum plebis habita. Hic
 legem promulgavit b, quæ agrarium
 a publicorum magnam partem vendit
 a alios colonis dividi subicit. c. Tum
 a ut quodamque ad quatuor centum,
 a qui exerectione habuissent, & belli
 a gessissent, ex pœdis, mirabilis, tum
 a coronatio percelleret, perventumque
 a se esset, neque libertatem illam ef-
 a ut, id ad Decemviris hinc rei creati
 a hoc referetur. Hinc Decemviris
 a tumam plane potestatem tribuebat d.
 a Ca. Pompeius tamen e) lege excipitur
 a. Hanc legem postea in Senatu, ut
 a dicit, Cicero dicitur & sequente Sena-
 a tu in concionem ad Populum propa-
 a tas peritult f, non esse e) Republicæ
 a legem, que largitionem remota osten-
 a daret, reversa exanniret gratiam tam
 a que ita omnia belli infidua, & omnia
 a munera pacis Imperio Romano adime-
 a ret. g. In miranda sane via tentante
 a Cicero esse debuit, cum ea dicente
 a hanc legem, hoc est a) aliamque sua vi-
 a bus abdicaverit e, & auctores ejus lo-
 a gis ita perterriti fuerint, ut nihil contra
 a dico-

a *Orat. in Pis. l. 2.* b *Vid. Cic. orationes agrarias h. Pis. Or. p. 165.*
 c *Or. Agrar. II. c. 3.*
 d *Pila. H. N. VIII. c. 30.*

a legem a. Aliterum etiam dedit speciem
 a eloquentie Cicero, qui omnes, quotique
 a habemus senatus, homines superavit. Te-
 a lera legem ante quatuor annos L. *Repsus*
 a Celsus Tribunus plebis, ut equibus in
 a theatro quantumdecies gradus obcelleret
 a promissi spectandi gratia assignarentur.
 a Hanc legem plebs ad contumeliam suam
 a pertinere eam libilis primum in theatro
 a cum ipso ejus auctore exegit; equites
 a contra ei in signum grati animi pluvia-
 a tum. Hoc cum haec res ad festinationem suc-
 a cesseret, Cicero Populum in eadem Belli-
 a na evocatum oratione sane igni habita ita
 a peravit, ut non tantum ignis erit Re-
 a fectio, sed etiam ei perirent d. Tunc ad-
 a huc in Consilio suo Cicero Orationem
 a habuit e) *proscriptioem* *alios* e) iniquam
 a sane nullam, sed eo tempore, ut vide-
 a tur, Respublicam non dicitur. Vidimus
 a *alios* *prosc. l. 2. c. 2.* Nam post mortem
 a Sulla id egit Lepidum, ut ad Sulla re-
 a scindereatur; & summus, sed quidem
 a æqualem summum fuisse. h. Si aliqui
 a periculo honoris Republicæ commigere
 a potuisset. Idem hoc hic dicendum est:
 a nam quid æquum esse poterit, quam ut
 a illius eorum, quos Sulla proscripterit
 a non aliam eorum, quam quod ego
 a inimici eorum; & quos idem in Senatu
 a & petentulum honorum sine lege L. a

a *Pila. d. Pila. orationes. p. 165. c. 25.*
 b *Idem. Pila. d. Pila. l. 2. c. 2. p. 165. c. 25.*
 c *Or. Agrar. II. c. 3. d. Pila. Orat. p. 167. c. 25. f. Pila. d. Pila. l. 2. c. 25.*

HISTORIA

privaverat, in integrum restituerentur.
 Reversit tamen Ipsi hoc petentibus Consul
 Cicero, quod ea conditione fortuna mi-
 erent, ut si eorum magistratus adeo Res-
 publica statim convulsa videretur.
 Postea tamen Dictator Cæsar eis ad sua
 dignitatis revocavit. Denique, ut ea,
 que in Comitatu gessit Cicero absolva-
 rit, legem etiam tulit de ambobus, ut
 ad portam Ibi viciniam constitutam *seorsum*
amborum exitum adderetur: & ne qui
 biennio, quo periturus erat, gladiatus
 dare vellet.

S. IX. Sed anno, qui Comitatum Ci-
 ceronis locutus est, cæsi singulis de
 nobis etiam memorandus evenit. P. Ille
 Clodius, cuius jam antea mentionem fe-
 cimus captus amore Pompei & patris Cæ-
 saris ornato plectris schirmit in laqueum
 eius penetravit, cum ibi sacrum pro
 Populo haret. Celebratur hoc factum
 in aedibus Cæsaræ, quod Prætor ef-
 fect, non quod Pontificatum maximum
 gereret, ut quidam male illud huic en-
 sine tribuunt, disertis enim verbis dicit
 Cicero h. id factum fuisse in ea domo,
 qua esset in Imperio: ita ut Consul-
 bus forte abentibus in Cæsaris aedibus fa-
 ctum fuerit: nam in præcedentibus spod
 Pla-

REIPUBLICÆ ROMANÆ LIB. IX. 211

Plutarchum in Cicerois Contulibus domo
 idem factum factum legitur. A. hoc
 autem sacro sui summo diligentia vigilan-
 tur & ius in picture viriles, si forte 2-
 datione, velantur: immo ne nomen quid-
 dem eius Deo vitos scite fixerat. Clodius
 vero Pompejanæ predite amans, ne-
 que, aut ajunt, invitam ab ancilla concia
 eo introductus fuit. Sed dum per amo-
 ris impudentibus lateribus is se conti-
 nere vellet, & per lateri adæa locum
 ignatus vagaretur, ab ancilla agnoscitur.
 Ita profanatis sacris ingens terror civita-
 tem incesit. Cæsar licet totis curis,
 se nihil conperisse affirmaret turpissime
 quidam gratiam nefarii hominis accu-
 pans, nam etiam mox cum Tribunum
 piebis sacri curavit, uxorem tamen
 tuam repudiavit, damnæ suam etiam a
 suspitione liberam esse debere, asserens: id-
 que cum mater ejus Lucilla Scioro-
 lina apud Iudices omnia ea fide retul-
 sent. Nam Senatus questionem de pos-
 tulo sacro extra ordinem habendam eode
 decreverat, cum primò res eodem
 Senatusconsulto ad *Virgines*, (quas vo-
 ces in epistola ad Atticum mox circum-
 male omisit Cl. Grevius) & Pontifices
 relata, idque ab his *responsum*, decretum
 fuit.

S. 9. Cle-
 dionis se-
 cundæ me-
 moria.
 d. 17. d. 91

UNIVERSITATIS MDCCCXXXIII
 DIRECCION GENERAL DE BIBLIOTECAS

a. Mur. Sulla p. m. 481. h. Plin. h. N. VII. c.
 30. c. Plin. 2. Quinili. in El. c. d. Vell. L. II.
 c. 47. Mur. Jul. c. 11. c. Cic. Part. c. 25. Dio L.
 37. p. 17. Cic. h. pro Suet. c. 69. pro Mur. 17.
 24. 25. Cic. Att. n. 11. 12. Plin. Cic. c.
 174. h. de Har. resp. c. 17.

a. Cic. p. 270. Vid. eund. Cas. p. 721. h. Cic.
 d. l. c. 5. c. 17. c. Tibull. L. 7. 22. Juven. Pl.
 380. d. Cic. d. rap. 17. c. Plin. Cas. p.
 m. 212. c. Cic. p. 574. F. Hist. p. 712.
 E. Suet. Jul. c. 73. h. Cic. Mil. cap.
 27.

In hac a. Adhuc quoque de Senatus consilio, ut ex decreto Pontificum illud officium hinc Des institueretur. Ex eodem Senatus consilio Pilo Consul, quoniam perditis plane moribus fuit, cum oratione in eum habita, tum aliis saepe testatur Cicero, ut Populum foret, ut iudicium de polluti sacri constitueretur. sed ipse eadem tempore operam dabat, ut ea rogatio emigretur. Sed operam iam comparabat Clodium adiutore Curione, quibus illud iudicium distribueret: sique pontes, quibus ad ferenda suffragia transiret occupat. Tum tabella ministrare sum, in fides Clodiorum, non mita sane hinc fuerit corruptio. Ita ut nulla daretur. **ACTI ROGAS**: sed concensu Hortensii Caronis, **Senatus**, aliorumque optimatum sacro comitia dimissa sunt. Et docere vit Senatus, ne quid aliud ageretur, antequam rogatio lata esset. Tamen Hortensius, cum videretur, ne legi, quae ex Senatus consilio ferenda erat, **Publius Calpurnius** Tribunus plebis, acerbitus Ciceronis inuenit, intercederet, auctor fuit Senatui, ut istam ille Pilius legem de religione ferret, ut non Populus, sed Praetor cum consilio de polluti sacri censu produceret. Et, licet etiam Cicero summo hominum favore subnixus in Clodium,

a Cic. Att. l. 12. b Diel. 579. m. 30. c Val. max. 2. in 2. p. 1. 22. 199. de Proc. 2. in 1. d Cicero d. Cic. Att. l. 12. 1. 23. e Val. Max. 2. in 2. p. 1. 22. 46. iur. l. Cic. Att. l. 12. 1.

illum, & iustus quidem, testimonium dixisset, ex iudicibus uno de quinqueginta una & triginta Clodium absoluerunt: cum non tantum pecuniam palmam distribuerent, sed etiam voluptatum maxime infantium usura promissis. Optimus Clodium operam hic dedit Crassus: nam ille est, quem Calpurnius, et Nonnejanus illum, **Jandamem** suam vocat Cicero a. Cum tamen iudices a Senatu persequi petissent, quasi a favore Clodii libi astutiam, sacre Caesulis, postquam absoluti res unam ex iudicibus videret. Quod vos, inquit, **persequamur a vobis postulat** itis, au, ne **namque vobis experientia** b. Merito igitur eo uno iudicio statum Republicae, qui in Consilio Ciceronis fundatos videretur, consulat esse, idem conuictat. Cui rei non minimum contulit, quod iustulo post alio Caesulis, magno sine Republice damno e: nam actus quidem optimorum favor, reliquis tamen de moderatio, & iustior fuisse videtur, de cum Clodione & Curione maxime consilia locat. c. Pompeii enim rationes inuenit ergo: si quilibet non erat, qui A. U. 69. Afranio, homini ingratissimo e. Consulatum eorum pecuniam palmam divideret. Non nullum tamen id Pompeio profuit: cum Afranius satisfactionibus, quam rebus gerendis aptior esset: &

a Att. l. 12. 15. b Senecap. 97. c Att. l. 12. 15. d Plut. Craso p. 151. e Cic. Att. l. 12. 15. f Plut. Pomp. p. 242. G. Cat. p. 774.

Metellus Pompejo iratus, quod foron e-
jus nunciam remissiles, omnibus ejus adio-
nibus obfistere. Sed probitas ipsa Cato-
nis hoc tempore Reipublice nocuisse vide-
tur, quod quidem perditissimorum pla-
tis morum indicium est; quod injurias,
quibus provinciales ab Equitibus Roma-
nis, qui publicum condixerat, afflige-
bantur, non suo tempore prohibere vo-
luerit: atque ita illam ordinum conjun-
ctionem a Cicerone caratam disjocent. Id-
que ad Atticum scribens tulit Cicero 6,
cum etiam ipse Atticus turpissimum fore-
tatione locos vearet, societate con-
publicanis inita.

§. 10. De S. X. Valente in causa Clodii etiam
testimonium Cicero. Cum enim Clodius,
en Cas. se illa nocte, qua sacra Dea celebranda
et exilio effuger, Interamnia hinc diceret. Cicero
Cis. probavit, cum ad se danti venisset, de de
Alleg. quibusdam rebus fecisset, egisse et: de prae-
terea in Senatu gravissime in eum fuerat
inventus. Ergo jam anno Urbis 687.
Clodius a Patribus ad plebem transire
conatus est, ut ita Tribunus plebis factus
Ciceronem ulcisci posset: sed inhibitus est
a fratre suo patruelis Metello Consule f.,
qui incipientem ferre, atque constantem,
sua se manu interfecturum, audiente Se-
natu dixerat g: licet C. Horatius Tri-
bunus

a Dio L. 37. p. 31. b L. I. n. 17. c H.
n. 18. et ibi Bysius. Vid. ibid. II. n. 7. f.
d Val. Max. VII. c. 5. n. 5. Plut. Cic. p. 824.
e ad Att. l. n. 13. f. ibid. II. n. 1. g. ibi. p. 824.
C. l. 24.

bus plebis, humili loco, de eo ad ple-
bem traducendo legitur terret. Et Pom-
pejus atque ac Caesar non satis Cicero-
nis tantum defendebant; licet ille verbis ha-
ditus merita Ciceronis extolleret 6. Ne-
que ipse ille equitatus, qui animo adeo
de fortiter Cicero-
nem Consulem & Rem-
publicam defenderat, causa operatum
dixi adfuit e. Et alii etiam opinantes de-
licias potius & luxum 4, quam Rempu-
blicam curabant. Solus sane Caro cum suo
Favonio constanter bonam causam tueba-
tur: quamquam Clodio, optimo quidem
animus, & summa fide cum hoc facere a-
mico suo Attico narrat, eum interdum,
ut jam diximus, Reipublice nocere asse-
rit, eum, tanquam in Mtonis politica,
non, tanquam in Romali sece, sententiam
dicere f. Accedebant etiam alii turbae,
cum L. Flaminio Tribunus plebis salente
Pompejo q leges de agris publicis & militi-
bus Pompei h. dividendas ferret: & Me-
tellum Consulem acriter resistentem i & Me-
telli resistebat omnis Senatus j in car-
cerem doceret, qui etiam sella sua adja-
ntiam carceris posita neminem ingredi est
passus; Senatamque, si vellet, per mu-
num introire jussit. Pompejus vero, cum
nec minis, nec terroribus lex obtineri
posset, pudore victus Tribunum disce-
dere,

a Ad Att. l. n. 17. 14. b ib. II. n. 1. c ibid.
II. n. 17. d ibid. l. n. 18. 19. II. n. 1. e
Dio L. 37. f. Cic. Att. IV. n. 55. VII. 25.
f Att. II. n. 1. g ibi. l. n. 18. h Dio L.
37. p. 31.

dere. & rogatione impetrare iussit. Ea
 eodem iam tempore societatem cum Cae-
 sare & Crasso, quoniam contra Pompejo re-
 conciliaverat Caesar, creverat. *2. 77. quid
 esset in Republica, quod dissimulato
 non ex illis.* Maxime hanc conspiratio-
 nem visus Caesar, qui docebat, si ipsi-
 erent illi consilio Respublicam eripuis-
 sent, Catilina, Cicerone, Catoque nullo
 timore firmos. Hoc factus, quod postea
 renovatum videbitur, & conjunctione
 patris Caesaris & Pompeii, quam diviso-
 nis, Respublicam plane perdidit. Pom-
 peius facile in id consentiret, quod proce-
 derem suam immunitatem senterat; & Pa-
 tribus offensus esset, quia Mithridate Re-
 ge victo cunctantius acta sua confirma-
 vant; & eique sei etiam ostendebat, & meri-
 tissime quidem, Lucullus: quod summus
 potius hancem victi Mithridatis diceret,
 quam iam debilitatum Pompejo tradide-
 rat. Itaque volebat Lucullus, ut de sin-
 gulis suis factis seorsum referret Pompe-
 jio, neque peteret, ut omnia simul ap-
 probarentur. Crassus se inferiorum sen-
 tentia sperabat fore, ut illi quidem collide-
 rentur, ipse interea ex eorum gratia
 potentiam immangeret. Pompeius acta
 Caesar mox rata haberi legit. & Lucul-
 lo li.

*2. Suet. Jul. cap. 79. b. Plin. Crassus. 557.
 h. id. Pomp. p. 6. 64. Calp. p. 715. d. Suet. Jul.
 cap. 79. c. Plin. Crassus. p. 774. F. App. Alex.
 Gra. L. II. n. 473. e. Dion. p. 774. d. h. Dio L.
 57. p. 34. Int. i. Appian. ibid. n. 433. Plin.
 Pomp. p. 654.*

se liberis resistens tantum calumniatum
 metuinjicit, ut ad genus ei ultro acce-
 deret, qui tamen adhuc aliquo tempe-
 re Pompejo restitit; sed tandem plane vi-
 ctus radio vestit administratione Republi-
 cae, & eorum se huius tradidit. Ab hoc
 fcedere quidam etiam dixerunt belli ci-
 vilis: eoqueque historiam contempnit Varron
Prisipus nomine indito. Et Caesar quidem
 prudenter egit, cum omnium ali-
 quum indigeret auxilio, ut primum in ci-
 vitate locum obtinere posset: sed incau-
 tus fuit Pompejus, dum Caesarem extol-
 lendo amulum sibi metuendum compo-
 nit. Anno sequente Caesar, qui triumphum
 ex Hispania dimiserat, ne Consula-
 tu excluderetur, cum prohibuisset
 Cato, ne abieris haberetur ratio; &
 Consul factus est cum Bibulo, licet ipse
 Lucretium collegam habere maluisset;
 & cum ipse favore, Lucretius pecunia
 polleret, convexit, ut Lucretius commu-
 ni nomine pecuniam per tribus pronun-
 ciaret. Et optimares, qui nihil non au-
 surum in laqueo magistratus Caesarem
 motuabant, si concordiam habuisset col-
 legam, auctores Bibulo fuerunt tantum-
 don possidendi, huius ne Cato quidem ab-
 nit, cum largitione Respublica fieri. Ut
 tamen aliquo modo traheretur am-
 bitio.

*2. Suet. Jul. cap. 79. b. Plin. Luc. p. 520. c. Horat.
 Od. II. r. d. Appian. Civ. L. II. n. 433. e. Act. L.
 II. n. 473. Plin. Pomp. p. 653. Suet. Jul. c. 79. App.
 n. 433. Dion. Crassus. p. 774. Dion. L. 57. p. 33.
 h. Act. L. II. 16. f. i. Suet. Luc. c. 19.*

Mio Cæsaris, Senatus futuris Consi-
liis provincias minimi negotii decrevit.
At consilium potius Cæsar legem agraria-
m tulit, cum plebem largitionis spe
lucratam, & hinc sub vestibus armatam
ad suffragium vocasset, frustra Catone
Populum, quem perniciosa hæc fures
largio, admoventem. Et, cum iniquis
Cæsaris illis Senatus adversaretur, eam
occasinem ipse arripuit vociferatus, se
injuris coactum ad Populum transire:
atque eo perdidit Pompeium & Cra-
sum, ut in concionem a Cæsare produ-
cti, leges se Cæsaris probare dicerent:
quin, ut Pompeius auxilium adces-
siones, qui illi legi adversari vellent,
polliceretur. Lepem autem tulit de
campo *seleste* a majoribus consecra-
to, & agro Campano, qui ad sub-
sidia Reipublice vestigialis erat, vigin-
ti millibus civium, quibus tantum pla-
reive liberi essent, dividendo; crea-
disque, qui illi negotio præficerentur,
viginti viros. Imo legi execratione
fuit addita, qua candidatis magistratum
se ipsos consecrarentur, si in magistratu,
quem petissent, mentionem facerent de
agro Campano aliter possidendo, quam
lege Julia præficeretur. Quin a Pa-
tribus quoque & Populo iurjurandum
exegit, capitali poena in negantes con-
suetu.

² *Plut. l. prox. de b. Id. Cæs. p. 713. & Pomp.
p. 644. c. Dio L. 38. p. m. 37. d. Suet. Jul. 1. 50.
c. Cæ. Ant. 11. 16. Est. l. 2. n. 18. g. Plut.
Cæ. min. p. 775.*

fluita. Cato ipse, ut iuraret, abami-
cis expugnatus est. Quod nisi certum
esset ambitionem hic magis, quam bonum
publicum, latronem spectavisse, lex utilis
satis videri poterat: cum & civis in a
seditionibus ad agros colendas converte-
rentur; & Italie loca vacua coelestentur;
& veteranis præmia absque magno aralli
detrimento suppeterent. Plutarchus au-
tem duas leges agrarias latas refert, in
quarum priorem iuraverit Cato: sed qui
in alteram iuravit noluerit; verum, quo-
modo eas distulxerit, non satis perspicuo.
Idem addit, cum propterea Julia Cæsaris
in carcerem Cato duceretur, Senatium, &
optimum quemque Populo secutum esse;
ita ut tandem verecundia motus Cæsar
illum ex Tribunis miserit, qui inde Cato-
nem eximeret: quod ipsum etiam a Dio-
ne traditur. Equites quoque Romanos sibi
conciliavit, dum publicanos tertiam por-
tionem parte relevat. Sed in nervi agra-
rii plane succidebantur: præsertim cum
etiam antea præcedente Metelli legem tu-
lisset, de portionis in Urbe & Italia abo-
litione. Et statim ex tribus illis
conjur. is in Republicam superior eva-
nisse videtur Cæsar, quod ex Ciceronis lo-
co citato collego: eaque omnium mari-
tine Republica turbata opus erat ob ingens
malicium: nam etiam in Hispaniam a-

O 5. bene-

² *App. de Civ. L. II. n. 414. b. Dio L. 37.
n. 3. c. Dio l. init. lib. 4. Dio. 7. 40. 3. App.
Civ. L. II. n. 445. c. Ant. 11. n. 16. Dio
L. 37. p. m. 32. Ant. 1. n. 17.*

328
 leantem crediditioris temperant. » Bili-
 lum potro collegata minus lumine
 tenuit: immo cum amens solo per vicium
 Tribulum plebis factis ejus socijs suo
 capito f. Citone ultimo delectante,
 respectante, & in divitiis capta delectate
 e. » Atque Cesar per virorem Biliulm
 rursus domo exivit d: qui deinde per
 octo totos menses domi habitans a per ad-
 cta tantum obmuniavit: & supplicationes
 decretando dies consiliales Cesaris exemit
 f. Et re Biliulm plebis quidem gratiam in-
 dignante. Cicerone f. sui conciliavit, sed
 gratiam, ut plebis esse soler, fragilem:
 licet ejus consimili advenirent b. Ita ut
 eodem mox legibus a gravis declina Trium-
 virorum actionibus favens: que modo Pompe-
 jium in theatris & amphitheatris filij &
 dicteria excepere ». Et mox quo quippe
 qui publice simul cum Crasso in concionem
 productus auxilium Cesaris promissit,
 ut paullo ante narravimus. Leges tamen
 quendam, præter eas que diximus, in
 suo Consulatu Cesar tulit, de provinciis
 administratores l, de pecuniis repetun-
 dis m: & si que alie inveni, que nobis
 hic recensende non sunt. Sed tamen
 Cicerone, qui extitit, jam tum ob-
 ligat.

2 Tit. 1. 3. App. M. L. II. n. 473. b. Suet.
 Jul. 2. 20. c. Plin. Nat. Hist. 37. f. A. G. Plin. 2.
 9. c. Plin. Pomp. 64. Suet. id. Vid. Aret. II. 2.
 20. f. Dio L. 7. 8. 7. g. Ar. Ill. 10. h. Ill. 2.
 19. 20. 21. 7. Plin. Nat. Hist. 11. 2. 9. l. 11. 2.
 Pl. n. 16. Plin. 7. Pan. Ill. 17. Pl. n. 20. 11. 4.
 3. 6. Suet. 64.

liberat ex amicis & affinitate Inter Pompe-
 jium & Cesarum contracta. (Cesar si-
 lum suum Capioni pactam » Pompejo tu-
 ratum dederat. licet Pompejus 1080 Ceta-
 re sex vel septem annis majore esset: zolem-
 que tempore Cesaris *Carpurinus Plia*) si-
 lum in consiliis sibi successu uxorem
 daret: ita ut palam testarentur Ceto,
 indignum esse, noniam tenocinis lo-
 penca, provincias, ex equo adicti collige-
 bat, inquam, ex illis rebus Cicero,
 eos ad alias res pelliceras saltem sibi com-
 parare. & animos Pompeii iam tum a se
 alienationi suspicabant: nec, ut vide-
 tur, immerito. Tum, que ipse de con-
 cordia ordinum in suo consulatu consti-
 tuerat, inania iam esse experiebatur. Ipse
 vero Cicero etiam non bene, licet uni an-
 tum conspiciendum scribens, in episto-
 la ad Atticum variis cognominibus pom-
 jium Pompeium deligit. *Exuperan-
 tum d.* *Archonem g.* *e.* *Agamemni-
 nem f.* *Ephorom g.* *Megalotum h.* *Hierofyancum i.* vocans: quocum plura-
 que tumiam Pompeii potentiam notantur.
 Cesar tamen Ciceronem in locum *Caso-
 ni* Vigintiviri qui obierat, addicere vo-
 luit: atque is, dum magno anno ad-
 recenset, in ordinem Cesaris etiam magis in-
 cumisse creditur l. Et Pompejus, quam-
 quam

2 Tit. Pomp. 64. 4. Casp. 714. b. Suet.
 Jul. 2. 20. c. App. II. 2. 17. f. S. M. n. 24. 16. 21.
 e. Ill. n. 17. l. Vid. S. L. 112. c. 2. S. 2. g. App.
 II. n. 3. h. S. 24. n. 17. 11. 2. h. n. 22. h. 22.
 II. 2. 29. 11. 2. 11. 2. 11. 2.

quam jam Cicero periculum minaretur
 Clodius, adjurabat se non esse passurum,
 si violeretur. Verum Cicero promissis
 Pompeii summis diffusis & adtractandam
 se parabat, cause etiam sue nimium fi-
 dem: est cito quidem hæc virus ejus
 fracta, scilicet. Et porro se precipitibus
 Cesaris consiliis immiscuit Pompejus ur-
 bem armatis implens, cum Cesar,
 que cuique libuissent, nullo contradicen-
 te dilargiretur. Clodius etiam irraducio-
 nem ad plebem Cesar, nec sine Pompeii
 consensu, promovit: imo Pompeius Ce-
 sari legem de Clodii arrogatione ferendi
 in auspicio adit: quod factum est &
 iudicium diei vespere, quo Cicero in iudi-
 cio C. Antonium collegam olim suum
 defendens & temporum statum deplora-
 verat. Nam Clodius hoc anno perfecit,
 quod anno precedente frustra tentave-
 rat: & primum quidem ex Tribuni
 quoddam subornaverat, qui legem fer-
 rent, ut patricis quoque tribunatus ca-
 pioni potestas esset. Sed, cum id non
 succederet, Pompeio se, homini plebe-
 jo, ad operandum dedit: hæc ille Clodio
 ritu minor fuerat. Pompejus vero id
 agendo se hostis exilium, improbis non
 autem iudicabat: & ex magna illa di-
 gressus, quæ apud Populiam fuerat, præ-
 ceptis

4 Att. II. n. 20. 21. 24. b. II. n. 22. c. 26. n.
 18. 27. f. 21. d. Plur. Pompeio. 644. c. Suet. c.
 24. Att. II. n. 21. g. Frobenius. 1. 16. h. Diel.
 37. q. m. 32. Cic. Att. II. n. 7. 11. h. Id. pro
 Clodio. 17. Suet. Tibor. 2.

ceptis lapsus esse videbatur. Itaque non
 diu postea ipsum eorum consilium pe-
 nitit: licet metu adhuc illud eorum co-
 greverit. Carsten vero ecclesiis hinc illi-
 scribissimis mirari solebat Cicero-
 le Cesar, qui Cicero legationem ob-
 tulerat, quam etiam Cicero ad occasio-
 nem tenebat, seditionis quidem con-
 cionibus Populæ convulsam incendere,
 (ut utroque ipse, Contules sibi adhibet
 in annum sequentem habere posset) ut
 ad Bilulum tres & vi ab eo extorceret,
 ne amplius suis intercessionibus conitium
 irraducionem prohiberet. Et ego
 Pompeii Consules tecum Cesar in an-
 num sequentem Pisatam locum suum
 f. & A. Gabinum, fratrem suum
 Pompeii: dulatorum g. Interca Cesar, ut in
 quodam diversa factionis cives invire
 posset. V. Verum illum subornavit
 quem G. J. etiam inter indices conitio-
 nis Catilinæ fuisse vidimus, qui dicat
 se a viris quibusdam principis sollicitum
 cum Carione de intercedendo Pom-
 peio consilia invisse: & adolescentium
 consilium misisse principis Paulle. (sed
 quem, evallat: eo tempore Quæstor
 Macedoniam obtinisse) ut in
 loco cum gladiatoribus Gabini Pompe-
 jus adiretur. Igitur Vetrus in vi-
 cula coniecit: & inde a Cesare, vel
 Cesar.

5 Att. II. n. 22. 23. b. II. n. 19. c. 26. n. 21. d. II.
 n. 18. Id. de pro. 20. f. 27. c. Att. II. n. 22. f. Pl.
 Pompeio. n. 644. g. Cic. off. red. in Sen. 2. 5.
 b. Suet. 20. Att. II. n. 24. h. in Plur. c. 20.

Cæsaris impulsus a Varius Tibone plebis in rostra prodierat, unde Cæcilius prætor principem civitatis patillo ante Prætor Cæsaris verba facere prohibuit, primos populi quos consilii illi conficiis nominavit: (sicut quos etiam fuit M. illi Brutus comitatorum postea in Cæsarem princeps: sed quam *L. Cassianum Brutum* vocat Cicero, quod ab avunculo suo *L. Servilio Caspio* adoptatus esset) Ciceronem tamen, necesse tantum, quasi illi causam faveret indicans. Sed huius nomen postmodum de oratione Veri sublatum est: quod a Cæsare datum esse creditur homines prætorum interius eius *Serviliæ*, cum qua Cæsari ex matre cum stupro incedere credebatur. Venit iniqua nocte in carcere necatus est: somni causa invidia in consilio eius rejecta Cæsari obicitur, ut vi ab iniuria defendere se liceret.

Tandem ex his virgulis tribus collecta tempestas in caput Ciceronis erupit, cum Clodius ope Cæsaris Postumum plebi dactus esset: cui se etiam junxit Pompeius. Sic quidam, quod videret, plures esse in Senatu, qui ob superbum, qua Lucium exceperat & ob alia causas, nihil neque eripere omnes satum & tantam potentiam, ipsi contrari erant.

Tum

^a Vid. *C. Catell.* *capit.* 29. *ubi in ed. Lond.* *§ 77.* 227. *b* *Tit. II.* *capit.* 24. *c* *Cic. Acad.* *§ 2.* *de Nat. Jur.* 10. *e* *Aff. d. Civ. L. II. § 474.* *f* *Plin. C. L. p. 714. An. II. 69. 17. § 70. p. 70. Sueton. 17. 18.*

Tum Gabinius & Piso, qui Cæsare amarente, ut videmus, Consulatum obtinuerant, insubmissum Ciceroni erant. Mirum autem Eleganti succentibus Cæsare, quod inter Viginti viros agro Campano dividendo legi noluisse. Clodius vero, quod inter eos lectus non esset Pompeio & Cæsari Crassoque iratus erat, & tamen, omnia se Pompeio adjuvatore, Crasso victore, facere claudat, Catonem autem, ut paulo post videmus, in Cyprum relegaverat Clodius: nam huius constantia & virtus hominum improbus iocundum erat. Inde, in bellum contra Ciceronem periferet, primam plebis gratiam sibi conciliandam statuit: de variis in eum hinc leges tulit, quarum prima frumentum, quod ex lege Sempronii semis æris ac tantibus erat, gratis dividebat: ejus negotio præloccrat *ten. Clodius* gentem suam, quem *hæbentem quæritum* appellat Cicero, unde primus exiit sumus illi annoque carius qui mox secuta est. Altera lege collegit, qua iusto Senatus fultus erat, non tantum testuatur: sed nova etiam ex fruce vulgi, imo ex servitiis constituebatur. Tum, ut Catoles de moretibus, legem tulit, qua Pisoni Consuli Macedoniam, Gabinius Syriam dabat cum infinito imperio: ite ut

Piso

^a *Vid. post. red. in Sen. c. 17. de har. rel. c. 1.* *b* *Vollej. l. III. c. 47. c* *De Har. rel. c. 22. d* *De L. § 4. p. 18. e* *Vid. Sup. l. III. c. 17. § 2. f* *Aff. rom. ad Or. in Pison. § 1. C. b. h. d. § 1. p. 18. d. l. C. in. N. § 22. k* *De. quæper. d. 1. 1. 1.*

Pisoni prae Macedonia etiam Achaja, Thessalia, Graecia, Bœotia, (ita Cicero amplificandi causa ex una provincia plures facit *) collegae eius Syria, *Hispania*, Bœotia concederentur. Quarta lege verba Clodius hinc, ne quis per eos dies, quibus cum Populo agere liceret, de caelo *ictuare* vellet. Quinta denique prohibuit, ne Censores Senatorem notare possent, nisi qui apud eos accusatus, & utriusque Censoris sententia damnatus esset. Alii etiam perniciosiores animo agitalle videntur: qualis fuit illa, quam per collegam *Ca. Manlium* promulgavit, ut libertini iustitiam in omnibus tribuitus esset: sed ejus legis mentionem fortitudine sua *L. Demetris* Praetor discessit. Ita plebs & Consulum voluntate sibi adversa rogationem promulgavit contra eos, qui civem Romanum sine iudicio Populi necavissent. Nec mirum adeo est, hinc leges multis factis gratis fuisse: cum Cicero iustitiam suam & diacritate, (de *Dei* quidem ipse factis agnoscat, ino gloriatur si quibus vitiis, tanquam morbo quodam insensibili laborabat; plerumque sibi inimicis fecisset: neque enim sine malignitatis suspitione ea diacritas erat. Factabat enim identidem *Ca. Cillium*, & *Lennum*; & sua unius ope liberatam *Republi-*

* Vid. *pro domo* c. 9. 23. 47. 50. *Pis.* c. 16. *Or.* b. *Be.* a. *Diab.* 2. p. m. a. c. *Or.* b. *Or.* m. *De* *pro domo* c. 9. 23. d. *Id.* *pro Mil.* c. 12. c. *Be.* a. d. *pro Planc.* c. 24. *Pann.* VII. 32. *pro Planc.* *Or.* p. m. 805. 808. *Dio.* l. 38. p. 49. cum *Mac.* *Tar.* II. c. 7. b. *Plur.* b. p. 771.

cam, quae licet vera, tamen odiosa erant. Cum ergo Cicero, quantum nomen suum rogationi additum non esset, tamen facile videret, se solum peti a. (de hinc legem, quae ipsi exilium indictum est, sepe *pro Clodio* vocat b) rei habitum impit, licet ejus rei cum postea periturus, & *torquatus* Populo supplicavit. & cum eo ad viginti milia hominum vestem mutavit d. Sed *Clodius* hamibus contumeliosus & temeratis stipatus *Ciceroni* omnibus viis occurrit, hutoque & *Isidibus* in eum coniectis supplicatione impedire cavatur. Equites vero Romani in *Capitolio* congregati deprecatores ad *Comules* & *Senatum* miserunt virus *foetantissimo*: sed eos *Consul* *Gabinus* ad *Senatum* accedere non sinit: quin *Clodius* eos per certos homines etiam verberibus coniecit. *Piso* quoque *Ciceroni* genus, *Pisonis* *Comulis* propinquus, cum visore se ad pedes ejus, dum pro *foetore* deprecatur, propiciens rejectus est f. *Panilo* post tamen *Senatus*, cum *frquent* convenisset, referente *L. Mummi* *Tribuno* plebis. (*L. Kinnium* *Quadratum* vocat *Dio*, & *L. Nidulum* dicitur in *Cicerone* *Gravii* in *or.* *pro* *Sex.* *cap.* 23. *oratio* *post* *red.* in *Sen.* 147. l. sed in *oratio* *oratio* c. 32. & *pro* *domo* *su* c. 48. habet *L. Mammium*, & hoc rectius) illo igitur referre *Senatus* vestem, ut in publico lectu, mutandam

cen.

a *Vel.* *Par.* L. II. c. 45. b *Pro domo* c. 10. 17. 22. *Or.* c. *Plur.* *Or.* p. 574. d *Ad Quir.* *post* *red.* c. 7. e *Plur.* *del.* *Or.* *pro* *domo* c. 14.

erat, accusaretur: & licet civitates Græcæ officis eius Ciceroem certarant, hic tamen abjectissimo animo, & profluo sapientia stultis, qui prostrachant, indigno iurum infortunium iuste. Sciam ac profectus erat Cicero, Clodius ejus villam inflammavit, domum ejus in Palatio incendit: & in ejus atriâ templum Libertati constituit. Uxor ejus & liberi omni crudelitatis genere vexati sunt. Suppellex ejus dilata, ejusque bona pars ad Cornutus delata est, nam licet hails Cicerois bona subsecerentur, emptores tamen nullos inveniebant. Est tamen non ideo diu post mortuum cum alturo Consule Gabinio Cicero in gratiam rediit & non tantum; sed eum etiam in repetundarum judicio defendit, non sine aliqua levisitatis outa; licet se Pompeji infortiate cum eo in gratiam existentem Munio a frequenti Senatu revocatus est, uno tantum ex Tribunorum collegio Sex. *Albi Ligures* intercedente. Et Pompejus quoque, cum a Clodio acta ejus vellicarent, qui etiam eo invito Tigranem Armeniæ Regis filium obsidem Romanis datum munitibus corruptus liberaverat & potestatis

L. 116.

Ad Att. III. n. 2. seq. Famil. L. 21. Plur. Cic. 7. 87. Alp. Al. Att. L. II. n. 23. b. Pro domo c. 51. c. 2. d. Plur. d. de Pro Rep. T. 6. L. II. n. 1. Max. L. IV. c. 31. c. 2. 4. & P. 1. c. 1. in Sen. c. 2. pro Sexto. c. 35. h. Vid. pro domo. 10. de Har. ref. c. 31. Pl. Pomp. p. 845.

L. *P. P. Prætoris* subtraham a, & intoleranda esset hujus hominis insolentia; imo tanta, ut ab eo sibi metiendum esse Pompejus crederet. (nam cum Pompeji acta rescindere volebat) culpam suam in p. osendo Ciceroe commissum lassus est; totidum promovet cepit d. aditus etiam ab aliis, ut a L. *Domitio* Prætoris Urbano, qui semper nimia potentia inimicus erat s. haque, licet resistere Clodius, placuit Senati, nihil in Republica agi. *Alf. Clodius* restituitur fore s. Verum artibus inimicorum, qui etiam vitæ Pompeji & Ciceroe indignas domi postas fuisse dicunt & creditus ejus prohibitus erat p. pridie Nonæ Sextiles anni sequentis. Nam p. m. de eade Pompeji consilium fuisse intum dicit Cicero; & ferunt Clodius cum sic, ut Pompejum Senatum ingredientem inesset, collocaum deprehensum fuisse serpius natus; ita ut Pompejus per aliquod tempus se domi p. m. continere; ubi etiam a liberto Clodii *Damiano* obfessus fuit, consularis interitum, quemodo Senatus & optimatum indignationem, quam sibi arrogaret, molliret. Et nihil melius invenit

2. Dis. 1. 7. 2. m. 47. Cl. pro domo. 25. Afr. pro Mil. 14. b. Cic. pro domo. 25. c. 10. d. Plur. ad. II. c. 19. Or. in Pis. c. 31. f. Ad Att. III. n. 15. g. Pro Sexto. c. 31. in Pis. c. 33. Att. III. n. 24. h. Pro Sexto. c. 31. h. c. 51. pro domo cap. 5. c. 70. Afr. pro Mil. c. 14. k. In Pis. c. 12. pro Mil. c. 7. Or. A. De har. ref. c. 23. pro Sexto. c. 31. in Afr. ad Mil. c. 14.

nit consilium, quam ut Cicerois Senatui
penultima invocationem quam maxime po-
neret impetraret: et ut supplicem eius
fratrem Quintum ipse in forum deduce-
ret; quem sepe ex scitu de manibus Con-
sulum elapsum dicit Cicero. *Post* enim
Cicerois gener cum uxore sua quodam
nocturno lacrymis fœdibusque reditu societa
Populo deprecabatur, et partem simul o-
bediens ipsius Cicerois sinum, cuius ipse
cum vite etiam invidias straxisse Consilia
conqueritur patet. Ergo tunc et Kal.
Nov. et To Tribuni plebis sic reditu Cice-
ronis legem promulgavit. Et se ipsam
referentibus *Legibus*, Consul designatus de
Ciceroe præstantissimam sententiam di-
xit. Atque idem Kal. Ianuarii, nonnec
de religione reculerat, nihil humanarum
rerum sibi prius quam de Ciceroe agen-
dum iudicavit; de principe rogatus sen-
tentiam L. Coctæ, legem nullam de redi-
tu Cicerois ferendam censens, cum ni-
hil moribus, nihil legibus, nihil iure lo-
ca re factum esset. Quin ipse Metellus
Consul, licet Cicerois inimicus, de eius
reditu ad Senatum rediit. Cum tamen
res variis adhuc rationibus impediretur,
voluntate Senatus peripeta, (nam, ut
in publico locu, publico consilio Sena-
tus ob Cicerois exilium vellem muta-

verit, causa ad Populum vitæ. Kal.
Febr. delata fuit; quo die in foro Clau-
diani maximam civium eadem fecerunt,
quasi summe linguas Cicerois reditu
intercludere vellunt: acceptaque Clau-
dianæ fratre *oppo* gladiatores, quos il-
le in funere propinquæ eujdem sui da-
mus fuerat. Tum etiam Tribuni ple-
bis vulnerati sunt, & Q. Cicero inter
cadavera tanquam occisus jacuit: in
quibus omnibus T. Annius Milonem
Tribunum plebis egregium salutaris iure
defensorum expertum est Cicero. Unde
nova inimicitiarum Milonis & Clodii o-
rgo exilit: nam Milo Clodium de vi-
tum postulavit. Sed alter Consul Me-
tellus Nepos, qui frater patris erat
Clodii, de potestate etiam cum Cicero-
ne gerere inimicitias, prætextam iudi-
cium facitionem nondum factam esse,
quod nondum creari essent Quæstiones,
edixit Prætori, ne quid iudicium fieri
poteretur. Et, libenter pariter
Prætoris etiam potest, quod Appius erat
Claudius ipsius Clodii frater germanus:
qui tamen puallo post privatis summa-
tibus causam publicam præcessit, vias
enit: quemadmodum etiam Metellus cum
absente Ciceroe in gratiam rediit, se,
inimicitias Patribus Concipiis, & tem-
por-

1 Pro domo c. 23. b. h. c. Pop. red. ad Quir. c.
2. et in Sen. c. 2. d. h. c. et pro Sext. c. 24. d. h.
c. 31. Attic. ill. n. 23. l. Pop. red. in Sen. c. 3. l.
Pro domo c. 27. g. Pop. red. ad Q. c. 5. h. Pro do-
mo c. 26. Act. ill. n. 15. l. 4. c. 62.

2 Pop. red. ad Q. c. 2. pro Plancio c. 35. b. Pop.
red. ad Q. c. 5. in Sen. c. 3. c. Die l. 39. p. 70. 71. 72.
3 Pro domo c. 25. c. Familiam de Hor. c. 55.
c. 4. pro Mil. c. 32. de Off. l. 1. h. c. 17. l. Pop. red.
in Sen. c. 20. g. Die l. 10. p. 70. 71.

positus, & Republicæ pernissimus, affirmans a, & bonæ Metelli indolis, ut videtur, hinc iam antea Cicero, dum adhuc exsulare, opem eius imploraverat b. Ergo Milo c, iure nihil agi posse videns, etiam ipse gladiatores cum a sua hæcenus nihil in opus fuit: nam Cicero, postquam Pompejus (cui ergo omnia de debere fuitur) e verbis honorificentissimis de eo locutus fuisset, ab eis Milo revocatus est, & frequenter quidem sententia g, ac summo favore, ita ut Senatus, auctore Pompejo, decreverit, ut, si quis impediret reditum ejus, in numero hostium putaretur h. Atque illud Senatusconsultum eo ipso die in maxima theatri frequentia incredibili clamore & plausu comprehensum fuit. Inde lex de eodem negotio ab omnibus Magistratibus, Claudio Prætoris tantum, & duobus Tribunus plebis N. Quinilis i & Sex. Atilia k (quos de Lexis corpore, id est, tanquam mancipia Clodii aditus vocat Cicero l) lata, atque pridie Nonis Sextiles comitiis centuriatis a Lentulo Consule perlata m, solo Clodii eam oratione habita dissoluta n: ita ut Populus nullam unquam rem tanto consensu sciverit: & omnis Italia, cii-

a Post red. in Sen. c. 10. pro Sext. c. 33. b Epist. Fam. 7. n. 4. c Pro Sext. c. 41. post red. in Sen. c. 1. d Ad Quir. 96. red. a. 7. pro Sext. c. 60. g Pro Sext. c. 6. de Divin. L. 1. c. 18. h In Pis. c. 13. i Pro Sext. c. 33. k Pro Mil. c. 15. l In Pis. c. 15. m Pro Sext. c. 59.

tanquam signo dato, ad ea comitia convenerat a. Eo ipso die, quo hæc Roma fiebat, Cicero Dyrrhachio profectus fuerat, & post die Brundisii sanam gratulationem excepit b. Hinc lento itinere contendentibus undique hominibus ex oppidis & civitatibus ad Urbem profectus etiam illic lætissimos canes de suo adventu reperit c: ita ut ad portam vicinæ sex dies recipientibus gratularum officii lucebant: unde postea, & iusto quidem titulo iactavit, se homeris Italia repperit amissos d. Grates statim egit Senatui & Populo orationibus, quæ hodie leguntur e. Atque ita sexto & decimo, postquam in exilium pulsus erat, mense tetinatus fuit: Tum Senatus decrevit, ut civitates, quæ in Ciceronem officiosa fuerant, publice grates agerent, utque domum & villam, quos deiecerat Clodius, publico sumptu reponerentur f: licet queratur Cicero, valde affectualiter ea omnia fuisse restituta g. Paulo post contentione de domo Ciceronis orta, quam Clodius Elterius contulerat, Populus, reverso Cicero, eodem iure quo fuisset, esse iusserit, de ea re ex Senatusconsulto ad Pontificum collegium relatum est: ubi tam Cicero orationem dixit, quæ exlat h. Ut vero jam ea, quæ proxime narratis artius adherent, absolvamus, *Tom. II.* *DE PLOTAS A. U.*

a In Pis. c. 15. b Pro Sext. c. 12. Pro Sext. c. 63. in Pis. c. 22. Velles. L. 11. c. 45. c Ap- pian. Civ. L. 11. c. 277. d Pseudo Callist. de Cicero. c. 4. e Fam. 1. n. 9. f In Pis. c. 22. g Hist. 4. n. 2.

HISTORIA

A. V. 592, cum prodigia multa facta esse, nunciaretur, & incuspices, *Diis irati esse*, respondissent, quod *loca sacra & vestigia profana habentur a Clodio*, qui jam a illis factus erat, (unde obiter obierari potest, eum adhuc multum gratia apud Populum valuisse) cum occasione auido arripuit. & *Ciceroni* deum inquit *inter ea loca esse*, dixit. Ciceroni oratione, quam habemus, de *haruspicio responso*, se in Senatu defendit, & docuit: si quis salutaris Reipublice impendat, Clodium scelerebus & luxuriis esse tribuendum. Inde Milone, & quilibet alius Tribunus plebis adhibitis, Capitolium ingressus tabulas, quas ibi de exilio eius fuerat Clodium, deiecit: easque a Clodio repositas portas, obierari Clodium absentia, secum deum adportavit. Hoc tamen Caro, licet & ipse adisset Clodium, violentum esse assumpat, quod ita esse decreta & res gestae Senatusconsulto tollerentur: nam in his etiam erant, quae ipse Caro in Cypro se alibi gesserat: imo Clodio in comentionibus, quibus cum Cicerone decertabat, ex eadem causa adfuit: de qua ergo expeditione Catena jam nobis videndum est.

CA

a Cic. de har. resp. l. 5. 10. & c. b Plin. Cat. p. 378. c. Dio L. 39. p. 63.

REIPUB. ROMAN. LIB. IN. 359

CAPUT QUARTUM.

Cata in Cypro & in Sicilia.

§. I. **S**U inquit a Romanis negotium Occasio aliquid iniuste susceptum fuit: hęcene expeditio, qua Cyprum insulam ditissimam in suam potestatem redeperunt, omnino iniustissima fuit. Tenebat eam a *Ptolemaeo Alexandro*, qui *Ptolemaei Euergeris II. sive Physconis* erat filius: nec ad scopum nostrum referri narrare, quare ratione hoc regnum accepit: sufficere ostendere, quomodo eo a Romanis fuerit exaus. De hoc Rege amico & socio, & bene de Romanis merito & legem tulit P. Clodius Tribunus plebis, ut regnum ejus in *Provincia* formam converteretur; *ejusque bona publicarentur*; *utque Byzantium exules redirentur*; *& eaque Provincia M. Catoni* *comitia* *tribuitur*, sed *jure praetorio*, *mandaverit* a *Catone* autem hujus cogitatione Clodius habebat, quod, cum aliquando a piratis fuisset captus a *Ptolemaeo* redemptus non esset: quod tamen, quo jure ab illo Rege efflagitandum fuerit, non video. Sed verior, ut jam antea vidimus, ipsi causa erat, ut, *Catone* ex Urbe amandato, ipse, quae libuisset, agere potest.

P 2

let

a Justin. L. 39. c. 4. & *Joseph. lib. 1. contra Apoc.*
 b Cic. pro domo l. 8. 20. pro Senec. l. 26. seq.
 c Plin. Cat. min. p. 378. d Val. Par. L. 11. c. 45. e Strabo L. XIV. Dio L. 38. p. m. 48.

ita s. Nam ita obligato Catone, pulso Cicerone, Lucullo in praesida digesto, Crasso privata curante negotia, & Cesare Gallias, inter Pompejum quasi & Clodium civitatis administratio erat divisa. Verum latissimam nequeo, Catonem, illum rigidum virtutis, ut certa praese ferebat, cultorem, passum fuisse, ut talis sibi provincia imponeretur: nulla enim, quod sciam, lege ad eam suscipiendam cogi poterat, licet id innuere videatur Cicero s. & palam est, cum, *ut in fine capituli praecedenti* vidimus, haec acta sua Cato postea retinenda poluerit. Imo paulo post Clodio cum Cicerone contendenti adfuit. Conatur quidem eum defendere Cicero d. sed tamen ipse eodem loco *regnum* Cyprum vocat *scilicet libanum*. Ita ut citius huic Catoni ex parte operari possint, quae de virtute proavi ejus Catonis praesici minus sincera dixerimus. Et etiam turpiter in leges Clodii juraverat: quamquam hoc quoque factum excusare conatur Cicero. At quanto fortius Metellus, qui in leges Saturnini jurare recusans libentius exilium subit & Praemissit in Cyprum Cato amicum suum *Cnidium*, qui periret Ptolemae: ut sine certamine cederet, offensa ipsi spe honesti & opulenti otii, sacerdotii nempe *Paphia Praeris* s.

§. II.

a Cic. *pro domo* c. 23. *Plur. Caf. p. 71 b. b. d. tit. F. d. Et Plur. Et Diss. II. c. c. Diss. 38. p. m. 63. d. Sacer. c. 20. d. Sacer. L. F. c. 4. p. 10. I. *luc. Cat. min.* 7. 776.*

§. II. Sed Ptolemaeus, amicum adveniret Cato, venturum suspexit: cum interea, si Valerio Maximo credimus a, omnium pecunia imposta navibus in attum processisset, ut classe perforata suo aditio periret, & hostes praesidi carerent s. igitur Cato Brunnium fororis filium misit, qui ingentes Regis divites undique comportaret; quod non satis fideret Canidio. Et cum Byzantium profectus concordiam eo & exules reduxisset, in Cyprum regressus exaltissima diligentia bona regia conquistavit, vendidit, & pecuniam, sepecento fere M. talentorum i. e. argenti secum Romam auexit; Sed rationum libellos, quos non ad suam probandam sedem consecerat: verum ut illis scilicet exemplum praeretur, alterum naufragio, alterum navigationis culpa amisit. Exceptus est Romae summo quantum ordinis concorsus, magistratus omnibus & sacerdotibus, Senatus universo & frequenti populo obviam ei proceduntibus. Cato tamen insolenter factis non ante egressus est navi, quam ad eum locum pervenit, ubi erat exponenda pecunia s. Praemissit Catoni navem operis (se fides sane exactissimam ei negotio adhiberet) Prurina extra ostium, de jus spectandi ludas in toga praetata

a *L. IX. c. 4. b Appian. Civ. L. II. no. 247. qui ordinem temporum non bene servasse videtur. c Philipp. 4000000 c. Plur. d. 12777. *Lucian. T. III. p. 104. d Vellej. L. II. c. 27. Plur. p. 70.**

teata decretum est: Sed ea Cato repudiavit. Ex quibus omnibus tamen patet, & Catonem, & Senatam, & universum Populum Romanum, si praeferimus forte excipias, se ipsos scelestis Clodii consiliis implicasse. Nam quod Cicero in id factum acerbè sepius invehitur, odio magis Clodii, quam amore iustitiae factum fuisse videtur, & ex illius Cloteri acti, onibus facile deprehendi potest: qui ita simul odio, quo Catonem prosequitur, ut ex variis locis colligi potest, occultè satisfaciebat. Nec defendere potest Romanos, ut maxima verum fuerit, quod maximis vitis additus hic Rex foret: ita ut vere dicat Ammianus Marcellinus L. XVII. cap. 7. *vide magis Populum Romanum hanc insulam invasisse, quam iuste.* Catonem reverentem Clodium, quoniam ex eius lege sine expeditio suscepta fuisset, rationes rerum gestarum poposcit: cum festis, naufragio omnes fere ejus commentarios perivisse: & Caesar, injuria matrimonii suo illata oblitus, occupationes ejus provincia contra Catonem per litteras mittebat. Verum transiens ad res Aegypti, quantum cuigo paulo alius repetenda est.

Res Aegypti. 5. III. Ptolemaeus Alexander III. Philadelphus, notus Ptolemaeus Alexandri filius, (ita ut Cyprii Rex, de quo diximus,

a Dio l. praed. b Prae demo. c. 20. p. 10. Text. c. 26. Et alibi. c Prae Mureo. 19. sep. At. l. 2. 17. MIL. n. 3. Fam. Tem. 5. d Petley. d. l.

mus, hujus patris fuit.) *Alexandri*, L. qui Ptolemaei Laetiani fratris nata minor fuerat, nepos fuit. Hic a civibus suis *Alexandri* ob tyrannidem pullus Romanorum auxiliis imploravit: quam occasionem arripens C. Julius Caesar Aedilis per partem Tribunorum tenuit, ut sibi Aegyptus provincia plebiscito daretur. Sed Tyri interea in exilio mortuus Alexander Aegypti regnum Populo Romano testamento reliquerat: vel reliquisse dicebatur: nam multi hoc confectum fuisse crediderunt. Senatus certe legatos Tyrum miserat, qui a Rege depositam ille postquam Romanis recuperarent. Verum interea Aegypti Regem sibi continerent *Ptolemaeus* Ptolemaei II. Soteris filium notum, qui *Dionysus*, (Latini *Narctis*, vel postea *Liberi*) & *Dionysus* Soter cognomine dictus est. *Aulicus* praeterea, & vulgatus quidem, appellatur a summo *Nisus* *caerens* *Audis* &c. (unde *Genecis* *Nisus* dicitur.) Hic, ut sibi regnum firmaret, quod minus stabile erat, non tantum, quod Romani se pro herede defuncti Regis gesturos esse, credi possent, sed etiam per contemptum, quoniam in animis subditorum suorum vias ejus, & occupationes Regis indignè produxerunt, gratiam quoniamdam clarissimorum Romae virorum,

P 4 & quo-

a Tac. Jul. c. 21. b Cic. Agrar. l. c. 11. d. II. c. 25. d Vid. Vaillanti. Hist. Prol. p. 134. c Strabo L. XVII. cap. 794. Pappys. ad. Euseb. f Strabo d. h.

& quorum maxima tunc in Republica
 erat auctoritas, sibi conciliandam
 statuit. Et incidit commodum in Consulatum
 Julii Cæsaris, qui arte alieno obitu-
 rem venalem & hanc simul & prohibita-
 rem habebat. Et sane societatem Ro-
 manam Regi vendidisset milia talentorum
 & pactus sibi Pompeioque, cuius
 auctoritate indigebat, ut legem, quam
 de societate cum Ptolemaeo inuenda promul-
 gauerat, perferre posset. At cum
 tantam pecuniam Lucianus Rex susce-
 pit, (nam reditus quidem ejus erant longe
 majores,) nihil cavissimo timorem o-
 nere extra ordinem subditis imposito,
 consilium non potuisset, in odium illo-
 rum incurrit, praesertim cum etiam Cy-
 priam insulam, quod poterat subditi,
 a Romanis repetere, aut neglexisset, aut
 ausus non fuisset. Nec poterat eos in
 officio consistere consalito milite desit-
 tutus; ita ut Romanis aufugere consilium
 duxerit. Interim Aegyptii, eam pe-
 tiisse arbitrati, illam ejus *Demetrii* Re-
 gnam continere; quod filii ejus infir-
 ma nimis aetate esset: cui postea *Pho-
 lippos Evagoras Antiochi Græci & Tey-
 phans totius Ptolemaei Libani filium*
Alexandri iugere voluerunt, facillente-
 que, nisi *Gabinus*, cum Syria praefec-
 tus fuisset, Rex vero Rhodi *Ciro-*
nem.

1 Vid. *Suet. Jul. c. 18. 54. Plur. Cæs. p. 771.*
l. 3. Tacit. Phil. c. 31. Dio LXXII. num. 73. l. 1.
*d. Dio l. 34. p. m. 61. Vid. *Yallart. p. 140.**

nem adire: a quo summo quidem &
 indigno facti est exceptus; sed monitus
 simul et saluberrimo consilio, ut domum
 revertens cum civibus suis in gratiam re-
 dices, neque se intolerando facti & va-
 rianis procedent Romanorum capone-
 ret, suam etiam officium ad eam rem
 offerens. Percontavit maxime Regem
 specti tam salutis consilio, postquam
 Romæ superbiæ Magistratum sper-
 nis esset. Obtinuit tamen a Senatu, et
 laborante Pompeio, (cujus amicitiam
 olim colerat, & cujus hospitio jam
 Romæ utebatur;) & referente Con-
 sule *Ca. Lentulo Marcello*, ut is, cum
 Cilicia provincia forte obtigeret, Re-
 gem rediret. Ea obtigerat *P. Licin-*
ius Sphinceri anni præcedentis Consul:
 & Pompejus, videns, se gratia Populi
 excidisse, (praesertim, quod cura
 frumentaria, de qua statim dicemus,
 minus quam optandum fuerat ei socce-
 sisset) reductione Regis Lentulo cessit: et
 demum iuxta sententiam eam decrevit *Cicero*,
 de qua re ejus oratio existit; &
 factum fuit in eam sententiam Senatus-
 consultum. Verum in terra Aegyptii
 audito Regem suam vivere & Romæ
 adesse, legationem miserunt *Cestium*

2 *Plur. Cæs. mir. p. 776. b. Plin. H. N.*
XVIII. l. 10. c. Dio. L. 50. p. m. 61. c. Cic.
*pro Rab. Post. 7. c. *Vid. eund. ad Fam. L. 1.**
*n. 1. ad Quint. fr. L. 11. n. 3. c. *Plur. Pomp.**
*p. 641. c. *Vid. *fragm. in. Cl. ad Grat. p. 999.***
*c. d. *Fam. L. 1. m. 67.**

amplius victorum primaræ dignitatis: que tantum Senatu causam suam ageret, inter quos erat præcipuus D^s Philoſophus Academicus a. At Rex plebique coram, & ipsum Dionem, quæ ferro, quæ venere iustulit: & reliquos tantum necum iniecit, ut mandata referre, immo hæc quidem auderent: præteritum cum Rex Pompeij amicus tuus eſſet. Hoc autem, cum cito palam factum eſſet, omnium oſſo, ut ante contemptum Rex fuit expoſitus: Cumque etiam lægitimæ ejus & corruptæ eſſent nominæ, adventus ejus Romanæ tempe inter ſummas Reipublicæ calamitates fuit habitus, quod ultimam quæſi manum motum apud Romanos corruptioni adidiſſet. Et ſuſtra M. Farnolus aliique boni in ſceleris auctores inquirentes intercepti ſunt, cum Pompejus & Lentulus, & alii, qui pecunia regis erant corrupti, aperte Regis cauſam agerent: ad quem finem Rex etiam Romæ pecuniam manum ſumpſerat. Ino, ut dixi, Dilegationis princeps, ex quo Senatus totius rei venatio capitea voluerat, primo minus terrius, inde etiam Regis iuſſu occiſus fuit: & Rex paullo poſt Roma Ephelam profectus eſt: Dianæ aſylum, donec rerum ſuaturum evento certis

thor foret. Sed erat inter Tribunos antequæſentis C. Cato, ingenii inquieti juvenis, qui ſe ſtatim cauſæ Proletariæ, & reductioni ejus per P. Lentulum Ciliæ Proconſulem faciendæ oppoſuit: & cum ex alia loris cauſa ſibi Sybillam eſſe conſolida, ac in ſua ſcriptam inveniretur, vel inventum eſſe diceretur, unde religioſis calamitatibus hoc vocat Cicero a, ne Rex Agypti rediret, Cato veritus, non hoc per factionem Regi ſerventibus ſupplicaretur, Quindem viros ad Populum produxit: & quod legiſſet in ſcribis protæra coegit. At reſeſtente Lentulo Marcellino Conſule Pompeij iudicio dicerem eſſe, Regem Agyptium ut armæ veſtigia perſuſum Reipublicæ videre f. Igitur miſſis literis Rex rogavit, ut Pompeij duobus tantum ſcimitris contentibus num rediret: & creditorum Regis aperta contra Lentulum pecunias impeditabant, Cæſarius veto Tribuni plebis legem de ea re promulgavit: & adjuvante etiam collega ejus Aſellio Lepo: Pompejus, ut erat horum inſatiabilis, conſilio mutato, tumens quidem ardore, hæc novam etiam provinciam ſibi mandari deſideravit: licet ipſe id deſiderans

B. 6. Arc. ①

a Cic. pro Col. c. 8. de haruſp. reſp. cap. 16. b Strabo L. XVI. n. 796. c Vid. Cic. pro Gill. c. 8. d Vid. eund. ad Quir. fr. L. II. num. 3. e Id. Fam. L. I. num. 1. pro Rob. Poſt. d. 3. f Diel. præc. d.

a Cic. Fam. L. I. num. 2. 4. f. b Fam. ſellæ 27. Non. V. Romar. p. m. 413. c Aſellus S. Bellæ in epuſc. miſcell. p. m. 34. ſeq. videtur conſulere huic cum C. Lentulo Cef. A. 497. d Dio li. præc. d. c. Fam. L. I. c. 1. VII. lib. 2. f Ad Quir. fr. L. II. num. 2. g Plaut. ter. præc. d. h Fam. L. I. c. 1. lib. 2. 13.

strenue dissimulare. Legibus tamen hoc erat coercitum, quae verabantur eisdem hominibus in illius provinciis, vel magistratibus maioribus simul curari. Ergo etiam hoc argumentum de Jolo usum fuit, qui Pompejo reductionem Regis eripere volebant. Nam splendidissima jam Pompejo provincia fuerat data *Cyrenaempe aegyptus*, cum impetio caesariensis. Inque ut dicitur curiale Lentulum quidam dixerunt, ut ita prohiberet quominus reditio Regis Pompejo mandari posset. De qua re amaequam petimus, hic aliquid est dicendum.

Cura ma
Pomp
frum
Italia.

§. IV. Summa hoc tempore difficultate curavit cum Roome, quam in Italia laborabatur, quod deliciis potius & amoenitate villarum, quam agris fructibus cauda colendo delectarentur Romanos proceres. Hinc, ut diximus, Clodia instrumentum gratia dividi iussit: sed hoc etiam angustias, rei frumentariae ludentat, ita ut frequentes seditiones inde excitarentur. Ergo A. U. 691. ex sententia Ciceronis ab exilio reversus, qui ita gravem animum Pompejo praestare volebat, & sacro Senatui, accedente etiam lege Populi, eadem curatio Pompejo mandata est h. suo impetio in Italia & potestate proconulati percurari.

2 M. Ant. L. V. n. 14. h. Liv. L. VII. c. 91.
& Dio L. 39. p. m. 61. d. V. Pomp. p. 145. c.
Sall. Catill. c. 11. Hist. Od. H. 15. 7 Ad Ant.
L. V. n. 1. g. Praedone r. 1. 1. 1. h. Dio L. 39.
p. 63. Appian. Civ. L. 14. n. 438.

omnes Imperii provincias: idque in quinque annis. Rejeda autem fuit lex, quam Messius Tribunus plebis tulerat, ut omnia etiam gentium potestatem haberet Pompejus, & classica, & exercituum, & usus impetium quam erat libellorum, qui erat provincias obtinebant: Pompejus igitur hunc diligentis, summo periculo contempit; legatis quoque revertam dimisit, (nam agendam sibi legatus dixerat) & ipse in Sicilia, Sardinia, Africa, quae nunc Aegyptum in provinciam redactam haecere Romanorum erant, profectus ingentem vim frumenti congesta; ingentem sibi apud omnes ludum & auctoritatem peperit.

§. V. Sed videamus jam porro quomodo Ptolemaeus in regnum suum rediit. Nam, si verum fecerit, aliquid mentum de non reducendo Rege in libris, quos *forales* vocant Romanis, reperitur esse, si id foret falsum, non prohibet certe, quin commoda interpretatione osculum illud claudi potuerit: ita tamen, ut, si Lentulus, si quis alius, Rege propinquo aliquo loco collocato, Alexandriam praeficiis firmaret; neque mox discessit Romanum Decem denum ad sua Ptolemaeus revertentem: quo factis, a *Tamari* eodem fuisse Regem, prope dici non poterat idque oscillum etiam a Cicerone Lentulo dicitur.

2 Cic. d. l. d. Ep. V. cap. 24. Or. b. C. 6.
Eum. L. n. 7.

dorum fuisse ex loco ad marginem scripto
 videmus. Sed cum Lentulus, satis vi-
 rum se habere, non crederet, ut con-
 silium extingueret, Gabinius, qui Sy-
 riam perarat, a vide etiam occasionem arripuit,
 manserunt illud priorem Pompejo.
 Hic Galinius omnibus probris in-
 quinitativus Syriam primo provinciam
 suam miseris modis afflixerat plus dam-
 ni ipsi inferens, quam antquam pen-
 nes, qui iam temporis ibi potissimum
 erant, fecissent. Inde opportunitate tur-
 berum, quae in Parthorum erant imperio,
 erectus eos aggredi cogitabat, cum
 adveniens tam liberis Pompeii Ptolemaei,
 & omnia summa potissimum hominem fa-
 cile permovet, ut Parthia omnia in E-
 gyptum contenderet. Nam Ptolemaei
 decem milla talentorum, sive impo-
 sitori, sive ducibus exercitum se dan-
 tum promiserat. M. illi Antonio, qui
 pothea triumphavit fuit, & tunc Praefectus
 Equitum apud Gabinium supererat.
 Ergo spreis legibus, quae & provinciam
 omnino excedere Praefectum verabatur, &
 nominatim Ptolemaei reductionem prehi-
 bebant, in Egyptum profectus est, cum
 antea etiam Antiochum Juliam quor-
 dam Regem, & iam Roma profugum
 comprehensum ad Pompejanum misisset.
 Herodes, quae Egyptum obtinebat, ut
 haberet, quem Romanis opponeret, te-
 neret.

a Dio L. 2. p. 77. b Eusebio, Phil. c. 14.
 Cic. pro C. Rab. Post. 8. d Plin. An. 3. p. 116.
 e Cic. in Pis. c. 11. f Dio 6. p. 74.

Antiochum accessit Syriacorum Regum litte-
 re ostendunt, quae ob iordanem arabi-
 um Cybisalem Aegypti dixerunt. Ea
 vox saltem non, ut similitudinem
 eorum significare videtur. Sed
 hunc, quod nulli rei aptum videret, Re-
 gina interfecit, licet eam iam regi & ro-
 ti confortem fecisset. Inde iisdem condi-
 tionibus ad se pertraxit Archelaum Ar-
 chelaus, qui bello Mithridatico adversus
 Romanos militaverat, filium. Hic vero
 a Galinio captus est. Sed Gabinius verus
 de ita, a Ptolemaei, quasi nulla re
 magnamomenti, gella, minus pecunia,
 quam convenerat, acciperet, imo plus
 quam passus esset se accepturum speravit,
 si Archelaum Ptolemaei pertinuisset, ho-
 mitem subigere sive, cum etiam ab co-
 magna vim tantorum expellisset: Is
 quae Archelaus ita Regnam Aegyptium
 uxorem duxit. Item a Gabino permittit
 Antonius Ptolemaei capis & orna potissi-
 mum Antipatri, qui Herodis Magni pa-
 ter fuit, & qui persuasit Judaeis, quo-
 rum ingens multitudo ibi degerebat, ut ur-
 beam Antonio traderent, Mox etiam vi-
 cis Alexandrinis, & caetero inter alios
 Archelaus, Aegypti omni & vestigio pot-
 tus cum Ptolemaeo reddidit: qui filiam
 suam & mox locupletissimum quemque
 intulerat, ut pecuniam Romanis pro-
 mis-

a Vid. Casaubon. ad Strab. l. XI. n. 296. b Jo-
 sep. de Bell. Jud. l. 1. c. 8. Plin. An. 3. p. 117.
 c Dio. An. 3. p. 116. d Dio. c. 77. e Dio. c. 78.
 f Dio. c. 74.

miliam conficere. Gabinus tamen, qui
Romam huc omnia nequidem nunciave-
rat, de sui ipsius accusator foret, et no-
mine accusatus fuit: & accedebant alii
accusandi causis, a, provincia praedoni-
bus proflata, publicani prohibiti, quo-
minus recugalia exigere possent, & si qua
alio causa fuerunt. Et videtur etiam a
Cicerone, qui quondam eum defenderat,
fuisse accusatus, & populo ad eum con-
demnandum paratissimo. Sed iudicantes
Consules Pompeius Crassusque, qui pro-
de Gabiniano participes fuerant. Verum,
cum anni sequentis Consules L. Domitius

47699 Ahenobarbus & App. Claudius Pulcher,
qui etiam cum Pompejo hoc tempore in-
imicitias gerebant, ipsi essent ad veritatem
Senatus acerbissimi in Gabinium supplicium
statuendi Populo auctores fuit. Et pluri-
mum etiam invidiam Gabinii suscitavit,
quod legatum a Crasso in officio suo mili-
tum non receperat: sed potestatem, quasi
populorum cum accepisset, retinuerat.

Lex autem in mentis largitione interitus
& Pompeja emores, ut ipse etiam Ci-
cero licetum tunc causam agere, ut ma-
gestate quidem abstinens, de reprimenda
condemnationis fuit, doctrinam in hunc
detraxit postea a Calpurnio, qui nequissi-
morum hominum opera, ut destinata
petieret, indigebat, relictus est a.
Ejus Regis Aegypti causa etiam C. Ra-
binus

a Cic. de prov. cons. 7. b Sed vid. Sijon.
c Parric. ad fragm. Or. p. 7. Gabini & Div. L.
p. 40. 75. d Quil. 32. f.

Melius accusatus fuit, qui potens imperi-
um inter publicanos Regi pecuniam mu-
tuam dederat, quia Scythicos contempisse
dicebatur. Inde Regem secutus, ut pec-
uniam reciperet, ab eo pecunia regie
curande profectus fuerat. Tum post-
quam a Rege ad absolvendum Gabinium
imperatam coegerat: ejusque partem ip-
se pro soluto accepit: ita ut huc causa
quali appendix quaedam causae Gabinianae
factis habita.

CAPUT QUINTUM.

Decem Clodii Crescia Pompeii Consules

A Ntequam iterum ad bella externa
converterantur, alios adhuc turbas
domesticas narrabamus, quoniam paul-
lo senis evenerit, ut senis sexum ap-
tior sit.

6. I. Ingentes inimicitiae, quae inter
Clodium Clodiae s. immanem, & T. An-
nium Milonem ejusdem defensionem in-
tercedebant. Clodius demum exitiales
nae Miloni laex fuerunt. Perierat Millo,
consulatum in A. U. 704. civilitatem qui-
dem largitione, ita ut inde aris aliam
vix incredibilem contraxerit: septin-
gentes HS. illud fuisse dicit Plinius, &
imo parsimonia in eas largitiones ef-
fundit. Quin de Millo, & qui cum eo
pote-

De clod.
Clodia
A. U. 704.

a Clodius C. Rab. Post. l. 3. b Phil. 17. c 1007.
c M. N. XXXVII. c. 15. d Or. pro Mil. c. 35.
e Sijon. in rix. arg.

petebant, P. Plautius Hyffens, *Quintus*
 que Metellus Scipio Pompeii Socius a fa-
 ctionibus armatorum etiam succincli. Clau-
 dius vero, cui Milo iudicis non ce debuit,
 eodem anno petebat præturam: quam do-
 bilem futuram Consule Milone intellige-
 bat. Cum autem comitia consularia in
 longum extraherentur, neque ob perdi-
 tas candidaturarum confectiones perfici pos-
 sent; neque ita Kalendis Ianuariis (que
 circa finem Novembris Juliano hoc anno
 fuerunt) nulli neque Consules, neque
 Prætores essent, Pompejus tamen cum T.
 Munatio Plancio Tribuno plebis non per-
 mittebat, ut patres convocarentur, qui
 Interregem proderent. Sed interea evenit,
 ut Miloni Lanuviam, ex quo erat muni-
 cipio, prohibentem in via Appia obvium
 venisset Clodius: atque ibi circa coorta in-
 ter seves Clodii, quos pro more Roma-
 norum procerum plures circa se habebat,
 & Milonis sevos (non etiam hic maxi-
 mum eorum agmen intermixtus quibus-
 dam gladiatoribus docebat) Clodius vul-
 neratus fuit. Et mox ea taberna, in quam
 confugerat, iussu Milonis extractus & oc-
 cisus est. Fortuitam hanc iram & oc-
 cidit fuisse, & Milo, & patronus ejus Ci-
 cero videri viderunt, a parte nempe Mi-
 lonis: nam Clodium ei infidias postulare
 dicit Cicero. Præcivisse tamen hanc ca-
 dem Clodii Ciceronem ex loco quodam e-
 pistoliarum ad Atticum colligi potest a
 qui

a Afcen. ii. l. Cr. pro Mil. c. 9. c. Eros. Mil.
 .c. 10. d. Vid. L. l. n. 3.

qui tamen alibi negat a, hoc unquam fi-
 bi fuisse obiectum: quoniam ipse in ora-
 tione pro Milone b ubertat dicitur quod-
 dam, manu Milonis, eadem esse factam,
 consilio videri majoris alicujus, se ipsum ni-
 mitum innotuit. Admodum certe nec
 immerito, esse de Clodii gævium fuisse Ci-
 ceronem, vel inde patet, quod epistolam
 quandam ad Atticum c ex Cilicia provin-
 cia sua scribers addat: scriptam fuisse die
 septingentesimo sexagesimo quinto post illam
 eadem, quam illi Traditorem pugnam vocat;
 cuius appellaturis rationem inda-
 gent alii. Facta fuerat Clodii cædes ad
 Kalendas Romanorum 222. vel 2122.
 Kal. Februarias d.

6. II. Corpore Clodii Romanis perlato *Morus*
 ingentes motus sunt facti. Et uxor ejus *ex hoc*
 Yulcia e, ut facti invidiam augeret, vul-
 nera ejus cum effusa lamentatione offen-
 debat. Itaque postidie infans plebis &
 lervitiorum tantis concitatus factus est,
 ut complures noti homines, & inter eos
 C. Vibius Senator, eliderentur. Inde in
 forum delatum est corpus Clodii, & po-
 pulus illud in curiam inruisti, cremavit-
 que inensis inbellis, & aliis rebus forte
 oblati e: quo igne ipsa quoque curia
 collapsa gravit; aliæque gravia, que seditio
 suggerit, facinorosa patrata sunt. Milo ve-
 ro nihilo deterius consularum petesse sper-
 ta

a Phil. II. c. 9. b Phil. II. c. 18. c L. V. n. 1.
 d Vid. Melaspinam Cr. Max. ad d. Cic. l.
 e Afcen. promissio Mil. l. 222. Mil. c. 14.
 f Vid. ib. c. 13.

in enim largitione ad aulis a. Itant o-
 ctingenta talenta & inter cives dividendi
 apud sequestris depositavit. Et conve-
 nit ad omnia Pompejus, ut Respublica
 Dicitorem requireret. Itaque, cum pro-
 pter has turbas comitia haberi non pos-
 sent, alique ex aliis interreges fierent,
 factum est tandem illud extreme necessita-
 tis Sempronius consul d. Videtur inter-
 reges, & Tribuni plebis, & Pompejus, (qui
 Proconsul ad Urbem orat) ne quid Res-
 publica dirimentis expere, delectis Pompe-
 jus una Italia habere.

Terris
 Pomp.
 consula-
 tur.

f. III. Cum vero sermonibus passim
 iustaretur, *Dicitorem esse creandum Pompe-
 jus* et idque Tribuni quidam plebis pra-
 rarent, motus vitium est optimatibus ex-
 sententia libuli & Catonis f. Consulan-
 tum sine ullo a. creari; cum alii Tribu-
 nos maiorem Consulatu potestate, ut in
 antiquis legibus creandos esse conferret, quo
 per plures Respublicam administraretur f.
 Ita Pompejus v. K. Mart. prius hunc
 collega Consulatum invenit, & statim leges
 tulit h. de vi. man. alteram de com-
 itis. Et mox L. Domitio Ahenobarbo suis
 fragis Populi Quasitorum creati Milo de vi,
 de ambig. de seditione accusatus fuit.
 Cicero cum decessisset (centesimo post
 cl.

eadem Clodii die hac defunctio facta est a)
 rogenti Clodianorum acclamatione excep-
 tus fuit, ita ut non ex qua solitus e-
 rat, constantia dicitur: praefertim cum
 etiam praesidii armatorum forum undi-
 que circumisset. Nec cum dixit ora-
 tionem Cicero, quem hostes habebant:
 sed postquam Milo voluntate Pompeii
 damnatus, (licet Cato eum palam sen-
 tentia lata absolveret d.) in exilium
 Massiliam profectus esset, cum, quae ex-
 stat orationem conspexit: quam Milo,
 cum a Cicerone nullam accepisset, pra-
 clare sibi evensse dixit, quod illum Ci-
 cero in iudicio non pronunciasset: nun-
 quam enim futurum fuisse, si hoc modo
 pro se dicitum fuisset, tantos in millos
 Massiliam ederet s. Et in priore illa de iu-
 ste cgerat Cicero; cum factum defendere
 debuisset f. Tum multa etiam, quae ce-
 dem a Milone consilio factam, & plu-
 ra, quae simul per vim patata fuerant,
 silentio praesentis. Bona enim propter
 aris alieni magnitudinem semper veni-
 runt; sive festis summo sunt addicta s.
 Ipse, cum bello civili Pompeiano, Pom-
 peii partibus, ut videtur, addictus Caesarem
 in agro Tuziano oppugnaret, lapide ictus
 ex muro perit h. Pompejus porro etiam
 alia

a Dio L. 40. p. m. 91. h. Phil. 490000. c. 47.
 plan. Cic. L. II. 43. Nonnulli Milonem vocat.
 d. Afon. ad primum Mil. 17. p. Or. 2. 26. c. 47.
 L. L. IV. n. 15. I. ad Quim. fr. L. III. num. 3. 50.
 g. Plus. Pomp. p. 648. Cat. 721. c. Cat. 7. 78.
 h. Dio L. 40. p. m. 90. i. Cic. 404. Mil. c. 2.

a h. c. 35. b. Afon. in arg. Mil. 7. c. 78.
 Mil. c. 1. Lucan. L. 4. v. 325. d. Vell. L. II. c.
 47. e. Dio L. 40. p. m. 91. f. Vid. Vof. In-
 fin. Or. L. 1. c. VI. 5. i. L. IV. c. X. 5. 6.
 g. Afon. 399. Mil. c. 35. h. Caes. B. C. L.
 III. c. 21. 79.

alia iudicia ferere creceat fecit in Co-
 lumbium *maioribus* in Hypiratum, Scatinum,
 Mammiam & *Maorum ambrosi* & in In-
 jus iudicio abirepente plebem per mili-
 tos disiecit; ita ut plures confodirentur.
 Sed Mammius, cum ipsius Pompeii lege de
 ambrosiana impunitas concederetur ei,
 qui alterum ejusdem criminis accusasset,
 ipsium Pompeii locum & *Maddium* Sel-
 ptonem accusavit. At Pompeio cum iudic-
 tis illis vestem ejus causa mutante, Mam-
 mius de ista Republica quatuor accusa-
 tionem omisit. Plautus etiam de Rufus
 Tribuni plebis, cum magistratus abisset,
 aliique periret propter incendium curie
 damnati sunt. Cum ita Pompejus per ali-
 quod tempus solus consularium gessisset,
 ut invidiam vitaret, in quinque mentes,
 qui ad finem anni spererant, collegam
 sibi adjuncit, quem modo diximus, locum
 suum Metellum; licet tamen etiam
 post hoc tempus Republicanam solus fe-
 re administraret.

CAPUT SEXTUM.

De bello Parthico.

Ocasio belli.
 A. U. 698

S. L. ANNO Urbis sexcentesimo nona-
 gesimo octavo Consulatum per-
 vim invidis bonis adepti fuerant Cn. Pom-
 pejus Magnus & M. Licinius Crassus, u-
 terque iterum cum magistratum gerentes.

Et

a App. Civ. L. II. n. 442. b *Id.* & Die L.
 40. p. m. 92. c App. Al. L. II. n. 442.

Et ex conjuratione anno precedente Lu-
 ce licia Celsi quidem lege *Troiana*
 Gallie in aliud quinquennium sunt dati.
 Pompejo Hispania per legatos admini-
 strandæ, (qui tamen, tum, quod Popu-
 lo id gratius esse sciret; tum, quod ip-
 se esset virivoxis, in Urbe, vel ad eum,
 plurimum erat mansurus.) Crasso vero
 Syria a. Hic, ut erat distissimus simul &
 avatillimus, Parthico inhians auro Sy-
 riam non tantum & *Parthiam*, verum
Indes Jam & Madras ipse devoverat:
 idque cum in lege, qua provincia acce-
 perat, nihil de bello *Parthico* fuisset
 adscriptum. Unde patet, quo jure *San-
 ctissimum* cum vocet *Velleius* b, qui ne-
 que in parvis, neque in gloria contem-
 pta sua quidem visceret, aut caperet
 committam, in ibidem ipse adjicit *Acque*
 quidem *Capto* Libanus picos iter ejus
 impedire conatus est, sed dum per colle-
 gas id facere non posset, ad portam ac-
 currens singulari quodam exortationis ge-
 nere Crassum exortem diris devovit c. Et
 merito a bello Parthico abhorrebant, si
 qui Romanorum equitatis essent ludiosi,
 cum Parthi potius a Romanis, quam hi
 ab illis lesi essent. Nullamenim aliud
 belli causam habebat Crassus, quam quod
 ingentes esse Parthorum divitias audivis-
 set.

a *Plut. Crass. p. m. 552. Appian. Parth. init.*
 qui *Plut. fidelissime sequitur* Et *istidem* ver-
 bis *scio* quæ ille habet in sua *historiam* et *no-*
 tate. b L. II. c. 46. c *Vid. & Cic. Off. l. 1. b.*
 d *Vid. Cic. Divin. l. 2. 16. II. c. 40.*

let. Nam turba quidem domesticis Partianis nihil ad Romanos atrocitatem.

§. II. Crassus templandes iactans, nullis quoniam navibus missis in Syriam, provinciam suam, pervenit. * Sed his rebus quomisdam satis quidem prospere, atque inigni momento non essent, precens & tempus parandi bellum Parthus coegit. In ipsa etiam provincia exactione potius pecuniarum, quam Imperatoris partes emisse dicitur: ea templa quod in Hierosolymitano suo mille tabernaculum e, quibus abhissetat Pompejus, miserem: uno ovane reliquum autum, cuius summa ad octo milia talentorum e accedebat, tollentis, aut alio loco (si nullus in numerus erant illi) Hierosolymitanum misit. Mox itro gantur legati Parthorum monentibus e, ut fideret tam Julia Pompejana abstinentiam munusculi vellet e, respoudit, se Scitueri (una ex regibus hinc erat Parthorum tribus) * postquam esse esse daturum. Neque magis audivit amicos, & Quilarem suam e. Ca. Rom durantes, ut amplius de liberando, nec vitas, licere non parvisse, indicantes. Nihil magis incutivit illi e, qui et oppidum At. operans, tum Romanorum eam presidia, magno cum periculo exterram, & qui magno cum terrore nullum nihil tale expectantium de numero, de font-

* Apud Parthos. n. 136. b. Dio. l. 67. c. 1. 2. 40. 3. 20. c. Phil. 1300000. d. Joseph. b. l. 1. c. 6. c. Phil. 2300000. f. Ant. jud. 226. g. 11. h. Flory. t. III. r. 11.

fortitudine, de egregia pugnandi ratione hostium nunciabant. Sed regulo Armeniorum Arabazai ad bellum hortanti, & auxilia quaedam adducendi, plura pollicenti magis obtemperans in hostium ulterius processit, magnam Mesopotamiae partem populando peragrans, quod ejus transitus inexpectatus Parthis accidisset, & multas turbes, quas olim ibi condiderant Graeci, in fidem recipiens. Sed desiderio amoenitatum Syriam inephrive decedens, cum facile in hostico hybernare potuisset, Parthis ad bellum imparatissimis, hostibus relictos in Mesopotamia milites opprimendi occasionem praeiulit. Accellit quoque ad Crassum Apharus Arabum phylarchus, qui Parthos jam dudum paratos esse, ut in Scythiam, aut Hyrcaniam abreptis locum rebus quibusque pretiosissimis auferrent, mentiebatur: atque idem poltea, se necessarii quaedam curaturum esse ingens, discessit. Et adeo pravis hinc consiliis delatrabatur Crassus, ut Arabazai (Tigranis hic erat filius) auxilia quidem non mitrenti, quod ipse iam gravi a Parthis bello distineretur, sed prudenter fudenti, ut vel ad se deflueret, val certe campos equitum aptos vitaret, responderit iam quidem sibi tantum non esse esse, ut Armeniam evret e, sed in reditu Arabazai prodicionis parat esse daturum. Atque inde Euphratem ad Zeugma transit & rocessit. milii.

Tom. II

Q

* Dio. l. 1. A. U. 700. b. App. n. 141.

multibus ob varia tristitia omnia, quae
 ipsis evenisse dicuntur: & imprudenter
 longius inde recessit, cum hoc summe
 commotus ipsi advehi potuissent. Verum
 cum Parthi praeter expectationem ipsi
 obviam essent facti, obstitit; & reliquit
 etiam attonitis omnia apud Romanos con-
 fusus agebantur, dum major pars du-
 cum praefectoremque ceteros, diem cra-
 ssum esse exigendum, ut certius de
 hostium multitudine & ordine cognosci
 posset. Sed filius Crassi *Publius*, acris ar-
 niti juvenis, qui cum satis magnis copiis
 ex Galba, ubi metret sub Crate milita-
 verat, patri auxilio erat missus, praelium
 arsit: & ipse quidem fortissime pugnavit,
 fugiendi opportunitatem aspervatus, ceci-
 dit: & manu arriugenti sul, in petierat, con-
 fessus. Atque ita, cum Agbarus quoque
 se iam hostibus jussisset: & plerique ex
 praecipuis Crassi amicis perisse dicuntur: quin-
 toe sunt caesi, ut quingenti solum vivi in
 hostium potestatem venirent.

belli
 rus.

§. III. Crassus, cum hostes a caeco filii
 (nam hic iussu patris aliquantum ante
 reliquum agmen proccellerat) venientes,
 & caput ejus conto percussum praeseren-
 tes vidit, majore quam antea animo suos
 hortatus est, ne propterea animam des-
 ponderent: & *suavis, non patria, cum
 idem esse*, dicens ad fortunam eorum
 sed

sed parvo successu incidere conabatur.
 Parthi tamen, periclo ad noctem protra-
 cto, discesserunt: Romani, qui noctem
 illam tristissime exegerant, ante lucem
 tacidi discedere corperunt: diebus Cas-
 so *Quintore* & *Legato Ostavo*: nam
 Crassus iterum plange obdormuerat. Sed
 quatuor millia fauciorum in castris re-
 liquerunt, qui a Parthis postidie jugu-
 lati sunt: ut etiam alii multi, qui ab
 agmine aberraverant. Reliqui pervene-
 runt *Garras*: cojus urbis praefectus *Ce-
 penius Crassum* cum suis copiis recepit.
 At his *Surrenas* (ita dicebatur apud Par-
 thos, qui Regi dignitate erat prox-
 imus): & eo ferre loco videntur fuisse,
 quo apud Romanos Imperatores erant
Praseli Pratoris, aut hodie apud *Tur-
 cas Magni Turci*) postidie pacem ob-
 tulerunt: sed subdole, ut eos ab ulteriore fuga
 prohiberet. Crassus tamen cum Cassio
 (qui postea cum *Senis* princeps conjura-
 tionis in Caesarem fuit) fugam agitavit.
 Verum prodita sunt ejus consilia a quodam
Andramacho, cui se, ut vix duce
 crediderat: & idem praetura Romanos
 in loca iniqua deduxit: Cassio tamen,
 qui ei non fidebat cum quingentis equi-
 tibus in Syriam elapsus: eamque provin-
 ciam fortiter & fideliter, ut mos vide-
 bimus, in potestate Romanorum retin-
 nit: & At cum etiam hic Romani En-
 talli.

Q 2

a Dio L. XI. p. 87. Fel. Max. L. I. c. 6. n.
 11. b Dio L. 39. p. m. 71. C. f. B. L. I. cap. 32.
 11. c. 11. C. f. App. n. 146. d Dio L. 40.
 p. m. 83.

a App. n. 148. b V. d. Plur. Crassus. m. 166.
 App. n. 140. c V. d. Crassus de regno Par. L. 10.
 m. 7. 234. d App. L. 1. 142. c. Vell. Par. L. 1. 10.

tilime pugnarent, Surena iterum per captivos quosdam e custodia dimissos tantorem sparsit, ac si Parthorum Rex Orodes a pace facienda non abhorreret: & etiam ipse dextra proferens Crassius ad pacem facienda invitavit. Crassius vero nullam mutationis repente causam videns omnia habebat suspecta: sed a militibus coactus ad colloquendum cum Surena descendit: & antequam in ejus conspectum veniret interfectus est. Caput ejus & dextra ad Orodes missa ludibrio barbaris fuit: imo autem liquefactum ipsi in os infudisse dicuntur, ut ita avaritiam ipsi exproberent. Ex militibus Crassi plures se Parthis dederunt: pauci fuga evadere conati ab Arabibus intercepti sunt. Poenas tamen perjurii & crudelitates horum criminum auctores dederunt. Et ipse Surena non adeo post multum tempus a Rege pro invidia gloria, quam devictis Romanis tulerat, occisus est.

S. IV. Victo Crasso Parthi eo quidem tempore contenti fuerunt; neque transierunt Euphratem. Sed mox, cum neque Imperatorem, neque exercitum Romanum in Syria esse putarent, eam non magno exercitu invaserunt, & a Cassio facile repulsi sunt. Verum majore numero reversi Antiochiam usque progressi sunt: cum neque justis copiis Romani eam pro-

REIPUB. ROMAN. LIB. IX. 365
provinciam tenerent; & Syri Romanorum tacto ad Parthos inclinarent. At iterum eos Cassius fortiter propulsavit; infideli que locatis ducentorum *Oscorum* interfecit. Atque ita Pacorus Orodis filius Syria excedere coactus fuit. Reliqua enim Parthis gesta libro sequente referemus. *AU. 792*
Nam Bibulus quietam sere Syriam habuit, Parthos ad discordias domesticas oculis artibus incitans. *a*

CAPUT SEPTIMUM.

Bellum Gallicum Caesaris & Britannicum.

GAlli per longum satis tempus quieti fuisse videntur, donec inlana Caesaris ambitio & avaritia eum his gentibus bellum inferre coegit. Facile enim intelligimus, cum propterea ex omni provinciarum copia Gallias potissimum elegisse, quod eas distissimas esse probaret: atque his direptis, cum immanes alienum, quod contraxerat, dissolvere: tum novam sibi parare pecuniam posset, qua ad tyrannidem occupandam sibi viam sterteret. Et perterea idoneam materiam triumphorum hæc regio erat præbitura. Cumque etiam Pompejus pro Cesare miseretur, facile, quod appetebat, obtinuit. Et itis quidem solam accepit lege *Partia* Cisalpinam *A. 761*
Q 3 Gal.

a Appian. n. 153. b Dio L. 40. p. m. 83.
c Herod. l. III. v. 2. s. d Joseph. de bell.
v. L. l. 6.

a Dio L. præ. d. b Vid. Supp. L. VIII. c. 7.
c Suet. Jul. c. 22. d Plur. Cisalp. m. 714.

tilime pugnarent, Surena iterum per captivos quosdam e custodia dimissos tantorem sparsit, ac si Parthorum Rex Orodes a pace facienda non abhorreret: & etiam ipse dextra proferens Crassium ad pacem facienda invitavit. Crassus vero nullam mutationis repente causam videns omnia habebat suspecta: sed a militibus coactus ad colloquendum cum Surena descendit: & antequam in ejus conspectum veniret interfectus est. Caput ejus & dextra ad Orodes missa ludibrio barbaris fuit: imo autem liquefactum ipsi in os infudisse dicuntur, ut ita avaritiam ipsi exproberent. Ex militibus Crassi plures se Parthis dederunt: pauci fuga evadere conati ab Arabibus interfecti sunt. Poenas tamen perjurii & crudelitates horum criminum auctores dederunt. Et ipse Surena non adeo post multum tempus a Rege pro invidia gloria, quam devictis Romanis tulerat, occisus est.

S. IV. Victo Crasso Parthi eo quidem tempore contenti fuerunt; neque transierunt Euphratem. Sed mox, cum neque Imperatorem, neque exercitum Romanum in Syria esse putarent, eam non magno exercitu invaserunt, & a Cassio facile repulsi sunt. Verum majore numero reversi Antiochiam usque progressi sunt: cum neque justis copiis Romani eam pro-

REIPUB. ROMAN. LIB. IX. 365
provinciam tenerent; & Syri Romanorum tacto ad Parthos inclinarent. At iterum eos Cassius fortiter propulsavit; infideli que locatis ducentorum *Oscorum* interfecit. Atque ita Pacorus Orodis filius Syria excedere coactus fuit. Reliqua enim Parthis gesta libro sequente referemus. *AU. 792*
Nam Bibulus quietam sere Syriam habuit, Parthos ad discordias domesticas oculis artibus incitans. a

CAPUT SEPTIMUM.

Bellum Gallicum Caesaris & Britannicum.

GAlli per longum satis tempus quieti fuisse videntur, donec inlana Caesaris ambitio & avaritia eum his gentibus bellum inferre coegit. Facile enim intelligimus, cum propterea ex omni provinciarum copia Gallias potissimum elegisse, quod eas distissimas esse probaret: atque his direptis, cum immanes alienum, quod contraxerat, dissolvere: tum novam sibi parare pecuniam posset, qua ad tyrannidem occupandam sibi viam sterteret. Et perterea idoneam materiam triumphorum hæc regio erat præbitura. Cumque etiam Pompejus pro Cesare miseretur, facile, quod appetebat, obtinuit. Et itis quidem solam accepit lege *Parthia* Cisalpinam *A. 761*
Q 3 Gal.

a Appian. n. 153. b Dio L. 40. p. m. 83.
c Herod. l. III. v. 2. s. d Joseph. de bell.
v. 4. l. 6. 6.

a Dio L. præ. d. b Vid. Supp. L. VIII. c. 7.
c Suet. Jul. c. 22. d Plur. Cisalp. m. 744.

Galliam Illyricam adfecto. Quam legem Illyrici Populus sevitset contra legem *Sempernam*, qua sanctum erat, ut quotannis Senatus de provinciis consularibus pro arbitrio conlimeret, tamen Senatus *Comacum* quo iure, siue *Transalpinam* Galliam adfecti, ne, si ipse negasset, Populus & haec daret a. Sic voto positus Cæsar in provinciam ablit. Et que ibi bella gessit, ex ipsius fere Cæsaris commentariis nobis referenda sunt. Quod si aut Germani, aut Galli eorum historiam nobis reliquissent, non dubito, quin causam iustitiam bellandi Gallis de Germanis fuisse, inde appariturum fuerit. Nam vel ex ipsius *Cæsaris commentariis* satis liquebit, partim integra veritate eos fuisse compotos; ut jam olim de eis dixit, qui ipsum Cæsa rem novit, *Asinius Pollio b.* Et ex ipsius Romanarum rerum scriptoribus hæc patent: qui passim testantur, nummos & gloriam quesivisse Cæsa rem: & qui id querit, de iustitia causis multum sollicitus non est. Bellum autem in Gallia jam excitatum fuerat, quod per novem annos a Cæsa re gestum fuit, cum A. U. 695. *Helvetiorum* ingens multitudo relictis sedibus suis, (quod jam ante triennium agita verant d.) & oppidis suis duodecim, vicis quadringentis

a *Suet. l. d. b Suet. ib. c. 56. V. I. G. V. P. f. Ar. Hist. c. 11. de Hist. Lat. l. c. 13. Cluver. G. A. l. n. m. 32. Sigon. de ant. jur. Præv. l. 6. D. L. XXXV. l. p. m. 46. c. Suet. Jul. l. c. 23. d. Cæf. de E. G. L. 2.*

gentis incensis a, partem Galliarum occupatura a Julio Cæsa re transiit Provincie prohibita fuerat: Et pars eorum Tigurini, que alio itinere in *Sancione* e proficiscebatur, a Cæsa re dum *Araurim* d. transit, cæsa fuerat a: qui superflitas sedes suas repetere cogit, ne vacuas illas Germani occuparent. Alii repensino Cæsar's fusa ita commoti pacem, sed frustra, postulavit: & mox parte equitatus Cæsar's adventu ficere pergit *Dumovis* cuiusdam *Eduorum* Principis præcipue amicitia filii; cuius tamen e villa manire a Cæsa re intellecta & dispalla sunt. Sed *Helvetii f.*, qui jam equitatum Cæsar's vicerant, cum Cæsa re fumentarie prospecturus ab his iter aversisset, cum fugere rati & itinere convento inlequi coepissent, Vetum disticili & multiplici prelo victi in dedicationem venerunt: saltem pars eorum, qui re eis iudex suis rebrutus inoleverunt.

5. II. Inde *Adibotum* legati quæsi sunt, *Rurcum* a principibus quibusdam *Arvernorum* *German.* quæsi quique e, qui locum de potentari *magis* contenderant, accotum esse *Araurim* *Adibotum* *Adibotum* (*Erubet*, aut *Erubet* forte dicitur fuit, quod *honoratum* versere possit) *Germanorum* *Kæcem*, partem cum *Sequanorum* occupasset, reliquis atque adeo omni Gallie milita is, nisi quid in Cæsa re, minisque auxiliis. Sed non addideram,

Q. 4 se

a *Plut. Cæf. p. m. 7. 6. Fior. L. III. c. 10. b Cæf. d. l. c. 8. c Xaintrouge d. La Sene. c. l. 6. 7. 12. f. l. d. c. 10. g. Dio L. 17. p. m. 49. h. Cæf. l. I. c. 31. i. Vid. H. Junii Barvianus p. 10. 40. 1.*

fe priores partem aliquam regionis ad-
misse Germanis. Et videntur tantum rem
gratam Cesari facere voluisse: cuius cupi-
ditatem videbant a. His permonus Cesar
legatos ad Ariovistum mitti pollicentes,
ut loco utriusque colloquio delecto de
summa Republica cum eo agere posset.
Respondit Ariovistus, & fortiter, ut li-
berum hominem & gentis suae principem
decebat, si quid ipse a Cesare opus esset.
sefe ad eum venturum fuisse: si quid ille a se
vellet. Illam ad se venire oportere: miran-
que fieri videtur, quid in sua castra, quam
volens esse, nisi Cesari, aut omnium popu-
lo R. negat esse c. Inde etiam illi nuntii
simile sepe mandatum & responsum feren-
tes ultro citroque committunt. Peritque
potro ab Ariovisto Cesar, ut locio-
rum obides redderet; neve in eorum
regionem intraretur; neve ex patria
auxilia accelleret: eaque omnia irritan-
di tantum Ariovistum causa, quo iustio-
rem belli rationem habere videretur d.
Nam plane iniustum cum Ariovisto fuisse
bellum ratio equi & boni satis docet. Et
cum Treviri nunciassent etiam Suevis
transire Rheni moliti, Cesar magnis
 itineribus ad Ariovistum contigit. Ma-
xima haec fuit Germanicarum gentium;
neque eas tumeteras, vel non solas inco-
lens, quae hodie Suevis nomine dicun-
tur: sed quicquid inter Salsam, Albim,
Wysaliam, Danubiumque, & mare Septen-
trionale

a Dio L. prez. d. b. Caf. lib. 35. Flor. III.
10. d. Dio d. l. p. 50.

trionale interjacet a. At ex timore for-
titudinis Germanorum ingens pavor Ro-
manos invalerat: ita ut plurimi trepida-
rent, praesertim qui ex Urbe amicitiae
caussa Cesarem secuti non magnum in
re militari usum habebant b. Sed Ce-
saris orationem metus ille magna parte
sublatus fuit c, cum se vel sola decima
legione bellum gesturum esse significasset;
quam sibi quasi Praetorium delegat-
tur d. Venerunt tamen, Ariovisto id po-
stulante, ad colloquium e: ubi beneficia
quidam a S. P. Q. R. in Ariovistum col-
lata Cesar memoravit; quae tamen viro
magnanimo parvi sane pretii esse debe-
bant; quod scilicet, Rex a Senatu, &
amicis appellatus esset, & munusculis qui-
busdam ornatus. Ariovistus, illam ambu-
siam ornamento sibi, non detrimento esse
debere, contendebat; nihilque minus sibi
paris esse in Galliam, quam Romanis. Ita-
que se Cesarem, nisi excrucians desuacua-
tes sese habeream; ingens praerium &
auxilium, quicumque bella gerit vellet,
pollicitus, si sibi possessionem Galliae tradi-
disset. Dum vero colloquuntur Cesa-
ri, si vere, (nam ipse solus hoc tradit)
sive ille ita iusserat, nunciatur, milites A-
riovisti hostili modo Romanos invadere. Ita
colloquium diremptum est f. Post bi-
dium illud repertum Ariovisto negativ-

Q. 5. Ca.

a Vid. Tac. Germ. c. 5 b. Cluver. Germ. Ant.
I. III. c. 24. b. Plut. p. 726. f. quid id habet ex
Caf. Dio l. d. c. Caf. L. l. c. 41. d. Dio d. l. p. 555
c. Caf. lib. 43. f. 2 d. c. 46.

Cæsar: & post paucos dies, cum jam duæ cladis ab Ariovillo Romanis essent illatae, cum prælio magno sursum Germaniam repetere coegit: quo prælio incredibillis quidem ardor Romanorum militum fuisse dicitur: quippe qui super ipsa scintilla, quibus supra caput elatis testudinem barbari fecerant, salsisse, & in jugulos gladiis descendisse dicuntur.

Bellum cum bel- gis.

9. III. Sed dum inde Cæsar hyberno tempore ad conventus agendas, & magis ut rebus mirantibus ex propinquo inventus esset, pecunias ab hostibus captas largiendo benivolentiam civium concilians, non satis ad id attendente Pompejo, in Galliam Cisalpinam proficiscitur, Belgæ omnes contra Romanos conjurantes, exceptis *Albanis* s. Germanis etiam, qui cis Rhenum incolabant, & inde plerique Belgarum erat ortus, sibi junctis & quantum omnium ob fortitudinem magna audacitas, magnæ copiar, maxime erant spiritus: Et omnino Belgæ reliquis Gallis erant fortiores, & acerrimi defensores libertatis: Sed cum sæpius vires remissent, æque eos res frumentaria delectere inciperet, domum reverti statuerunt: præteritum, cum etiam Eduos in conditionem impie nunciarentur. At missa à Cæsare manus magnam multitudinem

hostium abeundum & fugientium coeclidit: & ipse incredibili celeritate victoriam urgens à *Nepidanum* b capit; & præterea *Succellanus* c; *Belovonus*, d *Ambianogus* e in deditionem accipit. Inde exercitum in *Nervos* f, *Belgarum* forisillanos, duxit: qui ultro eum nil tale expectantem adorti ejus equitatem profligaverunt, centuriones duarum legionum omnes occiderunt. Immo neceps adeo prælium fuit ut castra utriusque caperentur; g & ipse Cæsar cum satellitibus suis in turrulo quodam oblesus fuerit, h Cæsaris tamen castra capta sunt, dum ipse fugientes insequitur: qui mox ab insequendis fugentibus reversus hostium prædæ intentionem magnam stragem edidit: i atque in illo prælio sua præsertim, & *Z. Lati*: legati sui fortitudine superior fuit. Qui ex gravissima gentis clade supervixit fuerant paucissimi, l se Cæsari tradiderunt. Cladis ejus terrore, & præcipue quod turres bellicæ (que machinæ barbaris plantæ erant ignotæ) moenibus suis admoventi viderent, *Arenas* etiam ad deditionem compulsi m. Sed cum hi tamen postea ex oppido erumpere tentarent, occis eorum quatuor milibus reliqui in oppidum rejecti sunt. Et post hæc sectionem

Q 6 oppi-

a Dio L. 38. c. 56. b Plur. Cæs. p. 717. c Euseb. L. 11. c. 10. d Plur. II. c. Cæs. S. C. 11. c. 1. Dio L. 39. inter. *Vires de Rhodani*. p. Cæs. II. c. 10. h Dio L. 39. c. 10. i Euseb. d. 10. k Cæs. II. c. 10.

a Plur. *ibid.* b *Nejon*. c *ceux de Suiffens d de Beauvais e d Amiens f Paris d Hainaut; Namur. G. g Cæs. II. c. 34. h Appian. Celtic. i Dio L. 4. k Plur. Cæs. p. 718. l Liv. *opit.* 104. m Cæs. 7. 21. c. 31.*

oppidi universi Caesare vendidit a. Eodem tempore a P. Crasso certior factus est complures maritimas civitates *Venerorum*, aliorumque & in *Britonia* Populi Rom. esse redactas: & *Ser. Galba* legatus ejus quidam inter Alpes & Rhodanum suas gentes secundis aliquot praellis subegit c. Quarta tamen ibi hyberna habere non potuit; sed ea ad Allobroges transfuit. a Ob eas res gestas dies quindecim supplicatio ei decreta est, quod ante id tempus acciderat nulli. e Sed interim gentes illae, de quibus modo dixi, maritimae eos, quos Crassus frumenti comportandi causa miserat, retinuerunt, ut ita obsides suos recipere possent f. At Caesare hoc tempore in Illyricum profectus fuit, vel potius in Galliam Cisalpinam, ubi Lucio cum Pompeio & Crasso eam conspirationem inivit, de qua vidimus: coque magistratum & senatorum quoque Republicanam non curarent, ad eam convenerunt g: quae omnia in commentariis suis Caesare dissimulat. Atque ex hac conspiratione, Catone occisum resistente, Gallia & Germania iterum in quinquenium Crasari data est h: qui ejus legis quinquennialis fiducia, privato negotio, legiones concipit: i & celeriter in provinciam cognitis complura Galliarum oppida expugnat k: cumque etiam

a *lib. 31. b Liv. d. l. c. Cas. LIII. c. l. d Dio L. 39. p. m. 29. e Ipse Liv. Plur. l. prox. d. i Cas. L. III. 7. 99. g Plur. l. d. h Liv. Epist. 108. i Curt. Jul. c. 24. k Cas. B. G. L. III. c. 24.*

etiam Britis classis profectus navali praesidio eos superasset, totius orae maritima bellum contestum est. Venerorum plerique in praelio occiderunt. Reliqui omnes capti sunt: & principes quidem necati, ceteri in servitutum venditi. a Vicinis civitates, quae desecerant, a Q. Titurio Caesaris legato ad deditionem rursus coacti sunt. b c, cum tanta clade affecti essent, ut in posterum aliquid communi ausi non fuerint. Nec minus prospere apud gentes Aquinaticas a P. Crasso bellum gestum fuit: qui etiam simulato metu barbaros securos reddiderat e. Et *Mariorum* * *Menapiorumque* i agrum ab ipso Caesare sine vastati: sed nulla eorum pars subacta est d. Verum Menapii anno sequente ab *Uperibus* h & *Tenleris* j, Germaniae gentibus, qui metu Suevorum sedes sibi in Gallia quaerebant, expulsi sunt e. Cum Caesare tamen de pace acturi iudicibus facerent: sed interea idoneam cladem Romanis inferunt f: quod tamen a junioribus Germanorum inventis senioribus factum Dio testatur g: & mala fide illud dissimulat Caesare, sed, qui ex sua ipsius narratione facile falsi convincitur. Nam quis credat, adeo communis sensu

a Dio L. 39. p. m. 70. b Cas. d. l. c. 19. e Ib. p. 27. d Dio l. prox. d. e Cas. L. IV. c. 4. f Ib. p. 72. g. Ib. p. 71.

h *Pars Flandriae maritima, i Pars Brabantiae & Euedensis dioc. h Cliviana eorumque vicinia. Alii tenuerunt Zwiphovis. s. Decentia. Vid. Pitart. Ann. d. Dren.*

senſu caruisse Germanos, ut (hoc enim narrat Cæſar 4) omnes eorum principes & majores nato ad eum in castra venerint sui purgandi, & indignis impetrandi causis si cætri scelere sibi fuissent confecti &. Idque ex Plutarcho epaphrasine patet, qui narrat, Catonem, cum de supplicatione Cæsari decernenda in senatu ageretur, renuisse, ue barbaris dederetur ad expandam a jure gentium violato civitatem, & ad præculum in auctorem vendendum; quod idem narrans Suetonius & addit enim, ne injuncto quidem & periculo bello abstulisse. Cæsar tamen a Germanis eos, qui sibi Gallique bellum intulissent, sibi dedi postulavit non quod Imperatorum speraret: sed quod occasionem caperet Rhenum transiendi. Nihilominus Cæsar eos retinere jussit, & his statim gravi periculo Germanis, qui, dum legati sui apud Cæsarem essent, nihil hostile meruerant, ita demum is libertatem concessit. Atque ita id bellum confectum est. Numerum tamen castrorum Plutarchus in senum auxisse videtur. At Cæsar, ut Germaniam domaret, ab Utibus Sicamborum vicinis & hostibus advocatis, celerissime ponte super Rhenum instructo, in Germaniam transit 4, & obsides a compluribus civitatibus accepit: sed octodecim tantum, vel viginti dies in Germania moratus e ponte relicto in Gal-

Galliam rediit. Ex quibus omnibus ostendit pater, cum, ut dixerat Cato, nulla belli occasione, ne injuncta quidem periculo abstulisse, tam seceratam quam incelsis gressibus ultro læcessit. Et non imponeum Germanos perculisse, ex Tacito constat.

§. 4. Inde exigua parte affata reliqua in Britanniam trajicit; quod inde bellis auxilia subministrari diceret, exploratum permissio C. Voluseno, ad quem statim legati complurium civitatum venerunt, obsides & obedientiam Populo Romano præstandam pollicentes: Sed præ eum advenisset, Britannos primo statim periculo superat 4, & obsides imperat. Verum, cum elasis Cæsaris magnam partem tempestate ciser afflicta, quod imperitia perissimum Romanorum rha maritimos lina plerumque majores ignoraverat exortum Britannis, qui & civitatem militum Cæsaris hostes, & itaque necessaria his deesse intelligentes, rebellionem fecerunt; quod his incertis neminem postea belli inferendi causa in Britanniam transiendum considerat. Ery ni mature Cæsar auxilio advenit, septemque legiones inter frumontanum oppulerant. Ergo Cæsar, licet se eum postea hostes vidisse jactet, insulam reliquit, cum duplum numerum obsidum legisset, quos miserant hostes, imperat. Sed eos dicit omnino civitates mis-

Expeditio in Britanniam.

a L. IV. c. 23. b Vid. Brantium ad Cæs. l. IV. c. 15. c Cæs. p. 162. Jul. c. 12. e Cæs. l. IV. c. 15. Plur. p. 319. Dio d. p. 72.

a Germ. c. 37. b B. G. L. IV. c. 20. e Dio. Diad. d. IV. c. 35.

Anno lo-
quente iterum in Britanniam Cæsar ve-
nit cum magno exercitu b: Se, licet
mox magnam portem navium amisset,
tamen alijs relictis, alijs a Labino na-
vis confectis eam cito reparavit: subdu-
dit etiam, quas reliquas habuerat, na-
vibus: & cum castris una munitione con-
iunctis. Sed magnum a Britannis ductu
Cassivellauni damnum ipsellatum fuit b:
qui tamen postea etiam ipse magnis de-
ditionis acceptis legatos de ditione
ad Cæsarem mittit. Cæsar, tribuno eob-
sibusque imperatis acceptisque, duo-
bus communitibus exercitum in continen-
tem terram reduxit: crebris preliis fa-
tigatis magis hostibus, quam suis com-
modo victis a. Neque amplius in Bri-
tanniam traiecit: que sub Claudio de-
mum Imperatore in potestatem Romano-
rum concessit. Eodem anno de Gallis
Allobrogibus triumphavit C. Pompinus,
qui Prætor Consule Cicrone fuerat e:
C. Iulii Perennium, vel Pompinium vocat,
minus recte f: & ex Prætura
Galliam Narbonensem sortitus *Catugana-*
rum Allobrogum Regem jam A. U. 694.
vicerat g. Sed hoc demum tempore tri-
umphum impetravit ipe Ser. Galbæ, qui
sub eo Prætor in ea expeditione milita-
verat h.

§. 5. In

a Id. l. v. c. 5. b l. c. 11. 15. c. Diab. 40. m. i.
d. Plur. Caf. p. 719. e. Sall. Caril. c. 45. f. Græc.
ad Cl. de prov. cons. c. 13. g. Lætopis. 103. Dio
l. 37. p. m. 30. h. Diab. 39. f.

(REIPUB. ROMAN. LIB. IX. 377

§. 5. In Gallia novæ defectionis initium
ortum est ab *Ambiorix* a & *Catuvolto*
Eboracum * regulis, qui ab *Indurimara*
Trevito impulsu castra Romanorum op-
pugnare. At cum repulsi essent fraude
& insidiis agere coeperunt: monuitque
Romanos *Ambiorix*, (cum legatos de
communi se secum alturos ad se mitti po-
sset), commune esse Gallis consi-
lium, utio die omnia hyberna Cæsaris
oppugnare, tum etiam magnam Ger-
manorum manum conductam Rhetum
transiisse: consulunt, utrum tutius sit
manere an ex istis locis abire: tutum
utique iter per fines suos esse datu-
rum. Romani, cum diu in consilio
fuisset disceptatum, noctu discedunt:
Sed in insidiis deveniunt magna convalli-
posita b. Ibi *Titurius*, dum de condi-
tionibus, quibus ipse cum militibus suis
dimitti posset, agit (alcer legatus *Cotta*
colloquitur cum hoste dissuaserat) interficit:
quin etiam ipse *Cotta*, sed pu-
gnans. Maxima pars militum, sive eo ip-
so loco, sive in castris interficitur: reli-
qui noctu ad unum omnes desperata sa-
lute sibi manus inferunt. *Ambiorix* occu-
sione sua usus etiam *Astrucioris*, *Nervios*,
aliasque vicinas civitates ad unionem de
Romanis susendam incitat: & copis ex iis
gen

a Caf. B. G. L. V. c. 24. 26. Erv. p. 106.
b Diocesis Leodiensis b Caf. h. c. 32. c. 40. c.
37. Plur. Caf. p. 719. Diab. 40. p. m. 78.
Brabantia, *Hannonia*, *Namurco* g. ditio-
nis pars.

tibus collectis hyberna Q. Ciceronis
 maximo impetu, ingenti exercitu, &
 per plures dies oppugnati: neque segnius
 Cicero, licet tenuissima esset valetudi-
 ne, castra defendit a: idemque, post-
 quam cum principibus Nerviorum co-
 rum rogati collocatus est, monuit,
ab urbe discedere utinamque Caesari
expirare conantur. At Nervii, cum
 Ciceroni frustra, ut incolam discessit
 contentus abire, persuadere conati fuis-
 sent, castra ejus omni conatu & per
 plures iterum dies oppugnare aggressi
 sunt. Sed postquam Caesarem, quem
 nuncio clam missis Cicero intellexerat,
 ut foos obsidione liberaret, adventare
 intellexissent, omni multitudine Gallo-
 rum ad eum converunt b. Vix autem
 septem horarum millia adjuverat Ce-
 sar. Ergo magnum insular metum, ut
 ab hostibus contenderetur, vallo Altes
 solito educto, portis obstratis, milia-
 ribus omni pugna prohibitis: & quod
 querebat atrocitas, celatiter hostes dat
 in fugam: atque ita Ciceronem in
 extremis jam plene periculis versantem
 liberavit. Hic fama incredibili cele-
 ritate in Trevis perlati prohibuit quo-
 minus castra etiam Labieni oppugnaren-
 tur. Cordes tanta Timenti & Cora idea
 inflaverat hostium animos, ut per illam
 hyemem ab exercitu recedere Caesar non
 ausus fuerit: eamque vel sic satis sol-
 licitam habuit, cum praeter Aduos &
 Rhe-

Rhemos nulla fere fuerit civitas non su-
 specta Romanis a. Et Indutiomarus praeci-
 pue magno molimine bellum parabat,
 & Trevis paratissimos habebat, quod a-
 trocia supplicia a Caesare in desultores sta-
 tuti audiebant b. Geminatorum tamen nul-
 li civitati, ut Rheum transferret, persua-
 dere potuit. Verum ipse, dum iucutus
 castra Labieni oppugnat, qui etiam ti-
 moris opinionemque hostibus iniecerat, in-
 terfectus: cum Labienus, ne quem ho-
 stem, nisi occiso prius Indutiomaro, pe-
 terent, edixisset. Atque ita hoc bellum
 terminatum fuit.

§. VI. At Caesar majus bellum provi-
 dens copias suas plurimum adauxit: dum *Sextus*
 etiam Ambiorix & Indutiomarus propin-
 qui Germanos sollicitare non desistunt. *Gallici*
 Caesar vero Nervii, Semoribus, ac Bar-
actis
Autis
Autis
 natibus * improviso adventu ad dediti-
 onem coactis in Menapios, qui ab ex Gal-
 lia de pace ad Caesarem legatos inuisitum
 miserant, profectus: eoque ad obsi-
 des dardidos adigit. Labienus simulato me-
 tu e Trevis se discessurum fingit, atque
 ita hostibus in locum impeditum & in-
 quantum petrae primo concesso eos in
 fugam conjicit: & Trevirorum civitatem
 recipit. Caesar autem bellum contra Ger-
 manos molitur: Ubiorum, quod bello
 impliciti fuissent, satisfactionem accipit:
 aditus viasque in Suevos perquiri. Sed
 cito, eos se in sylvas receplisse, intelle-
 xit.

a Caes. lib. 9. b lib. 9. c lib. 9. d.

a Caes. lib. 9. b lib. 9. c lib. 9. d.

libet a, constituit non progredi longius, verum presidium apud Ubios in ripa Rheni collocat; & metu Suevorum se trans Rhenum recipit. Ita ut ipsa didum sit Flori mendacium, Cæsarem in *Horrensis* sylvis hostem quævisse. Inde per Eburones late vagatus minimum tamen operæ pretium habuit & dum interea *Sicambri*; non sine magna Romanorum clade eius castra adorti fuissent, quos quinque milia equitum Cæsariorum quintæ gentis suis equitibus fugasse Appianus in *Cæsaris* tradit. Quod si Livii *liber centesimus & septimus* exstaret, de Eburonibus & Ambiorige distinctius omnia sciremus.

§. 7. Anno sequente rursus miles Gallorum gentes de recuperanda libertate conspirant, dum sperant & credunt ob Republicanam causam P. Clodii turbatam Cæsarem ad exercitum venire non posse; nam quod Plutarchus *f.* id factum esse fiducia conspirationis optimatum Romanorum contra Cæsarem, fellit cum ratio, quippe quæ serior fuit. Ergo Carvates cives Romanos, qui negotiandi causa *Conabli* & consisterant, interficiunt; & bona eorum diripiunt; eaque fama celerim ad plures civitates peritata *Vercingetorixem* Avernum sibi ducem constituunt.

At

a *Mith.* c. 29. b *Dio L.* 40. p. m. 86.
b *L.* III. c. 10.
d *Cæs. B. G. L. Plæ. 35. e Id. L. VII. c. 1.*
f *Cæs. p.* 710.

* *Habitabant a Rheno ad fontes fere Luppis.*
† *Aurelianensium vobis, Orleans.*

At Cæsar cum summis itineris difficultatibus conflictarus a primis in unum locum omnes legiones coegit, quam de ejus adventu Averniis nunciati posset. Atque ita per mediam hyemem, perintactas vias & nives tanto itinere confestio ostendit Gallis, invicem se vere & insuperabilem esse. Vercingetorix Cæsaris adventu cognito obviam ei proficiscitur; Gallique persuadet, ut vicos suos atque ædificia incendant, *Avarico* *biturugium urbe* * excepta; quam defensoribus probe muniunt. Eam Cæsar multis operibus oppugnatam cepit: ubi nec ætate confectis, nec mulieribus, nec infanibus paritum est *d.* Inde *Gergoviam* † obsedit: sed, licet trina hostium castra, que ad *Gergoviam* erant, occupasset Romani, tamen cum avidius, quam prudentius oppidum invasissent, magna cum clade repelluntur. Itaque expugnatione desperata Cæsar in *Æduos* iter intendit: nam etiam hi, quamquam vetustissimi Romanorum focii, defectionem agitant *f.*; eorumque exemplo omnes Galli, perceptis exceptis rebellionem moliebantur. Invenit vero *Ædius* fuit, quod Vercingetorigi delata est rerum summa; qui tamen a Cæsare prelio latus est. Et *Ædius*, qui falso nuncio

a *Cæs. d. L. c. 2. b Flor. L. III. c. 10. c Cæs. It. c. 14. d Id. c. 28. Dio L.* 40. p. 87.
e *Cæs. lib. c. 46.*
* *Hadie Bourges.* † *Ferre ubi Hadie Clément est Averne.*
† *Plut. L. I. Diop. 88. g Cæs. It. c. 63.*

nuncio levitæ Caesaris decepti fuerant : cum eo in gratiam redierunt. Sed qui apud Aduos defectionis auctores fuerant, supplicium veritè mox novos moens excelsa venit, nec a Caesare tum potuerunt puniri. Inde *Alesium* * Caesare obsedit : Gallosque qui auxiliis undique convocatis socios obediens liberare conabantur, profligavit. licet inter duas acies ; alteram urbanorum, alteram eorum ; qui urbanis auxiliis advenierant, conficitus esset : quorundam omnium tamen numerus a Plutarcho nimis augeri videtur. In hoc autem praesidio Germanorum auxilio usus est Caesare : verum operandum fuisset, neque hæc, neque aliis occasionibus nobilissimam gentem operam suam Romanis ad hos aliosque populos liberos subjugandos commodasse. Veriingetorix porro intans & millicies, & reliquam inuictilem bello tribum expulsi ; quæ neque a Caesare recepta, (nam neque is annona abundabat) neque ad suos regressum habens in medio urbis castrorumque miserima morte perit. S. Caesare inde *Alesium*, Veriingetorigem, Aduos & plures alios in deditionem recipit : Regem postea in triumphum ductum Caesare necavit.

S. 8. Verum ne sic quidem Galli, quæ exarata libertatis erant retinentissimi, a reparando bello cessabant ; compluresque civitates conjurationes facere nunciabant : Sed repente adveniens Caesare va-

statis

statis Bitu i manu agnis eos inuictissimo ad fidem redire coegit ; Carnutesque tempore anni etiamnum diuicili oppressit. Mox Bellovacos & plures alios aliquot praesidiis domat ; aliorum fines civibus, ædificiis, pecore vastat ; dum per Labienum Treviros imperata nunquam, nisi coactos, facientes compescit. Sed novum interea a *Pallanis* bellum est ortum ; cui se etiam Carnutes (qui ita male compressi fuisse videntur) & *Armoici* junxerunt : verum adventu *Fabii*, legati imperata sine mora faciunt. Ab alia parte G. *Caninius* legatus *Luliorii* Cadurcorum & *Drapearis* Senonum regularum copias opprimat : & Caesare, cum se Caninio junxisset, obediens *Ucellidunum* expugnat : utque exemplo supplicii plures a rebellando detererent, omnibus, quæ arma tulerant, insani certe crudelitate manus praecidit. Atque ita, cum etiam Labienus iterum Treviros domuisset, principibus eorum vivis in potestatem redactis, sequenti anno *parva* universa Gallia, ultro citroque conueniens res singulas ordinavit : & stipendium in singulos annos *quingentis sesterium* imposuit. Dicitur autem in Gallia decies centies mille homines cepisse ; & totidem in praesidiis interfecisse ; ita ut, quod de *parva* Gal-

a *ib. c. 24. b Le Pailloy. c Cœux de Brota-
pno. d ib. c. 26. e Le pench d'Ifordan. f Sc. 44.
g Suet. Jul. c. 23. h 1000000. Phil. Sed omni-
narum Lips. ad m. 11. 3. leg. quæcer mille. i,
h. e. 1000000. Phil. i Appian. c. de. Pim. H.
N. v. 1. c. 25. qui etiam unumquemque auget.*

a *Cæs. lib. e. 89. b Dio L. 40. p. 89. c Hist. de
L. C. L. P. II. c. 1. * Alesie vicinis dicitur Bar.*

UNIV
Cæsaribus
belli-
nus.
Ad. 701

UNIVERSIDAD AV

UNIV

DE BIBLIOTECAS Gal-

Gallia dixi, more Romano explicandum
 sit; qui, ubi solitudinem fuerant, pacem
 appellare solebant, ut merito iis obicit
 apud Tacitum a Galgana. Divitiis prae-
 terea immensis ex hoc bello quaesitis viam
 sibi ad jugum tyrannidis patriae suae im-
 ponendum stravit.

CAPUT OCTAVUM.

Bellum Civile Caesaris, & Pompeii.

Corru-
 ptio Reip.
 hic com-
 pare.

S. I. **A** Tunc ita historiam Populi res-
 tarum urbis Principis perduxi-
 mus ad ea tempora, quibus primo liberta-
 tem, & inde, quod necessarium erat, brevi
 tempore summam illam potentiam mi-
 nuī, ac paulo post pacem Imperium Ro-
 manum tenuit. Ergo in tantis conversio-
 nis causis diligentius paulo inquisivisse
 erit opere pretium. Et sunt, qui Caesa-
 rem excusent h, quod statim Reipublice
 subvertent. (quam nullam tum fuisse,
 nescio quo jure, dicit Cicero) quia sa-
 lva fuisse non potuerit, nisi imperio ad-
 tum delato s: quod idem fecit est, ac si
 dicerent, non potuisse servari, nisi perde-
 retur. Et rationem, cur ita stant, hanc
 habent, quod sic paucorum potentia cre-
 verat, ut penes eos solos imperia, magis
 stratus,

REIPUBLICAE ROMANAE LIBER. III.

status, provinciae essent a: ita ut illis
 continuis factionibus inter se collidis, &
 miseram plebem interius utriusque partis
 pati iniquitas, necesse foret. Nec plures
 leges de ambitu circa haec tempora lae-
 potuerunt, quas hic sexcentis longum
 foret. Imo A. U. 699. omnes candidati
 Consulatus ambitus rei facti sunt: &
 Censures a candidatis praemia pacis
 fuisse creditum est. Ac melius anno
 sequente septimo vix tandem mente Com-
 siles creari potuerunt d. Verum haec
 usquam, nec alios, nec Caesarem
 Pompeiumve, qui Crisae, hac quidem
 in parte, non multo melior fuit e, in-
 verum, cum ejusmodi ingenui homines
 ipsi causis fuerint, cum in eas miseris
 Reipublica dilaberentur. Nescit enim
 magis Pompeius, quam Caeser a nimis
 potuit cupiditate, suelentibus, qui
 cum cupiditatem comitari solent, immu-
 nis fuit: (nam ex utraque parte erant,
 qui perire cupiebant) & sic in-
 lum ejus causam commendat, quod pri-
 res vix principes eam fecerunt, quod
 innumerum non fuit, cum in his profecto
 Pompeius, quam Caeser, esset dignitas
 ex trionphis, et magnitudine, et re-
 bus gestis, et illustrentia & continentia
 Tom. II. 2. que-

7. Sall. Catil. 10. Sed in istis Gallia ara-
 Nova. 16. 17. Id. Jugurth. 51. & 42. b. Cic. Agr.
 11. 12. 13. c. 14. ad Quir. fr. L. 11. n. 24.
 L. 11. n. 15. d. Dis L. 11. n. 99. c. Vid. Cic.
 Fam. 11. 9. 12. & Att. 11. 12. 13. Vid. 11. 14.
 Fam. 1. 11. n. 1. 2. 3. 4. 5.

2. Agric. 30. b. Vid. Ruper. ad Pompei. de
 Quir. jur. L. 1. c. 12. c. Vid. Att. 11. n. 11. ad
 Quint. frat. L. 1. n. 9. & c. d. Cic. de Nat. Deor.
 L. 1. c. 4. Vid. & Tac. Ann. L. 1. c. 9. & Hist. L.
 1. c. 1. 12. S. 11. ff. de Or. jur.

quinta. Sed nihil certe hic temporibus
quis fuit auctoritas & veneratio: imo
tanta, ut cum A. U. 701. in Campania
agens in morbum incidisset, tota Italia
vota pro eius salute contulerit. Quod
frances Catoni, Favonio, & illuc paucis
patrum amantibus fuisse similes, nihil
ratione insignites Respublicas: Nam,
licet verum forte sit, corrupto hoc re-
rum statu, meliorem quam providen-
tem eorum fuisse Catonem & hoc nihil
ad illud, quod hic statuitur, refertur:
ita ut merito dicat Seneca *A Solonem Ca-*
toneo fuisse aliquos & Republicas par-
tes. Hinc etiam in annam Ulius 702
Catonem perire videtur non ob aliam
causam, quam ut motum iam Crasso
nimium Pompeii & Caesaris consilium op-
primeret, ut quomodo certamen deven-
rent. Quotid sit hic his amibus.
Deus certe passionum hominum ambi-
tione, illis quidem ignavia, uti voluit,
tunc ad erigendum Romamurum puni-
tum, tunc rursus ad eam, quam distans erat,
reparandam & salutem Populi Com-
muni, statuique ejus civilis. Exque repa-
ritio tunc ad alios fore fines nobis incon-
gita, tunc ad Evangelii facilitatem propa-
gationem condusse videtur, quae com-
modius fletu ponit per tot Populos, eadem
dominationi subiectos, iisdemque legibus

2 Cl. Att. 18 n. 4. Vell. L. 11. c. Alii Plin.
Pomp. p. 649. d. Att. 11. n. 2. c. Vid. Cl. Attic.
L. 1. n. 17. & Manur. ad epist. Petr. five p. 47.
ad Grav. d. Dio L. 40. p. 307.

utentes, & cum in plures partes nulla vis-
culo iocundis terrarum orbis distributus
fuisse. Sed scimus mutatum, quod hoc
tempore in Republica accidit, iam in pre-
cedentibus temporibus quærendum sunt. Et
proximo similes in oppressione factionis
plebeja sub Sulla; cæus restitenda per-
textum ad occisionem captavit Cæsar &
Nam, licet ipse ex optimatibus esset or-
tus, (nihil hic facit quod Martius an-
tan ejus uxorem habuerit) plebejas ta-
men partes, sed nequaquam propolito
plebem onere suo levandi, amplexus est:
verum idem tamen, ut altera parte op-
pressa ipse solus securus dominaretur. Et
vixit fuisse ambitionis inexplicabili tota
eius vita. & vox ab eo etiam tum Quo-
store nihil ostendit: nam vita, cum Quo-
stor esset in Hispania: Græbus Alexander
Magni imaginem ingemuit, quod nihil
a se memorabile scilicet esset in statu,
qui iam Alexander orbem terrarum in-
cepisset. Tunc etiam Cæsar prope om-
nia mala, quæ hoc bellum peperit, im-
putanda sunt, quia rerum illius in ejus
voluntate fuerunt, leges semper in Con-
sulatu contra suspicia læta, provincia &
populo invito. Sciam accepta, perinde
Consulatum dum abiens esset, & similia:
licet etiam multa postea, & forte in-
itus, in soloc, in gratiam amicitiam
suorum facere debuerit.

2 Vid. Suet. Jul. cap. 1. b. Plar. Cæf. in-
c. Suet. Jul. c. 7. Cl. Fam. M. n. 6. c. ibid.
H. n. 9. & Elin. 18.

Oratio
belli.

5. n. Ut igitur finem animo delinatum
 assequeretur. Caesar, iocunditatem, quam
 vidimus, cum Pompejo & Crasso iuris:
 & Gallias sibi provinciam factus est,
 ubi milites suos reddidit executatissi-
 mos, & rebus gestis ad gloriam Pom-
 peii aliquid aliquodam sibi viam fe-
 cit. Cuiusque etiam immensas inde opes
 rapuisset, prima ei cura fuit, ut om-
 nes sui iungebat damnatos, vel dama-
 natione dignos; orantes in somnia afflicti:
 omnes qui ante alium premerentur &
 omnem fete iuventutem; omnem inho-
 stem de perditam plebem. Liberos quo-
 que servulosque, prout domino patrono-
 ve grati quis esset, (hac scilicet est ma-
 gnanimitas & generosa animus ambi-
 tiosorum hominum) largitionibus suis
 adjungeret. Et similibus hominum am-
 icitiam iam olim sibi conciliaverat, quan-
 do sociis conjurationis Caeciliane suppli-
 cio ultimo liberare conabatur: cum qui-
 bus concilia sociasse Caesarem a multis cre-
 ditum fuit; ut antea jam diximus. Ita-
 dem Reges atque provincias alliciebat,
 tum donis, tum contra S. P. Q. R. aucto-
 ritatem auxilia his submittens; urbisque
 earum precipuis operibus exornans. Pom-
 pejus vero, qui ablati per legatos *Parti-
 cium*, *Afranium* & *Varronem* (& etiam
 hoc plane contra leges fuit) Hispaniam e-
 &

a *Cic. Att. VII. n. 7.* b *Col. Ep. 4. C. 19.*
 c *Cic. Phil. II. n. 39.* d *Suet. Jul. 1. 27.* *De
 Er. 40. p. m. 24.*
 e *Vell. Pat. L. II. c. 46.*

&, ut quidam tradunt, etiam Africanam
 obtinebat, summas in prudentia totum hoc
 negotium egerat, quamquam eam mo-
 nuisset Cato, potentiam Caesaris ad tan-
 tum suffragium provehens, cum sua au-
 thoritate consistit, cum voluisset, eam de-
 primere se posse credere: & sane id
 adeo vulgatum fuit, ut publicis in scena
 factarentur. Itaque, licet uterque iam al-
 terius regnam agitur, non tamen im-
 perium ei protogari curavit; neque ejus
 absentis in Consulatus petitione ratio ha-
 beretur immopote pugnaret, contraili-
 cente Catone: sed *M. Marcello* Consi-
 lio sibi in provincia Galliarum *Kalendis
 Martiis* Caesar Gallias discederet, restitit
 quod etiam collega *Marcelli Sulpicii Rus-
 sui*, & Tribuni nonnulli faciebant. Quan-
 quam Cicero eam legem talisse dicit: *M.
 Calpurnius Rufus* Tribunum plebis cum colle-
 gis suis omnibus Pompejo & Cicerone as-
 toribus; & Cicerone eum propterea ma-
 ximis laudibus efferente. Atque ita per de-
 cem annos Respublica Cesarem contra se
 ipsam aluit. Atque ille *Marcellus* tunc
 qu-

a *Plut. Pomp. n. 647.* b *Cat. 7. 775.* *Ap-
 pian. Civ. Ill. n. 137.* b *Cic. de VII. 3. 6. VIII.
 5. ann. XII. 10. c. Phil. Col. 3. 721.*
 d *Cic. Att. 1. n. 29.* e *Cic. de Off. Vill. n. 1.*
 f *3. Vid. & Suet. Jul. cap. 25.*
 g *Leo. Epit. 107. 8. App. de Civ. L. II. num.
 433. h. Dio L. 40. 3. m. 94.*
 i *Vid. de Off. n. 33.* k *de Star. Erat. cap. 79.*
 k *Cic. Att. L. VII. n. 7.*

quidem gravissima ignominia efficit Caesarem, cum non contentus provinciam ei eripere, etiam coloniam, quae cognomine Vatinia *Interamnensis* a deducerat Caesar, civitatem adimeret, quod perambulationem & ultra praescriptum data esset. Sed Pompeius simulat eam Caesari esse videti potest, tanto, inuenire triquit, cum tempus admittit ante provinciam finitum foret, oriturum cum habitum. Quicquid huius rei sit, certe filium etiam Caesaris, Iulium, cum ipso Caesare nata maior, morem dicitur: ut ita cum Crasso praesertim ut adeo non absente Pompeio dixerit Cicero, quod ipse soluit, *Utram Pompei, cum Caesare finitatem sine magno collegerit, aut nonnam Livius scribit.* Ex hac antea veritas, Cato etiam A. U. 702. Consulatum petierat, sed iussit, ut iam ante, dictum est. At gratia hominum, quorum dicitur patrem, aliter superiorem, certe non pariter, diuturna esse non potuit. Accessit mors Juliae, quam unice amaret Pompeius: quaeque ita firmo amicitiae vinculum inter eos videtur potestate: ut ut eleganter de eius morte dixerit Seneca, *eam publica seorsum fata auisset.* Oblit autem

a. *Hadriano Com.* b. *Suet. Jul. c. 13.* c. *Dir. l. 7. p. 10.* d. *Suet. Jul. cap. 11.* e. *Phil. II. cap. 10.* f. *Prod. Fam. l. 1. n. 6.* g. *Liv. epist. 106. Dio l. 4. h. Liv. 1. 135. Flor. l. 2. c. 10. ibi Cl. Diderici et alii.*
i. *Luc. l. 1. v. 123. f. 22.* k. *Consul. ad Martium. c. 14.*

tem ea parte, & post paucos dies mortem quinq; hiis fecerat, a

Confilia
Pompeii
Ca.

1. Quamquam autem ad tantam potentiam Caesarem exultasset Pompeius, tamen nullo modo eum metuebat, neque se ad bellum parabat. Sed licet etiam pacem nollet, imo tam periculosam esse diceret. Quia amicis instantibus de potentia Caesaris respondit, se, si ab ipso curam possit esse, nisi primum iustitiamque nullam: Sed maior erat pietas Caesari, qui pecunia Gallicae, quae ante expugnabiles, & proposito suo utiles noverat: sui adungetur L. Aemilius Paullus Consulante mille quingenti talentis: sine Romano mire loquendo, *si bellum inciperet, lexere* nam alter Consul C. Marcianus eorum, qui inter eius annos praecedente contra Caesarem agerent, tentabat, sed quia pecunia *basilia* *Emiliae* exstulda, & C. Scribonius Curianus Tribunum plebis, & virum audacissimum, & causa libidinibus, nulla opes infidere poterant. Hic antea inimicus Caesaris, a Pompeio ad Tribunatum promotus erat: & merito

R 4
110

a. *Vide Val. Max. l. 7. c. 6. n. 4.* b. *Cic. Fam. l. 1. n. 6.* c. *Luc. 4. x. 1.* d. *Attic. l. 1. n. 10.* e. *Id. Plut. p. 650.* f. *App. l. 11. n. 10.* g. *100000.* h. *Phil. l. 1. n. 10.* i. *Suet. Jul. c. 13. p. 29.* k. *App. ad Civ. l. 11. n. 10.* l. *143.* m. *Cic. Fam. l. 11. n. 9.* n. *Virg. Aen. VI. v. 621.* nam *id. Virg. Aeneid. Curianus intellegendum esse vult Serv. h. v. 4. Farran. ep. Nev. v. 106.* *Pompeii* *ep. m. 171.*

Iste *fax belli* *crucis* appellatur *a*. Nisi
 faxe confici filii erant *Caesare*, se nequa-
 quam rem, quam *Caesari*, siue *Pro-*
consul *gesserat*, posse ratione reddere
 abique manifesto damnationis periculo *b*.
 Igitur *Amilio* quidem *Consuli* quantum
 diximus, *Curioni* *secundum* *Scherium* *a*
 largitus est, quo se ingenti *ira* alieno,
 ex quo *liberatus*, *liberaret* *d*. Et plura
 etiam *promittit*, quum daret, ut mul-
 tos ipse *de* *promissis* teneret, gnarus se,
 cum *votis* *potius* *loret*, pro *subiti* *prom-*
issis esse *uturum* *e*. Ita ut *eventus* *jam*
probaverit *veritatem* *de* *Auguribus*,
 quod *ante* *rectissime* *f*. Sed *Curio* *ambi-*
citiam *Pompejanorum* se *colere* *dum* *fin-*
gebat, ut *omnis* *eorum* *secreta* *perdis-*
ceret. Tamen *etiam* *contra* *praecipuos*
Pompejanorum *rogationes* *quidam* *in-*
iqua *ferebat*, ut *in* *remissis* *no* *contra*
Caesarem *quidem* *quinquam* *decem* *pos-*
set, ut *etiam* *ipse*, cum *veller* *ad* *Caesarem*
transire *haberet* *occasionem*. Et *ex* *ea-*
dem *causa* *sibi* *omnium* *variarum* *curam* *in*
quinquennium *petebat*, *curam*, *nihil* *im-*
petratum *esse* *g*. Atque *ira* *tandem*
cum *sciret*, *Pompejum* *nequamquam* *ex*
causis *dissimulari* *esse*, *sicet* *hoc* *ille* *pos-*
setur, *voluit*, ut *aut* *omnes*, *aut* *ne*
 Ca.

a *Vell. Pat. Lib. II. cap. 48. Lucan. Jv. 283.*
 b *Suet. Jul. cap. 10. C. Phil. 1500000.*
 d *Val. Max. IX. 1. quon. 6. Lur. VI. f.*
 e *Plid. Dion. L. 40. p. m. 91.*
 f *Supr. L. VII. cap. 12. §. 2.*
 g *App. Al. Civ. L. II. n. 419.*

Caesar *quidem* *ab* *armis*, *discedens*.
 Nam *si* *alter* *debilitaretur*, *altera* *po-*
tentiam *omnis* *formidandam* *fore* *a*. Ita-
 que *non* *contentum* *esse* *debere* *promissis*
Pompeii *Republicam*, *nisi* *reipis* *pra-*
starentur. Et *justissime* *etiam* *quique* *de*
a *Caesare* *de* *a* *Pompejo* *exercitus* *dimitti*
volebat, *Sed* *resistebat* *Consul* *L. Cato*
lib. 2. Neque *enim* *optum* *quique*, *Bibuli*
lib. 2, *Favonii*, *Domitius* *de* *Pauli*
alii *causam* *Pompeii* *probabant*; *sed* *mi-*
nus *malam* *esse* *putabant*; *quod* *ex* *variis*
locis *epistoliarum* *Ciceronis* *patet*. Et
ideo *etiam* *Cato*, ut *pacem* *qualemcum-*
que *conciliaret*, *quam* *se* *cupere* *simula-*
bat *Caesar*, *omissa* *perura* *Stellenti* *in*
Urbe *resistit* *d*. *Judicabatque* *etiam* *Cice-*
ro, *vel* *iniquissimum* *pacem* *bello* *justis-*
imo *esse* *perferendam*; *Eodem* *tempo-*
re *Appius* *Centeno* *non* *sponte* *sua* *partes*
Caesaris *auxit*; *nam* *cum* *plures* *Senato-*
res *Equitesque* *rogalet*, *effecit*, ut *il* *oen-*
es *Caesaris* *partes* *sequerentur*. At *Mar-*
cillus *Consul* *etiam* *Curionem* *damnari*
volebat; *sed* *cum* *id* *non* *obtinisset*, *in*
suburbana *ad* *Pompejum* *profectus* *ipse*
nullo *facto* *decreto*, *per* *se* *custodiam*
Urbis, *cum* *duabus* *legionibus* *urbano*
mandavit. *Cumque* *hec* *non* *dum* *ita*
forte *videret*, *Consules* *designatos*, *ut* *idem*
ficerent, *pernoxit*. *Sed* *nova* *quordam*
 R 3. 1015.

a *Vell. Temp. p. 630. C. Casp. 722. b. Cal.*
R. C. L. II. 2. Vell. II. 1. 4. C. Fam. L. num.
 b *Plin. nat. h. C. d. Antic. VII. num. 74. 151.*
 c *Fam. V. n. 6.*

injuria Caesari facta est, (& vere quidem iugiter, quia ipsi civitas quam Pompeio a Senatu concesserat) quod Senatus decrevit, ut utroque de Caesare & Pompeio singulas legiones adhibere mitterent, quasi ille illis adversus Partem indigeret: ibi cum Pompeius legiones a Caesare, quae ipsi mandata concesserunt, reperisset, cum de his alteram Caesari paxisset, cetera quibus legiones mitterentur. Imo cum ad bellum illud nihil his legi omnibus opus esset, Marcus Caelius Consul ex iuribus Pompeio tribuit. Libenter tamen hanc legionem sibi Caesari, quod eo pretextu absque iudicio longo plures milites conscribere possent, inter se hi, qui a Caesare erant dimissi, & largis annuum Pompeio dedit. Porro ipse annuum Pompeio dedit, quasi copiae Caesari, simul ac Italianam forent insignia, ad eum delatae essent.

S. 4. Sed cum novi Consules magistratum essent iniuri, Caesar Curione cum literis ad Senatum missis, *excusationem se adhibere non esse, promittens* si idem Pompeius recidisset, consilium, ut pariter satellus se milites veteranos ex vocaturum esse, quoniam novis conscriberet Pompeius. Aut illoque in hoc fieret, vocatum se, ut iniurias tam sibi, quam patrie illatas alleviaretur. Haec literas, nisi frequenti Senatu

& pra-

& praesentibus Tribunis plebis Curio tradere noluit, metu, ne ad adversarios Caesari supplicarentur: sed via obtinuit, ut eas recitare possent. Non in Senatu, cum neque Leonidas Consul magis quam Marcus Caesari dignus esset, omnes, duobus modo Senatoribus, quorum alter erat Curio, & duobus Tribunis plebis exceptis, Caesarem ab armis discedere iusserunt, nihil addentes de Pompeio: idque ipse a Tribunorum intercessionem; qui erant M. Antonius & Marcus Caelius, & de Caesari legatione, iuliusque est Caesari accedere L. Domitius. Atque ei facilius provinciae autem possent, consulatum provinciarum numerum unum datus est, Cilicia provinciae facta praetoria. At seipso haec verbis agitantur, cum Caesari provinciae facti deprecandi possent, imperatoriamque eas habere potentiam; quae praesentem hominem in libera civitate habere coeunt, & Tribunum autem, quos distinxerunt, ad Caesarem abierunt; quod a Consulibus Senatu, ne forte violarentur, excusationem sibi sibi; & quasi se in Urbe securus dicitur esse non posse credentem. Is ita ingenium invidem violatae facti autem potestatis iniuriis suis fecerunt. Nec praeterea Caesari occasionem iniurias illam, quae successit.

R. 6

105

2 Cic. Phil. II. c. 21.

b Plut. Pomp. p. m. 650.

c Cas. B.C. L. I. c. 107. 6. Vid. P. Momms. ad

Cic. Fam. L. VIII. n. 8 p. 402. ad. Grav.

d Vid. ab. inter. de B. G.

e Suet. Jul. c. 73. 74. 75. 76.

2 Plur. d. l. A. p. n. C. i. v. l. n. n. 4. c. 6.

b Appian. Civ. L. IX. n. 248. Dial. 4. int.

c Suet. Jul. c. 19.

egregie exaggerandi: & etiam hoc pro-
 textu belli ostendi, cum per leges Tribu-
 num plebis extra Urbem permittat esse
 velis. Cicero vero libere ad Titum sum-
 scribens a, eos nequaquam vi ex pullos
 dicit. Tunc statim laetum est illud extre-
 me necessitatis Scitum h, Done operam
 Consulibus, Praetores, Tribuni plebis, qui-
 que Praefecti iudicis sunt ad Urbem, ut quilibet
 deservierint sapere. Pompeio permis-
 sum est a Consulibus, quod etiam in ca-
 sibus encounterant e sua sponte, nec iussu
 Senatibus, ut petant Reipublice uter-
 que, militibusque conscriberet: licet pauci
 fuerint, quibus nomina dedentur a Sen-
 atibus praeterea Praetores, relictoe Sci-
 tione Pompeii locero, ut Caesar impe-
 rio incedenti tradito exercitus ante
 certam diem dimittet, ni id fecisset,
 contra petriam esse iudicetur. Por-
 to, victum quidem est, pondentis fuisse
 Caesaris, qui copiam non dimiserit: sed
 hoc culpam eius nequaquam minuit.
 Nam illi laetanda erant, tum in ur-
 bane, tum in provinciali administratione
 committentes, nihil erat, quod iudicium
 metueret. Et audacia militum eius tante
 erat, ut unus ex committentibus a Caesare
 missis ad Senatum, cum audiret, pro-
 rogationem provinciarum negari, dixerit,
 capulum gladii manu petentibus f, etc.
 Libl.

a Famil. XII. 10. b in Cas. B. C. L. 1. 1.
 Liv. ep. 109. c Cas. B. C. L. 1. 1. App. Civ. L.
 II. n. 447. d Plin. Pan. p. 453. e Cas. B. C. L.
 46. 1. 1. Plin. Pan. p. 453.

Libl, si non nequaquam commodis per
 Caesarem dixisse Anthonius a refert. Sed no-
 scio, an non Plutarchus ad Caesarem refer-
 rat, quod de committentibus ad Octavium missis
 alii tradunt. b Dicitur tamohabere condi-
 tiones iussu Caesaris, ut sibi Gallia
 c, Cisalpina & Illyricum cum duobus lo-
 gionibus daretur, dum iocundum con-
 sulatum peteret c. Tunc immede
 Cicero, q, pro provinciis illis, & sex mil-
 libus militum incrementum fore, dicit d. Et
 concessisset Pompeius, saltem provinciam,
 nisi Comitiis reclamasset Lentulus. Et Ca-
 sar comendatur, licere sibi provinciam
 obtinere, quod Comitiis factus esset e. 3.
 quod illud lege de provinciis lata com-
 mitteretur. Sed tamen neque illa lex fute
 lata fuerit, Iurino nempe Senatus per
 vim de fuchena g: & ipsius praeterea
 non tam legis, quam libidinis Caesaris,
 tempus praesertim: neque hoc omnia
 h ipsi licentiam funditus evertendi per
 scelus Rempublicam concedere poterant.
 Quicquid sit, si ipsius Caesaris bene si-
 des adhibenda est i, etiam hoc tempore
 reconciliationem cum Pompeio optavit:
 & si pater non potuerat, si Sulla victo-
 ris crudelitatem nequaquam institutum
 esse profectus est i: idque etiam patiti-
 tu.

a Ap. Civ. L. II. n. 433. b Suet. Aug. c. 16.
 c Id. Jul. c. 39. Vid. et Cas. ep. 7. d Plin.
 C. 4. p. 713. e Liv. ep. 106. f Calp. p. 4. Ar-
 tho. L. VII. n. 11. g An. L. VII. n. 11. h L.
 An. L. VII. ep. 11. i An. IV. n. 1. k Ep. 124
 et Suet. Cic. ad Att. L. IX. n. 6.

is, licet fecerint eum in quos sal-
 te Pompeio loco eisdem fuerit, peras
 persequi aperte testetur: & neque bene
 de eum manifestare testetur. Celsus
 licet eius amicus. Et Cicero etiam non
 voluntate, aut cuncta non esse crudelium
 Caesarem putabat: sed quod elementum
 popularium arbitrabatur: & infidum
 a. Sed Pompeio quoque Cicero loca ci-
 tatis omnia fidelissima tribuit.

Bellini-

num

d. 15

705

6. V. Cum igitur diversis Caesari-
 periculis vergeret, nullam se de Repub-
 licationem latuisset, & Caesarem idem
 demoveret, si delatum e nomen eius
 simulat primam exercitus dimississet, per-
 suasum. Caesari fuit, se saltem esse non
 posse, si ab exercitu recederet. Ergo cum
 parca copia ferentis Alpbis in Italiam
 descendit: & primum clam cohorti-
 bus, ne qua suspicio veniret, & specta-
 culo populo per dissimulationem inter-
 fuit: & Iornon, qua ludum gladium
 nam erat adlocutus, consideravit, &
 ea committendo transivio se sequam de-
 dit. Deo post Iolis occidit occulissimam
 in r. modico comitatu ingressus est,
 & cum Iornibus saltem decederet via,
 dis erandus, utale n ad hanc duce
 respectu, per angustissimos transites pedi-
 bus evasit: comitatuque cohortes ad Ro-
 manem

Manem hinc est, qui provinciae eius hinc
 erat: paulum autem, ac capitum quan-
 tum moleretur, convulsus ad proximam
 Iornem naxa, inquit, reperdi possumus:
 quod si postulationem transierit, omni
 omnia secunda erant. Nam eo, provincia
 venient hoc flumen, nisi diuillo exercitu
 transire licitum non fuit. At non collato
 animo, nulla alia est, inquit, & flumen
 tradit. Habebat autem militem ad manum
 operam sibi paratissima: quod & esu-
 tu largitionibus & impetibus ex his de-
 penderet. & quod summo ex belli civilis
 iero inhiarens. Ex exercitu iam hinc se-
 steris gratia venire in pedite singulis
 numeraverat, quibus bello caeso plura
 nam addidit. Pompeio vero ista, qua
 mandabatur, creatus, nec delicias ho-
 bogra: nec quicquam ad tantum certum
 men subeandam apparaverat: licet et
 iam Caesare hoc tempore Iornum veni-
 Pompeio committendam fuisset a. Et
 cum iam terror animos occuparet, memo-
 risbat Pompeio iam suis in consiliis. Nec
 sua respiratoria pecunia ex arato oblati
 est: est de ea te decertum. Et cum totum
 Ergo iurgium supra Pompeio cum ma-
 xima parte Senatus ab Urbe in Campa-
 num discessit: ita ut patria in castris Pom-
 peio potius, quam in Urbe, esse videre-
 tur.

2. C. A. R. E. U. n. 17. b. P. P. n. 194. C.
 A. V. L. n. 19. c. A. R. E. U. n. 17. b. P. P. n. 194.
 n. 17. c. A. R. E. U. n. 17. b. P. P. n. 194.
 Jul. n. 10. b. App. G. U. L. n. 447. h. S. U. n. 6.
 431.

2. P. R. C. L. E. L. h. 50. Philippi c. S. U.
 Jul. c. 32. d. C. U. A. R. E. U. n. 17. Appian.
 C. U. L. n. 447. c. P. R. C. U. L. n. 17. E. L.
 C. U. L. n. 447. App. d. l. n. 430.

nam; et longiorum jam tunc fugamse-
 narem Pompejus a. Et omnes, qui non
 sequerentur, ex Domitii consilio pro ho-
 stibus se habituros, relictus fuerat &
 cum Caesar omnes, qui contra se non es-
 sent, suos esse diceret. Labienus tamen
 legatus Caesaris, & ei familiarissimus ad
 Senatum transit: qui se devotus & gloria
 auctum videns elatus pellerat, & propo-
 sita a Caesari iniuria diligebatur. Quod
 si Ciceroi credimus, severitas illa Pom-
 peii, quam diximus, ejus ingenio conve-
 niens fuit: nam de tyris, & pterorumpis,
 qui cum inveniuntur, Irvis, pluribus lo-
 sis pessime anguratur; & illum aperte
 sicuti regni similitudinem contempit dicit
 & de verbis loquentis contulis, saltari-
 ris, & proferturque animam Pompeii ab-
 firmat. Misere tamen Pompejus &
 qui cum eberant, jam antea L. Casarem
 Cui Caesaris signatum, cuiusque inter lo-
 gant ejus erat, de L. Vestinus Praetorem
 ad Caesarem. Er cum hi commodum
 facti responsum retulissent, ad Caesarem
 remissi sunt, ut certis quidem conditio-
 nes, pro sui renouciarent: sed ita ut Caesar
 de eis oppidis, quae extra suam provinciam
 occupasset, praesidia dedicaret. Nam
 obita

UNIV
 D. C.

a Cic. Att. VII. n. 10. 12. b Suet. Jul. c.
 74. c Nep. c. 4. c Cic. pro Lig. c. 11. Ceph.
 E. C. 2. l. 1. c. 25. d Dio L. XL. p. 40. 99.
 e Att. lib. 9. p. 72. f 139. Fik. G. Or. pro
 Marc. c. 6. l. Att. lib. 9. n. 32. Vid. G. L. n.
 5. Cels. L. l. c. 2. n. Dio l. de h. Ann.
 VII. c. 14.

obtulera Caesar, se exercitum dimissurum
 esse, modo in provincia Pompejus profes-
 siceretur, & in Italia discederet ab om-
 nis a. Ita ut tota controversia iam in eo
 tantum versaretur, vel verum potius si-
 mularetur, ut prius arma deponeret.
 Nam Caesarem populo multo gratiorem
 esse, & ita, si utrique privato vivendum
 foret, multo potentiorum futurum, vi-
 debat Pompejus. Si tamen aliquid, hic de
 summa gravitate, Caesar de cupiditate re-
 minuet, patientissimam de aliquam Repu-
 blicam habere licuisset. Verum spe pa-
 cis abjecta Caesar, qui Atheni adhuc in-
 sultibus, Pizaurum, Famum, Anconam
 singulis cohortibus occupavit, & 2000
 etiam Auximae municipis in postula-
 tem redactis. Ita ingens terrore Urbem in-
 vastit & sere quales captae patriae esse so-
 let, discesseruntque etiam ad Pompejum
 Conules, vel potius jam antea disces-
 rant: nam saltem hic esse Caesarem, qui
 Lentulum Consulem Romam venisse, ut
 sanctius veritatem ad pecuniam Pompejus
 ex Senatusconsulto profertendam aperiret,
 & inde ex Urbe protuberet, narrat, ex Ci-
 cerone constat. Hic enim, talis quidem
 mandata ad Consules ablati fuisse dicit:
 sed rebus ita constitutis ut illud iam fieri
 non posset. Neque suspicatur hic esse po-
 tell Cicero, qui in errore a Pompejo
 & pat-

a Cels. F. C. L. L. c. 9. 10. App. L. II. 90.
 438. b Cels. F. C. L. L. c. 11. Cic. Fam. XVI.
 n. 11. Suet. c. 34. c Dio L. XL. p. 100.
 d Att. VII. n. 30.

de parte illius commissos, quando ad Aezicum venisset, venire iuris iuravit. Ceterum in terra Picennam nullo fere sustulente occupaverat. Atque inde *Corfinium*, quod eius magnis factis copiis L. Domitius Intercellus ad ditionem infederat, occupavit, & septem omnino dies ad illud commoratus ad ditionem adegit. Nam Pompeius nullum auxilium Domitio miserat, sed de eadem omnem amissam Corfinii culpam in eum conserbat. Ceterum Domitium *Lenocum*, & aliosque, qui maiori periculo dignitate erant, incoluntia ditionis nullatenus veniens apud se dicere sibi. Domitius veniens a Cesare accepto, curam ad Pompeium profugit. His rebus cognitis Pompeius Brundisium profectus est, nimis curae properare & impetere Urbem, & non Italiam, relinquens. De his rebus a Cesare oblectamentis qui dicitur, se non etiam obtulisse, et de conditionibus pacis ageretur, sed remissionem fuisse a Pompeio, quod *Consules adfuerunt, sine illis de imperio actum non posse*. Atque ita se iudicasse ait Cesare, ut ipse vero frustra tentatum aliquando dimittendum esse, ut ipse quidem Cesare refert, & videtur idem dicere Cicero in oratione, quae *toponiam* apud Cesarem descendit, & ubi multis gratiam Caesaris captat.

a *Cas. L. 11. 19.* b *Cic. Att. L. VIII. 20. 3.*
 c *Id. n. 16.* d *Id. n. 17. 209.* e *Id. ibid. c. 14.*
 f *Plut. Cas. p. m. 724.* g *Cic. Att. L. VIII. 20.*
 2. 67.
 h *Id. L. 16. 26. 1. c.*

capit. Verum nihil hic falsi narrat. Casus nam exstat exemplum epistolae a Cesare ad *Epistolum de Gallis* scriptae, ubi refert, *Ca. Hispaniam Pompeii praefectum saltem, qui ex itinere deperchensus ad Caesarem rediens fuerat, sed ab eo dimissus erat.* a Pompeio de pace ad se fuisse missum, Pompeius iuribus, quibus partem copiarum in Germaniam transmiserat revertens etiam ipse cum reliquis trajecit, & cum eo totus fere Senatus, vel enim erant cum imperio, vel legati erant. Et videmus, paullo post Theophiloneo ducentos Senatores fuisse cum Consulibus, ubi novus magistratus institutus erat, si lex curata a Consulibus fuisset lata. Antequam trajecit Pompeius socerum Scipionem, & *Cicero* filium ad classem parandam in *Spem* dimisit. Cesare cum omnibus, cum, qui morantem urbem Brundisium & sinum classem haberet, Italia excedisset. Sed Pompeii consilium erat, ut dum per anni temporalem (nam iam autumnus caesaret) Cesare cum persequi non posset, ex gentibus Graeciae & Orientis, ubi ob res gestas in summo honore erat, auxilia colligeret, sed quae infirma sane erant summa cum *Alex Populi* de olim & hodie bello insperati fuerint. Multum rectius in Hispaniam

a *Ad Att. L. IX. n. 25.* b *Manut. b Cas. L. 16. 24.* c *Att. L. IX. n. 8.* d *Id. L. XII. n. 103.* e *Att. L. VIII. n. 23.* f *Id. L. XII. p. 125.* g *Plut. Pomp. p. 452.* h *Id. L. XII. m. 101.*

nam se contulisset Pompejus: ubi gentes
erant fortissimas, ut mox ex bello cum si-
lis Pompeji gesto patuit.

*Casari
profectus
in His-
paniam.*

5. VI. Casar, qui persecutionem bel-
li trans mare disturbari fore putaret, &
neque navium copiam haberet, prius a
tergo componere omnia statuit. Itaque
Sicilia etiam & Sardinia per legatos in
potestatem receptis, ipse ad Urbem pro-
fectus, tota Italia intra sexaginta dies
posuit, cum undique ex oppidis ei ob-
viam ieretur. Ingens autem in Urbe e-
rat metus, cum pestimi terrores a Sul-
la & Marii crudelitate animis obver-
tentur; qui seidem in Casar, humanis-
sime quoque pollicitis fuerant. Casar ve-
ro diei, se Senatui adhaerere suade, (se
cum frequentem adesse iusserat) ut le-
gato ad Pompejum mitteretur; sed omnes
exlegationem recusasse. Ipse rebus
in Urbe utcumque constitutis, Antonio
cum nomine Propraetoris Italia prefe-
cto, filius proconsulatum a Sulla ma-
gistratus petendi licentia concessa, pro-
tectione in Hispaniam advenit legatice
Pompeji suscepit. Verum insigni hic su-
sus mendacio Casar utitur, cum diei a
L. Marcium Tribunum plebis res, quae-
cumque agere instituisset Casar, impedi-
villo: cum ex Cleopatra & aliis consules
forti

facti quidem animo Marcium se Casari
oppositum, claqueque armis petendi no-
gale, sed nihilominus aratum a Casare
fuisse effectum; quod sanctum amplius
non esse, cavillando factabat. Pecuniam
enim illam a maioribus cum evocatione
publice in caput illius, qui ex alia cause
tam commoceret, repotam esse ad
bellum Gallicum: qua, Gallia a se per-
dumta, nihil jam amplius opus esset. Ve-
rom in Hispaniam proficiscens Casari
Masilum, fidelissima semper Romanis ci-
vitas, portas clausit. Nam suum non
esse, dicebant, iudicare, utrius Pompe-
jue an Casaris, causa iustior foret; ab
utroque beneficiis auctos; hanc adve-
nerit, utrumque recepturos; si aliter
neutrum. Eadem tamen civitas Domi-
tium paulo post adventum recepit.
Ergo tam obsedit Casar, C. Gallo legato
cum tribus legionibus in Hispaniam pre-
misso, qui celeriter salus Pyrenaeos a L.
Afranio Pompeji legato praediis obsessus
occuparet. Sed cum Massilienses ad fons-
ter resistendum paratos esse videret, op-
pugnatione D. Bruto Proconsule man-
data in Hispaniam petere. Tenebant
eam legati Pompeji Afranius, Petreus &
Varrus: qui rerum bellicarum satis imper-
riti fuisse videntur; ita in Casar eo pto
secutus dixit, se ita ad exercitum suum
Ducei, & inde reversurum esse ad Duces
sue

2 Cas. B. C. L. 20. b. Flor. E. IV. c. c. C. C.
Att. L. VII. n. 25. d. Cic. Att. L. IX. n. 20.
e. M. Phil. II. c. 23. d. d. L. N. L. p. 109. g. Cic.
L. h. c. 23. h. Att. L. X. n. 4. h. M. C. A. p. 109.
725. Flor. IV. 2.

2 App. Civ. L. II. n. 473. d. Cic. pro Balbo
c. 3. pro Marc. c. 26. Phil. II. c. 37. Justus L.
43. C. Dio l. pra. d. d. Cas. B. C. L. h. 109. 16.
d. Tac. Jul. c. 34.

Pro scriptura. Hi tamē communiato con-
 silio loca ciuitatis ad bellum peten-
 dum deliquit: & sui periculi ratione,
 qua cum Caesaribus in consueverant,
 primo Caesaribus stabili pace generis
 locos peruenire: quod praesertim neces-
 sarium utrum inopia adhibere uenturum,
 in communiato perferunt. bellum ad
 Alexio Perseique iam pace constitutum
 esse: in utroque adhibere Seniores ad
 Pompeianum proficere. Sed cum
 mox ipse Caesar aduenisset, eius industria
 & constantia aduersa omnia superauit:
 qui etiam Triumvirum & Commotionum
 fidem suis adhibuit: pecunia ab illis mitti
 sumpta: & eorum exercitus adhibere uolun-
 tatem eorum uoluntates edidit. Et cum
 paucis diebus praesertim pugna a D.
 Bruto epud Mutillam commissa allatis
 esset, hostium celeritate uicta est: post-
 liqua complures se Caesari tradiderunt.
 Perseus Alexandrumque tradere eos illi
 uoluerunt: illis praemiam petentes, ut plures
 copias colligerent. Sed uoluerunt illi de-
 re eos a secutis Caesar e, cum plures per-
 lio delectandum esse dicerent, ipse per-
 demissis obediendo potuit, quod in-
 mis necessitiorum angustis laborare ho-
 stes crederet, uincere statim. Et colloquia
 ut inter nos, iam sine uoluntate res
 confecta uidebatur, cum Perseus, qui
 val-

uallum ad commodiorem aequationem du-
 centibus adora, impetuerunt milites suos
 ab illo consilio reuocari: in ut quoddam
 ex Caesaribus, qui inuesti causa in Pom-
 peianorum, alia transierant: cum nouis
 iuramento suorum adesset Perseus, in-
 ter se fecerint. Caesar eos, qui sua cubra in-
 traverant, se ramulisse debent, & quod-
 dam triam est alterius partem liquidibus,
 Talibus & Commotionibus peruenisse, ut
 suas partes loquerentur: & magnamque
 hoc occasione cloniam famam acriter
 to, acquirere. Ergo Afranium Perseus
 que Hecian uerius regredi instituit:
 sed cum eorum ueligit Caesar legiones,
 inopia coacti le cum septem legionibus
 Caesari tradunt: & diuitem exstitit &
 provincia excedere sine alio damno ius-
 sit. Cetera inde Hispania Oceanum us-
 que facilius peruenit: Caesaris caetero-
 ferunt, utque *Q. Caesari*, in peruenire
 a Caesare et prophetae *f.* Sed M. Var-
 ro, qui in ueligit Hispania curiam
 primum quidem per se ferunt animam
 a Caesare plare 600 abierunt. Sed sta-
 tim, in eum ad Mutillam distineri cog-
 nouit, & mutillam etiam ipse assil-
 lisset, multis modis bellum parare coepit:
 delatque tota provincia hactenus
 exercitum coegit: & Gadibus presidio

2 App. Civ. L. II. num. 454. h. G. L. d. l. c.
 77. c. Dio L. XLII. p. m. 105. d. G. L. d. l. c. 81.
 c. Civ. d. l. c. 110. ubi male est. C. Caesari.
 f. App. Civ. L. II. m. 454. c. l. c. l. c. 113.
 g. h. c. 17.

2 App. d. l. c. 44. h. G. L. c. 31. c. Dio d. l. p.
 105. d. Civ. d. l. c. L. c. 39. c. Dio. cap. 32.
 f. Dio. c. 48.

404 HISTORIA

numis & Gallianus Equitem Romanum
praeficit. Sed Hispani, qui facie vultu-
bant, in Caesari patres esse non posse.
Gallianus Godibus excelsere fecerunt.
Et Caeser magis timidos progrechis &
motibus illis levi negotio composuit,
iterum Massiliam pervenit.

Expo-
sitis
Maffi-
lia.

¶ VII. Hanc urbem acriter oppugna-
bit C. Trebonius Caesaris legatus, Deci-
musque Brutus; neque minus fortiter
urbem omnibus rebus instructissima defende-
bant. Nec ratio est, cur *de melleum*,
quam castra praefectorem eam dicit a-
dulatus Velleius, tum eo tempore
quales etiam vel majores Reipublice,
quam Caesaris vires essent. Adventat
ad Massiliam et auxilium latens cum
Claudio Nepotiano: sed consilio inhe-
citer periclo in Hispaniam profugit. Neque
ex eade Massiliensibus animus
collapsus est, nec a Trebonio insidite
malis machinis ad oppidum admitti
videntur: tunc enim indelicium quoddam
genus, quoad Caeser advenisset, obti-
nem. Sed eorum occasione mentes, dum
nihil tale caspocum oblatas, subita
impetio omnia eorum opera incoerentia
& puncto temporis multorum mentium
liborem contempunt. Sed cum ignava
sollitione ex relecta esse vidissent, se-
num de Massiliam regunt: neque paulo post
Caesari, cum ipse advenisset, tradunt
qui demerent civitatis esse dicitur. Nam
arma

a. *lib. 1. cap. 19.* b. *Cas. B. C. L. II. cap. 1. 7.*
c. *lib. 1. cap. 20.* d. *Cas. lib. 1. 7.* e. *lib. C.*
Phil. VIII. 6.

REIPUB. ROMAN. LIB. IX. 405

arma tantum, tormenta, nares, pecu-
niam publicam in traderent, imperavit:
ipios conservavit, duabus ibi legionibus
praesidio relictis; siquidem de seipso testi-
monium dicenti Caesari credimus. Dio
enim dicit, Caesarem postea omnia alia
ademisisse, solo relicto libertatis nomine;
& scio, an non verius hoc esse ex ipso
Cicerone probari possit; licet *diogenian*
Massiliensium relictam esse, etiam Strabo
asserat. Domitius viis; turbida tempe-
state observata, evaserunt.

¶ VIII. Hoc autem tempore Caeser ab-
sens Dictator Romae *Comitiorum habenda-*
rum causa sine Magistro Equitum plebi-
scito creatus fuerat, M. Lepido Praetore
Urbano & Urbis Praefecto comitia ha-
bente. Cum ergo eum nuntium Caeser
accepisset, & Placemiam seditionem mil-
litarem fortiter repressisset, Romam
profectus est: & animum jam ad Rem-
publicam constituendam convertens duas
statim leges Reipublice utilissimas tulit.
Prima fuit, ut possessiones & res at-
que, bitris datis aestimarentur, quam quae
que earum ante bellum fuissent. A-
que, que ex creditoribus traderentur.
Quae lex (cujus etiam meminerunt Inter-
pretores in *leg. 4. Cod. qui bonis ced.*
lib. 1.) primo quidem intuitu speciem ali-
Tom. II. *ROTTAS* S. *quam*

Uterius
Reip.
constitu-
tio.

a. *L. II. c. 23.* b. *L. XLII. p. m. 106.* c. *Phil. H.*
c. 37. VIII. c. 6. d. *L. IV. n. 181.* e. *Cas. Civ. L.*
II. c. 21. *Dio L. XII. p. m. 109.* f. *App. Al. Civ.*
L. II. n. 457. g. *App. Civ. L. III. c. 1.* h. *Tac.*
Ann. L. VI. c. 16. *Dio. L. XXI. p. m. 110*

dique exercitus per totum diem tela sustinuit, & quam exitum virtus non haberet, tamen ne in deditationem veniret, hortante Tribuno *Vulturno*, mutis ictibus in se concurrit.

Bellum in Graeciam transmissum.

5.X. Sed cum legibus illis, quas diximus, ferendis, comitis praterea & feriis Latinis undecim dies impendisset a, Dictatura se abdicavit, Dictatoris tamen potestate sibi servata. Egeris autem illas potissimum pretextum suamque Dictaturam habuerat, nam vera causa fuerat, ut magistratus crearet suam partium, neque res rediret ad interregnum. Deponit Dictatura seipsum eum P. Servilio Consulem creati fecit, licet dictatorem tamen potestatem retineret, & statim cum exercitu in Graeciam traiecit: quo tempore *cives Salenarum* Dalmatiae urbis Octavianum ab oppugnatione suae urbis repulerat. Narrat autem Caesar, se hoc tempore *L. Volumnium Rufum*, quem bis dimiserat captum, atque inde pro beneficiis acceptis idoneum iudicabat, cui mandata committeret, dimisisset, & ejus ore adhuc condiciones tulisse Pompejo, ut legus pacis a Senatu & a Populo peteret: interea in concione uterque juraret, se *cruidum proximum exercitum dimissurum*. Atque etiam per Volumnium legatum colloquium eodem animo petiisse: verum respondisse Labicium, nisi *Caesaris*

*facis capere velares, pacem esse nullam posse a. At interim ad Caesarem mille amplius naves legionarie, quas expectabat, venerant; donec literis aspersus scripsit Antonium & Calpurnium permovet, ut mare traicerent; ubi utrinque & ab hostibus & a tempestatibus varia pericula fuerunt. Verum Caesar longius inde procedendum existimabat: & quum legati quidam ex Thessalia, Aetolia, Macedoniaque venissent, imperata facturas eorum gentium civitates pollicentes, si praesidio nullo defenderentur, aliquot eo cohortes misit. Et postquam Pompejum ad *Aphragium* in Macedonia esse cognovit, cum exercitu eo proficiscitur: castrisque iuxta eum positos decernendi potestatem facit. Sed cum se suis locis teneret Pompejus, possidit *Dyrachium* profectus est, quo omnem belli apparatus Pompejus attulerat, si ab eo intercedi posset. Acque ibi maximis operibus Pompejum circumvallavit: simul, ut pabulatione eum prohiberet, equitatumque ejus ad rem gerendam inutilem efficeret: atque ut audacitatem, qua ille maxime apud exteras nationes niti videbatur, minueret, cum eum obsideri, neque audere praesidio iumentis audivissent. Pompejus etiam quantum spatii poterat, perpetuis munitionibus occupat: cumque in praesidiis, quae quotidie habebat, aliquando repulsi essent.*

S. 3.

Caes.

a *lps* B. C. L. III. cap. 2. b *Cic. Att. L. IX. num. 11.* c *B. C. L. III. c. 6.* d *B. c. 9.* e *ib. c. 10.*

a *Cic. L. III. c. 19.* b *Ibid. c. 25.* c *Ibid. c. 34.* d *Ibid. c. 41.* e *Cic. Att. IX. num. 14.* f *Amil. IX. n. 27.*

Cæsariani, dicitur glorians apud suos Pompejus dixisse, *Non reculare se, quin nullius usus imperator existimaretur, si sine maximo detrimento legiones Cæsaris sese recepissent inde, quo tempore effugit profusa.* Et revera Pompejo quotidie plurimæ naves, quod prohibere non poterat Cæsar, commensum supportabant; cum ipse consumptis longe lateque frumentis summis in angustiis versaretur. Milites tamen ejus omnia incommoda fortitudine summa tolerabant: & Pompejus æquæ penuria affligebatur; fiebantque interim crebre pugne, ita ut aliquando uno die sex prælia facta sint. Cæsar interea rursus tentat, an Interventu Scipionis pax componi posset: sed frustra, caligante tamen Scipione Favonio. Itaque aderat jam rursus in castris Pompeji Scipio, qui ab eo, dum mare transiret, in Syriam provinciam suam dimissus fuerat cum Magni filio *Quæro*, ut pecuniam, classem, auxilia quanta possent compararent. *Nathus* etiam *Cornelius* hoc tempore, si Vellejo credimus, summa temeritate ad Lentulum Consulē in castra venit, ut ejusdem pretio tentaret: sed potius hoc factum est, ante quam Lentulus Italia excessisset, ut ex Cicerois ad Atticum epistolis colligitur: qui etiam videtur credidisse facilem persuasum futurum Lentulum. At Cæsar tandem duplici clade affectus.

² Cæs. l. præ. d. c. 46. b. h. c. 57. c. Plur. Pomp. p. m. 652. d. l. II. 797. 52. c. l. VIII. m. 5. c. 11.

fectus exercitum ab obsidione rediit; & Pompejani; licet cuius potius causæ, quam virtutis eorum hi successus essent adscribendū, tamen per orbem terrarum fama ac literis victoriam suam celebrabant. Cæsar a superioribus consiliis depulsus omnem belli rationem commutat: & in Thesaliam profectus Gomphos, munitum oppidum; uno die expugnat. Pompejus paucis post diebus in Thesaliam pervenit, castra cum Scipione conjungit. Vix vero credi potest, quod narrat Cæsar, tantam Pompejanorum fuisse fiduciam, ut de Sacerdotio Cæsaris jam Scipio alique contemderent: utique de præmiis & panis eorum, qui hoc bello bene vel male meriti essent, cogitarent: quorum tamen etiam Plutarchus fidem fecerit.

§ XI. Tandem Cæsar pugnandi oppor-^{Prælium} tunitatem, quam diu caperetur, nactus est; cum Pompejum sui omnes hortati essent, ut prælio deceretur: sique victoriam sui pens sine sanguine pollicitus est, egregie secundas hic agente Labieno quo præcite omnes jurantur, *se, nisi victores in castra non revertentur.* Erant autem copte Pompeji Cæsarianis altera parte *injures*: sed minus prædenter, ut recte videtur observare Cæsar, suis edixerat Pompejus, ut Cæsarianorum impetum exciperent. Nam ita alacritatem

S. 4. suo.

² Cæs. B. C. L. III. c. 63. b. h. cap. 72. 79. c. h. c. 80. d. Pomp. p. 655. c. l. c. 86. c. l. Pomp. p. m. 656.

saorum militum represserat; cum omnibus potius modis angere eam debuisset. Et utrumque exercitum lacrymæ magis & luctus, quam alacritas invaserant, quod contra cives se pugnaturus esse cogitarent. Casariani, cum medium fere spatium, quod inter duas acies erat, currendo consecissent, & a Pompejanis non conueniri animadyvertissent, consisterunt, ne consumptis viribus appropinquarent: atque inde renovato curu hostes suos invaderent; à quibus fortissime excepti sunt. Sed cum Caesar perire suos in plures acies divisisset, recedentes his terve festis opponere potuit. Tercebat etiam Pompejanos; præsertim si qui delicatissimi essent. (Sed illi plures in Pompeji partibus erant) quod *era bellum fulere* Cæsar iusserat. Cujus tamen vocem quoque exceptus ferunt. *Parce viribus*; quæ neque ad clementiam, neque ad iactantiam referenda videtur: sed ad prudentiam potius. Vici salute desperata pugnam resumerent. Igitur Pompejus, cum equitatum suum, quo circumvenire hostilem aciem speraverat, pulsum vidisset, attonito similis in castra se & protinus in prætorium recepit, rerum eventum cum diffidentia expectans. L. Domitius, qui harum partium post Pompejum fere prius

a *Plur. Fam. p. m. 656. b Dio L. 41. p. m. 217. c Plur. Pomp. p. m. 657. d d. Caf. p. 729. Lucan. VII. v. 318. Flor. L. IV. c. 2. e Suet. Jul. c. 75. f Flor. l. d. g App. Al. Cæs. L. II. n. 478.*

princeps erat, in fuga ab equitibus interceptus est. Prudentes autem viri animo perpexerant, penes Casarem victoriam fore, quod & audacius plus haberet ejus exercitus, quippe qui patriæ bellum intulisset; & roboris propter vetustatem. Cæcero huic prælio non interfuit, sed propter infirmitatem corporis remansit in castris: vel potius, ut apud Livium fuit, quod nihil minus quam ad bellum natus esset: imo ex quodam loco colligi videtur, eum cum M. Varrone & M. Catone fuisse Dyrrhachii. Ad eam tamen victo Pompejo imperium ex sententia Catonis delatum est: imo illud repudiandam amici Pompeji fere intererunt; ita ut ægre a Catone eriperetur. Atque hoc est prælium celeberrimum *Pharsalicum*; quo plane libertas Reipublicæ Romanæ concidit; a loco vicino Thessaliæ demonstratum: sed quod forte etiam per errorem in *Philippiis* campis commissum legitur; ubi postea Brutus & Cassius victi sunt: qui error tamen poetis & poetico scriptori Floro maxime est peculiaris.

§. XII. Verum mox etiam castra Pompejanorum sunt expugnata: Pompejus equo-citato Larissam, & inde nocturno

Pompeji fuga

a *Cæs. B. C. L. III. c. 99. b Cie. de Divin. L. c. 55. c Id. Fam. IX. n. 18. d Plur. Cie. p. m. 380. e L. CXI. f De Divin. L. c. 32. g Pl. l. d. h Vid. Cl. Duker. ad Flor. L. IV. c. 2. Cl. Masson. vita Horatii p. 71. i Virg. L. IV. c. 2. c. 7. k Caf. B. C. L. III. c. 96.*

itinare non intermisso exiitio comitatur (ambo erant Lentuli, Favonius, & Rex Galatiae Dejotarus) ad mare peruenit: & cum ibi unam tantum noctem & diem ex Amphipolitanis hospitibus pecuniam ad necessarios sumptus corrogata, constitisset, navi onerata Mitylenis primum, ubi uxorem habebat & filium, atque inde in Cyprum navigat: qui imprudentissime se per calliditatem Caesaris, tanto spatio a classe sua abstrahi fuerat passus. Praeficere cogitauerat huic classi, ut etiam id addidimus, Caronem. Sed repitans, si victor foret, Catonem, quando vinibus polleret, cum coacturum esse, ut legibus obtemperaret, Bibulo classem potius commisit: neque minus propterea partibus fidelis fuit Cato. Sed Pompejus, cum de Antiochenis & Rhodiensibus (nam de illis loca aditandis cogitauerat) aduersos iam sibi esse intellexissent, pecunia societatis publicanorum ablata, & alia praeterea a privatis sumpta, de Africa aut Parthis petendis consilia cogitasse dicitur: sed summum hoc vii simile veto videtur, cum post expeditionem Crassi Romanos, & se praecipue summo opere Parthis exotos esse probe sciret. Ergo cursu in Aegyptum directo pervenit Pelusium: ubi caui erat Rex Ptolemaeus, puer aetate, cum sorore Cleopatra tunc bellum gerens; Erat hic Ptolemaei Auletis, sive Dionysii filius, qui etiam N-v-v-v.

Dionysius, itidem ut pater ejus, fuit dicitur, & ex testamento patris cum Cleopatra regnum susceperat. Haec aliquot annis fratre majori fere sola regni curam habebat: & beneficiorum a Pompejo in patrem suum collatorum memor, eum frumento & classe iuverat: nam, ut vidimus, faciente Pompejo pater Cleopatrae in regnum fuerat restitutus. Sed Alexandrini, seditiosum hominum genus, Cleopatram, quod multibere imperium dedignarentur, regno pepulerant, patris ante mensibus, quam Alexandriam appulisset Pompejus. Hic statim cum advenisset misit, ut pro hospitio atque amicitia patris a Rege reciperetur: atque ejus opibus in calamitate tegeretur. At amici Regis, & praecipue *Theoteles*, Regis praceptor, veriti, ne Pompejus sollicitato exercitu regio Aegyptum occuparet: vel, quod verius multo est, despecta ejus fortuna, cum ad Regem venire iusserunt. Sed, postquam navicularum parvam cum paucis suorum confendisset, ab *Achilla* praefecto regio & *L. Septimio* Tribuno militum (hic quondam a apud Pompejum ordinem duxerat) interficitur. Neque tamen hoc factum ratione caruit; nam si tum receperant, hostem Caesarem & Pompejum dominum habitum erant; si ubegit, succedere poterat Caesar, quod non quosque cum forent persecuti. Et metuebant etiam, qui missi erant, ne vel ab

a *Id. de*, 102. b *Plin. Nat. Hist.*, c. 12. Pompej. 619. Flor. L. IV. c. 2.

a *Vellej. L. II. c. 53.* b *Id. epit.* 112. c *Flor. L. IV. c. 2.*

ipſo Rege, qui multum, ut vidimus, Pompejo debebat; vel ab Ægyptiis, qui bene ei cupiebant, reciperetur. *a.* Sed, præter Pompejum, etiam L. Lentulus a Rege comprehenſus & in caſtodia necatus eſt. Truncum Pompeji cadaver, nam caput ablatum fuerat, libertus Pompeji *Philippus*, ſene quodam Romano adjuvante, in litore cremavit; & juſta ei, ut ſinebat occaſo, fecit. *Coruella & Sextus Pompejus Magni F.* ſinga evaſerunt in *Cyprum*. Coput Pompeji oblatum aſpernatus eſt *Cæſar*; & lacrymas annulum, ejus accipiens ſudit: quas tamen ſictas fuiſſe ſatis patet, cum eum perſequi, donec periret, non deſiſtiſſet. *d.* & ita jam antea *Ciceroni* dixerat *Cattono*, qui arcuatorum confliſionem *Cæſaris* erat conſcius, Pompeji interitum ſinem demum bello fore: quanquam ſurendum ſit, *Cæſarem*, niſi ambitioni interviſendum eſſet crudelis Indolis non fuiſſe. Hic ſinis fuit *Viri omnium*, quotquot hæcæna Roma tulerat, auctoritate & rebus geſtis præcipui. Tribus enim *Conſulatus*, tantumque triumphis ex tribus Orbis partibus relatis, *vece Magni* nomen veriſſe videri potuit: ejusdemque ſinis læcilemum ſpecimen, fragilitatis rerum humanarum præbet. Quod autem vitam ejus in civitate actam attinet, felicior ſane quam prudentior fuiſſe vide

a Dio L. 42. p. 101. *b* *Plut. Pomp.* p. 661. *c* *Liv.* l. 4. & *Dis.* l. 47. p. 123. *ſid.* & *Cic.* *Att.* L. 13. n. 4. *Lucret.* L. 12. v. 1035. *ſen.* *c* *Cit. Att.* L. 2. n. 4.

videtur: idque etiam in hac ultima pugna patuit, ubi tamquam certa victoria foret, nihil quo reſugeret, nihil quo res collapſas reſtitueret, ſibi reliquum fecit. *a.* *Magnus* tamen ob res geſtas jure dici potuit: *Bonus vir* appellari per inſanabilem ambitionem, & que eam neceſſario comburantur crimina, non meruit. Occiſus eſt die die natalis ſui, duodeceſageſimi *d.*

CAPUT NONUM.

Bellum Alexandrinum, & Ponticum, & Africanum.

§. I. **C**æſari, ut ad prælium in *Thellia* commiſſum revertatur, exigua ſuorum clade tanta victoria ſteterat: nam non amplius quam ducentos milites deſideravit: ſed centuriones, fortes viros, circiter triginta amiſit. *e.* Et ex Pompejanis quoque milibus non plus quam ſex milia interfecti. *d.* Servorum major numerus occidit: pedites captos legionibus ſuis ſere *Cæſar* immiſerunt. Multis illuſtribus viris incolumitatem dedit; & inter eos *M. Bruto*, quem ſtatim *Gallie Ciſalpine* præfecit: & qui mox inter percuſſores ejus præcipuus fuit. *e.* Senatores vero & Equites quibus jam ſemel ignoverat, interſici juſſit: niſi quod amicis ſuis ſingulis unius ſalutem condonavit. *l.* *Literas* quoque in ſcritis *Pom-*

a Dio L. 42. *int.* *b* *Vell. Pat.* l. 11. *cap.* 5. *c* *Cæſ.* B. C. L. 11. c. 99. & *Plut.* *Pomp.* p. 577. & *Cæſ.* p. 730. *c* *Vid.* *Dion.* l. 42. *ſiſ.* *f.*

Romanis reperas cremavit: neque legit
 eas, neque disperit, ne quid gravius in
 quoquam flammare cogitur. Castra
 Pompeii ingressus Caesar ingentem ibi ap-
 paratum locum, & alia, quae victorix
 fiduciam designarent, invenit a. Verum
 omnibus rebus relicta persequendum sibi
 esse Pompeium statens in Asiam primum
 pervenit: & ibi classem Pompeii, cui C.
 Cassius praerat, solo terrore in potestatem
 dedegit a: & paucos dies ibi commo-
 ratus, quum audissent Cypri visum Pom-
 peium, conjectas eum in Aegyptum iter
 habere, cum legionibus duabus, sed in
 quibus tria tantum hominum millia &
 ducenti erant, & paucis equitibus per-
 venit Alexandriam c. Verum, cum conti-
 nuos ibi Aegyptiorum tumultus, tum ob
 exactionem pecuniae, tum quod sacris co-
 rum non abstinere, tum etiam, ne a
 Cleopatra Caesar, apud quem iam plu-
 rimum poterat, & qui facillime libidinibus
 vincebatur d, traderentur, experire-
 tur, legiones alias, quas ex pompejanis
 militibus confecerat, ex Asia adduci ius-
 sit. Interea Regem Ptolemaum & soro-
 rem eius Cleopatram exercitus dimittere,
 (nam bellum adhuc scriber gerebatur) &
 de controversiis iure apud se positas, quam
 amisit inter se disceperat voluit: ubi ta-
 men ipse Cleopatrae iam amore captus,
 advocatum potius puellae, quam iudicem
 egit.

a. *Ipse B. C. LIII. c. 26. Plur. Pomp. p. 677.*
 b. *D. L. 41. p. 127. qui L. Cassium vocat.*
 c. *D. A. III. c. 108. d. *Dei. 127. p. 250.**

egit. Sed magis etiam multitudinebus A-
 gyptiis in concionem progressus Caesar
 ostendit, ex Regis defuncti testamento
 Ptolemao simul & Cleopatrae regnum do-
 beri, ita ut haec fratri nuberet: cuiusque
 testamenti executionem se procurare vel-
 le, qui Dictator Populi Romani esset,
 (nam post victum Pompeium contra leges
 abiens, & in annum Dictator consti-
 titus fuerat, M^o Antonio Equitum ma-
 gistro) cui hanc rerum procuracionem
 Rex defunctus mandaverat. In eum tamen
 terrorem pervenerat Caesar, ut etiam de
 suo, vel de Populi Romani potius pro-
 vinciiis Cyprium Ptolemao Juniori *Asi-*
naeque eius sorori concederet, nedum ut
 ipse ex rebus Aegypti aliquid adplicere-
 tur: Sed dum de testamento Regis apud
 Caesarem disceptatur a, *Pothius* eunuchus,
 qui regnum pueri Regis curabat,
 cum Theodoro Regis magistro bellum
 parat: & Achillam singularis audaciae
 virtum omnibus copiis praeficit: vel potius
 id iam fecerat, ante quam cum Ptolemao
 ad Caesarem accederet: nam Caesar depre-
 hensus ejus consiliis in ipso convivio eum
 interfici curavit: quod periculum vix ef-
 fugit Achilles c. Rex tum Caesaris horra-
 tu legatos mittit, qui, quid esset sine vo-
 luntatis ostenderent: Hominem alter gravi-
 ter vulneratus, alter interfectus est a mi-
 litibus, quo: ad id facinus Achilles inci-
 taverat, ut ita omne spem veniae a Ca-
 sare

a. *Cas. B. C. LIII. c. 20. h. *Ed. Frisch. ad*
*Fl. Lib. c. 10. e. Plur. Cas. p. 675.**

fare impetrande suis adimeret. Caesar quo maiore esset auctoritate, Rogem, ut in sua potestate haberet, efficit. Isque a Caesare iustus ad Aegyptios concionem habuit, qui velle se ostendebat, ut pacem colerent: sed, cum facile intelligerent Aegyptii, Caesare cogente haec fieri, nihil a proposito deslexerunt. Achilles vero copias contractis Alexandriam occupat: & cum Caesare de classe, quae in portu erat, obtinenda acriter contendit. Sed rem obtinuit Caesar, omneque navis incendit: & *pharos* turrim in insula, quae portum Alexandrinum claudit, occupat. Filii vero minor Ptolemy Regis Arsinoe ad Achillam evasit. Ita haec initia belli a Caesare narrantor. At illi, non necessarium hoc bellum ipsi fuisse, sed Cleopatra amore exortantur tradunt, quae curaverit, ut contrita loco cuncta ad Caesarem intraretur.

Nulli A-
lex. h-
storia
coari-
quarta.

S. II. Ita confato bello Caesar allunde etiam auxilia & apparatus belli arcessit, quod nequo loco, neque tempore aequo, sed huiusmodi anni & intra moenia copiosissimi ac solertissimi hostis inopie rem omnium, atque imperatus genere cogebatur. Sed interim difficultate orta inter Achillam & Arsinoen, Achillam interfecit: exercitus Ganymedi Euneho tradidit. Hic cum Celsianus aqua intercluderet magnos eos timor-

timor incessit: cui patetis effosis, & magna vi aquae dulcis inventa occursum est. Et, licet jam navali praelio superior fuisset Caesar, Alexandrini nihilominus omnino studio parandae classis incubuerunt. Et, cum jam utriusque suis viribus confiderent, iterum navali praelio decertatum est, atque superior Caesar fuit: qui mox etiam castella quaedam ad portum structa occupat, alia frustra tentat: & ut Alexandrinos in se irruentes propelleret, navalia incendit. Latius pervagatum hoc incendium praeter alia etiam ingentem multitudinem librorum abolevit: quos sum interitus magnum damnum fecit. Res publica literaria: nam dubitari nequit, quin non tantum Graecorum librorum, verum etiam illis linguis conscriptorum ibi fuerit copia: cum hostis, praeter Sacrae Scripturae codicem, ne unus quidem auctor vetulus lingua atque Orientis conscriptus ad nos pervenerit: nam de *Sinanum* scriptis non hic non agere, facile aequus Lector videt. Inter has pingnas ipse Caesar aliquando in tantum dissonimen venit, ut navigium, in quo erat multitudo fugientium depressum, una cum hominibus interierit: ipse ad naves, quae longius constiterant, rucando evaserit: summo quidem periculo suo, cum ex paludamento cum noscentes hostes telis crederetis cum peterent: ubi tanta constantia Caesaris fuit, ut ne libellos

a *Diol.* 42. p. 132. b *Ces. B.C.L.* III. c. 111.
d *Plur. Ces.* p. 730. sq. d *Hist. de bell. Al. a. 1.*
e *Suet. Jul.* c. 35. f *Hist.* c. 9.

a *Id.* c. 12. b *Hist. Ces.* p. 731.

los quidem, quos manu tenebat, modo-
 ni pereretur; & paludamentumque mo-
 dicus traheret, ne spolio potiretur hostis.
 Nec minus interea praelii quotidianis, &
 operibus hostium, quae in ipsa Urbe ex-
 structa erant, expugnandis certabatur;
 ita ut Alexandrini, quum exitum belli
 nullum viderent, legatos ad Caesarem mi-
 serunt *b*, se paratos esse, si Regem dimi-
 sisset, eo auctore in amicitiam & fidem
 Caesaris venire. Rex jam ab unguculis ad
 fallaciam factus, fletu Caesarem orare cepit,
 ne se dimitteret: dimissus statim bellum
 accertium contra Caesarem gessit.
 Consilio tamen prudenti hic uti iussit
 Caesar: cum vel pacem, qualem optabat,
 se cum Aegyptiis ita facere posse speraret;
 vel iustiores utique causas bellandi, &
 occasionem regnum Cleopatrae tradendi
 habiturum. Ad Caesarem interea auxilia
 adduxit, qui ad ea arcescenda missi futu-
 rat, *Mithridates Pergamum*, expugnato
 Peltio, quod se itineri ejus opponerat:
 & Caesar copias cum eo junctis hostes pro-
 fligavit; & castra mox regia cepit. Rex
 damerae nave, in quam fugiens receptus
 erat, perit: licet alii negent, constitisse,
 quid de eo factum sit *d*. Alexandrini in
 dedicationem venerunt: Ita Caesar Aegypto
 potius regnum in minorum Proleorum,
 totorumque ejus majorem Cleopatram
 consulit: minorem Arsinoen deducere

ex

ex regno statuit; eamque postea Ro-
 mae in triumpho duxit. Atque ita qui-
 dem haec facta esse Hirtius Caesaris adu-
 lator tradidit; sed ex aliis auctoribus
 scimus, Caesarem amore Cleopatrae ir-
 retitum nihil amplius inter fax & nefas
 distinguere potuisse; solumque Cleopa-
 tram constituisse reginam *b*: ex qua et-
 iam filium genuit, qui *Casarius* pater-
 ni nominis imitatione ab Alexandrinis
 est dictus. Imo in amicum habuit uxorem
 illam duocere; atque inde legem jam
 agitasse fertur *c*, ut uxores si-
²³ betorum quaerendorum causa quis &
²⁴ quot vellet, ducere liceret. ²⁵ Pro-
 vinciam autem Aegyptum facere veri-
 tus est *d*, ne quandoque violentiorem
 Praesidem nactus novarum rerum materia
 esset. Ita rebus in Aegypto compositis
 itinere terrestri Caes. in Syriam est
 profectus.

§. III. Dum haec in Aegypto geruntur *Bellum*
 tur, novum bellum in Asia exortum fue- *Ponti-*
 rit. *e*. Erat illi ea Rex, sive Tetrarcha *cum*
 Galataram *Dejotarus*; qui a Senatu Rex
 Armeniae Minoris appellatus, & bella
 civili Pompeii partes secutus, post aciem
 Pharsalicam, cui interfuerat, se in to-
 trarchiam suam recepit. Utque victoris
 gratiam acciperetur, *Co.* Donitii Cal-
 vum, quem Asia praefecerat Caesar, exer-
 citum totius Asiae copias sustentavit *f*.
 & ora.

a Suet. Jul. cap. 64. Dio L. 47. p. 137.
b Hirt. l. 6. Alex. c. 27. c. *l'ind.* cap. 32.
d Hirt. B. Al. c. 33.

a Dio L. 47. p. m. 134. *b* Liv. ep. 113.
c Suet. Jul. c. 57. *d* Hirt. c. 31. *e* Hirt. B. Alex.
 c. 34. *f* Cic. pro Dejot. c. 5.

& oravit simul Domitium, ne regnum suum a Pharnace Ponti Rege vultari pateretur: nisi enim eo malo liberaretur, pecuniam adducere iussit: Etrurhiam tamenolvere non posse. Nam Pharnaces per civile hoc Romanorum bellum occasionem omnium paterni Regni recuperandam natam credens, rebellionem fecerat a. Ergo Domitius mittit ad Pharnacem, ut Armenia & Cappadocia (nam etiam has invaserat) decederet; simulque exercitum propius illis regionibus admovit: & regia munera, quae compluribus legationibus missis ei ostentabar Pharnaces, constantem aspernatus est: nec ideo Rex legatos miseret cessabat, quo eum facilius deciperet. Sed cum tabellarios Caesaris literas ad Domitium ferentes interceptos, & inde vidisset, maximo in periculo versari Caesarem, omnino tempus sibi trahendum statuit. Domitius vero, ut tutius ad Caesarem ire posset, prius colligere voluit: quem vidit Pharnaces cum reliquis exercitus se per Cappadociam in Asiam recipere cogit: & mox Pontum nullo defendente obtinuit, victoria crudeliter usus. Et plura recuperasset, nisi *Alexander* cultum Bolpori crediderat, res novas fuisse molitus. Sed interim Caesar, qui iam res Syriæ ordinaverat, magnis itineribus ad fines Ponti & Gallograeciae accessit, Regemque Dejotarum, qui reo-

rum habitum sumptu simplex ad eum venerat, in fidem recepit, veniam ei & veteri regno concessit: auxiliaque ad bellum gerendum adducere iussit: Etrurhiam tamen regno pecuniaque multavit. Statim ac Pontium advenerat Caesar, legati a Pharnace adierunt, saluum quicquid imperatum foret, promittentes: qui tamen moram tantum rebus suis utilissimam quaerebat, cum probe sciret, pluribus de causis Caesarem ad Urbem revocari. Ejus ipsius tamen morae impatiens, & exercitum Romanum contemnens e, quem sub duce Domitio pepulserat, impudentissimus, & incredibili temeritate castra Caesaris tutissimo loco posita aggressus est. Et pretium sultitiae ingentem cladem, & totius regni amissionem tulit. Dio quidem, eodem die quo advenerat Caesar, praelium commississe, & hostem vicisse tradit: sed intercessisse aliquid temporis, ex narratione Hirtii intelligimus: dicitque Suetonius e intra quintum quam adierat diem, quatuor, quibus in conspectum venit, hostis, una acie hostem profugisse. Hoc certum est, cum celeritate & felicissime confecto bello regionum illarum statum composuisse, & celeriter omnium opinione venisse in Italiam, cum Bolpori regnum Mithridati Pergameno, de quo diximus, concessisset: & ingentem undique pecuniam vim

a. D. 42. p. 134.

b. Hirt. de B. Al. cap. 57.

a. Hirt. de B. Al. de Divin. L. 1. c. 75.
c. Dio L. 42. p. m. 134. d. Hirt. c. 74. e. Jul.
c. 35. e. Hirt. de Bell. Al. c. 78.

430 HISTORIA
corahisset, cum merito diuis esse res
pradicaret, quibus & quareretur & fe-
satur, & augeatur potentia, pecu-
niam nempe & milites. Iure ergo ob
hanc victoriam celebratum Pontico triumpho
inter pompej secula trium verborum
præsulit titulum, VENI. VIDI-
VICI.

Rex De-
gotari
Regis.

§. IV. Eodem tempore etiam Dejotaro
Regi veniens dedit Cesar: imo etiam
hospitium ejus est usus; cum nullum
obsequii officique erga Cesarem genus
Rex portemineret. Sed idem hoc hos-
pitium maximum Dejotaro periculum
creavit. Nam nepos Regis ex filia
Cæsar simul cum Philippo, an Philippo
e. medico Regem, senem valde, &
sed vegetum, accitavit, quod Cæ-
sarem quodam die, si in balneum ivisset,
occidere cogitasset. Defensio De-
jotari Cicerone apud Cesarem oratione,
que exstat: sed neque absolutus a Cæ-
sare, neque damnatus Rex fuisse vide-
tur. Scitis certe, postquam cæsus fuit
Cæsar, omnes suas ditiones recepit e:
& partem Reip. diligentissimus cultor
fuit etiam auxilia submisisse legitur.
Videntur tamen invidiosum ingenio fuisse
Dejotari, si vera sint, que de eo nar-
rat Phitarchus f: eum nempe, cum com-
plices haberet illos, omnes ceteros necat-

a Suet. Jul. c. 37. b Vid. Or. Cicer. pro Dejot.
c Vid. ib. c. 6. d Id. e Phil. X. l. 27. 13. App. an.
Parrh. n. 136. Dio L. 47. p. 227. e Cic. Phil. II.
c. 37. f De Scolor. repugnantiis. m. 5949.

REIPUB. ROMAN. LIB. IX. 431
se; cum vellet uti regnum dominique
relinquere.

§. V. Sed, ut ad Cesarem revertamur,
hic cum post fugam ex Italia Pompeii in
Hispaniam profecti constitisset, Curio-
nem in Siciliam miserat, ut ea recupera-
ta protinus exercitum in Africam transdu-
ceret a. Tenebat eam *Attius Varus*, qui
post pugnam ad Auximum fugam suam de delati-
tus vacuum occupaverat: & *Tiberius*,
eius ex provincia forte obvenerat, ejus
victu prohibuerat. Et favebat ibi Pom-
peii partibus Rex Numidia *Juba b*: cui
paternum cum Pompejo hospitium inter-
cedebat; & idem privatim Curioni inimicus
erat, quod hic in Tribunatu plebis
legem de *sube regno publicando* tulerat e:
& Romæ hostis fuerat judicatus. Sed *Varus*
a Cutione (postquam is exercitum
suum, cujus fides vacillare videbatur,
oratione commisisset d) prælio victus
fuit: ut etiam Numidii quidam partium
ejus equites. Curio, qui ob has res gestas
Imperatorem se appellari passus fuerat e,
Uticam statim obsedit: sed adventu sube
renunciavit, reliquis copiis expe-
ctare & bellum ducere parans: præter-
tum cum Afris in iudicio meretur, qui son-
tibus medicamento infectis multos morbos
in ejus exercitu provenire fecerant. Sed
rumoribus quibusdam de impeditis sube-
rebis

De his-
lo Afric-
cano.
d. V. 704

a Cæs. Civ. L. I. c. 30. b Cæs. ib. L. III. c. 11.
c Dio L. 41. p. m. 11.
d Cæs. d. I. c. 33.
e Appian. Civ. L. II. n. 455.

rebus peremptis & imprudenter valde cum impari exercitu praelium commisit: & cum se superatum videret in hostes se immittens & fortiter pugnans interficitur. Milites ejus ad unum omnes caesi sunt: equites quidem superstitites fuerunt. Qui sub M. Ruffo Quattore in castris relicti fuerant ingenti terrore perclusi partim in Siciliam aufugiunt: partim se Vatio dedunt. At hominum etiam magna pars Jube mandato est interfecta. Sed Cæsar, cum ex Asia reverfius brevem in Urbe moram fecisset: & Consules in paucos dies usque ad finem anni (licet ipse Dictaturam retineret) constitisset b. Q. Fulvium Calpurnium & P. Vatiniū, collecto in Sicilia exercitu navem conleqendit: cum antea gravein militum seditionem fortissime compefcivisset: & post diem quartum in Africam appulit circa Irumam d. cum ipse paullo ante tertium Consul esset factus. Ibi statim ex consilio L. Plancii legati ad C. Cassianum, qui Adrumeti præerat, captivum cum literis misit, si ille in partem Cæsaris pertrahi posset: sed captivus ille statim Confidii jussu interfectus est. Cæsar repulſis eruptionibus, que ex oppido fiebant, cum vires illi oppugnando non haberet, *Ruspianam* & *Leptim* contendit: & ab oppidanis benigne exceptus ibi reliquum hyemis tranſlegit f: cum

a *Cæs. lib. 1. c. 32.* b *Tabl. Capitul. Dio L. 41. vers. f.* c *Plin. Cas. p. 731.* d *Diol. 42. p. 137.* e *Cic. de Divin. l. 1. c. 24.* f *Hist. de bell. Afr. c. 4. f. Dio L. 42. ipſo s.*

tum jam etiam in itinere ex oppidis caſtellisque legationes venissent pollicentes paratos esse, que imperasset facere. Inde cum Labieno aliquoties manus conſerit a: & prima quidem pugna infelicitate: quando Petrejus, qui cum Labieno erat, imprudenter victoria sua usus non est: quod eam laudem se Scipioni referre diceret b. Sed audiens Cæsar, cum copiis adventare Scipionem, castra diligentius communit, angustias etiam rei frumentariæ metuens d: nam ea jam graviter laborare exeperat e. Penes hunc Scipionem Pompeii foederum jam summum in Africa erat imperium, virum quippe consularem: nam antea id habuerat Cato f, qui cum classe, cui præfectus fuerat, victo Pompejo a Dyrrhachio in Siciliam primum, inde in Africam venerat: multis, qui eas partes secuti fuerant, ad se receptis. Nam alii tum, inter quos Cicerone g, rectissimè Romanam contendenter victoris clementiam experturi. Sed vix retium statum in Africæ perspexerat Cato, quin male de totius belli eventu ominaretur h, cum ob alias causas, tum ob Scipionis imperitiam & crudelitatem. Nihilominus Juba cum Scipione rediit in gratiam: cum hic antea & Scipionem & Varum tanquam pro Satrapis habuisset: licet Scipio

Tem. II. T. Ju.

a *Hist. c. 12. f. 99.* b *Appian. Civ. l. 11. c. 87.* c *Hist. cap. 20. d. Dio L. 43. init.* d *Plin. Cas. p. 732. c. Liv. ep. 113.* e *Diol. 42. p. 123.* f *Cic. de Div. l. 1. c. 6.* g *Plin. Cas. p. 740. h. Plin. Cas. p. 780.*

Juba omnem Africam promissis dicitur. At Cato Scipioni idem consilium, quod ante Pompeio dedit, ut bellum diceret. Interea C. Pompeius Magni filius, cum esset a Catone obfurgatetur, quod nihil patre dignum praeferet, impressionem Mauritianam & regnum *Agrippae* teneret: sed se male gesta ad insulas balneari concessit. Postea autem eodem intuitus in Hispaniam, quae seditionibus agitabatur, diuissus fuit. Bellum exinde vana festum ductum est: licet primum summa consilii inopia haberet. Caesar, quod nec diutius eo animae perniciam trahere bellum, nec imminentibus terra marique hostibus ex Africa discedere posset, spergebantur etiam interea libelli, quibus utraque pars milites promissis ad se traducere conatur. Venit malum ad explicandum angustis. Caesarem consulit P. quidam *Carinus*, qui cum quibusdam ab Italia exsulibus in regnum Iuba absentis irripuit, & vastationibus Iubam compulsi, ut magna parte exercitus ad regni sui defensionem uteretur. Inter ea oppida capiebantur: velabantur stipules, naues interceptabantur, plus tamen Caesaris taventibus satis: licet etiam aliquando cum magno suo periculo pugnetur: sed haec omnia late referre longum foret. Tandem ad Thapsum urbem se convertit, ut vel ad periculum hostes cederet, vel saltem ea urbe potiretur: & co-

2. *De L. 43. p. 141. b. H. v. 1. 2. c. Hist. Cas. p. 773. d. Liv. 45. p. 143.*

& copiam obtinuit: nam hostium inordinatum exercitum iusto prelio profligavit, & minimo suo damno: ubi iterum celeritas Caesaris praecipua victoriae causa fuit: quae virtus inter militares Caesaris virtutes postrema non fuit. Itaque patris hostis trinis hostium castris positus est: cum etiam elephantum Iuba & bellorum rudes & imperator Sylva, stragem suorum auxilium Equites Scipionis, qui ex prelio fugerant, *Paradi* oppidi inebulas, qui eos non receperant, quod jam de victoria Caesaris certiores essent facti, vi oppido potiti acerbissimo supplicio afficiunt. Cato cura reliquis Pompejanis, qui elapsi fuerant, Uticam ad defensionem parat: quam urbem servaverat, cum Scipio in gratiam Iuba eam excidere voluisset, quod civis cum Caesare sentire videretur. Jam quoque Romanis, qui ibi satis magno numero erant, ad defensionem urbis animos addidit: (sed qui cito is exciderunt) servatis tamen, quod periculis volebant, libertatem, ut valitare possent, se daturum esse abnuent. Sed cum fugam potius quam defensionem oppidi suos agitare intellexerat, his, qui proficisci velissent, naues de viaticum tribuit. Quo facto Iuba ipsi manus violentas intulit. Sed miratur paulo distinctius referret, quae agram montem Catonis evenerant: licet gemis

T = mor-

2. *Hist. c. 81. b. Flor. L. IV. c. 2. c. Liv. op. 17. d. Plut. Cas. p. 797. D. L. 43. p. 141. e. H. L. 43. p. 143. Plut. ib. p. 792.*

mortis ejus nequaquam probandum sit. Sed & videtur futura Cato, quæ accidit, & ne finiret, contenderat; & facta ne videret, viam relinquit; a: quæ mors homini quidem Ethonico nobilissima videri debuit b. Palam ergo tollitur, se gratiam a tyranno non esse petiturum, balneum, ut solebant veteres, ante cenam intravit c; & laudando etiam magis veterum more, cuius memoria in pudorem nos agere debeat, qui nugacibus ut plurimum sermonibus inter cenandum cum amicis delectamur, erudita de capitibus quibusdam philosophiæ super mensam disputatio fuit: atque in eo Stoicorum effatio maxime Cato consistit; *Solum sapientem, sive Virum bonum* (nam hæc synonyma erant Stoicis d) *esse liberum, omnes malos servos.* Cum tamen tenuisset tristitiam ex eo sermone ortam alio colloquio eam discutere tentavit. Soluto convivio, cum præfectis excubiis eam, quæ tempus posebat mandasset, amicosque rursus arctius esset complexus in cubiculum discessit. Et, cum filius eum inde abfuisset, acri effugatione eum sibi reddidit fecit. Inde resumpto in manus *Dialo-go Platoni de pinna* (nam eum jam antequam eum ablatum vidisset legebat) arctissimo somno obdormivit. Cumque amicos, quos monuerat, ut Cæsaris gratiam

REIPUBLICÆ ROMANÆ LIB. IX. 437
 tiam requirerent, e porta solvissent audivissent, primo mane gladium corpori sub pectore impressit. Sed cum statim exanimatus non esset, de lectulo decidens strepitum edidit: ad quem accurrentes amici relevare eum, & vulnera curam adhibere coeperunt, patiente illo Catone dum abcederent. At illi digressis manibus vulneris divellit, statimque expirat, ætatis ægens quadragesimum octavum. Et fuit sane Cato vir, ut ea tempora seiebant, optimus: sed quod idem est dicendum, quod de ejus proavo Catone Censorio diximus, virtutum ejus nequaquam ad Christianarum virtutum normam esse exigendam; quod vel ex sola ejus expeditione in Cyprium patet: & nisi ad fidem properarem, facile pluribus ostendi posset a. Cæsarem ferunt audita Catonis morte dixisse, *se meritam illam Catois invidisset, quando ille suam salutem Cæsari invidisset.* Inde Uicentibus Cæsar veniam concessit; grandi tamen imperata pecunia. Rex Juba & Petreus Pompeii legatus, cum a Zanz oppidi civibus non reciperentur, in villam Juba se conferunt: atque ibi facto inter se depugnant; & cæso Petreio Juba a servo percibus impetravit, ut se interticeret e. Multi etiam alii Pompejanorum hinc inde perierunt: multis alius Cæsar venim liturgus est: & inventas in scrinio Scipionis literas combussit. Sed multos etiam capros

T. 3. nec-

a Cic. *Att. L. XII. 4. b Id. Famil. lib. XII. 18. Horat. Od. L. XII. v. 31. c Plus. *Pers. Sat. 111. 10. d Vid. Cic. *Parad. V. Ulp. *Man. ad Pint. Stoic. L. III. *Diff. 22.*****

a Vide de Cæsar. *vide præter alios Seneca. 14. c. 45. Lucan. II. v. 238. & d. *Uicentibus. v. c. h. e. 94.**

neavit, Afranium & Iulium Pompeii generum indicta caussa: L. etiam *Cassianus*, cui primum ignoverat: & qui postea libertos seruosque Cæsaris crudeliter in modum enecaverat: & bellis quoque ad manus Populi comparatas contrucidaverat. Afranium jam semel ignoverat. Sed testatur etiam Cicero e. Africanae caussa Cæsarem irrationem fuisse. Scipio cum aliis Hispaniam perens a navibus Cætariorum est circumventus a: de eum evadere non poter, seipsum gladio transiit. Cæsar confecto bello, quo yedligalla Romanorum marius auctore f. & Sallustio Misuritanis prefecto, cum etiam partem copiarum in Hispaniam misisset, ubi bellum a Pompei filius renovabatur, Romam ipse feliciter rediit. In Urbem reversus quatuor triumphos duxit, primum ex Gallis; secundum de Ptolemao Rege ex Aegypto; tertium de Pharnace Rege ex Pontu; quartum denique de Iuba Rege ex Africa. Populi iure & militum voluntatem donis & spectaculis sibi etiam magis allemit. Censu deinde peracto (quod etiam ex auctoritate Dictatoris fecit) civium numerum per hæc bella tantum quantum tantinotum reperit: nam cum proximis Censibus anno Urbis 703, censa fuissent civium trecenta

a. *Suet. Jul. c. 76. b. Flor. L. 17. c. 1. Fast. Fl. 14. d. Hist. c. 36. e. App. Civ. L. II. n. 491. f. Plut. Cas. p. 733. B. App. Civ. L. II. n. 491.*

& viginti millia, hoc censu tantum centum & quinquaginta millia respecta fuisse feruntur.

§. VI. Sed æquequam videamus, quid Cæsar victor in civili Reipublicæ administratione constituit, prius bellum Hispaniense narrandum est. Cn. Pompejus, postquam ex Africa in Hispaniam venerat, ibi qua vi, qua precibus, magna comparata manu & bellum acriter gerere coepit: & etiam Balares insulas in potestatem sequegerat. Erat etiam ejus Seatus Corduban caput provincie praedio tenebat, paratiorique erant in Hispania exercitus, quod seise ditionis reos agnoscerent: & ambiguo quoque, ut videtur, eventu inter legatos utriusque partis navali proelio erat decernatum. Cæsar interim quartum Idus Consulatum solum, & sextum Dictaturam gerebat: sed Consulatum titulo tenus: imo eum demum inus post victoriam Hispanientem in Urbem reversurus: & postquam in Urbem venit, adiecit iussu suo sibi *Q. Fabio Maximo*: & cum in extremo anni die Iulio obisset, in paucis horis, quæ ad kal. Jan. supererant, Consulatum ordinavit *C. Cassium Bellum* s. T. a. belli.

De bello Hispaniensi.

L. 702

belli civilis scilicet prœmia festinans. Et
hinc *Consulium suffellorum* sub Imperatoribus
origo promanavit. Sed revertamur
ad Cæsarem. Hic Urbis custodiam per-
misit Lepido Consuli, & sex vel octo præ-
fectis Urbis. Atque inde celeri festina-
tione in Hispaniam profectus Pompeii res
in augustum statim locum redegit; cum
multi etiam ad Cæsarem ex castris Pompeii
transirent: qui *Atroga* urbe potitus
Imperator appellatus est. Hinc castra
sua castris hostium contulit: ita ut plu-
tima minoris momenti prœlia sine facta.
Atque ita demum in campum *Atunden-
sem* ab urbe *Atroga* ita dictum, cum
perventum esset, castra iterum contra
Pompejum constituit: quem prodentio-
res monebant, ut bellum ducendo hostes
suos in alieno solo morantes redigeret ad
inopiam. Sequenti die Cæsar, licet in-
quiere loco, prœlium commisit: invi-
tus fere: sed quod assultans Pompejum
ignaviam ei exprobraret. Obtinuit tamen
victoriam post pugnam disicilem caesis ho-
minum circiter XXXM. & inter eos Labie-
num & Attio Varo: cujus legiones duæ
cum *Cordubensibus* a partibus Cæsaris de-
severant propter Q. Cassii Prætoris ava-
ritiam. Verum adeo anceps hæc pu-
gna fuit, ut jam in fugam Cæsariani ver-

ver-

a Tac. Hist. III. 37. b Dio. E. XLIII. p. m. 144.
c Annot. E. Hist. p. 19. Hæc pugna, an oppidu-
lum Andalusianominis memoriam servat.
d Appian. Civ. L. II. m. 492. e De bell. Hist. c.
31. f Liv. epit. III. g Flor. L. IV. c. 2.

vertentent: & ipse Cæsar postea allegero
solutus fuerit, Ipse se de *velloria*, sed
jam de *velloria* dimicasse: que tamen vilis
adulator, qui huius belli historiam scrip-
sit, dissimulat. Imo de extremis secum
agitasse dicitur, cum cohortes hostium
quinque, quas Labienus periclitantibus
castris subsidio miserat, pertransveriam
aciem abire, fugæ speciem præbuerunt.
Hæc occasione accepta Cæsar suorum ani-
mos erexit, & hostes percussit. Cui Pom-
pejus fugiendo *Cæcesiam* pervenit: sed
etiam inde cum paucis profugere coactus
est: licet graviter vulneratus esset in pu-
gna non tantum accepto vulnere, ac
præterea, quod funiculum, cui pedem
implicauerat, quidam præcidere volens,
talem ejus per errorem secussit. Delituit
inde in spelunca: sed captis orum indicio
inventus & interfectus est, capiturque
a *Didio*, qui classis præfuerat, ad Cæsarem
allatum. Sex Pompejum fortuna, sive
providentia potius divina, ad alios castris
servavit: usque per aliquod tempus latro-
cinando sustentavit vitam. Cæsar statim
victoriam ursti metui, ne hostis elapsus
pugnam rediret graret: sed hic adeo erat
perclusus, ut hæc pugna sinei belli civi-
lissimum Cæsaris attulerit. Ergo in Ur-
bem reversus quintum egit triumphum
ex Hispania: quem merito *ætriam pom-
peianam* vocat Cicero. Nec eo honore

T 5 con-

a Plut. Cæ. p. 734. App. n. 193. b Suet. Jul.
c 36. c Flor. l. c. d Annot. L. XIII. n. 17.

444. HISTORIA.
contentus etiam legatos suos triumphare
voluit; licet nihil propriis auspiciis ges-
sisset.

*Consul-
di is Ca.
jant.* §. VII. Superest porro, ut videamus,
quid hostibus prodigatis in constituenda
Republ. a Cesare factum sit. Et unam
jam atque alteram legem in prima ejus
Dictatura hanc vidimus. In tertio vero
Consulatu legem judiciorum tulit, qua
Tribunos a ratione iudiciorum removit. Tum
alteram, ne provincie prae torae ultra
annum, consulares ultra biennium ob-
tinerentur; cum experientia pro-
pria doctos sciret, quam periculosa sit
diuturnior eiusdem praesidii in valentiore
aliqua provincia dominatio. Praeterea,
ut ex parte Urbis propter bella civilia
frequenter consuleret, & medicum pro-
fessoribus, liberae linguae artium doctori-
bus civitatem libertatis est, & licentiam
peregre abeundi restituit. & praemia
illis, qui plures genuissent liberos, propo-
suit. Sed simul solitudinem in Urbe
majorem fecit, octoginta civium M. in
transmarinas colonias distribuitis; quae
ratione alii ab Urbe removere nonuit. Sed
memoranda maxime est *Lex Julia* factum
a Cesare facta. Sollent Pontifices, ne-
nes quos erat cura temporis, pro libidi-
ne plane nunc plures saepe dies, nunc
pa-

2 Dio L. XLIII. p. 154. b Sup. L. VII. c. 3. §.
3. c Cic. Phil. I. c. 8. Dio L. XLIII. p. 148.
d Sup. Jul. c. 42. e Dio l. d. f Sup. ibid.
g. h. i. 40.

REIPUB. ROMAN. LIB. IV. 445

pauciores intercalando ordinem annorum
ita turbaverant, ut initium anni hoc tem-
pore per 67. dies retrocellisset. Cum nem-
pe aliquando dicitur magistratus sui munere
fungi, vel publicanos tertius pensionem
suam perfolvere, aut aliquid simile ex-
parent, plures dies intercalabant; si con-
trariis rationibus dacerentur, pauciores.
Ergo duos menses intercalatos dierum
67. inter mensem Novembrem & Decem-
brem interposuit, cum jam etiam Februa-
rio dies viginti tres fuissent additi, sive
mensis *Mercedonius* ex ordine quarti anni
fuisset interpositus: ita ut hic annus (qui
confusus dicitur) fuerit dierum 445.
Tum porro anni formam instituit, quae
annorum *Julianorum* dicitur: & qui hodie
Nilgo nomine *Bylli* veteres designatur.

§. VIII. Et haec quidem egeste. Sed *Pa-*
praestavit cetera facta dictaque ejus h. ut *Caesari*
& ab eius dominatio, & jure ceteris ex-
stimeretur. Non enim honores modo di-
vinos recepit, & continuum Consulatum,
perpetuum Dictatum, & Praefecturam
que morum, & Tribunitiam potestatem;
insuper praenomen *Imperatoris*; cognomen
Augusti; Patria; statum inter Reges s; a-
liaque frivola magis; sed etiam ampliora
humano fastigio, templis, (& in his ce-
rum ipsi & *Clementia* commune g) arx-
sacerdotes, appellat. onem mensis e suo
novi-

A Anni. Marc. L. XXVI. c. 2. b Suet. Jul.
c. 75. c Liv. epist. 116. d Pom. Cl. p. 734. e Dio
L. XLIII. p. 116. v. d. p. 136. f Cic. pro Dejot.
c. 15. g App. Clod. L. 1. c. 104.

nomine; multaque alia, quae recensere nimis longum foret: cum quique certaret, ne ultimis in honoribus decerneretur reperiretur; quae adulatione quamvis facile Republicanam corrumpere possit. Licet non desint, qui putent, immodicos illos honores a Senatu Caesari decretos fuisse, quo magis omnibus exolus redderetur: eaque omnia, velut insule, in destinatam morti victimam congererentur. At Caesar licenter quoque omnia spreto patriae more egit; Gallos semibarbaros in curiam recepit; monetae & vespigalibus peculiares servos proposuit; trium legionum curam liberti suo filio, exolero suo, demandavit; Consules in paucas horas renunciavit; amici conculeandam Republicanam tradidit. Voces quoque & actiones non minoris impotentiae addebat. *Nihil esse Republicanam; appellacionem modo sine corpore ac specie; debere tantum homini: pro lege habere, quae dicitur: & plura similia.* Tum adeuntes se cum honorificentissimis decretis universos P. C. sedens excipiens; imo regii nominis affectationem nequaquam detestans. Quin voluit in animo habuisse, illum vel Alexandriam sedem Imperii transferre: ac perire buerat fama,

^a Vid. Dico. L. 44. paullo post init. & aliter b. *Lib. 41. p. m. 136.*
 c. *Dis. L. 44. prope init. Plut. lib. d. Flor. L. IV. c. 23. c. Suet. Jul. c. 30. f. Cic. Fam. VII. nu. 30. g. Id. Phil. lib. 23. h. Euseb. Jul. c. 77. i. Suet. c. 70. Plut. p. 736. Dio L. 41. p. m. 140. sq.*

fama, proximo Senatu L. Coetam Quindecimvirum sententiam dicturum, ut, quoniam fatalibus sibiis contineretur, *Par. ibi, nisi a Rege, non posse vinci, Caesar, REX appellatur.* Videtur certe Caesar non tantum bellum Particum; sed etiam alia innuente ambitionis consilia in animo suo voluisse; & miserat jam ingentem exercitum in Graeciam, ipse mox secuturus. Offerente vero aliquando diadema Antonio Consule, id quidem rejectit: sed postquam jam expertus foret, in quo valde animo id Populum futurum esse. Nam absque eo non recusatorem fuisse constat, quod Tribunorum plebis, quia hominem statu ejus coronam lauream imponentem in vincula duci iusserant, graviter increpitus potestate privavit: licet alium ei rei colorem dederit. Ergo negotium hoc nondum ex voto succedere videns, clam palamque dominationem detestabatur. Et gravis Populo acciderat triumphus Hispanensis, qui titulo quidem de Hispania, re ipsa de civibus, & de Viri sapientissime de Rep. optime mariti liberis fuerat actus. Ita ut ex his & similibus rationibus Cicero collegit, *Caesarem diutius stare non posse.* Tandem in illum conspiratum est a sexaginta amplius. Principes conjurationis fuerunt M. & D. Brutus, quorum opera forti & fideli sepe in

^a *Plut. p. 735. b. App. Clio. L. II. num. 497. c. Cic. Phil. lib. 2. p. 34. d. Velle. L. II. c. 3. Suet. c. 28. c. Dio. X. m. 6.*

in maximis rebus Cæsar usus fuerat. Imo Marcus ipsius Cæsar's filius habebatur, ex adulterio ejus cum *Servilia*, Catonis sorore uterina genitus: Catonis vero filia *Porcia* Bruti uxor fuit. Erat autem M. Brutus hoc tempore Prætor Urbanus: quemadmodum C. Cassius (qui vel acerri- mus conjuratorum fuit) inter peregrinos jus dicebat. Ita ut uterque a multis ingrati animi accusetur; cum alii id magnanimitatis fuisse dicant: quod, cum ingens commodum ex præsentis rerum statu perciperent, tamen publicam rem privata prætulert. Hi autem duo sive per ambitionem, sive ne ulla in re conjuncti viderentur, de jurisdictione inter se contende- bant. Cicero autem necis Cæsar's inferenda concius non fuit: credo, quod timido valde ingenio virum esse conjurati scirent *a*. Maxime tamen eadem factam probavit *b*. Cæsar pridie quam occideretur in sermone nato super cœnam apud M. Lepidum, quilmam esset finis vite com- modissimus, repentinum inopinatumque prætulert: imo mortis contemptum ubique præ se tulisse videtur *d*. Ergo in curia Pompei Senatam habens, & qui- dem ante ipsius Pompei statum *e*, tribus & viginti plagis confossus est *Labus*. *A. U. Martii* A. U. 709. ætatis anno sexto & 709: quinquagesimo; cum post quadriduum Urbe fuisset exiturus *f*: nam maximas jam

a Plut. Cic. 882. *b* Fam. X. n. 18. XL5. Phil. II. c. 12. *c* Sapissim. c. Suet. c. 86. seq. *d* Cic. pro Marc. c. 8. *e* Plut. p. m. 738. *f* App. Civ. L. II. num. 497.

jam copias ad bellum, quod contra Parthos meditabatur *a*, præmiserat. Et sic ille, qui alter post Sullam Rempublicam oppræsserat; & qui terrarum orbem sanguine (& adde, corum tantum, quos ex sola libidine & avaritia pro hostibus habuerat) impleverat, tandem ipse sanguine suo implevit curiam *b*: postquam tantum mensis quinque consecutis bellis civilibus supervixisset *c*. Ita ut vere prædixerit Cicero *d*, regnum ejus vix semestris esse posse. Sed ulteriorum disputationem, an jusse casus fuerit Cæsar, hic instituere, ipsatum, quod nobis præscripsimus, non patitur. Hoc tantum addemus, lege *Valeria* olim capitalem potestatem fuisse statutam, & impunitatem occidendi propositam, si quis injussu Populi magistratum gessisset; atque ita Cæsar suos postremos magistratus gesserat. Ceterum hoc fatendum est, virum fuisse maximis animi dotibus præditum; & qui præsertim laude bellica omnes, quotquot unquam fuerunt belli duces, superavit. Nec minor fere eruditionis ejus laus fuit; de qua alibi, puto, adhuc aliquid dicemus. Quod indolem ejus attinet, civilis quidem victoria, que tamen natura sua insolens & superba est *f*, elementer fuit usus. Sed magis id factum esse, quod ita rebus suis conducere crederet, quam quod natura a crudelitate ab- hor-

a Cic. Att. XIII. n. 31. *b* Flor. L. IV. c. 2. *c* Vell. L. II. c. 56. *d* Att. L. X. n. 6. *e* Dion. Hal. L. V. c. 19. Plut. Poplic. p. 103. *f* Cic. pro Marc. c. 3.

horret, abunde constare potest ex illis, quæ de bello ejus Gallico dialo-^{us} a; unde *in di-^o fano elementarium* ejus vocat Cicero b. Luxuriam autem sine modo indul-^{si}it, tam quod voluptates veneras, & alias magis infandas attinet; quam in ædium & corporis cultu, similibusque. Sed major etiam ejus fuit rapacitas; cum & ad luxum & præcipue ad ambitionem infinita prope pecunia ipsi opus foret. Nam & milites & alios, quos pecunia corrumpi posse speraret, ingenti profusione sibi concillabat. Quæ quidem vulgo excusari solent, tanquam si magni generosique animi res forent: At quo modo a magno mino profecta cessari possunt, quæ Cesar ambitionis causa fecit; ut quod Clodium, a quo uxorem suam corruptam noverat, ad tribunitiam plebis promoveret, ideo tantum, ut Ciceronem vexaret a; hinc enim tum maxime iratus erat propter oppressam consurationem Catilinæ, ejus concilium fuisse habitum Cesare in antea dictum est. Et nihil curabat, si se summa humilitate dimitteret; dummodo potentiam consequeretur e. Quemadmodum etiam degeneris animi fuit, omnem vim ingenii, quæ summa in hoc viro fuit, in populari levitate consumere f; & omnia recta & honesta negligere g.

a Vid. Supr. c. 7. §. 3. 7. C. præcipue b. Cic. *Att. 2. lib. 4. b. Att. III. 24. c. Suet. Jul. c. 65. — 67. d. Plut. Cæsar. p. m. 714. e. Dio L. 37. p. m. 27. f. Cicero Phil. V. c. 18. g. Id. Off. L. 1. c. 1. c. L. III. c. 22.*

LIBER DECIMUS.

CAPUT PRIMUM.

De illis, quæ proxime eadem Cesaris facta sunt.

§. I. **S**Tatuere conjurati etiam M. Lepidum Magistrum Equitum, & M. Antonium Consulem Cesaris addicissimum interficere a: sed, ne alio consilio, quam tollende tyrannidis, hoc facinus inceperit viderentur, M. Bruto potentissimum dissuadente desisterunt b; & Antonius, ne occideretur, a Trebonio uno ex conjuratis sevocatus est c. Verum corpus occisi in Tiberim trahere, bona publicare, acta rescindere metu sunt prohibiti d; unde Cicero aliquando e de reliquis eorum queritur. Peracto facinore statim placide & fidenter perrexerunt in forum subinde inelamantes Ciceronem, (imo hoc in ipsa curia jam fecerant) & libertatem recuperatam ei gratulantes f; ac pilum in hasta libertatis signum præferentes g. Plebem autem placaverunt, legumque libertatis causa Cesarum occisum esse se dicentes. Et mox libertate reddita gavilius.

a App. Civ. L. II. n. 499. b Vell. L. II. c. 58. Plut. Brut. p. m. 992. Dio L. XLIV. p. 164. c Cic. Fam. X. 26. Phil. III. c. 30. d Suet. Jul. c. 82. e Fam. X. 28. XII. 4. Scz. i. Cic. Phil. II. 12. g App. L. n. 503.

horret, abunde constare potest ex illis, quæ de bello ejus Gallico dialo-^{gus} a: unde *in di-^{scipulo} elemensium* ejus vocat Cicero b. Luxuriam autem sine modo indul-^{gentiam} sit, tam quod voluptates veneras, & alias magis infandas attingit, quam in ædium & corporis cultu, similibusque. Sed major etiam ejus fuit rapacitas; cum & ad luxum & præcipue ad ambitionem infinita prope pecunia ipsi opus foret. Nam & milites & alios, quos pecunia corrumpi posse speraret, ingenti profusione sibi concillabat. Quæ quidem vulgo excusari solent, tanquam si magni generosique animi res forent: At quo modo a magno mino profecta cessari possunt, quæ Cesar ambitionis causa fecit; ut quod Clodium, a quo uxorem suam corruptam noverat, ad tribunitiam plebis promoveret, ideo tantum, ut Ciceronem vexaret a: huc enim tum maxime iratus erat propter oppressam consurationem Catilinæ, ejus concilium fuisse habitum Cesare in antea dictum est. Et nihil curabat, si se summa humilitate dimitteret, dummodo potentiam consequeretur. Quemadmodum etiam degeneris animi fuit, omnem vim ingenii, quæ summa in hoc viro fuit, in populari levitate consumere f: & omnia recta & honesta negligere g.

a Vid. Supr. c. 7. §. 3. 7. C. præcipue b. Cic. *Att. 2. lib. 4. b. Att. III. 24. c. Suet. Jul. c. 65. — 67. d. Plut. Cæsar. p. 714. e. Dio L. 37. p. 20. 27. f. Cicero Phil. V. c. 18. g. Id. Off. L. 1. c. 1. c. L. III. c. 22.*

LIBER DECIMUS.

CAPUT PRIMUM.

De illis, quæ proxime eadem Cesaris facta sunt.

§. I. **S**Tatuere conjurati etiam M. Lepidum Magistrum Equitum, & M. Antonium Consulem Cesaris addicissimum interficere a: sed, ne alio consilio, quam tollende tyrannidis, hoc facinus inceperit viderentur, M. Bruto potentissimum dissuadente desisterunt b: & Antonius, ne occideretur, a Trebonio uno ex conjuratis sevocatus est c. Verum corpus occisi in Tiberim trahere, bona publicare, acta rescindere metu sunt prohibiti d: unde Cicero aliquando e de reliquis eorum queritur. Veracis facinore statim placide & fidenter perrexerunt in forum subinde inelamantes Ciceronem, (imo hoc in ipsa curia jam fecerant) & libertatem recuperatam ei gratulantes f: ac pilum in hasta libertatis signum præferentes g. Plebem autem placaverunt, legumque libertatis causa Cesarum occisum esse se dicentes. Et mox libertate reddita gavilius.

a App. Civ. L. II. n. 499. b Vell. L. II. c. 58. Plut. Brut. p. m. 992. Dio L. XLIV. p. 164. c Cic. Fam. X. 26. Phil. III. c. 10. d Suet. Jul. c. 82. e Fam. X. 28. XII. 4. Scz. I. Cic. Phil. II. 12. g App. L. n. 503.

villus est Populus a: licet in primo tumultu ex rumore exis octo Senatores quidam Equitibus viberati, quidam etiam occisi sint. Etenim brevi illo tempore dominationis Cesaree jam servatio plebs erat alienata, quod potissimum invidie erga potentiores & liberalitati Cesaris erga infimos tribuendum est. Conjurati tamen securitatis causa in Capitolium concesserunt: ubi ad eos confluxerunt multi viri primarii; qui, licet participes non fuissent facinoris, gloria tamen partem sibi vindicare volebant: inter quos etiam fuit Cicero. Sed eos, ut discederent, rogavit Bruns, ne facinoris extortes periculum subirent. Erat inter eos etiam Dolabella, qui mox Consulatum a Cesare sibi destinatum invasis, nondum annos viginti quinque natu. Quoadmodum Pontificatum Maximum accipit M. Lepidus adjuvante Antonio. Post diem tertium cum Antonio Senatium in xdem Telluris convocasset, quod curiam Capitolii subsecutum adire non auderet, oratione habita obtinuit, ut illa Cesaris confirmaretur; quando id e Republica esse videretur. Et Scrimisconsulto in sententiam Cicerois Athetisimines templo sancta est: militibusque promissum est quicquid in eorum

a Dio LXLIV. p. 170. b *Plut. Cas.* p. 740. c *lib. Bruto* p. 291. d *Yall. L. II. c. 61. e App. l. II. n. 509. f Dio l. 44. f. p. Cic. Phil. II. c. 35. h App. l. II. n. 507. lib. n. 113. k *Cic. Phil. l. II. d. Dio L. 44. p. 169. ull.**

eorum commodum Cesar constituit: licet eius rei gratiam mox apud milites Antonius sibi vindicaverit a, cui sane hic dies gloriofus illuxit. Et pacificationem etiam promovebat Antonius, et si in animo longe alia ageretur. Lepido etiam persuasit, ut Senatui concederet: quin de honoribus Bruto & Cassio decernendis retulit b. Inde Antonii & Lepidi filii percussoribus obsequio loco sunt traditi c: qui e Capitolio degressi apud Antonium & Lepidum convivia agitarunt. Postquam Bruto & consortibus eius provincia decretis sunt: ipsi M. Bruto Creta, Cassio Africa, Alia Trebonio, Titus Cicerio Bithynia, D. Bruto Gallia Cisalpina. Sed mox Antonius Populum, qui jam audierat, testimonio Cesaris legita sibi invitatum esse retulit, (virum precantem sequestri d, & alia in publicatione e) oratione de laudibus Cesaris et persuffurum facinore habita f plane permittavit, Calatis etiam cavare in forum delatio, ut eius conspectu populi ad furorcm incitaret g. Et optime res ei succenti: nam Populus in ipso loco cremato cadavera percussoribus Cesaris ad locum requirit h, & Cinnam quendam Hecianum Tribunus plebis, Calatis amicum, & qui in eius gratiam Calatia

a *App. l. III. n. 548. b Cic. Phil. II. c. 13. c lib. c. 36. Liv. ep. 116. d Imperiale. 8. e *Suet. Jul. c. 83. f Cic. Phil. II. c. 30. g *Plut. Ant. p. 923. h Dio L. 44. p. 176. i *Suet. Jul. c. 85.****

& *Episto Marullo* collegis suis magistratum abrogaverat, interficiunt, errore nominis pro *L. Cornelio Cinna* Pretore, qui prius omnium conjuratos defendere accibus oratione in *Cesarem* inventus. Tum hunc splendidissimum & regium *Cesari* ductum est. Et imprudenter factum videtur, & antea a *Bruto*, quod non etiam *Antonium* interfecerit; & hunc a *Senatu*, quod non iusserit cadaver *Cesaris* insinatum proijci, ut in tyrannum decebat. Aram quoque; vel, ut alii, columnam marmoream in foro statuerunt & ductu *Amarii* cuiusdam, qui se filio *Marii* filium ferebat, & ita, ut propinquus *Cesaris*, ejus ultionem sibi deposcebat; sed hic mox *Antonii* iussa interfecit est; & multi alii supplicio affecti. Ara autem a *Consulibus* subversa est; vel forte a solo *Dolabella*; & *Consules* lege lata sanxerunt, sacrum fore, qui in postquam *Dictatoris* creatum di mentionem fecisset, & eaque non mortuo *Cesari* ad ignominiam sempiternam innotebat. Sed postea ab *Octaviano* in Deos relatum est *Cesar*; & vulgi etiam persuasione talis est habitus. Haec opinio confirmata est, cum ludis, quos primos consecratos ei haec *Octavianus* edebat stella crinita per aliquot dies

a *Pal. Mar. IX. 9. b Suet. Jul. c. 34. c Vid. Manut. argum ad l. Philipp. d Suet. Jul. c. 37. e App. Al. L. III. init. f Cic. Att. XIV. qu. 4. seq. g Ibid. 27. Famil. IX. m. 14. h Id. Phil. L. 4. 36. i E. L. 2. 13.*

dies effudit; unde in mummis etiam vertici ejus stella apponi solet. *Antonius* vero plurimas, aequi, iniqua; tanquam ea in commentariis *Cesaris* inventisset, pro lubitu statuit; civitatibus & dynastisque gratificans; & provincias, ut haberet perunitas; atque uno verbo omnia pretio temperans *Republicana* Consul vendebat. Tum *Septimius* septem millies & depositum a *Cesare* ad eadem *Ops* occupavit. Ex quibus omnibus hoc etiam consilii potest, tantum fuisse *Cesaris* tyrannidem, ut absurda quavis; tanquam ex ejus voluntate, publicari potuerint. Acta tamen *Cesaris* etiam *Cicero* pacis causa confirmari volebat. Nihilominus *Antonius* maximam *Senatus* gratiam tulit, quod de revocando *Sex. Pompejo*, (quintamen potius faciente *Lepido* civitati restituit est) & praemiis ipsi pro patris bonis decernendis referret: quia relatione ipsius *Ciceronis* laudes meruit. Imo *Senatus* ei permisit, ut satellites sibi legeret; qui praetextu ad sex milia virorum belli peritissimorum sibi adscivit. Sed omnia cum *Bruto* *Cassio*que inspectorem

a *Suet. Jul. c. 28. b Vid. Pall. G. Jul. n. 44. 54. 56. c Phil. l. 67. d Id. Attic. XIV. n. 12. 23. e Liv. 97. 129. f Cic. Phil. II. c. 14. V. c. 4. Or. Vell. 1. II. c. 60. g 17500000. Phil. h Phil. II. c. 37. Attic. 18. i Vid. h. n. 141. 14. 16. Or. Phil. I. c. 7. Or. E. Attic. L. XLV. 10. seq. quae ad *Pancum* & *Capitorem* sunt scripta. l *Phil. V. c. 14. seq. XIII. c. 4. m. App. ad. Cic. L. III. n. 50.**

reddabant: ita ut occulte jam vires sibi
contra illum pararent. Et a Senatu ci-
tatione sequestri prepositi sunt a, do-
nec tempus in provincias proficiscendi
advenisset: nam Prætorum exerecere secu-
re & cum honore vix poterant. Quin e-
tiam vite lux merito metuentes Urbe ex-
cedere coacti sunt b: & testati sunt, *scilicet*
vel in perpetuum exiliis velluros, modo
Reipublicæ conservaret concordia c. M. Brutus
(cui tamen hinc modestis laudem adscribit
Cicero d) in provinciam suam Macedo-
niam, cui C. Antonius inhæbat e, pro-
fectus strenue bellum curavit: ad quem
plurimi militum, quos C. Antonius colle-
gerat, se contulerunt g: imo hic etiam
a *Cicerone filio*, cuius ductu multum
Brutus utelatur g, prælio fufus est: &
hinc se una legio tradidit h. Sed infeli-
cior fuit Trebonius, qui ex præcipuis
conjuratorum fuerat, & Alia a Senatu
perfectus Smyrnæ per insidias & specie
amicitiæ a Dolabella in Syriam profici-
scente interfectus est i: unde Dolabella

bolis

bolis est iudicatus; & decretum, ut a
Cassio Syria prohiberetur. Nam artibus,
sive vi Antonii hanc provinciam Dolabel-
la obtinuerat.

S. II. Interim C. *Ottavius*, cuius avia *Cassii*
matrem *Julia M. Anni* uxore, C. Crasii
Dictionis soror fuerat, annorum novem-
decim adolefcent, qui Apolloniæ puden-
tium causa morabatur a, & inde comes
Crasii in expeditionem adversus Partum
profecturus erat, in Italias reverfus, &
dolorem de Crasii morte conceptam dil-
simulans, vinctuli hereditatem adit:
nam ex doctante institutus erat b, & in
nomen & familiam *Cæsarium* adscitus, ita
ut deinceps C. *Julius Cæsar Ottavianus* di-
ctus fuerit. Cum autem ob patris adopti-
vi memoriam jam gratus esset militibus,
peritiam cum etiam multos pecunia a
Cræte ad bellum Parthicum delinquere sibi
consiliafset, statim se ex testamento Cræ-
saris pro hærede verete coepit: quan-
quam mater ejus & vitricus *Philippus* au-
ctores ei fuissent, ne quæ nam audaci-
us teneretur & Antonius cum hærite
diceret, qui tantum oneris in se suscipere
vellet d. Sed maxima in iocundum
itinere sibi occurrentium frequentia con-
firmatus fuerat. Et statim a iherosolymis
sibi Antonium expertus est, & valde in-
perbum e; præsertim cum hic etiam in
secum.

a Cic. Att. III. n. 9. 7. 7.

b App. Civ. lib. 7. 10. Famil. XI. n. 2.

c Valles. I. II. c. 62.

d Phil. II. c. 4. Sic. 3.

e Plut. Brutus. 99.

f Cic. Phil. X. c. 3.

g Brutus ep. ad Cic. p. 202. ad. Schæfer. Plut.
II. p. 263.

h Cic. Phil. X. c. 6.

i App. Civ. lib. 7. Fam. XII. n. 12. 23.

a App. Civ. I. III. n. 131. Ed. I. XII. p. 101.
179. b. c. Jul. c. 73. c. 77. c. III. n.
73. d. App. Att. p. 202. e. Valles. I. II.
c. 60.

secundis heredibus scriptus esset a. Patienter autem omnia tulit Cæsar; & quod nondum satis firmum se videret, (licet veterani præcipue Cæsaris ad eum confluxissent) in concilianda sibi multitudine peritiam, Tribunatum etiam plebis ambien, licet patricius & nondum Senator; & ludi editis pecuniæque divisa b, ex his etiam & matris & vitrici hominis venditis, Populi favorem capeans, & etiam cuius periculo iustissime subeundo paratum se esse ostendens. Et (licet Tribunatum non obtinuerit) angebant eum favorem etiam iniurie, quibus Antonius adolescentum afficiebat: cum quo acriter factis, etiam amicum in morem expostulaverat, quod mortem Cæsaris ultus non esset, pecunia etiam, quam præter jam dictam adhiberet Antonius, sestertium milles c, maximam partem sibi reperire d. Tuebatur eum quoque omni ratione Cicero, cujus hoc tempore potentis & auctoritas erat summa e, Romachante maxime in epistolis suis ad Ciceronem scriptis Bruto f. Antonius vero, se iussibus a Cæsare petiitum esse mentiens, ut etiam homines inlecearet, per fratrem suum L. Antonium, Tri. pl. legem tulit de

patre.

a *Diis L. XLIV. p. m. 170. Flor. L. IV. c. 4.*

b *App. Civ. L. III. num. 541.*

c *Philipp. 2500000. d App. ibid. n. 557. Plus.*

Cic. p. 223. Vid. ejusd. Apophth. pag. m. 206.

e *Vid. Plus. Cic. p. m. 824.*

f *Ejus. a. 19. 17. g Vall. L. II. c. 60. Cic. Fam.*

XLII. n. 23.

Paulinus Pomptinis Populo dividendis. A Senatu autem impetravit maximas copias, quæ in Macedonia erant, quod fama de Getarum in eam provinciam incurfionibus sparsa esset: & fratrem Cajum ad eum exercitum misit a. Sed ejus magna pars, cum in Italiam esset transportatus, ad Cæsarem se contulit b. Et mox, Cæsarem gratia Populi plurimum valere videns, cum eo in gratiam rediit; ejusque maxime intercessione Gallias a Populo obtinuit c. Cæsar vero etiam D. Brutum, qui Mutinam obsidebat, in suas partes pertraxit: nam nequaquam hincere ipse & Antonius in gratiam redierant. Et hic mox prohibuit, ne Cæsar Tribunus plebis crearetur. Ergo Cæsar libellis per Antonii exercitum sparsis Tribunus permovit, ut Antonium ad sibi favendum compellerent: qui illud viderem obtinuerunt. Verum uterque simulata omnia agebat: & mox Cæsar pecunia data exercitus speciem contraxit d; cuius pars quidem magna cum deseruit, at mox ultra ad eum rediit. Etiam exercitus Macedonicus in Italiam reversus, cum parcum nimis in promissis experiretur Antonium, eum relinquebat, nisi severitate ejus fuisset inhibitus e. Mox tamen, cum in Urbem venisset, dux legiones ad Cæsarem defece-
rum f; quatuor in universum Antonius cum

Tom. II.

V

auxi-

a *App. L. III. num. 542. b Vall. ibid. c. 62.*

c *App. L. III. num. 548. d ibid. num. 552.*

e *Cic. Phil. III. 2. v. c. 8. Tib. III. c. 3. IV. c.*

2. K. c. 8. & 19.

auxilium suis retinuit *a*. Senatus nihilominus Octavii partibus adhaesit: & oratione potissimum Ciceronis perterritus b Antonium, qui in Galliam, ut eam in fide retineret, profectus fuerat, exercitus dimittere, & in Macedoniam, Provinciam suam, profectus iussit. Et paulo post Antonius hostis esse iudicatus est *c*, tumultus decretus, & bellum illud Caesari, cui tum praetoria potestas data est, & Consulibus Hirtio & *Pansa* mandatum *d*.
 A. U. 710. Conditiones quidem pacis Antonius tulit: sed tales, ut Senatui eas rejecturum esse facile sciret, hoc tantum agens, ne caussam bello praebuisse videretur. At scilicet tantum etiam Senatus a pace abstinuit: ut Consulibus mandaverit *f*, *dareni operam*, ne quid *Reipublicae* detrimenti caperent. Atque ita Senatus arma a D. Bruto Octaviano sumpta probavit: & vitium, si quod in ea re potuerat, sustulit.

CAPUT SECUNDUM.

De bella Mutinensi.

Oratio belli.
 A. U. 710. S. I. D. Brutus interim, cui ceterior Gallia obigerat, Gallos Inalpinos bello invasit; & multis castellis captis Imperator a milibus appellatus est: quod,

a App. L. III. nu. 556. b Plut. Cic. p. 834. *Ant. p. 923.* c Cic. Phil. III. c. 11. d Ib. *Vid. c. 11.* e *Vid. numm. ap. Vaill. de Jan. Rom. G. Vibia n. 14. f Dio XLV. q. m. 107. g Val. Grot. de J. B. & P. L. l. c. 111. §. 5.*

quod bellum maxime suscepisse videtur, ut milites suos firmos ad Rempublicam tuendam redderet *a*. Sed cum Antonius cum provincia decedere iussisset, Mutinam lubito, ut Antonio resistere possit, occupavit *b*; edicto proposito, quo se Galliam retenturam in S. P. Q. R. potestate promittebat *c*; cum a plerisque aliis urbibus Antonius reciperetur *d*; verum mox Mutina ab Antonio est obsessa. Romae, post aliquot contentiones in Senatu, laudato D. Bruto facta *e*, Hirtio, Pania & Caesari par imperium in eas, quas habebant copias decretum est *f*: jusque fuit Brutus & ceteri provincias nominari, nisi qui ex S. C. successurus esset, traderet. Et merito D. Brutum honorabat Senatus, cum ille etiam omnium rem suam familiarem Reip. usus impendisset; amicosque suos omnes praeter se alieno obstrinxerit *g*. Sed etiam Caesari jam dignitas Senatoria, & jus petendi honores ante legitimis annos datum erant. Pisonem porro potissimum defendente Antonium mandatum nihilominus est Ciceroni, ut iussa Senatus ad Antonium perliceret: qui eum consilium provincia decedere, & res suas Senatus arbitrio permittere iussit. Respondit Antonius *h*, *scitum se in potestate Senatus*. Sed cum contrarium prolixius eodem tempore ad

V 2 Cicc.

a Cic. Fam. XL. n. 4. b Liv. epit. 117. c Cic. Phil. III. c. 24. d App. Cic. L. III. n. 558. e Cic. ib. *Vid. ib. XL. c. 8. g* Ib. III. c. 11. *h* *Ibid. Fam. XL. n. 19. i* *Vid. Phil. V. c. 17.*

Ciceronem scripſiſſet, & præterea legatis a Senatu miſſis immoderata plane mandata dediſſet, hoſtiis adhuc iudicatus fuit, ni conſeſſum ab obſidione Bruti reſceſſiſſet. Errora hæc res poſſimum auctore Ciceronis eſt acta, qui oſtendit, legatos ad Antonium miſſi non poſſe b, quod pauca turpis eſſet, quod periculosa, quod rari non poſſet. Min. P. Verridius prætor Ciceroni inſenſus duabus legionibus ad militiam revocatis & exercitu ad Urbem ducto Ciceronem comprehendere conatus eſt: ſed per tumultum ob ejus adventum exercitus prohibitus cum exercitu ſuo ſe paullo poſt Antonio & Lepido adiunxit. Non potuit tamen prohibere Cicero, quin legati ad Antonium miſſi ſint, ſed nullo fructu, ita ut tumultus a Senatu decerneretur c. Macedonia etiam Antonio ablata & M. Bruto tradita eſt: & ſi fides Appiano, quicquid provinciarum ab Ionio mari Orientem verſus eſſet Bruti Caſſique mandatis parere jubetur f. Hoc accedentibus etiam aliis rationibus, Caſaris fidem quateſe cepit, qui credebat, & merito, Senatui ſua opera adverſus Antonium uti, ut eo delecto etiam ipſe colleretur g: & Cicero, qui præ omnibus tamen reliquis ſe amicum Caſaris eſſe ſerebat h, ita

a Cic. Fam. XII. n. 4. Phil. VIII. c. 8. p. b Id. Phil. c. 3. XIV. c. 7. c Cic. Phil. XII. c. 9. Gell. XV. 4. d Vſa. Phil. v. VI. XIII. e Phil. VII. c. 1. f App. Civ. L. III. n. 568. g Id. h Phil. V. c. 12. Gc.

ut eo nomine graviffimo a M. Bruto reprehenderetur a, obliqua loquendi ratione, *evadendum eſt tollendum eſt periculum* vulgo jactabat: ita ut Caſar, quem id intellexiſſet, dixerit, *ſe nra eſt conmiſſurum, ut tali poſſe b*. Idque optimatum conſilium Panſa jam moriturus ex vulnere, cujus accepti occaſionem mox referemus, Caſari aperuerat.

§ II. Nam cum Panſa jam Mutinæ appropinquaret, Caſar ei *Caſulium* cum prætorianis & legione Martia obviam iſſerat: inter quos & prætorianos Antonii milites in palulibus, quæ tranſiui oportebat, actis pugna orta eſt ipſis Antonii ductu, qui obſidionem ſatri Lucio mandaverat. Ea pugna prætoriani Caſaris milites ad unum omnes delecti ſunt d: Antonium etiam Panſæ ingens numerus caſus & ipſe vulneratus eſt: atque ita Antonius ulterius adverſus Hirtium & Caſarem contendit. Hirtius, qui octavo inde lapide ad Muſnam erat, hoc nuncio audito prope cum altera legione, quæ ab Antonio deſecerat, eo advolavit: & parem fere Antonianis eladem repouit, copias ejus omnibus delectis, fugatiſve cum Caſar ad caſtrum deſenſionem relictus foret. At mox XVI. Kal. Majas eſt alterum prælium commiſſum eſt ad Mutinam, ubi Hirtius pugnans cecidit: quem

Prælium
ad Mu-
tinam.

a Vid. ep. ad Brut. n. 15. ſeq. b Cic. Famil. XI. 20. Val. L. II. c. 62. c App. Civ. L. III. n. 574. d Vid. ep. Galbe ad Cic. Fam. X. n. 30. e Id. Phil. XII. c. 10.

in pugna tunaribus ab ipso Cesare intersectum esse quidem tradiderunt a. Mox etiam ex vulnere obiit Panfa b; ejus etiam mors suspecta fuit, quasi medicus Cesaris venenum vulneri ejus indidisset c. Cesar fortissime pugnavit hostium castris potitus est d. Antonius porro veritus, ne apud Lepidum, qui initio quidem fidelissimos Senatores vili fuerat e, sed brevi ab ea fidelitate deceiverat f, & apud Plancum in contemptum veniret; obfido- ne soluta iter versus Alpes, circa quas illi stabant, direxit; ubi Ventidius se illi cum magnis fatis copis conjunxit g; neque eum D. Brutus assensu potius h variis causis impeditus. Nam L. Plancus, qui Galliam ulteriorem obtinebat, Consuli- bus adversus Antonium auxilio esse iustus fuerat; Lepidus autem, homo ignavissimus, cujus Hispania provincia erat, in Gallia morabatur. Et cum Senatus tam de Planci, quam de Lepidi fide dubita- ret, utrumque in Gallia manere iussit praetextu condende urbis, quae postea collebris illa civitas Lugdunum fuit k. Lepidus enim jam ad Senatum miserat; ad pacem cum Antonio faciendam cohortans l: neque.

a Tac. Ann. I. c. 10. Suet. Aug. c. 11. Dio L. XLVI. p. m. 111. b Cic. l. d. c. 14. Or. d. Trib. IP. Et. X. 6. Titull. III. V. v. 13. c Tac. l. d. Brui. ad Cic. nu. 5. d Suet. Aug. c. 10. Flor. L. IV. c. 4. e Phil. V. c. 14. XIII. cap. 4. Flid. Fam. X. n. 21. 35. g H. XI. s. 10. h H. nu. 13. i App. L. III. nu. 150. k Dio L. XLVI. p. 156. l Cic. Phil. XIII. c. 4. Fam. X. n. 27.

neque vindicaverat ipse, quod patente velle milites conclamassent a: licet se- natiqum Reip. d. futurum esse polliceretur b. Et jam etiam M. Titianus, qui Tri- bunitium militum Lepidi exercitum duce- bar, ad Antonium deceiverat, cum de Imperatoris sui voluntate satis certus es- set. Atque Antonius saepius in conspec- tum militum Lepidi procedens, mox ab iis prorupto vallo per averia castrorum re- ceptus est c: cum jam nullam, nisi hanc spem habere Antonius posset. Et mox Le- pidus in Senatu omnium sententis ho- lis est judicatus d; cum scelus recepti Anto- nii cum odiosissimo reddidisset. Plancus tamen & D. Brutus f omnem elapsi An- tonii culpam Cesari tribuerunt. Interim Romae metu Antonii jam fere sublato de- creta honorificis Senatus celebrati sunt Panfa & Brutus & Caesar g: nam falsissi- mum est, quod tradit Vellejus h, nul- lam in his decretis Cesaris mentionem fuisse factam: ut praeter Dionem ex Ci- cerone videri potest i: nam, ut alii mi- tam, communis nomine Hirtio, Panfa & Cesari supplicationes quinquaginta die- rum decretae sunt. Sed hoc verum est & prudenter factum, quod bellum porro gerendum non puto, & merito jam sus- pecto Cesari mandatum fuerit: sed Bru-

a H. n. 21. b H. n. 34. c Vell. L. II. cap. 65. d Cic. Fam. XII. n. 8. seq. e H. X. n. 24. f H. XI. n. 10. g Dio L. XVI. p. 210. h L. II. c. 41. i Vell. Or. Phil. XI.

to, Lepido, Planco, *Afinio Pollioni*, quæ Hispaniam ulteriorem ex constitutione Cæsaris obtinebat. At Cæsar, qui ex Bani, ut vidimus, iam intellexerat, dolos sibi a Senatu nequi, ut propius, quam mente erga se foret Senatus, explicaretur licet jam maioribus honoribus, quam ætati ejus conveniret, fuisset ornatus, triumphum petiit: coque sibi negato statim eum Antonio in gratiam redire desideravit. Offensus etiam fuisse videtur, quod *per sepius* a Cicerone diceretur, ut iam innuimus. Sed de triumpho negato, vel ab adulatoribus Cæsaris postea constitum fuit; vel ipse improbe eum petiit, cum de civibus victis non triumpharetur. D. vero Aruto triumphus decretus est ob devictos Gallos: nisi triumphum petiisse dicatur Cæsar, ut honestius arma ponere posset, quod ipse Ciceroni iactasse fertur. Sic etiam immodestæ juvenili & improbitati tribuendum est, quod indigne tulit, etiam se cum Antonio agi: ita ut merito Senatus videretur, adolescentem jam nimis ambitiosum pluribus honoribus etiam magis incendere. Consulum vero morte non multum detrimenti Republicæ accepisse videtur; (licet contrarium dicat D. Brutus in quadam epistola, & etiam ipse Cicero) quos *levis*, sed *duræ ac longæ* idem vocat: & ex inimicis

211-

amicis Cæsaris fuerant, & ab ipso Consules designati. Senatus autem sapientia quidem decreta faciebat, *ne quis solentium curaret; ne quis plus anno cum imperio esset*, & cetera que alia ejusmodi fuerunt: Sed nimis corrupta iam erant omnia, quam ut medicinam reciperent. Et præterea imprudenter Senatus egisse videtur, quod non maxima præmia Reip. nomine nullibus, qui in fide manserant largitus fuerit: nam minora contentiones, majora sperantes facile cuiusvis res novas molienti operam addidum erant. Tum speciem dabat, quod inimici Cæsaris tanta potentia instruerentur. Atque ita facile adolefens Cæsar cum Antonio & Lepido ad Reipublicæ quod supererat evertendum concussit.

CAPUT TERTIUM.

De Triumviratu.

§. I. ERGO, cum iam Antonius, ut dictum est, se Lepido junxisset, illique etiam accessisset Plancus, maxime horum vires creverant. Senatus vero remnes erant vires, cum magnas copias secum haberent Brutus, Callius, aliique provisionarius præfeci: quorum pars, sed fero a Senatu areolebatur. Id videns Cæsar neque se Consulem,

V. 5

ut

a Vid. ad Fam. X. 37. 33. b App. L. III. m. 477. c Vid. Phil. III. c. 22. Cr. Suet. Aug. c. 7. Dia. L. XLVI. p. 212. d App. lib. 579. e Egr. 2. Vid. Cr. Ant. XLV. 22. 509.

a Id. Phil. X. c. 3. XIII. c. 11. b Vid. Dion. L. XLVI. c. 211. c Plat. Ant. p. n. 227. did. Brut. p. 295. e Suet. Aug. c. 12.

ut speraret, factum, Cicero relicto
(quem sibi collegam in Consulatu adici-
turum pollicitus erat a) Antonium ad
reconciliationem sollicitavit, ut eum mo-
riens monerat Panfa, militibus primum
ad concionem convocatis; ubi neque vi-
tam ipsi, neque munera a Cesare acce-
pta secuta esse docere conatus est, nisi
ipse Consulatum obtineret; & simul eos
ad vindictam de Caesaris morte sumendam
accendit b: quos nimis quidem paratos
invent, quippe qui se jam iurejurando
oblitississent: contra nullam se exortu-
runt, qui Caesaris fuisse, arma sumptu-
rum c. Senatus quidem Decemviros crea-
vit, qui præmia quædam militibus divi-
derent; sed eo ipso milites irritavit, quod
Cæsar ipsis undecimus non foret additus.
Igitur Ventidium, cui opposita habebat
castra, monuit, ut vel ad se transfret,
vel intrepide ad Antonium profectus ei
conium: sicut litatis ignocantiam exprobra-
ret: similiæque agebat cum Lepido & A-
nimo d. A veritate tamen etiam non alienum
videtur, quod dicit Vellesius e. Antonium
maxime hoc tempore Cæsaris amicitiam
requisivisse, ita ut etiam se
ingentes suas vires cum Bruto Cassioque
iuncturum minaretur, si Cæsar eius asper-
naretur concordium. Uique magis etiam
acceptum se militibus redderet Cæsar,
& poenitentiam prioris sectæ appro-
baret.

a Dis XLVI. p. m. 12. b H. App. Civ. L. III.
num. 882. c Diel. d. d. App. V. num. 377.
e L. II. c. 69.

baret. Nostros grandi pecunia, & quam
pendere nequirent, multatos extorres e-
git oppido: quod Mutinensi acie inte-
remptorum civium tumultu publice ex-
structo adscriperant, pro libertate eos re-
cubuisse a. Hoc iam referendum foret se-
cundum quosdam auctores audax centu-
rionis responsum, quod supra a Julio Cæ-
sare misso adscriptum est b, qui gladii
capulum in Senatu percussens cum Con-
sulatum Cæsari peteret, dixerit, *He da-
bit, si vos negaverit*. Nam Cæsar mox
cum selecta exercitus parte ad Urbem
contendens eos, qui iam cum pecunia a
Senatu ad milites missa, ut eorum animi
placenterent, adveniebant, in fugam com-
pulsit, ne qui suorum corrumperentur.
Congressitatem fuerant in parva quadam
insula prope Bononiam c. Lepidus avari-
tia maxime agitatus, Antonius & avari-
tia, que luxu ejus subveniret, & vecor-
dia, & Cæsar denique ambitioe etiam
magis, quam vindictæ cupiditate: neque
ibi tridui spatio totum Imperium inter
se dividerunt, tanquam viri privati patri-
monium foret d: ita ut Lepidus Narbo-
nensem obtineret provinciam & Hispa-
niam, & D. Bruto in Consulatu suspectus
Romam Italique in custodia habe-
ret e. Antonius reliquam Galliam univer-
sam.

a Suet. Aug. c. 12. b L. IX. c. VIII. §. 4.
c Dis L. XLVI. f. Cellar. Georg. Ant. L. II. c. 9.
p. m. 671. Cl. Dukeruz ad Flor. L. IV. cap. 6.
d App. Civ. L. I. num. 350. IV. n. 590. e Dis L.
XLVI. f.

iam accepit: Caesar Africanum cum Sicilia
 Sardiniaque. Nam reliquarum provinciarum
 divisio diserebatur, quia eas Brutus
 adhuc & Cassius obtinebant. Dedit autem
 sunt *Triumviri Respublicas Constituen-*
da: cumque magistratum, vel tyrannidem
 verius inierunt in quinquentium. V. Kal.
 Dec. A. U. C. 710. Ad nuncium autem
 adventantis ad Urbem Caesaris, & apertos
 eorum, quos sibi inimicos esse credebat,
 hostilem in modum vallantis obingens
 trepidatio exorta est, ita ut Senatui nunc
 omnia Caesari decerneret, nunc scilicet
 libertatem defendendam esse censeret:
 quae cuncta consilia adventu Caesaris in
 ventos abierunt: cum milites metum
 Senatus animadverso, eum plane contem-
 nere: Atque ita nullo certamine Urbem
 occupavit: & statim clementer fama
 captans omnibus noxam remisit: quod
 tamen non prohibuit, quin mox acerrime
 in inimicos, vel inimiciorum suspectos
 laviret. Milibus ex Senatus consulto in
 septentium Cleonis facta ingentia divisit
 praemia: & plura pollicebatur: sed non
 his tantum speriebatur, quibus Senatus
 praemia dividenda decreverat. Tum ex
 suis bonis se multa dividere credi volebat,
 cum tamen ex pecunia publica id
 faceret. Comitibus inde a proconsule
 habitis Caesar Consul factus est, antequam
 viginti annos aetatis expresset.

a Suet. Aug. c. 27. App. l. d. b. Dis L. XLVI.
 p. m. 213. c. App. n. 185. scz. d. Dis L. XLVI.
 p. m. 214.

expresset a: & collega ipsi, ut voluerat, additus est *Pedius* qui inter heredes a Caesare erat scriptus. Iique auctore Caesare legem tulit de quaestione habenda de his, quorum opera Caesar effectus esset: atque ita omnes, qui vel minimam scientiam necis Caesaris habuissent sunt visi, damnati sunt, nulla libertate absolventi iudicibus concessa. Subornati autem fuerant accusatores M. Bruti & C. Cassii *L. Cornificius*, & M. *Vipsianus Agrippa*, qui tum Tribuni plebis fuisse videntur. Idemque *Pedius* iussu Caesaris, sed quasi ex propria sententia retulit ad Senatum & obtinuit, ut Antonio Lepidoque impunitas & reditus concederetur. Circa idem tempus D. Brutus a legionibus suis desertus per barbaras regiones ad M. Brutum in Macedoniam cum paucis penetrare conatus est: sed in itinere captus, & iussu Antonii occisus fuit.

§. II. Horrenda inde facta Triumvirorum fuit. Nam Republica inter se divisiva proxima cura fuit, ut consultant, quos occiderent, quos vivos relinquerent. Ita ut nihil mirum sit, eos sibi militum fidem ad tanta scelera novis beneficiis adstrinxisse: nam hinc, praeter illa ipsius promissa, etiam octodecim ex-
Professio-
nis.

a Vid. Suet. Aug. c. 9. 26. 31. Liv. epit. 119.
 Vall. L. 11. c. 69. ubi aliter non omnia consuetudines. b Vid. Vall. L. 11. c. 69. Liv. epit. 120. c Vall. l. d. Plus. Bruto p. m. 206. d. Dis L. XLVI. p. 226. e. ibi p. 237. App. L. III. f. Liv. ep. 120.

opulentissimis Italiae urbibus tamquam bello captae ipsi divisae sunt a. Neque ulla hic sanguinis, aut amicitiae, aut aetatis ratio est habita. Nam & pueri quidam ob opes proscripti sunt: & Antonius avunculium suum L. Crasum, qui nequamquam ea, quae ab Antonio fiebant, probabat b. Octaviano interficiendum permisit, Crasar Ciceronem Antonio concessit. Lepidus utriusque fratrem suum Paullum, qui comitatus A. 703. fuerat. Sed hic evasit, a patre suo, ut videtur, adiutus; Crasum mater eius Antonii soror servavit d. Mulieres mille & quadringentae proscriptae sunt: sed constantium earum, & magnifica *Horatiana* apud Triumviros oratione effectum est, ut quadringentae tantum ex his partem honorum suorum ad subbelli conferre juberentur. Ita ut scelerior proscriptioe Sullana haec proscriptio fuerit, quod, qui uni Triumvirorum invidus esset, etiam collegis invidis interiret: ut ita trium hominum odium sanctorum debuerit. Plurimum inde Senatores, (130. dicit Livius, 140. Florus f, 100. Appianus g, qui 2000. Equitum addit, sed vix de tanto numero credo) & Equitum Rom. ingens numerus proscriptus est, certis praemiis in omnium capita propositis. Et cruciatam hoc Triumvirorum societas etiam nu-

a App. Cic. IV. n. 770. b Cic. Phil. VIII. ult.
c Vind. Periz. anim. Hist. c. 3. d App. L. IV. n. 673. Dio L. XLVII. p. 223. e Epir. 120. f Liv. a. 6. g Cic. L. IV. n. 592.

ruptis *Clodia*, quae Antonii p. iugina erat, & Crasum sanctum est a. Mactonum etiam non proscriptorum pecunie abrepta sunt b; cum de ad bellum pecunia indigerent Triumviri, & Antonius praesertim, ut infinito suo luxui satisficeret, avidissime pecuniam inhaeret; Crasar tamen ambitione & faveis, Lepidus avaritia affectus vix minus rapinas exercebant. Militibus etiam scelerum sociis rapinas exercere passim & impune concedebatur c; ita ut hi soli lere jam divitiis abundarent. Crasar quidem a quibusdam suis collegis mitior fuisse dicitur d, qui postquam solis rerum potius est, nullum deinde crudelitatis exemplum ediderit; quantum Suetonius f. varia sevitiae specimina ab eodem commemorat. At non tantum pecunia, quantum speratum fuerat, ex proscriptorum bonis redactum est e; cum plerique ostendere non auderent, se domi nummos habere g. Praedixerunt autem Triumviri, se nomina eorum, qui ex proscriptis aliquem occiderant, in acta non esse relatuos; ne praemia sevitiae aliquando reprocerentur, quod in proscriptioe Sullanae evenerat. Huic Triumvirorum sevitiae tanto ardore interfuit Consul Pedius, ut primo proscriptiois die ex nimia agitatione morbo contracto sequenti nocte extinctus sit. Quidam ex pro-

a Vell. L. II. c. 65. b Dio L. XLVII. b. Vind. quod L. XLVII. p. 223. c Dio L. XLVII. p. 224. 225. d Vell. L. II. c. 66. e Dio L. II. p. 220. f Aug. c. 11. g Dio L. XLVII. p. 225.

proscriptis ad Sex. Pompeium, qui Siciliam obtinebat, evaserunt *a*. Verum, ut alla scelera prope infinita, (Quae late apud Appian. & Dion. videri possunt.) quorum maximam partem Antonius paravit & uxore ejus Fulvia *b*) leges omnes conculcatas, magistratus in multos annos designatos, & horrendam plage civitatis fuciem mittamus, solum hic memorabilibus Ciceronis interium.

S. 3. Caesar, qui multum Ciceroni debebat, per titulum de eo consultaverat: sed tandem, cum nec avunculo Antonius, nec fratri peperisset Lepidus, cum Antonio trucidandum concessit *d*. Erat Cicero cum fratre Quinto in Tusculana suo, & professione audita, (nam de Quinto cum filio proscriptus erat, & filius etiam Marci: sed hic evaserat jam in Graeciam, quo etiam multi alii concesserant *f*) proseriptione igitur audita inde in Macedoniam ad M. Brutum aufugere conatus est. At Quintus, ut necessaria quaedam ad iter pararet, domum regressus paulo post a servis proditus, & cum filio, qui summa fide putrem occultaverat *g*, interfecit est: Marcus, siue longe navigationis periculis, siue aliquid etiam spei in Caesarem habens in terram egressus est: Sed statim consilio mutato a servis se navigio ad praedia, quae circa

Cae-

a Appian. Civ. Lib. 9. 604. 610. 616. *b* Div. L. XLVIII. 223. *c* Vall. Par. L. II. 667. *d* Plin. Cic. p. 313. *e* App. Civ. Lib. 9. 618. *f* Plin. l. 6. 106. *g* Div. L. XLII. 179. 222.

Caesarem *a* habebat, deportari passus est. Verum superveientibus percussoribus laetifica ad mare delatus est; & in itinere, cum animadvertisset percussoribus lecticum deponi jussisset, licet servi fortiter pugna-re parati essent *b*, ab Herennio centurione & *c* *Popillio* Tribuno militum, quem quondam capitis retum defendorat *d*, obrunctatus est, intrepide se gladio offerens. Perpetratæ hujus caedis nunciis ingenti gaudio excepti Antonius: caput Ciceronis ac manus in tribunalis rostrum, unde toties verba fecerat, cum summo inter oce-populi Antonii jussu sunt expostis: cum prius, illud Julia Antonii uxore muliebri seditio ludibrio fuisset habitum. Occisus est Cicero VII. Id. Dec. a natos annos sexaginta quatuor mensibus diutius vixisset *e*. Hic fuit solus VIII. novimus, quo quot unquam terra tulit, et humanitimum. Nec solum eloquentia, sed multitplex etiam aliam rationem cognitio virum exornavit, praesertim philosophia, quod ex libris ejus superantibus abunde patet. Et sola ingeni & eloquentiae opo ad summos in Reip. honores evasit. Verum non mediocria vitia has laudes deformant: & praecipue quidem nimia jactantia *f* & mordax ingenium *g*, quibus vitis

mult

a Val. Max. L. 4. 9. 5. *b* Senec. Suasoria. VII. *c* Val. Max. L. V. 6. 3. 4. *d* Dial. de Oratore. c. 17. *e* Vid. de morte Cic. Scripturae. testimonio coll. a Senec. Suasoria. 7. *f* Vid. ad Paro. L. V. 2. 1. 2. *g* Plin. 4. 1. 1. 14. *h* Cic. Or. Agr. 1. c. 1. 199. *i* Vid. Maor. Sur. L. III. c. 3. Cicero plane. c. 1. 3.

multos sibi inimicos reddidit. Er praeterea neque fortitudinis, neque aequitatis, neque animi candidi laude celebrari potest. At non satis spatii nobis superest ad longiorem de ea re sermonem institutum; neque hoc proprium est huius loci. Hoc unum adiecisse licet, dolendum esse, non magis hodie ejus scripta & adolecentium & viroto quoque manibus rari: qui dum adolecentes lectioni auctorum multo minus utilium assueverunt, postea & Ciceronem, & si qui alii sunt optimi, nota scriptores negligere solent. Verum haec alii curent: nobis antiquam ad alia tempora priora traicamus, videndum est, quem finem Triumviratus habuerit.

Triumviratus.
A.U. 715
S. III. Elapso jam ferre Triumviratus quinquennio A. U. 715, in alterum quinquennium eandem sibi potestatem iunxerunt. Sed A. U. 727. Lepidus a Caesare Octaviano omni potestate privatus est. Evocaverat eum ex Africa ad societatem belli contra Sex. Pompejum in Sicilia gerendi: verum ibi statim dissentire coeperunt, cum Caesar Lepidi opera tanquam legati uti vellet, qui collega ejus, & etate, rebus gestis, atque ordine prior esset. Ergo Lepidus, qui viginti legionum fiducia superbiebat, cum Pompejo consilia conferre coepit. Sed Caesar summa

^a Vid. ad Fam. L. XII. m. 1. 1. 3. 4. b Vid. Att. IX. 7. A. Gell. XII. 1. 12. c Vid. Pigh. Ann. ad h. m. d. Dio L. XLIX. p. m. 267. & Vall. L. II. cap. Sec. Hist. Aug. c. 16.

ma audacia, (licet verum sit, cum Lepidi duces singulos clam antea sollicitasse) magna tamen audacia ipse inermis castra Lepidi ingressus armatos ab eo milites abducere conatus est. At quibusdam suorum caesis ipse vix vivus evasit. Nihilominus milites Lepidi Imperatoris sui desidiis aspernati, & Caesaris fortitudinem admirantes ad hunc frequentes desecerunt. Atque ita exercitus & Imperio, & Triumviratu Lepidus spoliatus est, & Ciceres in exilium missus, cum humiliter genibus Caesaris advolans foret. Honorem tamen Pontificatus ad mortem usque retinuit, cum is nemini vivo more majorum adimi solebat. Et ita omnis potestas in Orbe Romano penes Antonium & Caesarem restitit: sed eorum concordia brevi dissiluit, ut paulo post dicetur.

CAPUT QUARTUM.

De bello inter Brutum & Cassium.

S. I. Vidimus initio huius libri Brutum & Cassium, cum de parum antea Romae fore videtur, profectos fuisse in provincias a Senatu sibi decretas, Brutus quidem in Macedoniam, cui etiam Illyricum erat additum, Cassius vero in Syriam: ita ut ludos, quos Pictor edere debebat, Brutus, absens ediffice.

^a App. Civ. Lib. m. 532. b H. L. 1. 8. 246. c Hist. Brut. p. m. 995.

Secritus. Athenas simul delati magno honore excepti fuerunt; & statim iis iuxta *Nicomachium* & *Aristogitonem*, qui olim tyrannide Athenas liberaverant, decretæ sunt. Et *Cassius Syriam*, cum tribus exercitiibus, qui in ea provincia erant, occupavit: at paulo post *Dolabella*, qui interea amicitia specie deceptum *Trebodium* interfecerat, & urbes *Alix* exactio-nibus exhaustas, hostisque a Senatu iudicatis fuerat, bello ipsum aggressus est, *Cleopatra* etiam *Reginæ* aliorumque auxillis subnixus. Verum navali prælio superatus, cum *Lothæa* tibus, in quam se receperat, *Cassio* per prodicionem esset traditus, stellis egypticæ tendendam præbuit. Legatus ejus *M. Octavius* (*Marsium Calpurnianum* vocat *Cicero*), & *Marsium Appianum* violentas manus sibi intulit. *Cassius* pecuniarum collatione *Lothæicibus* insinecta *Tacitus* etiam, qui se *Tillio Gemino* ad auxilium *Cassio* tendendum pronunciatum opposuerant, omni publica & privata pecunia multavit; & in hoc tractu decem legiones sui juris fecit. Interea *Brutus* *Macedonia* ab *Hortensio* ejus provincie Prætoris recepta, *Antonium* *Marci* fratrem ejusque exercitum in deditionem recepit; sed *Antonium* mox moriente *Cicerone* interfecit, cum

a *Cit. Att. XV. num. 25. Or.*

b *Dis. L. 47. p. m. 226.*

c *Evangel. 121. d. lib. capit. 129.*

e *Phil. XL. cap. 2. f. Cit. ad IV. n. 615.*

f *Dis. L. 47. p. 23. h. Pell. Hist. L. 1. r. 69.*

continuas etiam seditiones excitare con-
naretur a: licet *M. Antonius* fratris sui
mortem *Hortensio* potius importaverit,
quem post prælium *Philippense* ad ejus
tumulum iussu interfecit: *Vatinius* et-
iam *Illyricum* orientis milites adstru-
tum transitionem fecerunt: qui tamen
Vatinius ex *Illyrico* triumphavit. Inde
Brutus, cum *Senatus* ei imperium in
omnes illas provincias confirmasset, *Macedonia*
fere paravit, & bellis victis
Imperator est appellatus: quoniam
Leviana 122. dicat, *M. Brutum* ad-
versus *Thracas* parum prospere rem-
gesisse. Inde in *Asiam* profectus *Brutus*
exercitum egregium & classem paravit,
Cassium etiam ex *Agypto* revocans.
Et *Dejotarus*, qui jam ad ultimam se-
desertem pervenerat, auxilia ei misit,
quæ *Cassio* negaverat. Infectus autem
Cassius *Agyptum* pederat audit, quod
Cleopatra magna classe ad *Antonium* na-
vigasset: quæ tamen in *Africa* litore tem-
pestate afflicta erat: sed *Cassius* in *A-*
siam reverens equites præmisit, qui *A-*
roharzanem Regem in *Cappadocia* op-
pulerunt, quasi insidias *Cassio* strux-
set: magnamque vin pecunia cum ce-
tero apparatu reportarunt ad *Cassium*.
Brutus interea *Lyricos* & *Jones* ad offi-
cium redite coegerat g. Non tamen si-
ne mi-

a *Dis. d. l. p. 127. b. Plat. Ant. p. m. 92.*

c *Talb. Capit. d. Dis. l. præ. d. c. App. Al. Cit. L. 17. num. 625. f. lib. n. 636. g. Plat. Bruto p. m. 998.*

ne magna suorum, & maiore provincia-
lium clade. Inde ipse & Callius, qui iam
etiam Rhodiorum classem sibi adveniam
gemina clade profugaverat, & ipsam Rhodum
cepit, & se desuperat & immensa
vi pecunie & inde & ex aliis Asiæ provin-
ciis coacta, exercitum in Macedoniam
reducerunt: parumque abfiste, quin Ner-
væ exercitum cepit, ni Antonius mi-
ra celeritate vius ai supplicias tulisset e.
Hic enim magna parte Macedoniæ occu-
pata apud Philippo castra posuerat d.

*Prælium
Philippense.*

§. II. Paucis post, cum Cæsar adve-
nisset, qui in innere morbi causa subsiste-
rat, in campis Philippiciæ maximis u-
triusque copiis concursum est. Nam Cæ-
sar, licet infirmus corpore, festinaverat,
se se absente prælium committeretur:
quod vix minus periculi ipsi immineret,
si sine sua ope & se absente vicisset An-
tonius, quam si Brutus & Cassius ful-
sissent superiores. Atrequam prælium com-
mitteretur, Antonius & Cæsar modica
largitione, Brutus & Callius diplo-
mate liberalitate militum animos adforti-
tudinem accedere conati sunt: & præ-
terea decus liberata patriæ & oppressæ ty-
rannidis suis ante oculos ponebant f. To-
viti tamen a suis ad pugnam compulsi
sunt, cum de salute civium, non minus
quam

quam de libertate, solliciti cunctando po-
tius adversarios suos frangere constituis-
sent a) præsertim cum summis rei cibariæ
angustis eos laborare scirent. Et dextrum
quidem alterius aciei cornu, cui præerat
Brutus; sinistrum cornu hostium, quod
Cæsaris erat, in fugam convertit, & ca-
stra hostium suorum cepit. Cæsar autem
in commentariis suis prodidit, se ab Ar-
toris medico ex causa somni monitum;
paucis antequam castra sua caperentur,
lectica inde exportatum fuisse b. Sed con-
sentium ferè auctores alii, Cæsarem et-
iam si valetudine infirma esset, prælio ta-
men intarsuisse, cum Artorius cum mo-
nuisset, fore, ut castra caperentur. Ap-
pianus cum ob valentinum Epidamni re-
lictum dicit; & inde in castra profectum
iterum, sed confecto bello, propter mor-
bum recessisse d. Sed veteri videri narra-
tio Dionis & Velleji, qui narrat, eum
prælio adfuisse, ut diximus, evitantem,
ne in castris opprimeretur. Quidam di-
cunt, nihil admodum præclari toto hoc
bello egisse Cæsarem, cum Antonius ubi-
que agens palmam ferret e: ita ut Philip-
pensis victoria tota huic deberetur f. Hic
enim ab altero coram pepulerat Cassium
rei bellicæ paritatis sibi nequaquam pa-
rem g; licet alii cum Bruto longe melio-
rem

a Vell. L. II. c. 69. b Val. max. L. I. c. 5. n. 1.
c Pint. Ernste P. m. 1000.1.
d Dio L. 47. pag. 231.
e Plut. libid. App. L. II. num. 460. 652.
f Dio L. I. c. p. 231.

a Ibid. p. 233. f. b Plut. Terent. p. 1003.
c Val. Max. L. I. c. VII. §. 1.
d Dio L. I. Vell. Par. L. II. c. 69. 70.
e Pint. Ann. p. 925. & Appian. Civ. L. IV. n. 697.
f Dio L. c. p. 236.

rem Deum fuisse velint: sed vix tenui aliquid hoc loco ex auctoribus efficias, cum etiam Antonius secundum quosdam fortissimè pugnaverit, alii eum hostibus in fugam actis demum supervenisse dixerint *b*. Sed partes Bruti perdidit, quod hic etiam Cassium victosum esse ratus auxilium ei non ferret: Cassius Brutum, quem prodigatum putabat, non expectaret. Nam cum Cassius postquam fortissime pugnasset, exercitu suo fuso se in collem quandam recepisset, atque equitum manus, quam auxilio Brutus mittebat, jam adveniret, *Tirinnium* quandam speculatum ire iussit, hostesne amici forent. At cum hic ab iis, qui parta victoria gaudebant, in medium esset receptus, Cassius eum captum esse ratus, & hostes esse, quos advenire videbat, *Pindarus* liberto cervicem praecidendam praeiit. Quo viso *Tirinnius* suam tradicem incensam se quoque peremit. Post aliquot dies Brutus a militibus suis inertum pugnatu coactus fuit: nam ipse quidem tempore & fame hostes suos vincere sternerat, praefectum cum classe Caesaris a sua classe oppressum esse rescivisset *d*. Nam eodem die, qui apud Philippos pugnatum fuit, *Sextius Marcus*, quem Cassius elisi praefecerat, & *Q. Domitius Ahenobarbus* insigni praelio navali *Domitium Calpurnium* superarunt, qui magnam manum auxiliorum ad Caesarem vehēbat *f*.
Sed

a Vell. l. 6. 73. *Frontin. Str. l. IV. 2. 1. b* Plat. *l. d. c. Val. Max. IX. 92. d* App. *Al. l. 6. p. 404. 660. c* *ib. n. 656.*

Sed jam ad pugnandum compulsi, quo in extrema hac necessitate milites alacriores redderet, praeter donativum, quod per legionem distribuit, *Lacedaemonisiam* & *Theffalonica* direptionem iis est pollicitus *e*. Ergo, cum suorum defectionem mesuere inciperet Brutus, praedium commissum est; quod plane sortem Imperii Romani determinavit, perpetuam servitutem pro pristina libertate inducens. Superior autem fuit Brutus, qua parte ipse agebat: sed altero cornu fuso ab hostibus est circumventus, ubi etiam *Catonis* filius fortissime dimicans cecidit. At fatendum est, utrinque egregie fuisse pugnatum: sed plena tandem victoria potiti sunt Antonius & Caesar. Brutus autem, licet plurimis se pro ejus salute periculo objicientibus incolumis evadere potuisset, cladi tamen suorum supervivere noluit, sed voluntaria morte occubuit, quam ex honestioribus plurimi imitati sunt *e*. Porcia Bruti uxor, cum ab amicis, ut viveret, cogereur, prunis ex loco arreptis seipsum suffocasse fertur *d*. Fuit sane Brutus, si quisquam alius, vir plurima laude dignus, ita ut ab ipso Antonio celebraretur, tanquam qui solus ex percussoribus Caesaris non vindicta aut cupidine, sed laudis tantum amore ductus ad facinus perpetrasset: ita

Tom. II.

X

ut

a *Inn. 656. b* *Di. l. 47. p. 237. c* *Di. l. XLVII. d* *Plut. Brutus f. Martialis. l. l. n. 48. Val. Max. IV. 6. n. 5. e* *Plut. Brutus p. m. 996.*

ut non immerito *Crematius Cordus* Historicus, ut jam antea tetigimus *A*, Brutum & *Caesum Romanorum ultimus* dixerit: licet *Plutarchus* atque *Appianus* & ab ipso *Bruto* ita appellatum *Caesum* scribant *e*. Verum ex iis, quæ de immanti foenore, quo *focios* exhaussit *Brutus*, loco modo laudato jam diximus, facile patet, hanc virtutem minime omnibus partibus sinceram fuisse: licet philosophis quoque præceptis non mediocriter fuisset imbuens *A*. *Academia* veteris sectæ disciplinam *e*. *Caesius*, qui *Bruto* nato major erat *f*, licet dogmata *Epici* probaret *g*, etiam sincerior *Bruto* fuisse videtur, & fetocior *h*: isque *Bruti* sororem *Juniam* uxorem habuit *i*. Uterque perita rerum bellicarum supra modum excelluit *k*: licet *Caesio* quidam aliter tradiderint: *Exercitus* *Bruti*, Imperatoris sui morte cognita, legatos ad *Antonium* & *Cæsar*em misit, & impetrata venia inter hos duos divisus est. *Octavianus* autem *Cæsar* post victoriam in splendidissimum quemque captivum non sine verborum contumelia atrociter sevit *l*. Hoc bello confecto militibus veteranis præmia per *Italiam* *m*, & forte

a *L. Ville. l. 11. §. 2. b* *Lib. 4. Civ. n. 655. c* *Vid. Tac. Annal. IV. c. 54. Suet. Tib. c. 61. d* *App. Civ. l. IV. n. 667. e* *Plut. Bruto inie. l. App. n. 641. g* *Cic. Fam. XV. n. 16. 19. Plut. Brui. p. 160. i. h* *Pl. p. 987. i* *Vide Mannu. & alios ad Cic. Fam. XV. n. 14. k* *App. d. n. 666. l* *Suet. Aug. c. 13. m* *Vid. Hor. Serm. II. 11. v. 124. Pl. 55. Virg. Eccl. l. Propert. IV. T. 129.*

REIPUB. ROMAN. LIB. X. 483
 Forte alibi, possidentia sunt data; ut hodie apud *Turcas* militibus cineritis (*Turmaricus* vocant) fieri solet. *Omiferam* evasit ex hoc bello *Cn. Domitium*, & *Statium Murcum* cum parte classis; quorum hic se ad *Sex. Pompejum* in *Siciliam* contulit. *Domitius* occupatis navibus cum magno sequentium consilia sua comitatu fugæ se tradidit *n*; & classem olim commissam non solum retinuit; sed etiam auxit: nec nisi partibus ubique profligatis se sponte & ingenio meriti loco *Antonio* tradidit: *Solusque* omnium ex iis, qui pari lege damnati erant, restitutus in patriam amplissimos honores percucurrat *o*: Imperatorisque *Neronis* proavus fuit.

Aliaque da n.
 §. III. Verum antequam in *Italiam* revertamur, etiam aliquid de bellis alibi terrarum hoc tempore petis dicendum est. Nam in *Asia* *C. Sertius*, qui legatus *Antonii Syriam* ac *Ciliciam* obtinebat, *Aradius* sime domitor subegit *r*. *Judæis* *A. U. 716* *Hierosolymis* expugnatis eodem die, quo ante annos viginti septem a *Pompejo* capta urbs fuerat, cum horrenda gentis cladē domuit *s*. & *Antigonum* Regem eorum captum ad *Antonium* perduxit: qui eum cruci alligatum & flagris *Caesum* securi percussit, primus Romanorum in Regem eo supplicio usus, quod Romanorum præsidium interfecisset: nisi veteri causa

a *Vell. L. II. c. 72. b* *Suet. Ner. c. 3. c* *Dis. l. XLIX. p. m. 273. d* *Joseph. Ant. L. XLV. c. 20.*

causa fuerit, quod magnam pecuniam, ut id faceret, ab Herode accepisset. Eundem mox Herodem; (heer Brui & Cassii partes secutus fuisset a) Judæorum regno praefecit, artibus ejus, vel pecunia potius ingenti, quam promittebat, delinuit. Ita Judæorum Regum stirpe extincta ad extraneos illud regnum transit: nam viduus, Antipatrum Herodis patrem fuisse Idumæum. Africam illam partem, quæ Libyæ fuerat, *Sexarius* nomine Cæsaris obtinebat: veterum vero provinciam ex Senatus ordinatione *Cornificius* b. Huic *Sexius* denunciavit, ut provincia decederet; quod ex triumvirali divisione tota Cæsari deberetur. At *Cornificius* *Ventidium* & *Lælium* diversis agminibus adversus *Sexium* misit. Sed *Ventidio* a *Sexto* caeso *Lælius*, qui jam *Cirtam* oblederat, ad *Cornificium* se recepit. Vetus paullo post & *Cornificius* & *Lælius* a *Sexto* oppressi sunt, & ita in Africa debellatum est. *Poëta* etiam *G. Fugilius*, qui a Cæsare Africæ praefectus erat, a *Sexto* *Fulvia* Antonii uxoris instigatus bello petitus est: & tandem post varios casus lapsus victus manu sua cecidit. *Lepidus*, ut jam inter Triumviros convenerat, utramque provinciam Africanam in suam ditionem recepit c.

CA

a *Josph. Antiq. XIV. 19. b App. Al. Civ. IV. n. 630. c Diss. XLVIII. p. m. 248.*

CAPUT QUINTUM.

Bellum Perusinum.

INtra Italiam circa idem tempus bellum civile moverat Consul *L. Antonius* Triumviri frater: qui *Perusis* sibi cognomen adfiverat, quod fratris *Marci* ablentis partes contra *Cæsarem* tueri velle videretur: eoque resursum denarios, in quibus legitur *Piscus Consulibus*; & qui ab altera parte *M. Antonii*, non *Lucii* vultum exhibent; quod tamen cognomen non prohibuit quin vitium fratris sui consolos, virtutum, quæ interdum in illo erant, exp. et haberetur c. Causa belli, vel pretextus erat, quod *Antonius* & *Fulvia* dicerent, in divisione agrorum sibi & suis injuriam factam esse: *Cæsar* vero quereret, legiones ex pacto sibi non fuisse redditas. Nam praecipitorem non tantum; sed aliorum etiam pradia veteranis divisa fuerant d. Ergo *Clodium* *M. Antonii* privignam *Cæsar* repudiat e: cuius causam pretextu speciosiore suscepit *Lucius*; & simul eorum dominorum, quos divisione sua agris spoliare *Cæsar* intendebat f. Cumque praeterea *Sex. Pompejus*, & *Cn.*

X a Do

a *Dio L. XLVIII. p. m. 241. b Vid. Spanh. de P. U. N. Diss. X. p. 75. Vaill. G. Anton. n. 25. 199. c Vell. Pat. L. II. c. 74. d Herat. Serm. II. VI. 55. Virg. Ecl. L. 77. 1. e Suet. Aug. c. 63. f App. Al. L. V. n. 651.*

Damianus Ahenobarbus infelicitas classibus maria obtinerent, ad magnas angustias Caesar redactus fuit. Coactus itaque in divisione agrorum moderatio esse cepit; & veteranorum intercessione de pace agere instituit. At Fulvia, virilis animi mulier, gladio etiam cincta omnes contra Caesarem incitare conabatur: praesertim cum persuaderetur, bello Italianam turbante et complexibus Cleopatra posse avelli Antonium. Caesar tamen pactis, quae cum Antonio fecerat, expositis veteranos permovit, ut se in hac controversia sub certis conditionibus iudices constituerent. Verum, postquam Fulvia & Antonius eorum iudicio stare noluisse, metum etiam a Caesare causati, legiones se huic adiunxerunt, qui adversarios suos invidiosa recitatione premebat. Ita bellum utrimque, & magnis quidem copiis paratum est; cum L. Antonius hostis a Senatu iudicatus esset. Ipsa Roma, cui Lepidus cum exercitu praerat, primum ab Antonio capta, mox a Caesare recepta est. Tum, post alios etiam belli casus Antonium in Galliam profecturus Perusia obsessus est; & cum frustra eruptionem tentasset, fame ad ditionem coactus. Ipsi aliis quoque paucis veni: data in plures summates viros ingenti seditia Caesar est usus. Perusia quoque casu quodam incen-

a Flor. Liv. c. 5. b Plur. Ant. p. 929. c App. d. Liv. c. 63. f. d. Liv. epit. 135. e Dio L. XLV. l. 16. p. 10. 244.

endio absumpta est. Fulvia cum liberis ad virum, plures ad Sex. Pompejum confugerunt; cuius vires hac occasione mire augebantur. Observemus obiter miram rerum vicissitudinem. Inter eos, qui metu Caesaris Italianam relinquerebant, fuit Titus Claudius Nero cum uxore sua Licinia Drusilla, quae postea Caesaris Octavianae uxor & filio Tiberio, qui deinde ejusdem Caesaris privignus, gener, & successor fuit. Nam Tiberius, qui Praetor hoc anno fuit, retentis ultra justum tempus magistratus insignibus, in Campanis vocatis ad pileum servis frustra bellum renovare conatus est. Antonium interim horum motuum causa in Italiam navigans Fulviam Sicione obisse intellexit: atque ita hoc fomite discordiae subito facile de pace inter Antonium & Caesarem convenit: eaque magis firmata est vinculis inter Octavianam Minorem & Caesaris sororem, cujus maritus C. Marcellus nuper obierat, & Antonium contractis.

a Vell. d. l. App. Civ. V. u. 699. Ibid. num. 655. c Dio ib. p. m. 245. d. Vid. Suet. Tib. c. 6. e Suet. Tib. c. 4. f Plur. Ant. p. m. 929. g Vid. Paris. anim. Hist. c. 5.

483 HISTORIA
CAPUT SEXTUM.

Bellum cum Sexto Pompejo.

*Origo
belli.*

S.L. SEX. Pompejus minor Magni filius victis paribus cum paucis latronibus in Hispania circa Oceanum vagabatur *a*. Et pluribus mox ad eum confluentibus vivo adhuc Cesare bellum satis magnam excitavit: cum plures etiam in Hispania rebus suis faventes haberet, & classum praetera & amicos; & insuper ergastula amisset *b*. Cumque mox occisus esset Cesar, a Senatu revocatus; & imperio maris cum eadem, quam pater ejus habuerat, potestate praefectus est. Trimumviratu exorto, cum se inter percussores Cesaris damnatum audivisset *c*, Siciliam occupavit: quo ingens proscriptorum aliorumque tyrannidem fugientium conflavit numerus. Ergo, si ullum bellum civile iustum esse possit; hoc certe Sex. Pompeii iustissimum fuit, (de conscientia viri hic non agimus) quod neque socius tyrannidis, nec subiectus tute satis esse poterit. Ex Africa etiam a Cornificio auxilia accepit. Et ita praelio cum *Salvidieno*, quem Octavianus Cesar contra eum miserat, congressi ausu exitu dubio pugnavit. Nec valde hominem metuebat Cesar bellum adversus eum dif-

REIPUB. ROMAN. LIB. X. 489
differe coactus, quod trepidis Antonii nunciis in Graeciam evocaretur: quam etiam auxilium Pompejo, Domitius Ahenobarbus accederet. Post eadem Bruti Cassique Cassius Parmensis cum M. Cicerone Oratoris filio, Statio Murco, aliisque partium duobus ad Pompejum navigavit *d*: qui his accessionibus uictus Italiam fume premere instituit. Verus majores etiam vires acquisivit per similitudinem inter Caesarem & L. Antonium ortam: ita ut imprudenter egisse visus sit, quod eo rertum statu sua defendere, quam alienam invadere mallet *e*. Non diu postea partes Pompeii Ahenobarbus deseruit *f*; cui tamen ingentem spem discordia Caesaris cum Antonio faciebat: & Julia Antonii mater Roma cum nuru sua Felvia profugiens a Pompejo honorifice ad filium dimissa fuerat *g*. Igitur Cesar sibi movens etiam *Marciam* Pompeii matrem ad eum remisit *h*: & per *Marcenatam* de pace cum Pompejo, & de nuptiis cum *Scribonia* sorore *Libani*, qui locor Pompeii erat, egit. Et Italiam Sardiniamque invasit Pompejus hortante Antonio, qui etiam ipse Brundisium obsidebat. Sed intercedente exercitu, & L. *Cicerone* simul cum *Marcenate* operam, ut Antonius Caesar reconciliaretur, praebente Pompejus

a App. Civ. L. V. 631. b. *Ibid.* n. 685.

c *Ibid.* n. 700. *Vell. L. II. cap. 78.*

d *Plat. Ant. p. m. 930: Dio L. XLVIII. §. 2501.*

e *Dio ibid. pag. 245. f* *Yid. Hist. Rom. Ser. L. v. 27.*

a App. Civ. L. IV. n. 637. b. *Flor. Lib. IV. c. 8. c* *Dio L. XLVIII. p. m. 245.*

ab Antonio in Siciliam revocatus est quasi
curatorus ea, de quibus inter ipsos
convenerat. Nam sacramento se ob-
stinuerat Antonius ad societatem bel-
li contra Caesarem. Et pace inter An-
tonium & Caesarem conciliata huic bel-
lum cum Pompejo gerendum obtigit,
cum bellum adversus Parthos Antonio
mandatum esset. Caesar enim etiam cum
Pompejo in gratiam redire recitabat,
postquam ejus copiae a Menodoro (Ma-
nam hunc vocant Plutarchus & Dio,
Menodorum vero Appianus) duce Pom-
peii Sardinia ejectae essent: quoniam
Populus caritate annoae pressus urgeret
Caesarem, ut pacem cum Pompejo fa-
ceret. Imo in summum periculum
Caesar venit, quod edito de pecunia
ad bellum cum Pompejo conferenda
proposito Populus ad furorem concita-
tus esset; qui palam Pompejo favere coe-
pit. Et non sine ingenti caede in Urbe
facta Caesar periculo ab Antonio ereptus
est. Atque ita coacti fere & Antonius &
Caesar cum Pompejo prope Pitaeolos, vel
Missaum, in litore certe Campaniae, in
colloquium venerunt. Et tandem pax
convenit; his inter alias legibus, ut Sic-
ilia, Sardinia, Corsica, quin etiam Pe-
loponneso in quinqueannium Pompejus im-
pararet; sestertium septingentes & pro
bonis paternis reciperet; Pompeii filia

Mar-

Marcello Antonii nepoti, Caesaris sororis
filio nuberet: atque ita multi vici illu-
stres, qui haecenus Pompejum secuti e-
rant, ad Urbem navigaverunt; ac lum-
inum omnium ordinum gaudium fuit.
Non possimus autem silentio transire ma-
gnitudinem animi, quam hoc occasione
ostendit Pompejus: qui cum Antonium
& Caesarem in sua turri convivio ex-
cepisset, & moneretur a Mena liberto,
ut funibus incisus se imperii Romani do-
minum redderet, perfidum id facinus
averfatus est: neque tamen hanc vir-
tutem, ut reliquis Romanorum, his
saltem temporibus, virtutes, sinceram
fuisse, liquet, quod illud consilium
probatum fuerat, si se infesto, & ita
salvo suo honore, a Mena id factum
fuisset.

§. II. Sed statim turbata sunt haec *Bellum*
dura, quippe vix sponte Ducum insita, & *renova-*
discordia artibus Caesaris inter Pompejum *tum*.
& Menodotum, sive Menam dicere ve-
AU. 715.
lis; exorta hic se ad Caesarem contulit,
Sardinia etiam & Corsica ipsi traditis.
Atque ita infesta classe in Siciliam Ca-
sar navigavit: juxta quam acris praelio
navali, & ambiguo fereventu inter Ca-
sarianos Pompejanosque certatum est,
dudibus horum *Mucrae* & *Demochrae*
Pompeji libertis: nam talium hominum
X. 6. opera

a Appian. n. 70. b Dio lib. p. 257. c Suet.
Aug. c. 16. d App. l. d. n. 710. e Liv. epist. 127.
Vell. Lib. II. c. 77. f Phil. 1750000.

a Vell. L. II. cap. 77.

b Plut. Ant. p. m. 230.

c Appian. l. d. n. 717. d Egit. Liv. 127. Dio L.
XLVIII. p. m. 259.

opera ferre hic iudicatur a; quod signum
certissimum est, cum, ut plerique
hoc tempore Romanos, omnino a
patria illa & sincera virtute deservisse.
Secundum etiam praelium cum summo
quidem Caesari periculo, & maiore ejus,
quam Pompeji damno factum est b: &
ingens praeterea tempestas Caesaris praeripue
classem affixit: quae tamen opportunitate uti
Pompejus turpiter neglexit. Verodeinde
incurte Antonius cum ingenti classe Caesari
(qui per hyemem quoque diligentia summa res bello
necessarias per Agrippam curaverat c) auxilio
advenit, ut quidem praese se ferebat.
Sed, nisi Octavia arbitra inter
Antoniam & Caesarem, qui hoc seculo
tempore Livium matrimonio Tiberii No-
ronis, & quidem pregnantem abduxit,
intervenisset, nova inter eos discordia
fuisse exorta. Menodorus quoque indigne
serens, quod Sabius ipsi in rebus
perendis praeponebatur d, fide a Pompejo
impetrata turris ad eum transfugit.
Lepidus vero Caesari, ex Africa evoca-
tus, auxilio advenit. Verum cum Caesar
ejus opera tanquam legati uti vellet,
ipse vero omnia aequato imperio (&
jure quidem & merito) administrare,
ad Pompejum Lepidum inclinare coepit.
Pompejus, licet etiam aliam eadem tem-
pestas Caesari intulisset, quam auerat
Me-

Menodorus classem ejus invadens, hanc
quoque occasionem neglexit, ad insolentem
interim saltum transgressus; ita ut
ob potentiam maritimum *Nepturni filius*
appellari vellet e. Sed videns Menodorus
classis imperium sibi non esse redditum,
se curius ad Caesaris partes transfugit. Et
haec fuit infelicitas Pompeji, ut omnium,
quorum res minus sunt prosperae, ut &
ipsis consilia mutare cogereur; & ni-
hilus fidelibus uteretur amicis. Caesar ta-
men, ut par est, Menodoro nullam re-
dem deinceps habuit. Tamen alter Pom-
peji Dux *Papias* magnas facis copias ad
Lepidum ex Africa navigantes oppressit.
Ipse vero Pompejus ab Agrippa navali
praelio victus est f: qui tamen exercitum
Caesaris mox iterum terrestribus copiis
navalibusque circumvenit e: sed per rei
militaris imperitiam etiam hoc rursus
tempore occasionem rei bene gerendae
amisit, cum se praeterea Agrippae cum no-
vis copiis adventanti opponere cogere-
tur f. Caesar tamen amicis, servis & fa-
tellitibus destitutus refugere coactus est,
quemadmodum etiam Dux ejus *Coclestinus*,
cujus legiones petita a Pompejo op-
pressa sunt g.

§. III. At tandem magna clade victus

Pom. Finis

Belli.

A. U.

717.

a M. L. 49. init. b Vid. App. L. V. num. 729.
Her. Epod. IX. Plin. H. N. IX. 16.
C Dio L. XLIX. init. d App. L. V. num. 733.
Sen. Aur. Viller. c Liv. epist. 129.
f Dio Rid. p. m. 266.
g Vell. L. II. cap. 79.

a Vell. L. II. c. 73. b Appian. L. V. n. 722. Suet.
Aug. c. 25. c Vell. L. II. c. 79. d Suet. Aug. c.
63. e Dio L. 47. f.

Pompejus, & a suis desertis ad Antonium trepidis confugit *a*. Agrippa, qui ex hoc bello triumphum merito petere potuisset, cum prudenter neglexit, gnarus, Ducem omnem successuum suorum honorant Principi adscribere debere *b*. Corona tamen rostrata donatus est, sed non solis omnium, ut dicit Dio *c*, cum etiam Vairo bello piratico ea donatus sit *d*. Caesar, qui interea Lepidum, hominem timidum, & tamen de tota Sicilia occupandi consilia agitantem omni potestate exuerat, summa fortitudine vel temeritate, ut quibusdam videri posset, alius, Pompejum persequi noluit, seditionem etiam gravem militum suorum expertus. Lepidum vero ad genia sibi provolutum in gratiam recepit, & Pontificatus Maximi sacerdotio ornavit: quod tamen non prohibuit, quin Circejos eum in perpetuum relegaret *e*. Atque inde ad Urbem regressus vectigalia multa abolivit, & immoedici homicibus a Senatu ornatus est, cum annam ætatis octavum & vigesimum implevisset *f*. Qui favor Populi eo major erat, quod se, cessantibus jam ubique bellis civilibus, magistratum deponere velle simularet, quamprimum rediisset Antonius, cui eandem esse mentem affirmabat. Eodem tempore tribuniciam potestatem in

per-

perpetuum recepit *g*. Interea Pompejus, qui Mithylenem fuga delatus fuerat, cum Antonio de pace egit; licet revera tantum per legatos rerum Antonii statum explorare conaretur, spe etiam concepta succedendi in imperium, quod obtinebat Antonius. Igitur interea & ad Parthos, & ad alios barbaros de societate inunda miserat *h*. Sed Antonius subdolis illic Pompeji consiliis intellectis *i*. *Trium* misit, qui vel bello eum persequeretur, vel si pacem vultet, honorifice eum adduceret: Pompejus vero, cum *Furnium* Antonii nomine Asia Præfectum spe pacis decipere frustra tentasset, ad apertum rursus bellum conversus illud feliciter factis gessit. At cum majores copias adversus illum mitterentur, plerique amicorum ejus ad Antonium transierunt *k*. Et tandem, licet adhuc inimicos suos vicisset, tamen, cum solemnibus illo suo vitio victoriae uti neglexisset; *Antonia* Antonii Duci seipsum tradidit. Verum a Titio, sive ex veteris offensæ memoriæ, sive mandante illud Antonio, Milesi interfessus est, annam ætatis ægæ quadragesimum *l*.

CA.

a Flor. L. IV. r. 8. *b* Vid. Dion. L. 49. p. 269. *c* Ibid. p. 269. ita tamen etiam Liv. epit. 159. *d* Plin. XVI. 4. *e* Suet. Aug. 1. 16. *f* App. L. V. tit. n. 746.

g M. n. 747. *h* Dio L. XLIX. p. m. 270. *i* c. 279. *k* L. num. 751. *l* Bell. L. 11. 79.

CAPUT SEPTIMUM.

*Bellum Civile Antonii & Caesaris, quod
& Aliatum.*

*Annus
& Cleo-
patra.*
Bello Philippensi confecto Caesar
 in Italiam rediit: Antonius ad
 provincias Orientis profectus est, ut a
 variis lux immanis & luxu satisfaceret,
 decem annorum vestigalia intra annum
 pendenda exigens, cum tantumdem
 biennio inimicos suos accepisse diceret.
 Convenit tamen, ut novem tantum anno-
 rum tributa intra biennium solverent.
 Statim autem ac ingressus est Asiam illius
 regionis delicis se penitus immergit, cum
 maximam pecuniam vim, *diventa nullis
 talibus sumis*, Socis extorsisset. At plane
 cum pessimedit amor Cleopatrae E-
 gyptiorum reginae, iusserat eam ad se ven-
 ire in Ciliciam, ut causam diceret: nam
 de auxiliis Cassio submissis accusabatur.
 Regina, quae sciret, minimum Antonii pro-
 penium esse ad libidinem, iter suscepit
 incredibili plane luxuriae apparatus instra-
 ta: ita ut vulgi sermonibus iactaretur,
Venerem ad Caesarem compositum venisse e.
 Nec tetellit sua spes mulierem subdolanam:
 nam, cum se facile de criminibus objectis
 purgasset, Antonium tanquam addictum abdu-

a *Plur. Anton. p. 926.* b *App. Civ. L. V. n. 674.* c *Philipp. 120000000.* d *Plur. Anton. p. 927.*

REIPUB. ROMAN. LIB. X. 497

abduxit Alexandriam; ubi statim ingenio
 suo & luxu indulgere coepit; habitum
 & nomen *Liberi Patris* usurpavit. Et
 dicitur, iam olim amasse mulierem,
 quum Gabinium Imperatorem Praefectus
 Equitum Alexandriam sequeretur. Sed
 tamen, cum & uxorem suam & fratrem
 Italia a Caesare esse ejectos, & Labienum
 cum Parthis in Lydiam jam & Ioniam
 progressos esse, nunciaretur, dilato Par-
 thico bello in Italiam contendit. Neque
 hic repetemus, quae de reconciliatione e-
 jus cum Caesare, & de pace cum Sex. Pon-
 pejo facta jam diximus. Et belli etiam
 Parthici narrationem differemus, donec
 huius belli civilis descriptio explicita
 sit. Ut vero in Syriam reversus est An-
 tonius, & otium est interea dum Caesar
 res Galliae uanissimè turbatas componit, &
 amor Cleopatrae consiliis melioribus mi-
 le repellit eam magis exarsit. Ergo
 illi ad se evocata plura ingenia regna
 condonavit, Phoeniciam, Syriam cavam,
 Cyprum, magnam Ciliciae, Iudae, Ara-
 biae *Nabathaeae* partem: geminosque jam
 ex ea susulerat filios.

§. II. Neque reversus a bello Parthico
 minus insano amore eam complexus est;
 ita ut Caesar sororem suam mariti domum
 relinquere iuberet: licet ipsa fratrem or-
 raret, ne sui causa arma in Antonium
 sumeretur. Sed ipsa benignitate sua O-
 ravia

*Propria
 belli
 causa.*

a *Vell. Pat. L. II. c. 32.* b *Appian. l. d. n. n. 676.* c *Appian. Civ. L. V. n. 715.* d *Plur. Anton. p. m. 932.* e *Ibid. p. 940. f.*

etavia Antonium incendebat. Et cum Ce-
 sar, (sic *scilicet* Consul A. U. 711. in
 Senatu multa in Caesarem, multa pro An-
 tonio dixisset) eum Caesar, inquam, o-
 stendisset Senatu summam injurias, qui-
 bus & sortem suam & Populum Roma-
 num afflicibat Antonius, Egyptum, quae
 extra sortem ejus erat, obtinendo, & li-
 beris Cleopatrae ea, quae Populi Romani
 erant, largiendo, Antonius misit, qui et-
 iam Caesarem incusarent, (& jam Con-
 siles & multi Senatorum ad eum confu-
 rant.) quod extortam Pompejo Siciliae
 teneret solus; quod classem commodato
 acceptam non reddidisset; quod omnia,
 quae Lapidi fuerant, exercitum, provin-
 cias, vectigalia retineret; quem etiam, &
 vere quidem, a Caesare magistratu detru-
 sum esse dicebat; quod Italia pene tota
 suis militibus divisa Antonii milites ne-
 glexisset. Cum vero ex amicis Antonii
 plures ad Caesarem transfuissent, hic eo-
 rum indicio testamentum ab Antonio fa-
 ctum nactus est: etoque publice recitato
 ingentem omnium odium contra Anto-
 nium indignationem commovit; cum in
 eo testamentum tettere Caesari, legiti-
 mum eum esse Caesaris filium, filiique
 sui ex Cleopatra immensa munera daret;
 & suum denique mortui corpus Alexan-
 diae cum Cleopatra humari juberet.
 Quod factum, ut inquisivimus, & An-
 tonius postea Caesari objecit. Postquam
 vero

vero Antonius a Caesare acerbius respon-
 sum accepisset, bellum extemplo paravit.
 Cleopatra in Egyptum discedere iussa.
 Verum haec, quae semper metuebat Octa-
 vianam, obtinuit, ut cum Antonio manere-
 lliceret. Interim, dum Reges & Tetrar-
 chiae (nam commodum jam bella externa
 cessaverant) Antonio jubente cuncta ad
 bellum parant, ipse & Cleopatra Sami
 Athenisque genti indulgebant; quibus-
 dam etiam Romam missis qui Octavianam
 suis adibus perellerent: excelsumque illa An-
 tonii liberos secum trahens. Quod ta-
 men non intelligo cur tulerit Caesari. Hic
 autem laborabat summa inopia pecuniae,
 & ejus exactioibus tota exacerbabatur
 Italia, ita ut in maximis Antonii pecca-
 tis fuerit, quod bellum in aliam aetatem
 gerendum distulisset.

§. III. Ut vero satis paratus erat Ce-
 sar bellum in Cleopatrae decernitur: *ipsum*
 nam Antonium hostem appellare solue-
 runt metu illorum, qui cum eo erant. *bellum*
 A. U. 711.
 Ei tamen abrogatur imperium, cuius
 nulli arbitrium tradidisset; addito et-
 iam, non satis mentis compeccem esse An-
 tonium; quippe potione a Cleopatra da-
 ta corruptum est. Verum id etiam agebat
 Caesar, ut Antonio obicit posset, quod
 istro pro muliere Egyptia bellum ad-
 versus partiam suscepisset. Ingentes au-
 tem copias, Caesar ex Occidente, ex O-
 riente Antonius coegerunt: sed agilitate.

* Dio L. 7. pag. m. 284. b. Vid. Casaub. ad
 Suet. Aug. c. 12.

* Dio L. 7. p. m. 284. b. Plut. Ant. p. m. 943.
 Cui. p. 107. Dio ib. p. 107.

te navium & praesentia militum longe Caesar superabat Antonium: qui pauciores multo naves, sed quae numero magnitudinem pensarent, habebat. Et illud ipsum inter praecipuas causas cladis Antonii fuit; cum naves Caesaris singulae plures Antonii graviores adorte faciles eas sperarent. Hujus praetera consilia & animam perfens corrumpebat Cleopatra: ita ut jam multi ad Caesarem, & quotidie defecerent: inter quos fuit Plautius, qui turpissima adulterio apud Antonium & Cleopatram usus fuerat. Neque haec prohibere poterat: quamquam se secundo mense a finito bello imperium depositurum esse promitteret: & praetera auro non parceret, ut plures in luas pertraheret partes: ita ut Antonius omnes jam suspectos habens ingenti levitate in suos uteretur, Reginae quoque consilio usus, cum frustra loqueretur *P. Canidius*, qui terribilibus copiis praerat, ut tollita Cleopatra regis, egressus in Macedoniam, aut Thraciam (ac eo etiam Caesar Antonium avocare conabatur) pedestris praelii alex negotium committeret, navali certamine decernere statuit, Regina jam tum fuga opportunam circumspiciente.

praelium
Alia-
luto §. IV. Ergo quae prima occasio coelli ferri & tranquillae maris se obtulit, ea usus Antonius praelium commisit. Et utraque classis ad *Alium* ubem Aegeanae concurrit; cui objecta fuit in Epiro *Nisopolis* paullo

paullo post a Caesare in memoriam victoriae condita. Ludosque illic Quinquennales idem constituit. Factum autem est praelium IV. Nonas Septembres A. U. 712. Unde ita initium Imperii a solo Caesare Octaviano gesti sumi debet. Ambigua autem fere fortuna certabatur, nisi quod celeritate navium usus Caesar jam ab initio superior futurus videretur, quando repente Cleopatra, quae in anchoris post classem pugnantem stabat, cum sexaginta navibus suis fugam arripens, quod expectationem exitus ancipitis praelii muliebri animo distulsi non ferret, Antonium amore perditum secum traxit. Hic paullo post multos ex amicis a se dimisit, ut saluti suae prospicerent, auro & argenteo instrumento regio magni pretii donatos. Classis interea Antonii ad *Actium* strenue repugnabat: nam pauci ejus fugam sentiant. Quin etiam ea jam intellecta fidem ei servarunt sui, conditiones a Caesare oblatas spernentes: quamquam etiam ignibus injectis multae naves a Caesarianis cremarentur; sed a *Canidio* quoque & *Ducibus* suis relicti se Caesari aggregaverunt. Hos partim in Italiam, partim alio spatio dimisit. & reliquum quoque exercitum iter in Macedoniam intendentem sine pugna sibi adiunxit. & Graeciae etiam civitates ab Antonio afflictae solantur. Illi etiam, qui inter auxilia Antonii fuerant, cum in suam

a Flor. L. IV. c. 11. b Vell. Pat. L. II. c. 53.
c Dio. L. p. 105. d Ibid. p. 108.

a Suet. Aug. c. 18. b Dio L. II. hist. c. 14.
L. L. p. 296. d. Flor. Ant. p. m. 246. e Vell.
L. II. c. 87. f. Dio L. L. p. m. 297.

nam quisque patriam recessissent, nullum
praeterea bellum gesserunt: sed pars sta-
tim, pars postea pacis conditiones a Ca-
sare latis acceperunt: omniumque illu-
rum res a Caesare ordinatae sunt.

Finis
S. V. Antonius ab amicis prohibitus,
Antonii de manus sibi inferret, Alexandriam dela-
Antoni tus est: & ibi demum plena cladis nun-
Cles- tium accepit: ut etiam, defecisse a se
Sarra. Herodem Iudaeum, & alios Dynastis plu-
rimos. Inde tamen, quasi omnem spem
abiecisset, ad poeala confessionis se
simul & civitatem convertit. Caesar vero
rebus etiam in Asia constitutis, in Ita-
liam properavit, ne ibi per absentiam
suam seditiones orirentur: sed ibi quoque
rebus ex animi sententia compositis tri-
cenis quam venerat die in Graciam reve-
tus est. Et proximo anno persecutus

L. U. 723 Antonium legationes ab ipso & Cleopatra
missas rejecit; huic tamen occulte man-
dans, si Antonium sustulisset, vel ejecis-
set, nihil ei benignitatis desaturum. Nee
mitius ad secundam & tertiam lega-
tionem respondit; auro nihilominus,
quod miserat Antonius, accepto. Ne-
que etiam destiterant interea Antonius &
Cleopatra a parando bello, Populos &
Reges ad auxilium convocantes: quan-
quam fugam quoque, sive in Hispaniam,
sive ad Mare rubrum meditati esse dican-
tur;

a Id. L. LL. inir. b Plut. Ant. p. m. 949.
c Dio L. LL. p. m. 301. Suet. Aug. c. 17.
d Plut. Ant. p. m. 950.
e Dio L. LL. p. m. 305.

ant a: praesertim cum etiam Reges & Po-
puli auxilia denegarent. Caesar autem ea
mansuetudine non fuerat usus, nisi quod
timeret, ne pra desperatione aut ad resi-
stendum compellerentur, aut fugerent,
aut denique thesauros, quos immentose
se audiverat, corrumpere. Sed non ni-
si transacta hyeme Caesar Pelusium cepit,
prodeunte eam urbem Cleopatra, qui
etiam Caesarem ad amorem sui pellicere se
posse sperabat. Antonius tamen adhuc co-
ruptione & equitum praesidio, & prospere
quidem cum Caesare pugnavit: quod ta-
men non prohibuit, quin paulo post pe-
deltri praesidio victus a classe primam, &
ipox etiam ab equitibus desereretur, om-
nibus transactionem ad Caesarem facienti-
bus. Cleopatra (nam ab ea se proditum
clamabat Antonius) iram ejus & depu-
rationem veriti se monumento Regum
incausit; misitque ad Antonium nuncios,
qui delectam eam esse dicerent; sperans
Antonium eo nuncio intellecto manus sibi
esse illatum. Antonius sane, obisse
eam credens, ab Eveto servo mortem be-
nefici loco petiit. At eum hic seipsum
occidisset, exemplo erectus idem sibi,
sed non eum qui mortalis esset, intravit.
Cum vero vivere Cleopatram intellexis-
set, ex fastigio enim monumenti prospere-
rat, ad eam se deferri iussit: & maxi-
mo mulieris suam labore funibus ad il-
lam subductus est; neque enim monum-
ti

a Ibid. p. 302. b Ibid. p. 304. c Plut. Ant.
p. m. 951. d Dio L. LL. p. m. 304. Liv. Epir.
137.

tores referari Cleopatra voluerat. Atque ibi paullo post in gremio Regine exspiravit. Cæsar porro Cleopatram vivam in potestatem redigere conatus est: misitque qui eam custodissent, & omnibus blanditiis delinire conentur. Neque illa omnem spem salutis abiecerat; & per nuncios Antonii mortem Cæsari indicaverat. *Amyllus* interim *sive Antonius a*, Antonii ex Fulvia filius, a militibus est interceptus: quemadmodum etiam paullo post *Cesarionem*, qui ex Dictatore Cæsare & Cleopatra natus ferebatur, momentibus illud amicus, Cæsar occidi curavit. Hisque adolescentibus perniciem acceleravit, quod Ægyptii eos jam sibi Duces constituerent, siquid Antonio & Cleopatra accidisset. Antonii tamen corpus Cleopatrae magnifice sepeliendum concessit. Et paucis diebus interfectis ipse ad eam venit, cupiens eam ad splendorem triumphi sui servare, & simul thesauris ejus potiri; camque consolari aggressus est. Et cum eam vitæ cupidine teneri credidisset, discessit. Verum postquam blanditiis suis plane non moveri Cæsarem vidisset Regina, & præterea, *Dolabella* nobili juvene per nuncium illud significante, intellexisset, se post triduum cum liberis in Italiam esse mittendam, petiit a Cæsare, ut inferias Antonio persolvere sibi liceret. Atque ita, *Ephrodisia* liberto, cui custodia ejus mandata erat,

a *Suet. Aug. c. 17. Plin. Ant. p. m. 923. b Dio L. II. p. m. 302. c Suet. Aug. Vill.*

erat, cum literis ad Cæsarem ablegatos a, in monumentum Antonii delata aspexit, quam inter ficos inferri jussit, morsu perisse creditur; quod genus mortis non novum fuisse in Ægypto ex Cicerone intelligitur. Alii eam venenum sumpsisse dicunt e; nec satis certo constitit, quo genere mortis perierit. Cæsar eam regio funere effert, & apud Antonium sepeliri jussit. Decessit nata annos undecim quadraginta. Liberos ejus superstites Octavia cum suis educavit. d. *Filia Cleopatra postea suba Mauritanie Regi nupsit e.*

§. VI. Cæsar deinde per Syriam in Africam profectus omnia ad bellum cum Particis gerendum paravit. Et anno sequente Romanos reversus, & incredibili hominum gaudio exceptus per triduum triumphavit; sed iudoque omnis generis edidit. Templum Jani omnibus jam bellis perfectis clausit; & omnibus, quos adulatio reperire potuit, honoribus ausus est. Ita Ægyptus in provinciam formam redacta fuit: ex qua tantum pecunie in aratibus Cæsar intulisse dicitur, quantum Pater ejus ex Gallia g. Ægypto Cn. *Cornelius Gallus* eques Romanus præfectus est, cum provinciam adini disscillem, annonæ fœcundam, superstitione ac læticia discor-dem & mobilem, insciam legum, ignaram magistratum viro Senatorio committere

Rrip-ximo bellum secuta. A. U. 724

Tom. II.

Y

a *Diob. p. m. 306. b Pro C. Rab. Post. c. 94 c Plin. Ant. p. m. 955. d ib. Vid. c Suet. Aug. c. 17. e Diob. p. m. 307. f Suet. Aug. cap. 22. g Dio L. II. p. m. 309. h Vell. L. II. c. 19.*

tere minus tantum esse videretur. Venit paullo ante, dum ultimam manum bello Actiaco Alexandrinoque Caesar impo- nit M. Lepidus M. Lepidi Triumviri filius Junia sorore Bruti natus interficiendi, simul ac in Urbem redisset, Caesaris consilia iniverat. Sed Mecenaz, quem Urbi praeferat Caesar, summa prudentia & mira celeritate, nullaque cum perturbacione aut regum, aut hominum oppresso Lepido, immane novi ac returre- cturi belli civilis restinxit incendium. Ita bella civilia vigesimo circiter anno, quam coepta fuerant, finita sunt: & non quidem, ut falsissime dicit adulator Velle- jus e, prisca illa & antiqua Reipublice forma revocata est: sed tamen inermis, & longe meliorem, quam proximis annis fuerat, statum esse composita; de qua re, ante quam finiamus, adhuc aliquid adje- cturi sumus.

CAPUT OCTAVUM.

Bellum Parthicum.

§. I. Licet Caesar, ut vidimus, paullo ante mortem bellum Partum in- ferre statuisset, ipsi tamen jam per ali- quod tempus a bello contra Romanos ge- rendo abstinuerant; quod horum prae- cipue artibus discordiis inter se vexarentur. Sed non diu postea opportuna occasio bel- lum

a Tacit. Hist. l. 2. b Liv. epit. 133. Vell. L. II. c. 68. c L. II. c. 89.

lum Romanis facienda ipsi obrigisse visa est. Post praesulum nempe Philippense T. Labianus, Labieni, qui Mandanti praesul occiderat, filius a, adolescens stolidus, si credimus Straboni b, qui a Bruto Cassio- que ad auxilium petendum ad Parthos fuerat missus c, audita partium clade cum veniam desperaret, potius sibi cum bar- baris vivendum, quam cum civibus in patria pereundum statuit. Ibi dum in Aegypto Antonius amori indulget, & Sex. Pompeii bello distineretur Caesar, cum Pacuro filio Regis Orodis Syriam invasis- set, & Apameam cepit, & Antiochiam, De- cidiumque Saxeum M. Antonii legatum vi- cit, transiitione militum, qui Cassii, oliam & Bruti partes secuti fuerant, uctus. Julliorem etiam Parthorum causam fa- ciebat, quod Palmyrenas in fidem recepif- sent; quorum urbem opulentissimam mi- litibus suis dissipendam Antonius promi- ferat e. Inde Pacorus omni Syria, excip- ta Dyro, subacta Hyrcanum Artaboli- thium a Romanis Judaeae praepositum re- movit; eique fratrem ejus Antigonum sub- stituit f. Labienus vero Ciliciam & A- siana parte omnem occupavit, & Parthici cognomen assumpsit g, more, certe a Ro- manis rationibus diversissimo.

§. II. Antonius autem (nam & bellum Parthicum a Senatu decretum erat) vix e

Y 2 somno

a Hist. bell. Hist. c. 32. b L. XIV. n. 660. c Dio L. XLIII. n. 249. d Flor. L. IV. c. 9. e Appian. Civ. L. V. n. 676. f J. J. oph. Antig. L. XIV. c. 24.

Tomno & crapula excitatus a in Syriam quidem profectus est, tanquam Tyto opem laturus sed omnia jam ab hostibus occupata cernens regressus est; praesertim cum Falvix suae literis & lacrymis in Italiam revocaretur f. Post aliquod tempus ex Italia in Graciam reverius P. *Ventidiam* in Asiam ad bellum cum Labieno gerendum praecepit: qui repentino adventu suo territum hostem profligavit, & in Syriam repulit e. Parthos etiam auxilio ei venientes vicit; ipsi quoque Labienum mox copiis fere exiit. Labienus paulo post a *Demetrio* liberto, quem Cypro Antonius praesecerat, captus est, & mox occisus. Inde *Ventidius* Ciliciam primo, mox Syria a Parthis restitam recepit, *Arado* solum excepta; & deinde etiam Palaestinam; & multam pecuniam a Regibus, qui Pacorum auxilio juvissent, expressit; neque tamen ipse a Senatu eo has res gestas honoratus est; sed Antonius, cuius auspiciis eas gesserat. Deinde metum simulans Parthos ad praelium pellexit, & vicit, ipso Pacoro in ea pugna cato d, eodem anni die, quo quondam Crassus a Parthis cecis fuerat: atque ita Pacori capite ad urbes, quae desecerant, circumlato omnes sine bello receperunt e. Et ulterius victoriam persequi potuisset *Ventidius*, nisi Antonii metus-

a Strabon. l. d. Dio L. XLVIII. p. m. 290. b Plin. Ant. p. m. 929. c Appian. Parth. l. v. 156. d Plin. Ant. p. 931. e Dio E. XLIX. p. m. 272. f Flor. L. IV. c. 9.

et invidiam a. Romae autem & Antonio & *Ventidii* triumphus est decretus; quem hic tamen solus duxit, cum interea perisset Antonius. Primus autem Romanorum de Parthis triumphavit *Ventidius*, & solus ex privatis. Ac mira sane hic observari poteretur vicissitudo: cum hic idem *Ventidius* puer olim cum aliis captivus in pompeji Strabonis triumpho ductus fuerit b. Antonii etiam legatus *Candidus Armenios*, Albanos & Iberos domuit. Parthi vero vivo etiamnum Antonio otium nati novum bellum fecerunt. *Thraus* enim, cui pater Oeodes regnum tradiderat, mira id ferocia tractavit, fratribus suis necatis, imo ipso patre, cum indignae id ferre videretur, occiso: atque ita primorum multos, & inter eos *Monasem*, partim alios, partim ad Antoniam transire fecit. Huic Antonius sequum Parthiae, & scilicet insuper dona pollicitos, & quondam etiam representans, bellum commisit. At *Monasem* summis Parthi promissis permotus retro cecit c. Antonius indignationem dissimulans cum ad Parthos iit, quasi de pace agere vellet, sperans interea Regem imperatium opprimere praesertim: nam ipse quidem octodecim legiones, & sexdecim milia equitum habuit e. Cum vero aditus praesertim e munitionibus reperisset Antonius, in Medos, eorum Regi bellum facturus, iter dedit f.

Y s &c

a Plin. Ant. p. 931. Appian. Parth. l. 57. b Plin. H. N. VII. 43. Geil. XV. 4. c Liv. lib. 130.

& urbem *Praaspa*, ut Dionii dicunt, vel
Praasa, ut Plutarchus & Appianus eam
 vocant, Medorum regiam oppugnare coe-
 pit. Interea Parthi, qui urbem istam val-
 lidissime munitam esse scirent, *Oppidum*
Statianum Antonii ducem cum copiis,
 quas habebat, concidunt: & machinas
 urbis oppugnationi inservituras in pote-
 statem reliquant. Antonius autem, op-
 pugnatione Praasporum relicta multis ma-
 gnisque incommodis a Parthis effectus est:
 quanquam etiam ipse saepissime hostes fu-
 derit. Discessit enim ab eo *Arthabazus*
 Armenius, qui principis belli causa fue-
 rat, cum nihil boni sibi ab Antonio spe-
 raret. Hic plurimis suorum, sive ferro,
 sive fame amissis, (3509. fuisse dicit Ap-
 pianus) & panis quoque inopia pressus
 in Armeniam rediit; atque inde in Egy-
 ptum profectus est: cum pacem ei & se-
 curitatem promississent Parthi; si reddidit
 manusisset. Praecipuam autem causam
 Antonio rei male gesta fuisse dicunt,
 quod pro amore Cleopatrae mentis non fa-
 ctis compos de reditu magis, quam de vi-
 ctoria cogitaret. Anno quidem sequente
 Antoniae Regem bello persequi statuit:
 nam ejus dicebat praecipua malorum om-
 nium causa Romanis fuerat; pacemque
 propterea cum Medo fecit. Sed illece-
 bris Cleopatrae delinitis bellum amittit:
 cum tamen tantum apparatus fecisset,

us

a *App. Al. Parth. n. 15.*
 b *App. an. ib. Liv. ep. 130.*
 c *Appian. ib. n. 167.*

ut timor ejus ad Indos etiam pervenisse
 dicatur. Verum anno sequente Rege per
 fraudem capto ejus regnum in potestatem
 redegit; ac filio suo ex Cleopatra conce-
 ssi. Et postea adhuc in Mediam profectus
 unam ex filiabus Regis conjugem uni
 ex filiis Cleopatrae futuram accepit:
 cuiusque Medix & Parthix Regem, si eas
 regiones subegisset, fecit. Post mortem
 Antonii res a Parthis per aliquod tempus
 quiete fuerunt: & si aliquid rei cum iis
 gestum fuit, ejus narratio finibus, quos
 nobis statuimus, non continetur. Hoc
 tantum adiciemus, Augustum captivos
 & signa militaria, quae caeso Crasso ceperat
 Parthi; & ita etiam, quae Antonio
 ademerant, recepisse; cum sibi Phra-
 atis eo consilio patri tenuisset. Ea au-
 tem signa Tiberio Angusti auspiciis in O-
 rientem res gerenti restituta sunt.

AJJ. 719

CAPUT NONUM.

Bella quaedam alia Octavianus
Cesaris.

§. I. **H**OTUM tamen bellorum summa *Bella*
 capita totum memorabimus, cum
 cum jam ad finem hujus operis cum gau-
 dio properemus. De generibus quibusdam
 Italpinis L. Antonius Triumviri frater
 Y 4 A. U.

a *Plut. Ant. p. m. 932. b Liv. ep. 131. c App.*
Parth. inf. d Plut. Ant. p. 947. e Dio L. II. p.
m. 309. f Suet. Aug. c. 21. Vel. L. II. c. 91.
 & *Dio L. III. f. h Suet. Tib. c. 9.*

A. U. 712. triumphum petit, & obtinuit a: quamquam nihil admodum laude dignum gessisset; neque magistratum imperiumve in iis locis legitimis unquam habuisset. Felicio fuit Agrippa, qui ex Praetura Galliam ulteriorem obtinens. Caesaris auspiciis res in Aquitania feliciter administravit; & postea secundus Romanorum belli causa Rhenum transit. Triumphum tamen neglexit ob damna, quae Caesar in bello contra Sex. Pompejum passus fuerat. Verum A. U. 724. C. Albinus *Carpinus* de Gallis Morinis triumphavit, ut etiam de Suevis: nam postquam Morinos subegerat, etiam Suevos in Galliam irruentes ante biennium repulerat. Et qui Carrinatus successit *Nemius Gallus* Treveros Germanorum auxiliis fretos & rebelles subegit. Denique A. U. 726. de Gallis Aquitanis triumphavit *M. Valerius Messala*. Contra Salassos, aliaque gentes Alpinas ipse Caesar A. U. 718. bellum solita sua felicitate gessit.

S. II. In Hispania Cn. Domitius Calvinus A. U. 714. Caesaris auspiciis primum feliciter pugnavit; at legatus ejus a militibus suis desertus, ab Hispanis obsessus & occisus est. Sed Domitius revocata vere disciplina, punitisque desertoribus hostes demum adortus est, & victoriam repoi-

REIPUB. ROMAN. LIB. X. 511
repperavit a. Postea etiam Cantabros, Vaccos, Aduros & *Stenilis Taurus* dominos legitimis A. U. 715. *Boquid* Mauritaniae Rex in Hispaniam trajiciens bellum movit; sed ipsorum defectione regredi coactus a Caesaris (nam ipse Antonio facebat) victus se ad Antonium contulit; & regnum ejus a *Bocho* occupatum est b; cui illud Caesar confirmavit. C. denique *Norbannus Flaccus* A. U. 719. in Hispania bene res gessisse *Marmora Capitolina* sedem faciunt.

S. III. Cum gentes Inalpinas Caesar, *Bella* ut vidimus, domuisset, in Pannonios etiam exercitum duxit, nullam belli constantiam habens, nisi quod milites exercere, & ex alienis opibus alimenta iis praebere conaretur, id omnino fultum ratus, quod infirmior contra potentiorum patraffer. Et primum quidem a rapinis contumuit; quod speraret circa viros eos sibi adungere posse. Cum vero prior ab ipso laesus esset, (nee mirum cum hostilem exercitum agros suos immerito insilantem viderent) praedas quas potuissent maximas ex agris eorum egit. Et fortiter satis se defendebant barbari, *Mena* etiam illo Sex. Pompeji libero interfecto. Tandem tantum pacis conditiones accipere coacti sunt: Sed paullo post dum Caesar in Britanniam expedit opem parat, Pannonii & Dalmatae, & etiam Salassii rebellare ceperunt. Verum Pannonicos

Y. 5. qui-

a. Dio L. XLVIII. p. 240. *Talb. Capir.*
b. *Vid. Dio. L. XLIX. p. 259. c. Dio L. LII. p. 330. d. Dio ibid. c. Appian. Civ. L. IV. p. 611. Cl. Reuth. ad Titul. IV. l. v. 107. c. Dio. L. XLIX. p. 235.*

a. *Id. L. XLVIII. 256. Vell. L. II. c. 78.*
b. *Dio. ib. p. 258.*

quidem recepit *Gentius*; Salassos *Valentinus* *Mellilla* domuit. *Daltonax* prius ad *Agrippa*, inde ab ipso *Cæsare* coercitum: quibusdam tamen *Statilio Tauro*, quos domaret, relicto. De quibus omnibus populis confecto civili bello *Cæsar* triumphum duxit. Eodem tamen etiam tempore *Crassus* (contra *Duros* a qui ad *Antonium* inclinaverat, & *Bastarnas*) qui Istrum transgressi *Mysos* aliosque populos finitimos subegerant, bellum gessit. Quod quidem hæctenus ad Romanos nihil attinebat. Sed, cum etiam *Thracæ* *Dentheletæ* Romanorum socios invassissent, *Crassus* non tantum eos repulit, verum etiam filios hostibus *Mysæ* quoddam oppidum cepit. Inde *Bastarnas* quoque, ex quorum legatis vino gentis consilia expellerat, superavit. Quibus peractis, *Mysos* quoque aggressus alios viatore alios, alios denique persuadendo in potestatem redegit: licet ipse partim a frigore, partim a *Illicicibus*, per quos iter faciebat, ingentia damna pateretur. Triumphus tamen & *Cæsari* & *Crasso* ob has res gestas decretus est; quem tamen *Crassus* demum egit post biennium. Sed interea etiam alias victorias de his & finitimis gentibus obtinuit. Et signa, que quondam *C. Antonio Bastarnæ* ademerant, recepit, in quasdam gentes tanta sevitia usus, ut captivis eorum omnibus manus imputaverit. Hæc ubi gestis *Cæsar* san-

a Diu. L. II. p. 312.
b Diu. L. II. v. f.

REIPUB. ROMAN. LIB. X. 315
num clausit; quamquam adhuc cum *Treviris* *Germanisque*, & in *Hispania* cum *Vaccæis* & *Caritabris* bella a *Ducibus* ipsius gererentur.

CAPUT DECIMUM.

De Imperio ad *Octavianum Cæsarem*,
qui inde *AUGUSTUS* dicitur esse, delatio.

§. I. **P**ost immensos honores *Cæsaris* *Octaviano* decretos, quos partim recensimus partim recensere parum attinet, summa totius *Reipublicæ* Anno Urbis septingentesimo vigesimo quarto rursus penes unum hominem esse coepit. Quo tempore *Cæsar* cum *Mecenatè* & *Agrippa*, quos solos arcatorum maxima consiliorum habebat conficiis; de *republica* s. p. q. r. *revidenda* consultasse dicitur. Quod tamen, an utque utaque veritati contentaneum sit; vel saltem, an serio unquam eam deliberationem instituerit, merito posse dubitari credo. Refert *Dio* rationes longissimis sermonibus comprehensas, quibus *Agrippa* restituendum *Populo* principatum censuit; *Mecenæus* vero supremam potestatem, quam jam gaudebat *Cæsar*, retinendi ipsi auctor fuerit, consilia simul prudentissima detulit.

Deliberatio
Cæsaris
de
revidenda
Rep.

AN. 724

Y 6 tius

a Diu. L. LIII. i. i. i.

quidem recepit *Gentius*; Salassos *Valentinus* *Mellilla* domuit. *Daltonax* pius ad *Agrippa*; inde ab ipso *Cæsare* coercitum: quibusdam tamen *Statilio Tauro*, quos domaret, relicto. De quibus omnibus populis confecto civili bello *Cæsar* triumphum duxit. Eodem tamen etiam tempore *Crassus* (contra *Duros* a qui ad *Antonium* inclinaverat, & *Bastarnas*) qui Istrum transgressi *Mysos* aliosque populos finitimos subegerant, bellum gessit. Quod quidem hæctenus ad Romanos nihil attinebat. Sed, cum etiam *Thracæ Dentheletæ* Romanorum socios invassissent, *Crassus* non tantum eos repulit; verum etiam filios hostibus *Mysæ* quoddam oppidum cepit. Inde *Bastarnas* quoque, ex quorum legatis vino gentis consilia expellerat, superavit. Quibus peractis, *Mysos* quoque aggressus alios viatore alios, alios denique persuadendo in potestatem redegit: licet ipse partim a frigore, partim a *Illicicibus*, per quos iter faciebat, ingentia damna pateretur. Triumphus tamen & *Cæsari* & *Crasso* ob has res gestas decretus est; quem tamen *Crassus* demum egit post biennium. Sed interea etiam alias victorias de his & finitimis gentibus obtinuit. Et signa, que quondam *C. Antonio Bastarnæ* ademerant, recepit, in quasdam gentes tanta fævitia usus, ut captivis eorum omnibus manus imputaverit. Hæc ubi gestis *Cæsar* san-

a Diu L. II. p. 312.
b Diu L. II. v. f.

REIPUB. ROMAN. LIB. X. 315
num clausit; quamquam adhuc cum *Treviris Germanisque*, & in *Hispania* cum *Vaccæis* & *Caritabris* bella a *Ducibus* ipsius gererentur.

CAPUT DECIMUM.

De Imperio ad *Octavianum Cæsarem*,
qui inde *AUGUSTUS* dicitur esse, delatio.

§. I. **P**ost immensos honores *Cæsaris* *Octaviano* decretos, quos partim recentissimus partim recensere parum attinet, summa totius *Reipublicæ* Anno Urbis septingentesimo vigesimo quarto rursus penes unum hominem esse cœpit. Quo tempore *Cæsar* cum *Mecenatè* & *Agrippa*, quos solos arcatorum maxima consiliorum habebat conficiis; de *republica S. P. Q. R. reddenda* consultasse dicitur. Quod tamen, an utque utaque veritati contentaneum sit; vel saltem, an serio unquam eam deliberationem instituerit, merito posse dubitari credo. Refert *Dio* rationes longissimis sermonibus comprehensas, quibus *Agrippa* restituendum *Populo* principatum censuit; *Mecenæ* vero supremam potestatem, quam jam gaudebat *Cæsar*, retinendi ipsi auctor fuerit, consilia simul prudentissima detulit.

Deliberatio Cæsaris de reddenda Rep.

AN. 724

Y 6 tius

a Diu L. LIII. i. i. i.

ius Republice administratione adiciendi. Et opere pretium erit utriusque orationis summam hic tanquam in brevi tabella lectorum oculis simul & animis considerandam subijcere.

Conf.
sicut A.
sippa.

§. II. Et Agrippa quidem argumenta sententia iuxta brantiae desumpserat ab odio, quod sibi contracturus erat, si omnia Caesar egisse videretur, non pietatis in Patrem causa, neve ut Republicam contra infidiatores libertatis suae assereret, sed sui duntaxat commodi & patriam in servitutem redigendi gratia. Tum etiam urit, quam gratia, & naturae conveniens sit aequalitas inter eos qui in libera civitate, & eadem conditione nati sunt. Ea enim ratione concordiam stabiliri posse, cum homines bonae & mala communia ducentes omnia, quaeque pro virili ad communem salutem committere parati sint. In domitu vero unius omnes sua tantum commodo intentos esse, dum principis mores, sive boni illi sine, sive mali sibi imitandos proponant. Adebat praeterea, non sine ingenti molestia & periculo dominantis liberum populum ad servitutis patientiam posse inclinari: cuius primum ingenti odio ipsum flagrare necesse sit, dum pecuniam, sine qua stare non possit Republica, e civibus colligit; quam in unum hominem non libenter conferunt, eum solum maxime de sui exiliis mores, cum in libera civitate in suum quemque usum se pecunias conferre cives opinentur: idque certo sensu verum videri possit, cum etiam ad civilia & militaria munia magis adhibeantur,

quam principes in alienos fere & mercenarios, ut sibi addictiores sint, ea conferte solet. Adhaec etiam exorsum fieri civitatis quondam libere dominum, dum criminum iudicia exercere cogitur, cum iudiciorum specie tunc cupiditate indulgere opinantur: in libera vero civitate iudicia facilius fieri, contraque potentiae iudicis, neque gratiae impetratae adeo facile possint. Monebat etiam, quam difficilis & odii plena res foret eligere ex omni civium multitudine, quorum opera Principes sibi utendum censent; quum utique opera aliorum tunc necessarium sit. Neque odii tantum, sed etiam periculi plenum opus esse: nam si ineptos rebus gerendis praticias, detrimentum Republicae asserit; si magnanimos & idoneos, ipsi Principi esse, quod sibi ab illis metuat, cum e contrario statui libero conducatur, si plurimi magnis rebus idonei in eo perierint. Exemplis deinde consilium suum fuscibatur a Graecorum populis desumptis: ubi statuum popularium gloria & res gestae nimium quantum illis, qui tyrantibus, aut reges egissent, precellerent. Et praesertim ipsorum Romanorum hoc docere Republicanam, quae ad tantum potentiae fastigium sub libera eius administratione crevisset. Denique neque unum Caesarem tot laboribus die ac nocte obsecris, absque valetudinis suae ingenti detrimento se fecerunt. Quod si nobili desiderio plurimum bene facienda teneretur, laudandum quidem generosum adeo impetum: at gratiam bene

beneficiorum datorum aliis potius, quam ipsi Principi, obtingere; negatorum solum ipsi fore soli. Præterea, neque omnibus posse satisfieri; & majorem esse iniquitatem eorum, quibus nihil oboritur, quam sit grata animi benevolentia aliorum, in quos beneficia collata sunt. Quippe cum plerique beneficia, quæ petant, tanquam aliquid quod sibi debeat, considerent; ita ut qui ea adepti fuerunt, tantum quod suam esset, adeptos se putent; quibus negatum est, se in se privatos esse optinentur. Neque tamen etiam beneficia absque delectu dignotum, aut indignorum distribui possunt; quo etiam magis eorum odium accenditur, qui se indignis præteritis putant. Studebat igitur, ut Sulle exemplo legibus primum præclaris Respublicam constitueret; ac ita tandem Republicæ suam potestatem traderet. Hæc fore summa est eorum, quæ Agrippam Casari dixisse Dio tradidit.

Mercena- S. III. Mercenas contrariæ plerumque opinio-
is est nis fuit: ostentis enim incommodis, quæ popularum regimini formam sequantur, hortatus est, ne insipienti Populo Republicæ potestatem permitteret, atque ita veluti infanti, aut infano gladium in sui ipsius perniciem porrigeret speciosis libertatis & generositatis vocabulis deceptus. Verum, ut assumptis prudentissimis fortissimisque viris ipse eam

regeret: atque ita libertatem legibus temperatam, non licentiam plebi permitteret. Super omnia, ut suo arbitrio bella gererentur magistratus crearentur, præmia ac supplicia distribuere-ntur. Atque eam jam esse Populi Romani Constitutionem, ut, nisi imperio minus contineri nequeat, cum Imperio ad distissimas partes prorogato, undique mire diversa colluvies hominum in Urbem & Imperium confuisset; quæ omnibus modis sit coercenda. Tum ostendebat, quam non facile summa auctoritate aliquis cedere possit, exemplo Pompeii; qui postquam id fecerat contemptui habitus, insidiis appetitus, & demum everitus fuisset: idemque Mario & Sulle eventurum fuisse affirmabat; nisi morte eo periculo fuissent exempti. Denique consilia Reipublicæ gerende plurima & præstantissima addidit: quæ paucis comprehensa hic, quam brevissime poterimus, subjungemus. Primo auctor ipsi fuit, ut Senatam, in quem per bella civilia plurimi indigni irrepserant, diligenter recenseret; indignique remotis nobilissimum quemque simul & discretissimum morum etiam & prudentiæ maxime ratione habitum, is sufficeret; neque tantum ex Italia, sed etiam ex sociis delectos in Senatam allegeret; ut ita & ministros rerum agendarum, & obsides fidei sociorum haberet; & simul provincialium homi-

Nouum amorem deemeretur. Et idem
 in Equesstri ordine observandum mo-
 uuit; de numero nulla cura habita.
 Imo omnibus locis civitatem esse dan-
 dam, ut solam Romanam vere suam pa-
 triam esse putarent. Magistratum cre-
 andorum potestatem soli Caesari reserva-
 tam esse voluit; conuque potentiam
 quantum fieri possit inuicem honoresem-
 per integro relicto. Provincias exerci-
 tique nemini, nisi idoneo tempore
 post gelum magistratum interposito,
 committeret; ut animorum nimia a con-
 tinuitatis honoribus elatio reprimere-
 tur. Ubi Praefectum creati suus a ex iis
 qui omnes iam magistratus cum laude
 gessissent, qui tum reliquis rebus in
 Urbe praeset; & causas, quae provo-
 cationem haberent, iudicaret; ac om-
 nes episcopales in Urbe, & extra eam
 ad passuum usque LXXXI. millia (sta-
 dia IOCL. dicit Dio.) Centoniam quo-
 que potestatem sui ex ordine Senatorio
 committendam; qui tamen de maiore
 quoque negotio ad Caesarem referret;
 & utramque hanc potestatem per om-
 nem vitam, nisi maiores causas obla-
 rent, prorogandam cenlebat. Provin-
 cias etiam administrari posse rectius cre-
 debat, & tutius, si & modice essent;
 & pluribus simul eorum administratio
 crederetur. Consulibus nempe uni & Prae-
 toribus duobus; ea tamen ad hunc cautio-
 ne adhibita, ne Consularis qui impe-

no.

REIPUB. ROMAN. LIB. X. 727
 no milites cohiberet, in centurio-
 nem, aut alium virum maioris paulo
 dignitatis animaduvertere posset; quos a
 solo Caesare puniendos esse dicebat.
 Praeterea, nemini minus trionico, aut
 diutius quinquennio potestatem commit-
 ti; ut & iudicis, & insolentia ex diu-
 rnitate imperio evitaretur. Haec om-
 nia autem munia soli Senatoribus com-
 mittenda existimabat. Ex Equitibus
 duos militiae chorumque officiorum pe-
 ritos latrocinibus Caesaris praefici posse
 dicebat; ut si forte unus insidias ipsi
 strueret, ab altero coartari posset: il-
 que jus etiam dandum in milites per
 uniuersam Italiam. Tum etiam vicarios
 iis dandos esse; & omnibus potesta-
 tem perpetuam. Multos etiam alios mu-
 neribus Equites posse perici; ut ita
 plures rebus gerendis affluerent.
 Et iis, qui in provinciis curarent, et-
 iam posse adungi libertos, qui ipso-
 rum quasi taciti custodes forent. U-
 triusque ordinis liberos mature lite-
 ris imbucendos esse putabat; ita ut paulo
 acutiores etiam armis & equos tra-
 ctare discerent; & omni ratione a de-
 fidia & mollitie, praesertim consilio-
 rum auctoribus, auerterentur. Exerciti-
 us esse atendos perpetuos; utque his
 rebus sumptus suppederet agros publi-
 cos (nam plurimum bellorum occasioni-
 bus erant capti) esse vendendos; eam-
 que

que pecuniam fœnore modico esse elen-
 candam. Alia etiam vechgalia esse im-
 peranda, illicque exactores commodos ef-
 fic prœficiendos. Romam omni magni-
 ficentia esse exornandam, qua totius
 Imperii caput esse facile appareret.
 Concilia vero & Comitia Populi &
 Romæ & alibi terrarum esse abrogan-
 da; (certum consilium omnium eor-
 um, qui libertatem Populi evertere
 cupiunt) & sumptus omnium moderan-
 dos. Senatui honorem esse servan-
 dum; & præcipue legatos exterarum
 gentium ad eum remittendos. Et de
 Senatoribus judicia etiam Senatui esse
 permitienda, ut damnationis invidiam
 Principes evitaret. Obretractores
 autem, vel conviciatores plane esse
 negligendos. At si quis invidias Prin-
 cipi struere deprehenderetur curandum
 esse ut a Senatu, sed quam fieri possit
 moderatissimo supplicio puniatur; cum
 etiam sic vix persuadetur hominibus
 quæquam contra Principem con-
 jurare fuisse ausum. De iis vero causis,
 quæ per provocationem ad Principem
 judicanda adferuntur, utile maxime fore,
 ut ipse in consilio præstantissimorum
 aliquod virorum cognoscat; quos
 sententias suas in tabellis scriptas
 edere debeat. Consilium Principi
 dandorum libertatem summam omnibus
 esse permitendam; atque vitam ipsam
 ita esse institutendam, ut inde alii
 Præfetti exempla, quæ imitentur, capere
 possint. In vita aliorum, si accusatore
 careant, non inquirendum; nisi
 Republicanam forte læsata sint: ta-

lla

lia enim punienda esse etiam si nul-
 lus accusator existat. Egregia vero fa-
 cinora etiam majore, quam mereri vi-
 deantur, honore esse ornanda. Hono-
 res ultra sibi decerni nequaquam Ca-
 sarem pati debere; sed virtute veram
 gloriam esse parandam. Deorum cul-
 tum secundum instituta patrum esse sa-
 eendum; peregrinarum vero religionum
 auctores esse removendos. Nec speran-
 dum esse divinationem; ita tamen ut
 artes magicæ aboleantur. Pacem maxime
 Casari esse appetendam; sed ita ad rem
 bellicam semper esse paratissimus; atque
 omni eam casum etiam exploratoribus
 ipsi esse utendum; ita tamen, ut non
 facile delatoribus adhibeat fidem. Familiarium
 eximiam curam esse habendam; verum a nimia
 in eos indulgentia esse cavendum. In-
 feriores contra potentiores esse defen-
 dendos; sed exacta æquitate ubique ser-
 vata. Artibus utilibus deditos esse
 honorandos, otiosos contra, aut ma-
 larum artium magistros esse premen-
 dos. Curandum ut jus diligentissimo
 dicatur; neve discordiæ inter cives fo-
 veantur; neve quis re sua male utatur;
 atque ita etiam ipsi Casari providendum
 esse, ne potentia usquam abutatur sua.
 Casar utriusque, & Agrippæ & Mæcenatis oratione audita in-
 gentes utriusque laudes tribuit; & quan-
 quam consilio Mæcenatis sibi utendum
 esse statuisset, nihil minus tamen Agrippæ
 industria, ubi res postularret, usus est.
 Imo huic postea filiam suam

323

Juliam, mulierem impudicissimam uxorem dedit; quae jam antea M. Minucio nupta fuerat. Atque ita haec quidem a Dione sunt tradita: sed veritas, ne forte illi exercendi caussa potius, quam veritatis studio haec nobis reliquerit: praesertim cum ipse quoque afferat, & Kaiendis Junianis ejusdem anni jam in alia *Casari* *fora* *summa* *su* *to*, *va* *apud* *ditra* *in* *du* *ru* *ipang* *st* *rain* *duan*.

Alii ad
hic ho-
morem in
Casare
colari.

§. IV. Tum quoque Tribunitia potestas in Casarem, quod viveret, collata est: ita ut ea auctoritate non tantum intra pomerium, sed etiam ad mille passus extra pomerium potestur; quod nunquam Tribunis plebis concessum fuerat. Et ita hoc summi fastigii vocabulum reperit e, *no* *Regis*, *aut* *Dilectoris* *nomen* (Romanis odiosissimum) *assumeret*, *hic* *tamen* *appellatum* *aliqua* *cetera* *imperii* *prae* *mineret*; ut Taciti verbis ejus consilium referam. Ex hac ergo potestate jus habebant Imperatores, & (nam omnibus sequentibus eadem potestas data est) omnium aliorum magistratum actus intercedendi: & sacrosancti simul nominis venerationem consequentur. Et, quia quotannis cum novis Tribunis plebis, nam illi creati non desierant, licet inani.

a 77d. Suet. Aug. c. 28.
b L. L. c. m. 309. C. Tacit. Ann. L. III. c. 35.
c Dio L. LIII. p. 7. 344.

tum forte nomine absque ulla potestate uerentur, eam potestatem renovabant Principes, hinc anni Imperii eorum ab hac potestate numerari solent. Illi praeterea sunt sacerdores; cum pro S. P. Q. R. vota conciperent; etiam nominatim pro Caesaribus vota facere: imo in convitiis & publicis & privatis Caesarum tanquam *Herod* *libari* *corpis*; & nomen ejus in hymnis juxta cum Deorum nominibus adscriptum est. Eodem quoque anno *Imperatoris* nomen accepit, quomodo id antea Julio Casari datum fuerat: idque non ob victoriam aliquam, quemadmodum sub Republica fuerat factum; sed potius, ut summa pace belloque potestas penes Casarem esse demonstrarentur. Tum Censuram gessit collegam habens Agrippam; quem magistratum maxime Senatus legendi causa sumptisse videtur: nam plurimi indigni per bella civilia in amplissimum ordinem irrepierant. Ipse tamen proprio neminem removit: sed verecundiam iis, qui tanto ordine indigni erant, injecit; ita ut sponte sua Senatu abstinuerint. Utque omnem omnibus occasionem rerum novandarum praecideret, vetuit, ne quis Senator injussu suo Italia exiret, nisi in Siciliam, aut Galliam Narbonensem. Ut vero metum omnem adversariis quoddam suis demeret, (nam metu vix ulla

a Dio L. XLIII. p. 159.
b Ibid. Lib. LIII. pag. 334. Suet. Aug. p. 35.

ulla causa infiditum, aut justior est, frequentior) omnes se literas in Antonii scriiniis repertas, combussisse simulavit: at revera plerasque diligentissime servavit; usque postea meliorem occasione, & memoriis suis rebus uti non dubitavit. Anno sequente Cæsar sextum Agrippa secundum Consulatum, gessit: eoque anno censu peracto, lustrum LXII. condidit: & *Principi Senatus* dictus est, more ex prisca Republica repetito. Tum demum Indi quinquemales in memoriam Actiæ victoriæ instituti sunt. Uoque magis ac civium animos sibi conciliaret, syngraphas antiquas eorum, qui aliud Reipublicæ deberent, concrenavit: & uno edicto omnia, quæ per bella civilia inique constituta fuerant, sustulit. Antonium summa diligentia curavit, cum præde sciret, non alia re facilius populam allici: acque ita etiam milites donis, cunctos denique dulcedine otii pollexit. Cum ergo omnium ordinum benevolentiam sibi acquisivisset, ipse septimum, Agrippa tertium Consulatum suscepit. & cum idoneos maxime ex Senatu jam antea suis desideris inbuisset, iterum de abdicatione Imperii in Senatu verba fecit, nullius se metu id facere prestatum quippe qui tum supplicia, tum beneficiis in plu-

a Dio L. LIII. init.

b Vid. Lucian. III. p. 55. Tacit. Annal. in l. cap. 2.

c Dio L. LIII. p. 337.

plurimos collatis ita jam res suas constituisse, ut facile, si voluisset, imperium retinere posset. Itaque se imperium, arma, leges, provincias S. P. Q. R. restitueri professus est, quicquid Reipublicæ constituendæ, & Patris mortem vindicandi causa egisse testatus. Imo enixis precibus contendit, ut hoc suum consilium Senatus approbare vellet; cum ipse laboribus confectus, neque animo amplius neque corpore perdurare posset, & laudem præterea præclaram ex tanta magnanimitate studiose appetere. Adjecit simul consilia, quibus deinceps in Reipublicæ administratione utendum esse censebat. Leges scilicet diligentissime esse servandas: provincias sine ambitione, aut invidia optimis quibusque mandandas; honores & poenas summa æquitate esse distribuendos; cum summa tum abstinentia, tum continentia in Republica esse versandum; arma semper, sed ad sui duntaxat defensionem, in manibus esse habenda; milites arcta disciplina esse coercendos, alimentis abunde præstitis, ne aliena appetere cogerentur. Hæc oratio diversis animorum motu excepta fuit: omnes tamen, & qui cum ex animo loqui, & qui cum simulare credebant, dicenti adhuc Cæsari acclamant: & tandem multis argumentis adductis, compulerunt, ut solus principatum obtinere vel-

a Dio L. LIII. p. m. 340.

vellet. Atque ita simulando se imperium
deponere velle effecit, ut illud a S. P. Q.
R. ipse confirmaretur. Sed tamen in de-
cem tantum annos supremam hanc po-
tatem recipere voluit; sperans, (ut
dicebat) se eo temporis spatio Republi-
cam in tutum & tranquillum statum
constituere posse. Decennio elapso, non-
dum cuncta ex animi sententia compo-
ta esse causatus, quinquennium rursum
populic; deinde alterum quinquennium;
post denuo decennium, ac tertium po-
stremo etiam decennium petiit & obtinuit.
Atque ita decenniorum, & quinquen-
niorum continuatione Imperium
quandiu vixit retinuit. a.

S. 5. Aliud etiam artificium firmande
sue potentie adhibuit. Nam cum se omnes
provincias obtinere velle negasset,
inferiores quidem & pacatas Senatus
adminstrandis concessit; potentiores, aut
que hostes accolas aut alios metus ha-
berent, sibi sumpsit. Quo consilio Senatus
videbatur posse securo imperio per-
sistat; cum ipse continuis laboribus ac
periculis obiectus esset: sed id revera age-
bat, ut inermem plane & imbellem
Senatum efficeret; dum interea ad se so-
lum arma, milites, ararium, totum denique
Imperii robur converteret. Ergo
hanc divisionem provinciarum instituit &
Senatus Populoque concessit Africam &
Numidiam, Asiam & cum Epuro Graeciam

a *Eia* L. III. p. m. 343.
b *Dio* *ibid.* p. 341.

etiam, Dalmatiam, Macedoniam, Cre-
tam, Siciliam, Africam Cyrenicam,
Bithyniam cum Ponto finitima, Sardi-
niam atque Hispaniam Beticam. Bets-
ri adscripte sunt Hispaniam Beticam.
Caesari adscripte sunt Hispaniam Tarraco-
nensis cum Lusitania, Gallia omnis,
Narbonensis scilicet, Lugdunensis, A-
quitania & Celtae, cum his populis
qui horum coloni essent: tum Caele-
syrta; Phoenice, Cilicia, Cyprus, A-
gyptus: sex quibus tamen postea Cy-
prum & Galliam Narbonensem Popu-
lo reddidit, Dalmatiam pro his reci-
piens. Qui in Senatus provincias mit-
tebantur *Proconsules* dicebantur; licet
aliquando Praetori tantum essent. In
suis provinciis eos sere Caes. misit;
qui neque Consulares, neque Praetor-
torum essent: neque *Legati Confessarii*,
aut tantum *Consulares*, vel etiam *Ca-
sarii Caesaris pro Consule*, aut *pro Prae-
sere* dicebantur. Suos Legatos quan-
diu ipse voluisset, provincias praesse
iussit; Proconsules tantum anno. Il-
lis jus gladii & haerentem militarem
concessit, negata Proconsulibus. In-
terdidit etiam, ne quis ante quinquen-
nium a jello in urbe magistrum pro-
vincias suscipere: quo nebat, ut li-
cet major numerus esset eorum, qui
magistratum gerissent, quam provin-
ciarum, ad omnes tamen tractu tempo-
ris imperium pervenire; & cum multi
iis quinquenni intervallo vel morte,
vel alio casu in provincias suo prohibe-
rentur. Atque tum quidem provinciae
ita divise sunt, quae res tamen postea
Tern. II. Z. &

& pro tempore diversitate, & pro arbitrio Principum sapienter variavit a. Equitum etiam praestantioribus varia munia delegavit, quo partes partem administranda Reipublicae caperent. b. Quod autem provincias attinget, illud etiam observandum est, omnibus earum praefectis, sive a se, sive a Senatu missis ex aequo fuisse veniunt, ne delectum habere, aut pecunias locis imperare possent.

§. 6. His rebus ita ordinatis tom alios *existit* honores, tum novum ipsi cognomen *meoCa.* S. P. Q. R. artificiosis adulatio reperit. Nam primo quidem ipse Caesar ROMULI nomen sibi imponere gestiebat, tanquam qui *alter*, vel, si Camillum addamus, *tertius Urbis Conditor* foret; sed cum sensit se ita regni affectatam suspitionem futurum e, ut ingens & ridicula Romanorum in rerum & personarum nominibus fuit superstitio, AUGUSTI tandem nomen recepit, Senatuloconsulto facto in sententiam *Plan-*

ei d. laibus Januarii secundum Ovidium e; secundum *Conserium* f. vero *A.U. 716* XVI. Kal. Februarii Anni Urbis sexti & vicefimi supra septingentesimum. Id nomen *suavitatem* quandam & *vera-*
fio

- b. Suet. Aug. c. 47.
b. Suet. Ib. c. 37.
c. Dio L. LIII. p. m. 343.
d. Vell. Pat. Lib. II. c. 31.
e. Fast. L. vi. 587. seqq.
f. de die nat. c. 21.

riam significat unde etiam Graeci Latinae vocem voce sua *SEBASTOS* expresserunt a, quae a verbo *ossequium* e, *colu*, *verere*, est deducta b. Itaque etiam hodie CAESAR & AUGUSTUS Imperator dicitur. Non satis recte igitur ab *augenda Imperii* id nomen deduci videtur, licet eo alludi possit, & jam olim alluserit Ovidius e. Neque etiam ex usu vetri antiquitatis particula *semper* ei nominis additur: quanquam id jam antiquis satis temporibus factum fuisse reperio; circa tempora nempe Imperatoris Diocletiani d. vel forte jam *Philippi Arabis* e. Licet vero hoc nomen *Augusti* Caesar assumpsisset, *Principis* tamen appellationem potius amavit f. Mensis etiam *Sextilis* nomen suum mutavit g, quem hodieque ab hoc Principe *Augustum* dicimus, quod eo mente & primo Consulatus, & insignes victoriae ipsi obtigissent.

§. 7. Atque ita ad terminum, quem §. 6. nobis proposueramus, favente supremo et suo Namine hoc opus perduximus. Ultra *104* riora persequi minus utile visum est, *perio*. quoad Republica jam in unius potestate

Z a tem

- a. Dio l. d. p. 344.
b. Pausan. Lacon. II.
c. d. l. v. 611.
d. Val. Grut. p. CCCIX. n. 4.
e. Vell. p. cclxxii. 9. Vid. & Ez. Spach. de P. & U. N. Diff. XII. p. 384.
f. Tac. Ann. l. i. c. 9.
g. Liv. Epit. 134. Suet. Aug. c. 31.

tem redacta, pauciora longe virtutis e-
xempla, vitiorum autem & scelerum
plura occurrunt. Licet tamen non
plane recitem ad tempora, fortasse *Cae-
sarum Magni* historiam Romanam per-
tineret; si quidem Deo otium & ani-
mum largiri placeret, Ipsi nunc pro
opere finito laus sit & gloria in omni
saeculum maxima.

FINIS:

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS Y ARCHIVOS

FN

INDEX

RERUM, & VERBORUM

Memorabilium locupletissimus.

Littera a primum, b secundum volumen significat.

A

A belox Saguntinus.	269 a
Abydenorum castris.	349 a
Accus (L.) poeta.	87 b
Accus ab Hanno. capta.	278 a
Achaz auxilium Romanis offert.	419 a
Achroorum Republica quaer.	36 b
Achvia provincia facta.	37 b
Achvia pro tota Graecia unde.	164 b
Achvae belli origo.	35 b
Achillas Pompeium interficit.	419 b
Achis. Col. feroci.	378 a
Achius (L.) legatus bello sociali.	216 b
Achius Lacoli successit.	137 b
Achius (M.) libris Col.	376 a
Achius continentium Rex.	11 a
Achiacum praedium.	500 b
Achthal praetorum dux.	27 a
Adularo Hannonis Praet.	207 a
Aebutius (P.) Bacchanalia aperit.	416 a
Aebutius (T.) pater.	475 a
Aedilium plebis institutio.	66 a
Aelius (Sex.) Tr. pl.	331 b
Aemilia Pompeii uxor.	213 b
Aemili (L.) Barbula triumphus.	124 a
Aemili (L.) Pauli perfidia.	451 a 457 a
fortitudo in clade domestica.	451 a
paupertas.	451 a
Aemili (M.) Scavri magnanimitas.	194 b
Aemili (M.) Scavri privigni Sulla profusio.	217 b
Aemili (M.) tribunus mil. fortitudo.	187 a

Z

Z 3
Euri.

tem redacta, pauciora longe virtutis e-
xempla, vitiorum autem & scelerum
plura occurrunt. Licet tamen non
plane recitem ad tempora, fortasse *Cae-
sarum Magni* historiam Romanam per-
tineret; si quidem Deo otium & ani-
mum largiri placeret, Ipsi nunc pro
opere finito laus sit & gloria in omni
saeculum maxima.

FINIS:

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

FN

INDEX

RERUM, & VERBORUM

Memorabilium locupletissimus.

Littera a primum, b secundum volumen significat.

A

A belox Saguntinus.	269 a
Abydenorum castris.	349 a
Accus (L.) poeta.	87 b
Accus ab Hanno. capta.	278 a
Achaz auxilium Romanis offert.	419 a
Achroorum Republica quaer.	36 b
Achvia provincia facta.	37 b
Achvia pro tota Graecia unde.	164 b
Achvae belli origo.	25 b
Achillas Pompeium interficit.	419 b
Achis. Col. feroci.	378 a
Achius (L.) legatus bello sociali.	216 b
Achius Lacoli successor.	137 b
Achius (M.) librio Col.	376 a
Achius eximium. Rex.	11 a
Achiacum praedium.	500 b
Achthal praetorum dux.	27 a
Adularo Hannonis Praet.	205 a
Aebutius (P.) Bacchanalia aperit.	416 a
Aebutius (T.) pater.	475 a
Aedilium plebis institutio.	66 a
Aelius (Sex.) Tr. pl.	332 b
Aemilia Pompeii uxor.	213 b
Aemili (L.) Barbula triumphus.	124 a
Aemili (L.) Pauli perfidia.	451 a 457 a
fortitudo in clade domestica.	455 a
paupertas.	452 a
Aemili (M.) Scavri magnanimitas.	194 b
Aemili (M.) Scavri privigni Sulla profusio.	217 b
Aemili (M.) tribuni mil. fortitudo.	187 a

Z

Euri.

<i>A milius</i> Col. A. 473.	177 a
<i>A milius</i> Lepidus Norbam capis.	212 b
<i>A milius</i> Papius (L.) Gallus vincit.	239 a
<i>A milius</i> (L.) Paullus ad Cannas cadit.	272 a
<i>A milius</i> (L.) Paullus ante triumphaverit.	454 a
<i>A milius</i> (L.) Paullus Col. A. 705.	301 b
<i>A milius</i> (L.) Paullus Illyricum lubinit.	247 a
<i>A milius</i> (L.) Paullus in Hispania res gerit.	411 a
<i>A milius</i> (L.) Paullus Perseum vincit.	447 a
<i>A milius</i> (L.) Regillus clavis pizfectus.	375 a
<i>A milius</i> (Mam.) Dictator 99. a. centuræ tempus monit 100. Dictator III.	102 a
<i>A milius</i> (Mam.) Marfus vincit.	160 b
<i>A milius</i> (M.) Col. A. 477.	163 a
<i>A milius</i> (M.) Col. A. 504.	398 a
<i>A milius</i> (M.) iniquum in Hispania bellum gerit.	48 b
<i>A milius</i> (M.) Lepidus civile bellum movet.	227 b
<i>A milius</i> (M.) Lepidus ad Liguribus triumphat.	414 a
<i>A milius</i> (M.) Lepidus Ptolomæi tutor.	464 a
<i>A milius</i> (M.) Scaurus Ligures domat. princeps Senatus.	210 b
<i>A nesiædemi</i> Achæorum præfecti forpido.	113 b
<i>A nimalium</i> quid.	354 a
<i>A quis</i> (cum) bellum.	59 a
<i>A er</i> Corinthum unde.	61 a
<i>A esculapius</i> Romanæ arcessitus.	31 b
<i>A etolarchæ</i> magistratus.	373 a
<i>A etolorum</i> cum Rom. fœdus.	119 a
<i>Africanus</i> a Cæsare occisus.	307 a
<i>Africanus</i> Consulatum emitt.	428 b
<i>Africanus</i> , L. poeta.	345 b
<i>Africanus</i> Pompeji legatus.	378 b
<i>Africanus</i> Sociorum dux.	258 b
<i>Africanus</i> varia fortuna cum Sertorio pugnat.	237 a
<i>Africanus</i> cognomen Scip. ois datum.	345 a
<i>Agamemnon</i> vocatus Pompeius.	31 b
<i>Agæropolis</i> Rhodiorum legatus.	459 a
<i>Agri</i> Tarantinorum dux.	278 a
<i>Agrippa</i> Vise Vipsianus auctor est Octaviano reddenda libertatis. b.	270 b
<i>Agrippa</i> Bithynæ vincit.	45 a
<i>Agrippa</i> Menentis.	45 a
<i>Agrippa</i> Rhenon transiit.	142 a

Abala

<i>Abala</i> Vid. Sertorius.	
<i>Abis</i> quando deleta.	29 a
<i>Albinovanus</i> Lucanorum dux.	110 b
<i>Albus</i> , C. Carinas triumphat de Morina.	312 b
<i>Alexandanus</i> Argolorum dux.	573 a
<i>Alexandra</i> five Salome Aristobuli uxor.	237 b
<i>Alexander</i> Aristobuli F. iussu Pompeii occisus.	227 b
<i>Alexander</i> Janæus Judæor. R.	286 b
<i>Alexander</i> Mithridatis dux.	180 b
<i>Alexander</i> Persei F.	417 a
<i>Alexandrinorum</i> arrogans legatio.	440 a
<i>Allis</i> fluvius.	214 a
<i>Alexo</i> Achæus.	219 a
<i>Allienis</i> dies.	214 17 a
<i>Allifas</i> Sabinorum urbs.	161 a
<i>Allotropicum</i> bellum.	106 b
<i>Alliobrogum</i> legati conjurationis Castiliæ iudices.	300 b
<i>Amatius</i> ab Antonio interfectus.	412 b
<i>Amatius</i> Marci filium se mentitur.	23 b
<i>Ambigarus</i> Celticæ Rex.	372 b
<i>Ambrosius</i> Eboracorum rex.	377 b
<i>Ambrosius</i> lege prohibitus.	100 a
<i>Ambra</i> a Rom. capta.	396 a
<i>Americæ</i> insulas non ovit Sertorius.	233 a
<i>Amnestia</i> post mortem Cæsaris sancita.	b
<i>Amyntodes</i> Arhamanum R.	349 376
<i>Amyntas</i> Antiochi dux.	391 b
<i>Ancharius</i> (Q.) a Matro occisus. Macedoniam regit.	664 b
<i>Anctus</i> Martius murus Urbis struit. ejus regnum.	159 b
<i>Anchilæus</i> , Ptoleio-Philippus.	345 b
<i>Anchilæus</i> Prætorum vincit.	27 a
<i>Anchilæus</i> a Metello prætorum vincitur.	24 b
<i>Andromachus</i> Crassum prodit.	21 b
<i>Andronotus</i> Hieronymi R. tutor. interficitur.	383 b
<i>Antero</i> ellus Gallorum rex.	284 a
<i>Anicetus</i> (L.) Gallus Illyris vincit.	288 a
<i>Anni</i> Prætoris Latini audacia & mors.	339 a
<i>Annius</i> (T.) Lucus orator.	458 a
	343 a
	66 b

Z 4

An-

minor cura ad plebem obtinendam maxime ne-
cessitas. 13 a

A. cum Cæsa ordinat. 443 b

Annus a Numa ordinatus. 443 b

Anteres Capitolii custodes. 12

Anteo-nates, sibi. 13 a

Aspersionis a. apud Rom. 234 274 a

Antipponus Archibuli F. 681 b

Antipponus Joannis Hyrcani F. 286 b

Antipponus rex a C. Soso captus. 482 b

Antiochus in Ægypto excedere iussus. 461 a

 Hæsiodymam a. 484 a

Antiochus Deus a Tryphonæ occisus. 283 b

Antiochus sanctum molitur in Europam. 327 a

Antiochus Pius rex. 280 b

 vincitur. 377 a

Antipater V. Cæsar. 287 b

Antipater Idumæus. 235 b

A. istia Pompei uxor. 269 b

Antistius (P.) cæcus. 30 a

Antium colonia deducita. 67 b

Antius, M., Bruto Tr. pl. 485 b

Autroni M., rapacitas. 497 b

 luxus. 504 b

 mors. 411 b

Antonius, C., Cæsaris legatus. 266 b

Antonius, C., in Thracia male res gerit. 278 b

Antonius, C., senatu movetur. 608 b

Antonius, C., a Cicerone F. vincitur. 439 b

Antonius, L., cognomine pius. 670 b

Antonius, M., piratas vincit. 285 b

 Cretem inævles perit. 200 b

 Cretem dicit. 190 b

Antonius, M., a Ptolemao compungitur. 270 b

Antonius Cæsar mortuo Kemp. turbat. 603 b

Antonius, M., Cleopatram amat. 654 b

 diadema Cæsaris offert. 445 b

 sic Magister Equitum. 423 b

Antonius hostis iudicatur. 612 616 b

 Tr. pl. 396 b

 turgere ad Actium fugit. 671 b

 Acto.

Antonius, M., triumphatus occisus. 137

Antonius Orator. 276 b

 interficitur. 199 b

Antonius, P., Castella Socius. 281 b

Antyllus M. Antoni F. 676 b

Apian ante dictus Ptolemaus. 144 b

Appollonius Antiochi classis præfectus. 321 a

Appollonius Cæmentis fidus consiliarius. 466 a

Appia via strata. 271 a

Appius V. Claudius -

App. Claudius 17. a. populi adversarius 60. alius vir
prudens. 108 a

Appuleius, L., Prætor Macedonix. 331 b

Appuleius, L., Saturnus Mario lævet.
 eius seditio. 130 b

Apuli in societatem recepti. 118 a

Aquilius, C., interfectus. 211 b

Aquilius, L., legatus. 349 a

Aquæ Sextæ nuda dicitur. 200 b

Aquilli juvenes. 59 a

Aquilius, M., aquæ venenæ inficit.
 triumphat. 70 b

Aquilius, M., legatus ad Mithridatem.
 interficitur. 181 b

 168 b

 33 b

 241 b

 211 b

 203 b

 280 a

 282 a

 287 b

 400 a

 241 b

 200 a

 477 b

 103 b

 257 b

 179 a

 168 b

 286 b

 280 b

 288 b

 47 b

 Z. 1

 Att.

Aristonicus Asia rex.	62 b
Arrius, Q., & Consulatu repulsi.	331 b
Arrius, Q., gladiatoris vicus, & ab iisdem vici- tus.	344 b
Asinus Ptolemæi ultimi soros.	413 b
Artabanus Armeniorum Rex.	361 b
Artorius Octaviani medicus.	472 b
Arvina. V. Coraelius.	
Arvus Porcenæ F.	95 a
Arvus Tarquinius Collatinus dictus.	30 a
Arvus Tarquinius Superbi F.	31 a
Arsander dux Pharnacis.	425 b
Asculum Picentium caprum.	180 a
Alie res ordinatae a Manlio.	401 a
Asiatici mores infames.	71 b
Asinum Pollio Cæsaris commentario inscriptis arguit.	366 b
Asinius, C., Pollio Parthinos vicus.	156 b
Aspis urbis. Lat. Clupea.	206 a
Astapa urbis excidium.	316 a
Asyla cui aperta.	3 a
Atelius Capto Crassum devoret.	218 b
Athenæ a Sulla captae.	169 b
Athenæus Eumenis R. frater.	430 b
Athenienſium garrulitas.	169 b
Athenio servorum dux.	57 b
Attili Col. fortitudo A. 459.	108 b
Attilius, A., Calpurnius Dictator.	120 a
A, Attilius Col. Pecos decipit.	202 a
Attilius, C., Sardos vincit.	248 a
& Gallis vicus cadit.	240 a
Attilius, M., bene tam gerit.	268 a
Attilius, M., Corsicam decet.	425 a
Attilius, M., Regulum captor.	208 a
de eius morte.	213 a
Attilius Prætor in Lustranis res gerit.	469 a
Attilius, P., Nulus.	178 b
Attilius, Sex., Ti. pl. Ciceronis hostis.	326 b
Attilius, C., Laberius Tribuni pl. audacia.	120 b
Attilius, C., Hispanos vincit.	411 a
Attilius, M., Augusti avus.	465 b
Atrox Euboræ urbs.	252 a
Attili regis mors.	356 a
Attilius Eumenis R. frater.	415 b

regnum fratris perturbat.	478 a
Attalus Philometor Asia rex.	48 b
Attici turpis forestatio.	318 b
Attius Tullius Volscorum princeps.	70 a
Attius Varus Pompejorum Dux.	411 550 b
Avaritia Perseum perdit.	478 460 a
Audius, G., Orestes an bellum cum Mithridate gerit.	247 b
Augures instituti.	19 a
AUGUSTI dicti Imperatores.	531 b
Augustus dictus mensis sciatilis.	531 b
Augustus tyrannidem affectans Senatus potentiam minuit.	523 b
Aulus Mag. Equitum cæsus.	358 a
Aurelia mater Cæsaris.	373 b
Aurelii, Q., proscriptio.	276 b
Aurelius, C. Consul.	171 a
Aurelius Cotta Col. A. 507 iterum A. 507.	512 a
Aurelius, L., Orestes.	222 a
Aurelius, M. Scavrus a Cienebris vincitur.	218 a
Aurum Tololanum.	281 b
Aurunci victi.	63 a
Aulonium gens deleta.	257 a
Auspicia ementitur pullarius.	170 a
Autilis lociorum non nimis fidendum.	301 a

B

Bacchanalium Iæds conjuratio.	405 a
Bacchus, vel Bacchis Mithridati dante Eumachus.	180 b
Bæbius a Mario interfectus.	100 b
Bæbius, C. Tr. pl.	258 b
Bæbius, Co., Tamphilus a Gallis cæsus.	271 a
Bæbius, L., ab Hispanis vincitur.	422 a
Bæbius, M., Propætor.	470 b
Bæbius, Q., Trib. pl.	397 a
Balanus Cæsaris amicus.	401 b
Leontuli Col. fidem tenet.	411 b
Bannus, L., Nolanus.	278 a
Barcina factio Carthagine.	297 a
Barthiaci, vel Barthini ministri Marii.	199 a
Basilus Cæsaris legatus.	41 b

Belgae Gallorum fortissimi.	370 b
Bellum aliorum dux.	399 a
Belli civilia Cesariani inhibita unde ducendum.	319 b
Belli Macedonici I. Initia.	282 191 a
vera causa.	347 a
Belli Punicius. vera causa.	250 a
Socialis causa iudiciorum metus.	250 b
Bellovesus (aliorum Rex.	383 a
Benignus Penicini Auletis P.	244 b
Belli a Beroo victi.	407 b
Bellus, L., Tr. pl. Ciceronem infectant.	298 b
Becolcus aliorum rex.	107 b
Biblicaeque Alexandrius inuocatum.	415 b
Bibulus collega Cesaris.	319 b
Bibulus. Trib. pl.	317 a
Bonius Cumanus philosophus.	11 89 b
Bisali Salapiridis constantia.	309 a
Bocchates Numida.	321 a
Bocchet Bogum regnum occupat.	73 b
Bocchus rex Jugurtham tradit.	143 b
Bocchorches magistratus.	419 a
Boniti Antiochi rogantur.	371 a
Bonori pax concessa.	319 a
Bogud Mauritanie R. vincitur.	315 b
Bonorix Cimber.	319 b
Bomilcar Jugurthae dux.	143 b
Bomilcar Pemptura Dux.	349 a
Bona colonia deducta.	400 a
Boves Luxe dicitur elopiant.	165 a
Romanam oppidum captum.	169 a
B acchylii Bionasches.	353 a
Bonni Gallorum dux.	358 a
Bonus abet Gallorum dux.	300 b
Burdulium captum.	191 a
Bruui, M., Avaritia.	175 b
in toles.	187 b
Bruui in Caesarem conspirat.	446 b
Bruui Sura legatus in Macedonia.	185 b
Bruui, D. Cesaris legatus.	491 b
Iulii Antonii interficitur.	449 b
Bruui Al. Bruui pater.	238 b
Bruui, M., Karoponticus etiam Q. Capio Bruui dicitur.	220 b

Imp.

Impertator appellatur.	477 b
Bruui, M., Rom. primus dicitur.	37 b
Bubulus Dictator A. 461, G. Junius, Col. Agrippa.	107 a
Byris rex Carthagini.	10 b

C.

C. Caelius C. Metellus Salsitor vincit.	251 b
L. Metellus Dalmatas vincit.	116 b
Pius Marius vincit.	160 b
Q. Metellus Andricum vincit.	24 b
Q. Metellus Balearum vincit.	112 b
T. Metellus.	
Candici centurionis fortitudo.	116 a
alterius eius nominis.	203 a
Caelius Antipater historicus.	64 b
Caelius, M., C. Antonium accusat.	243 b
M. Rufus Praetor a Caelio detestatur.	470 b
Trib. pl.	379 b
Tr. pl. A. 645	64 b
Cannentes a Romulo victi.	31 a
Capitius, M., Cautilex Socius.	293 b
Casar, L., a Caelio Dicitur occisus.	438 b
Sex. a Sociis caesus.	317 b
Cassianus Cleopatrae filius ab Octaviano interficitur.	304 b
Cales colonia deducta.	245 a
Calpurnius, Q., legatus ad Mithridatem.	276 b
Q. Tr. pl.	215 b
Callianus dicitur Bruncus.	45 b
Callianus Athzus proditor.	22 b
Callianus Mithridatis dux.	281 b
Calpurnius Flaminius fortitudo.	201 a
Calpurnius ab Hispanis victus.	207 a
L. Vestius a Jugurtha corruptus.	237 b
Lanarius Iulium in Hispania obruncat.	253 b
L. Pilo a Titurinis caesus.	119 b
L. Pilo super quaestiones perpetuas coactum.	62 b
Annales & orationes scripsit.	64 b
(L.) Pilo servus vincit.	14 b
(L.) Pilo a Iulianis victus.	462 a
(Q.) Pilo in Hispania bellum gerit.	48 b

Cal.

Calvinus. Vid. Sextius.	
Camerini victi.	
Camillus. Vid. Fufius	
Campani se Rom. dedunt.	
Candidus Catonis amicus.	176 a
(P.) Antoni dux.	341 b
Catinus (C.) Cæsaris legatus.	500 b
(C.) Robilius COL. in parvas horas.	383 b
Cannensis clades.	439 b
Canuleius (C.) Tr. pl.	271 a
Capitolium a Senis occupatum.	95 a
Capas Hannibali Canon.	82 a
praefectura.	178 a
Capuae ad Porcium deservit.	256, 306. a
Capula Aler.	273 a
C. id. Marianorum partium dux.	325 a
(C.) interfectio Scipionem d. iur.	198 b
(C.) excharitatis sumit.	86 b
Proterius interfectus.	103 b
id. Papirius.	110 b
Carinas Carbonis legatus.	208 b
Caroi victi.	470 b
Carulinius Cæsaris Octaviani legatus.	461 b
Carthaginiensium cum R. senilis.	237, 139, 226 a
quod violant.	189 a
Carthago deletur.	18 b
Nova capta.	312 a
perdita Rom. mores perdidit.	4 b
restituta.	98 b
Spartagena, quæ olim Saguntus.	249 b
Civilis (Sp.) legatus.	433 a
Cassivellanus Britannorum regulus.	376 b
Cassius (C.) a gladiacombus victus.	204 b
(C.) classis Pompeii praefectus.	462 b
(C.) conjuratorum in Cæsarem accersimus.	446 b
(C.) Cralli quæstor.	280 b
fortiter res contra Partos gerit.	401 b
Heemius annales scripsit.	64 b
(L.) Carilinae locus.	293 b
(L.) Longinus legem tabellariam tulit.	61 b
a Cimbris vincitur.	118 b
(L.) Praetor A. 642.	138 b
(Q.) Longius Cæsaris legatus.	407 b
Trib.	

Trib. pl. 519	391 b
Parmentis in percussoribus Cæsaris.	429 b
(Sp.) Vellellius.	18 a
tyrannidem afficit.	73 a
Castor Deiotari nepos.	410 b
Castrum colonia.	173 a
Cassina (L. Sergius) quis fuerit.	290 b
Catvulus Eburoorum rex.	277 b
Cato (C.) Tr. pl.	347 b
Vid. portius.	
minor Cyprum provinciam injustissime sibi de-	367 de-
serti patitur.	310 b
maior civis, quam prudentior.	316 b
ajur mors.	416 b
se Pompejo opponit.	398 b
an Scato vetus Italorum dux.	145 b
(C.) damnatur.	139 b
C., Prisci nepos a Thracibus victus.	11 b
M. Dilei F. scripsit de jure civili.	114 b
Catagnatus Allobrogum rex.	376 b
Catuli, Q., dignitas maxima.	257 b
eruditio.	276 b
Catulus a Mario interfectus.	200 b
Cimbros vincit.	129 b
Caudicaria navis.	181 a
Censores primi creati.	87 a
Censorum severitas.	287 a
Censura Appii-Claudii.	158 a
Livii & Claudii.	314 a
Centenarius Penula a Pœnis captus.	284, 298 a
Centumviri instituti.	325 a
Cephalensis domita.	397 a
Celestus Tr. pl.	454 b
Cethegus, C., Cætilinae Socius.	291 b
Chales a Rom. egea.	349 a
Chiomara mulieris: allicæ fortitudo.	401 a
Cicero cædis Clodii conficitur.	354 b
Cælium adolescentem tuæ.	416 b
conjuratorem Cætilinae opprimit.	281 b
hythoriam sui consulatus scribit.	304 b
in exitum proficitur.	220 b
iniquum Scæuri causam defendit.	183 b
legem agrariam distuldet.	309 b

fert de ambitu.	411 b
Manliam suadet.	279 b
optimatibus faver: incostans est.	104 139 b
pater patriæ dicitur.	303 b
summo consensu restituitur.	335 b
(Q.) Cæsaris legatus.	379 b
filius C. Antonium vincit.	454 b
Ciceronis dissimulatio.	323 b
jaçantia.	304 b
luxus.	271 b
mors & elogium.	473 b
Q., mors.	472 b
Cimbri unde profecti.	117 b
Cimbrina sylva ingens.	160 a
Cincinnatus Dictator ab aratro. 84 iterum Dictator.	98 a
Cincinnatus, T., Quinctius Dictator.	125 a
Cincius Proprætor.	318 a
Cineas Pyrrhi legatus.	278 a
Cinna Consul Sullæ adversarius.	196 b
interficitur.	204 b
Helvius per errorem occisus.	451 d
L., sociali bello dux.	155 b
L., in Cæsarem mortuum invehitur.	452 b
Circeiense defectio.	124 a
laudis scelestæ mulier.	212 a
vestalis.	52 b
Claudii, Ap., artes populares.	87 a
eiusdem scelera.	90 49. a
claudiorum origo.	52 a
Claudius Appii cliens.	90 a
Ap., Clodii frater.	335 b
Ap., Crassus.	128 a
Ap., ad Sarmatas usq. vincendo progressus.	241 b
Ap., Mar um in urbem admittit.	198 b
Ap., pacem cum Pyrrho dissuadet.	182 a
Ap., privatis sumptibus triumphat.	52 b
Ap., Cenchus Hispanos vincit.	414 a
C., Cenchus.	423 a
G., Col. A. 183	83 a
Olicia Dictator ludicrus.	215 b
in Germouas abjectus.	231 a
C., Ligures vincit.	413 a

Mar-

Marcellus Gallos vincit.	363 a
M., Marcellus Gallos vincit A. 570	409 a
Marcellus optima spolia refert.	242 a
Nero ab Hasdrubale decipitur.	306 a
Hasdrubalem vincit.	320 a
Fulcher a gladiatoribus victus.	263 b
Ti., Nero pater Imp; Tiberii.	487 b
Q., Quadrigarius historicus.	277 b
Unimanus.	39 b
Cleo servorum dux.	55 b
Cleopatra Aegypti regina.	462 a
Pelusium Cæsari prodit.	503 b
moritur.	505 b
junior Juba uxora.	505 b
Cloacæ maximum opus.	31 a
Clodia Cæsaris junioris uxor.	471 b
repudiatur.	485 b
Clodius ad plebem transit.	324 b
prævaricator in causa Catilinæ.	292 b
sacra Bonæ Deæ violat.	312 b
trucidatur a Milone.	354 b
P., Pulcher homo vecors.	217 218 a
Sex., homo nequissimus.	327 b
Clælia virginis fortitudo.	55 a
Clivius Albanorum dictator.	23 a
Clu ea Africæ urbs.	206 a
Cluvia a Samnitibus capta.	199 a
Cocceus, L., Octaviani amicus.	489 b
Colloquium Hannibalis & Scipionis.	342 a
Columna rostrata Duillii.	299 a
Cominium captum.	270 a
Concolitanus Gallorum rex.	240 a
Considius, C., Pompejanus.	432 b
Consulares, qui provinciis Cæsaris præerant.	529 b
Consulum suffectorum origo.	440 b
Cornelius Sullæ crudelitas.	215 b
unde tot Romæ fuerint.	221 b
Corinthium æs unde.	35 b
Corinthus excisa.	35 sequ. b
urbs opulentissima.	35 b
Coriolanus dictus Marcius.	68 a
ejus superbia & iniquitas.	68 a
ajicitur in exilium.	70 a

eius

ejus mors.	71 a
Cornelia Gracchorum mater.	71 b
Inspecta de nece Scipionis.	84 b
Cornelius (A.) Arvina Dictator. A. 429	150 a
(A.) Collis Dictator.	122 b
(C.) Cethegus Hispanos vincit.	311 a
(C.) conjuratiois Cantillariz Socius.	297 b
(Cn.) Col. a Pennis captus.	218 b
(Cn.) Dolabella Col. A. 672	691 b
(Co.) Gallus Aegypti praefectus.	678 b
(Cn.) Lentulus Clodianus a gladiatoribus victus.	264 b
(Cn.) Scipio Hispanus Conf. A. 577	414 a
(Co.) Scipio Calvus Conf.	441 a
Conf. A. 194 118 Xviri frater.	90 a
(L.) Dictator.	755 a
(L.) Merula Praetor.	354 a
Merula Col. A. 160	366 406 a
(L.) Lentulus Col. A. 916.	229 a
(L.) Merula Consul.	197 b
scriptum interficit.	200 b
(L.) Scipio Aftaticus a Sulla dimittitur.	207 b
(L.) Scipio Col. A. 499	201 a
Cornelii Sullae res in Italia gestae.	269 b
Cornelius Sulla Archelaum vincit.	270 b
iterum.	171 b
Dictaturam deponit.	215 b
ejus mors.	226 b
L. Sulla legatus Martii bello Cimbrico.	123 b
quæstor Martii bello Jugurthino.	143 b
Sulla ingratum amittit.	191 b
M. Procol. Puzenos vincit.	341 a
P. Col. A. 463 Sullae status.	171 a
Col. Il. A. 426	172 a
P. Lentulus. Cantillariz Socius.	290 b
P. Scipio Nasica Gallios vincit.	407 a
P. Scipio Nasica vir optimus Hispanos vincit.	410 a
Tr. pl. a Cominiis accusatus a Cicerone defensus.	274 b
Cornulicium Africanum obtinet.	484 b
a Sextio opprimitur.	454 b
L., Tr. pl. A. 610	469 b

Cornutus, M., sociali bello dux.	455 b
Corruota capti.	210 a
Coruncanus, T., Col. A. A. 473	181 a
Etrulcum b. conficit.	194 a
Corvus dictus Valerius ad Cervinum.	437 a
Colcinus a gladiatoribus victus.	493 b
Colconius, Cn., Dalmatas vincit.	256 b
XX Vir.	223 b
Cothon portus manu factus.	16 b
Cotta a tertorio victus.	214 b
Bithyniae praef. ignavus.	178 b
Cæsar legatus interfectus orator.	377 b
376 b	
Cæssi, L., Oratoris mors.	151 b
M., & Pompeii consulates.	266 b
ejus divitæ.	270 b
pater & filius interfecti.	375 b
rapinæ, arrogantis, imprudentia.	360 b
Cælius Col. A. 528	219 a
L., Carbonem accusat.	101 b
M., gladiatores vincit.	241 b
Bithynas & Mytos vincit.	514 b
Clodio favet.	225 b
cum Cæfare & Pomp. conspirator.	318 b
270 b	
.P., Sociali bello dux.	155 b
.P. M. P., bello cadit.	361 b
Cremutius Cordus historicus.	483 b
Crisa a Q. Metello perdomita.	261 b
Crenia fides.	449 a
Crisolaus Achaorum Praetor.	32 b
Crixus gladiatorum Dux.	263 b
Crustumini victi.	12. a
Curtarii, vel Curtalii 31	74 a
Curtio fax belli civilis.	391 b
in Africa pugnant. interficitur.	431 b
Curtius (M.) Dentatus Col. A. 463.	172 a
Pyrrhum vincit A. 478.	288 a
(Q.) index conjurationis Cantillariz.	294 b
296 b	
Cyrenarum regum Rom. legatum.	143 b
Cyrenus urbs quæ.	179 b

D

D & Z, sepe commutatur.	14 b
Dacæ victi.	246 b
Dacmatippus (L. Junius Brutus) Prætor.	209 b
Damo Clodii libertus.	314 b
Damocritus Achæorum Prætor.	31 b
Damocritus Aëtolorum Prætor.	478 a
Dalio Salapientis.	309 a
Dæcem viri legibus scribendis. 86. eorum tyrannia. 89 a eorum exortu.	91 a
Dæcem viri iustis faciendis.	121 a
De. Ilius Sæpi Antonii legatus.	327 b
De. a Sili devotio.	118 a
Deici. III. devotio.	155 a
Deici. Iubeli iactantia.	170 a
Deici. P., tribuni mil. fortitudo.	759 a
Deicius (P. P.) Consul se devovit.	125 a
Deicius Tr. pl.	102 b
Deicius Tr. b. pl. Coriolanum accusat.	62 a
Deiolarum Gaius Romæ amicus, a Cicetone defenditur.	179 b
Deiostus. Rex Pompei partes sequitur.	427 b
a. Cæsare acceptis.	410 b
a. Cicetone defenditur.	450 b
Delio Battianorum Rex caesus.	257 b
Demarata Andromodori uxor.	382 b
Demaratus coelestis.	28 a
Demetrius libertus.	108 b
Demetrius Pharius Illyriorum dux.	236 a
ad Rom. transit.	236 a
eisdem incurta.	247 a
Demetrius Philippi. R. obses datus.	357 a
a. parte interfecit.	428 a
Demetrius Syria. R. Roma assigit.	456 a
Demochares Sex. Pompei libertus.	491 b
Deorum cultum sollicite curavit Romulus.	9 a
Deos diu iung simulare conuenit R.	18 a
Deos esse invidios & malignos crediderunt veteres.	451 a
Deos perfidius vitæ agnosce Hædenbel.	344 a
Deos prædones gentium olim valde vitæ.	412 a
Deos immunita clementia monem sepe hominibus.	486.

admit.	381 a
Dixus Achæorum Prætor.	36 b
Dixator ab arato quis.	84 a
Dixator sine Consul. Papirius.	161 a
Dixator sine magistro Eq.	279 a
Dixatores duo simul.	279 a
Dixum liberum hominum Privetivatic.	146 a
Dixum bellum in Hispania.	231 b
Dixus Col. bellum in Hispania.	234 b
Dixus a Sertorio victus.	441 b
Dixus classis præfectus.	441 b
Dixus, P., bello sociali dor.	115 b
Dixus, T., cum servis bellum gerit.	55 b
Dixus, T., Scordiscos vincit.	115 b
Dixus, Sex., ab Hispanis vincitur.	450 a
Dixus peregrini Romæ prohibiti.	101 a
Dionysius Mithridatis dux.	280 b
Dionysius etiam dicitur Mithridates.	283 b
Dio philoophus.	345 b
Dixcordiam ferere conatur Romæ.	460 a
Dixortium primam Romæ factum.	312 a
Dok a Gr. Dor.	16 b
Dolabella Cnei F. Thracæ vexat.	241 b
Dolabella, Cn. L. Sæuro reperundat damnum.	241 b
Dolabella consulatum invadit.	470 b
Trebonium interfecit.	454 b
hosti iudicatur.	476 b
eius mors.	476 b
Dolabella, L., Cornelius, de Lusitanis triumphat.	331 b
Dolabella A. 649 frustra consulatum petit.	348 b
Dolabella Gallos vincit.	375 a
contra pirata missus.	254 b
Domitii, Cn. fortitudo.	487 a
Domitii, Cn., Tr. pl. iudicia.	220 b
Domitius Ahenobarbus Cassianarum partem duxit.	459 b
partes Sex. Pompei deserit.	459 b
Domitius, Cn., Ahenobarbus Neronis avatus Gentes vincit.	465 b
Domitius Calvinius Cæsaris Octavianus dor.	480 b
Domitius, Cn., Calvini Hispanos vincit.	372 b
Domitius a Sertorianis victus.	251 b
Domitius, L., Prætor fortissimus.	308 313 b
Domitius, L. constantè Pompejo adheret.	492 b
interficitur.	416 b

Questor in causa Miloniz.	316 b
Domitius Marianorum dux a Pompejo caesus.	403 b
Draperes Senonum rex.	283 b
Druſi leges.	97 b
Druſi alterius leges.	247 350 b
moſ.	
Ducenari iudices quſ.	151 b
Duces ſolicles puniebant Pœni.	95 b
Duilius Col. primus mari vincit.	215 a
Duilius, M. Tr. pl.	189 a
Dumoniæ Milonum Princeps.	94 a
Duronius, L., Prætor.	261 b
	417 a

E clipsa prædicta a Sulp. Gallo.	447 a
Egeria nympſa.	17 a
Elephantus primum in Italia viſi.	179 a
Elephantus quomodo trans Rhodanum ducti.	253 a
Ænoides natus.	225 a
Elæctes dicitur Pompejus.	313 b
Epicyles prætor Syracularum.	259 a
Epicurus Marullus Tr. pl.	452 b
Epostogoniz Gallorum Rex.	401 a
Equites primum suis equis stipendia faciunt.	168 a
Equities in Gracchi filium mentitur.	322 b
Erius Pontilius Samnis.	201 a
Esquillius collis Urbis additur.	37 a
Evander Creteus bene Pericleum monet.	435 a
a perſeo interficitur.	448 a
Eumachus Mithridatis dux.	179 b
Eumenes Asiæ rex	360 a
ex clade Antiochi auſtus.	389 a
ex clade Gallorum victus.	404 a
Rom. ad bellum in Pericleum incitat.	421 a
Eumenis fides Romanis suspecta.	459 a
Eunos fervorum dux.	54 b
Euphorus C. Gracchi fervus fidelis.	100 a
Excitatione se adigunt Samnites.	170 a
Exercitus iusto majores in historia antiqui sæpe ser- pentes faciunt.	21 a

Fabi.

F

F abii. 300. caſſi.	74 a
Fabii tres legati contra ſus gentium pugnant.	114 a
Fabio (M.) Butoone Col. A. 308. victi Perui.	252 a
Fabius Allobrogicus.	261 b
Fabius a Mithridate victus.	186 b
Fabius Cæſaris legatus.	283 401 b
Fabius (C.) Mag. equitum.	116 a
Fabius (M.) Ambullus.	226 a
Fabius, N., Buteo Dictator.	279 a
Fabius, Q., Dictator.	156 a
Fabius, Q., Hadrianus Questor Africæ.	207 b
Fabius, Q., Maximus Emilianus Viriathum vincit.	39 b
Fabius, Q., Maximus Col. ſuffectus.	459 b
Fabius, Q., Max. auctoritate B.	291 a
Fabius, Q., Maximus Gallos vincit.	207 b
Fabius, Q., Max. Gurgis Col. A. 461	191 a
Fabius, Q., Maximus Rullianus Magister equitum.	148 a
Fabius Max. Samnites vincit A. 456	165 a
V. Col. A. 418	167 a
ſilio legatus A. 461.	171 a
Princeps Senatus.	314 a
Tarentum capit.	315 a
Fabius (A.) Max. Rullianus Dict. III.	174 a
Iabius ſcutum Populi.	268 a
Ha inibalus perſagogus.	368 a
Fabius (Q.) Maximus P. Emili F. 445	39 b
Fabius (Q.) Maximus Servilianus Col. A. 611	40 b
Fabius (Q.) Max. Verrucollis Ligures vincit.	233 a
Iabius (Q.) Sanga conſolationis Cæſariz inſer.	300 b
Fabius Tribunus Celerum.	2 a
Fabræus Col. fortitudo.	182 a
arrogantia.	181 a
ejus vox de Rufino.	187 a
Falſici a Cæſarillo capti.	121 a
adhuc victi A. 512	217 a
Fannus (C.) hiftoricus.	64 b
Orator.	46 b

Zonſi.

Consul.	
Fasti publicati.	68 b
Fallus Cælar corrigis.	163 a
Fallus inignis Consulis R.	441 b
Favonius Cnæus amicus.	402 a
Fauslus. Vid. Sulla.	314 b
Feciale ius institutum.	
Feciales instituti.	37 b
Ferria Latæna.	19 a
Feder aliquis se permittere quid sit.	127 379 a
Fides complura.	19 a
Fidene captæ.	59 a
Fidoneses. 16. v. Cl.	35 a
Fidula oratoris C. Gracchi.	101 a
Fiacus. Vid. Fulvius Tremellius.	
Flaminius (C.) circum eamur, de viam sternit.	241 a
Flaminius (C.) Te. pl.	614 a
Flaminius (C.) Hispanos vincit.	411 a
Flaminius (C.) Iugures vincit.	409 a
Flavius (C.) Fimbria Sullæ quæstor. interfecit.	121 b
Flavius, n. Scriba, ædilis coruhs.	161 a
Flavianus, L. Te. pl. novis leges fecit.	107 b
Flavianus Lucanorum Prætor perfidus.	297 a
Florus, C. Fenos coarctat.	202 a
Florentianum frans coercita.	263 189 b
Flores unquam quid sit.	133 a
Flores, Leges de eo.	31 a
Flores Mar. equitum.	147 a
Flores, P. se adoptandum dat Clodius.	314 b
Flores, M. Allobroges vincit.	253 b
Flores mulieris templum.	63 a
Flores Maxima que sit. 1000. Y.	145 b
Flores victis.	191 a
Flores, C. Africa præfatus.	484 b
Flores, Q. Cælestis Ciceronis hostis.	314 b
Consul in paucos dies.	410 a
Flores Antonii uxor sceleris. 472. 430. 652.	1101.
Flora.	47 b
Flores Catilinae conspirationem aperit.	296 a
Flores Clodii uxor.	310
Flores, Cn., cum servit bellum gerit.	130 b
Flores, Cn., ab Hinnibale caditur.	310 a
Flores.	

Flores, Cn., Cælestis Cælestis capio.	111
Flores, Cn., Prætor a Prætor calos.	297 a
Flores, Cn., Prætor vincit.	296 a
Flores, M., Prætor C. Te. alpinos primis om. 1111 vincit.	101
Flores, C. Gracchi, fons occidit.	300 b
Flores, M., Hispanos vincit.	421 a
Flores, M., Nobilis Consul A. 194.	129 a
Flores (Q.) Prætor Col. 19.	131 a
Flores (Q.) Prætor Hispanos vincit.	421 a
Flores (Q.) Nobilis Hispanos vincit & 1111.	1111.
Flores Cælestis.	111 a
Flores a gladiis occidit vincit.	111 a
Flores, C., Scripseris quæstor.	251 b
Flores Camillus Dicitur IV.	291 a
Flores Dicitur V.	291 a
Flores Camillus in eum ab. 1111.	291 a
Flores Camillus pater patriæ.	111 a
Flores, IV. Tribunus mil.	111 a
Flores Camillus Veios capio.	111 a
Flores Camillus Magni F. Larinos vincit.	144 a
Flores Consul A. 279.	20 a
Flores, L., Prætor Gallus vincit.	111 a
Col. Calos vincit.	111 a
Flores, L., Trib. mil. eorum.	111 a
Flores, Q. poeta.	271 b
Flores Antonii legatus.	409 b

Gabinus, Sex. fratre capio.	24 a
Gabinus, A. Consul Brundisium.	124 b
Gabinus, repetens eum.	117 a
Gabinus, redit.	117 a
Gabinus piratibus bellum decernit.	274 b
Gabinus, Syriam misit expulsa.	270 b
Gabinus, A. Lucanos vincit.	110 b
Gabinus, P. Carthago occidit.	111 a
Gabinus, Q. legem tabulam fecit.	111 a
Gabinus Sulla legatus.	111 a
Gabinus, A. 1111.	111 a

Gallia, Ser., in Gallia bene res gerit	172 b
Gallia, V. Sulpicius	
Galli legatos R. tident.	371 a
an unum Romæ abstraxerunt.	178 a
Galla Romæ capitur.	375 a
Gallici belli causa.	374 a
Galligrazi a Romæ victi.	402 a
Gallioecorum origo.	377 a
Gallorum perditio.	452 379 b
Gallorum (C.) Goshob præfectus.	
Gallus, V. Sulpicius	
Ganymedes eunuchus Prolexæ.	324 b
Geganius C. A. pro vincit Volsicos.	94 b
Gellius, L. Poplicola Censor.	189 b
Gellius Lepidum interfect.	389 b
Geminos Pannonensium vincit.	324 b
Gemius Ilyricorum rex.	425 a
Gemulus (Cn.) T. pl. A. 180	79 a
Germansis nongratis impis, quæ victi.	124 b
Germancorum fortitudo.	369 a
Gilgo bellum III. Punicum iudat.	7 b
Gilgo Pacum pacem dissuadet.	343 b
Glabrius in bellum.	264 b
Glabius, Vid. Servilius.	
Glees Romæ inter cibus.	72 b
Gordius dux Mithridatis.	184 b
Gosti elegans de facinis obsecratio.	78 b
Gracchi (C. Iulius)	17 b
ipsi perit.	101 b
Gracchorum ingenium.	101 b
Gracchorum origo in Hispania a Graccho Struza.	431 a
Gracchorum Mag. Equitum.	179 a
Gracchorum, T. Sædus vincit.	155 b
Gracchorum, T., ductos foederis Nemanini.	87 b
Gracchi, T., laudes.	75 b
Gracchorum, T., opprimunt.	82 b
Gracchorum, Vid. Sempromus.	
Græcia tota Athojs dicit.	37 b
Græcia data libertas.	158 a
Græcorum fugientium Dux.	271 b
Græcorum Marii obvictus.	195 b
Gullula M. Iulius F.	1 b

Ho-

Hadria colonia.	173 a
Hadrianus (Q.) Fabius Quæstor Africa.	205 b
Hæmibal Barca Hannibalis pater.	230 241 a
Hæmiliarum Pannonum dux.	198 b
Hæmibal iustus Rom. bellis.	144 b
ejus character.	244 a
Annochum ad bellum movet.	378 a
Italia revocatur.	144 a
Hæmibalis cæsitio perniciosa.	227 a
Hæmibalis in Senatu suo atrocitas.	17 a
ejus Scipionis colloquium.	122 a
causæ.	37 b
Hæmibal Pannonum dux alius ab illo celebris.	191 a
Hanno Gilla cognominatus.	21 b
Hanno Hæmiliarum.	177 a
Hanno Hannibalis adversarius.	2 a
Hanno Pannonum dux, iter cadit.	20 a
Hanno victus.	257 a
Hipali Fortis legatus andacia.	413 b
Histobal a Nerone victus.	347 a
Histobal a Scipione victus.	374 a
Histobal bello II. Pannonum dux.	17 b
Histobal Calvus Pannonum dux.	231 a
victus & captus.	252 a
Histobal Gergonus F.	15 a
Histobal Hastræ gener.	237 a
Histobal Pannonum victus a Nerone dux.	12 a
Histobalensium crudelitas.	36 b
Helvetii in Galliam transeunt.	167 b
Hercule motus III.	15 b
Hercules Servorum quæstor Domitium vincit.	274 b
Heronius (Ap.) Capitolium occupat.	8 a
Heronius Cæsarum amicus.	279 b
Heronius (M.) Col. A. 660	147 b
Herodes Judææ præfinitur.	41 b
ab Antonio dicitur.	10 b
Hestia Romæ uxor.	111 a
Hicco Syracularum tyrannus.	27 a
Rom. amicus hic 159. 291. moritur.	234 a
Hicobus Atrorum Rex.	214 b

At a

Hem-

Hieronymus Miciple F.	191	191	114	a
Hieronymus historicus.			185	a
Hieronymus Syracusanus tyrannus.			284	a
Hierophilus dicitur Pompeius.			325	b
Himero Phœnix Africanus dux.			11	b
Hippo Diarctum, vel Zephyrum mbrs.			14	b
Hippocrates Prætor Syracusanus.	219	259	b	
Hirtius (A.) Tr. pl. Pompeianus proscriptus.			311	b
Hirtius Col. in prelio cæcis.			413	b
Hilgala Fœcena Bacchaphorum index.			426	a
Horsæ Dea, Hortilia.			16	a
Hortensii tres.			24	a
Hortensii Coelestis Virtus.			54	a
Hortensius Bubæus - 126 Col.			82	a
Hortensius (M.) Fulvillus Col. primo anno libertatis.			12	a
			126	a
Hortensii conditio.			470	b
Hortensii iuxta S. dicitur.			271	b
Hortensii (L.) Prætoris scelera.			437	a
Hortensius (Q.) Dictator.			771	a
Hortensius (Q.) Orator celebris.			275	b
Hortensius Prætor Macedonix.			249	b
Hortensius Tr. pl. A. 130.			107	a
Hortensii Consulis clades.			413	a
Hortensii Mancini corpus iunctum cum Numantini.			47	b
Hortensii (A.) Scipionis legatus.			394	a
Hortensii (L.) Mancini Prætor.			14	b
Hortensii (C.) Tabulus.			317	a
hæc rem gerit.			340	a
Hortensii Hostillius Tulli regis avus.			22	a
Hypæxia Michridatis pælix fortissima mulier.			181	b
Hyrcanus Alexandri Imperii F.			184	b

Janiculus mansus.			21	a
Janus Janialis, ut iterum 305 iterum 6505 quatuor- tam.			114	b
Janus Alpina pens nelli.			1222	b
Janus interfectio Mancini.			104	a
Janus Virginia Iponis.			9	a
Janus a Fimbria illi.			173	b
Janus Sardinia populis.			400	a
Imperatorum crebra mutatio Rom. damnosa.			212	a
Imperio Manciani unde.			101	a
Imperii ius pæne populam.			27	a
Imperio pæne unde Manlio.			101	a
Imperio Ethnicorum in Dec. ius pæne.			10	a
Indulgentia Suetoniana rex.			305	a
Indulgentia Rom. deficiunt.			188	a
Jocur Crudi.			309	b
Jocur Scrota.			15	b
Jocur bellum.			302	a
Jocur Iovis Iovis.			71	b
Jocur Numidia rex.			431	b
Jocur Mauritanie rex.			30	a
Jocur olim Ipsi Reges.			101	b
Jocur Sociorum dux.			128	b
Jocur a Sella constituit.			217	b
Jocur quis variis temporibus fuerit.			92	b
Jocur anstos belli Italici caude.			270	b
Jocur Ipsi Iovis mutare.			184	b
Jocur Roma bello Numantino milite.			10	b
Rom. prætoris corruptio.			135	b
Jocur rex.			141	b
Jocur Sita Cæsar Pompeii avor.			280	b
Jocur M. Antonii.			480	b
Jocur Octavii Sita, Agrippæ avor.			244	b
Jocur Soreæ Certani.			64	b
Jocur C. historicus.			180	b
Jocur C. Cæsar ambitio immensa.			244	b
animus venalis.			273	a
crudelestis.			417	b
indolens.			180	

mones.	416 b
tyrannus.	413 b
Julius Cæsar conjurationis Catilinae Socius habitus.	394 306 b
cum Crasso & Pompejo conspirat.	318 b
eloquentia & eruditio.	175 b
sibi Pompeio Max.	309 b
honores ipsi tribuit.	443 b
in eremum transiit. tot. & in Britanniam.	385 b
non satis verax in comentiariis suis.	308 b
potentiam suam cum Pompejo.	412 b
Pompejo mortem perat.	410 b
Julius (C.) Cæsar Octavianus. Vid. Octavianum.	
Julius (L.) Cæsar ab Octaviano iurefectus.	470 b
Julius (L.) Cæsar ab Cato signatus.	474 b
Juratus (L.) legem ferri de civitate locorum.	162 b
Juria. Cassii tempor.	482 b
Juratus. Vid. Norbanus.	
Juratus, L. Brutus primus Cons.	47 49 a
ejus constituta in morte filiarum.	50 a
ejus mors.	51 a
Juratus, L. Brutus Trib. pl. tresviris suadet.	65 a
Juratus, De. Brutus Callicos vincit.	41 a
Juratus Brutus Scæva Cons.	147 a
Juratus M. Pennus peregrinos Libe promittit.	98 b
Juratus, M. Petrus Dignator.	174 a
Juratus, L. Pallas a temperate assiguitur.	179 a
Juratus, M. Pallas a temperate assiguitur.	189 a
Juratus, P. ab Andrico victus.	14 b

K

Kæro, cuius si videtur.	2 a
Kera, Armenia ubi.	127 b

L

Labiemus (Q.) Saturnij Socius.	323 b
Labiemus (T.) Raburum accusat.	354 b
Cæsar legatos.	37 b
Tribuna pi.	302 b
in prælio cadit.	440 b
Labiens (T.) Junius ad Parthos transit.	507 b
interficitur.	100 b
Lacedæmonæ Lycurgileges abrogant.	26 b
Lacedæmonij Achaorum sancti iunguntur.	373 a
	383 a
Estomaces Afæ.	311 a
Læca (M.) conjurationis Catilinae Socius.	392 b
Lælius (C.) 437 Consul.	181 a
Lælius Sapiens cum dicitur.	73 a
Lælius (C.) Scipionis Majoris amicus.	302 a
Lælius Genucius legatus.	474 b
Lælius in Licinius. Tacchi amicus.	101 b
Lælius Tr. pl. A. 387.	79 a
Læliorum Sororum hallicorum dux.	116 211 b
Lælii Tullij Verorum rex.	90 a
Lælius T. Col. A. 255.	18 a
Lælius ferit.	81 a
Lælius pacem impetrans.	08 a
Læliorum conjunctio. 79 disceptio.	59 a
Læliorum principes conjuncti.	441 a
Lælium de lum.	10 a
Lælium vici.	202 a
Lælius Apollonitium violatio.	191 a
Legati Consulibus sub Augusto.	439 b
Legati Romæ violati ab Achæis.	34 b
a Tarquinio.	170 a
Legatus Pupilli ad Antiochum.	461 a
Legis. Vid. etiam Lex.	
ægyptica. 85. 109.	101 a
Appuleia.	131 b
Calpurnia de quaestionebus perpetuis.	61 b
Cornelia a Sulla lex.	215 b
duodecim tabularum.	28 a
Dion.	67 b
Dulci alterius.	147 148 b

Julii Caesaris Col.	327 329 b
Dicatoris.	320 323 b
Licinia agraria, de are alieno, de alio Col.	409 b
ex plebe.	320 a
Romani de matrimonio.	10 a
de patria potestate.	10 a
Imperatoria Orchia, Annia, Diaria, Annia.	
Cornelia, Antia, Licinia, Julia.	72 b
Leptius (Co.) Macellian Col. A. 697	347 b
praestantissimam de Ciceroa iustitiam dicit.	
Leptius (L.) de conelatu repulio.	331 b
Leptius (L.) Col. A. 916	320 b
Leptius, L., Hispanos vincit.	312 a
Leptius, P., a Servio vincitur.	31 b
Leptius, P., Summus Col. A. 424	345 b
Lepidos, Vid. & Annias.	
Lepidos, M., Celsrem Dictatorem dicit.	409 b
Triumvir.	367 b
in Octaviano in ordinem redigitur.	494 476 b
Lepidos, M., Triumvir E. rex novus agrar.	305 b
Lepidus Syrus Octavianum Rom. legatum interficit.	456 a
Lethes II. in Hispania.	42 b
Lex agraria Caesaris.	320 b
Cassii.	31 a
Licinii.	76 b
Rullii.	310 b
Ti. Gracchi.	76 b
Rex Comitia de ambobus.	74 b
Cassii Tabellarii.	61 b
Cassii Tabellarii.	61 b
Cornelia, de non credenda pecunia legati ex- torum.	373 b
ut quia nisi per Pop. solerant legibus.	374 b
Cornelia Julia de amictu.	74 b
Domitia de sacerdotibus.	106 b
Gabina de Imperio Pompeii.	176 b
tabellaria.	61 b
Horatia de plebiscito.	93 a
Hortensia de plebiscitis.	172 a
Iuliana Antonia.	72 b
An.	

Augusti, sive Julia.	95 b
Aurelia.	104 b
Julia.	34 b
Plautia.	32 b
Compeja.	91 b
Servilia.	73 b
Julia de civitate Sotiorum.	302 b
iudicatio.	401 b
de provincia.	421 b
Mulla de imperio.	370 b
Mulla de libertatibus suffragii.	307 b
Notae de potestatis abolendis.	323 b
ut alium in vestimentum addere liceret.	100 a
Oppia de luxu mulierum.	352 a
Popilia rebellans.	92 b
Patria de morte Caristii.	443 b
Patria de provocationse Soc.	361 b
Rofcia theatrali.	324 b
Sempronii C. & sacchi.	72 b
Ti. Gracchi.	111 b
Terentia de vini LL. scribendis.	21 24 a
Terentia de provinciis.	307 a
de Tribu. pl.	33 a
Tullia de ambobus.	710 b
Valeria de are alieno impissa.	702 b
de magistratu sine provocationse not. do.	37 a
Valeria de provinciis.	314 b
Virginia de X. Tribu. pl. candidis.	15 a
Lex de rebus magistratus nullis diebus possit.	37 a
Liberta Cornelia dicit.	177 a
Libo sen. compell. Socer.	459 b
Licinia, C. Gracchi uxori.	104 b
Licinia, an Lutatius C. Gracchi uxore.	107 b
Licinia (C.) potestas de plebe. Max. Rex Equitum.	108 a
Licinia (P.) Calvus primus Trib. mil. Coor. post. ex plebe.	109 116 a
Licinia M. Cassius cum Durb. & Sestiano bellum perit.	224 b
Licinia (P.) Cassius de Lustris 11 non. 1141.	37 b
Licinia (P.) Cassius Rex 1123. Oratio.	61 b
Licinia (P.) Cassius ex. Senec. res uxore dicit perit.	101 102 a

Lutulus, C. Murex histrius.	177 b.
Lutulus (L.) Murex ad bellum Mithridaticum mis- is.	171 b.
se male gesta triumphat.	180 b.
Lutulus Nova Pictor. A. 61.	14 b.
Lutulus P. Cof. Hanniba em vincit.	130-4
Lutulus Tegula, vel Imbrax porta.	118 a.
Lutulus, vel Lutulus de Saxo dejectus.	101 b.
Lutulus. Vid. & Crassus.	101 b.
Lutis. Drubilla.	47 b.
Octaviano subit.	42 b.
Lutis histri error, ut videtur.	408 a.
hallucination.	430 a.
defectiva.	420 a.
locus suspectus.	413 a.
Lutis salutaris oculis.	314 a.
Lutis Antiochicus porta.	117 a.
Lutis (M.) Divus Scordis & sicca.	115 b.
Lutis (M.) Salinarum unde dicitur cum Nerosa Halitubalem vincit.	112 a.
Lutius. Vid. & Dentus.	
Lutius contra Sertorium rex perit.	114 b.
Lutius (M.) Patricius Tr. pl.	103 b.
Lutius a Boar. deficiunt.	106
Lutius histri cas.	104 b.
Lutius casus colonia facta.	100.
Lutius, vel Lutius de Saxo dejectus.	101 b.
Lutius Sarratum scriptor.	63 b.
Lutius a Tatuano supposit.	47 a.
Lutius ex Sertio rex perit conditorem & avas.	437 a.
Lutius (Q.) Chella Pictor.	109 b.
Lutius. Trisulphium Luterus pater.	47-52 a.
Lutius Cadurcorum regalis.	321 b.
Lutius (L.) a Sertio vincitur.	11 b.
bellum Mithridaticum excitat.	175 b.
Orestem in vovloam facit.	167 b.
Tegramen sulle vincit.	123 b.
Xerxes topatus dicitur.	154 b.
Lutius M. Viro Hellos vincit.	133 b.
Lutius Erosites.	11 a.
Lutius spectaculo cum Sulla in Urbem in iustis.	113 b.
Lutium ubi conditus.	102 b.
Lutius, C. bellum Punicum I. reddidit.	113 a.

Lutius, Q. Caroli Col. A. 67.	127
Lutius Rom. inmentus.	120
Lutius Polybi pater.	24 b.
Lutius leges abrogantur Spart.	28 b.
Lutius lux infamas.	71 b.

M

Macedonis in provinciâ redidit.	450 a.
Macedonicus vobis dicitur Metellus.	10 b.
Michanides Lagidamoniorum tyrannus.	113 b.
Michanides Mithridati F.	175-283 b.
Macedonicus est Octaviano senempe Imperio.	128 b.
de pace cum Sex. Pompejo 283.	126 b.
M. M. p. insiso.	95 a.
M. M. Distor.	147 a.
M. M. L. agrarum fert. A. 144.	101 a.
Magister equum dicitur. 2. quatuor.	107 a.
Magus, D. Campanus Rom. Sider.	491 b.
Magus, C. Fraxus Librum Pompeii.	110 a.
Magistratus magistrum.	171 a.
Magus frater Hannibali.	112 a.
Cathagenem novum infra sentit.	112 a.
Magabala monitus ad Hannibalem.	171 a.
Magus, C. Maximus ingens clades.	102-104 a.
Magnum qui fuerit.	102-104 a.
Magnum, C. Lamezus Tr. pl.	102-104 a.
Magabala Malinise F.	11 b.
Mancinus. H. Hostius.	111
Mandonius Hispanus cum regibus.	111
Rom. tradit.	171 a.
Mandulus histrius.	177 b.
(P.) a Sertio vincitur.	11 b.
Mandulus (T.) Tribuns pl.	177 b.
Mandulus (L.)	179 b.
Mandulus imperia unde.	104-243 a.
Mandulus (L.) Severus.	271 a.
Mandulus unde corpus Imperio.	104-243 a.
Mandulus, C. a gladii tonium vincitur.	104 b.
Mandulus a Sertio videtur.	11 b.
Mandulus conurbationis Castellatim Sociis.	177 b.
Mandulus Coal. catus A. 171.	77 a.
Mandulus, L. a Sertio vincitur.	11 a.

Manlius, L., Acidinus Hispanus iustic. 411 b
 Manlius, M., Capitoli castor. 317 b
 de Iazo dicitur. 313 b
 Manlius, P., Praetor Lusitanos vincit. 121 a
 Manlius Torquatus Sardo vincit. 231 a
 Manlius, T., Sardo vincit. 231 a
 Manlius, T., Torquatus unde dicitur. 231 a
 Manlius, C., Vello saculo facit cum Antiocho bellum gerit cum Gallo praes. 390 a
 Marcella solum. 400 a
 Marcelli patris scilicet. 305 a
 Marcellus cum Numantio bellum gerit. 308 a
 Marcellus, M., in Hispania rex pater. 44 b
 Marcellus, M., Col. A. 702 305 a
 Marcellus, C., Col. A. 702 305 b
 Marcellus Octavianum docet. 467 401 b
 Marcellus Syracusae captus. 399 a
 Marcellus. Vid. Claudius.
 Marc' p'nomem abditum. 113 a
 Marcum sequus elatus praefectus. 479 a
 Marcus, C., Rutilus primus de plebe Dictator. 114 a
 primus de plebe censor. 115 a
 Col. conuersionem milium dispar. 119 a
 Marcus, L., Censorinus Col. A. 602 1 b
 Marcus, L., ex Maccedonis triumphat. 126 b
 Marcus, L., Hispania servat. 301 a
 Marcus Iunilio insules. 188 b
 Marcus Marstonum dux. 170 b
 Marcus Numa propinquus. 18 a
 Marcus, L., Philippus eloquentiss. 12 b
 Marcus, Q., Philippus a Legibus iudicet. 403 a
 Marcus, Q., Philippus Col. A. 114 419 440 a
 Marcus, Q., Rex Col. A. 811. 409 a
 Marcus Silius quis. 191 b
 Marti offensus enim Sulla. 133 b
 Marti iocosa. 213 b
 Marto, ut heros libentem. 119 b
 Martus bellum Jugurthinum conficit. 140 b
 Cimbros vincit. 17 b
 Regibus Dei. 201 b
 Metelli legatus. 161 b
 in Ille non amittit. 21 b

mitior mitius. 167
 admodum Appuleii optinuit. 201 b
 Urbe pellunt. 211 b
 Marcus Egnatius Sostoribus dux. 291 b
 Marcus Gratianus Praetor. 216 b
 Marcus (M.) qui recitat Varius. 201 b
 Marcus VI. C. nihil f. 272 b
 Marcus vi. 208 b
 Marcius victi. 161 a
 Marci primus hostes A. 447 161 a
 Marcius Octavianus Dolabella legatus. 477 b
 Marcius Rom. hostis. 394 a
 amicus. 316 a
 eius iniustitia erga Pannos. 1 b
 cum mos. 30 b
 Massili Sacellum Rom. ciuitas. 405 b
 Massiva Massilur laonia f. 316 a 318 b
 Massiaci qui velle. 213 b
 Mater Deorum Roman vestis. 321 a
 Media coeclia sua temper optima. 171 a
 Medi Maccedoniae populus. 240 b
 Megabochus dicitur Pompeius. 353 b
 Megasthenis Iulianus. 354 a
 Megara terra Carthagini pert. 10 b
 Memenius, C., 2 Martium occidit. 133 b
 Memmius, C., Trib. p. 137 b
 Menelaus Spartanus. 20 b
 Meni, Vid. Meordates.
 Menecrates Sex. Pompeii libertus. 491 b
 Menenius Agrippa, concordiae auctor. 46 a
 Menenius Col. A. 276 92 a
 Menendros, sive Menas Sex. Pompeii dux. 490 491 b
 2 Pannoniae interitibus. 593 b
 Mercatorum ex legibus inflatum. 63 a
 Metalla unde dicitur. 196 a
 Metaphi velle. 191 a
 Metus Tri. pl. 129 191 a
 Metus solum sacre. 167 b
 Metelli, L., infans de Tarento victoria. 211 a
 Metelli plures, ichi gaudios cognominat. 201 b
 Metelli Tri. pl. lex de Pompeio. 207 b
 Metellus, L., Delmaticus. 231 b
 Metellus, L., Praetor A. 490 271 a
 Metellus, L., Tri. pl. 661 b

Metellus, Q. a Mario in exilium missus. 131 b
 revocatus. 131 b
 Metellus, Q. a Sertorio premitur. 131 b
 prodiit in Sertorium oppidum. 131 b
 Metellus, Q. Balericus. 132 b
 Metellus, Q. Celer Praetor. 132 b
 Metellus, Q. Cereus dicitur. 132 b
 Metellus, Q. Iugurtham vincit. 140 b
 Metellus, Q. Macedoniae d. dicitur. 14 b
 in Hispania bene rem petit. 49 b
 Metellus, Q. Nepos Ciceronis inimicos. 201 b
 Metellus, Q. Pide in Africa occidit. 201 b
 Metellus, Vid. & Metellus.
 Metum affectus Albanus.
 Metropolitani legati Pompei ad Minucianum. 110 b
 Metropolitani Mithridatis dux. 168 b
 Metreus Aler. 111 a
 Metreus Maximus F. 111 b
 Metreus T. Annus. Ciceronis amicus. 111 b
 Clodium interficit. 114 b
 Consulatum Petri-
 damus ut. 117 b
 Milo Pythi dux. 121 a
 Milonia sub capta. 121 a
 Minerva urbana Ciceronis. 131 b
 Mimus comicus Asiaticus. 171 a
 Minucius, L. Col. A. 291
 Minucius (L.) Augustinus reus innoxius. 291 a
 Minucius (M.) Rufus Scanditor & Tribullus. 301 a
 Minucius (Q.) Thermanus Tr. pl. 301 b
 Mithridates cum Sertorio fecerat. 114 b
 Mithridates Evergetes Epistolum petit. 71 b
 Mithridates Eupator Magnus. 168 b
 Mithridatis dicitur. 168 b
 X. vias, five cohorum. 168 b
 Rom. per Asiam munitas. 168 b
 Sertorio Milesi ungum. 168 b
 Mithridatis. 168 b
 Mithridates Pergamensis togam adducit. 168 b
 Bysponi regno donatur. 168 b
 Mithridatum venenatum. 168 b
 Mithridatarum Tigranis amicus. 168 b

Mirtice sub regum quod sit. 167
 Mithridates Paphlagonum dux. 168 b
 Mithridates Mithridatum dicitur. 168 b
 Mithridates Iulianus Albanorum. 168 b
 Mithridates Sert. P. in Sertorio. 168 b
 Mithridates Coudi, si c. Sertorio vincit. 168 b
 Mithridates Sertorio Angur. 168 b
 Mithridates (Q.) Sertorio Pomponis. 168 b
 Mithridates Sertorio J. in Sertorio. 168 b
 Mithridates P. Sertorio Ligures vincit. 168 b
 Mithridates P. Sertorio Ciceroni. 168 b
 Mithridates Tr. pl. collegas memit. 168 b
 Mithridates eximio iudicio. 168 b
 Mithridates Cornithum caput. 168 b
 Mithridates. 168 b
 Mithridates (L.) Tr. pl. Ciceroni laeva. 168 b
 Mithridates Nini ut dicitur. 168 b
 Mithridates (T.) Plencus Tr. pl. 168 b
 Mithridates (L.) Mithridates vincit. 168 b
 Mithridates Numida proditor. 168 b

N

Nabis Lacedaemoniorum tyrannus. 110 a
 Nabis cum eo. 110 a
 Nabis poeta. 110 a
 Nabis Martius colosseus dicitur. 110 b
 Nabis colosseus. 110 b
 Nabis Hispanus & socii. 110 b
 Nabis Tr. Gracchus opprimit. 110 b
 Nabis sententia de Sicilia Carthagine. 110 b
 Nabis. Vid. Scipio.
 Nabis (L. Pompeii legatus. 110 b
 Nabis (L. Pompeii legatus. 110 b
 Nabis hodie Legatus. 110 b
 Nabis Col. A. 271.
 Nabis, suus olim Palaeopolis.
 Nabis hodie ubi dicitur. 110 b
 Nabis ubi Africa capta. 110 b
 Nabis in Umbria captum. 110 a
 Nabis. Vid. Claudius.

Nerva L. Ulnius Prator. A. 44
 Nervii Belgarum fortissimi. 37 b
 Nervii quando ligari debuerint. 143 a
 Nervius Eriotes. 379 a
 Nicomachus patrem Prudum interficit. 461 a
 Nicomedes P. R. hircanum facit. 128 b
 Nicopolis condita. 400 b
 Nigidius (C.) a Virtute victus. 23 b
 Nigidius (P.) Philophilus Ciceroni in negotio Ciceroniano adest. 303 b
 Ninnius Tr. pl. regnum Memmii. 323 b
 Nobiles veteres deprimentesque ara. 29 a
 Nota in fide Rom. senatus. 278 a
 Novia (A.) a Martiano occidit. 130 b
 Novus Gallus Tevrosus vincit. 112 b
 Novus Sullae (Cornelii) F. 120 b
 Novus (C.) Tr. pl. Norbanus Col. Sullae adversarius & sequum interficit. 207 b
 Novus Dux partium Antonii. 261 b
 Novus Flaccus Hispanos vincit. 253 b
 Novus Niger quæstor. 224 b
 Numa Rex. 17 a
 Numa Marci primus Four. Max. Romanorum bellum. 43 b
 Numantini in dictis sit Septo. 14 b
 Numantinus a Mario interfectus. 220 b
 Numi novus Virginie avunculus. 81 a
 Nummi falsi. 211 a
 Nummius laice facta A. 445 279 a

O

Obliviosus Pavius in Hispania. 37 b
 Ocellus Servi Tullii maris. 15 a
 Ocellus minor Antonio nobilit. 487 b
 Ocellus inter Antonium & Caesarem. 492 b
 Ocellus ab Antonio. 497 b
 Octavianus, (C.) Iulius Cæsar: qui postea fuit. 411 b
 Antonio & Lepido iugurari contra LL. consul fuit. 418 b
 fortiter ad Mutinam pugnans. 424 b
 Natus.

Mitium & Fanam interfectis crederet. 401 b
 minimum Imperii eius vade Jurecedam. 501 b
 simulat velle reddere Romam. 516 199. b
 ambitionem potestatem perpetuam recipit. 494 b
 Octavianus, C. Augusti pater Macedonia bene rexit. 244 b
 gladiatorii belli reliquias conficit. 266 b
 Octavianus, Cn. Propertius A. 170 241 a
 Octavianus, Cn. de Ponto triumphat. 461 a
 Octavianus legatus Crassi. 261 b
 Octavianus (L.) Pompeii legatus. 261 b
 Octavianus (M.) Pompeianorum dux. 411 b
 Octavianus (M.) Vid. Marius
 Octavianus Mamilius Marquis S. gener. 44 14 a
 Octavianus, Cn., Ciceroni adversarius. 120 b
 interfectus. 112 b
 Octavianus, M., Tri. Græcho adversarius. 120 b
 Octonius gladiatorum dux. 261 b
 Ovidius Nasennæ patruus. 215 a
 Opinii Tribuni pl. 104 a
 Oronius Hispanus. 467 a
 Oratio in voce Lexum. 414 a
 Paulo Emilio oblatum. 444 b
 Optimus Col. C. Gracchum opprimit. 58 a
 Otrumpus a Jugurtha damnatus. 103 139 b
 turpi ejus avaritia. 102 b
 Ostracorum fortitudo. 481 b
 Oppius Caesaris amicus. 401 b
 Oppius, Q., bello Mithridatico legatus. 184 b
 Oppius, Sp., Decemvir. 94 a
 Oppius Statianus Antonii dux. 510 b
 Optimates opprimunt plebem. 64. 66. 68. 71. 72.

Oratores celebres. 56 a
 Ordes Consul. 55 b
 Ordes Parthorum rex. 398 b
 Ordes Parthorum dux. 398 b
 Ordes Consul. 55 b
 Orlia prima colonia. 23 a
 Oratium, T., Prator. 271 a
 Oratio prima A. 270 11 a

Pactus Rom. dicebant solitudinem facere:	273 b
Pacciana Sallie dux à Senonibus occidit.	214 b
Paccius Orodii Parthorum regis F.	307. 308 b
Pactium in ex lege Numa.	21 a
Pactius Libularum scriptor.	67 b
Pacturnus alius Caganus auctor defensionis à Rom.	276 a
Pactropolis, hodie Nepolis.	147 a
Pacturus philothorus Polybii familiaris.	11 b
Pactus Col. ex vulnere moritur.	42 b
Papius Sex. Pompeii dux.	405 b
Papius, C., ab eo legem sen. tabulariam.	64 b
Papius, C., Mulo (prius) vincit.	734 a
Papius, Cn., Carbo à Cimbris victus.	118 a
Papius, Cn., Carbo homo fecundus.	209 a
Papius, L., Consul, A. ad.	169 b
Papius, L., Consul, via celebris.	148 a
Destaurum conuulit.	150 a
Ierisicis eius in Eobum.	149 a
Papius, M., Gillos ad caesem iurata.	116 a
Papius B. mulus Simon.	180 a
Papius, G., Mutilus bello Sociali dux.	116 b
Parthorum Tarentum occupant.	174 a
Pater Pater dicitur Camillus.	112 a
Cicero.	305 b
Pater potestatis.	21. 21. 22. 23 a
Paterfamilias qui.	42
Paterfamilias atres.	102 a
Paterfamilias conuul.	42
Pausanias, V. Emilianus.	
Pausanias, vel Pausanias Rhodis classis praefectus.	177 b
Pax.	177 b
Pax Antiocho data.	382. 300 a
cum Flolla.	207 a
cum Nabide Lacedaemonio.	262 a
cum Philippo R.	333 a
cum Pectis secundus.	343 a
Paxim, Q., Col. A. 710.	468. 474 b
Paulilla Mithridatis legum.	189 b
Peto.	

Perennis Dii Roma prohibui.	102 a
Perolla Campanus Rom. fida.	277 a
Perenna, M., Col. A. 613.	69 b
Perenna bello Sociali dux.	150 b
dux Mithrocorum.	221 b
in Hispania rex petit.	221 b
interitum à Pompeio.	229 b
impetore interitum Sertorio.	221 b
Perenna Philippi Max. filius.	67 b
bellum contra Romanos parat.	431 a
ejus mores.	
pavus & crudelitas.	297. 207 a
Ionebia iam cisti.	402 a
Perennis, C., vir doctus.	67 b
Perennis ubi 2121.	224 a
Perennis Trib. pl. Sulpionis iniudici.	321 a
Perennis, Q., Sulpinus Consul.	413 a
Perennis, M., Antonii legatus.	102 b
Perennis Pompeii legatus.	322. 417 b
Perennis Mithridatis F.	184 b
à Caesare cecidit.	428 b
Perennis praefectus & Philippense confodantur.	417 b
Perennis Tarentum.	227 a
Perennis Tarentum proda.	227 a
Perennis & Pharsalic praefectus confodantur.	417 b
Perennis, C., cum Hannibale socius.	182 a
Perennis Rex's genus.	244 a
Perennis Caesare Octavianus vincit.	457 b
Perennis Evergetes quis fuerit.	344 b
Perennis libertus Pompeii herum sepelit.	420 b
Perennis Petrus E.	449 a
Perennis, sive Philippus Dyotus medicus.	410 b
Perennis rex à Cyonoccephalus vincit.	171 a
Perennis, C. Gargis torrens fidelis.	101 b
Perennis Achaei & Imperator totissimus.	377. 381 b
Perennis, Perennius 112.	181. 102 b
Perennis vici A. 485.	100 a
Perennis L. Antonii cognomen.	417 b
Perennis (L.) Eminentis cardis.	721 a
Perennis (M.) 12107.	411. 429 a
Perennis Consul libertus.	470 b
Perennis Illusis gens.	221 b
Perennis Brachyllam obtinuit.	280 a
Pico.	

Piso ad occupandos Hierosolymas misit. 157 b
 Piso Celsus Socrus. 213 b
 Piso Cicero's gener. 213 134 b
 Coadi. 317 b
 Pils. Vid. Calpurnius.
 Pirrensis colonia. 241 a
 Pisistr. Cn. comitis erga Ciceroem. 321 b
 Pisces. L., leguntur in Africa. 412 b
 Pisces. L., Lugunum condit. 405 b
 Lapidis & Antimo iunguntur.
 Pisces Ovis pro Troj. 323 a
 Plautius, C., Hydruntis & Viritatho vicarius. 39 b
 & veris vinctus. 15 b
 Plautius, P. S., Hydruntis Milonicompeitor. 319 b
 Plautus quondam vater. 227 a
 Plebs legibus aequata. 174 a
 Plinius, Q., verpe facilius. 211 a
 Plurimum Myricum sex. 149 a
 Polybius quilibet prorem contra Rom. 406 a
 Polybius legatus Romanis missus. 419 a
 Polybius dux Antiochi classis praefectus. 343 a
 Pompeius Cato's avos. 313 b
 Pompeius & Crassus conatus. 266 b
 Pompeius, M., exortus inhumilis. 273 b
 factus. 484 b
 mores & eloquium. 420 b
 nimia auctoritas. 381 b
 Pompeio cura annoque data. 348 b
 Pompeianus ubi, qui ante Soloe. 259 b
 Pompeius M. bellum cum Mithridate gerit. 279 b
 bellum gladiatorium conficit. 200 b
 brevitarium victoriatum eius. 229 b
 Consul sine collega. 150 b
 cum Crasso & C. sine conspirat. 304 b
 Magnus appellatus. 244 b
 leges instituit. 247 b
 Lapidum interfecti curat. 219 b
 peditibus erga Remp. 107 141 b
 Rex regum & Agamemnon dicitur. 245 b
 Solis se iungit. 200 b
 varias Aethi populos domat. 231 b
 Pompeius, Cn., Magni F. 473 450 b
 interfectus. 441 b
 Pons.

Pompeius, Q., Sullae collega. 190 b
 Pompeius, Q., vicinus a Numantinis. 46. h
 Pompeius, Sex., mari praefectus. 457 b
 eius magnanimitas. 491 b
 Nepheli sinem se dicit. 493 b
 vincitur & interfectus. 494 495 b
 Pompeius, Cn., Strabo bello Sociali dux. 154 160 b
 Pompeius Attili avarius. 393 b
 Pompeius C. Ciceroni amicus. 301 b
 Pompeius, M., Praetor. 371 a
 Pompeius, M., Matho Sardos vincit. 232 a
 Pompeius Nonus pater. 47 a
 Pompeius, C., bello Sociali dux. 150 b
 Pompeius Infulens. 42 a
 Pontii Comini fortitudo. 212 a
 Posidonius, C., Allobroges vincit. 492 b
 Posticus Heronius Samnis. 291 a
 securi percussus. 271 a
 Pontius Telephus Italorum dux. 311 b
 Popillius, C., legatus ad Antiochum. 400 a
 Popillius, C., Legatus Ciceronem occidit. 473 b
 Popillius C., Lennis Col. A. 481
 Popillius, C., turpe factus cum Tigridis. 319 b
 Popilius, M., Lennis Col. 403
 Popilius, M., Lennis Col. Ligures vincit. 414 a
 eius atrocitas. 47
 Popilius, M., Lennis vincitur a Numantinis. 46 b
 Popilius, P., Carthaginiensis hostis in exitum actus. 52 b
 Populicola, vid. Valerius.
 Populi aeterni apud Rom. 6 a
 Populorum penes Maestros est. 41 a
 Porcia Bruti uxor 559 b. mores ejus. 481 b
 Porcia, P., a Iulio carius. 319 b
 Porcius, M., Carusius centurio. 430 a
 eorumque & vituperium. 400 a
 scripta. 417 a
 Iunioris magnanimitas. 407 b
 Porcius, M., Cato Carthaginiensem defendendam centur. 3 b
 Hispaniae vincit. 364 a
 in Germania res fortiter gerit. 377 a
 L. Oppium iussit. 372 a
 Porcius, P., Lex legem de provocazione scripsit. 378 a
 Porcius Lars Euseiorum rex. 52 a

Poeta scelerata euz:	78 a
Polonius philosophus.	100 b
Polunus, A., Conf. A. 189	81 a
Polunus, L., bello sociali casus.	106 b
Polunus, A., Albion Spari Fuzer.	108 b
Polunus, L. Albion in Illyrico res gerit.	116 a
Polunus, Sp., Albion a Jugurtha cotropus.	131 b
Polunus Albion Lullianor vinct.	411 a
Polunus, A., Aulus Dittator.	61 a
Polunus, L., Cui. A. 479	107 a
Polunus A. 452 arripit.	101 a
Polunus, L., in Italia casus.	102 a
Polunus, M., Trib. mil. A. 179	104 a
ab eum casus suo accidit.	107 a
Polunus Cumanus Conf. A. 169	64 a
Polunus, Sp., Col. sub jugum missus.	101 a
Polunus, A., Tubertus dicitur, an filium occidit.	101 a
Polunus, P., Tubertus prope Pyral.	107 a
Polunus Eumachium bellum contra Celerem parat.	421 b
Pomorum nom. en extructum.	110 a
Postictura Capae.	106 a
Posticturae curiam magistratus fuerit.	407 a
Postictura a Latinis captum & iterpoun.	105 a
Postictura duo creati capiti.	101 a
Postictura quatuor creati.	107 a
Postictura pueris a suis auctis.	251 b
Postictura Mictis.	110 a
Quintus.	81 a
Postictura, P., bello sociali dicitur.	106 b
Postictura unde dicitur Tarquinus.	11 a
Postictura Cicetoni casum indicium.	229 a
Postictura prima Publilia Philo.	107 a
Postictura post Aeg. qui dicitur.	110 b
Postictura Romulum Drum factum vinctis.	10 a
Postictura abus Mex.	264 a
Postictura patris Callieres.	28 b
Postictura immutabilis.	469 b
Postictura: iurum Tololanum habet.	131 b
Cretica fides.	447 a
Postictura deliberos Romi perit Saguntis.	249 a
Postictura Saguntis.	248 a
Postictura Manliana scipensis.	101 143 a

punica fides.	207 100 a
Sandi venies.	210 a
Providentia divina speciman.	21 a
Provincia perora Sicilia.	100 a
Provincia quae sita in Italia.	192 a
Provincia Bithynia res.	110 a
Provinciae eras annis.	401 a
Provincia perora.	21 b
Provincia Philippur: plura talia nominis.	37 b
Provincia Regi legati A. 450	190 a
Provincia terram solum Rom.	402 a
Provinciae Egypti res.	190 402 a
Provinciae Alexandrii Egypti res.	110 b
Provinciae Alexander a suis in Egypti dicitur.	110 a
Provinciae Alexander philiae plura.	110 a
Provinciae Alexander illi.	100 a
Provinciae R. Legi legi facti.	107 a
Provinciae Apion Cyrenarum regnum Rom. legati.	110 b
Provinciae Ciceroni Misoni de res.	109 a
Provinciae Dionysii quatuor Aulietes.	100 b
Provinciae Dionysii res.	400 b
Provinciae Euclydes Cyrenarum res.	400 a
Provinciae philonem Romam vinct.	400 a
Provinciae francis.	431 a
Pub. lites, Q., Philo Conf. A. 414	144 a
Pub. lites: lites populares lites.	144 a
Pub. lites: lites.	240 a
Pub. lites: triumphat.	147 a
Pub. lites: quidam dicitur solutis: octationem lites.	240 a
Pub. lites: Volero Tr. pl.	170 a
Pub. lites: 20792 a. erant lites.	170 a
Pub. lites: quidam lites Tarentinis.	170 a
Pub. lites: lites.	100 a
Pub. lites: in Siciliam vinct.	100 a
Pub. lites: ad Argos.	100 a
Pub. lites: non vincti Nema.	110 a
Pythagora Spartaus.	100 a

Q

Quaestio de pollis lites.	114 b
Quaestio de perpetua constituta.	41 b
Quaestio.	100 a

INDEX

Quæritates primi plebani.	125 a
Quæritates quando primæ factæ.	131 a
Quæritates quæritæ cæci.	109 a
Quæritates provincie in Italia.	103 a
Quæritatus de T. Graccho iudicium.	84 b
Quæritatus P. Vani Prætor.	161 a
Quæritatus K. Cinnatus iurem.	32 a
Quæritatus L. Cinnatus Consul.	81 a
Quæritatus ab atro.	84 a
Quæritatus L. Flaminius.	113 a
Quæritatus L. Prætor Lucullus adversarius.	487 b
Quæritatus L. Prætor ab Hispania victus.	432 a
Quæritatus M. T. pl. Ciceronis hostis.	526 b
Quæritatus T. Atria poëta.	624 b
Quæritatus T. Gincimatus Dictator.	185 a
Quæritatus T. Clippinus Col. A. 147 ex vulnere mortuus.	317 a 318 a
Quæritatus T. Flaminius Col. A. 155 municipis de Græcia.	352 a 383 a
Quæritatus viti mensuris creati.	125 a
Quæritatus viti mensuris additis.	14 a
Quæritatus Dæi Romani.	26 a
Quæritatus dicti civis Romani.	74 a

R

Rabinus C. Postumus ætuleratur repetundarum.	553 b
Rabinus C. per suellio nis demianus.	137 306 b
Rabinus L. Blandissimus.	410 a
Rabinus Labianum.	11 a
Rabinus Cælia motum abolere stulenti.	63 a
Rabinus qui dies.	43 a
Rabinus Romani munus.	6 a
Rabinus nomen ætulerat Scipio.	110 a
Rabinus VII. Avilius.	
Rabinus Rom. Iuppiterum Malinilla.	300 a
Rabinus sacrorum institutus.	11 a
Rabinus arroganter se gerent.	440 441 a
Rabinus a Rom. accepti.	232 a
Rabinus militum.	131 a
Rabinus ab Agrippa captus.	470 b
Rabinus.	128 b
Rabinus discipulum ferere conatus.	450 b 110.

RIBUM, & VERBORUM.

proditionem amant.	107
subitica aliorum utitur.	465 a
Romanorum avaritia.	171 b
conflactia.	430 a
crudelis injuria in Aetolos.	451 417 a
crudelitas.	37 a
factus.	378 401 a
fraus circa Perseum.	414 a
humanitatis specie barbaros domant.	138 b
iniquitas erga Achros.	18 29 b
Dalmatas.	115 b
exterius quolies.	174 a
Gallogræcos.	400 a
Ligures.	415 a
Mulhidatem.	177 b
Numantinos.	43 b
Peranos.	4 102 b
Prolemum Cypri R.	370 b
insolentia.	465 a
lirius.	270 b
moderatio.	104 a
perfidia erga Vithium.	41 b
erga Hispanos.	48 121 b
erga Peranos.	10 b
rapacitas.	95 467 a 113 b
secus iniquitas.	417 a
superbia erga Eumenem.	461 a
vicitus incitata.	169 b
Romulus T. Cons. A. 398	85 a
Romulus aliter dictus Camslus.	118 a
Roscius L. Orho Tr. pl.	111 b
Roscius L. Prætor.	400 b
Rostia templum unde.	144 a
Rulisco fl.	399 b
Rubrius Q. legem fert de colonia Carthaginæ ducenta.	97 b
Rullus Trib. pl.	169 16.
Rupilius P. servile bellum conficit.	17 b
Ruteni a Fabio victi.	108 b
Rutilius P. Lupus Cons. 107 ætatis.	157 b
Rutilius P. Lupus Trib. pl.	147 b
Rutilius P. Reticus historicus.	165 b
Rutilius P. Rullus Metelli legatus.	189 b

572 INDEX
 Rufius, P., Rufus innocensissimus vir damnatus. 143 b
 Rufius, P., Rufus Tr. pl. Mancinum civem esse no-
 gat. 46 b

5

Sabinarum capere. 11 a
 Sabinum bellum. 11 16 23 &c. a
 Sabinus Rex Pompeii dux. 492 a
 Sacra peregrina Romæ vitia. 102 a
 Sacrorum cura penes Regem. 6 a
 Sagontis situs. 145 a
 interioris & restauratio. 210 a
 Salsæ Romanos vincunt. 13 b
 Salsi insitius. 19 a
 eorum numerum duplicatus. 26 a
 Sallentinæ triumphati. 159 191 a
 Sallustius Mauritanie præfectus. 438 b
 Salluvii Massilienses invadunt. 101 b
 Salome, sive Alexandra Aristoboli uxor. 287 b
 Saldonicus Hispanus. 467 a
 Saldonicus classis Cæsaris junioris præfectus. 428 b
 Salsii, gens Alpina, victi. 372 b
 Samniticum bellum confectum. 189 b
 Samnitium lævitas & perfidia. 354 a
 Samnitium sedes. 317 a
 Samothracie insule religio. 228 a
 Samniceranus dictus Pompeius. 313 b
 Sangonem caprinum bibit Deulus. 112 b
 taurinum Hannibal. 391 b
 Sardi venales proverbium. 219 a
 Sardi victi. 112 b
 Sarpedon Catonis præceptor. 216 b
 Salsitares victi. 190 a
 Sarsucula a Rom. capta. 150 a
 Sarricium colonia deducta. 312 a
 Sacyrus fugitivorum dux. 60 b
 Sautinus Saturnini socius. 133 b
 Sequola, Q., orator. 276 b
 Ponticus m. a. Sc. a Mariænis caesus. 209 b
 Scarpus, P., turpis lepentesis auctor. 85 a
 Scarpus, M., turpis torrenator. 273 b
 Scaurus, M., Amilii, Pompeii legati res, in judicio
 gestæ.

RERUM, & VERBORUM. 573
 gestæ. 28 46
 Scaurus, M., Amilii a Jugurtha corruptus. 137 b
 damnatur. 139 a
 Scaurus. Vid. Amilii & Aurelius. 278 a
 Scelerata porta quis. 41 a
 Sceleratus vicus quis. 176 b
 Scipio (L.) legatus bello Sociali. 315 a
 Scipio (L.) fratris legatus. 381 a
 Consul. 390
 Asiaticus dictus. 268 a
 Scipio (P.) pater in Hispania res gerit. 294 a
 Scipio (P.) qui postea Africanus & hinc
 adolescens in Hispaniam migravit. 715 345
 Hierusalem venit. 537 a
 Syphacis castra incendit. 24 b
 Scipio, P., Alneanus minor adversus Carthaginem
 mittitur. 83 b
 Tl. Gracchi necem probat. 81 b
 ejus mors. 333 a
 Scipio, P., Nafica vir optimus. 254 356 b
 Scipio, Q., Metellus Pompeii Socer. scriptum interfectus. 302 a
 Scipiones, Cn., & P. cæsi. *362 168 a
 Scipionis, Cn., in Hispania victoriz. 259 a
 Scipionis, P., Africani adolescentis fortitudo. 274 a
 391 a
 exitus. 302 a
 superbia. 489 b
 Scipiones. Vid. etiam V. Cornelius. 241 b
 Scribonia Octavianæ uxor. 411 b
 Scribonius, C., Curio in Thracia res gerit. 112 b
 Scribonius, L., Libo Pompejanorum dux. 24 12
 Scribonius. Vid. & Cato. 278 b
 Serota cur dictus Trebellius. 64 a
 Serthæ Baltæ M. Cælium vincunt. 72 a
 Sessilio plebis prima. 327 a
 altera. 76 b
 Seditio a Scipione sedata. 381 a
 Tl. Gracchi. 311 b
 Seleucus Antiochi M. filius. 311 b
 Cybiolæ quis fuerit. 194 a
 Semper Augustus minus recte dicitur. 194 a
 Sempronius, Tl., Gracchi patris periclitatus. 8 b
 Sem.

Sempronius, A., Attatinus.	74 a
Sempronius Altelio historicus.	66 b
Sempronius, A., Altelio Praetor in foro interfectus.	189 b
Sempronius, C., Col. A. 110.	101 a
Sempronius, P., Col. ab Hannibale vincitur, & eum vincit.	137 a
Sempronius, P., Blaesii Tr. pl.	407 a
Sempronius, Ti., Gracchus Sardos domat.	419 a
Hispinos v. incit.	413 a
Sempronius, Ti., Longus Hannonem vincit.	111 a
cum gallis pugnat.	367 a
Sempronius, P., pacem facit cum Philippo.	333 a
Sempronius. Vid. Gracchus.	
Senæ colonia.	173 175 a
Senatores unde dicti.	41 a
Senatus a Sella auctus.	111 b
Senatus Romanus.	6 a
prebita.	183 a
lexentia.	124 a
senatus consultum ultima necessitatis.	10 a
&c.	59 a
Senatus tyrannus solet esse invidiosus.	43 a
Senatus. Honorifica iude derogationes.	1 a
Senius (C.) Macedonicus Praetor.	168 140 b
Sepimius (L.) Pompeium interficit.	419 b
Sepimuleni avaritia.	101 b
Sergii (M.) Tr. mil. contumacia.	108 a
Sergius (L.) Fidenas.	59 a
Sergius, Vili. Capilina.	
Serpens iura recognitionis.	106 a
sectoris (Q.) sedes cum Mithridate.	177 b
fortuna varia.	130 b
et agerimitas.	135 b
Sectorius (Q.) colloquium Diane simulat.	174 b
dux Marianarum partium.	158 b
opprimitur per prodicionem.	173 b
Servi Volturnensium victi.	192 a
Servia mater Brui.	316 346 b
Servilius (C.) Ahala seditionem opprimit.	38 a
Servilius (P.) Col. A. 277.	78 a
Servilius (Q.) Capio a Tostoligiæ casus.	113 b
facram pecuniam rapit.	120 b
Set.	

Servilius (Q.) Capio aequum alector.	131 b
Servilius, Q., Capio patronus Senator.	91 b
Servilius, Q., Capio Viriathum fraude opprimit.	41 b
Servilius, C., Cæcia male ret contra servos petit.	17 b
Servilius (M.) Geminus.	458 a
Servilius (C.) Glaucia Marii Scællæ.	131 b
judicia dat equitibus.	53 b
Servilius, P., Globulus Tr. pl.	174 b
Servilius, Q., Prætor Dilector. 100 iterum.	103 a
Servilius (P.) Vatis juratus vincit.	251 b
Hauricus dicitur.	16.
Servius Praetor bello Sociali casus.	114 b
Servius unde dicitur Tullius.	55 a
Servorum conjuratio.	83 a
alix.	103 a
Servorum ingens Romæ multitudo.	53 b
Servitas Pipri in Fabio.	149 a
Sextilis mensis Augustus dicitur.	111 b
Sextilius, C., Mariam Africa prohibet.	191 b
Sextius Africa prætor.	494 b
Sextius, C., Calvinus Gallos Transalpinos vincit.	108 b
Sextus (L.) Tr. pl. A. 328.	104 a
Sextus, L., Sextius Lateranus Tr. pl.	185 b
Sextus (P.) Cicero in necroto Cæsaræ adest.	103 b
Siccus (L.) vel Scinius Dentatus.	51 b
Triu. pl. A. 199.	36 a
a Decemvris interfectus.	50 a
Sicilia horreum populi in provincia prima.	311 a
Sicinius Dentati lex de migrando ejus.	105 111 a
Sicinius (L.) auctor secessionis.	64 a
Sicinius (T.) Consul A. 406.	73 a
Sidicini occasio belli Samnitici.	137 a
Sigovetus Gallorum rex.	171 b
Silanus (M.) a Cimbris victus.	191 b
Silanus, M., ad Antonium dicitur.	461 b
Silanus (M.) Scipionis legatus.	151 a
Silo Populii historum dux.	146 b
Silenna (L.) historicus.	177 b
Sitrus, P., æstivatus.	454 b
Socii civitas data a C. Graccho.	34 b
Socrates Cælius Nicomedi frater.	183 b
Socrædus unde.	179 b

Sopater mercatorum apud Aenos dux.	347 a
Sophonisbe tristic casus.	339 a
Sora a Rom. capta.	116 a
Sosius, C. Hierosolymis expugnat.	471 b
Sotus Col. infestator Octavianum.	497 b
Spathenus Mactolonum dux.	400 a
Spartacus belli gladiatorij auctor.	282 b
fortiter cadit.	286 b
Spolia opima Collis.	57 a
Marcelli.	242 a
Romuli.	17 a
Spondo ut differat a ferdere.	172 a
Seipius, L. C. Catilinæ socius.	293 b
Scantius Tarenti Cantabror. somas.	513 b
Dilmatar. vincit.	251 b
Statius Gallus Samonium dux.	162 a
Statius Mureus præfectus classis Cassis.	280 b
pendium primum restitutum.	107 a
Spem, an exoni Ligures.	109 b
Stagnum Hannibalis.	300 a
Neonis.	300 a
Polyxenide.	592 a
Scipionis.	725 a
Taciturnosium.	134 a
Talli Hostili.	25 a
Tarantica Mithridatis exor.	282 b
Tullia Pomeia capta.	44 61 a
Trovi Germanica gens.	368 b
Tullia nomen unice.	204 a
Tulla a Cæsar. occisus.	438 b
Tulla commentarius scripsit.	277 b
Tulla Faustus de pecuniis relictis accusatus.	274 b
Tulla. Vid. Cornelius.	
Sulpicii, P. Rufus lex de bello Mithridatico.	166 b
Sulpicius, C. Gallus prædit egiptum.	440 a
Sulpicius, C. Gallus orator.	61 b
Sulpicius Mithridatis vincit.	280 b
Sulpicius, P. Col. II. A. 373.	272
Sulpicius, P. Orator.	276 b
Sulpicius, Ser. Galba Orator.	66 b
Sulpicius, Ser. Galba Tr. mil.	412 a
Sulpicius, Q. Pauculus Col. A. 47 in Africa.	271 a
vixit.	272 b
Sulpicius, Sert. Col. A. 702.	272 b
Sul-	

Sulpicius, P., Rufus Trib. pl. turbulentus.	190 b
Sutenas ap. Parthos quis fuerit.	303 b
Sutrium urbs Romanis servata.	120 a
Syllax a Mithridate capium.	339 a
sedes cum Rom. ficit.	293 a
eorum mox hostis.	293 321 a
Syracuse a Rom. capta.	298 a
Syria Rex quæ.	54 b

T

TAbellaria lex.	62 b
Tanquil regina.	34 8
Tantalus Viriath. succesor.	41 b
Tarus heros.	160 a
Tartariorum luxus.	207 a
arrogantia.	154 a
prope contra Rom. molitiones.	147 a
Tarentum a quibus eodrum.	172 b
Hannibali prodium.	295 a
Tarpeia virgo.	45 a
Tarpeius moor.	1 a
Tarpeus (Sp.) arcis custos.	15 a
Tarquani (Aruntis) mois.	61 a
Tarquani fratres conspiratione Latinis produnt.	50 a
Tarquini (Sex.) fraude capti Gabi.	26 a
Tarquini Superbi mois.	61 a
Tarquini (T.) mois.	166 a
Tarquinius Collatinus Lucæ rex maritus.	47 a
Tarquinius Priscus Lucoino olim dictus.	29 a
mois Urbis itum.	2 a
Tarquinius Superbus Prisci nepos.	36 41 a
papaverum capta decur.	31 46 a
Tarquinius, vel Tarquini conjurationis Catilinae.	293 b
index.	
Tart. Reg. mois.	11 a
Tartarogæ Gallica gens.	400 a
Telephus mois sociorum dux.	416 b
Tempani (Sex.) fortitudo & modesti.	102 a
Terentii (C.) Vatonis concordes fratres.	270 a
Terentius, vel Terentillus (C.) Ar. Tr. p.	271 a
Terentius Comicus.	381 a
Terentius (Q.) Gallo Scæto.	245 a

Tarentini Varro ab Hispanis coctus. 468 a
 Tarentini (C.) Varro apud Cannas caeditur. 201 a
 Termin: Dei cultus. 19 a
 Teum urbs quæ. 284 a
 Teuta Illyriorum regina. 224 a
 pacem impetrat. 227 a
 Teutobochus Cimbrorum rex. 121 b
 Teutomallus Salluviorum rex. 106 b
 Teutones Rom. bellum faciunt. 228 b
 Theodotus præceptor Regis Ptolemæi. 419 a
 Thermopylæ quæ. 376 a
 Theas Atolus calumniatur Hannibalem. 278 a
 Theotimus a Sertorio victus. 224 b
 Thrafo Hieronymi regis tutor. 243 a
 Thuris urbs. 162; 173 a
 Tigranes Cappadociam invadit. 177 b
 a Pompeio victus. 185 b
 Tigranes minor a patre dehect. 181 b
 Tigrani bellum inferit Lucullus. 182 b
 Tigranocerta urbs unde dicta. 177 b
 Tigrani Rom. bellum faciunt. 129 b
 Tilius Cimber in percussibus Cæsaris. 41 476 b
 Tinnius Callis amicitur fortissimus. 480 b
 Tinnius (M.) repetundarum ex Hispania absolutus. 467 a
 Tinet (Sex.) Tragicus. 278 b
 Tinius (C.) Præfectus equitum. 56 b
 Tinius (M.) Antonii legatus. 421 b
 Sex. Pompeium interficit. *ibid.*
 Tivurim (Q.) Cæsar is legatus. 373 b
 Tolistoboi Gallicæ gens. 400 a
 Transvectio equitum instituta. 61 163 a
 ad Transimenum victi Rom. 263 a
 ad Trebiam victi Rom. 260 a
 Trebii adiliis pl. liberalibus & honoribus. 105 a
 Trebonius (C.) Cæsaris legatus. 401 b
 in comitibus Cæsaris. 451 b
 occidit a Dolabella. 451 b
 Trebonius (L.) Tr. pl. Afer est dictus. 95 a
 Tremellus (L.) Flaccus cui Serosa dictus. 14 b
 Treveri capitales creati. 173 a
 Trebatius bene contra Mithridatem rem. gerit. 129 b
 gravissima clade vincitur. 116 b
 Treveris. Vid. Valetius.

185

Tribali victi. 216 b
 Tribuni aratitiqui. 54 b
 Tribuni mol. consulari potestate. 96 a
 Tribuni mil. a populo creati cepti. 159 a
 Tribuni pl. contra libertatem conspirant. 94 a
 Tribuni pl. sacrosancti. 47 93 a
 Tribunicia potestas ab Octaviano assumpta. 124 b
 Tribunicia potestatis augmentum. 85 a
 Tribuni pl. intercessionibus collegatum resistebant. 76 a
 Tribuno pl. restitit C. Valerius Cos. 101 a
 Tribunorum pl. institutio. 64 a
 potestatis restitutio. 265 b
 Tribus a Tulio instituta. 37 a
 Tribus quæ. 5 a
 urbana. 161 a
 Tribunorum comitiorum origo. 70 a
 Tripartitus factio quæ. 349 b
 Trigenarum pugna. 26 a
 Triumphare albis equis inolestur habitum. 211 a
 Triumphus Paulli Emili. 412 a
 Triumphus primus in monte Albano. 234 a
 Triumphus primus in viro senatu. 56 a
 Triumphus primus navalis. 169 a
 Triumphatorum initium & leges. 462 b
 Triumviri epulones. 368 a
 mensarii. 365 b
 Triumvirorum seviris. 469 b
 Trocmi Gallicæ gens. 400 a
 Tropheus victor Sarvorum rex Galvius. 60 b
 Triphe Syrix regnum occupat. 243 b
 Tubero Africæ præfectus. 416 a
 Tullia uxor Tarquintio. 39 a
 vehitur per corpus patris. 42 a
 Tullius (M.) Decula Cos. 229 b
 Tullius M. Cicero. *ibid.*
 Tullus, Atrus, Voltorum princeps. 90 a
 Tumulus decretus. 367 a
 maxime de bello Gallico dicitur. 119 a
 Tunes quib locus. 318 a
 Tunetum oppidum. 207 a
 Tullius Herdonius Africanorum princeps. 44 a
 Tyranni externis opes quaerunt. 44 a
 procerum consilia oderunt. 43 42 a

Ty.

V

Vaccæi Romanos interficiunt.	141 b
Valentia Hispaniæ urbs.	43 b
Valeria Poplicola soror.	73 a
Valerius, L., Flacci cæsuræ.	415 a
Valerius, Iacchi Trib. mil. fortitudo.	396 a
Valerius, Iacchi gesta in Germania.	307 a
Valerius unde Messalla.	158 a
Valerius (Q.) Antias historicus.	377 b
Valerius (M.) Corvus unde dictus.	126 a
Ieditionem militarem comprimit.	140 a
textum Col.	164 a
Valerius, C., Flaccus Allobroges vincit.	291 b
Valerius, C., Iacchus in Hispaniam missus.	232 b
Valerius, L., Flaccus adversus Mithridatē missus.	183 b
Valerius, L., Flaccus Censor.	203 b
Valestus, L., Flaccus Gallis vincit.	368 a
Valerius, L., Flaccus-Natus collega.	130 b
Ioterrex.	218 b
Mario Consul suffectus.	204 b
Princeps Senatus.	202 b
Valerius, P., Lævinus Col. A. 473.	380 a
a Pyrho victus.	ib.
Valerius, C., Lævinus Col. A. 577.	415 a
Valeus, M., Maximus Dictator.	164 a
Valerius, M., Messala de Aquitanis triumphat.	712 b
Salassos domat.	512 b
Valerius (L.) Poplicolæ frater.	59 a
Valerius, M., Poplicolæ frater.	64 a
Valerius, P., 50 æ qui mox Poplicola.	51 a
mortuus.	58 a
Valerius, P., Poplicolæ cæsuræ A. 193.	83 a
Valerius, L., Potitus.	30 a
Valerius, P., Trinius Scaturum accusat.	173 b
Vardæi subacti.	114 b
Varguntesis, L., Catilinariæ conjurationis socius.	597 b
Varnius, P., a Spartaco victus.	263 b
Varius, Q., Drusi percussor.	151 b
Hybrida dictus.	253 b
Varius Senator ad Mithridatem missus.	378 b

interfectus.	171 b
Varrus Pompeii legatus.	388 b
Varrus. Vid. Terentius.	
Varrus. Vid. Antias.	
Vatinius, P., Col. in unum diem.	431
legatus Cæsaris.	411 b
tribunus pl. sediciosus.	321 316 b
triumphat victus ab Ilyriis.	249 b
Veienter victi.	15 a
Vejorum obitio decennialis.	107 a
Veios transigrate voluit Tribb. pl.	119 a
Veneficia Matronarum Romæ.	146 a
Ventidius Cornifici legatus.	284 b
Ventidius, P., Prætor Ciceronis hostis.	460 b
primus de Parthis triumphat.	509 b
Venus Calva cur dedicata.	218 a
Vercingetoris Arvenotura rex.	380 b
Vermis Syphacis filius.	356 a
Verris legatus Dolibellæ.	241 255 b
Vestales instituti a Noma.	19 a
auctæ a Tarquinio.	32 a
Vestini Romanorum hostes.	248 a
Vestilius, C., a Viriatho captus.	31 b
Vettius, L., index conjurationis Catilinariæ.	295 b
filius index conjurationis in Pompeium.	245 b
Vetoria Coriolani mater.	69 a
Vetrius, C., Col. R. 298.	85 a
Via Æmilia.	110 b
Appia.	158 a
Flaminia.	408 a
Vibeni, C., Senatoris mors.	551 b
Vibeni præfecti eoluntis fides.	209 a
Vibius, Vid. Pania.	
Vibius Virius defensionis Campanorum auctor.	301 a
Vibullius (L.) Rufus.	412 b
Vicus sceleratus.	42 a
Tulces.	16 a
Villius, P., legatus ad Antiocham.	371 a
Villius, P., Tappulus Col.	321 a
Viminalis Collis Urbis additus.	57 a
Vindicius Ieruus.	10 a
Vinum Opimianum generosissimum.	103 b
Vipitanius, M., Agrippa Tr. pl. A. 710.	269 b

Sex. Pompejani vicini.	393 b
Virgilius (C.) in Ciceronem iograttissimus.	91 b
Virginie virginis fatum.	91 a
Virgini, L., Trib. mil. contumacia.	101 a
Virginius Consul. A. 267	74 a
Virginius (Opiter) Consul A. 251	112 a
Virginius Virginiæ pater.	91 a
Viriathus amicus Rom. Ædilis.	40 b
Viridius defensor præstantissimus lux patriæ.	35 a
Viridius grande oppressus.	41 a
Viridomarus Gallorum rex.	242 a
Virius Iola Romæ fortitudo militatis.	67 a
Virelii iuvenes.	10 a
Vitruvius Vaccus Eusætorum dux.	146 a
Uclatum feruus quid sit.	133 a
Uolæ capte.	104 a
Uoleto Pubilius Tr. pl.	79 a
Uolones qui.	174 a
Uolsci victi.	1161 a
Uolcius Fictor T. pl.	82 a
Uolturnum bellum dure Coriolano.	71 a
Uolturnicolum ferui victi.	191 a
Uolturnicus Carilina Socius.	301 a
Uoluntati Luculiano uxor.	72 a
Uoluntati & Appii Coll. dissidium A. 457	166 a
Uoluentus, C. Caesaris legatus.	476 a
Uolentes se Rom. tradunt.	8 b
Uoltejus Trib. mil.	412 b
X Antheppus Pænorum dux.	101 a
Xenophanes legatus Macedonum.	111 a
Xerxes togatus dictus Lucullus.	114 b
Xiphates Mithridatis F.	114 b
Z	
Zama Numidie urbs.	241 b
Zurbicus Gordyencorum rex.	184 b
Zenobius Mithridatis dux.	171 b
Zongna ad Eophratem locus.	341 b
Zonopius B. achyllam obtinuit.	119 a
Zosius Hieronymi regis tutor.	181 a

U A N L

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UAN

IDAD AUTÓNOMA DE NUEVO
CIÓN GENERAL DE BIBLIOTEC